

שבוע פרשת צו - שבת הגדול

(2 - 8 April 17)

ר' - י"ב ניסן תשנ"ז

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹרָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַוְרָת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך ליותר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָּל־עַמֶּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָּל־עַמֶּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְרֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:**

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:**

**יְבָרְכֶךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פְּנֵיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנֵּךְ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פְּנֵיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לָךְ שְׁלֹום:**

וְשִׁמוּ אֶת־שְׁמוֹ עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלייד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעַד:

**וְאֵלֹהֵיכֶם אֶת יי אֱלֹהֵיךָ, כָּכֵל לְכַבֵּד וּכְכֹל נִפְשֶׁךָ וּכְכֹל
מַאֲדֶיךָ. וְהָיוּ דְבָרֶיךָ הָאֵלֹהִים, אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּךָ**

**הַיּוֹם, עַל לְכַבֵּד, וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנוּךָ וּדְבָרְתָם בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְמִטְפַּת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.**

**וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמָעוּ אֶל מִצְוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה
אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לְאֵהָבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדוֹ, כָּכֵל**

**לְכַבֵּכֶם וּכְכֹל נִפְשְׁכֶם. וְנִתְתִי מִטֵּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דִגְגָךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ. וְנִתְתִי עֶשֶׂב בְּשֶׂדֶךָ**

**לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאִכְלֹת וְשִׁבְעֹת. הַשְּׁמִרוֹ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְכַבֵּכֶם,
וְסַרְתָּם וְעַבְדְּתֶם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁחִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה**

**אָפֶי יי בְּכֶם וְעֶצֶר אֶת הַשְּׁמִיּוֹם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהֶאֱדַמְתָּה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאִבְדְּתֶם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יי**

**נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְכַבֵּכֶם וְעַל נִפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְמוֹטְפַת בֵּין עֵינֵיכֶם.**

**וּלְמִדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר**

**נִשְׁבַּע יי לְאַבְתִּיכֶם לְתַת לָהֶם, פִּימֵי הַשְּׁמִיּוֹם עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ**

**אֲלֵהֶם וְעִשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי כְּגִדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנִתְּנוּ עַל צִיצִית הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,**

**וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעִשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְכַבֵּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זִנִּים**

**אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהִייתֶם
קִדְּשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם,**

**מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אֲמַת.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הַרְיֵנִי מִקְּבַל עָלַי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאֵהָבָת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החודש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.**

אֶךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וַיִּשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קמני קמנים - וגם המבוגרים יהיה סודור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - תמשה חומש תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלהוכיח נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תיבות "לה") כציוף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מספר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו יתפך ל"חדר ובית של צדקה".

תהלים

ג

קמו.

תפילה על אריכות הנלות שיעשה למען שמו שלא יתחלל:

א לא לָנוּ | יְהוָה לֹא־לָנוּ כִּי־לְשִׁמְךָ תֵּן כְּבוֹד עַל־חַסְדְּךָ עַל־אֲמַתְךָ: ב לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אִי־הוּא אֱלֹהֵיהֶם: ג וְאֵלֵהֵינוּ בַשָּׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ עֲשֵׂה: ד עֲצִיבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם: ה פֶּה־לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינֵי לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ: ו אֲזִינִים לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֶף לָהֶם וְלֹא יִרְחוּן: ז יְדֵיהֶם | וְלֹא יִמְיִשּׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְלְכוּ לֹא־יִהְגּוּ בַגְּרוֹנָם: ח בְּמוֹתָם יִהְיוּ עֹשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר־כָּמַח בָּהֶם: ט יִשְׂרָאֵל בְּטַח בִּיהוָה עֹרֵם וּמְגַנֵּם הוּא: י בֵּית אַהֲרֹן בְּטַחוּ בִיהוָה עֹרֵם וּמְגַנֵּם הוּא: יא יִרְאֵי יְהוָה בְּטַחוּ בִיהוָה עֹרֵם וּמְגַנֵּם הוּא: יב יְהוָה זָכְרָנוּ יִכְרֹךְ יִכְרֹךְ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִכְרֹךְ אֶת־בֵּית אַהֲרֹן: יג יִכְרֹךְ יִרְאֵי יְהוָה הַקְּטָנִים עִם־הַגְּדֹלִים: יד יִסַּף יְהוָה עֲלֵיכֶם וְעַל־בְּנֵיכֶם: טו בְּרוּכִים אַתֶּם לִיהוָה עֲשֵׂה שְׁמִים וְאַרְצֵ: טז הַשָּׁמַיִם שְׁמִים לִיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי־אָדָם: יז לֹא תִמְתָּם יִהְלְלוּ־יָהּ וְלֹא פֶל־יִרְדֵי דוּמָה: יח וְאַנְחֵנוּ | נִכְרֹךְ יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּ־יָהּ:

קמו.

שבחים גדולים להקדושברוךהוא והיאך דוד אמר ברין הוא לאהוב אותו על כל הטובות שעשה לו כמה ניסים ואינו יודע מה גמול ישלם לו שאי אפשר להשיב לו על כל הגמול שעשה עמו:

א אֶהְבֵּתִי כִי־יִשְׁמַע | יְהוָה אֶת־קוֹלִי תַחֲנוּנָי: ב כִּי־הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבִימֵי אַקְרָא: ג אֶפְפוּנִי | חֲבָלֵי־מָוֶת וּמִצָּרֵי שְׂאוֹל מִצְאוּנִי צָרָה וַיְגִזּוּן אֲמָצָא: ד וּבִשְׁם־יְהוָה אַקְרָא אֲנָהּ יְהוָה מִלְטָה נַפְשִׁי: ה חַנּוּן יְהוָה וְצַדִּיק וְאֵלֵהֵינוּ מֵרַחֵם: ו שִׁמְרֵ פִתְאִים יְהוָה דִּלְתֵי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: ז שׁוּבֵי נַפְשִׁי לְמַנוּחֵיכִי כִי־יְהוָה גָּמַל עֲלֵיכִי: ח כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת־עֵינֵי מִן־דַּמְעָה אֶת־רַגְלֵי מִדָּחִי: ט אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים: י הֵאֱמַנְתִּי כִי אֲדַבֵּר אֲנִי עֲנִיתִי מְאֹד: יא אֲנִי אָמַרְתִּי בַחַפְזִי כָּל־הָאָדָם כֹּזֵב: יב מִה־אֲשִׁיב לִיהוָה כָּל־תַּגְּמוֹלוֹהִי עָלַי: יג כּוֹס־יִשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבִשְׁם יְהוָה אַקְרָא: יד גִּדְרֵי לִיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדֵה־נָא לְכָל־עַמּוֹ: טו יִקַּר בְּעֵינֵי יְהוָה הַמּוֹתָה לַחֲסִידָיו: טז אֲנָהּ יְהוָה כִּי־אֲנִי עֲבָדְךָ אֲנִי־עַבְדְּךָ בְּיָדֶיךָ אֲשַׁלֵּם נִגְדֵה־נָא לְכָל־עַמּוֹ: יז לָךְ אֲבֹחַ וְכָח תִּזְדָּה וּבִשְׁם יְהוָה אַקְרָא: יח גִּדְרֵי לִיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדֵה־נָא לְכָל־עַמּוֹ: יט בַּחֲצֹרוֹת | בֵּית יְהוָה בְּתוֹכְכִי יְרוּשָׁלַם הַלְלוּ־יָהּ:

קיו.

זמזור משני פסוקים רמוז על ימות המשיח וישראל בתפארתם ולכן הללויה כולם כי אז כולם יקראו בשם ה':

א הִלְלוּ אֶת־יְהוָה כָּל־גּוֹיִם שִׁבְחֵהוּ כָּל־הָאֱמִיּוֹם: ב כִּי גָבַר עָלֵינוּ | חַסְדּוֹ וְאֲמַת־יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּ־יָהּ: ביאורים למזמור קטז נדפס לקמן עמ' רכו

**ב"ה. נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א
לשלוח לאנ"ש שי' בכל מרחבי תבל
לקראת חג הפסח, ה'תשכ"ו**

ברכת התוועדות חסידותית דהילולת הצמח צדק בשנת המאה וחג הפסח כשר ושמה.

מנחם שניאורסאהן

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קטו, קטז, קיז ג
- (ג) מאמר ד"ה החודש הזה לכם ראש חודשים וגו' שבת פ' צו, שבת הגדול, י"ב ניסן, היתשכ"ו ה
- (ד) מכתב כללי י"א ניסן, היתשכ"ו יג
- (ה) שיחת שבת פרשת צו, שבת הגדול, י"ב ניסן, היתשכ"ו טו
- (ו) שיחת מוצאי שבת קודש פרשת צו, אור לייג ניסן, היתשכ"ו כב
- (ז) שיחת ליל ב' דחג הפסח, ה'תשכ"ו לד
- (ח) משיחת שבת פרשת צו, שבת הגדול, ח' ניסן ה'תש"א מו
- (ט) לקוטי שיחות פרשת צו כרד יז נו
- (י) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל סב
- (יא) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת צו סג
- (יב) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת צו סד
- (יג) שיעורי תהלים לשבוע פרשת צו פט
- (יד) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת צו צ
- (טו) אמירת הנשיאים לתחילת חודש ניסן קא
- (טז) לוח "היום יום" לשבוע פרשת צו קד
- (יז) הלכה יומית לעיון ברמב"ם קו
- שיעורי רמב"ם**
- (יח) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת צו קט
- (יט) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת צו קצב
- (כ) – ספר המצוות לשבוע פרשת צו ריב
- (כא) נביאים וכתובים ישעיה פרק מ, איוב פרק כא ריח
- (כב) משניות – מסכת שבת ביאור קהתי רכ
- (כג) עין יעקב מסכת ראש השנה רכז
- (כד) מסכת בבא בתרא עם ביאורים מדף ע עד דף עו רכח
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כה) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וצינונים אדמו"ר הזקן רנו
- (כו) שולחן ערוך הלכות פסח לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן רנו
- (כז) תורה אור אדמו"ר הזקן רנח
- (כח) שערי תשובה אדמו"ר האמצעי רסג
- (כט) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו אדמו"ר ה"צמח צדק" רסד
- (ל) תורת שמואל תרל"ב אדמו"ר מוהר"ש רסה
- (לא) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב אדמו"ר מוהר"ש"ב רסה
- (לב) ספר המאמרים קונטרסים חלק א אדמו"ר מוהר"ש"ב רסו
- (לג) ספר השיחות היש"ת-תש"א בלה"ק אדמו"ר מוהר"ש"ב רסז
- (לד) אגרות קודש אדמו"ר מוהר"ש"ב רסז
- (לה) אגרות קודש מכתב הרבי מוהר"ש"ב לרבנית חיה מושקא רסח
- (לו) חומש לקריאה בציבור רעו
- (לז) קריאת התורה למנחת שבת קודש רפה
- (לח) לוח זמנים לשבת פרשת צו רפו
- (לט) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש רפז

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

על חודש ניסן נאמר בתורה:

וּלְהַעִיר שְׁעָנָן זֶה של הנחגה ניסית למעלה מסדרי הטבע הרגילים שִׁנְךָ
גַם לְמִשְׁה רַבִּינוּ, גּוֹאֵל רֵאשׁוֹן, שהוציא את בני ישראל לגאולה
מהגלות הראשונה, גלות מצרים שְׁעַל-יָדוֹ הִיָּתָה הַגְּאוּלָּה מִמִּצְרַיִם
בְּחֻדְשׁ נִיסָן. דְּהֵנָּה אִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁶ מִשְׁה הוּא נִיסָן הַנֶּס

הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים רֵאשׁוֹן הוּא לְכֶם לְחֻדְשֵׁי
הַשָּׁנָה¹. וּמִבְּאֵר כ"ק אֲדַמְרוּר ה'צִמַח צֶדֶק בְּמִאֲמָרוֹ
דְּבוּר-הַמִּתְחִיל הַזֶּה, הַפּוֹתָח בַּפֶּסוּק זֶה שְׁאֲמָרוּ בְיָמִים שְׁלִפְנֵי

שֶׁל יִשְׂרָאֵל, דְּכַתִּיב⁷ כִּפִּי
שִׁמְפוֹרֶשׁ בְּסִיּוֹם הַתּוֹרָה לְכָל
הָאוֹתוֹת וְהַמּוֹפְתִים גּוֹ' אֲשֶׁר
עָשָׂה מִשְׁה, הֵינּוּ שְׁמֵשׁ הַנְּהוּג
אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנִיסִים ("אותות"
ו"מופתיים") וְיָמֵי הוּא נֶסוּ הַנֶּס

בס"ד. שבת פרשת צו, שבת הגדול, י"ב ניסן, ה'תשכ"ו

(הנחה בלתי מוגה)

שֶׁל מִשְׁה, הַקֶּבֶ"ה, שְׁנֶאֱמַר⁸
וַיִּבֶן מִשְׁה מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ
מִשֶׁה קָרָא לְמוֹזָבַח בֶּשֶׁם ה' נְסִי.
וַכִּינֹן שְׁמִשְׁה הוּא רוּעָה
וּנְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁמִמְשִׁיף
לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל עֲנַנְיָו, כִּי
הַנְּשִׂאֵי שֶׁל הַדּוֹר הוּא זֶה שֶׁדְּרָכוֹ
נִמְשַׁכַּת הַהִשְׁפָּעָה הָאֱלוּקִית לְכָל אֲנָשִׁי
הַדּוֹר [וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה נְשִׂאֵי
יִשְׂרָאֵל שְׁבָכָל דּוֹר וָדוֹר, כְּדַבְּרִי
הַזֶּה וְהַמּוֹבָאִים פְּעָמִים רַבּוֹת בְּתוֹרַת
הַחִסְדוֹת שֶׁבְכָל דּוֹר וָדוֹר יֵשׁ נְשִׂאֵי
הַדּוֹר שֶׁהוּא "אֲתַפְשׁוּתָא דְּמִשְׁה",

הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים רֵאשׁוֹן הוּא
לְכֶם לְחֻדְשֵׁי הַשָּׁנָה¹. וּמִבְּאֵר כ"ק
אֲדַמְרוּר ה'צִמַח צֶדֶק בְּמִאֲמָרוֹ דְּבוּר-הַמִּתְחִיל
הַזֶּה, שְׁאֲמָרוּ בְיָמִים שְׁלִפְנֵי הַסְּתַלְקוֹתוֹ² לְפָנֵי
מֵאָה שָׁנָה³, גּוֹדֵל מֵעַלַת חוֹדֶשׁ נִיסָן. וְנִקְרְוֶת
הַעֲנָיִן, שְׁחֻדְשׁ נִיסָן הוּא ה'רֵאשׁ' (הֵינּוּ שְׁכּוֹלֵל
אֵת הַחַיּוֹת שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה⁴) בְּנוֹגַע לְעֲנַנְיָם
שְׁלִמְעֵלָה מִסְּדֵר הַשְּׁתַלְשְׁלוֹת, שְׁזָהוּ עֲנַנְיָם הַנְּסִים
שְׁלִמְעֵלָה מִהַטָּבַע, וְעַד לְנְסִי נְסִים, כְּמִרְמֹז גַם
בְּשִׁמּוֹ שֶׁל חוֹדֶשׁ נִיסָן, שְׁיֵשׁ בּוֹ ב' נּוֹנִי"ן,
כְּדֵאִיתָא בְּגִמְרֵא⁵ שְׁרוּמֹז לְנְסִי נְסִים.

וּלְהַעִיר שְׁעָנָן זֶה שִׁיף גַם לְמִשְׁה רַבִּינוּ, גּוֹאֵל
רֵאשׁוֹן, שְׁעַל-יָדוֹ הִיָּתָה הַגְּאוּלָּה
מִמִּצְרַיִם בְּחֻדְשׁ נִיסָן. דְּהֵנָּה אִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁶
מִשְׁה הוּא נִיסָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, דְּכַתִּיב⁷ לְכָל הָאוֹתוֹת
וְהַמּוֹפְתִים גּוֹ' אֲשֶׁר עָשָׂה מִשְׁה, וְיָמֵי הוּא נֶסוּ שֶׁל
מִשְׁה, הַקֶּבֶ"ה, שְׁנֶאֱמַר⁸ וַיִּבֶן מִשְׁה מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא
שְׁמוֹ ה' נְסִי. וַכִּינֹן שְׁמִשְׁה הוּא רוּעָה וּנְשִׂאֵי
יִשְׂרָאֵל, שְׁמִמְשִׁיף לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל עֲנַנְיָו,
[וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל שְׁבָכָל דּוֹר וָדוֹר,
וּבְכָלֵל גַם בְּעַל הַהִלּוּלָא, שְׁמִמְשִׁיכִים לְצֵאֵן
מְרַעֲיָתָם אֵת כָּל עֲנַנְיָהֶם, וְהַמְשַׁכָּה זֹו הִיא
גַם לְאַחֲרֵי הַהִסְתַּלְקוֹת, כְּדֵאִיתָא בְּתַנְיָא⁹ שְׁזָהוּ
כְּמוֹ שְׁמֹשׁ הַמְּאִיר מִתַּחַת לְאַרְצָא לְשִׁשִׁים רַבּוּא
נִיסָן, שְׁיֵשׁ בּוֹ ב' נּוֹנִי"ן,
כְּדֵאִיתָא בְּגִמְרֵא⁵ לְגַבִּי הַרּוּאָה ב' נּוֹנִי"ן בְּחִלוּם שְׁרוּמֹז לְנְסִי נְסִים.

מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה וְבֵא עוֹלָם בְּסֵדֵר
הַשְּׁתַלְשְׁלוֹת שְׁבוּ הָאֹר וְיֹוֹד בְּצוּרָה
הַדְּרַגְתִּית מְסוּדֶרֶת וְנִמְשַׁךְ מִדְּרַגָּה
לְדְרַגָּה (כְּמוֹ טַבְעוֹת שֶׁל שְׁלִשְׁלַת
אֲרוּכָה שֶׁאֲחֻזוֹת זֹו בּוֹ) וְיֹוֹד
הַשְּׁתַלְשְׁלוֹת זֶה הוּא הָאֹפֶן שְׁבוּ הָאֹר
הָאֱלוּקִי הוֹלֵךְ וְנִמְשַׁךְ תָּמִיד לְבְרוּא
וְלַהֲנַיֵּג אֵת הָעוֹלָם כְּפִי סִדְרֵי הַטָּבַע,
וְאִילוֹ חוֹדֶשׁ נִיסָן הוּא ה'רֵאשׁ' שֶׁל כָּל
הַשָּׁנָה בִּיחַס לְגִילּוֹי אֱלוּקוֹת שֶׁלֹּא כְּפִי
הַסֵּדֵר הַרְגִּיל שֶׁל הַתְּנַחְלוֹת הָעוֹלָם
וְהַבְּרִיאָה שְׁזָהוּ עֲנַנְיָם הַנְּסִים
שְׁלִמְעֵלָה מִהַטָּבַע, וְעַד לְנְסִי
נְסִים, נִיסִים בְּחוּץ הַנִּיסִים עֲצָמִם
כְּמִרְמֹז גַם בְּשִׁמּוֹ שֶׁל חוֹדֶשׁ
נִיסָן, שְׁיֵשׁ בּוֹ ב' נּוֹנִי"ן,
כְּדֵאִיתָא בְּגִמְרֵא⁵ לְגַבִּי הַרּוּאָה ב' נּוֹנִי"ן בְּחִלוּם שְׁרוּמֹז לְנְסִי נְסִים.

(1) בא יב, ב. (2) י"ג ניסן - והרי עניני יום זה מתחילים כבר ביום הש"ק לאחר חצות, רעוא דרעוין. (3) נדפס באוה"ת בא ע' רסד ואילך, ובקונטרס בפ"ע (ב' ניסן תשכ"ו) - בתוספת איזה הערות ומ"מ מכ"ק אדמו"ר שליט"א שנדפסו בהתחלת הקונטרס. וראה גם השיחה בקשר להמאמר (תורת מנחם - התוודעויות חמ"ו ע' 234 ואילך). (4) ראה עטרת ראש שער ר"ה פ"א ואילך. (5) ברכות נז, רע"א ובפרש"י. וראה חד"א ג מהרש"א שם. (6) ב"ר פנ"ט, ה. (7) ברכה לד, י"א. (8) בשלח יז, טו. (9) אגה"ק סו"ס זך.

החודש הזה לכם ראש חודשים וגו'

ביאור בדרך אפשר

1 הצדיק לאחר הסתלקותו "היא בעולם והסתר גדול כמו שמש המאיר לכוכבים
 2 מתחת לארץ, כדאיחא בתיקונים על משה רבינו עליו-השלום שאחרי פטירתו
 3 מתפשטת הארתו בכל דרא ודרא לשישים ריבוא נשמות כמו שמש המאיר
 4 מתחת לארץ לשישים ריבוא כוכבים", היינו שהשפעת הצדיק נמשכת לכל

ביאור בדרך אפשר

ציון, דרוש מאמר חסידות הראשון¹² מבין שניים באותו ידבור
 המתחיל 'בענין ג' בחינות דלא זו מחבבה עד שקראת בתי
 כו' אחותי כו' אמי¹³, מצינו לשונות שונים של חיבה שבהם
 הקדוש-ברוך-הוא קורא לכנסת ישראל, ועל-פי לשונות הפסוקים מבורר

במדרש שיש בענין זה שלוש בחינות,
 מלמטה למעלה "בתי", "אחותי"
 ו"אמי", ובזמן הזה כנסת ישראל
 נקראת "בת ציון" והיא למטה
 מ"אחותי" ולמטה מ"אמי" ולעתיד
 לבא תתעלה בחינת 'בת'
 ביתר שאת למעלה מבחינת
 בעטרה שעטרה לו אמו¹⁴,
 אלא על-דרך אשת חיל
 עטרת בעלה¹⁵, בדומה לכך
 שבזמן הזה הבעל (הזכר, המשפיע)
 הוא בדרגה יותר גבוהה מהאשה

(הנקבה, המקבל) אבל לעתיד-לבוא
 האשה תהיה נעלית מבעלה כמו עטרה
 שמעל הראש ותשרי הוא בחינת
 אימא עילאה (בינה ספירת
 הבינה העליונה שהיא המולידה את
 המידות שכלב ונקראת "אם הבנים"),
 וניסן זהו מדרגה שנקראת
 בת וכיוון שלעתיד לבוא, מרביגת בת
 תהיה יותר נעלית ממדרגת "אימא",
 לכן הגאולה תהיה בחודש ניסן ולא
 בחודש תשרי.

ולאחרי שמסים היצמח זרק'
 במאמר הנזכר לבאר את
 הטעמים לקב שפניסן עתידין
 להגאל, מתחיל לבאר מעלת
 חודש תשרי, חודש השביעי,
 דכל השביעין חביבין¹⁶,
 כדברי המדרש לגבי מעלתו של משה
 רבנו שהוא השביעי לאברהם אבינו
 שיש בו בחודש תשרי, במובן
 מסויים בחינה עליונה מחדש
 ניסן בדומה למעלת השביעי על

הראשון (כמבואר במקום אחר שאמנם מעלת השביעי היא היותר שביעי
 לראשון, בכל זאת יש יתרון בשביעי שלא קיים בראשון ולכן "כל השביעין
 חביבין").
 ויש לעין יש מקום לספק אם זהו הקטע בו מבוראת המעלה של חודש
 תשרי המושך המאמר שעוסק בביאור המעלה של חודש ניסן, או

כוכבים], הרי מוכן, שנוסף לקב שמושה הוא
 ניסן של ישראל, הרי הוא ממשוף לבני ישראל
 גם את הנס שלו, 'הרני נסי'. ונמצא, שעל-ידי
 משה נמשך לבני ישראל בחינת נסי נסים.

ועל זה נאמר החודש הזה לכם ראש חודשים
 ראשון הוא לכם לחודשי השנה, שגם
 בחודשי השנה, שהם עניני הטבע, נמשך ענינו
 של החודש הזה, שהוא ענין הנס שלמעלה
 מהטבע, ולא רק נסים, אלא גם נסי נסים.

ב) וממשוף במאמר בענין מעלת חודש ניסן
 על חודש תשרי, שלכן אמרו
 רבותינו ז"ל¹⁰ שפניסן עתידין להגאל, ומבאר
 בזה כמה טעמים, ומסיים¹¹: ועוד יש טעם
 שפניסן עתידין להגאל, על-פי מה שכתוב
 ב'תורה אור' פרשת מקץ, סוף דבור-המתחיל
 רני ושמחי בת ציון, דרוש הראשון¹² בענין ג'
 בחינות דלא זו מחבבה עד שקראת בתי כו'
 אחותי כו' אמי¹³, ולעתיד לבא תתעלה בחינת
 'בת' ביתר שאת למעלה מבחינת בעטרה
 שעטרה לו אמו¹⁴, אלא על-דרך אשת חיל
 עטרת בעלה¹⁵, ותשרי הוא בחינת אימא עילאה

(בינה), וניסן זהו מדרגה שנקראת בת.
 ולאחרי שמסים לבאר את הטעמים לקב
 שפניסן עתידין להגאל, מתחיל לבאר
 מעלת חודש תשרי, חודש השביעי, דכל
 השביעין חביבין¹⁶, שיש בו בחינה עליונה
 מחדש ניסן. ויש לעין אם זהו המשך המאמר,

ניסן (כמבואר במקום אחר שאמנם מעלת השביעי היא היותר שביעי
 לראשון, בכל זאת יש יתרון בשביעי שלא קיים בראשון ולכן "כל השביעין
 חביבין").
 ויש לעין יש מקום לספק אם זהו הקטע בו מבוראת המעלה של חודש
 תשרי המושך המאמר שעוסק בביאור המעלה של חודש ניסן, או

אנשי הדור], הרי מוכן, שנוסף
 לקב שמושה הוא ניסן הנס של
 ישראל, הרי הוא ממשוף
 לבני ישראל גם את הנס
 שלו, שהוא הקדוש-ברוך-הוא
 'הרני נסי'. ונמצא, שעל-ידי
 משה נמשך לבני ישראל
 בחינת נסי נסים נס בחור נס -
 הנס של משה עצמו והנס של הקדוש-
 ברוך-הוא שנמצא בתוכו.

ועל זה נאמר בתורה בפסוק זה
 החודש הזה לכם ראש
 חודשים ראשון הוא לכם
 לחודשי השנה, שגם בחודשי
 השנה כולה, מלבד חודש ניסן,
 שהם עניני הטבע, שהרי רק
 בחודש ניסן ההנהגה היא בניסי
 נסים, אבל מכל-מקום גם בהם, בתוך
 עניני הטבע ובתוך גרדי הטבע,
 נמשך ענינו של החודש הזה,
 שהוא ענין הנס שלמעלה
 מהטבע, ולא רק נסים, אלא
 גם נסי נסים והטבע לא מעלים
 ומסתיר על אלוקות אלא שעניני
 האלוקות יהיו ניכרים ומורגשים
 בטבע עצמו.

ב) וממשוף במאמר בענין
 מעלת חודש ניסן אפילו על
 חודש תשרי, עם כל מעלותיו של
 חודש תשרי שלכן גלל המעלה
 המיוחדת של חודש ניסן לגבי כל
 שאר חודשי השנה ואפילו לגבי חודש
 תשרי אמרו רבותינו ז"ל¹⁰
 שפניסן עתידין להגאל,

בגאולה העתידה לבוא, כשם שהגאולה ממציים הייתה בחודש ניסן
 ומבאר בזה במאמר הנזכר של אדמו"ר היצמח זרק' כמה טעמים
 מדוע הגאולה העתידה תהיה בחודש ניסן, ומסיים¹¹: ועוד יש טעם
 שפניסן עתידין להגאל, על-פי מה שכתוב ב'תורה אור'
 לרבנו הזקן פרשת מקץ, סוף דבור-המתחיל רני ושמחי בת

10) ר"ה יא, א. שמו"ר פט"ו, יא. 11) שם ע' רעג. 12) לז, ב ואילך. 13) שהש"ר פ"ג, יא (ב). שמו"ר ס"פ פקורי. 14) שה"ש
 ג, יא. 15) משלי יב, ד. 16) ויק"ר פכ"ט, יא.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הוֹסְפָה לְהַמְאָמַר, בְּרוּר דְּבָרִים וְשָׁקְלָא וְטְרַיָא דִּיּוֹן בְּעֵנְנָן
 2 נִיסָן וְתַשְׁרִי. וּבְכָל אוֹפֶן בֵּין אִם קֻטַּע זֶה הוּא הַמֶּשֶׁךְ הַמְאָמַר עֲצֻמו
 3 וּבֵין אִם הוּא תוֹסַפַּת בִּירוּר וְדִיּוֹן אֵינּוּ מוֹכֵן מֵה רָאָה ה'צִמַּח צֶדֶק לְהוֹסִיף
 4 כֹּאן אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ בְּמַעֲלַת חוֹדֵשׁ תַּשְׁרִי עַל חוֹדֵשׁ נִיסָן, שְׁהַרִי זֶה
 5 בְּסִתְרָה לְכָל הַמְשָׁף הַמְאָמַר
 6 שְׁנִתְבָּאָר לְעִיל בְּמַעֲלַת נִיסָן
 7 עַל תַּשְׁרִי?
 8 (ג) וַיּוֹכֵן עַל־פִּי מְאָמַר כ"ק
 9 מו"ח אֲדַמּוּר הַרִי"צ, חֲמִיו שֶׁל
 10 הַרְבֵּי דְבוּר־הַמִּתְחִיל "הַחֹדֵשׁ"
 11 הִנֵּה לְכֶם ה'ש"ת¹⁷
 12 (שְׁאָמְרוּ בְּבוֹאוֹ לְמִדְיָנָה זֶה,
 13 הַרְבֵּי הַרִי"צ בֵּא לֵארוּצוֹת הַבְּרִית בְּט'
 14 בֹאֲדָר שְׁנֵי ה'ת"ש וְאֵת הַמְאָמַר דִּבְבוּר־
 15 הַמִּתְחִיל "הַחֹדֵשׁ הוּא לְכֶם" שֶׁל אוֹתָהּ
 16 שְׁנָה אָמַר זִמְן קֶצֶר לְאַחַר בּוֹאוֹ),
 17 שְׁגָם שָׁם בְּמֵאמַר זֶה מְבָאָר
 18 מַעֲלַת חוֹדֵשׁ נִיסָן עַל חוֹדֵשׁ
 19 תַּשְׁרִי, שְׁלֵכָן בְּגַלּל מַעֲלַת חוֹדֵשׁ
 20 נִיסָן עַל חוֹדֵשׁ תַּשְׁרִי הַכְּרִיעַת
 21 הַמְדַרְשָׁה¹⁸ הִיא שְׁבִיטָן
 22 עֲתִידִין לְהַגָּל, וּמְבָאָר הַרְבֵּי
 23 הַרִי"צ בְּמֵאמַר הַנוֹכַח מִשְׁנַת ה'ש"ת
 24 שֵׁשׁ בָּזָה בְּמַעֲלַתוֹ שֶׁל חוֹדֵשׁ נִיסָן
 25 בְּמָה טְעָמִים, כְּפִי שֶׁהוֹלֵךְ וּמִפְּרָט.
 26 טַעַם הָא', שְׁבִעֲנֵינָן הַסְּפִירוֹת,
 27 עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת שֶׁהֵם עֶשֶׂר
 28 כּוֹחוֹת שְׂבָאֵמְצוּתוֹם הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא
 29 פּוֹעֵל וּמִשְׁפִּיעַ בְּעוֹלָמוֹת הִנֵּה נִיסָן
 30 הוּא חֶסֶד בְּחוֹדֵשׁ נִיסָן מִיַּד הַחֶסֶד
 31 פּוֹעֵלֶת בִּיתֵר שֶׁאֵת וְכוּ הִיוּ נִיטִים וּבְנֵי
 32 יִשְׂרָאֵל יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם וְכוּ עֲתִידִין
 33 לְהִגָּאֵל וְתַשְׁרִי גְבוּרָה¹⁹, וְאֵילּוּ
 34 בְּחוֹדֵשׁ תַּשְׁרִי יֵשׁ פְּעוּלָה חֹזֶקֶת יוֹתֵר
 35 שֶׁל מִידַת הַגְּבוּרָה וְהוּא זִמְן הַדִּין וּמִשְׁפָּט כּו', כְּדַבְּרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל
 36 שֶׁרָאשׁ הַשְּׁנָה הוּא יוֹם הַדִּין שְׁבוּ נִקְבַּע מֵה יִהְיֶה עִם הָאָדָם וְהַעוֹלָם בְּמַהֲלָךְ
 37 כָּל הַשְּׁנָה, וְהָרִין בֵּא מִמִּידַת הַגְּבוּרָה וְהֵגָם שְׁעַל־יְדֵי מִצְוֹת תְּקִיעַת
 38 שׁוֹפָר שְׁעֲנִינָנָה תְּשׁוּבָה פּוֹעֲלִים לְהִיּוֹת עוֹמֵד מִכֶּסֶּף דִּין
 39 וַיּוֹשֵׁב עַל כֶּסֶף רַחֲמִים וּמְרַחֵם עַל עַמּוֹ²⁰, וּמִידַת הַרַחֲמִים הִיא
 40 הַיֶּפֶךְ הַדִּין, אֵין זֶה סוֹחֵרָה לֶכֶן שְׁחוֹדֵשׁ תַּשְׁרִי שִׁיף לְמִידַת הַגְּבוּרָה כִּי הִנֵּה
 41 עִם כָּל זֶה לְמִירוֹת הַתְּעוֹרוֹרוֹת מִיַּד הַרַחֲמִים עַל יַד תְּקִיעַת שׁוֹפָר הַרִי
 42 עֵצֶם הַזִּמְן הַזֶּה מִצַּד עֲצֻמוֹ, לְלֵא הַפְּעוּלָה שֶׁעַל יַד תְּקִיעַת שׁוֹפָר הוּא
 43 זִמְן הַדִּין וּמִשְׁפָּט, דְּכָל²¹ בָּאֵי עוֹלָם עוֹבְרִים לְפָנָיו וְתַבְרָךְ

בְּדִין וּמִשְׁפָּט, אֵלָא שְׁהַדִּין וּמִשְׁפָּט גּוֹפָא עֲצֻמו הוּא בְּאוֹפֶן
 שֶׁל רַחֲמִים. וְעַל כֵּן מֵאַחַר שְׁמִידַת הַחֶסֶד מֵאִירָה בְּחוֹדֵשׁ נִיסָן תְּהִיָּה
 הַגָּאוּלָּה בְּנִיסָן שֶׁהוּא בְּחִינַת חֶסֶד.
 וְכַפִּי שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמֵאמַר דִּבְבוּר־הַמִּתְחִיל "הַחֹדֵשׁ" שֶׁנִּאמַר בְּשַׁבַּת פְּרִשְׁת
 וַיְקַהֲל־פְּקוּדֵי, פְּרִשְׁת הַחֹדֵשׁ, שְׁנָה זֶה,
 תִּשְׁכִּי'ו (שְׁגָם הוּא מִיּוֹסֵד עַל הַמְאָמַר
 דִּבְבוּר־הַמִּתְחִיל שֶׁל אֲדַמּוּר ה'צִמַּח
 צֶדֶק' בְּשַׁנַּת תְּרַכ"ו וַיּוֹצֵא לְאוּר עִם
 בִּיאוּר בְּדֶרֶךְ אֲפִשֶׁר בִּבְדֵר מְלֻכוֹת'
 לְפִרְשַׁת וַיְקַהֲל־פְּקוּדֵי הַשְּׁנָה) בְּטַעַם
 הַדְּבָר שְׁגָם לְאַחַר תְּקִיעַת שׁוֹפָר
 שְׁפוּעֵלַת הַתְּעוֹרוֹרוֹת רַחֲמִים, עֲדִיין רֹאשׁ
 הַשְּׁנָה הוּא זִמְן דִּין וּמִשְׁפָּט כִּי
 הַתְּעוֹרוֹרוֹת וְהַתְּגַלּוֹת הַרַחֲמִים הִיא
 בְּדֶרֶךְ מִשְׁפָּט, בְּהַתָּאֵם לְעַבּוּדַת הָאָדָם
 וְלִכֵּן זֶה הַתְּעוֹרוֹרוֹת רַחֲמִים מְגוּבַלַּת, עַד
 כִּמְה שְׁבִיכוֹלַת הָאָדָם לְהִבְיֵן וְלַהֲרַגִּישׁ
 וְכוּ', וְלֹא יוֹתֵר, כִּשְׁם שְׁמִצְנוּ בְּבִרְיָה
 שְׁגָם לְאַחַר שֶׁהַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שִׁתֵּף
 אֵת מִידַת הַרַחֲמִים עִם מִידַת הַדִּין עֲדִיין
 נְבִאָר וְנִשְׂאָר בְּמַהוּתוֹ עוֹלָם מְדוּר
 וּמוֹגְבַל, אֶף־עַל־פִּי שֶׁרַק מִיַּד הַדִּין
 הִיא מִידָה שֶׁל צִמְצוּם וְהַגְּבָלָה, כִּי
 מִיַּד הַרַחֲמִים מְתַלַּבֶּשֶׁת וּפּוֹעֵלַת תּוֹךְ
 הַמִּדְיָה וְהַהֲגַבְלָה, וְכֵן גַּם בְּעֵינֵי זֶה –
 הַתְּגַלּוֹת וְהַתְּעוֹרוֹרוֹת שֶׁל מִידַת
 הַרַחֲמִים בְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה, לְאַחַר תְּקִיעַת
 שׁוֹפָר, לֹא מִשְׁנָה אֵת מַהוּתוֹ שֶׁל יוֹם זֶה
 כִּיּוֹם דִּין, אֲבָל הַתְּגַלּוֹת וְהַתְּעוֹרוֹרוֹת
 הַרַחֲמִים בְּחוֹדֵשׁ נִיסָן הִיא לֹא מִצַּד
 זְכוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲלֵא מִצַּד חֶסֶד שֶׁל
 הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא וְלִכֵּן גִּילּוֹי אֱלוּקוֹת
 מְלַמְעֵלָה וְהַפְּעוּלָה וְהַהֲשַׁפְּעָה שֶׁלוּ עַל
 נַפְשׁ הָאָדָם בִּיצִיאַת מִצְרַיִם בְּחוֹדֵשׁ נִיסָן
 הִיא לְמַעֲלָה מֵהַגְּדוּרִים וְהַהֲגַבְלוֹת שֶׁל הָאָדָם וְהַעוֹלָם.
 וְטַעַם הַב', לֶכֶן שִׁצִּיאַת מִצְרַיִם וְהַגָּאוּלָּה הַעֲמִידָה הֵם בְּחוֹדֵשׁ נִיסָן
 דְּהִנֵּה, הַגִּלּוֹי בְּכֶסֶף הִנֵּה בְּאַתְעָרוּתָא דְּלְעִילָא הַתְּעוֹרוֹרוֹת
 מְלַמְעֵלָה, מֵאֱלוּקוֹת, מִצַּד עֵצֻמָּה שֶׁלֹּא נִגְרַמָּה עַל־יַד "אַתְעָרוּתָא דְּלַתְתָּא",
 הַתְּעוֹרוֹרוֹת מְלַמְטָה מִצַּד הָאָדָם (מַה־שְּׂאִי־כֵן תַּשְׁרִי שְׁגָם הוּא זִמְן שֶׁל
 הַתְּגַלּוֹת אֱלוּקִית מְלַמְעֵלָה, אֲבָל שְׁעֲנִינּוּ הוּא אֲתְעָרוּתָא דְּלְעִילָא
 שְׁבָאָה עַל־יְדֵי אֲתְעָרוּתָא דְּלַתְתָּא בְּעַקְבוֹת עֲבוּרַת הַתְּשׁוּבָה מִצַּד
 הָאָדָם (בְּחוֹדֵשׁ אֱלוּל), וְכַפִּי שְׁמְבָאָר, הַרְבֵּי הַרִי"צ בְּמֵאמַר הַנוֹכַח
 שְׁבָאֲתְעָרוּתָא דְּלְעִילָא שְׂבָאוֹפֶן כְּלָלִי עֵינִינָה הוּא הַתְּגַלּוֹת אֱלוּקִית

(17) סה"מ ה'ש"ת ע' 19 ואילך. (18) שבהערה 10. (19) ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ שם (ע' 28). (20) ראה ויק"ר פכ"ט, ג. (21) ראה ר"ה טז, א. יח, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מלמעלה למטה בהתעוררות מלמעלה, וְשֵׁשׁ כַּפְרִיּוֹת יוֹתֵר ב' בְּחִינֹת
2 וּמִדְרָגוֹת, הָא', אֲתַעְרוֹתָא דְלַעֲלִיא הַבָּאָה עַל-יְדֵי (בְּסִפְת
3 וּלְאַחַר) אֲתַעְרוֹתָא דְלַתְתָּא, התעוררות מלמעלה שקדמה לה
4 התעוררות מלמטה שגרמה אותה וְהַב' הַבְּחִינָה הַשְּׁנִייה הִיא
5 אֲתַעְרוֹתָא דְלַעֲלִיא מִצַּד-
6 עֲצָמָה שְׂאִין אֲתַעְרוֹתָא-
7 דְלַתְתָּא מְגַעַת לְשֵׁם כָּלֵל, זוהי
8 "אתערותא דלעילא" ממקור הרבה
9 יותר נעלה, עד כדי כך ששום
10 התעוררות מלמטה לא יכולה להיות
11 הכנה והקדמה אליה ולא יכולה להיות
12 הגורם לה, כי זו דרגה כל כך נעלית
13 שהתעוררות מלמטה (שגם בדרגה
14 הכי גבוהה שלה היא מוגבלת לפי
15 כוחו ויכולתו ולפי דרגתו של האדם)
16 לא מגעת לשם ואין לה יכולת השפעה
17 על דרגה כל כך גבוהה וּגְלוּי כְּנָה
18 של "אתערותא דלעילא" שלעבודת
19 האדם אין בה כל השפעה הִיָּה
20 בְּפִסְחָא, שאו היתה הארה והתגלות
21 של בְּחִינַת אֲתַעְרוֹתָא דְלַעֲלִיא
22 מִצַּד עֲצָמָה למרות שבני ישראל
23 מציצים היו שקועים בטומאת מצרים
24 ולא הייתה פעולה מצידם שתגרום
25 ותביא את ההתעוררות וההתגלות
26 מלמעלה. וְלָכֵן הֵנָּה הַגְּאוּלָּה
27 הַעֲתִידָה תְּהִיָּה בְּנִסָּן שֶׁהוּא
28 זְמַן הָאֲתַעְרוֹתָא דְלַעֲלִיא
29 מִצַּד-עֲצָמָה הנעלית יותר
30 מ"אתערותא דלעילא" שבאה כתוצאה
31 מעבודת האדם.
32 וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף בְּזֵה, עניין נוסף
33 במעלת ה"אתערותא דלעילא" של
34 חורש ניסן דְּהֵנָּה יָדוּעַ בתורת
35 החסידות, אשר למרות האמור לעיל
36 ש"אתערותא דלעילא" שלא באה אחרי
37 הקדמה של "אתערותא דלתתא" היא נעלית יותר, כי פעולת האדם מוגבלת
38 לפי כוחו ויכולתו, מצד שני מבואר שֵׁשׁ מַעְלָה ויתרון בְּאֲתַעְרוֹתָא-
39 דְלַעֲלִיא שְׂבָאָה עַל-יְדֵי אֲתַעְרוֹתָא דְלַתְתָּא דְוָקָא, דְכִינָן
40 שְׂבָאָה עַל-יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם, ובעקבות התעוררות מצידו הָרִי
41 הוּא האדם בְּבַחֲבִינַת כָּלִי ראוי ומוכשר לְאֹר שְׁנַמְשָׁף מְלַמְעֵלָה
42 והאדם יכול לקלוט אותו ולהכיל אותו בתוכו, וְעַד שְׁמַתְאֲחַד עִמּוֹ
43 קליטה עד כדי כך שהאור האלוקי חודר בו בפנימיות ומתאחד אֹתוֹ, וְלָכֵן

44 הָרִי זֶה בְּאוֹפֵן שֶׁל קִיּוּם תְּמִידִי. מֵה-שְׂאִין-כֵּן בְּאֲתַעְרוֹתָא-
45 דְלַעֲלִיא שְׂבָאָה מִצַּד-עֲצָמָה, ללא הקדמה והכנה של "אתערותא
46 דלתתא" הֵנָּה אָף שְׂגֻדָּה מְעַלַת הָאֹר למרות שמבחינת המעלה,
47 הדרגה, של האור, זהו אור בדרגה גבוהה יותר ונעלה יותר מאשר האור שבא
48 בעקבות "אתערותא דלעילא"
49 (שְׂהָאֹר שְׁנַמְשָׁף מְלַמְעֵלָה)
50 מִצַּד-עֲצָמוֹ הוּא לְמַעְלָה יוֹתֵר
51 בדרגה גבוהה יותר ונמשך ממקור
52 נעלה יותר מֵהָאֹר שְׁנַמְשָׁף עַל-
53 יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם), מְכַל-
54 מְקוּם, בִּינָן שְׂלָא נִמְשָׁף עַל-
55 יְדֵי עֲבוּדַת הַמְטָה ולא קדמה לו
56 "אתערותא דלתתא", הָרִי הַמְטָה
57 האדם והעולם שבהם האור נמשך
58 ומתגלה אֵינּוּ כָּלִי ראוי ומוכשר
59 לְאֹר זֶה, והאור לא חודר ונקלט בו
60 בצורה פנימית וְלָכֵן יָכוֹל לְהִיָּוֵת
61 שְׂגֻלוֹי הָאֹר יְהִיָּה נִפְסָק
62 כו', כעבור זמן קצר. וְכִידוּעַ
63 בְּעִנְיָן מִתַּן-תּוֹרָה²³, דְכִינָן
64 שְׁהִיָּה הַגְּלוּי של האור האלוקי
65 הנעלה מאד מְלַמְעֵלָה, וְלֹא מִצַּד
66 עֲבוּדָה, ובני ישראל והעולם מצידם
67 לא היו כלים ראויים לקליטת האור
68 הגבוה והנעלה לָכֵן נִאֲמַר בתורה
69 שאף שלגבי שעת מתן תורה הייתה
70 אוהרה תמורה לא להתקרב להר סיני,
71 בכל זאת "בְּמִשְׁף הַיָּבֵל" גוי²⁴,
72 לאחר שנשמעה תקיעת שופר של סיום
73 מעמד מתן תורה, נסתלקה השכינה
74 מהמקום, והותר לגשת להר סיני
75 ולעלות עליו, כיוון שְׁנַפְסָק גְלוּי
76 הָאֹר (וְעַד כִּדִּי כָּף, הפסקת
77 ההתגלות והסתלקות השכינה הייתה
78 עד כדי כך שְׂלֹא-חָרִי-זֶה כעבור זמן
79 קצר יחסית של ארבעים יום הִיָּה
80 יָכוֹל לְהִיָּוֵת חֲטָא הַעֲגָל, עניין של עבודה זרה שְׁזָהוּ עֲנִין הַפְּכִי
81 מִמִּתַּן-תּוֹרָה שהיה גילוי אלוקות בעולם ואז נאמר "אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ... לא
82 יהיה לך אלוהים אחרים..."). וְאַף-עַל-פִּי-כֵּן, למרות שלפי האמור יש
83 לכאורה חיסרון ב"אתערותא דלעילא" שלא קדמה לה "אתערותא דלתתא",
84 בכל זאת הֵנָּה הַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה שְׁתִּהְיָה בְּנִסָּן, בְּאוֹפֵן שֶׁל
85 אֲתַעְרוֹתָא דְלַעֲלִיא מִצַּד-עֲצָמָה (כְּנָל), שהיא למעלה
86 מ"אתערותא דלעילא" שהאדם מסוגל לעורר ולהמשיך ב"אתערותא דלתתא"

(22) ראה לקו"ת ויקרא ב, ב ואילך. ועוד. (23) ראה לקו"ת פ' ראה כח, ב. המשך תרס"ו ע' שגג. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקל ואילך. סה"מ תרע"ח ע' עג. תרח"ץ ע' קמח. (24) יתרו יט, יג.

שבת פרשת צו, שבת הגדול, י"ב ניסן, ה'תשכ"ו

ביאור בדרך אפשר

1 תהיה גאולה שלמה שאין אחריה גלות חס-ושלום²⁵, ענין
 2 של קמא בשונה מ"אתערותא דלעילא" שללא "אתערותא דלתתא" בדרך
 3 כלל שהיא כאמור ברת-חלוף, ואפילו במתן תורה ההתגלות הייתה זמנית
 4 בלבד, ולכאורה הרי זו סתירה למבואר לעיל שב"אתערותא דלעילא" מסוג זה
 5 (למרות שיש בה התגלות אור גבוה
 6 ונעלה) יש חיסרון. על כך בא המענה
 7 והינינו לפי שתהיה ה"אתערותא
 8 דלעילא" שתומשך ותתגלה בגאולה
 9 השלימה והנצחית מבחינה היותר
 10 נעלית הגבוהה ביותר
 11 באתערותא דלעילא שאין
 12 אתערותא דלתתא מגעת
 13 לשם קלל, וכיוון שאין שום
 14 אפשרות של"אתערותא דלתתא" תהיה
 15 איזו השפעה בדורה הגבוהה הזו, אם
 16 כן חסרונה של "אתערותא דלתתא" לא
 17 נחשב חיסרון אלא שאז כאשר יש
 18 התגלות של "אתערותא דלעילא" כל
 19 כן נעלית הנה גם פאשר "איש
 20 מזריע תחלה" וההתעוררות היא
 21 מצד הזכר, היינו המשפיע מלמעלה
 22 (אתערותא דלעילא מצד-
 23 עצמה) אזי "יולדת זכר"
 24 בניגוד למצב הרגיל של השפעת
 25 "אתערותא דלעילא" בדורה לא כל-כך
 26 גבוהה שאז דווקא כאשר "אשה מורית
 27 תחילה" והתחלת ההתעוררות היא מצד
 28 המקבל, אזי "יולדת זכר", לידה שיש
 29 לה תוקף וקיום, ואילו כאשר "איש
 30 מוריע תחילה" אזי "יולדת נקבה"
 31 ויכפי שמביא הצמח צדק²⁶
 32 במאמר דיבור-המתחיל 'החודש' הנוכר
 33 לעיל, שעל-זה על התגלות אלויות
 34 בדורה הגבוהה ביותר שעליה מדובר
 35 כאן נאמר²⁷ הפסוק איש ואיש יולד בה, היינו, שבאיזה אופן
 36 שיהיה, כתוצאה משני סוגי ההשפעה וההתגלות המבוארים לעיל הן
 37 באופן של השפעה שנגרמת על-ידי אתערותא דלתתא, מצד האדם
 38 למטה, המקבל, "אשה מזרעת תחלה", והן באופן של השפעה
 39 בדרך אתערותא דלעילא מצד המשפיע עצמו, "איש מזריע
 40 תחילה", תהיה "יולדת זכר", ובשני המקרים תהיה הולדה של
 41 "איש". ולכן תהיה הגאולה העתידה באופן של קמא
 42 ונצחיות, למרות שהיא התעוררות מלמעלה (שבמצב רגיל לא נקלטת בפנימיות
 43 והיא ברת-חלוף, כמבואר לעיל). והינינו, שיהיו בזה בהתגלות מלמעלה

ביאור בדרך אפשר

לעתיד-לבוא ב' המעלות גם יחד, הן מעלת האור, שיהיה אור נעלה
 ביותר כיון שהוא בלתי מדוד ומוגבל, כיון שבא ממקום שאין
 אתערותא דלתתא מגעת שם ולכן אינו מותאם לפי ערכה של
 ההתעוררות מלמטה אלא הוא למעלה מכל מדידה והגבלה, והן מעלת
 הפנימיות, שיחדור באדם ובעולם
 ובפנימיות ויהיה לו קיום נצחי
 "יולדת זכר". ונדגמת מעלת
 אתערותא דלעילא שבאה
 לאחרי שלמות העבודה
 דאתערותא דלתתא
 ואתערותא דלעילא שעל-
 ידה²⁸ כאמור, ב"אתערותא דלעילא"
 שתהיה בימות המשיח יהיו שני
 היתרונות גם יחד - היא תהיה ממקור
 נעלה מאד (בהיותה "אתערותא
 דלעילא" שלא תלויה ב"אתערותא
 דלתתא") וגם תחדור בפנימיות ותהיה
 נצחית (כמו "אתערותא דלעילא"
 שבאה בעקבות "אתערותא דלתתא"),
 ויש דוגמה לדבר: מבואר בחסידות
 שלמעשה יש ב"אתערותא דלעילא"
 שלושה אופנים. א' שנמשכת מעצמה.
 ב' שנמשכת אחרי "אתערותא דלתתא".
 ג' שבאה ממקור נעלה ש"אתערותא
 דלתתא" לא מגעת לשם ועם זאת
 ההתגלות שלה היא רק לאחר שמצבו
 של המטה כבר מושלם (כי קדמה לכך
 השפעה של "אתערותא דלעילא" שכן
 מותאמת לפי "אתערותא דלתתא")
 וכיון שכן יש בה את שתי המעלות,
 וענין זה הוא דוגמה להתעוררות
 וההתגלות שתהיה לעתיד לבוא שאף
 בה יהיו שתי המעלות גם יחד, כמבואר
 לעיל בהרחבה.
 וטעם הג' לכן שהגאולה העתידה תהיה בחודש ניסן, דהנה, מעלת
 חודש תשרי לגבי חודש ניסן היא העבודה שהוא חודש השביעי,
 וכל השביעין חביבין¹⁶. והנה, מעלתו של השביעי היא
 להיותו שביעי לראשון, והינינו, שאם במעלת השביעי הנה
 הראשון הוא העקר, ונמצא שהמעלה והיתרון והחביבות של חודש
 תשרי, החודש השביעי, היא בעצם מעלה ויתרון של חודש ניסן, החודש
 הראשון כי מעלתו של השביעי נובעת מכך שהוא שביעי לראשון. וכמו
 באבות, הנה השביעי מהאבות שהוא החביב בגלל היותו שביעי
 הוא משה רבינו עליו-השלום, שהוא שביעי לאברהם

(25) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה ה"ג ונאמר - פסחים קטז, ב. 26) אוה"ת שם ע' ערב. וראה תו"א מקץ לו, ג. לקר"ת תזריע כ, ג. 27) תהלים פז, ה. 28) ראה לקר"ת שה"ש כד, סע"א ואילך.

החודש הזה לכם ראש חודשים וגו'

ביאור בדרך אפשר

1 (אברהם, יצחק, יעקב, לוי, קהת, עמרם, משה). דַּאֲבָרְהֶם הוא
2 הַרְאִשׁוֹן, וּמִשָּׁה רַבִּינוּ עֲלִיר־הַשְּׁלוֹם הוא הַשְּׁבִיעִי, הָרִי
3 שְׁמַעְלָתוֹ הִיא לְהִיטוֹ שְׁבִיעִי לְרִאשׁוֹן כִּךְ שֶׁגַם מַעֲלָתוֹ וּחְבִיבוּתוֹ
4 כִּשְׁבִיעִי הִיא בַעֲצֵם בִּיטוּי לַמַּעֲלָתוֹ שֶׁל הָרִאשׁוֹן, אֲבָרָה אֲבִינוּ.
5 וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה מוּכָן בְּנוֹגַע
6 לְחֹדֶשׁ תְּשׁוּרִי, חֹדֶשׁ 1 שְׁבִיעִי לְאֲבָרְהֶם. דַּאֲבָרְהֶם הוּא הָרִאשׁוֹן, וּמִשָּׁה
7 הַשְּׁבִיעִי, שֶׁהוּא שְׁבִיעִי 2 רַבִּינוּ עֲלִיר־הַשְּׁלוֹם הוּא הַשְּׁבִיעִי, הָרִי שְׁמַעְלָתוֹ
8 לְנִסְן, הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן 3 הִיא לְהִיטוֹ שְׁבִיעִי לְרִאשׁוֹן. וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה מוּכָן
9 שֶׁגַם בְּמַעֲלַת חֹדֶשׁ תְּשׁוּרִי, 4 בְּנוֹגַע לְחֹדֶשׁ תְּשׁוּרִי, חֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, שֶׁהוּא
10 בְּתוֹר הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מְדַגֵּשׁ 5 שְׁבִיעִי לְנִסְן, וְהִנְנוּ, שֶׁגַם בְּמַעֲלַת חֹדֶשׁ תְּשׁוּרִי,
11 שְׁחֹדֶשׁ נִסְן הוּא הַעֵיקָר, 6 מְדַגֵּשׁ שְׁחֹדֶשׁ נִסְן הוּא הַעֵיקָר, וְלִכֵּן תִּהְיֶה
12 וְלִכֵּן תִּהְיֶה הַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה 7 הַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה בְּחֹדֶשׁ נִסְן דּוֹקָא.
13 בְּחֹדֶשׁ נִסְן דּוֹקָא הַחֹדֶשׁ
14 הָרִאשׁוֹן וְהַעֵיקָר.
15 (ד) וְעַל־פִּי־זֶה מוּכָן שְׁמָה 8 (ד) וְעַל־פִּי־זֶה מוּכָן שְׁמָה הַצִּמְח
16 שְׁתֵּמֵב הַצִּמְח צִדְקָ' בְּסִיּוֹם 9 צִדְקָ' בְּסִיּוֹם הַמַּאֲמָר אֹדוֹת
17 הַמַּאֲמָר אֹדוֹת מַעֲלַת חֹדֶשׁ 10 מַעֲלַת חֹדֶשׁ תְּשׁוּרִי, אִינוּ בְּסִתְרִיהָ לְתוֹכָן כְּלָלוֹת
18 תְּשׁוּרִי, אִינוּ בְּסִתְרִיהָ לְתוֹכָן 11 הַמַּאֲמָר אֹדוֹת מַעֲלַת חֹדֶשׁ נִסְן, כִּי מַעֲלַת
19 כְּלָלוֹת הַמַּאֲמָר אֹדוֹת מַעֲלַת 12 חֹדֶשׁ תְּשׁוּרִי הִיא מִפְּנֵי הִיטוֹ חֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי,
20 חֹדֶשׁ נִסְן, וּמִיּוֹשֶׁבֶת הַשְּׁאֵלָה עַל 13 וְכֹל הַשְּׁבִיעִינִי חֲבִיבִין, וְהָרִי בְּעֵינֵינוּ זֶה גּוֹפֵא
21 כִּךְ שֶׁנִּשְׁאָלָה בְּתַחֲלִיל הַמַּאֲמָר כִּי 14 מוּדַגֵּשׁ שְׁחֹדֶשׁ נִסְן הוּא הַעֵיקָר, כִּי מַעֲלַת
22 מַעֲלַת חֹדֶשׁ תְּשׁוּרִי עֲצֵמוֹ הִיא 15 הַשְּׁבִיעִי הִיא לְהִיטוֹ שְׁבִיעִי לְרִאשׁוֹן, כִּנ"ל.
23 מִפְּנֵי הִיטוֹ חֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, 16 וְהִנְנוּ, שְׁנִינְסָן הוּא הָרִאשׁוֹן וְהָרֵאשׁ, וּבֹו כְּלוּל
24 וְכֹל הַשְּׁבִיעִינִי חֲבִיבִין, וְכִינוּ 17 (בְּהַעֲלֵם) גַּם מַעֲלַת הַשְּׁבִיעִי. וְזֶהוּ גַּם מֵה
25 שֶׁכֵּן אִין סִתְרִיהָ בֵּין הַדְּגִשָׁת מַעֲלָתוֹ שֶׁל 18 שְׁנֹתִבְאָר לְעִיל (סְעִיפָא א) בְּעֵינֵינוּ רִאשׁוֹן הוּא לְכֶם
26 חֹדֶשׁ תְּשׁוּרִי וּבֵין הַתּוֹכָן הַכְּלָלִי שֶׁל 19 לְחֹדֶשִׁי הַשְּׁנָה, שְׁנִינְסָן פּוֹעֵל גַּם בְּעֵינֵינוּ
27 הַמַּאֲמָר שֶׁהוּא הַדְּגִשָׁת הַמַּעֲלָה שֶׁל 20 ד"שְׁנָה", אִף שְׁמַצְד־עֲצָמָם שְׁיִכִּים הֵם לְתִשְׁרִי,
28 חֹרֶשׁ נִסְן וְהָרִי בְּעֵינֵינוּ זֶה גּוֹפֵא 21 כִּי גַם הָעֵינֵינוּ דִּתְשׁוּרִי מִתְחִילִים מִנִּסְן, לְהִיטוֹ
29 בְּעֵינֵינוּ זֶה עֲצֵמוֹ שְׁחֹדֶשׁ תְּשׁוּרִי הוּא 22 הָרִאשׁוֹן שְׁבֹו כְּלוּלִים כֹּל הָעֵינֵינוּ, וְעַד שֶׁגַם
30 הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מוּדַגֵּשׁ שְׁחֹדֶשׁ 23 מַעֲלַת הַשְּׁבִיעִי שְׁבִיעִי כְּלוּלָה בְּנִסְן, כִּנ"ל.
31 נִסְן הוּא הַעֵיקָר, כִּי מַעֲלַת 24 (ה) וּבְזָה יוּכָן גַּם מֵה שְׁכָתוּב בְּגִמְרָא בְּמַסְכַּת
32 הַשְּׁבִיעִי הִיא לְהִיטוֹ שְׁבִיעִי 25 רֵאשׁ־הַשְּׁנָה¹⁸, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר מִנִּסְן
33 לְרִאשׁוֹן, כִּנ"ל לְגַבִּי הִיט מִשָּׁה 26 שְׁבִיעִינִי נִבְרָא הָעוֹלָם, שְׁנַאֲמָר²⁹ וְתוֹצֵא הָאֲרָץ
34 רַבִּינוּ הַשְּׁבִיעִי שׁוּ אִכֵּן מַעֲלָה וּחְבִיבוּת 27 דִּשָׁא עֲשֵׁב מְזִרִיעַ זֶרַע וְעֵץ עוֹשֶׂה פְרִי, אִיזְהוּ
35 מִיּוֹחֲדָת, אֲבָל בּוּה עֲצֵמוֹ יֵשׁ דִּגֵּשׁ עַל 28 חֹדֶשׁ תְּשׁוּרִי הוּא הַעֵיקָר, אֲשֶׁר לְפִי
36 מַעֲלַת הָרִאשׁוֹן. וְהִנְנוּ, אֲשֶׁר לְפִי 29 חֹדֶשׁ שְׁחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
37 הַמִּשְׁמַעוּת הַפְּנִימִית שֶׁל הַדְּבָרִים 30 בְּהִמָּה וְחִיָּה וְעוֹף שְׁמִזְדוּוּגִין זֶה אֲצֵל זֶה, שְׁנַאֲמָר כִּפִּי שְׁמוּבֹן
38 הַכוּוּנָה הִיא שְׁנִינְסָן הוּא הָרִאשׁוֹן 31 לְכִשׁוֹ כְּרִים³¹, לְכִשׁוֹ כְּרִים
39 וְהָרֵאשׁ, וּבֹו כְּלוּל (בְּהַעֲלֵם) 32 הַצִּמְח וְחִיָּה וְעוֹף שְׁמִזְדוּוּגִין זֶה אֲצֵל זֶה, שְׁנַאֲמָר לְכִשׁוֹ כְּרִים וְגו' -
40 גַּם מַעֲלַת הַשְּׁבִיעִי (כַּאֲמֹר 33 כְּפִי שְׁמִפְרֵשׁ רִש"י לְעִיל מִינִיָּה³⁰, מְקַרָּא הוּא בְּסִפְרֵ תְהִלִּים³¹, לְכִשׁוֹ כְּרִים
41 בְּתַחֲלִיל הַמַּאֲמָר שֶׁהֲרִב דּוּמָה לְרֵאשׁ 34 הַצִּמְח וְעַמְקִים יַעֲטֹפוּ בְּרִ יִתְרוּעְעוּ אִף יִשִּׁירוּ. פְּרוּשׁ, לְכִשׁוֹ כְּרִים הַצִּמְח,
42 הָאֵדָם שְׁכוּלָל בְּתוֹכּוֹ אֵת הַחַיּוּת שֶׁל כֹּל 35 מִינֵי הַצִּמְח וְעַמְקִים יַעֲטֹפוּ בְּרִ יִתְרוּעְעוּ אִף יִשִּׁירוּ. פְּרוּשׁ, לְכִשׁוֹ כְּרִים הַצִּמְח,
43 הַגּוֹרָף).

(29 בראשית א, יא. 30) ת, א. 31) תהלים סה, יד - שהתחילו לאמרו ב"א ניסן שנה זו (ראה סה"מ י"א ניסן ח"א ע' 1 ואילך).

שבת פרשת צו, שבת הגדול, י"ב ניסן, ה'תשכ"ו

יא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 יתרוּעֶעוּ אֶף לְשִׁירֵוֹ. פְּרוּשׁ, לְבָשׁוּ כְּרִים הַצֶּאֱזָן, מִתְּלַבְּשׁוֹת
 2 הַכֹּהֲנִים שֶׁמִּתְעַבְּרוֹת, וְצִמְקִים יַעֲטֹפוּ בָּר, שֶׁהֲזִירֵעָה
 3 צוּמַחַת וְנִכְרַת יָפָה. יתרוּעֶעוּ אֶף לְשִׁירֵוֹ, בְּנִסָּן, כְּשִׁיגִיעַ זְמַן
 4 הַקְּצִיר, וְהַתְּבוּאָה בְּקָשִׁים שְׁלָה, שֶׁכָּבַר נִגְמַר בִּישׁוּל הַתְּבוּאָה
 5 וְהָרוּחַ מְנַשְׁבֶּת וְהֵן הַשְּׂבָלִים
 6 נוֹקְשִׁים זֹו עַל זֹו, נִשְׁמַע 1 מִתְּלַבְּשׁוֹת הַכֹּהֲנִים שֶׁמִּתְעַבְּרוֹת, וְצִמְקִים יַעֲטֹפוּ
 7 הַקּוֹל, וְנִרְאוֹת כְּמִשׁוֹרְרוֹת, 2 בָּר, שֶׁהֲזִירֵעָה צוּמַחַת וְנִכְרַת יָפָה, יתרוּעֶעוּ אֶף
 8 וְהָרִי מִזְמוֹר זֶה גְּבִיָּה 32 בְּרִיאַת 3 לְשִׁירֵוֹ, בְּנִסָּן, כְּשִׁיגִיעַ זְמַן הַקְּצִיר, וְהַתְּבוּאָה
 9 הָעוֹלָם כְּתִיב, דְּכָתִיב לְעִיל 4 בְּקָשִׁים שְׁלָה, וְהָרוּחַ מְנַשְׁבֶּת וְהֵן נוֹקְשִׁים זֹו עַל
 10 מִיגִיָּה 33 קוֹדֵם לִכֵּן בְּאוֹתוֹ פִּקֵּךְ 5 זֹו, נִשְׁמַע הַקּוֹל, וְנִרְאוֹת כְּמִשׁוֹרְרוֹת, וְהָרִי
 11 בְּתֵהִלִּים מִכִּין הָרִים בְּכַחוֹ, 6 מִזְמוֹר זֶה גְּבִיָּה 32 בְּרִיאַת הָעוֹלָם כְּתִיב, דְּכָתִיב
 12 שֶׁהָהָרִים הוֹכֵנוּ וְנִכְרְאוּ בְּכוֹחוֹ שֶׁל 7 לְעִיל מִיגִיָּה 33 מִכִּין הָרִים בְּכַחוֹ, וּמִזֶּה מוֹכַח
 13 הַקְּדוּשׁ בִּירוּךְ-הוּא וּמִזֶּה מוֹכַח 8 שֶׁבְּנִסָּן נִבְרָא הָעוֹלָם. וְלִכְאוּרָה אֵינוֹ מוֹכֵן, מִזֶּה
 14 כְּדַעַת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁבְּנִסָּן נִבְרָא 9 הַנְּתִיבַת מְקוֹם לֹמַר שֶׁבְּנִסָּן נִבְרָא הָעוֹלָם, הָרִי
 15 הָעוֹלָם.
 16 וְלִכְאוּרָה אֵינוֹ מוֹכֵן, מִזֶּה 10 עֲנִינֵנוּ שֶׁל נִסָּן הוּא יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהוּא עֲנִינֵן
 17 הַנְּתִיבַת מְקוֹם לֹמַר 11 שֶׁלְמַעֲלָה מִהָעוֹלָם (כְּמִבְּאָר בַּמֶּאֱמָר הַנִּלְ, וּבִכְמָה מְקוֹמוֹת).
 18 שֶׁבְּנִסָּן נִבְרָא הָעוֹלָם הוּא 12 וְתִמְיָהָה גְּדוּלָה יוֹתֵר, שֶׁעֲנִינֵן
 19 שֶׁהוּא עוֹלָם גִּשְׁמִי מִדְּרוֹד וּמוֹגְבֵל, הָרִי 13 זֶה נֶאֱמַר בְּמִסְכַּת רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, שֶׁבָּה נִתְבְּאָרוּ
 20 עֲנִינֵנוּ שֶׁל נִסָּן הוּא יְצִיאַת 14 עֲנִינֵי וּמַעֲלוֹת חוֹדֵשׁ תְּשֻׁרֵי, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן
 21 מִצְרַיִם, שֶׁהוּא עֲנִינֵן 15 הוֹבָא פֶּאֶן מֵאֲמָרוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁבְּנִסָּן נִבְרָא
 22 שֶׁלְמַעֲלָה מִהָעוֹלָם וַיִּצְיָאָה 16 הָעוֹלָם. אֶף הָעֲנִינֵן הוּא, עַל-פִּי מִה שֶׁנִּתְבְּאָר
 23 וְהַתְּעַלּוֹת מִגְּדֵרֵי הָעוֹלָם (כְּמִבְּאָר 17 לְעִיל שֶׁגַּם עֲנִינֵי תְּשֻׁרֵי כְּלוּלִים בְּנִסָּן, וְלִכֵּן, גַּם
 24 מְקוֹמוֹת) וְאִיךְ אִפְשֵׁר לְהַבִּין 18 עֲנִינֵן בְּרִיאַת הָעוֹלָם שֶׁשִּׁיף לְתְּשֻׁרֵי, יִשְׁנוּ בְּנִסָּן,
 25 שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בְּנִסָּן? 19 אֶלָּא שֶׁעֲנִינֵן בְּרִיאַת הָעוֹלָם שֶׁבְּחֹדֶשׁ נִסָּן (בְּנִסָּן
 26 הַתְּמִיחָה בְּעֵצֵם הַדְּבַר, שֶׁעֲנִינֵן זֶה עַל 20 נִבְרָא הָעוֹלָם) הוּא בְּאוֹפֵן שֶׁל יְצִיאָה מִמִּצְרַיִם
 21 וְהַגְּבֻלוֹת. וְהֵינּוּ, שֶׁאַף-עַל-פִּי שֶׁבְּרִיאַת הָעוֹלָם 22 מִצְד-עֲצָמָה הוּא עֲנִינֵן שֶׁל הַגְּבֻלָה וְטַבְּעוֹ, הָרִי
 23 מִצְד הַפְּעוּלָה ד'נִסָּן' גַּם בְּעֲנִינֵי ה'שָׁנָה', יִשְׁנוּ 24 גַּם עֲנִינֵן בְּרִיאַת הָעוֹלָם כְּפִי שֶׁהוּא בְּאוֹפֵן שֶׁל
 25 יְצִיאָה מִמִּצְרַיִם וְהַגְּבֻלוֹת.
 26 וְהָעֲנִינֵן בְּזֶה, דָּאֵף שֶׁכְּלָלוֹת עֲנִינֵן הַבְּרִיאָה הוּא 27 עַל-יְדֵי צִמְצוּם הָרֹאשׁוֹן (בְּחִינַת
 28 צִמְצוּם וּמִיִּצְרָה), וְעַד שֶׁגַּם לְפָנֵי הַצִּמְצוּם כְּבָר 28 צִמְצוּם וּמִיִּצְרָה), וְעַד שֶׁגַּם לְפָנֵי הַצִּמְצוּם כְּבָר
 29 שֶׁעַר בְּעֲצָמוֹ בְּכַח כָּל מִה שֶׁעֲתִיד לְהִיֹּת 29 שֶׁעַר בְּעֲצָמוֹ בְּכַח כָּל מִה שֶׁעֲתִיד לְהִיֹּת
 30 כְּפּוֹעֵל³⁴, מְכַל-מְקוֹם הַתְּחַלַּת כָּל הָעֲנִינֵים 30 כְּפּוֹעֵל³⁴, מְכַל-מְקוֹם הַתְּחַלַּת כָּל הָעֲנִינֵים
 31 (שֶׁמִּזֶּה בָּא גַּם עֲנִינֵן הַשֶּׁעֲרָה בְּכַח וְעֲנִינֵן 31 (שֶׁמִּזֶּה בָּא גַּם עֲנִינֵן הַשֶּׁעֲרָה בְּכַח וְעֲנִינֵן
 32 הַצִּמְצוּם) הִיא מְפָנֵי ש'חֶפְצִין חֶסֶד הוּא'³⁵, שֶׁזֶּהוּ 32 הַצִּמְצוּם) הִיא מְפָנֵי ש'חֶפְצִין חֶסֶד הוּא'³⁵, שֶׁזֶּהוּ

43 אֶלָּא שֶׁעֲנִינֵן בְּרִיאַת הָעוֹלָם
 44 שֶׁבְּחֹדֶשׁ נִסָּן (בְּנִסָּן נִבְרָא הָעוֹלָם) הוּא בְּאוֹפֵן שֶׁל יְצִיאָה
 45 מִמִּצְרַיִם וְהַגְּבֻלוֹת וּבִישׁוּל גְּדֵרֵי הַטַּבְּעוֹ. וְהֵינּוּ, שֶׁאַף-עַל-פִּי
 46 שֶׁבְּרִיאַת הָעוֹלָם מִצְד-עֲצָמָה הוּא עֲנִינֵן שֶׁל הַגְּבֻלָה וְטַבְּעוֹ,
 47 הָרִי מִצְד הַפְּעוּלָה ד'נִסָּן' גַּם
 48 כְּפִי שֶׁהוּא בְּאוֹפֵן שֶׁל יְצִיאָה
 49 עֲצָמוֹ יְהִיָּה נִיכֵר הַנֶּס וְהַלְמַעֲלָה מִהַטְּבַע
 50 לְשִׁנוּ גַּם עֲנִינֵן בְּרִיאַת הָעוֹלָם
 51 כְּפִי שֶׁהוּא בְּאוֹפֵן שֶׁל יְצִיאָה
 52 מִמִּצְרַיִם וְהַגְּבֻלוֹת כִּן שֶׁהָעוֹלָם
 53 נִשְׁאָר בְּקִיּוּמוֹ, וּבְכָל זֹאת יֵשׁ יְצִיאָה
 54 מִגְּדֵרֵי הָעוֹלָם, וְהַתְּגַלּוֹת אֹר אֱלוֹקֵי
 55 שֶׁלְמַעֲלָה מִהָעוֹלָם, כְּפִי שֶׁהוֹלֵךְ וּמִבְּאָר.
 56 וְהָעֲנִינֵן בְּזֶה, דָּאֵף שֶׁכְּלָלוֹת
 57 עֲנִינֵן הַבְּרִיאָה שֶׁל עוֹלָם גִּשְׁמִי
 58 מִדְּרוֹד וּמוֹגְבֵל הוּא עַל-יְדֵי
 59 צִמְצוּם הָרֹאשׁוֹן עַל-יְדֵי-זֶה
 60 שֶׁהָאֹר אֱלוֹקֵי הַאֲנִיסוּפִי הַבְּלִי
 61 מוֹגְבֵל עֵבֶר סֹדְרָה שֶׁל צִמְצוּמִים
 62 שֶׁעֲנִינֵים הַסְּתֵרָה וְהַגְּבֻלָה שֶׁל הָאוֹר,
 63 הַחֵל מִה'צִמְצוּם הָרֹאשׁוֹן' שְׂבו
 64 הַקְּדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא סִילַק אֶת אוֹרוֹ
 65 הַגְּדוֹל הַבְּלִי מוֹגְבֵל הַצִּדִּיק, כְּכִיכּוֹל,
 66 כְּדִי לְבְרוֹא עוֹלָם מוֹגְבֵל (בְּחִינַת
 67 צִמְצוּם וּמִיִּצְרָה, עֲנִינֵן הַגְּבֻלָה),
 68 וְעַד שֶׁגַּם לְפָנֵי הַצִּמְצוּם
 69 כְּפּוֹעֵל, הָרִי מִצְעֵם הָעֲנִינֵן שֶׁעֵלָה בְּרַצוֹנוֹ
 70 לְבְרוֹא עוֹלָם כּוֹה עִם נִבְרָאִים בְּעִלִּי-
 71 גְּבוּל כְּבָר שֶׁעַר בְּעֲצָמוֹ בְּכַח
 72 כָּל מִה שֶׁעֲתִיד לְהִיֹּת
 73 כְּפּוֹעֵל³⁴ כִּן שֶׁעֲנִינֵן הַצִּמְצוּם
 74 וְהַגְּבֻלָה מוֹשֵׁרֵשׁ בְּקְדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא
 75 בְּעֲצָמוֹ גַּם לְפָנֵי הַצִּמְצוּם וְהַבְּרִיאָה
 76 כְּפּוֹעֵל, מְכַל-מְקוֹם הַתְּחַלַּת כָּל
 77 הָעֲנִינֵים כְּלָלוֹת הַתְּחַלִּיךְ שֶׁהִבִּיא
 78 כְּסוּפּוֹ שֶׁל דָּבָר אֶת הַבְּרִיאָה (שֶׁמִּזֶּה
 79 בָּא גַּם עֲנִינֵן הַשֶּׁעֲרָה בְּכַח
 80 וְעֲנִינֵן הַצִּמְצוּם שֶׁהֵם אֲכֵן עֲנִינֵים
 81 שֶׁל מִיעוּט וְהָעֵלֶם וְהַגְּבֻלָה שֶׁל הָאוֹר
 82 הָאֱלוֹקִי) הִיא מְפָנֵי ש'חֶפְצִין
 83 חֶסֶד הוּא'³⁵, הַכּוֹל נּוֹבַע מִכֵּן
 84 שֶׁהַקְּדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא "חֶפְצִין חֶסֶד"

(32) כ"ה הגירסא שהובאה בהגהות הב"ח שם יא, א. (33) שם, ז. (34) ראה עץ חיים שער א (שער עגולים ויושר) ענף א' בתחילתו. מק"מ לזח"א טו, א. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח ח"א ע' שכד ואילך. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי פ"י ואילך. ועוד. (35) מיכה ז, יח.

ביאור בדרך אפשר

1 ורצונו לגלות, להאיר ולהשפיע **שְׁזָהוּ עֵינֵי הַגִּלּוּי (הַפֶּךָ הַצְּמִצּוּם)**,
 2 **בְּלִי גְבוּל** כך שגם הצמצום וההסתרה וההתלבשות בגדרי הטבע, הם בסופו
 3 של דבר, ביטוי של האור האינסופי הבלתי מוגבל. **וַהֲרִי הָעֵינַי ד' חֶפֶץ**
 4 **חֶסֶד הוּא** (שְׁמִמְנוּ מִתְחִיל וְנוּבַע כְּלָלוֹת עֵינַי הַבְּרִיאָה) שֶׁנֶּפֶד
 5 לְנִסְן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעִיל
 6 (סעיף ג) שֶׁתִּשְׁרִי הוּא בְּחִינַת 1
 7 גְבוּרָה, לְהִיטוֹ זְמַן הַדִּין 2
 8 וּמִשְׁפָּט, וְאִף שְׁעַל-יְדֵי 3
 9 תְּקִיעַת שׁוֹפָר פּוֹעֲלִים לְהִיטוֹ 4
 10 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹמֵד מִפְּסָא 5
 11 דִּין וְיוֹשֵׁב עַל פְּסָא רַחֲמִים, 6
 12 הֲרִי זֶה עֵינַי שֶׁל רַחֲמִים 7
 13 שֶׁקְּשׁוֹר עִם דִּין וּמִשְׁפָּט 8
 14 והתעוררות הרחמים היא בעניין הדין
 15 ומשפט עצמו (ובהתאם למעשיו
 16 ופועלויותיו של האדם, כמבואר לעיל).
 17 שֶׁלֹּכֵן הִנֵּה גַם כְּאֲשֶׁר יוֹשֵׁב
 18 עַל פְּסָא רַחֲמִים, הֲרִי זֶה עֵדוֹן 9
 19 עֵינַי שֶׁל מִשְׁפָּט וְקִשׁוֹר בְּמִידַת
 20 הַגְּבוּרָה. מֵה-שְׂאִינ' בֵּן נִסְן הוּא
 21 בְּחִינַת חֶסֶד מִצַּד-עֲצָמוֹ,
 22 בְּאוֹפֵן שְׂאִין מְקוּם כְּלָל לְעֵינַי
 23 שֶׁל דִּין. וּמִזֶּה מוֹבֵן, שֶׁהָעֵינַי
 24 ד' כִּי חֶפֶץ חֶסֶד" שֶׁנֶּפֶד
 25 לְחוּדָשׁ נִסְן וּמַעַתָּה מִיּוֹשֵׁב
 26 השאלה מה מקומה של הבריאה של
 27 עולם מוגבל בחודש ניסן שעניינו
 28 יציאה מהגדרים וההגבלות, כי אדרבה,
 29 השורש והמקור לבריאה הוא מבחינת
 30 "חפץ חסד" ששייכת דווקא לחודש
 31 ניסן (ולא לחודש תשרי). וּבִפְרָט
 32 שְׁזָהוּ בְּחִינַת "כִּי חֶפֶץ
 33 חֶסֶד", שֶׁבְּחֶסֶד גּוֹפֵא עֲצָמוֹ
 34 הֲרִי זֶה הַדְּרָגָה שֶׁל "חֶפֶץ חֶסֶד"
 35 שעניינה רצון פנימי ועמוק במידת

ביאור בדרך אפשר

36 החסד חֶסֶד בְּלִמִּי מְגַבֵּל, הֵינְנו, לֹא רַק מִדַּת הַחֶסֶד כְּפִי
 37 שֶׁהִיא מִצַּד הַשִּׁכָּל אוֹ אִפִּילוּ כְּפִי שְׂמִידַת הַחֶסֶד הִיא מִצַּד הַרְצוֹן,
 38 אֲלָא כְּפִי שְׂמִידַת הַחֶסֶד הִיא מִצַּד בְּחִינַת הַחֶפֶץ דְּוָקָא שְׁלִמְעֵלָה
 39 מֵהַרְצוֹן. וְזֶהוּ עֵינַי בְּרִיאַת הָעוֹלָם כְּפִי שֶׁהִיא בְּנִסְן, כְּפִי
 40 שֶׁהַבְּרִיאָה הִיא מִצַּד בְּחִינַת
 41 "כִּי חֶפֶץ חֶסֶד הוּא" שְׂמִמְנָה
 42 נוֹבַע עֵינַי הָאֹר וְהַגִּלּוּי שְׂמֵאִיר בְּעוֹלָם
 43 לְמַעְלָה מִגְּדֵרֵי הָעוֹלָם וּפּוֹעֵל אֶת יְצִיאַת
 44 מִצְרַיִם ("בְּנִסְן נִגְאָלוּ") וְאֵת הַגְּאוּלָּה
 45 הַעֲתִידָה ("בְּנִסְן עֲתִידִין לְהִגְאָל").
 46 וְזֶהוּ גַם הַטַּעַם הַפְּנִימִי עַל מַה
 47 שֶׁבְּנוֹגַע לְתַחֲלַת הַהֲתַהוּוֹת
 48 וְהַבְּרִיאָה שֶׁל הָעוֹלָם, אֲמָרוּ
 49 רַבּוֹתֵינוּ ז"ל³⁶ בְּמִי נִמְלָךְ
 50 הַתִּיעֵץ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּבִיכּוֹל,
 51 בְּנִשְׂמוֹתֵיהֶם שֶׁל צְדִיקִים,
 52 צְדִיקִים דְּוָקָא, וְלֹא בְּעִלֵי
 53 תְּשׁוּבָה, שֶׁזָּהוּ הַחֲלוּקָה הַהִבְדֵּל
 54 בֵּין נִסְן לְתִשְׁרִי, כִּידוּע'³⁷
 55 בתורת החסידות שֶׁתִּשְׁרִי שְׂבֵא אַחֲרֵי
 56 חוֹדֶשׁ אֱלוֹל וְכוּ חֲלִים רֵאשׁ הַשָּׁנָה, יוֹם
 57 הַכִּיפּוּרִים וְעֵשֶׂרֶת יָמֵי תְּשׁוּבָה הוּא
 58 עֵינַי עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה, שְׂעִיקָה
 59 עֲבוּדַת ה' בְּדֶרֶךְ "אַתְעוֹרָא דְּלִתְתָא"
 60 מתוך גרדי האדם והעולם וְנִסְן
 61 הוּא עֵינַי עֲבוּדַת הַצְּדִיקִים
 62 שְׂעִיקָה עֲבוּדַת ה' בְּדֶרֶךְ "אַתְעוֹרָא
 63 דְּלַעֲלֵא", הַתְּגַלּוֹת אוֹר אֱלוֹקֵי שְׁלִמְעֵלָה
 64 מֵהָעוֹלָם, וְלִכֵּן בְּהַתְּחִלַּת הַהֲתַהוּוֹת
 65 וְהַבְּרִיאָה "נִמְלָךְ בְּנִשְׂמוֹתֵיהֶן שֶׁל
 66 צְדִיקִים", כִּי גַם הַבְּרִיאָה כְּפּוֹעֵל שֶׁל
 67 עוֹלָם מוֹגֵדֵר וּמוֹגְבֵל נוֹבַעַת מִכֶּךָ
 68 שְׂבֵחוֹדֶשׁ נִסְן יֵשׁ הַתְּעוֹרוּרֹת וְהָאָרָה
 69 מִבְּחִינַת "חֶפֶץ חֶסֶד" שְׁלִמְעֵלָה מִגְּדֵרֵי
 70 הָעוֹלָם.

(36) ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג. (37) ראה סה"מ תרל"ו ח"ב ע' שס. תרנ"ב ס"ע ג ואילך. וראה גם ד"ה החודש דמוצש"ק זה פ"ה (סה"מ תשכ"ו ע' קסח ואילך).

חילוק שבין קריעת ים-סוף שביציאת מצרים לבקיעת הנהר דלעתיד-לבוא, שעניין הים הוא בחינת מלכות, ועניין הנהר הוא בחינת בינה.

ממאמר שבת פרשת צו, ה'תשכ"ח

מכתב כללי

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשכ"ו

- שנת המאה להסתלקות הילולא של
כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" -
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום ומקום
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

חג הפסח נקרא על-שם - **קרבן הפסח**, שהכין, הביא, (ומזה יש להבין שגם) ביטא את תוכנו של מאורע עיקרי וכללי בחיי עם ישראל: **יציאת מצרים**, היציאה המוחלטת ממצרים, **זמן חרותנו**, החרות העצמית שלנו שבאה בעקבותיה.

התורה קובעת בדיוק את הפרטים ופרטי הפרטים כיצד יש להכין את קרבן הפסח, כיצד יש להקריבו וכיצד עליו להיאכל.

על אחד הפרטים האלו ואשר יש ללמוד ממנו - רצוני לעמוד בזה.

* * *

את קרבן הפסח, את הכבש, שהיה 'עבודה-זרה' של מצרים, היו צריכים בני ישראל לעשות **פסח לה'**, לשחטו, ולאחר מכן לצלותו באש: **"ראשו על כרעיו ועל קרבו"**, כאחד.

הכל, למן החשוב ביותר, הראש, ועד לפרטים הנחותים ביותר, הכרעים-הרגלים, של ה'עבודה-זרה' ואף הדברים המהוים רק אמצעים לקיום ו'הזנת' ה'עבודה-זרה' - הכל צריך להתבטל, להיעשות פסח לה', ראשו על כרעיו ועל קרבו, שכולם ייצלו באותה אש.

ההתנערות מ'עבודה-זרה' צריכה להיות **שלמה**, בכל הפרטים, כאשר האדם אינו עובד אמנם את ה'ראשי' של ה'עבודה-זרה', החכמה והשכל שלה אינם קיימים לדידו, אך הוא משתחוה ל'רגלים' שלה משום שהן (לדברי 'מצרים') דורכות ושולטות על הכל ועל כולם, הוא מתגמד ומשתחוה מול האמצעים בהם משתמשת ה'עבודה-זרה'.

וכן באדם עצמו: ישנה 'עבודה-זרה' של 'ראשו', כשהוא עושה את ראשו ושכלו המוגבל לסמכות הגבוהה והאחרונה, ישנה 'עבודה-זרה' של דברים נחותים יותר עד ל'כרעיו', תאוות שלטון של השתלטות, דריכת ורמיסת כל אשר מסביב לו, ועד להאלהת והשתחואה ל'קרבו', למזונו ופרנסתו, כשלמענם אינו נמנע משום דבר,

- כלפי כל זה קיים הכלל: משהו מ'עבודה-זרה' - היא 'עבודה-זרה' שלימה.

נקרא: שמות לד, כה. וראה ת"י שם.

על-שם - קרבן הפסח: ע"ד השמות: חג המצות, השבועות, הסוכות. ובפרט לפי המכילתא (בא יב, כז) שע"י הקרבן פסח - פסח ה' על בתי בניי. ואף שזמן קרבן הפסח הוא בערב פסח והלילה שאחריו - הרי גם הח"ש הוא ע"ש ז' שבועות שקדמו לו.

שהכין, הביא: ראה מכילתא בא (יב, ו) (הובא בפרש"י שם), יב, כז. ובכ"מ.

היציאה המוחלטת: כלי הכתוב (בא יא, א) כלה גרש יגרש. וראה ברכות (ט, רע"ב) ונצלתם את מצרים כו'. ועד אשר ג"פ הוזהרו בניי בלא לחזור למצרים (מכילתא בשלח יד, יג. סהמ"צ להרמב"ם מל"ת מו). ועיין שי המצות להאריז"ל ס"פ ראה.

הכבש . . **'עבודה זרה'**: שמות רבה פט"ז, ג. ובזח"ג (רנא, א): דטלה.. רב על כל ממנו דאלקים אחרים.

'ראשו . . **כאחד**: פסחים עד, א. וראה תוד"ה נחתך שם. רמב"ם הל' ק"פ פ"י הי"א.

ה'עבודה-זרה' . . **ייצלו**: ראה זח"ג (רנא, א): לבתר דיינין ליי בנורא, דכתיב פסילי אלהים תשרפון

באש.

בכל הפרטים: להעיר מע"ז (מא, א): יד . . רגל. ובפיה"מ שם: וכן צורת איזה אבר.

אגרות קודש

וכביציאת מצרים (ויציאה מתועבות מצרים) - כך גם ב"חרותנו", החרות לפי המושג שלנו, המתבטאת בהיותנו "עבדי", עבדי הקב"ה, בהחלטת מסירת-נפש - להיות יהודי: אין בזה מקום למדידות והבדלים, מסירת-נפש יתרה כשמדובר ב"כרעים" ופחותה יותר כשהדברים נוגעים ל"ראשי", לעניינים שהאדם רוצה לקלטם דוקא באמצעות שכלו. אימתי "פסח הוא לה"? - כאשר "ראשו על כרעיו ועל קרביו", כל-כולו נתון באותה אש, אש המקיפה היטב וחודרת עמוק-עמוק.

* * *

בתוך ימי ההכנה לחג הפסח, ביום י"ג ניסן, חל השתא יום השנה המאה להסתלקות הילולא של כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק". דוגמא של **שלמות**, לפי המובן האמור, של אש מסירת-נפש המקיפה יהודי "ראשו על כרעיו ועל קרביו" **בכל ימי** השנה כולה - אפשר לראות בכ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק". הוא איחד בקרב את הדרגות הנעלות ביותר של צדיק, גאון, חוקר, מקובל, פוסק ומנהיג ישראל. כשם שגאונו הקיפה את כל פינות התורה, נגלה ונסתר. - בפשט רמז דרוש סוד - כך היתה הנהגת הציבור והנהגת היחיד שלו בכל העניינים, גשמיים ורוחניים, למן החשובים ביותר לכלל ישראל ועד ל"נחותים" ביותר של הפרט והיחיד, למן הפצת עבודה חקלאית בין יהודים והשגת הנחות הדרושות מן השלטון ועד להשגת הלוואה ליהודי, למן חיזוק ושמירת החינוך התורני לכלל ישראל ברוסיה ועד להבטחת "מלמד" ליהודי בודד.

ואת כל זה עשה באש מסירת-נפש, בכל כוחות נפשו ובכל אשר לו - כך לכלל וכך לפרט.

ואף שמי זה מסוגל להידמות אל כ"ק אדמו"ר בעל ה"צמח צדק" - יש לצדיק אמת ומנהיג ישראל הסגולה להאיר ולהשפיע כוחות לכל מי שרוצה ללכת בדרכיו, כשם שהשמש הענקית משתקפת, מאירה בטיפת מים קטנה, וגם הופכת אותה למאירה - אם רק טיפת המים היא זכה ונקיה ומופנית כלפי השמש.

* * *

ויהי רצון - יעזור הקב"ה שההתעוררות של ימי הפסח - ולפי הדוגמא של בעל ההילולא - תשפיע על כל אחד ואחת ברוח יציאת מצרים וזמן חרותנו, להשתחרר מכל ההפרעות וההגבלות (מיצרים וגבולות), הן פנימיות והן חיצוניות, ולהיות עבדי ה', לעבוד את הקב"ה מתוך חירות אמיתית,

וע"י כך לקרב את הגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, ומילוי הבקשה: נאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים.

בברכת חג הפסח כשר ושמוח

מנחם שניאורסאהן

משהו: ראה ע"ז (עד, א) ובירושי שם: ולא ידבק בידך מאומה.
המתבטאת . . **עבדי**: להעיר משמו"ר (פ"ג, ה) עה"פ בהוציאך גוי באיזה זכות כו' תעבדון כו'.
אין בזה מקום . . **והבדלים**: להעיר מדין גרות (שהתחילה במצרים) שמודיעין אותו קלות וחמורות (יבמות מו, א. מז, א).

מסירת-נפש יתרה . . **ופחותה יותר וכי**: ראה ד"ה אני ישנה (בסי' המאמרים תש"ט עי' קיט ואילך).
המקיפה . . **עמוק-עמוק**: וכהציווי אל תאכלו ממנו נא.
יום השנה המאה: ראה תורת חיים (לאדמו"ר האמצעל) ד"ה ויהיו ח"ש מאה שנה וביאורו"ז שם. אור התורה להצ"צ ד"ה זה.

שמי זה מסוגל: ראה תניא רפמ"ב. פמ"ד.
להאיר ולהשפיע: אגה"ק סי' כ"ז וביאורו. עיי"ש.
השמש . . **משתקפת**: ראה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר בסוף קונטרס ב' ניסן תרצ"צ (סי' הקונטרסים עי' תד) שיחת אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) ד"ה שמשא אכולא עלמא ניחא (סנה' לט, א) כו'.
מכל . . **(מיצרים)**: להעיר מד"ה אנכי ה"א אשר הוצאתיך (סי' המאמרים לאדמו"ר מהר"ש - פסח תרכ"ו).
הבקשה: בברכת הגאולה (משנה פסחים קטז, ב. נוסח ההגדה).

בס"ד. שיחת שבת פרשת צו, שבת הגדול, י"ב ניסן, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

1 א. מאמר (כעין שיחה) דיבור-המתחיל "החודש הזה לכם".

* * *

2 ב. בקאָפּיטל תהלים¹ הנזכר לעיל (במאמר²) נאמר³: "משביח שאון ימים שאון גליהם וגו'".
 3 ומבאר ה'צמח-צדק' - שיום ההילולא המאה שלו הוא ביום המחרת, שמתחיל כבר ביום השבת-קודש
 4 לאחרי חצות (כנזכר לעיל במאמר⁴) - ברשימותיו לתהלים על הפסוק⁵, ש"ים" ("ימים") הוא ענין עולם
 5 התהו [וכמבואר במקום אחר⁶ בפירוש דברי המדרש⁷ על הפסוק⁸ "יקוו המים", בענין "דיורים אלמים"],
 6 וזהו ענין "שאון ימים" - התגברות גלי הים, מצד שרשם בתהו שלמעלה מתיקון. אך על זה נאמר
 7 "משביח שאון ימים שאון גליהם", "כי אף שהם מבחינת גבוה, היינו מעולם התהו, ולכן מתגברים, אך
 8 הוא יתברך משביח שאון ימים, כי אצלו, גם ריבוי האור דעולם התהו כלא חשיב".

9 ועל-פי-זה מבאר מה שכתוב במדרש⁹ "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה"¹⁰, מים רבים אלו
 10 עובדי כוכבים, שנאמר¹¹ כהמות ימים יהמיון כו', לא יוכלו לכבות את האהבה כו' ואוהב את יעקב כו'
 11 - כי, שרש אומות העולם שנמשלו לשאון מים כבירים הוא מעולם התהו שלמעלה מעולם התיקון, ולכן
 12 רוצים להתגבר על בני-ישראל ששרשם מעולם התיקון; ואף-על-פי-כן, "לא יוכלו לכבות את האהבה",
 13 כיון שהקודש-ברוך-הוא "משביח שאון ימים", על-ידי המשכת בחינת האור שלמעלה גם מעולם התהו.
 14 וזהו גם מה שכתוב¹² "הלא אח עשו ליעקב גו' ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי" - שאפילו במדריגה
 15 שבה נאמר "הלא אח עשו ליעקב", כיון שלמעלה מהשתלשלות (ריבוי האור דתהו) אין תפיסת מקום
 16 גם ליעקב, שהרי "אם צדקת מה תתן לו גו'¹³, הנה מצד פנימיות הכוונה - "ואוהב את יעקב ואת עשו
 17 שנאתי". וכיון ש"ואוהב את יעקב" הוא מצד עצמותו ית', שלמעלה מ'תהו', לכן הנה גם "מים רבים
 18 (שמצד בחינת התהו) לא יוכלו לכבות את האהבה".

19 ויש לקשר ענין זה עם המוזכר לעיל (במאמר²) אודות הפסוק "לבשו כרים הצאן וגו'" שבקאָפּיטל
 20 הנ"ל¹⁴, שממנו למדים ש"בניסן נברא העולם"¹⁵, כדלקמן.

21 ג. ובהקדמה:
 22 נתבאר לעיל (במאמר¹⁶) העילוי דחודש ניסן לגבי חודש תשרי, שבחודש תשרי ההמשכה היא בנוגע
 23 להנהגת העולמות בדרך הטבע, ובחודש ניסן שבו היתה היציאה ממצרים נמשכת ההנהגה שלמעלה
 24 מהעולם ולמעלה מהטבע.

25 ובעבודת האדם - הרי זה החילוק שבין עבד וכן:
 26 תשרי - מדריגת העולם - הוא ענין עבודת עבד, כי התהוות העולמות היא מספירת המלכות, שהרי
 27 "אין מלך בלא עם"¹⁷, מלשון עוממות¹⁸, שלכן נתהוו מספירת המלכות עולמות נפרדים. וזהו גם ענינו
 28 של עבד - שהוא דבר נפרד מהאדון והמלך.

(11) ישע"י יז, יב.

(12) מלאכי א, ב"ג.

(13) איוב לה, ז.

(14) פסוק יד.

(15) ר"ה יא, א.

(16) פ"ב ואילך (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ו ע' 240

ואילך).

(17) רבינו בחיי עה"פ וישב לח, ל. ועוד. תניא שעהיה"א

רפ"ז. ובכ"מ (נסמן בתורת מנחם סה"מ תשרי ע' רלד הערה 86).

(18) שעהיה"א שם.

(1) מזמור ס"ה - שהתחילו לאמרו בי"א ניסן השתא.

(2) פ"ה (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ו ע' 242).

(3) פסוק ח.

(4) הערה 2 (תורת מנחם שם ע' 239).

(5) יהל אור ע' רכד ואילך.

(6) ראה סה"מ תרכ"ז בתחלתו. וש"נ.

(7) ב"ר רפ"ה.

(8) בראשית א, ט.

(9) שמו"ר רפמ"ט.

(10) שה"ש ח, ז.

- 1 מה־שאי־כן ניסן - מדריגה שלמעלה מהעולם - הוא ענין הבן, שהוא קשור עם האב, ואינו נפרד
2 ממנו.
- 3 ובפרט על־פי המבואר ב'לקוטי־תורה'¹⁹ בענין מעלת הנשמה, שעליה נאמר²⁰ "בנים אתם לה'
4 אלקיכם", שאין זה "כמו הבן שנלקח ממוח האב ונפרד ממנו אחר־כך", וכאשר יש צורך בענין של
5 מסירת נפש בשביל אהבת אביו, הרי "אינו מחויב על־פי הדין, כי חייך קודמין"²¹, ואבידתו ואבידת אביו
6 אבידתו קודמת כו'²², וזה מחמת שהוא נהיה מהות בפני עצמו. אך הנשמה אינה כן, רק כולא חד, ואינה
7 נפרדת ממנו יתברך כלל",
- 8 - וכידוע מה שכתוב ב'אגרת הקודש' דכבוד־קדושת מורי־וחמי אדמו"ר²³ בביאור לשון ה'תניא'²⁴
9 "חלק אלקה ממעל מומש", שבתובת "ממש" יש ב' ענינים הפכיים לכאורה: (א) "ממש" - מלשון ממשות
10 (מציאות), היינו, דקאי על הנשמה כפי שנעשית מציאות נכרא, ועד כפי שירדה למטה ונתלכשה בגוף
11 גשמי, (ב) "ממש" - קאי אדלעיל מיניה - חלק אלקה ממעל, היינו, שהנשמה היא מומש חלק אלקה
12 ממעל. ושניהם קשורים זה בזה: גם לאחרי שהנשמה נעשית בבחינת מציאות, "ממש" מלשון ממשות
13 - גם אז היא חלק אלקה ממעל ממש -
- 14 "לכן מוכרח להיות לה אהבה אפילו בכל לבבך ובכל נפשך"²⁵, במסירות־נפש ממש".
- 15 ואם כן מובן בודאי שבחינת בן היא למעלה מעולמות, כי עולמות ענינם שהם נבראים נפרדים,
16 ובעבודת האדם הרי זה בחינת עבודת עבד, מה־שאי־כן בן הוא בבחינת דביקות.
- 17 וזוהי מעלת חודש ניסן על חודש תשרי - שבתשרי העבודה היא באופן של קבלת עול, עבודת עבד,
18 ואילו בניסן העבודה היא בבחינת בן.
- 19 ד. ולהעיר, שאף שמבואר בארוכה בהמשך תרס"ו²⁶ גודל המעלה דעבודת עבד, וכן מבואר ב'תניא'²⁷
20 שעבודת עבד דוקא היא "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה" - אין הכוונה שתכלית העילוי היא בעבודת
21 עבד כשלעצמה, שהרי אדרבה: עיקר המעלה היא בחינת בן, וכנזכר לעיל שעבד הוא נפרד, ואילו בן
22 הוא דבוק, אלא, כדי שתהיה אמיתית השלימות של בן, צריכה להיות גם העבודה דקבלת עול, עבודת
23 עבד, וכאשר ישנו לא רק הענין של בן, כשלעצמו, אלא גם ענין העבד, "בן שהוא גם־כן עבד"²⁸, הרי
24 זה אמיתית העילוי של הבן.
- 25 ועל־דרך מה שכתב ה'צמח־צדק' (וכאמור לעיל (במאמר⁴) שביום השבת־קודש זה מתחיל כבר ענינו
26 של יום ההילולא, והשנה היא שנת המאה להסתלקות־הילולא שלו) במאמרי 'מחר חודש'²⁹ בענין ירושה
27 ומתנה, שירושה אין לה הפסק ומתנה יש לה הפסק (כפי שמציין לגמרא ו'שולחן־ערוך' חושן־משפט³⁰),
28 ולאידך יש גם מעלה בענין המתנה, שבאה ממקום גבוה - מכח הנותן, אמנם, כאשר נתינת המתנה היא
29 למי שראוי ליורשו אזי אין לה הפסק, ואז ישנן ב' המעלות - שבאה ממקום גבוה, ואין לה הפסק.
- 30 ועל־דרך־זה גם בענין בן ועבד:
- 31 עיקר המעלה היא בחינת בן, שהוא בדביקות, ואינו נפרד - בחינת ירושה שאין לה הפסק. אלא כיון
32 שצריך להיות גם ענין קבלת־עול, שהיא ראשית העבודה כו', כי דוקא קבלת־עול, מצד הביטול שבה,
33 הרי היא מגעת למעלה יותר - בדוגמת ענין המתנה שבאה מכח הנותן, לכן, הנה אמיתית המעלה היא
34 בכך שהוא גם עבד, שאז ישנן ב' המעלות - בדוגמת מתנה למי שראוי ליורשו.

(19) דרושי ר"ה סב, ד.

(20) פ' ראה יד, א.

(21) ב"מ סב, א.

(22) שם לג, א (במשנה).

(23) ראה אג"ק שלו ח"ד ע' תד ואילך.

(24) רפ"ב. וראה ב"מ"מ, הגהות והערות קצרות ו"לקוטי

פירושים" לתניא שם (ע' לד ואילך). וש"נ.

(25) ואתחנן ו, ה.

(26) ע' שט ואילך.

(27) רפמ"א.

(28) תניא שם (נז, א).

(29) אוה"ת בראשית יז, רע"א.

(30) "ב"ב פ"ג (= פרק יש נוהלין) דקכ"ט ע"ב ודקל"ג סע"א

ובח"מ סי' רמ"ח.

- ה. על-פי הנ"ל יובן גם מה שכתוב בהפטרות פרשת החדש - ההפטרות ששייכת לחדש ניסן, בחינת
 בן - בתחילתה וסיומה, בחלק שאמירתו היא על-ידי הנשיאים³¹:
 התחלת ההפטרות - "כל העם הארץ יהיו אל התרומה הזאת לנשיא בישראל"³²: "עם" - מלשון
 עוממות¹⁸, שהם דברים נפרדים. ו"כל העם גו' אל התרומה גו' לנשיא" - הוא עניין ההעלאה והרוממות
 (כידוע³³ ש"תרומה לשון רוממות") של העם אל הנשיא.
 ועל-דרך מה שכתוב³⁴ "ארוממך אלקי המלך", שהוא ענין העלאה מלמטה למעלה³⁵, לרומם ולהעלות
 את בחינת "אלקי המלך", כח הפועל שבנפעל שמספירת המלכות, לבחינת רוממות העצמי.
 ולאחרי-זה באה ההמשכה מלמעלה למטה - כהפירוש השני³⁵ ב"ארוממך אלקי המלך" - להמשיך
 בחינת רוממות העצמי בבחינת "אלקי המלך".
 והמשכה זו היא בב' אופנים שאודותם מדובר בסיום ההפטרות: (א) "כי יתן הנשיא מתנה לאיש מבניו
 נחלתו היא לבניו תהיה אחוזתם היא בנחלה"³⁶, וכנזכר לעיל שירושה אין לה הפסק; (ב) "וכי יתן מתנה
 מנחלתו לאחד מעבדיו והיתה לו עד שנת הדרור ושבת לנשיא"³⁷, והיינו לפי שעבד הוא בחינת נפרד,
 ולכן אין זה ענין תמידי, וכנזכר לעיל שמתנה יש לה הפסק.
 ומסיים³⁷: "אך נחלתו בניו להם תהיה". ולכאורה אינו מובן: מדוע חוזר וכופל ענין זה - לאחרי
 שכבר נתפרטו ב' האופנים הנ"ל?
 אך הענין הוא - שבזה מוסיף שאמיתית מעלת הבן היא כאשר ישנו גם מעלת העבד:
 "כי יתן הנשיא מתנה לאיש מבניו גו'" - הרי זו מעלת הבן מצד עצמו. אבל עדיין אין כאן מעלת
 העבד. ולכן ממשיך: "וכי יתן מתנה מנחלתו לאחד מעבדיו וגו'". ולאחרי כן חוזר ומסיים "אך נחלתו
 בניו להם תהיה" - שכאן מדובר אודות בן שיש לו גם מעלת העבד: עבד שהוא בן או בן שהוא עבד³⁸,
 שאז ישנן ב' המעלות, כנ"ל.
 ו. ובה יובן גם מה שכתוב בסיום הפטרות פרשת השבוע - פרשת צו - "אל יתהלל חכם בחכמתו
 ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו כי אם בזאת יתהלל המתהלל וגו'"³⁹:
 לכאורה אינו מובן: כיון שהתורה קוראת אותו בשם "חכם" "גבור" ו"עשיר", הרי מובן, שהוא אכן
 חכם גבור ועשיר באמת, והיינו, שאין זה באופן שרק נדמה לו שהוא חכם גבור ועשיר, אלא כן הוא
 על-פי תורת אמת. ואם כן, מדוע "אל יתהלל גו'" - הרי חכמה גבורה ועשירות הן מעלות אמיתיות,
 שלכן אמרו רז"ל⁴⁰ "אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר", וכידוע שמעלות אלו הם בג' הקוין⁴¹:
 חכמה - בקו הימין, גבורה - בקו השמאל, ועשירות - בקו האמצעי (שעולה עד הכתר⁴², ולכן הרי זה
 ענין של עשירות, בלי גבול), ואם כן, מדוע "אל יתהלל גו'!!"
 וידוע הביאור בזה במאמרו של רבינו הזקן⁴³, שאין כוונת הכתוב לומר שענין ההילול צריך להיות
 רק ב"השכל וידוע אותי" ("בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי"), ואילו בחכמה גבורה ועשירות
 לא צריך להיות ענין ההילול כלל, אלא הפירוש הוא: "אל יתהלל חכם בחכמתו .. הגיבור בגבורתו ..
 עשיר בעשרו", בחכמה וגבורה ועשירות בלבד; "כי אם בזאת יתהלל המתהלל גו'", שכאשר ישנו הענין

(38) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ז ע' ט.

(39) ירמי' ט, כב"כג.

(40) שבת צב, א. וש"נ.

(41) ראה שער האמונה פי"ב. פי"ח. שערי אורה שער החנוכה

ד"ה רני ושמחי פט"ו. לקוטי לוי"צ אג"ק ע' תב.

(42) ראה המשך תער"ב ח"א ע' רכ ואילך. ועוד.

(43) ראה ד"ה אל יתהלל גו' (הנחות הר"פ ע' עח. סה"מ

תקס"ח ע' מא). וראה גם לקו"ש חיי"ט ע' 85 הערה *31. ועוד.

(31) ראה תורת מנחם - רשימת היומן ע' תטו. וש"נ.

(32) יחזקאל מה, טז.

(33) תו"א ויקהל פח, ד. ובכ"מ.

(34) תהלים קמה, א.

(35) ראה תו"א מקץ מ, ג ואילך. ויקהל שם ואילך. ובארוכה -

המשך תער"ב ח"א פש"ה ואילך. ח"ב פש"ז ואילך. תורת מנחם

- התוועדויות חמ"א ע' 4 ואילך; ע' 73 ואילך.

(36) יחזקאל מו, טז.

(37) שם, יז.

- 1 ד"בזאת", שהוא ענין קבלת-עול שבעבודת עבד - כדאיתא ב'זהר'⁴⁴ על הפסוק⁴⁵ "בזאת יבוא אהרן גו'",
 2 "דא תרעא לאעלאה" - אזי "יתהלל המתהלל" גם "בחכמתו . . בגבורתו . . בעשרו".
- 3 ועל-דרך האמור לעיל שכאשר ישנו הענין דעבודת עבד, אזי גם הבחינה של בן היא בתכלית העילוי.
 4 ז. ועל-פי האמור לעיל, יש לבאר הקשר והשייכות בין הענין ד"בניסן נברא העולם" והענין ד"מים
 5 רבים לא יוכלו לכבות את האהבה", שלמדים מהפסוקים שבקאפיטל הנ"ל:
 6 ענינו של חודש ניסן הוא העבודה דבחינת בן דוקא, שזהו ענין עבודת הצדיקים - שזהו מה שמושרש
 7 בפנימיות הכוונה, וכנזכר לעיל (במאמר⁴⁶) בענין "במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים"⁴⁷.
- 8 ועד כדי כך, שגם בנוגע לבריאת העולם, הנה מה ש"בניסן נברא העולם" הרי זה כפי שהעולם הוא
 9 מצד בחינת "כי חפץ חסד הוא"⁴⁸, וכפי שהעולם הוא בעת שנמלך אודותיו בנשמותיהם של צדיקים.
 10 וזוהי גם הסיבה לכך ש"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה" - כי כללות ענין קדימת עולם התהו
 11 לעולם התיקון, שמצד זה נעשה ה"שאון ימים", הרי זה רק בדרגא ששייכת לעולמות כפי שהם באופן
 12 של מיצר והגבלה כו', שזהו כפי "שבתשרי נברא העולם"⁴⁵; אבל כאשר מדובר אודות בריאת העולם כפי
 13 שהיא מצד ניסן, היינו, כפי שהעולם הוא מצד "כי חפץ חסד הוא", ומצד ההמלכה בנשמותיהם של
 14 צדיקים - אזי נרגשת מעלת הבן, שזהו ענינם של נשמות ישראל כפי שמושרשים בעצמותו ית', שלכן
 15 "ואוהב את יעקב דוקא".
- 16 ח. על-פי-זה יובן גם מה שמפרש רש"י⁴⁹ על הפסוק⁴⁴ "יתרועעו אף ישירו", "בניסן כשיגיע זמן
 17 הקציר והתבואה בקשים שלה, והרוח מנשבת והן נוקשים זו על זו, נשמע הקול, ונראות כמשוררות":
 18 לכאורה אינו מובן: מדוע נעשית השירה דוקא על-ידי-זה ש"הן נוקשים זו על זו", ולא על-ידי כל
 19 אחד בפני עצמו?
- 20 אך הענין הוא - על-פי הידוע בענין ההפרש בין תהו לתיקון⁵⁰, שבתהו היו ענפין מתפרדין, שכל
 21 אחד היה אומר "אנא אמלוך", מבלי לתת מקום לזולתו; לא זו בלבד שלא היה סובל את זולתו, אלא
 22 עוד זאת, שהזולת אינו במציאות אצלו כלל. מה-שאינ-כן בעולם התיקון ישנו ענין של התכללות, והיינו,
 23 שלא זו בלבד שמכיר בכך שישנה גם מציאותו של הזולת, אלא עוד זאת, שסובל את הזולת ומשפיע לו
 24 כו', ועד שנרגש אצלו שהשלימות שלו היא דוקא על-ידי הזולת.
- 25 ומזה מובן גם בנוגע לשירת הקשים:
 26 ובהקדמה - שעל-פי נגלה, הרי זה רק באופן ש"נראות כמשוררות", כלשון רש"י, אבל על-פי פנימיות
 27 התורה, הרי זה ענין של שירה ממש, כפשטות לשון הכתוב: "אף ישירו".
- 28 וענין שירת הקשים באופן ש"הן נוקשים זו על זו" דוקא, הוא - שכל אחד מרגיש שבהיותו בפני
 29 עצמו אין לו שלימות, אלא דוקא על-ידי ההתכללות עם זולתו, "יתרועעו", אזי "אף ישירו".
- 30 וענין זה קשור עם כללות ענין השירה, שהוא ענין הביטול במציאות, כמבואר ב'לקוטי-תורה'⁵¹ בענין
 31 שירת המלאכים. והרי ענין הביטול קשור עם ענין ההתכללות - שלעצמו אינו מציאות, וכדי שיהיה
 32 בבחינת מציאות, הרי זה על-ידי הזולת דוקא.
- 33 וזהו ההמשך של הפסוק "לבשו כרים הצאן גו' יתרועעו אף ישירו" עם הפסוק "משביח שאון ימים
 34 גו'":
- 35 "ימים" - הוא ענין ה'תהו', ומצד קדימת ה'תהו' לתיקון נעשה "שאון ימים", שזהו ענין ה'מים רבים"
 36 שרוצים לכבות חסד-שלום את האהבה.

(49) ר"ה ח, א.

(44) ראה סה"מ תרפ"ט ס"ע 122. וש"נ.

(50) ראה ספר הלקוטים (דא"ח להצ"צ) ערך תהו, תיקון (ס"ע

(45) אחרי טו, ג.

י"ד ואילך). וש"נ.

(46) בסופו (תורת מנחם - התועודיות חמ"ו ע' 243).

(51) ברכה צח, א ואילך.

(47) ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג.

(48) מיכה ז, יח.

1 אך על זה נאמר "יתרועעו אף ישירו" - שעל-ידי ההנהגה של התכללות ואחדות, בחינת התיקון,
2 מעוררים את פנימיות הכוונה ששם הרצון הוא בבחינת התיקון דוקא, "ואוהב את יעקב" דוקא, ולכן
3 הנה "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה".

4 ט. ענין הנ"ל קשור גם עם מה שכתוב¹⁴ "ועמקים יעטפו בר", כפירוש רש"י⁴⁹ "שהזריעה צומחת":
5 זריעה - הוא ענין הביטול, שהרי הזריעה היא באופן שהגרעין והתבואה הנזרעים צריכים להירקב.
6 וזהו גם מה שהזריעה היא בארץ דוקא, שארץ מורה על ענין הביטול, וכמו שכתוב⁵² "ונפשי כעפר לכל
7 תהיה".

8 ודוקא על-ידי הביטול זריעה נעשית אחר-כך הצמיחה בתוספת מרובה על העיקר, כי הביטול דתיקון
9 מושרש בדרגא נעלית ביותר, שלמעלה מתהו ותיקון, ששם היא פנימיות הכוונה באופן ד"ואוהב את
10 יעקב", ולכן באה משם הצמיחה בתוספת מרובה לאין שיעור.

11 וענין הזריעה והצמיחה שייך לגלות מצרים ויציאת מצרים - כנ"ל (במאמר²) שהזמן ש"לכשו כרים
12 הצאן וגו'" הוא בחודש ניסן - כידוע בפירוש הפסוקים "וזרעתי לי בארץ"⁵³, "הבאים ישרש יעקב יציץ
13 ופרח ישראל"⁵⁴ (כפי שה'צמצדק' מבאר בארוכה⁵⁵ בהגותיו לדיבור-המתחיל "הבאים ישרש
14 יעקב"⁵⁶), דקאי על גלות מצרים ויציאת מצרים, שעל-ידי הביטול של הזריעה וההשרשה בארץ, "כי
15 תהיו אתם ארץ חפץ"⁵⁷, דהיינו, שבני-ישראל הם בבחינת ביטול בדוגמת הארץ שהכל דורסין עליה, הנה
16 על-ידי-זה דוקא נעשית הצמיחה דיציאת מצרים ומתן תורה.

17 והביאור בזה:

18 הענין דיציאת מצרים וחג הפסח הוא בחינת בן (כנזכר לעיל סעיף ג), שזוהי הבחינת ד"ואוהב את
19 יעקב", שרש התיקון. ולכן באה הגאולה דיציאת מצרים על-ידי ענין הביטול, זריעה בארץ דוקא, בחינת
20 התיקון.

21 לולי ענין הזריעה בארץ, הביטול דתיקון - הרי מצד הענין ד"שאון ימים", יכולים ה"מים רבים"
22 לכבות חס-ושלום כו'. ולכן הנה דוקא על-ידי הביטול והתכללות דתיקון, שזה מעורר את בחינת האור
23 שלמעלה מריבוי האור דתהו, ששם "ואוהב את יעקב" - הנה על-ידי-זה באה הגאולה.

24 י. בהמשך השיחה נתבאר מה שמביא רש"י⁵⁸ ממדרש⁵⁹ שמשה רבינו "דאג על שראה בישראל
25 רשעים דלטורין אמר מעתה שמא אינם ראויין להגאל", שדוקא החטא דלשון הרע מעכב את הגאולה
26 יותר מכל שאר החטאים (אפילו חטא עבודה-זרה, אף שחטא לשון הרע הוא רק "נאילו כפר בעיקר"⁶⁰)
27 - הוגה על-ידי כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי-שיחות' חלק ל"א עמוד 8 ואילך.
28 יא. וזהו גם הטעם לכך שרבותינו נשיאינו - החל מרבינו הזקן - עוררו ודרשו בלהט רב ("האָבן זיך
29 אַזויפיל געקאַכט") אודות ענין האחדות,

30 - כמבואר במאמר דיבור-המתחיל 'החלצו' לרבינו הזקן⁶¹, והרביים שלאחריו⁶², ועד למאמר דיבור-
31 המתחיל 'החלצו' לכבוד-קדושת אדמו"ר (מהורש"ב) נשמתו-עדן⁶³, וכן המאמר של כבוד-קדושת
32 מורי-וחמי אדמו"ר⁶⁴ -

33 כיון שדוקא ההנהגה באופן של אחדות והתכללות מעוררת את הענין ד"ואוהב את יעקב", ופועלת
34 את הגאולה.

(52) ברכת "אלקי נצור" בסוף תפלת העמידה (ברכות יז, א).

(53) הושע ב, כה.

(54) ישעי' כז, ו.

(55) אוה"ת שמות ע' עז ואילך.

(56) לתו"א שמות נג, ג ואילך.

(57) מלאכי ג, יב.

(58) שמות ב, יד.

(59) שמו"ר פ"א, ל.

(60) ערכין טו, ב.

(61) לקו"ת מטות פה, סע"ד ואילך.

(62) מאמרי אדהאמ"צ במדבר ח"ה ע' א'תשלט ואילך. וראה

גם אוה"ת מטות ס"ע א'שלו. ובהוספות ס"ע 47 ואילך.

(63) סה"מ תרנ"ט ס"ע נג ואילך.

(64) ד"ה איתא בוח"ג כו' שנדפס בסה"מ תרנ"ט בהוספות.

(62) מאמרי אדהאמ"צ במדבר ח"ה ע' א'תשלט ואילך. וראה גם אוה"ת מטות ס"ע א'שלו. ובהוספות ס"ע 47 ואילך.

1 וכן תהיה לנו - "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"⁶⁵, "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל"¹⁵,
2 בקרוב ממש.

* * *

12 יב. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁶⁶ "המשיח תחתיו מבניו", "המשיח מבניו תחתיו", "כליל
13 תקטר", "אין נקמצת להיות שירי" נאכלין אלא כולה כליל, וכן כל מנחת כהן של נדבה כליל תהיה",
14 "כליל", "כולה שוה לגבוה",

15 - שחביתי כהן גדול (שמת) מביא רק הכהן גדול שנתמנה תחתיו, "המשיח מבניו תחתיו"⁶⁷, ולא בניו
16 סתם⁶⁸ (ולא כדעת רבי יהודה⁶⁹ שחביתי כהן גדול שמת שבאים "משל יורשים" (סתם), "דהכי משמע,
17 הכהן המשיח כשמת, תחתיו אחד מבניו יעשה אותה"⁷⁰), כיון שזהו קרבן ששייך לכהן גדול שמביאו
18 בתור שליח של כלל ישראל, כעין קרבן ציבור.

19 ולכן: מנחת כהן גדול - "כליל תקטר", ש"אין נקמצת להיות שירי" נאכלין", אלא נקמצת באופן
20 ש"כולה כליל", הקומץ לעצמו והשירים לעצמן, כי להיותה על-דרך מנחת ציבור, חייבת בקמיצה, ככל
21 המנחות; וכאילו מנחת כהן סתם, אינה נקמצת כלל, אלא "כולה שוה לגבוה", שנשאר בהווייתה ללא
22 קמיצה⁷¹ -

23 הוגה על-ידי כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁷² ב'לקוטי-שיחות' חלק כ"ב עמוד 21 ואילך.

24 יג. ובהמשך לזה יש לבאר גם פירוש רש"י בפרשת ויקרא⁷³ - "ואם לא תשיג ידו גו' והביא את
25 קרבנו אשר חטא עשירית האיפה סולת וגו') והיתה לכהן כמנחה", "ללמד על מנחת חוטא שיהיו שירי'
26 נאכלין, זהו לפי פשוטו. ורבותינו דרשו, והיתה לכהן, ואם חוטא זה כהן הוא, תהא כשאר מנחת נדבת
27 כהן שהוא בכליל תהיה לא תאכל":

28 לפי פשוטו שבא ללמד על מנחת חוטא שיהיו שירי' נאכלין - אינו מובן: מהו הצורך בלימוד זה,
29 בה בשעה שמפורש הדבר בפרשת צו⁷⁴: "וכל מנחה כלולה בשמן וחורבה (זו מנחת חוטא .. שאין בהן
30 שמן - פרש"י) לכל בני אהרן תהיה"?

31 ולכן מוסיף רש"י "ורבותינו דרשו .. אם חוטא זה כהן הוא וכו'", שדין זה לא נתפרש בפרשת צו,
32 שבה מדובר רק אודות מנחת נדבת כהן, ולא אודות מנחה שמקריב הכהן על חטאו, ולכן יש צורך בלימוד
33 מיוחד מהכתוב "והיתה לכהן כמנחה", שגם מנחת כהן חוטא, דינה "כשאר מנחת נדבת כהן שהוא בכליל
34 תהיה לא תאכל".

35 יד. ויש להוסיף ולבאר ההוראה מפירושי רש"י הנ"ל - בעבודת האדם לקונו, בשייכות לכל אחד
36 ואחד מישראל, שנקרא "כהן", כמו שכתוב⁷⁵ "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים":

בפנים.

(69) מנחות נא, ריש ע"ב (במשנה).

(70) ח"י הרשב"א שם.

(71) ועפ"ז יש לפרש כפל הלשון "כליל תהי' לא תאכל" (בפשטות הכתובים*) - שלא זו בלבד שאינה נקמצת להיות שירי' נאכלין, שהרי "לא תאכל", אלא עוד זאת, ש"כליל תהי'", ללא קמיצה כלל.

(72) בשילוב שיחת מוצאי ש"פ צו תשל"ח.

(73) ה, יא ואילך.

(74) ז, יו"ד.

(75) יתרו יט, ו.

(65) מיכה ז, טו.

(66) פרשתנו ו, טו-טז.

(67) דלכאורה י"ל שכשם שבתחלת הפרשה נאמר (שם, ב) "זה קרבן אהרן ובניו", הן אהרן והן בניו, הנה גם כאן מדובר אודות שניהם: "הכהן המשיח" - כנגד "אהרן", ו"תחתיו מבניו" - כנגד "בניו". ואף שבפירוש זה יש קושי שכאן נאמר "מבניו", ולא "בניו" - הנה כנגד קושי זה, ישנו הקושי שצריך לסרס את המקרא ולפרש "המשיח מבניו תחתיו", במקום "המשיח תחתיו מבניו".

(68) וכיון שהכתוב קאי רק במנחת כה"ג, ולא במנחת כהן סתם - צריך רש"י להוסיף ולהבהיר "וכן כל מנחת כהן של נדבה כליל תהי'", אלא שיש חילוק ביניהם בנוגע להקמיצה, כדלקמן

(* נוסף על הפירוש ע"ד ההלכה - "ליתן לאתענשה על אכילתו" (ראה מנחות שם סע"ב. ושם ע"ד, סע"א ואילך).

ובהקדם ביאור מעלת מנחת כהן שהיא ב"כליל תהיה" לגבי מנחה ששירי' נאכלין - דאף שאכילת
 2 כהנים הוא ענין נעלה, שהרי "כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים"⁷⁶, אפילו אכילת כהן הדיוט,
 3 ועל-אחת-כמה-וכמה סגן כהן גדול ועד לכהן גדול עצמו, מכל-מקום ישנו עילוי גדול יותר - "כליל
 4 תהיה".

ובענין זה ישנו חידוש במנחת חוטא - על-פי דרשת רבותינו ("רבותינו דרשו") - ש"אם חוטא זה
 6 כהן הוא", אין שירי' נאכלין כמו כל מנחת חוטא, אלא "תהא כשאר מנחת נדבת כהן שהיא בכליל",
 7 היינו, שאצל כהן, הנה גם מנחת חוטא יש בה העילוי ד"כליל".

טו. והענין בזה:

לכאורה אינו מובן איך יתכן מציאות של כהן חוטא!?

ועל-אחת-כמה-וכמה כהן גדול בנו של כהן גדול - "הכהן המשיח תחתיו מבניו" (וכפירוש רש"י:
 11 "המשיח מבניו תחתיו"), שיש אצלו הן המעלה שנמשח בשמן המשחה (כמבואר ב'לקוטי-תורה'⁷⁷ גודל
 12 העילוי דשמן המשחה, שהוא ממוצע בין פנימי למקיף כו'), והן המעלה שעומד תחת אביו ויורש ממנו
 13 את הכלל⁷⁸; ומצד גודל מעלת כהן גדול - אינו מובן: איך שייך מה שכתוב⁷⁹ "אם הכהן המשיח יחטא"?!
 14 [ועל-דרך-זה בנוגע לנשיא⁸⁰, עליו נאמר⁸¹ "אנכי עומד בין ה' וביניכם"].

אך הענין הוא - כהמשך הכתוב - "אם הכהן המשיח יחטא (הרי זה) לאשמת העם", היינו, שאין זה
 16 מצד עצמו, כי להיותו כהן, ובפרט "הכהן המשיח", אינו שייך לענין של חטא, וכל האפשרות לענין של
 17 חטא אינה אלא מצד "אשמת העם"⁸².

אמנם, אף-על-פי שאין זה אלא מצד "אשמת העם", הרי זה⁸³ חטא של הכהן המשיח... "הכהן המשיח
 19 יחטא... והוא זה שלוקה ("שמייסן - שמייסט מען איס")...

וכידוע הסיפור אודות ה'צמת-צדק'⁸⁴, שבסוף ימיו ביקש ממנו ר' הלל לאמר 'דברי-אלקים-חיים',
 21 ואמר, שאינו יכול... ובפשטות היה זה מצד חלישות הגוף. ואחר-כך ראו זאת גם אצל כבוד-קדושת
 22 מורי-וחמי אדמו"ר, שבשנותיו האחרונות סבל יסורים... - שזהו מצד "אשמת העם" שהוא ה"נשיא"
 23 שלהם, ובלשון הכתוב⁸⁵: "והוא מחולל מפשעינו"...

ואף-על-פי-כן, "רבותינו דרשו", שמצד גודל מעלת הכהן, הנה גם "אם חוטא", אין שירי מנחתו
 25 נאכלין, אלא "תהא כשאר מנחת נדבת כהן שהיא בכליל תהיה לא תאכל", כפי שנתפרש בידינו מנחת
 26 כהן שבפרשתנו.

טז. ויש להוסיף ולבאר הטעם שבפרשת ויקרא לא נתפרש ונתבאר ענין זה באריכות ובפרטיות, אלא
 28 בקיצור וברמז - "והיתה לכהן כמנחה", ורק "רבותינו דרשו: והיתה לכהן, ואם חוטא זה כהן הוא וכו'":
 29 בפרשת ויקרא - די בכך שנזכרה האפשרות "אם הכהן המשיח יחטא (ביחד עם ההבהרה שזהו רק)
 30 לאשמת העם", אבל אם ימשיכו להאריך בענין זה - "וועט זיין ביטער"...

ואם רוצים לידע פרטי הדברים - אומר רש"י - יש לעיין בפרשת צו [שממנה למדים שכתוב זה לא
 31 בא ללמד "על מנחת חוטא (סתם) שיהיו שירי' נאכלין", שהרי ענין זה נתפרש להדיא בפרשת צו (כנזכר
 32 לעיל סעיף י"ג), אלא ש"אם חוטא זה כהן הוא וכו'"], כי בפרשת צו מדובר אודות הקמת המשכן, שבו
 34 היה העילוי היותר גדול ד"ושכנתי בתוכם"⁸⁶, ובה נתבאר גם גודל העילוי של מנחת כהן, ש"כליל תהיה
 35 לא תאכל", "כולה שוה לגבוה" - שזהו מצד גודל מעלת הכהן (כנזכר לעיל סעיף י"ד); ולכן, ממנה

(82) ראה ראב"ע וספורנו עה"פ.

(76) פרש"י שמיני יו"ד, יז.

(83) כ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר מתוך התרגשות גדולה ובקול

(77) נשא כט, ב.

חנוק מבכי (המור"2).

(78) ראה תורת מנחם - התוועדות חל"ז ע' 239. וש"נ.

(84) ראה תורת מנחם - רשימת היומן ע' שצא.

(79) ויקרא ד, ג.

(85) ישעי' נג, ה.

(80) ראה שם, כב.

(86) תרומה כה, ח.

(81) ואתחנן ה, ה.

- 1 יכולים רבותינו לדרוש ולבאר, שגם כהן חוטא, "תהא (מנחתו) כשאר מנחת נדבת כהן שהיא בכליל
2 תהיה לא תאכל" (וכנזכר לעיל⁸⁷, שלא זו בלבד שאין שירי' נאכלין, "לא תאכל", אלא ש"כליל תהיה",
3 ללא קמיצה כלל).
- 4 יז. ובענין זה יש לימוד והוראה ל"כהנים" - כל בני-ישראל שנקראו "ממלכת כהנים" - שעבודתם
5 צריכה להיות באופן ד"כליל", "כולה שוה לגבוה", היינו, שלא ישאר שום דבר לעצמו (אפילו לא אכילת
6 כהן גדול שגדלה מעלתה ביותר, כנ"ל), כיון שאינו מציאות לעצמו כלל!
7 אלא שבענין זה גופא יש חילוק בין כהן גדול לשאר הכהנים:
- 8 אצל כהן גדול - צריך להיות הענין ד"כליל תקטר" באופן תמידי, "בכל יום, שנאמר מנחה תמיד ..
9 חק עולם"⁸⁸; אבל בנוגע לשאר הכהנים - אי אפשר לתבוע מהם שהענין ד"כליל תקטר", ביטול
10 במציאות, יהיה אצלם באופן תמידי, אלא רק בהתחלת העבודה ("ביום שהן מתחנכין לעבודה"⁸⁸).
- 11 [ועל-דרך שגם אצל כהן גדול גופא ישנם חילוקים:
- 12 בכניסתו לקדש הקדשים ביום הכיפורים, לא היה הכהן גדול מציאות לעצמו כלל, כ"אם שלוחם של
13 כל ישראל,
- 14 - כולל גם אלו שהיו במדרגה הכי תחתונה, שיש להם שייכות עם אלו שלמטה מכל ה"עשרה
15 יוחסין"⁸⁹, וכמו בענין הקטורת שהיו בה "י"א סממנים"⁹⁰ (כמבואר הענין בזה בדרושי חסידות⁹¹),
16 וביניהם גם "חלבנה" (סממן הי"א שלמטה מהעשרה סממנין, בדוגמת אלו שיש להם שייכות עם אלו
17 שלמטה מהעשרה יוחסין)⁹², ואם חסר אחד מכל סממניה - אפילו חלבנה - חייב מיתה⁹³, היפך ענינו
18 של הכהן גדול שהוא "מחיה חיים"⁹⁴ -
- 19 מה-שאינ-כן לאחר גמר עבודתו בצאתו מן הקודש, אזי היו אצלו חילוקי דרגות - "בבוקר"⁹⁵ .. בערב"
20 כו"⁹⁶.

ש.מ. וש"נ.
92 ראה כריתות ו, ב. שו"ע אדה"ז או"ח רסתר"ט. פרש"י שם.
93 כריתות שם, א. ירושלמי יומא פ"א ה"ה. פ"ד ה"ה.
רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ב ה"ח.
94 יומא ע"א, א.
95 פרשתנו שם.
96 חסר סיום ההתוועדות.

87 הערה 71.
88 פרש"י פרשתנו שם, יג.
89 ברשימת א' השומעים: כמוזכר בתפלת הכה"ג בקד"ק
(ואולי הכוונה לפסיקא ש"לא יצטרכו עמך בית ישראל .. לענו
אחר" (המור"ז)).
90 פרש"י תשא ל, לד.
91 ראה תורת מנחם סה"מ תשרי ע' קסה ואילך. כסלו ס"ע

בס"ד. שיחת מוצאי שבת-קודש פרשת צו, אור לי"ג ניסן, ה'תשכ"ו.

– מאה שנה להסתלקות-הילולא של אדמו"ר ה"צמח-צדק" –

בלתי מוגה

- 1 א. בעמדנו ביום ההילולא של ה'צמח-צדק', ובשנת המאה להסתלקות-הילולא שלו - יש לפתוח
2 בתורתו של בעל ההילולא.
3 ובהקדמה:
- 4 בנוגע לתורתו של ה'צמח-צדק' - הנה אף שרוב תורתו וכל תורתו לא נדפסה במשך ימי חייו בחיים
5 חיותו בעלמא דיין,

1] ולא כפי שהיה אצל רבינו הזקן, שהדפיס בחייו את הלכות תלמוד תורה, ולאחרי כן - גם הלכות
 2 ברכות הנהנין ושאר ההלכות שנכללו בסידור, ועוד לפני הסידור - ספר התניא, שכל זה נדפס עוד בחייו
 3 של בעל התורה, רבינו הזקן¹. ועל-דרך-זה אצל אדמו"ר האמצעי, שכמה וכמה ספריו נדפסו בחיים חיותו
 4 בעלמא דין; אבל ה'צמח-צדק' - הנה התשובות שלו שעל שמם נקרא בשם "צמח צדק", וכן מאמרי
 5 ועניני החסידות שלו, נדפסו כמה שנים לאחר הסתלקותו].

6 ישנו יוצא מן הכלל - ההערות והגהות ומראה-מקומות שנכללו ב'לקוטי-תורה', שנדפסו בחיים חיותו
 7 ועל-ידו.

8 וכידוע הסיפור הארוך שסיפר נשיאנו, כבוד-קדושת מורי-וחמי אדמו"ר, ואחר-כך כתבו גם במכתביו
 9 שכבר נדפסו² - השתלשלות הדברים אודות ההפסק בין הדפסת ה"תורה אור" להדפסת ה"לקוטי תורה",
 10 שלכתחילה היתה הסברא שיודפסו זה לאחר זה (כפי שמתברר גם בשלל, להיותם המשך אחד של דרושי
 11 רבינו הזקן על חמשה חומשי תורה, ולכן מצינו שבכמה כתובים נקרא ה'לקוטי-תורה' בשם חלק שני
 12 של ה'תורה אור'³), אלא שבינתיים היה ענין של גזירת המלכות כו', ומצד זה היה הפסק של כמה שנים
 13 בין הדפסת ה'תורה אור' להדפסת ה'לקוטי תורה', וכתוצאה מזה היתה תועלת גדולה ותוספת מרובה
 14 ביותר - כיון שבינתיים נודע שישנם הערות והגהות וביאורים של ה'צמח-צדק' על דרושי רבינו הזקן
 15 (החל מהדרושים שנדפסו ב'לקוטי-תורה'), ובסופו של דבר (על-ידי ענין החלום וכו'), כמסופר בארוכה
 16 במכתב) הסכים ה'צמח-צדק' להכניסם בדרושי רבינו הזקן, ויצאו לאור בחייו.

17 ומוכן, שנוסף על כללות המעלה של דבר שבדפוס לגבי כתב או דיבור, כפתגם ה'צמח-צדק' (כפי
 18 שנמסר על-ידי רבינו נשיאנו⁴) שדבר שבדפוס הוא לעד ולעולמי עולמים, יש גם מעלה בדבר שנדפס
 19 בחיים חיותו בעלמא דין לגבי דבר שנדפס לאחר הסתלקות, כמו שכתב רבינו הזקן ב'אגרת הקודש'
 20 בסוף הביאור לסימן ז"ך⁵ ש"אחר פטירתו מתפשטת הארתו... לששים ריבוא נשמות כמו שמש המאיר
 21 מתחת לארץ לששים ריבוא כוכבים", כך, שאין זה בדוגמת המעמד ומצב שבשעת מעשה.

22 ובהתאם לכך, נתעכב עתה על ההערה הראשונה של ה'צמח-צדק' שיש בה אריכות קצת, ובה רואים
 23 גם שענין המבואר בזה קשור גם עם הלכה בנגלה דתורה - בהתאם לענינו המיוחד של ה'צמח-צדק',
 24 שאצלו רואים בגלוי, שנגלה וקבלה, דרוש ורמז, כלולים ביחד, ועד שנעשית אחדות שלימה⁶.

25 - בתורתו של רבינו הזקן, הענינים של נגלה דתורה ופנימיות התורה הם במקומות שונים. ואף-על-פי
 26 שכאשר מעיינים בתורת הנגלה של רבינו הזקן, יכולים לדייק משם כמה ענינים בפנימיות התורה,
 27 ועל-דרך-זה בלימוד פנימיות התורה יכולים להוציא ענינים גם בנגלה דתורה, אבל בשביל זה יש צורך
 28 להתייגע כדי למצוא ולהוציא מפסק-דין בשולחן-ערוך ענין בפנימיות התורה, ועל-דרך-זה ממאמר
 29 חסידות - ענין בנגלה דתורה; מה-שאיין-כן בתורתו של ה'צמח-צדק', רואים בגלוי שנגלה ופנימיות התורה
 30 הם בחדא מחתא, באופן של התאחדות, ועד שנעשים ענין אחד בתורה.

31 וכידוע הסיפור שסיפר רבינו נשיאנו⁷ אודות ה'צמח-צדק', שלאחרי הריבוי והאריכות במאמרי
 32 החסידות של אדמו"ר האמצעי, שבמשך השנים כבר נתרגלו החסידים לכך, והיו קולטים את המאמרים,
 33 הנה כאשר התחילה הנשיאות של ה'צמח-צדק' ואמירת המאמרים בסגנון שלו, הרי אף שהמאמרים לא
 34 היו ארוכים כל-כך, מכל-מקום היה קשה לחסידים לקלוט את המאמרים, וכפי שביאר רבינו נשיאנו טעם
 35 הדבר - מפני שלא היו רגילים לסגנון כזה, שכאשר מדובר אודות ענין של חסידות, הנה כאן נעשה
 36 הענין "מואר" על-ידי מדרש, וכאן בא מאמר מהגמרא, מאמר הזהר ודין בנגלה, וכל זה - בסדר אחד.

(4) אג"ק שלו ח"ב ע' שפב.

(5) קמז, ב.

(6) ראה גם תורת מנחם - התוועדיות חמ"ה ס"ע 61. וש"נ.

(7) ראה גם תורת מנחם - התוועדיות חל"ד ס"ע 319. וש"נ.

(1) ראה גם תורת מנחם - התוועדיות חל"ח ס"ע 350. וש"נ.

(2) בהוספות לתו"א ולקו"ת. ולאח"ז באג"ק שלו ח"ד ס"ע

תקס ואילך.

(3) ראה אוה"ת חוקת ע' תתלח. דברים ע' כ. ראה ע' תרפא.

שה"ש ע' יב. ע' תכז. ע' תעא. נ"ך ע' תצז.

- 1 ויש להוסיף בתור מאמר המוסגר, שרבינו נשיאנו סיפר אז⁷ גם בנוגע לגדלותו של אדמו"ר מהר"ש,
- 2 - ולהעיר, שיום ההילולא של ה'צמח-צדק' הוא גם יום התחלת הנשיאות של אדמו"ר מהר"ש, דכיון
- 3 שהיתה הצוואה על זה מתחילה, עוד בחיי ה'צמח-צדק', הרי מובן שבאותה שעה ש"ובא השמש", אזי
- 4 תיכף ומיד "זורח השמש"⁸ -
- 5 שכבר בהיותו קטן בשנים, "בוצין בוצין כו"⁹ - בשנים הראשונות לנשיאות של ה'צמח-צדק',
- 6 כשאדמו"ר מהר"ש היה בגיל שש או שבע שנים - שאלו אותו בנוגע למאמר המדרש שנזכר במאמרו
- 7 של ה'צמח-צדק': באחד המאמרים של חודש תשרי הזכיר ה'צמח-צדק' ש"תשרי" הוא מלשון "תשרי
- 8 ותשבוק ותכפר כו". וכאשר חזרו את המאמר, נגש אחד החסידים לאדמו"ר מהר"ש, שמצד שנותיו היה
- 9 עדיין משחק... ושאל אותו היכן נמצא מאמר זה במדרש. והשיב אדמו"ר מהר"ש - באמצע המשחק -
- 10 שזהו מדרש בפרשת אמור¹⁰ על פסוק פלוני, ופירושו כך וכך.
- 11 ב. בדרוש הראשון ב'לקוטי-תורה', ששייך גם לענין השבת - דיבור-המתחיל "ראו כי הוי' נתן לכם
- 12 השבת" - מביא רבינו הזקן מאמר המדרש "כל עיסקא דשבתא כפול"¹¹, ו"שקולה שבת כנגד כל
- 13 המצות"¹², ומבאר בארוכה פרטי הענינים בזה.
- 14 ולביאור הענין מביא גם מאמר רו"ל במסכת מנחות¹³ על הפסוק¹⁴ "כי ביה ה' צור עולמים", "ביו"ד
- 15 נברא העולם הבא" ו"בה' נברא העולם הזה".
- 16 ומבאר ה'צמח-צדק' בהערה שנדפסה בהדרוש¹⁵ (וכאמור, שהערה זו היא מהתורות הראשונות של
- 17 ה'צמח-צדק' שנדפסו בחייו), וזה לשונו:
- 18 "ועיין מה שכתוב ב'תורה אור' פרשת לך-לך¹⁶ בדיבור-המתחיל "שרי אשתך כו' שרה שמה", בטעם
- 19 מה שלהיות הולדה לשרה הוא על-ידי שלוקח מאתה כח היו"ד, וניתן לה כח הה"א במקומו, שהגם
- 20 שלמעלה בהמשכה מאור אין-סוף באצילות הוא על-ידי היו"ד דוקא, שהוא בחינת צמצום כו', מכל-מקום
- 21 למטה בההמשכה שמבחינת שרה, שהוא מלכות שמאירה בבריאה-יצירה-עשייה, הוא להיפך ממש, שאם
- 22 היה האור מתצמצם, היה חושך והעלם גמור כו' . . (ולכן) צריך להמשיך תמיד בחינת הה"א שנברא בו
- 23 עולם הזה, כדי שלא יהיה צמצום וחושך, אלא בחינת התפשטות והרחבה, שיהיה גילוי אלקות כו".
- 24 והענין בזה:
- 25 החילוק שבין אות י' לאות ה' הוא - כפי שרואים בפשטות שאות י' היא נקודה, מה-שאינ-כן אות
- 26 ה' יש לה התפשטות לאורך ורוחב.
- 27 וסדר ההמשכות וההארות מלמעלה הוא - שכאשר צריך להיות נמשך ממקום שיש בו תוקף האור,
- 28 שענינו בספירות הוא ספירת הכתר, ששם הוא תוקף האור כמו שהוא קודם כל הצמצומים, בבחינת
- 29 אין-סוף, ש"כשמו כן הוא, אין סוף להתפשטותו"¹⁶, הנה כדי שהנברא יוכל לקבל ההמשכה והגילוי,
- 30 צריך להיות צמצום גדול ביותר, עד כדי כך, שמה שנשאר וניתן לאחרי-זה הוא רק בדוגמת אות יו"ד שהיא
- 31 נקודה בעלמא. והיינו, שכיון שההמשכה היא ממקום שיש בו ריבוי אור, ריבוי בכמות וריבוי באיכות,
- 32 לכן, צריכה להיות ההמשכה על-ידי אות יו"ד, שאז תוכל להתקבל.
- 33 וזהו מה שעולם הבא נברא ביו"ד, כי ענינו של עולם הבא הוא "שכר הצדיקים (על קיום המצוות)
- 34 . . (ש)יושבים . . ונהנין מזיו השכינה" (כמו שכתב הרמב"ם¹⁷), ולכן, כדי שהצדיקים יוכלו לקבל גילוי
- 35 האור-אין-סוף של השכינה, הרי זה דוקא כאשר ההמשכה היא על-ידי אות יו"ד, כיון שלולי הצמצום

(13) כט, ב.

(14) ישעי' כו, ד.

(15) א, ריש ע"ב.

(16) יג, ב.

(17) הל' תשובה פ"ח ה"א-ב.

(8) קהלת א, ה. וראה יומא לח, ב. וש"נ. וראה גם תורת מנחם

- התוועדות חמ"ו ע' 235. וש"נ.

(9) ברכות מה, רע"א.

(10) ויק"ר פכ"ט, ח.

(11) מדרש תהלים ס"י צב.

(12) שמו"ר ספכ"ה.

שיחת מוצאי שבת קודש פרשת צו, אור ל"ג ניסן, ה'תשכ"ו

כה

עד שישאר נקודה (י"ד) בלבד, לא היו הנשמות יכולים להכיל את הגילוי, ונמצא, שעל-ידי היו"ד נברא עולם שבו יוכלו הנשמות ליהנות מזיו השכינה.

אבל עולם הזה נברא בה' - כי:

עולם הזה הוא סוף ההשתלשלות, ואם יהיה בסוף ההשתלשלות עוד צמצום (י"ד), אזי יהיה מעמד ומצב של חושך, יניקה ללעומת-זה, שזהו ההיפך מ"שמש ומגן הוי" אלקים"¹⁸.

מדובר אמנם אודות עולם הזה, שנקרא "עולם" מלשון העלם¹⁹, אבל אף-על-פי-כן, הרי זה עולם שבו צריך יהודי לבקוע ("דורך-ברעכץ") את החושך, העלם והסתר, ולעשות מהעולם דירה לו יתברך²⁰, ובהכרח שתהיה נתינת כח ואפשרות לפעול הענין דאתכפיא ועד לאתהפכא חשוכא לנהורא²¹. ולכן, ביחד עם החושך, צריך להיות גם אור, שיוכל לכפות ולהפוך את החושך לאור.

ולכן יש צורך באות ה', שמורה - לא על צמצום, אלא אדרבה - על התפשטות, ובכל הצדדים, הן לאורך והן לרוחב, וגם קו השלישי, ועל-ידי-זה דוקא נברא עולם הזה.

ג. וממשיך ה'צמח-צדק' ומוסיף ענין המיוסד על מאמר הזהר, וקשור גם עם הלכה בנגלה דתורה: "ועיין מה שכתוב כהאי גוונא בביאור על פסוק כי תצא²² גבי וגלחה את ראשה²³, בענין השערות, שלמעלה הם קדושה עצומה, י"ג תיקוני דיקנא, ושער ריש' כעמר נקא כו'²⁴, ובנוזיר קדוש יהיה גדל פרע כו'²⁵, מה-שאיין-כן באשה שער באשה ערוה כו'²⁶, כי השערות הם גם כן בחינת צמצום כו'. ומכל זה יובן גם כן כאן הטעם שהעולם הזה נברא בה"א דוקא".

והענין בזה²⁷:

בנוגע לנוזיר - מבואר ב'זהר'²⁸ שזהו ענין שנמשך מהקדושה דבחינת אריך-אנפין שבכתר, וזהו טעם הציווי "גדל פרע שער ראשו"²⁵, היינו, שאין להסיר את השערות, ואדרבה: יש בהם קדושה, כי ההמשכה מבחינת הכתר שיש בו ריבוי אור (שלכן נקרא בשם "אריך"²⁹) היא על-ידי שערות, שהוא ענין של צמצום, בדוגמת הצמצום דאות יו"ד, והיינו, ששרש השערה הוא כמו אות יו"ד, ועל-ידי-זה באה אחר-כך ההמשכה עד למטה מטה.

מה-שאיין-כן בנוגע לאשה - כיון שמצד עצמה היא בחינת גבורות, כמאמר רז"ל³⁰ "אשה צרה עיני' כו'", הנה צמצום נוסף על-ידי שערות הוא ענין בלתי רצוי, "שער באשה ערוה", ועל-דרך שעולם הזה אינו יכול להבראות על-ידי הצמצום של אות יו"ד, כי-אם על-ידי אות ה' דוקא, כנזכר לעיל.

וכאן רואים את ענין האחדות שבתורה - שהענין שעולם הבא נברא ביו"ד ועולם הזה נברא בה' המבואר במאמר של רבינו הזקן בדרך החסידות, קשור ומאוחד עם המבואר בזהר, בדרך הקבלה, אודות השייכות של נזיר עם הקדושה דבחינת 'אריך אנפין', ומזה נמשך גם פסק-דין בנגלה דתורה, שנזיר צריך לגדל שער ראשו, ואילו "שער באשה ערוה".

ד. ויש להוסיף, שבהערה זו מכריע ה'צמח-צדק' - בדרך אגב - בענין שיש בו כמה סברות ומחלוקת בנוגע לשער נזיר:

מצינו פלוגתא במסכת תענית³¹ בפירוש הכתוב "קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו" - אם "קדוש יהיה" קאי על הנזיר עצמו (ובגלל זה ישנו החיוב "גדל פרע שער ראשו"), או "אגידול פרע קאי", "ששערו אסור בהנאה"³².

(26) ברכות כד, א.

(27) ראה לקו"ת אמור לא, ד ואילך. ובכ"מ.

(28) ח"ג קכו, ריש ע"ב. הובא בהגהות הצ"צ בלקו"ת שם לב, סע"א.

(29) אוה"ת בראשית (כרך ג) תקסד, ב. סה"מ תרל"ח ע' קפ. ועוד.

(30) ב"מ פז, רע"א.

(31) יא, סע"א.

(32) פרש"י שם.

(18) תהלים פד, יב.

(19) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

(20) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

(21) ראה זח"א ד, א. תניא ספ"י.

(22) לקו"ת תצא לו, ג.

(23) תצא כא, יב.

(24) דניאל ז, ט.

(25) נשא ו, ה.

1 וגם לפי הדעה ש"קדוש יהיה" "אגידול פרע קאי" - יש לחקור אם השער עצמו יש בו קדושת הגוף,
2 או שיש לדחוק ולפרש כפי שמשמע מדברי רש"י במסכת פסחים³³ בפירוש דברי הגמרא "קדוש יהיה
3 גדל פרע שער ראשו", "גידולו קדוש", "שער שלו אסור בהנאה וטעון שריפה, כדכתיב³⁴ ונתן על האש
4 אשר תחת זבחה השלמים" (תחת הדוד שהוא מבשלן בו), וכפי ששינונו במסכת נזיר³⁵: "היה נוטל שער
5 ראש נזרו ומשלח תחת הדוד" (של שלמים), היינו, שכל ענין הקדושה (איסור הנאה) שיש בשער מתבטא
6 רק בכך שיש חיוב לשרוף את השער תחת הדוד, ובמילא אי אפשר להשתמש בו לענין אחר.

7 והנפקא-מינה בזה - כאשר ישנו שער שאינו ניתן תחת הדוד, ולדוגמא: כשגילחיהו לסטים בעל כרחו,
8 האם גם אז אסור השער בהנאה, אף שלא ניתן תחת הדוד, מצד הקדושה שיש בו.

9 אך גם לדברי הספרי²⁵ "לפי שהוא אומר³⁴ וגלח הנזיר פתח אוהל מועד, אין לי אלא המגלח כמצוותו
10 .. גילחיהו לסטים מניין, תלמוד-לומר קדוש יהיה, מכל-מקום" - יש לומר, שזהו לפי שהיה ראוי ליתנו
11 תחת הדוד, אבל אם לא היה ראוי ליתנו תחת הדוד, אין בו קדושה כלל - כפי שמצינו סברות הנ"ל
12 בדברי האחרונים³⁶.

13 ומדברי ה'צמח-צדק' שמקשר ומשווה את הענין ד"גדל פרע שער ראשו" ביחס ל"שער באשה ערוה",
14 מובנת הכרעתו בזה - שכשם ש"שער באשה ערוה" אינו בגלל איזה ענין שמחוצה לה, אלא באופן
15 שהשער עצמו הוא ערוה, כמו-כן גם הענין ד"גדל פרע שער ראשו" אינו בגלל ענין אחר (שצריך ליתנו
16 תחת הדוד), כ-אם שהשער עצמו יש בו קדושה; ונוסף לזה יש עוד ענין - שצריך ליתן השער תחת הדוד,
17 אבל גם כאשר אינו נותנו תחת הדוד, מפני שגילחיהו לסטים וכיוצא-בזה בשאר האופנים שאינו נותנו
18 תחת הדוד, גם אז נאמר בו "קדוש יהיה".

19 וענין זה מתאים גם להנמשל - בנוגע למאמר רז"ל "ביו"ד נברא העולם הבא", "שלמעלה בהמשכה
20 מאור-אין-סוף באצילות הוא על-ידי היו"ד דוקא, שהוא בחינת צמצום" (שדוגמתו הוא ענין השערות
21 דנזיר, "קדוש יהיה גדל פרע גוי", ש"השערות הם גם כן בחינת צמצום") - שהקדושה שבאות יו"ד היא
22 לא בגלל שבו נברא עולם הבא, אלא אדרבה, בגלל שיש קדושה באות יו"ד, לכן נברא בו עולם הבא,
23 והיינו, שהיו"ד הוא הסיבה, ועולם הבא הוא מסובב ונברא מזה, ולא להיפך כו', כי היו"ד עצמו הוא
24 קדוש (ועל-דרך-זה בנוגע ל"קדוש יהיה גדל פרע גוי", שהשער עצמו הוא קדוש), ואדרבה, עיקר
25 הקדושה היא באות יו"ד, שהרי מדובר אודות אות יו"ד שבפסוק "כי ביי"ה ה' צור עולמים", שזוהי
26 התחלת שם י"ה, תכלית הקדושה, ולאחרי-זה גם היו"ד דשם הוי', שזהו עיקר שם הוי', כמבואר בכמה
27 מקומות³⁷.

28 ה. ויש להוסיף ולקשר כל הנ"ל גם עם ענין השבת - שהרי זו הערה במאמר דיבור-המתחיל 'ראו
29 כי ה' נתן לכם השבת':

30 ובהקדמה, שבדרוש 'החודש הזה לכם'³⁸, שאמרו ה'צמח-צדק' "קודם הסתלקותו" (כפי שנרשם
31 במפתחות)³⁹, נתבאר⁴⁰ גם החילוק שבין יום השבת לימות החול, שבענין זה מדובר גם בדרוש "ראו כי
32 ה' נתן לכם השבת" ב'לקוטי-תורה', שעליו באה הערת ה'צמח-צדק' הנזכר לעיל.

33 ותוכן הדברים - שביום השבת ישנו ריבוי אור, מה-שאינ-כן בימות החול, ועד שהחילוק שבין יום
34 השבת לימות החול הוא בדוגמת החילוק שבין שם הוי' לשם אלקים.

35 והענין בזה:

36 ידוע שכל שבת הוא "זכר למעשה בראשית"⁴¹ - בדוגמת השבת הראשון, "שבת בראשית".

בפ"ע (ב' ניסן תשכ"ו) - "בקשר עם .. שנת המאה".

(33) כג, א.

(39) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חמ"ו ע' 235.

(34) נשא ו, יח (ובפרש"י).

(40) בסופו (אוה"ת שם ע' עדר ואילך).

(35) מה, ב.

(41) נוסח תפלת העמידה דערבית ומוסף לשבת. וראה מו"נ

(36) ראה צפע"נ עה"ת נשא שם. וש"נ.

ח"ב פל"א. הובא ברמב"ן ואתחנן ה, טו. מט"מ סת"ל.

(37) ראה אוה"ת תשא ע' א'תתקצנ. ועוד.

(38) תרכ"ו - נדפס באוה"ת בא ע' רסד ואילך, ובקונטרס

ועל-פי-זה מבאר רבינו הזקן⁴² מה ש"אנו מונין היום יום ראשון בשבת יום שני כו' עד יום השבת
 .. וקשה הרי כבר עברו רבבות ימים מששת ימי בראשית עד עתה, ואם כן איך אומרים היום יום ראשון
 כו', אלא מפני שבשבת העליה של בחינת נער שר העולם (בחינת המלאך .. שנאמר בוי"ב⁴³ נער הייתי גם
 זקנתי כו') באצילות, ושם למעלה מבחינת זמן, על כן כל יום א' הוא ממש יום ראשון כמו יום א' של
 ששת ימי בראשית שנתחדש הזמן מלמעלה מהזמן, כך מתחדש כל יום ראשון שאחר השבת, שהשבת
 הוא העליה באצילות שלמעלה מהזמן וכו'".

והנה, בשבת בראשית היה ריבוי אור, ועד כדי כך, שאפילו לאחרי חטא עין הדעת (בערב שבת), הנה
 "ל"ו שעות שימשה אותה האורה, שנים עשר של ערב שבת, וי"ב של לילי שבת וי"ב של שבת"⁴⁴,
 והיינו, שגם בליל שבת היתה אותה האורה כמו ביום השבת בצהריים. ומזה מוכן, שגם בכל שבת ישנו
 ריבוי אור. ובפשטות - שיום השבת הוא יום מנוחה ויום עונג, כמו שכתוב⁴⁵ "וקראת לשבת עונג" -
 עונג כפשוטו, שזהו בגלל שישנו ענין העונג ברוחניות.

ולכן, כאשר יוצאים מיום השבת, במוצאי שבת, צריך להיות הענין ד"מלוה מלכה" - כפסק-דין רבינו
 הזקן ב'שולחן-ערוך'⁴⁶ "לעולם יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת .. לסעודה .. פריסת מפה וכיוצא בזה
 .. כדי ללוות את השבת ביציאתו דרך כבוד כמו בכניסתו .. ולכן יש נוהגין להרבות נרות .. לומר
 פיוטים וזמירות .. ללוות את השבת אחר שיצא כדרך שמלוין את המלך".

[נתבאר גם הפלא בלשון רבינו הזקן⁴⁷: "סעודה זו אינה חובה כל כך (ואף-על-פי-כן מסיים) אלא
 מצוה מן המובחר בלבד", אף שלכאורה הוה-ליה-למימר "מצוה בעלמא" וכיוצא בזה⁴⁸ - הוגה על-ידי
 כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁴⁹ ב'לקוטי-שיחות' חלק ל"ו עמוד 70 ואילך].

והענין בזה - שעל-ידי-זה ממשיכים מעניני יום השבת על כל השבוע כולו, בהתאם לענינו של יום
 השבת ש"מיניה מתברכין כולהו יומין"⁵⁰.

ויש לקשר זה עם דברי ה'צמח-צדק' בהגהה הנ"ל, "בטעם מה שלהיות הולדה לשרה הוא על-ידי
 שלוקח מאתה כח ה'יוד', וניתן לה כח ה"א במקומו" ("שרי לא תלד, אבל שרה תלד"⁵¹) - שהרי הענין
 דשבת מלכתא הוא ענינה של שרה, שהנרות שהדליקה היו דולקים מערב שבת לערב שבת (כדאיתא
 במדרש⁵²), והיינו, שגם שבת (ענינה דאות ה"א) האיר את כל ששת ימי השבוע עד להדלקת נר שבת
 בערב שבת הבא.

ו. ובפרטיות יותר:

לאחרי ריבוי האור שהיה ביום השבת, ש"ל"ו שעות שימשה אותה האורה" - מסופר בהמשך דברי
 המדרש⁴⁴: "כיון ששקעה החמה במוצאי שבת, התחיל החושך ממשמש ובא, ונתירא אדם הראשון ..
 מה עשה הקדוש-ברוך-הוא, זימן לו שני רעפים, והקישן זה לזה, ויצא מהן אור כו'".

וענין זה הוא על-דרך המבואר בהערת ה'צמח-צדק' הנ"ל "שלמעלה בהמשכה מאור-אין-סוף
 באצילות הוא על-ידי ה'יוד' דוקא, שהוא בחינת צמצום כו'":

כדי שתוכל להיות ההמשכה מבחינת אור-אין-סוף - הרי זה דוקא על-ידי הצמצום דאות יו"ד,
 שעל-ידי-זה נעשית האפשרות ליהנות מזיו השכינה בעולם הבא שנברא ביו"ד.

"מצוה מן המובחר" היא - אדרבה - שבזה מתבטאת עיקר
 המצוה, וע"ד מ"ש הרמב"ם (סוף הל' איסורי מזבח) "כל דבר
 שהוא לשם האיל הטוב שיהי' מן הנאה והטוב, וכן הוא אומר
 כל חלב לה".

(49) בשילוב שיחת מוצאי שבת, בשלה, יו"ד שבט תשי"ז.

(50) זח"ב סג, ב. פח, א.

(51) פרש"י לך לך טו, ב.

(52) ב"ר פ"ס, טז. הובא בפרש"י עה"ת חיי שרה כד, סז.

(42) לקו"ת שה"ש כה, סע"א.

(43) תהלים לו, כה. וראה יבמות טז, ב.

(44) ב"ר פי"א, ב. ועוד.

(45) ישעי' נח, יג.

(46) אר"ח ס"ש ס"א-ב.

(47) שם ס"ג.

(48) כמו: רשות, מצוה קלה, מנהג בעלמא - בהתאם לפירוש

הפשוט שזהו רק תוספת הידור במצוה; ואילו משמעות הלשון

- 1 וכמו כן בנוגע להמשכה מיום השבת שבו האיר ריבוי אור, עד שגם כליל שבת שימשה האורה -
 2 שתחילה שקעה החמה והתחיל החושך, ולאחרי-זה נמשך אור על-ידי הקשת שני רעפים, שאין זה אור
 3 גדול שהוא בדוגמת אות ה', אלא (כפי שרואים במוחש שכאשר מקישים ומשפשים שתי אבנים זו בזו,
 4 אזי מתגלה) ניצוץ ונקודה של אור, בדוגמת אות יו"ד.
- 5 וזהו גם מה שבהבדלה דמוצאי שבת (שהיא בדוגמת ולזכר פעולת אדם הראשון שהקיש שני רעפים
 6 זה לזה⁵³) מזכירים (לא רק את ההבדלה שבין יום השביעי לששת ימי המעשה, אלא) גם ההבדלה שבין
 7 ישראל לעמים, אף שזהו חילוק שלא בערך - בגלל גודל הצמצום שנעשה בצאת השבת, שלכן יש צורך
 8 לעשות מיד כמה ענינים כדי להרבות אור כו'.
- 9 וזהו גם מה שאמרו רז"ל⁵⁴ "נשמה יתירה ניתנה בו באדם בערב שבת, במוצאי שבת נוטלין אותה
 10 ממנו, שנאמר⁵⁵ שבת וינפש, כיון ששבת (שנח ושמר את השבת) וי אבדה נפש" (וינפש - ווי נפש), ולא
 11 עוד אלא שנטילת הנשמה היתירה פועלת שינוי גם בנפש הנשאר, שנעשה בה חלישות אפילו לגבי
 12 מעמדה ומצבה בימות החול, שלכן, "אנשי המעמד .. לא היו מתעניין .. באחד בשבת, כדי שלא יצאו
 13 ממנוחה ועונג ליגיעה ותענית"⁵⁶ (שזהו דילוג גדול וחזק ביותר), ובגלל זה יש צורך בכל הענינים
 14 ד"מלוה מלכה", כדי למנוע את האפשרות של צער חס-ושלום מצד סילוק הנשמה היתירה.
- 15 ועל-דרך-זה בנוגע לעולם-הבא שנברא ביו"ד - שלאחרי-זה צריכה להיות עבודתו של יהודי בקיום
 16 המצוות כדי להרבות אור בגן-עדן (עולם הבא), כמו שכתוב⁵⁷ "ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה", לעבדה
 17 - על-ידי רמ"ח מצוות-עשה, ולשמרה - על-ידי שס"ה מצוות לא-תעשה⁵⁸, כיון שמצד עצמו נברא
 18 הגן-עדן ביו"ד, ורצונו של הקדוש-ברוך-הוא שלא ישאר כמו שהוא, אלא שיהיה בו תוספת אור כו'.
- 19 ז. וענין זה קשור גם עם יום ההילולא ויום ההסתלקות של ה'צמח-צדק':
 20 אצל ה'צמח-צדק' היה ריבוי אור - כאמור לעיל שבתורתו ישנו האיחוד של כל חלקי התורה, נגלה
 21 וחסידות, פשט רמז דרוש וסוד, ורצונו היה שכל זה יתפשט באופן דמוסיף והולך ואור.
- 22 אבל ההתחלה היתה באופן שבמשך ימי חייו לא הדפיס את עניני התורה שגילה וכתב כו', לא בנגלה
 23 ולא בחסידות (וגם מה שהדפיס, נכלל בדרושים של רבינו הזקן, ורק באופן של הערות וקיצורים, מראה
 24 מקומות וצינונים, "עיין כו'") - שזהו ענין של צמצום; ומצמצום זה נתגלה אחר-כך ריבוי אור, ועד לאופן
 25 שיפוצו מעינותיך חוצה, אשר לאורו נסע ונלך עד ביאת גואל צדק, בקרוב ממש.
- 26 ועל-דרך-זה בנוגע לכללות הענין דהפצת המעיינות חוצה:
- 27 ישנם רבים ששואלים קושיא: כיון שיש צורך שיפוצו מעינותיך חוצה, אם כן, למה היו מלכתחילה
 28 כל הקשיים, הגבלות וצמצומים - לא רק מבחוץ, אלא גם מבפנים - שאמירת דברי חסידות היתה רק
 29 בזמנים מיוחדים ומסוגלים, וגם אז לא הכניסו את כולם, והיה צורך בכמה הכנות לזה, ולאחרי כל זה
 30 - היו אומרים רק 'תורה' קצרה, כפי שהיה הסדר אצל הבעל-שם-טוב והרב המגיד, ואפילו בתחילת
 31 נשיאותו של רבינו הזקן היו 'תורות' קצרות ומצומצמות בערך להשכליים שבתורות אלו (ורק לאחרי-זה
 32 היה הגילוי דפנימיות התורה באופן של הרחבת ההבנה וההשגה, על-ידי אדמו"ר האמצעי). ולכאורה:
 33 למה היתה כזאת, שההתחלה תהיה באופן של צמצום כמו אות יו"ד - וכי לא היה מוטב להתחיל מיד
 34 באופן של הרחבה כמו אות ה' ?!
- 35 אך הענין הוא - כמבואר ב'לקוטי-תורה' דיבור-המתחיל "ראו" הנ"ל⁵⁹ בנוגע לצמצום דאות יו"ד,
 36 ש"אין זה הצמצום העלם והסתור גמור, אלא על-דרך לעולם⁶⁰ ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה כו',

58) תיב"ע עה"פ. זח"א כו, א. תקו"ז תכ"א (סב, א). תנ"ה
 (פח, ב).

59) שם א, א.

60) פסחים ג, ב. וש"נ.

53) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרח"צ. וש"נ.

54) תענית כז, ב (ובפרש"י). וש"נ.

55) תשא לא, יז.

56) שם כו, א (במשנה).

57) בראשית ב, טו.

- 1 וכמו המשנה שהיא בלשון קצרה⁶¹, ומוכן, שאין הכוונה ש"בדרך קצרה" חסר משהו, שהרי אופן כזה
2 אינו נקרא "שנה" . לתלמידו, כיון שלמדו רק חלק, ולא הכל, ועל כן צריך לומר שנותן לו את הכל,
3 אלא שנותן זאת "בדרך קצרה"⁶².
- 4 ונתינה זו היא על מנת שיקויים "הפך בה והפך בה דכולא בה"⁶³, והיינו, שכיון ש"בדרך קצרה" זו
5 נכללו כל הענינים, הרי על-ידי "הפך בה והפך בה", מקבלים את כל הענינים ("דכולא בה") בגלוי, ועד
6 שנמשך באופן של הפצה.
- 7 ולכן, יש להוסיף באיכות ובכמות בלימוד תורת בעל ההילולא, ותורת הנשיאים שקדמו לו ושלאחריו,
8 ועד לתורת רבינו נשיאנו כבוד-קדושת מורי-וחמי אדמו"ר, ובאופן שהעולם יהיה מוצף ("פארפלייצט")
9 באור תורה, ועד שיהיה דירה לו יתברך בתחתונים²⁰ - על-ידי "ושכנתי בתוכם"⁶⁴, "בתוך כל אחד
10 ואחד"⁶⁵.
- 11 ועד שבאים ל"ויהי ביום השמיני"⁶⁶ - כפי שמבאר ה'צמח-צדק'⁶⁷ שזהו בדוגמת כינור של ימות
12 המשיח שיהיה של שמונה נימין⁶⁸, ובאופן שעל-ידי-זה לוקחים את כל העשר עטרות - כינור של עשר
13 נימין⁶⁸ (כפי שמביא רש"י דרשת חז"ל בגמרא⁶⁹ ובסדר עולם⁷⁰ ש"אותו היום נטל עשר עטרות"), וכפי
14 שכל אחד כלול מעשר, שאז הם במספר מאה⁷¹.
- 15 וכל זה יהיה בגאולה האמיתית והשלימה, וממהירים זאת שיהיה בקרוב על-ידי הפצת לימוד התורה
16 ופנימיות התורה במיוחד, עדי קיום היעוד⁷² "מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים".

* * *

- 17 ח. דובר אודות הסיפור⁷³ על דבר הכנסתו של ה'צמח-צדק' לחדר⁷⁴ על-ידי רבינו הזקן⁷⁵, שלאחרי
18 שהמלמד לימד את ה'צמח-צדק' התחלת פרשת ויקרא, שאל ה'צמח-צדק' אצל רבינו הזקן⁷⁶: למה תיבת
19 "ויקרא" היא באל"ף זעירא, ולאחרי משך זמן שהיה בתנועה של דביקות, ביאר רבינו הזקן בארוכה,
20 שאדם הראשון, יציר כפיו של הקדוש-ברוך-הוא⁷⁷, שנכשל בהכרת מעלת עצמו, נאמר בו אל"ף רבתי⁷⁸,
21 ואילו משה רבינו, שהיה "עניו מאד מכל האדם"⁷⁹ אשר על פני האדמה⁸⁰, נאמר בו אל"ף זעירא -
22 שכוונת רבינו הזקן היתה (לא רק לתרץ שאלת ה'צמח-צדק', שהרי בשביל זה לא נוגע אריכות הביאור
23 אודות אל"ף רבתי דאדם הראשון, אלא) בעיקר לבאר ההוראה בעבודת ה' מהענין דאל"ף זעירא

61 ראה הקדמת הרמב"ם לפיהמ"ש (ד"ה אח"כ ראה לתורה. להסתפק).

62 ראה גם תורת מנחם סה"מ סיון ע' שכת. וש"נ.

63 אבות פ"ה מכ"א.

64 תרומה כה, ח.

65 ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד.

66 ר"פ שמיני.

67 אוה"ת ר"פ שמיני.

68 ערכין יג, ב.

69 שבת פז, ב.

70 רבא - פ"ז.

71 ראה גם במאמר ד"ה איתא בוהר עה"פ ויהיו חיי שרה מאה שנה גר' (תורת מנחם - התועודיות חמ"ו ע' 263 ואילך).

72 ישע"י יא, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים בסופן.

73 שנמסר מדור לדור, ועד שנשיא דורנו צוה שידפיסוהו (סה"ש קיץ הש"ת ע' 68) באופן שישאר דבר קבוע לדורות, ובודאי שזהו ענין של "תורה", מלשון הוראה, הן עבור הצ"צ, והן עבור כל הדורות שלאח"ז, ועד לדורנו זה.

74 וכיון שהסדר בקדושה הוא באופן שנעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן (כמ"ש בספר יצירה (פ"א מ"ז)), הרי מוכן, שהפצת תורתו של בעל ההילולא קשורה עם התחלת כניסתו

75 כדברי רבינו הזקן (סה"ש שם): "הנני מכניסו לתורה . .

כשם שנכנס לתורה כן יכנס לחופה ולמעשים טובים כו". וכידוע הסיפור שרבינו הזקן התעסק בעצמו בחינוכו של הצ"צ - מצד המס"נ של אמו, שמסרה נפשה בפועל עבור רבינו הזקן, ובגלל זה קיבל רבינו הזקן על עצמו להנך את בנה הצ"צ (ראה תורת מנחם שם ע' 67. וש"נ).

76 ובוה התחיל הלימוד של הצ"צ עצמו - באופן של "תלמיד המחכים את רבו" (חגיגה יד, א), ועד ש"מתלמידי יותר מכולן" (תענית ז, א. וש"נ), ורא"י לדבר, שרבינו הזקן הוצרך לענין של דביקות והתבוננות כו'.

77 ראה ב"ר פכ"ד, ה. קה"ר פ"ג, יא (ב).

78 דברי הימים בתחלתו.

79 וכמ"ש רבינו הזקן בר"ה ויספו ענוים בה' שמחה (סה"מ תקס"ב ח"א ע' נא) - א געוואלדיקער ענין - ש"עניו מאד מכל האדם" היינו "אפילו מנכרי". וזהו הדיוק במש"נ "מכל האדם", כדיוק התוס' בדברי הגמרא (יבמות סא, רע"א) "אתם קרויין אדם ואין העכו"ם קרויין אדם", ש"יש חילוק בין אדם להאדם, דעכו"ם בכלל האדם נינהו".

80 בהעלותך יב, ג.

1 בשלימותה, שאכן צריכה להיות ההכרה במעלת עצמו⁸¹ (ועד למעלת אדם הראשון - כיון שנשמתו היא
2 "חלק אלקה ממעל ממש"⁸², יציר כפיו של הקדוש ברוך הוא ברוחניות), אלא שצריך ליהזר שהכרת
3 מעלת עצמו לא תגרום נפילה חסוֹשֶׁלום, על-ידייה שתהיה אצלו ענווה וביטול בתכלית (בדוגמת
4 הענווה דמשה, שניצוץ ממנו יש בכל אחד מישראל⁸³), ודוקא ביטול זה הוא הגדלות האמיתית, כמאמר
5 ה'זהר'⁸⁴: "מאן דאיהו זעיר⁸⁵ איהו רב" - הוגה על-ידי כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס
6 ב'לקוטי-שיחות' חלק י"ז בתחלתו.

* * *

7 ט. האמור לעיל אודות כניסתו של ה'צמח-צדק' לתורה, קשור - כמוכן - גם עם כניסת נפש הקדושה
8 שלו, שמתחילה במצות מילה (כמו שכתב רבינו הזקן במהדורא תנינא של ה'שולחן-ערוך'⁸⁶), ועוד
9 לפנייה - מיד בלידתו⁸⁷.

10 והענין המיוחד שבזה - יכולים לדעת מהמאמר שאמר רבינו הזקן בקשר למאורע זה:

11 מובא ברשימות רבינו נשיאנו⁸⁸: ה'צמח-צדק' סיפר, אשר בראש השנה הראשונה לחייו - שנת תק"ן
12 - אמר רבינו הגדול דרוש משביעין אותו תהי צדיק כו', והוא הוא שלשת פרקים הראשונים של ספר
13 התניא.

14 וכיון שה'צמח-צדק' נולד בערב ראש השנה, נמצא, שמיד לאחר לידתו נאמר מאמר זה. וכיון שבכלל
15 אין ענין שהוא במקרה, ובפרט שה'צמח-צדק' מדגיש שמאמר זה נאמר בראש השנה הראשונה לחייו
16 (ומה גם שראש השנה הוא ענין ד"אני היום ילידתך"⁸⁹ אצל כל אחד ואחד מישראל⁹⁰), הרי בודאי יש
17 שייכות בין שני הענינים.

18 ואכן רואים שבמאמר זה נקבע מלכתחילה ענינו המיוחד של ה'צמח-צדק':

19 פרק ראשון שבתניא - התחלת מאמר זה - מתחיל במאמר רז"ל בתורה שבעל-פה: "תניא בסוף פרק
20 ג דנדה", ואחר-כך מובא בו מאמר המשנה⁹¹, מאמר הגמרא⁹², פסוקים מתורה שבכתב (הן מחומש⁹³
21 והן מנ"ך⁹⁴), מאמר הזהר⁹⁵ ורעיא מהימנא⁹⁶, מדרש⁹⁷ ויעץ חיים⁹⁸ - ענינים מכל חלקי התורה, פשוט

(86) סוס"ד.

(87) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות ח"מ ע' 120. וש"נ.

(88) אג"ק שלו ח"ד ע' עדר (נעתק ב"היום יום" ו אד"ש).

וראה גם תורת מנחם - התוועדויות חמ"ד ס"ע 316. וש"נ.

(89) תהלים ב, ז.

(90) ראה לקו"ת נצבים מז, ב.

(91) "ואל תהי רשע בפני עצמך" (אבות פ"ב מי"ג).

(92) "משביעים אותו כו'" (נדה ל, ב). "צדיק טוב לו כו'"

(ברכות ז, א). "צדיקים יצ"ט שופטין כו' לא שביק מר חיי לכל

ברי"י" (שם סא, ב). "רבש"ע בראת צדיקים כו'" (ב"ב טז, א).

"צדיק ורשע לא קאמר" (נדה טז, ב). העובר על איסור קל של

דברי סופרים מקרי רשע (יבמות כ, א. נדה יב, א). מי שיש בידו

למחות ולא מיחה נק' רשע (שבועות טז, ב). "כל שאפשר לו

לעסוק בתורה ואינו עוסק כו'" (סנהדרין טז, א). "כל צדקה וחסד

שאומות העולם עושין כו'" (ב"ב יו"ד, ב).

(93) "כי דבר ה' בזה וגו' הכרת תכרת וגו'" (שלה טו, לא).

(94) "ולבי חלל בקרבי" (תהלים קט, כב). "וצדיק יסוד עולם"

(משלי יו"ד, כה). "ונשמות אני עשיתי" (ישעי נז, טז). "וחסד

לאומים חטאת" (משלי יד, לד).

(95) "כל שממועטין עוונותיו וכו'" (זח"ג רלא, א). "וכל טיבו

דעבדין האומות כו'" (תקוני זהר ת"ו).

(96) צדיק ורע לו שהרע שבו כפוף לטוב וכו' (זח"ב קיז, ב).

(97) "ראה הקב"ה בצדיקים שהם מועטים כו'" (יומא לא, ב).

וראה במ"מ ובליקוטי פירושים (שם).

(98) לכל איש ישראל יש שתי נשמות (ש"ג פ"ב). נפשות

אוה"ע הן משאר קליפות טמאות שאין בהן טוב כלל (שמ"ט פ"ג).

(81) שהרי לכל אחד מישראל יש מעלות נפלאות, כמוכן מזה

שאפילו פושעי ישראל מלאים מצות כרימון (ברכות נו, א. וש"נ),

ועארכ"כ כאשר "לא בשופטני עסקינן" (ראה ב"ק פה, א. ב"מ מ,

א. ב"ב ז, א. ועוד).

(82) תניא רפ"ב.

(83) "כי הוא משבעה רועים .. ונקרא רעיא מהימנא", והרי

ענינו של רועה - שממשיך לצאן מרעיתו, ומצד זה נאמר לכל

אחד מישראל "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה גו'"

(עקב יו"ד, יב), שכיון ש"יראה מילתא וטרתיה היא .. לגבי משה"

(ברכות לג, סע"ב. וש"נ), הרי זה "מילתא וטרתיה" גם לגבי כל

אחד מישראל (תניא רפמ"ב).

(84) ח"א קכב, ב. ח"ג קסת, א. וכפי שנתבאר בארוכה בא'

ממאמרי-שיחות רבינו נשיאנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר (ראה ד"ה

איתא בוז"ג דקס"ח ע"א כו' תרצ"ד שנרפס בהוספות לסה"מ

תרנ"ט. סה"מ תשי" ע' 121. לקו"ד ח"ג תקה, א. סה"ש תש"ט

ע' 296. ועוד).

(85) בדוגמת אות יו"ד (כמשנת"ל בענין "ביו"ד נברא העולם

הבא") - שזהו בחינתו של משה, חכמה דאצילות, שנקראת

"חיוהיה", שהו"ע האור - ולכאורה: איך שייך לומר שזהו אור בלי

כלי, ובפרט לפי השיטה שהאורות הם פשוטים (ראה ספר

הערכים חב"ד כרך ד ע' נט ואילך. וש"נ), ומה שנקרא בשם

חכמה וכו"ב, הרי זה בגלל שישנם כלים שמגבילים ונותנים להם

ציור? - אך הענין הוא, שבחכמה גם הכלי הוא בבחי' ביטול

לגמרי, כמו האור. וכאשר צריכה להיות ההמשכה בתושב"כ, שאז

מוכרת שיבוא בציור של אות - הרי זה נמשך בציור האות הכי

קטנה כו' (ראה לקו"ש שבפנים הערה 28).

1 רמז דרוש וסוד (וגם פסקי הלכות למעשה - בשייכות לקריאה בשם זה או בשם אחר, שזהו ענין שנוגע
2 לנאמנות לעדות), כפי שבאים בהמשך אחד בפרק הראשון שבתניא (מה־שאי־כן בפרקים שלאחרי־זה).

3 ועוד זאת, שבפרק ראשון שבתניא מדובר גם אודות נפשות אומות העולם - נוסף על המדובר אודות
4 הנפש שמצד הקליפה שיש בישראל, וכן חמש החלוקות שכוללים את כל בני־ישראל, מהקצה העליון
5 עד לקצה התחתון.

6 ובוזה מודגשת השייכות לענינו המיוחד של ה'צמח־צדק' - כפי שנתגלה כאשר התחיל לעבוד עבודתו
7 בזמן נשיאותו (כנזכר לעיל סעיף א).

8 ולכן, כאשר חשבתי איך לכתוב⁹⁹ סדר התוארים של ה'צמח־צדק' - עלה בדעתי ("איך האָב זיך
9 געכאַפֿט"), שהתואר הראשון שהעניק לו רבינו הזקן הוא: "משביעין אותו תהי צדיק", כך, שזהו התואר
10 הראשון שקיבל מנשיא, שמילא את מקומו - "תחת אבותיך יהיו בניך"¹⁰⁰, ו"עטרת זקנים בני בנים"¹⁰¹;
11 ואחר־כך בא הענין ד"בוצין בוצין מקטפי' ידיע"⁷ - הגאונות שלו; ולאחרי כן - כפי שמספר רבינו
12 נשיאנו¹⁰² אודות רבינו הזקן, שבתחילה היה "אֶ של"ה איד", ואחר־כך התחיל ללמוד עניני החסידות
13 ופנימיות התורה בכלל, ורק לאחר־זה היה ענין החקירה, ואחר־כך ענין הקבלה; ועד שהגיע למעמד
14 ומצב שנעשה פוסק - כיון שכבר לא היה במקום רבו, או על־ידי נתינת כח מרבו (שזה היה לאחרי
15 שכבר נעשה מקובל), ועד שנעשה מנהיג בישראל, נשיא בדורו.

16 וההתחלה בכל זה היא - "משביעין אותו כו'", כפי שה'צמח־צדק' מבאר בארוכה בהגהותיו¹⁰³,
17 ש"משביעין" הוא גם מלשון שובע, וכאמור, שענין זה היה בראש השנה הראשונה שלו, מיד לאחרי
18 שנולד, ובהמשך לזה היה ענין המילה, שאז נעשית כניסת נפש הקדושה בגילוי יותר (שהרי הכניסה
19 עצמה היא מיד בלידתו, שאז הוא הענין ד"משביעין אותו").

20 ולאחרי כן בא כל המשך הענינים בחיים חיותו בעלמא דין, והסדר בזה - שמיד בכניסתו לתורה,
21 שואל שאלה הקשורה עם נשיאות בישראל - בנוגע למשה רבינו, רעיא מהימנא, רועה ישראל הראשון:
22 מדוע נאמר בו אל"ף זעירא, ועל־ידי־זה מעורר את הביאור - בבחינת "תלמיד המחכים את רבו"¹⁰⁴ -
23 שתוכנו הוא התיקון על זה שאדם הראשון נכשל בחטא עץ הדעת, שזהו כללות הענין ד"בראתי יצר
24 הרע בראתי לו תורה תבלין"¹⁰⁵.

25 וכללות הענין בזה - שתוכן ג' פרקים הראשונים דספר התניא, שכולל את כל סדר ההשתלשלות
26 שנחלק לג'¹⁰⁶, נאמר בקשר עם לידתו של זה שעליו נאמר "צמח שמו", ובימיו כו' (ככל פרטי הענינים
27 שבדבר¹⁰⁷).

28 ואף־על־פי שלכאורה היה ענין של הסתלקות־הילולא, ועתה אוחזים כבר בשנת המאה - הרי ידוע
29 מה שסיפר רבינו נשיאנו, כבוד־קדושת מורי־וחמי אדמו"ר, אודות ה'צמח־צדק'¹⁰⁸, שנסע לפטרבורג
30 להשתתף באסיפה הידועה, ובפני כל הנאספים יצא בתקיפות הכי גדולה נגד באי־כח הממשלה, באופן
31 של מרידה בפועל, וכשחזר, שאל אצלו אחד הגדולים: היתכן שהעמיד את עצמו בסכנה, בהוסיפו, שגם
32 אם לא חשב על עצמו, היה לו לחשוב אודות החסידים וכלל ישראל, והשיב לו ה'צמח־צדק' שתי
33 תשובות: התירוץ - שיש לו בנים, ואי בעית אימא - שכאשר חסידים יתאחדו ביחד, "וועלן זיי דאָס
34 דורכטראַגן"¹⁰⁹ (זהו - לערך - תוכן הדברים¹¹⁰).

(105) קידושין ל, ב. וש"נ.

(106) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות ח"ל ס"ע 58. וש"נ.

(107) ראה סה"ש תרפ"ז ע' 234. תרצ"א ע' 244.

(108) שיחת אחש"פ תרצ"ה סט"ו (סה"מ תשי"א ע' 245).

וראה גם תורת מנחם - התוועדויות חכ"ז ע' 457. וש"נ.

(109) = יעמדו בזה.

(110) בישיבה שם: "די אחדות פון חסידים וועט זיי פיהרן

אַנטקעגן משיח'ן".

(99) במכתב הכללי די"א ניסן שנה זו (אג"ק חכ"ד ע' קו, לעיל ע' יד). - ושם: צדיק, גאון, חוקר, מקובל, פוסק ומנהיג ישראל.

(100) תהלים מה, יז.

(101) משלי יז, ו.

(102) סה"ש תש"ד ע' 131. תש"ז ע' 99. וש"נ.

(103) קיצורים והערות לנתיא ע' נו ואילך. וש"נ.

(104) ראה לעיל הערה 76.

- 1 ולכן: בעמדנו מאה שנה לאחרי ההסתלקות, וגם ללא הענין של בנים - אזי מתאחדים החסידים ביחד
2 "און טראָגן דאָס דורך", ובוקעים את החושך כפול ומכופל של הגלות, וממשיכים - על-ידי האל"ף
3 זעירא - הגילוי ד"הוי' יהיה לך לאור עולם"¹¹¹.
- 4 ובאופן כזה יוצאים מיום השבת ונכנסים לימות החול, ובאופן שפועלים שהחול יהיה באופן של
5 "חולין שנעשו על טהרת הקודש"¹¹², כיון שזוכים לבנין בית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו,
6 שאז יהיה גם הענין של פרה אדומה, שזהו ענין של קודש, ואז תהיה העבודה לפעול שגם החולין יהיו
7 נעשים על טהרת הקודש.
- 8 ופועלים זאת על-ידי האחדות של חסידים (על-פי המענה של ה'צמח-צדק'), שמבטלת כל עניני
9 גזירות כו', ופורצת כל הגדרים, וממשיכה את הענין ד"אמת הוי' (עד) לעולם"¹¹³.

* * *

- 10 י. מאמר (כעין שיחה) דיבור-המתחיל החודש הזה לכם ראש חדשים¹¹⁴.

* * *

- 11 יא. מאמר (כעין שיחה) דיבור-המתחיל איתא בזהר על הפסוק ויהיו חיי שרה מאה שנה¹¹⁵.

* * *

- 12 יב. כרגיל בכל התוועדות¹¹⁶, ובפרט בהתוועדויות העיקריות - יש להזכיר גם בפרטיות אודות אחינו
13 הנתונים במיצר ובשביה,
14 וגם אודות באי-כחם שכבר בקעו וסללו את הדרך ונמצאים כבר במצב של חירות בגשמיות, בארצנו
15 הקדושה, ובפרטיות - בכפר חב"ד,
16 ויהי רצון שתהיה זו התחלה טובה - "בניסן נגאלו כו"¹¹⁷ - עבור אלו שנמצאים עדיין במיצר ושביה,
17 שתהיה אצלם גאולה כפשוטה, וכידוע הסיפור¹¹⁸ שאמרו ל'צמח-צדק' שצריכים גאולה בגשמיות, באופן
18 שיכולים לראות בעיני בשר ולמשש בחוש המישוש.
- 19 זאת ועוד:

- 20 כשם שגאולת מצרים, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"¹¹⁹, ועד ש"לא תשאר פרסה"¹²⁰, היתה
21 "בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור"¹²¹, שלא שינו לבושם וכו'¹²² - כך גם עתה, בדרא דעקבתא
22 דמשיחא, שזהו דורנו זה, שנמצאים בתכלית הירידה בחושך כפול ומכופל, ואין אפשרות אחרת מלבד
23 העליה, שתהיה "כהרף עין"¹²³, "כימי צאתך מארץ מצרים"¹²⁴ - יהיה זה בזכות נשים צדקניות שבדור
24 זה¹²⁵.
- 25 וכמו-כן בזכות אותן נשים שכבר בקעו ויצאו מן המיצר אל המרחב כפשוטו - תהיה סלילת הדרך
26 להמשיך בגלוי את הגאולה כפשוטה, גאולה גשמית וגם גאולה רוחנית, לכל אחד ואחת מאלו הנמצאים
27 במיצר ושביה.

המאה (המו"ל).

- (111) ראה גם תורת מנחם שם ע' 190. וש"נ.
(112) ר"ה יא, רע"א. שמור"ר פט"ו, יא.
(113) ראה גם תורת מנחם שם ע' 115. וש"נ.
(114) בא יו"ד, ט.
(115) שם, כו.
(116) סוטה יא, ריש ע"ב.
(117) מדרש לקח טוב ואראו ו, ו. תבוא כו, ה.
(118) מכילתא ופרש"י בא יב, מא.
(119) מיכה ז, טו.
(120) ראה יל"ש רות רמז תרו (בסופו).

(111) ישע"י ס, כ.

- (112) חגיגה יט, ב. וש"נ. וראה תו"א לך לך יג, א. ובכ"מ.
(113) תהלים קיז, ב.
(114) קודם התחלת המאמר, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:
בקשר להדפסת המאמר (של הצ"צ) ד"ה החדש הזה לכם,
דובר (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ו ע' 236. וש"נ) שילמדו
מאמר זה, בפנים וגם בעל-פה, "בשבתך בבייתך ובלכתך בדרך"
(ואתחנן ו, ז), עד יום ההילולא ועד בכלל.
ובהתאם לכך, יש לחזור עתה לכלל-הפחות שורות אחדות
ממאמר זה.
(115) בקשר עם הענין המיוחד ביום ההילולא דשנה זו - שנת

ויהיה זה בדרכי נועם ובדרכי שלום, ובטוב וחסד הנראה והנגלה - כמו שנתבאר לעיל¹²⁶ (מהמאמר
 של ה'צמח-צדק') שחודש ניסן הוא בחינת חסד, ולא רק באופן שעומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים,
 שזהו עדיין ענין של משפט, אלא מלכתחילה באופן של חסד, והחסד הוא מבחינת היותר נעלית
 שבאתערותא דלעילא, ונמשך לאחר-יזה הן ברוחניות והן בגשמיות, ועד לגאולה כפשוטה.
 וכשם שביציאת מצרים נאמר¹²⁷ "וינצלו את מצרים", כך יהיה גם עתה, בגאולה מהגלות הרביעי,
 ו"ברכוש גדול"¹²⁸ אפילו בערך ל"רכוש גדול" דיציאת מצרים, כפי שיהיה על-ידי משיח צדקנו, בקרוב
 ממש.

* * *

יג. מסתמא קראו כולם את המכתב שיצא מ"הנהלת קרן המאה" בנוגע להשתתפות ב"קרן המאה"¹²⁹.
 ואם בכל השנה היה זמנו, על-אחת-כמה-וכמה שזמנו הוא ביום ההילולא עצמו, שאז הוא ענין העליה
 כו'¹³⁰, ועד לעליה שלא בערך דוקא, שזוהי אמיתית העליה על-פי תורת החסידות, ועל-אחת-כמה-וכמה
 ביום ההילולא שבו עוברים ממאה למאה ואחת (שמסתיימים מאה שנה, ומתחילה שנת המאה ואחת),
 שאז ישנן שתי המעלות ביחד, הן המעלה דמאה, והן המעלה דמאה ואחת, ש"שקולה כנגד כולן כו"
 (כמבואר בארוכה¹³¹ בפירוש מאמר רז"ל¹³² "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה
 פעמים ואחת").

ולכן, יש מעלה מיוחדת ביום זה לגבי כל הימים שלפני-זה, אף-על-פי שגם הם היו בשנת המאה
 להילולא-הסתלקות שלו, בנוגע להשתתפות כפשוטו בגשמיות - כמו שנתבאר כמה פעמים שמצינו אפילו
 בנוגע לעניני נבואה, "רוח ה' דבר בי ומלתו על לשוני"¹³³, שכאשר מקשרים עם ענין גשמי למטה, אזי
 בטוחים שסוף-סוף יומשך הענין בשלימות ללא שינויים¹³⁴, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה
 והרחבה"¹³⁵.

ובכן: פרטי הדברים בזה - נתבארו בארוכה בהמכתב, ולא באתי אלא להעיר, וגם להוסיף ולהדגיש,
 שיש לעשות זאת מתוך שמחה וטוב לבב, ככל המצוות¹³⁶, ועל-אחת-כמה-וכמה במצוה שיש בה חסרון
 כיס¹³⁷, ואדרבה - החסרון כיס צריך להיות גדול ביותר, כיון שצריך ליתן באופן ש"כל המרבה הרי זה
 משובח", ולכן דוקא במצוה כזו צריכה להיות השמחה וטוב לבב ביתר שאת וביתר עוז.

ובטוח הוא הקדוש-ברוך-הוא שימלא הבטחתו "ובחנוני נא בזאת"¹³⁸, שעל-ידי-זה תהיה עשירות
 ברוחניות ועשירות בגשמיות - שזהו הפירוש הפשוט במאמר והודעת ופסק-דין רבותינו זכרונם-לברכה:
 "עשר בשביל שתתעשר"¹³⁹, שלא זו בלבד שעל-ידי נתינת הצדקה לא יחסר חסו-שלום, ולא זו בלבד
 שיהיה כמקודם, אלא אדרבה - שיתוסף עוד יותר, והוספה שלא בערך, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה
 והרחבה".

וההתחלה בזה - תהיה בניגון שמח, ואחר-כך גם בנתינה מתוך שמחה, שאז תהיה גם הנתינה באופן
 של פריצת גדר¹⁴⁰.

[ניגנו בניגון שמחה וכבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א עמד מלוא קומתו, ורקד על מקומו זמן רב בשמחה
 גדולה.]

(133) שמואל-ב כג, ב.
 (134) ראה דרשות הר"ן דרוש ב. רמב"ן לך לך יב, ו. לבוש
 על הרקאנטי לך לך שם.
 (135) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.
 (136) ראה רמב"ם הל' לולב בסופן.
 (137) ראה פרש"י ר"פ צו.
 (138) מלאכי ג, י"ד.
 (139) תענית ט, רע"א. וש"נ.
 (140) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.

(126) ד"ה החודש דש"פ צו פ"ג (תורת מנחם שם ע' 240).
 וש"נ.
 (127) בא יב, לו.
 (128) לך לך טו, יד.
 (129) נדפס באג"ק חכ"ד ע' קיג ואילך. וראה גם תורת מנחם
 - התוועדיות חמ"ד ע' 316. וש"נ.
 (130) ראה תניא אגה"ק סז"ך וכ"ח. סידור (עם דא"ח) שער
 הל"ג בעומר דש, סע"ב ואילך.
 (131) תניא פט"ו.
 (132) חגיגה ט, ב.

- 1 אחר-כך נתן כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א את המזונות והיין עבור ההתועודות שתיערך במשך
2 המעט-לעת.
3 ואחר-כך צוה לנגן ניגון ה'צמח-צדק', הניגון 'הושיעה את עמך', והניגון 'ממצרים גאלתנו'.

בס"ד. שיחת ליל ב' דחג הפסח, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

- 4 א. מצינו שאמירת ההגדה צריכה להיות "בקול רם ובשמחה כו"¹.
5 ואף-על-פי שנמצאים כבר לאחר אמירת ההגדה, הרי הסיפור ביציאת מצרים מצוותו כל הלילה, כמו
6 שכתוב בהגדה "מעשה כו" והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו
7 להם רבותינו הגיע זמן קריאת-שמע של שחרית",
8 - ומזה שנזכרו כאן גם תנאים שסוברים שאכילת הפסח היא רק עד חצות², מוכח, שהענין ש"היו
9 מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה" אינו קשור עם קרבן פסח, אלא עם המצוה דסיפור ביציאת
10 מצרים -
11 ולכן, מה שהחסירו בשמחה בעת אמירת ההגדה, יכולים להשלים עתה.
12 [ניגנו הניגון "ממצרים גאלתנו" בשמחה רבה].

* * *

- 13 ב. ידוע³, שישנם חילוקים בין חיוב ומצות זכירת יציאת מצרים בליל פסח להחיוב בכל ימות השנה⁴.
14 אחד החילוקים הוא⁵, שבכל השנה די בזכירה בעלמא - "מצוה להזכיר יציאת מצרים"⁶, ואילו בליל פסח
15 המצוה היא - סיפור ביציאת מצרים. ובלשון הרמב"ם⁷: "מצות-עשה של תורה לספר⁸ בנסים ונפלאות
16 שנעשו לאבותינו במצרים כו".
17 וכיון שסיפור וזכירת יציאת מצרים הוא "יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו", ו"באו לנו
18 מצוות רבות על זה מצוות-עשה ומצוות לא-תעשה כו" ועל כן אנו אומרים לעולם בברכותינו ובתפילותינו
19 זכר ליציאת מצרים"¹⁰ - הרי מובן, שבסיפור יציאת מצרים בליל פסח מתבטא גם התוכן וענין כללי של
20 יציאת מצרים, כפי שהוא "יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו כו".
21 מצות סיפור יציאת מצרים בליל פסח נלמדת¹¹ מהפסוק¹² "והגדת לבנך", שהיא מצות אמירת
22 ההגדה¹³.

(8) ועד"ז לשונו בהמצות שבהכרתת הלה' חו"מ "לספר ביצי"מ באותו הלילה" (וכ"ה לשון אדה"ז ריש ה' פסח). ועד"ז במנין המצות בריש ספר היד ובסהמ"צ מ"ע קנו (וראה מנ"ח מצוה כא "כנראה מהר"מ והרהמ"ח כאן").
(9) כ"ה בחינוך הוצאת שעוועל (מצוה יו"ד). ובחינוך לפנינו (מצוה כא) "בא".
(10) חינוך שם.
(11) סהמ"צ להרמב"ם שם. וכ"ה במנין המצות שבריש ספר היד. ה' חו"מ רפ"ז (ושם הוסיף לפני"ז: שנאמר זכור את היום הזה גר"מ * ומנין שבליל חמשה עשר ת"ל והגדת לבנך גר"). חינוך שם. שו"ע אדה"ז חאו"ח סתע"ג סמ"ב.
(12) בא יג, ת.
(13) ראה שו"ע אדה"ז שם "היינו אמירת ההגדה שהיא מ"ע

(1) סידור הארז"ל בהגש"פ (לפני "מה נשתנה").
(2) ראה שיחת ליל ב' דחה"פ תשכ"א סי"ג (תורת מנחם - התועודיות ח"ל ע' 224). וש"נ.
(3) מכאן עד סוסי"ח הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש חיי"ז ע' 78 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.
(4) הוואבו ונסמנו בהגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים (קה"ת) ע' טו.
(5) הגדת מעשה נסים (לבעל חוות דעת) בפתיחה. שבה פסח. סי' מהרי"ד. מלבי"ם בא יג, ה. וראה הגש"פ הנ"ל שם. וראה בארוכה לקו"ש חכ"א ע' 71 ואילך.
(6) רמב"ם ה' ק"ש פ"א ה"ג.
(7) ה' חמץ ומצה רפ"ז.

(*) וראה בארוכה לקו"ש הנ"ל.

- וכיון שכל ענין מתבטא בגלוי ובהדגשה בהתחלה ובסיום, הרי מובן, שתוכן סיפור יציאת מצרים כפי שמודגש בו שהוא תוכן וענין וכללי, הרי זה בעיקר בהתחלת וסיום "עיקר נוסח ההגדה שתיקנו חכמים חובה על הכל" 14 (כדברי המשנה 15 "מתחיל בגנות ומסיים בשבח") - "מתחילת" 14 עבדים היינו, וכן 16 "מתחילה עובדי עבודה-זרה היו אבותינו" 17, ולאחר-יזה הפיסקא "והיא שעמדה וכו'" - סיום "ענין מצרים" 18 והקדמה 19 לחלק העיקרי של "סיפורי לבן ויעקב" 18, ("ודורש מ)ארמי אוכד אבי" 20.
- וגם: כיון שלפי "נוסח ההגדה" כ"מנהג שנהגו כל ישראל מדורות הראשונות" 21 מתחילים 22 מ"הא לחמא עניא" (שאומרים בתחלה עוד לפני "מה נשתנה"), הרי מובן שגם ב"התחלה" זו מודגשת נקודה כללית.
- ועל-דרך-זה ב"סיום" ה"ניסים ונפלאות שעשה לנו הקדוש-ברוך-הוא באותו זמן" 23 - סיום הפיסקא "כמה מעלות טובות למקום עלינו" 24 - "ובנה לנו בית הבחירה לכפר על כל עוונותינו" 25.
- כדי להבין את התוכן הכללי של ענין ההגדה והסיפור ביציאת מצרים, צריך להקדים ולבאר כמה דיוקים בפיסקאות הנ"ל 26.

המצרוב.

(22) ולהעיר, שהתחלת כל ענין נוגעת ופועלת בכל המשך הענין, כידוע הפתגם בנוגע לשבת בראשית: "ווי משטעלט זיך אָוועק כו", "ווי משפאנט אָיין כו" - כך נמשך על כל השנה כולה (ראה תורת מנחם - התוועדות חל"ח ע' 140. וש"נ). - מהנחה בלתי מוגה.

(23) לשון אבודרהם הנ"ל (הערה 13).

(24) כלשון הנ"ל (הערה 21) מר"א בנו של הרמב"ם כתב על הדרשות ד"ר"י הגלילי אמר כו' ר"א אמר כו' ר"ע אמר כו' ואח"ז אמר כמה מעלות טובות למקום עלינו וכו' על אחת כמה וכמה וכו' ועליו ועל כיוצא בו נאמר כל המרבה וכל המאריך ביצי"מ הרי זה משובח".

(25) ראה יבין שמועה להרשב"ץ ד"ה כמה מעלות טובות בסופו: וזוה השלמנו לדורש מארמי אוכד אבי לספר ביצי"מ. וראה לשונו שם בתחלת הפי' ובמאירי פסחים שם. משא"כ חלק ההגדה שלאח"ז "ר"ג ה' אומר כל שלא אמר כו" אף שג"ז הוא חלק מההגדה (כלשון הרמב"ם שם פ"ז סה"ה) וקיום מצות סיפור ביצי"מ*, והרי ג"ז נכלל בסימן "מגיד" (ואם לא אמרם לא יצא יד"ח והגדת** - רשב"ץ שם ד"ה ר"ג ה' אומר) - מ"מ, הרי כפשוטו אי"ז הסיפור ד"נסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים" (ל' הרמב"ם ה' חו"מ רפ"ז. וראה גם לשון החינוך שם. אבודרהם הנ"ל). וראה אבודרהם פי' ר"ג ה' אומר (ועד"ז רשב"ם (להגש"פ) וכל בו שם): פי' אע"פ שיאכל פסח ומצה כו' לא יצא יד"ח אם לא יאמר שלשה דברים אלו למה הם באים שמצאנו שהכתוב הקפיד באמירה ובהגדה***.

השייכות והנקודה כללית כו' להסיום של כללות סימן מגיד (ולא רק דסיפור "נסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים") - ברכת "אשר גאלנו כו" - ראה לקמן הערה 88.

(26) בכמה ענינים (דיוקים וביאורים) שבאו לקמן יש לעורר ולהעיר מכמה מפרשי ההגדה שהובאו בהגש"פ הנ"ל, וכן בהגדה שלמה (להר"מ כשר), ועוד - ורק אחדים נפרטו בהערות דלקמן.

מן התורה כו' שנאמר והגדת לבנך". ובאבודרהם סדר הגדה ופירושה: ונקראת הגדה על שם והגדת לבנך. ועוד מפני שמגיד בה ענין יצי"מ הנסים ונפלאות וכו' ור"מ הגדה שהוא לשון הודאה ושבח להקב"ה על שהוציאנו מארץ מצרים - הובא בהגש"פ הנ"ל ע' ה.

וכ"ז הוא בעיקר הנאמר בהגדה אחר סימן "מגיד" אף ששם "הגדה" בכללות כולל גם הענינים של שאר הסימנים. ולהעיר מדיוק לשון הרמב"ם בסוף ה' חו"מ "בנוסח ההגדה" שמתחיל רק מ"בכהילו .. הא לחמא עניא" עד "גאל ישראל" (וראה שם פ"ז סוף ה"ה). משא"כ שאר הענינים הם רק "סדר עשיית מצות אלו כו" (שם רפ"ח).

(14) שו"ע אדה"ז שם סמ"ג.

(15) פסחים קטז, א.

(16) כב' הדיעות בגמרא שם.

(17) ראה כל בו פיסקא מתחלה: פי' כאן הוא תחילת ההגדה. ובאבודרהם: עתה מתחיל סדרו של אביי (וראה שם פי' עבדים היינו. הגש"פ הנ"ל ע' יד ד"ה עבדים). וראה לשון הרמב"ם שם ה"ד. וראה הדיעות בזה - אנציקלופדי' תלמודית ע' הגדה ס"ה, וש"נ.

(18) ראה ז"פ הובא בהגש"פ הנ"ל ע' כא ד"ה צא ולמד.

(19) ראה הגש"פ שם ד"ה ולמד, וש"נ.

(20) משנה שם. וברמב"ם שם פ"ז ה"ד: "והוא שידרוש מארמי אוכד אבי עד שיגמור כל הפרשה", ובא בהמשך למ"ש "ומסיים בדת האמת .. ליחודו וכן מתחיל ומודיע כו' ומסיים בנסים .. ובחירותינו". ולכאורה משמע קצת שמפרש מ"ש במשנה "ודורש מארמי אוכד אבי" הוא חלק (או עכ"פ תנאי) ב"ומסיים בשבח". וראה אנציקלופדי' שם.

(21) שו"ע אדה"ז שם סמ"ג בסופו. ולשון הרמב"ם בהכותרת לההגדה "נוסח ההגדה שנהגו בה ישראל בזמן הגלות כן הוא" (ומביא שם בתחלתו הפי' "בכהילו .. הא לחמא עניא"). וראה לשון הר"א בן הרמב"ם (נעתק בהגש"פ הנ"ל ע' כו) "ואמירת זה מנהגנו ומנהג קדמונינו אבא מארי ז"ל והקודמין לו והכמי

(* ראה הגש"פ הנ"ל ד"ה לא יצא. הגש"פ הנ"ל עם ביאורים (קה"ת, תשמ"ד) ע' קמג. לקו"ש חס"ז ע' 216. וש"נ.

(** אבל ראה רבינו מנוח לרמב"ם שם ה"ה. חזקוני מהרש"א פסחים קטז, א ד"ה כל מי. של"ה קנז, ב (מצה עשירה). צל"ח פסחים שם. ועוד.

(***) לכאורה יש לקשר פי' האבודרהם הנ"ל עם פירש"י ורא"ש שהובאו בהגש"פ ע' "ביאורים" הנ"ל ולקו"ש שם. ואכ"מ.

- 1 ג. "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים כו"²⁷;
- 2 הפיסקא "הא לחמא עניא" באה²⁸ לאחר הסימן "מגיד"²⁹. ומזה מובן, שאמירת פיסקא זו בהתחלת
- 3 עריכת הסדר, היא לא (רק) מפני שתוכנה הוא להזמין לשולחן הסדר את כל אלו שאין להם צרכי הסעודה
- 4 והפסח - דאם כן, היו צריכים לאומרה לפני התחלת הסדר, מיד כשבאים מבית-הכנסת (או לפני זה -
- 5 כשנמצאים בבית הכנסת), שהרי "כל דצריך" קאי גם על מי שצריך לספק לו גם ד' כוסות כו"³⁰, החל
- 6 מכוס ראשון של קידוש - אלא (גם ובעיקר) לפי שזהו (הקדמה ו)התחלה של הסיפור ביציאת מצרים,
- 7 ולכן נאמר דוקא (מיד) לאחר הסימן "מגיד".
- 8 ואינו מובן³¹: מהי השייכות של כל ג' הענינים שבפיסקא זו לענין הסיפור ביציאת מצרים?
- 9 ואדרבא: א) תוכן התחלת הפיסקא "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים" - אינו סיפור
- 10 אודות יציאת מצרים, אלא אדרבא - אודות ענין העוני במצרים. (ב) גם בסיום הפיסקא "השתא הכא כו"
- 11 השתא עבדין", מודגשת העובדה שנמצאים במצב של גלות ועבדין - היפך (סיפור ה)גאולה;
- 12 ואם כן, מה מקום לפיסקא זו ביפור ביציאת מצרים? - בכללות סדר המצוות והענינים בליל זה השתא,
- 13 ובראשם אמירת ההגדה סיפור ביציאת מצרים, צריך להיות מודגש וניכר הענין של השתא חירות, ולכן
- 14 "צריך לעשות כל מעשה לילה זה דרך חירות"³², ואילו כאן אומרים ומדברים אודות "השתא הכא כו"
- 15 השתא עבדין", היפך מחירות.
- 16 ד. לכאורה היה אפשר לומר (בדוחק), שבאמירת "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים"
- 17 רוצים להדגיש שרק "אבהתנא" היו בארעא דמצרים, אבל אנחנו איננו במצרים; ועל-דרך-זה בסיום,
- 18 "השתא הכא כו" לשנה הבאה כו", שהמכוון בזה הוא על-דרך דברי המשנה "מתחיל בגנות (ומסיים
- 19 בשבח)".
- 20 אבל באמת אי אפשר לומר כן, כי:
- 21 א) לפי זה היו צריכים לומר (הענינים שב)פיסקא זו לאחרי (ולא לפני) השאלה "מה נשתנה" (כמו
- 22 כל ההגדה), היות ש"אמירת ההגדה מצותה לאומרה דרך תשובה על שאלות ששאלוהו"³³.
- 23 ב) הענין ד"מתחיל בגנות" (בכדי שיהיה ניכר ובוטל יותר ה"שבח") שייך רק על ענין לשעבר, כדברי
- 24 חז"ל אודות ההתחלה ב"עבדים היינו לפרעה", "מתחילה עובדי עבודה-זרה כו" ("מתחיל בגנות")
- 25 ואחר-כך ממשיכים ("ומסיים בשבח") לגבי עתה "ויוציאנו ה' אלקינו משם גו", "ועכשיו קרבנו המקום
- 26 לעבודתו"³⁴, כיון שבאופן זה מודגש ומורגש ה"שבח" וההודיה להקדוש-ברוך-הוא ביתר שאת³⁵,
- 27 ובמילא הרי זה מעורר גם את רגש החירות;
- 28 אבל אין זה מתאים, כמובן, כאשר מתחילים ב"גנות" בהוה - "השתא הכא כו" השתא עבדין כו"; שהרי
- 29 אף-על-פי שיהודי מתפלל ובטוח (מנחם)³⁶ ש"לשנה הבאה בארעא דישאל" ו"לשנה הבאה בני חורין",
- 30 הרי זו רק תקוה ורגש שקשור עם (חירות ב)עתיד, ולא עם רגש החירות בהווה בלילה זה.

30) שהרי הכוונה ב"כל דצריך ייתי ויפסח" היא (לא לקרבן פסח, כ"א) ש"יבוא ויעשה סדר הפסח", "מצה של מצוה .. חרוסת ומרור ויין לארבעה כוסות" (אבודרהם. ועד"ז בכלבו "מי שצריך כרפס וחרוסת כו").

31) וראה הגש"פ הנ"ל "ביאורים" לפיסקא זו (ע' קב ואילך).

32) שו"ע אדה"ז אור"ח סתע"ב סי"ז.

33) שם סתע"ג סי"ד.

34) וראה לעיל הערה 20.

35) להעיר מגבורות ה' למהר"ל פנ"ב. מהר"ל להגש"פ דברי נגידים כו'. ועוד.

36) כהפ"י במפרשים לפיסקא זו - הובאו בהגדה הנ"ל הערה

27) ראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ תשכ"ד ס"ד ואילך (תורת מנחם - התוועדויות חל"ט ס"ע 282 ואילך). וש"נ.

28) ראה הערה 21.

29) כפי שמדייק רבינו זקן בסידורו בהעתקת סימני הסדר (כפי שהם בפע"ח) - שהפיסקא "הא לחמא עניא" באה לאחרי הסימן "מגיד".

וזהו הטעם להנהגת רבותינו נשיאנו בביאורי ההגדה, שהיו מתחילים לבאר מהפיסקא "הא לחמא עניא", אע"פ שגם בענינים שלפנ"ז, החל מקידוש, ישנם כו"כ ביאורים ע"פ חסידות, ששייכים ליצי"מ - כי, ביאורי הרביים על ההגדה היו מצד הענין ד"והגדת לבנך", וענין זה מתחיל בפיסקא "הא לחמא עניא" (ראה גם שיחת ליל ב' דחה"פ תשי"ט בתחלתה (תורת מנחם - התוועדויות חכ"ה ע' 202). וש"נ). - מהנחה בלתי מוגה.

- על-דרך זה צריך להבין, כנ"ל, בבבא ה'ב', "כל דכפין ייתי ויכול כל דצריך ייתי ויפסח": מהי 1
שייכותה ל"מגיד", לסיפור ביציאת מצרים? 2
- על-פי כל הנ"ל בהכרח לומר, שאף-על-פי שהפיסקא "הא לחמא עניא" אינה חלק מהסיפור ביציאת 3
מצרים גופא (שבא בעיקר בדרך תשובה לשאלת "מה נשתנה כו'", כנזכר לעיל), מכל-מקום, הרי זה 4
נוגע לתוכן של "מגיד", סיפור ביציאת מצרים, כיון שזוהי הקדמה כללית, שמבארת ומתרצת שאלה 5
כללית בנוגע לכל סדר הלילה הזה ובסיפור ביציאת מצרים, וכדלקמן. 6
- ה. גם אינו מובן מה שאומרים "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים" - כשאלת 7
המפרשים: הרי המצה שאנו אוכלים עתה קשורה למצה שאכלו בני-ישראל בצאתם ממצרים, ולא עם 8
המצה שאכלו במצרים? וכמו שכתוב בהמשך ההגדה: "מצה זו שאנו אוכלים כו' על שום שלא הספיק 9
בצקת כו' שנאמר³⁷ ויאפו את הבצק גו' עוגות מצות גו' כי גורשו ממצרים גו'". 10
- והתירוץ המובא³⁸, שבני-ישראל אכלו במצרים מצה, כיון שנהגו להאכיל "שבויים" במצה "מפני 11
שהוא קשה ואינו מתעכל במהרה כחמץ" (או (כדברי ה'ספורנו'³⁹) "לחם שהיו אוכלים בעוניי ולא היה 12
להם פנאי להשהות עיסתם עד שתחמץ מפני נוגשים אצים") - מפרין⁴⁰ המהר"ל⁴¹: "והם דברים שיכחיש 13
הכתוב והאמת כי לא נמצא בשום מקום לא בכתב ולא במשנה ולא בתלמוד שהמצריים היו מאכילים 14
את ישראל מצה"⁴². 15
- ונוסף לזה: אם זו היתה הכוונה, היה בעל ההגדה מציין על זה מקור (כדרכו בכל המשך ההגדה). 16
- ו. "עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' אלקינו משם ביד חזקה כו' ואילו לא הוציא הקדוש-ברוך-הוא את 17
אבותינו כו' הרי אנו ובנינו כו' משועבדים היינו כו'": 18
- ידועה השאלה בזה⁴³: הרי הגזירה על גלות מצרים היתה רק על ("ועבדום וענו אותם) ארבע מאות 19
שנה"⁴⁴, ואם כן, מהו הפירוש "ואילו לא הוציא הקדוש-ברוך-הוא" - הרי הגלות לא היתה יכולה 20
להימשך יותר מארבע מאות שנה, ומיד לאחר-יזה היה בטל שעבודם של בני-ישראל. 21
- אילו היו בני-ישראל משועבדים מצד מהותם ותכונתם, היה צורך בפעולה מיוחדת ("א' באזונדער 22
אויפטו") כדי להוציאם מתכונת העבדות. אבל כיון שבני-ישראל היו בעצם בני חורין, ורק בגלל גזירת 23
ברית בין הבתרים נעשו עבדים, הרי מיד כשמסתיים הזמן הקצוב, צריך בדרך ממילא להתבטל שעבודם, 24
וצריכים לחזור ולהיות בני חורין⁴⁵. 25
- ואין לומר שהיה צורך ב"הוציא הקדוש-ברוך-הוא כו'" בגלל שהיציאה היתה (לא לאחר ארבע מאות 26
שנה, אלא) לאחר רד"ו⁴⁶ - כי: 27
- ראשית, אין זה שייך לעצם החידוש של היציאה, אלא לאופן החשבון של ארבע מאות שנה, 28
שהקדוש-ברוך-הוא לא מנאם מזמן הירידה למצרים, אלא מלידת יצחק; אבל אין זה משנה את הענין, 29
שלאחרי סיום זמן הקצוב, אפילו לפי החשבון המוקדם, צריכים בני-ישראל להיות בני חורין בדרך ממיאלא. 30

(37) בא יב, לט.

(38) אבודרהם כאן "ופירש ה"ר יהוסף האזובי בשם בן עזרא". ועד"ז בזבח פסח. ועוד.

(39) ראה טז, ג. ועד"ז בזבח פסח שם הטעם השלישי.

(40) ראה גם אוה"ת דרושים לפסח רד"ה הא לחמא עניא (ויקרא כרך ב' ע' תנג)*.

(41) גבורת ה' פנ"א.

(42) באוה"ת סד"ה הא לחמא שם מבאר, דהיינו המצה שאכלו קודם חצות כדן אכילת פסח, ונצטוו על מצות יאכלוהו. וכ"כ בכלבו ועוד. ובזבח פסח שם כתב על טעם זה "אך גם זה אינו שוה לי כי ה' ראוי לומר די אכלו אבהתנא ביציאתם ממצרים

לא בארעא דמצרים שמורה על ההרגל והתמדה כל זמן שיבתם שם". וצ"ע.

(43) ראה ריטב"א להגש"פ כאן. וראה בהבא לקמן במפרשי ההגדה לפיסקא ברוך שומר הבטחתו לישראל ברוך הוא שחישב את הקץ לעשות.

(44) לך לך טו, יג.

(45) וכמו בגלות בבל, שכיון שהי' מלכתחילה על זמן קצוב של שבעים שנה, הנה כשנסתיים הזמן יצאו בני מהגלות, ואופן הגאולה הי' ע"י בשר ודם - כורש; ואילו ביצי"מ - "ויוציאנו ה' אלקינו" דוקא (מהנחה בלתי מוגה).

(46) ראה גם תורת מנחם - התוועדיות חמ"ו ע' 86. וש"נ.

* ושם כותב הצ"צ - שוה עתה נשלמה שנת המאה להסתלקות-הרה"ל שלו, והתחילה שנת המאה ואחת - בנוגע ל"הקושיא בספרים מהו די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים, הלא ויאפו את הבצק לא ה' אלא אחר יצי"מ", ש"תירוצם דחוק" (מהנחה בלתי מוגה).

1 שנית, אנו אומרים "הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים", וענין זה (שגם "אנו
2 ובנינו וכו'" היינו עדיין במצרים) הוא היפך מ"דור רביעי ישובו הנה"⁴⁷, ואם כן, איך אומרים "אילו לא
3 הוציא הקדוש-ברוך-הוא את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה
4 במצרים"?

5 ז. "מתחלה עובדי עבודה-זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו"⁴⁸ :

6 וצריך להבין :

7 (א) "קרבנו המקום לעבודתו" קאי על הדורות שלפני-זה החל מאברהם אבינו (הראשון שקרבנו
8 לעבודתו יתברך (לאחרי ש"מתחלה וכו' אבותינו" - תרח⁴⁹)). ולמה אומרים "ועכשיו קרבנו המקום
9 לעבודתו", ולא "ואחר כך קרבנו המקום לעבודתו"⁵⁰ ?

10 ואפילו אם נאמר שהלשון "ועכשיו" פירושו (לא ממש עתה, בזמן אמירת ההגדה, אלא) בעת יציאת
11 מצרים - הרי ה"קרבנו" התחיל זמן רב לפני זה, לפני גלות מצרים, ואפילו לפני ברית בין הבתרים⁵¹,
12 כפי שמביא מיד ראייה מהפסוק⁵² "ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר גו"⁵³.

13 (ב) תוכן ההגדה הוא הסיפור ביציאת מצרים "בניסים ונפלאות שנעשו לנו, ובחירותינו"⁵⁴. אבל כל
14 הענין ש"מתחלה עובדי עבודה-זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו כו'", אינו שייך לכאורה
15 לסיפור ביציאת מצרים; ורק בגלל ש"מתחיל בגנות" ("מתחילה עובדי עבודה-זרה היו אבותינו"), צריך
16 להמשיך שלאחרי-זה נתקרבנו לעבודתו עד ל"וירד מצרימה"⁵⁵. לפי זה אינו מחוור: מה נוגע להדגיש
17 כאן שהקדוש-ברוך-הוא קרבנו לעבודתו? לכאורה היה צריך לומר ש"עכשיו (אחר כך)" נעשינו (או
18 במפורש: אברהם⁵⁶) קרובים ודבוקים בה' ובעבודתו (וכיוצא בזה).

19 ומוכן מכל הנ"ל, שלסיפור ביציאת מצרים ("מגיד") נוגע ש"עכשיו קרבנו המקום" - לא רק "אחר
20 כך" (בנוגע לאברהם), אלא גם בשייכות לכל דורות בני-ישראל שלאחרי עד "עכשיו" כפשוטו, כדלקמן.

21 ח. "והיא"⁵⁷ שנמדה כו"⁵⁸ :

22 וצריך להבין :

23 (א) אם אלו ש"עומדים עלינו לכלותינו" היו צדיקים יותר מבני-ישראל, היה מוכן החידוש,
24 שאף-על-פי-כן, "הקדוש-ברוך-הוא מצילנו מידם". אבל כיון שהם רשעים וזדים וכו', מדוע תהיה
25 מלכתחילה סברא שהם יוכלו לכלות חסו-שלום את בני-ישראל⁵⁹, שיצטרכו ליתן להקדוש-ברוך-הוא
26 שבח והודיה⁶⁰ על כך ש"מצילנו מידם"?

(47) שם, טז ובפרש"י.
(48) ראה גם שיחת ליל ב' דהג"פ תשכ"ד סי"ח ואילך (תורת מנחם - התוועדות חל"ט ע' 293 ואילך). וש"נ.
(49) ברמב"ם שבהערה 20: "בימי תרח ומלפניו כופרין כו'".
ובפיה"מ פסחים שם "איך היינו קודם אברהם כו'". וראה גם ריטב"א להגש"פ כאן. ביאורי מהרש"ל לסמ"ג מ"ע מא (וראה לשון הרמב"ם הל' ע"ז פ"א סה"ב וריש הלכה ג). אבל ראה רשב"ץ שם ד"ה מתחלה "אחר שעבד לע"ז בתרח (כתרח?) אביו הכיר כו'". וראה לקמן הערה 53.
(50) ראה הגש"פ הנ"ל ע' יט.
(51) אבל ברבינו מנוח לרמב"ם שבהערה 20: ויצ"מ זוקה אמנתם כו'. וראה גם ר"י ר"ד הובא בהגדה שלמה את קמט.
(52) יהושע כד, ג.
(53) להעיר מלשון הרמב"ם שם "ומסיים בדת האמת שקרבנו המקום לו והבדילנו מהאומות וקרבונו ליחודו". אבל ע"פ מ"ש בהל' ע"ז שם ספ"א יש לפרש ב' זמנים ב"ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו" - בימי אברהם ובזמן גאולת מצרים. ואולי לכך סתם בהל' חו"מ, כי כוונתו גם על זמן גאולת מצרים (כמ"ש ברבינו מנוח הנ"ל). ועצ"ע. וראה הערה 56.

(54) רמב"ם הל' חו"מ שם.
(55) תבוא כו, ה.
(56) רמב"ם הל' ע"ז שם ה"ג, שמשמע שאברהם הכיר מעצמו. אבל בהל' חו"מ שם "שקרבנו המקום לו כו'". ועד"ז בפיה"מ: בחר בנו הש"י. (ובתרגום קאפאח: ובחרנו ה' לו לנחלה). ולכאורה זהו החילוק בין הקירוב בימי אברהם להקירוב בזמן גאולת מצרים, כמפורש ברמב"ם הל' ע"ז שם בסופו. וראה לקו"ש ח"כ ע' 18 ואילך (והערה 79 שם). חכ"ע ע' 48 (והערה 26 שם).
(57) ההבטחה (ראה הערה 64). וע"ד הקבלה (ראה סידור הארז"ל בהגש"פ במקומו) - "היא" קאי על ספירת המלכות, שנקראת "כוס ישועות", וזהו גם מה שמגביהים את הכוס, שהו"ע הגבהת ועליית המלכות (מהנחה בלתי מוגה).
(58) ראה גם שיחת ליל ב' דהג"פ תשכ"א סי"ח ואילך (תורת מנחם - התוועדות חל"ט ע' 230 ואילך). וש"נ.
(59) ובמכ"ש ממש במדרש (במדב"ר פ"א, ג) "אילו היו אוה"ע יודעים מה ה" המקדש יפה להם, קסטריות היו מקיפים אותו כדי לשומרו". ואם הדברים אמורים בנוגע לביהמ"ק שהוא רק 99 לבני (כדי שיוכל להיות אצלם העילוי שבעבודת הקרבנות, אשר "רזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס" (ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב)) - בנוגע לבני עצמם עאכ"כ (מהנחה בלתי מוגה).
(60) ראה הגדה הנ"ל ע' כ ד"ה להגבי'.

ובפרט שהעולם וכל אשר בו נבראו בשביל ישראל, כמאמר⁶¹ "בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית", ותכלית כל המציאות (כולל של אומות העולם) היא בכדי "לצוות לזה"⁶², לסייע לבני-ישראל. אלא מאי, הם עצמם אינם יודעים זאת, ואין זה נראה בגילוי - הרי מובן טעם הדבר: כדי שיהיה מקום לבחירה, לעבודה של אתכפיא ואתהפכא כו', אבל אין זה משנה את הענין לאמיתותו. וההצלה מה"עומדים עלינו לכלותינו" היא ענין שלא יכול להיות אחרת⁶³.

(ב) כל הענין "שלא אחד בלבד וכו' והקדוש-ברוך-הוא מצילנו מידם" - היות ונאמר כאן במפורש "שבכך דור ודור עומדים עלינו וכו'", אם כן, מהי שייכותו דוקא לסיפור יציאת מצרים⁶⁴, ומדוע אומרים נוסח זה רק בהגדה בליל פסח, ולא בזמנים אחרים של הצלה וישועה (כמו פורים וכיוצא בזה)?

ואדרבא: בגלות מצרים לא היה "עומד עלינו לכלותינו", כמו שכתוב בהמשך ההגדה "שפרעה לא גזר אלא על הזכרים"⁶⁵, מה-שאיין-כן "לבן ביקש לעקור את הכל"; ועל-דרך-זה בימי אחשורוש, כשהגזירה היתה על "כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים גו"⁶⁶.

ט. "ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עונותינו":

וצריך להבין:

(א) בכל אחד מי"ד המעלות טובות למקום עלינו שלפני זה, לא מוסבר במה מתבטאת ה"מעלה" ומצינו שבמעלות מסוימות נתייגעו המפרשים לבאר את תוכן המעלה (ולדוגמא: "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה") - ודוקא במעלה האחרונה, "ובנה לנו את בית הבחירה", ניתוסף ונתפרש טעם המעלה?

(ב) ואם רוצים לפרש את המעלה (מצד איזה טעם שהוא), הרי ישנה המעלה הכי פשוטה שנאמרה במפורש בפסוק⁶⁷ "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" - הענין העיקרי במקדש הוא השראת השכינה⁶⁸ (ואף-על-פי שהפסוק מדבר אודות המשכן, ובעל ההגדה מדבר אודות מעלת בית הבחירה לאחר כניסתן לארץ - הרי אדרבא: מעלת בית המקדש (אפילו לגבי המשכן) היא אכן בכך⁶⁹ ששם ראו השראת השכינה ועד לגילוי אלקות במוחש ("עשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש"⁷⁰)). ולמה בוחר דוקא הענין ד"לכפר על כל עונותינו"⁷¹?

(ג) יתירה מזה: נוסף לכך ש"ושכנתי בתוכם" הוא הענין העיקרי של בית המקדש, הרי זה גם עליו ששייך לכל בני-ישראל (גם אלו שאינם זקוקים לכפרה), מה-שאיין-כן "לכפר על כל עונותינו", שזוהי מעלה שנוגעת רק לאלו שזקוקים לכפרה על עונות⁷²?

(ד) מהו הדיוק לקרוא כאן את בית המקדש בשם "בית הבחירה" - לא בלשון הרגיל (גם בהגדה) "בית המקדש"⁷³ וכיוצא בזה?

אבל זה לא נזכר בהגדה.

(66) אסתר ג, יג.

(67) תרומה כה, ח.

(68) ראה רמב"ן ר"פ תרומה.

(69) ראה רשב"ם (להגש"פ), אבודרהם וכל בו: יש לנו משכן ובבנין בית המקדש נתוספו עשרה נסים. ובזבח פסח: גם כי בביהמ"ק נעשו בו נסים הרבה וכל המעלות שהזכיר נסים הם.

(70) אבות פ"ה מ"ה.

(71) שלכאורה אינו עיקרי כ"כ, שהרי עיקר הכפרה היא (לא ע"י קרבנות, אלא) ע"י התשובה, וכיון שעיקר התשובה בלב, הרי גם בזמן הזה שביהמ"ק אינו קיים, יכול להיות ענין התשובה במדריגה הכי נעלית, שמכפרת על החטא לגמרי, ועד ש"זדונות נעשו לו כזכיות" (יומא פו, ב). - מהנחה בלתי מוגה.

(72) אבל ראה ובח פסח שם: לפי שאין איש בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא.

(73) ראה בחילופי נוסחאות בהגדה שלמה גירסא זו.

(61) פרש"י ר"פ בראשית.

(62) ברכות ו, סע"ב. וש"ג.

(63) ואדרבה: אם יש צורך בטעם והסבר - הרי זה בנוגע למציאותם של אזה"ע, שנלקחת מג' קליפות הטמאות שאין בהם טוב כלל, תכלית הרע, דלכאורה (ראה גם תורת מנחם - התועדויות ח"י ריש ע' 202): איך יתכן מציאות של רע בעולמו של הקב"ה, שהוא עצם הטוב?! ועד שאפילו בנוגע לקליפת נוגה שיש בה תנובות (טוב ורע), יש להקשות כיצד יכולה להיות מציאות כזו בעולמו של הקב"ה שהוא תכלית הטוב?! - והביאור בזה, שהתהוות מציאות הרע היא רק בגלל שעלה ברצונו ית' שתהי' העבודה דאתכפיא ואתהפכא סט"א, שפועלת נח"ר גדול למעלה כו' (מהנחה בלתי מוגה).

(64) בפשטות בא בהמשך ללפניו - ההבטחה שהבטיח הקב"ה לאברהם בין הבתרים ביחד עם ההבטחה על יצי"מ

(כמ"ש בכמה מפרשים. וראה הגש"פ הגי' ע' יט ד"ה הבטחתו).

(65) אף שאח"כ אמר אריק חרבי גוי' (ראה בהגש"פ שם).

1 (ה) ועיקר: מה נוגעת המעלה האחרונה ("בנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עוונותינו") ליציאת
 2 מצרים וסיפור ביציאת מצרים: בשלמא בכל המעלות עד "הכניסנו לארץ ישראל" - אפשר להבין (באיזה
 3 אופן) את שייכותן, היות שכל זמן שנמצאים במדבר ולא באים לארץ נושבת, עדיין הגאולה והיציאה
 4 ממצרים אינה בשלימות⁷⁴. - וכפי שהדבר מתבטא גם בכך שלאחרי הלשונות של גאולה⁷⁵ "והוצאתי,
 5 והצלתי, וגאלתי, ולקחתי", שאמר הקדוש-ברוך-הוא למשה במצרים, המשיך מיד וסיים "והבאתי אתכם
 6 אל הארץ גו"⁷⁶; אבל בנין בית הבחירה בירושלים אין לו שייכות לכאורה עם ענין הגאולה.

7 י. והביאור בכל זה:

8 כאשר יושבים ל'סדר' וצריך להתחיל באמירת ההגדה, הנה עוד לפני שיש ל"בן" (שאליו אומרים את
 9 ההגדה - "והגדת לבנך") ידיעה בפרטי השעבוד ונסים ונפלאות של הגאולה, מתעוררות אצלו כמה
 10 קושיות שיש צורך שיובהרו אצלו עוד לפני אמירת ההגדה מ"עבדים היינו":

11 (א) מדוע לא היתה הגאולה דיציאת מצרים⁷⁷ אחת ולתמיד? אילו היתה הגאולה על-ידי בשר-ודם,
 12 היה מובן, שכשם שהוא עצמו (מוגבל ו)משתנה, כך ישנו שינוי וחילוף גם בפעולותיו; אבל כיון
 13 שהגאולה דיציאת מצרים היתה על-ידי הקדוש-ברוך-הוא, אשר "ה' אלקים אמת"⁷⁸, וכל פעולותיו הן
 14 אמיתיות ונצחיות, היתה הגאולה ממצרים צריכה להיות גאולה נצחית - ואם כן, איך יתכן שאנחנו
 15 נמצאים בגלות? ולא סתם גלות, אלא גלות מר כזה ש"בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו", בדוגמת
 16 (ועוד יותר מ)מה שהי' בגלות ושעבוד מצרים?

17 (ב) כיון שבני-ישראל יצאו "ברכוש גדול"⁷⁹, כהבטחת הקדוש-ברוך-הוא⁸⁰ - כיצד יתכן שיש עניות
 18 אצל בני-ישראל (כפי שרואה בשולחן-הסדר שיושבים אורחים עניים - "דצריך" ו"דכפין")?

19 (ג) יתירה מזה: מצות ההגדה בליל הסדר, "והגדת לבנך", היא "כנגד ארבעה בני דברה תורה", כך,
 20 שבשולחן-הסדר נמצא לא רק בן חכם, אלא גם רשע (ותם ושאינו יודע לשאול). וקשה להבין: ידוע⁸¹
 21 שהרשעים שהיו באותו דור, לא נגאלו (הם מתו בשלושת ימי אפילה). וכיון שבני-ישראל שיצאו ממצרים
 22 לא היו רשעים - כיצד מגיע לפתע בן-רשע⁸² אצל בני-ישראל⁸³?

23 [ואין לומר שהרשע של ההגדה שיושב אצל השולחן אינו מסוג הרשעים במצרים בשלושת
 24 ימי אפילה, כי מפורש בהגדה בתשובה לבן הרשע ש"אילו היה שם לא היה נגאל"].

25 ושאלות אלו אינן סתם שאלות בשכל והבנה, אלא הן מפריעות לכל התוכן של הסדר וסיפור ביציאת
 26 מצרים, שענינם הוא ש"בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא עתה יוצא משעבוד מצרים",
 27 ולכן "יכין מקום מושבו שישב בהסיבה דרך חירות"⁸⁴ כדרך שהמלכים והגדולים אוכלים⁸²; וכיון שהתורה
 28 היא תורת אמת, הרי זה צריך להיות באופן ובהרגש אמיתי. אך כיצד יכול להיות אצל יהודי הרגש

74 וראה זבח פסח.
 75 וארא ו, ר"ז.
 76 שם, ח.
 77 שכבר הזכיר בקידוש "זכר ליציאתנו"⁷⁷.
 78 "ירמי' יוד, יוד. וראה רמב"ם בתחלתו (פ"א, ה"ד).
 79 לך לך טו, יד.
 80 ואין זה דומה להבטחה מלמעלה שלפעמים יכול להיות שלא תומשך למטה, וכפי שמצינו ביעקב, שאף שהובטח לו כו', מ"מ חשש "שמא יגרום החטא" (ברכות ד, סע"א) - כי כאן מדובר בענין שכבר נמשך בפועל למטה, והיי' צריך להשאר תמיד (מהנחה בלתי מוגה).
 81 שמו"ר פ"ד, ג. תנחומא וארא יד. פרש"י בא י, כב.
 82 ולכאורה לא הי' צריך להיות (לא רק רשע, אלא) אפילו תם ושאינו יודע לשאול, כי החידוש דיציאתנו ומ"ת הוא - לא בענין האמונה (שהיתה עוד לפנינו, החל מאברהם אבינו, ראש אמנה, ראש לכל המאמינים (ראה שמו"ר פכ"ג, ה), וגם בזמן הגלות, ואדרבה: בזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים (מכילתא בשלח יד, א)). אלא בענין שיהי' "תם" ו"שאינו יודע לשאול", ועאכ"כ בנוגע ל"רשע" (אפילו "רשע" שכנגדו "דיברה תורה", כפי שהוא בתורה (ראה לקו"ש ח"כ ע' 108 ואילך. וש"נ), וע"ד הקושיות שבתורה, שאף שענינם העלם כו', הרי זה חלק מהתורה (ראה תורת מנחם - התועדויות חמ"ז ריש ע' 110. וש"נ). - מהנחה בלתי מוגה.
 83 כמו שהקשה כ"ק מו"ח אדמו"ר (ספר השיחות תש"ה ע' 83).
 84 ויש לבאר (ולחזק) הקושיא ע"פ הידוע (יחזקאל טז ובמפרשים) דביציאתנו הי' לידת עם ישראל, ומכיון שבשעת הלידה לא היתה מציאות של רשעים (כאלו) איך באו אח"כ.
 84 שלכן, גם אמירת ההלל בליל הסדר היא מיושב - אע"פ שאמירת הלל בכל השנה (וגם בתפלת ערבית דליל הפסח) צ"ל מעומד דוקא (ראה שו"ע אדה"ז אור"ח סתע"ג סמ"ח. וש"נ). - מהנחה בלתי מוגה.

- 1 החירות באופן כזה שיראה את עצמו באמת "כאילו הוא עתה יוצא משעבוד מצרים", בה בשעה שנמצא
 2 בגלות, במצב ש" (בכל דור ודור) עומדים עלינו לכלותינו", וישנם אצל בני-ישראל עניים, עניים בפשטות
 3 וגם עניים בדעת, ועד בן רשע?
- 4 יא. בכדי לבטל בלבול זה, מקדימים את הפיסקא "הא לחמא עניא", שזוהי גם הקדמה שבה מבואר
 5 כללות התוכן של הסיפור ביציאת מצרים שמתחיל באמירת "עבדים היינו":
 6 המצה שאכלו אבותינו לאחר צאתם ממצרים ("שלא הספיק להחמיץ עד שיצאו וכו'") נקראת בפיסקא
 7 זו "די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים" - להדגיש, שאופן היציאה ממצרים לא היה בשלימות, ובני-ישראל
 8 מצד עצמם כאילו "נשארו" במצרים.
- 9 וזהו ההסבר להמשך הפיסקא "כל דכפין .. כל דצריך": העובדה שישנה מציאות של עניים,
 10 והמציאות של "השתא הכא .. השתא עבדין", שנמצאים עדיין בגלות ועבדות⁸⁵ - היא בגלל ש"אבהתנא
 11 (נמצאים) בארעא דמצרים", היינו, שבני-ישראל לא יצאו אז (לגמרי) משעבוד מצרים⁸⁶.
- 12 אך על-פני-זה נשאלת השאלה: אם כן, מה פעל הענין דיציאת מצרים, שלכן צריך לערוך את הסדר
 13 "דרך חירות"?
- 14 ועל זה ממשיכים ואומרים, שאמנם "השתא הכא (אבל) לשנה הבאה בארעא דישראל", ו"השתא
 15 עבדין, (אבל) לשנה הבאה בני חורין": גאולת מצרים פתחה את הדרך והצינור של גאולה⁸⁷ שמביאה
 16 לגאולה השלימה⁸⁸ - "לשנה הבאה בארעא דישראל .. בני חורין"⁸⁹.
- 17 ולכן אפשר עתה לקיים מצות סיפור ביציאת מצרים בלילה זה והחיוב "להראות את עצמו כאילו הוא
 18 עתה יוצא משעבוד מצרים" בשלימות; ואדרבא, על-ידי קיום הסיפור ביציאת מצרים ובאופן "כאילו
 19 הוא כו' יוצא משעבוד מצרים", יוצאים ממצב ושעבוד מצרים להיות (לשנה הבאה) בני חורין. וכידוע⁹⁰,
 20 שכל הזמן מאז יציאת מצרים עד לגאולה העתידה, ממשיכים לצאת ("מ'האלט אין איין אַרויסגיין")
 21 ממצרים.
- 22 ונקודה כללית זו, שמתבטאת מיד בהתחלת "מגיד" כדי להסיר את השאלה האמורה - מדגישים
 23 ומפרטים בסיפור ביציאת מצרים, לאחר שאלת "מה נשתנה", כדלקמן.
- 24 יב. ידוע מאמר רז"ל⁹¹ שהקדוש-ברוך-הוא נתן לאברהם את הברירה: "כמה אתה מבקש שישתעבדו
 25 בניך בגיהנם או בגלות", ואברהם (או הקדוש-ברוך-הוא, כב' הדעות בזה⁹²) בחר גלות במקום גיהנם⁹³.
 26 ומזה מובן, שתוכן ענין הגלות, ולכל לראש גלות מצרים, הוא אותו תוכן וענין של גיהנם - מירוק
 27 וכפרת החטא.

(89) ובפרט ע"י ה"לחמא .. די אכלו אבהתנא", היינו, שהגילוי מלמעלה נמשך בפנימיותם, וכידוע בענין אכילת מצה (ראה לקו"ת צו יג, ג ואילך. ובכ"מ), שזוהי ע"ד מארז"ל (ברכות מ, סע"א) "אין התינוק יודע לקרות אבא עד שיתעום טעם דגן", דאף שהידיעה לקרות אבא אינה הבנה וטו"ד גמור, אלא בבחי' עניות, הרי זה ענין החודר כל מציאותו, ומזה בא אח"כ לשלימות ההבנה וההשגה כו' (מהנחה בלתי מוגה).

(90) ד"ה כימי צאתך שם בתחלתו.

(91) שמו"ר פנ"א, ז. ועד"ז בב"ר פמ"ד, כא. וש"נ.

(92) במדרש שם.

(93) וטעם הדבר, כי "ביסורין קלין* בעוה"ז ניצול מדינין קשים של עוה"ב, כמשל הילוך והעתקת הצל בארץ טפח לפי הילוך לגלגל השמש ברקיע אלפים מילין וכו'" (תניא אגה"ת פ"ב). - מהנחה בלתי מוגה.

(85) ראה שמחת הרגל להחיד"א בתחלתו (לימוד ג' ד"ה צפון).

(86) וזהו דיוק הלשון "הא לחמא כו'", ולא "כהא כו'" (בכ"ף הרמיון) - כי לא מדובר על דבר שיש לו דמיון ל"לחמא עניא די אכלו אבהתנא כו'", אלא ש"הא לחמא עניא כו'" הוא הטיבה לכך שיש "דכפין .. דצריך", ו"השתא הכא .. עבדין" (מהנחה בלתי מוגה).

(87) ד"ה כימי צאתך תש"ח רפי"ב. וראה שם בסוף המאמר. וראה גבורות ה' למהר"ל פס"א דמבאר דבגאולת מצרים קבלו בני ישראל מעלה עצמית דבני חורין ואין המקרה דגלות שלאח"ז מבטל זה כלל (וראה שם פנ"ב). ועיין זח"ב מ, א. וראה הגש"פ עם "ביאורים" הנ"ל ע' קפה ואילך.

(88) וזה מודגש בגילוי בסיום של סימן "מגיד", בברכת "אשר גאלנו כו' ממצרים כו' כן כו' יגיענו כו' ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו" (שקאי על הגאולה העתידה).

(* ובפרט שאצל בני, ש"בני מלכים הם" (שבת סו, א. וש"ו), אפילו טירחא קלה נחשבת ליסורין, כדאיתא בגמרא (ערכין טו, טע"ב) "עד היכן תכלית יסורין .. אפילו הושיט ידו לכיס לטוול שלש ועגלו בידו שתיים" (איכא טירחא למיהדר ולמשקל שלישיית - פרש"י).

1 החטא (כפשוטו), שבגללו הוצרכו למירוק ולכפרה, היה (שורש ומקור כל החטאים) החטא הראשון⁹⁴
 2 - חטא עץ הדעת, שפעל סילוק השכינה מהארץ לרקייע⁹⁵. ולכן, המירוק על חטא זה נאמר לאברהם, כי
 3 לאחר חטא עץ הדעת, שגרם הסתלקות השכינה מהארץ לרקייע, היו עוד ששה חטאים שכל אחד מהם
 4 גרם לסילוק השכינה מרקייע לרקייע, עד לרקייע השביעי. והראשון שהתחיל להחזיר המשכת השכינה
 5 מלמעלה למטה היה אברהם אבינו (שהמשיך את השכינה מרקייע ז' לרקייע הו'⁹⁵). ולכן, דוקא אליו נאמר
 6 ששלימות המירוק ובירור וזיכוך החטא, שעל-ידיה נמשכת השכינה למטה כמו קודם החטא, נפעלת
 7 על-ידי גלות מצרים.

8 ובכן: אילו זכו, היתה גלות מצרים גם הגלות האחרונה והיחידה, ובמילא היתה הגאולה ממצרים
 9 גאולה שלימה, "ולא היה גליות ולא מלאך המות שולט בהן"⁹⁶ - כפי שהיה לפני החטא.

10 אבל כיון שלפועל לא פעלה עדיין גלות מצרים את המירוק והכפרה בשלימות⁹⁷ וכדלקמן, לכן הוכרח
 11 להיות "ויוציאנו ה' אלקינו משם ביד חזקה" - נגד מדת הדין. כי מצד מדת הדין והחשבון נשמעת הטענה,
 12 שהיות שהמכוון והמטרה של גלות ושעבוד מצרים - לפעול בירור וזיכוך בני-ישראל (והעולם) עד למצב
 13 כמו לפני החטא - לא נפעלה עדיין בשלימות, אין מקום ליציאה וגאולה.

14 יג. ועל-פי-זה מוסבר דיוק הלשון "ויוציאנו ה' אלקינו משם ביד חזקה" - שהיציאה ממצרים היתה
 15 מצד הקדוש-ברוך-הוא:

16 מצד מצבם, עדיין לא היו בני-ישראל ראויים לכך לגמרי; ועל-פי הידוע⁹⁸, שבהיותם במצרים היו
 17 בני-ישראל שקועים, רחמנא-ליצלן, במ"ט שערי טומאה, ואילו התעכבו במצרים עוד רגע אחד, לא היו
 18 נגאלים חס-ושלום.

19 ובלשון החסידות - כפי שמסביר אדמו"ר הזקן⁹⁹ הטעם שיציאת מצרים היתה באופן ד"כ ברח העם"
 20 (כלשון הכתוב¹⁰⁰), "מפני שהרע שבנפשות ישראל עדיין היה בתקפו בחלל השמאלי"; והגאולה באה
 21 מצד זה ש"נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא", שעל-ידיה נתעוררה אצלם ("דאָס האָט
 22 דערנומען") נקודת היהדות שלהם, ושוב לא היו יכולים לרמות את עצמם מצד ה'רוח שטות', ה"מכסה
 23 על האמת", שבמצב זה יכולים להיות קשורים להקדוש-ברוך-הוא - וזה פעל הענין ד"ברח העם"
 24 [בדוגמת המבואר ב'תניא'¹⁰¹, שאפילו קל שבקלים (שבחינת חכמה שבנפש האלקית היא אצלם בבחינת
 25 גלות ושינה), כשבאים לידי נסיון בדבר אמונה, שזה מגיע בבחינת חכמה שבנפש, "היא נייעורה משנתה
 26 ופועלת פעולתה", וגם הם מוסרים נפשם על קדושת שמו יתברך].

27 יד. ולכן אומרים "אילו לא הוציא הקדוש-ברוך-הוא את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני
 28 משועבדים היינו לפרעה במצרים" - כי אילו לא היתה היציאה מצד הקדוש-ברוך-הוא, היתה גלות מצרים
 29 נמשכת¹⁰² עד להשגת שלימות הבירור והמירוק - עד לגאולה העתידה.

30 וענין זה מדגישים ומפרשים יותר לפי הדעה הנוספת (הראשונה)¹⁰³ ב"מתחיל בגנות" - "מתחילה

102 ואף שהובטחה הגאולה בסיום ת' שנה דודו רביעי
 ישובו הנה - הרי לאחרי יציאתם זו (לולא שהקב"ה הוציא - מצד
 טבעם) "אמר יאמר העבד אהבתי את אדוני . . לא אצא חפשי"
 (משפטים כא, ה), ובמכש"כ שאפילו לאחרי שהוציא הקב"ה
 ממצרים הרי בכו "בני ישראל ויאמרו גו' זכרנו את הרגה אשר
 נאכל במצרים חנם" (בהעלותך יא, ד"ה) וכמה פעמים אמרו
 "נתנה ראש ונשובה מצרימה" (שלח יד, ד), הנה "אילו לא הוציא
 הקב"ה כו"ה היו (ע"פ טבע) גם נושטם כן ושבים למצרים -
 ו"משועבדים היינו לפרעה במצרים". - ולהעיר משיבת כו"כ
 מבני למצרים היפך ציווי ירמי' (ירמי' מב ואילך).

103 ולהעיר שברמב"ם הלכות חו"מ שם הביא זה בתחלה
 "כיצד מתחיל ומספר (ואח"כ ממשין) וכן מתחיל ומודיע כו"ה.
 וראה אנציק' שם. וש"נ. וראה לק"ש חכ"א ע' 73-74 והערה 53
 שם.

94 ראה בארוכה של"ה קעה, ב ואילך. קעז, סע"א. ועוד.

95 שהש"ר פ"ה, א. וש"נ. וראה ד"ה באתי לגני ה'ש"ת.

96 שמו"ר רפ"ב. ושם הוא לענין חטא העגל. אבל י"ל
 שיש שייכות זל"ז, כי האפשריות לחטא העגל הי' לפי שבמ"ת
 רק "פסקה זוהמתן" (שבת קמו, א), כי הזיכוך הי' רק מצד
 "למעלה" (ראה לקו"ש ח"א ע' 10, וש"נ).

97 אף שפעל הזיכוך בישראל ובהעולם שיוכלו לקבל
 התורה וכו' - ת"א עז, א ואילך.

98 נסמן בהגש"פ הנ"ל ע' ל. וראה גם ריטב"א להגש"פ פי
 עבדים היינו. ובכ"מ (וראה גם בהנסמן בתורת מנחם -
 התוועדויות חל"ו ריש ע' 315).

99 תניא ספ"א. לקו"ת כמסומן במפתחות (ע' פסח, ספה"ע
 ושבועות). ד"ה כימי צאתך שם פי"ג. ובכ"מ.

100 בשלח יד, ה.

101 פי"ט.

- עובדי עבודה-זרה היו אבותינו וענשנו קרבנו המקום לעבודתו: "הקירוב להקדוש-ברוך-הוא הוא גם ענשנו (לא מצד מעמדם ומצבם, מצד עבודתם, אלא) מצד "קרבנו המקום לעבודתו"¹⁰⁴.
- ועל-פי-זה מובן כיצד יכולה להיות מציאות של בן רשע גם עתה, לאחר גאולת מצרים, וגם מדוע יכול להיות המצב ש"בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו", ורק מפני ש"הקדוש-ברוך-הוא מצילנו מידם" אין זה בא לידי פועל - כי¹⁰⁵, כנ"ל, כל זמן שלא נפעלת המטרה והתכלית, הבירור בשלימות, נמצאים בני-ישראל במעמד ומצב שמצד ענינם ומדריגתם עדיין אינם מבוררים ומזוככים לגמרי מהרע (ועד שישנו בן רשע), ולכן, מצד מידת הדין יש מקום לכך ש"עומדים עלינו לכלותינו".
- טו. אך כאן מתעוררת השאלה:
איך שייך שבני-ישראל יהיו "שקועים" כל-כך בטומאה וברע של מצרים, עד שמצד עצמם ומהותם לא יוכלו לצאת ממצרים?
- וכדי להבהיר שאלה זו - ממשוך בעל ההגדה ומדגיש: "וירעו אותנו"¹⁰⁶, שפירושו¹⁰⁷, שהמצריים עשו אותנו רעים¹⁰⁸ (שלכן נאמר "אותנו", ולא "וירעו לנו"): המצריים פעלו אצל בני-ישראל כזה "רע" שלא היה שייך אצל בני-ישראל מצד עצמם¹⁰⁹ (יותר מבחינת ה"רע" שהוצרך להתברר על-ידי גלות ושעבוד מצרים).
- ועל-דרך התירוץ על הקושיא מדוע נענשו פרעה ומצרים שקיימו את הגזירה "ועבדום וענו אותם" - (שאחד¹¹⁰ הביאורים בזה הוא) שהגיע להם העונש מפני שבני-ישראל סבלו אצלם מקושי השעבוד, שלא נכלל בגזירה מלמעלה.
- טז. אך לאחר כל הנ"ל נשאלת השאלה: כיון שסוף-סוף לא פעלה גלות מצרים בירור ועילוי הראוי - במה מתבטא הרעש וכו' והמעלה של יציאת מצרים וסיפור יציאת מצרים? ועל זה "מסיים בשבח": "ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עוונותינו".
- אמיתית ענין הבחירה¹¹¹ הוא דוקא באופן שהדבר נבחר לא בגלל סיבות וטעמים, אלא רק מצד בחירה חפשית של הבורח; ובחירה זו שייכת רק בעצמותו יתברך¹¹², שלגביה יתברך לא שייך כלל שתהיה תפיסת מקום למציאות שחוזן ממנו חס-ושלום,
- ומצד עצמותו יתברך כתיב¹¹³ "הלוא אח עשו ליעקב", ודוקא מצד בחירה חפשית של עצמותו יתברך הרי הוא בוחר בעם ישראל - "ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי".
- כלומר¹¹⁴: שרש ואמיתית ענין הבחירה הוא מצד זה שישראל הם דבר אחד, כביכול, עם עצמותו יתברך - ישראל וקודש-א-בריך-הוא כולא חד. וגילוי הבחירה למטה הוא באופן¹¹⁵ שבחיצוניות ובגלוי נראה ש"אח עשו ליעקב", ששניהם בשוה, ואף-על-פי-כן "ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי".

(109) וע"ד שאומרים "על חטא שחטאנו לפניך ביצר הרע", אף שלכאורה כל שאר החטאים שנימנו על סדר הא"ב, מ"באונס וברצון" עד "בתמהון לבב" הם מצד היצוה"ר - כי כל שאר החטאים באים מהיצוה"ר כפי שהוא מצד עצמו, ואילו ה"חטא .. ביצוה"ר" הוא מה שהאדם מגרה את יצרו יותר מכמו שהוא מצד עצמו (ראה גם תורת מנחם - התוועדות חל"ט ס"ע 404. וש"נ).

- מהנחה בלתי מוגה.
(110) רמב"ן לך לך טו, יד.
(111) ראה תורת שלום ע' 220. לקו"ש ח"ד ע' 1147. ע' 1309. ע' 1341. לקו"ש ח"א ע' 5 ואילך. ועוד.
(112) ראה גם לקו"ת אמור לה, ב.
(113) מלאכי א, ב"ג.
(114) ראה לקו"ש ח"ט ע' 282.
(115) להעיר מאבודרהם פ"י והיא שעמדה: כדי להראות השגחתו בישראל מקים להם בכל דור אויבים ומציל אותם מידם. וי"ל דפנימיות הפירוש בזה הוא, שזה שמקים להם אויבים, היינו שמצד מוריגתם - בחיצוניות נראה "אח עשו ליעקב".

(104) וצ"ל רכונת בעל ההגדה דגם באברהם - קרבנו המקום, וכבב"ר רפ"ט "לפי שהי' אברהם אומר כו' הציץ עליו הקב"ה ואמר לו אני הוא בעל העולם".
ועפ"ז י"ל ארבה, שהטעם שבגלות מצרים לא נזדככו בשלימות, כי גם "מתחלה" אצל אברהם הי' באופן ד"קרבנו הנקום לעבודתו".
(105) ראה גם של"ה קסא, ב (מצה שמורה). ובס"י שער השמים לפי' והיא שעמדה.
(106) תבוא כו, ו.
(107) של"ה שם קסב, א (ועד"ז בס"י שער השמים שם).
ובכ"מ (וראה גם תורת מנחם - התוועדות חל"ט ריש ע' 261. וש"נ).
(108) ועפ"ז: הסדר ד"וירעו אותנו המצרים .. ויתנו עלינו עבודה קשה" הוא מן הכבד אל הקל, כיון שהענין ד"וירעו" גרוע יותר מאשר העינוי והעבודה קשה, כמארו"ל ש"המחטיא לאדם קשה לו מן ההורגו, שההורגו הורגו בעולם הזה, והמחטיאו מוציאו מן העולם הזה ומן העולם הבא" (פרש"י תצא כג, ט). - מהנחה בלתי מוגה.

- 1 וזהו תוכן הענין דגלות ויציאת מצרים:
- 2 בחיצוניות ובגילוי - כפי שמתגלה בעולם (סדר השתלשלות), ששם ישנו הענין ד"ביד חזקה" נגד
- 3 מדת הדין - היה זה באופן שאם היו נשאים עוד רגע במצרים לא היו נגאלים; מצד מדריגתם לא היו
- 4 ראויים ליציאת מצרים - "אח עשו ליעקב" - "הללו עובדים כו' והללו עובדים וכו'"¹¹⁶;
- 5 אבל בפנימיות ובאמיתיות הרי זה בא מעצמותו יתברך¹¹⁷, שהוא יתברך בבחירתו בוחר ב(נשמות)
- 6 ישראל, מצד היותם עצם אחד עם הקדוש-ברוך-הוא¹¹⁸, ו"להחליפם"¹¹⁹ באומה אחרת איני יכול¹²⁰.
- 7 יז. על-פי-זה מובן גם שעל-ידי "בית הבחירה" נפעל "לכפר על כל עוונותינו" (לא רק סליחה
- 8 ומחילה):
- 9 במדריגת סדר ההשתלשלות, ששם לא ניכר בגילוי שבני-ישראל הם דבר אחד כביכול עם
- 10 הקדוש-ברוך-הוא (בדוגמת הבן למטה שהוא נפרד מהאב¹²¹), ושם נוגע ופוגע ענין החטא - שם יש
- 11 צורך בכפרה להסיר את הלכלוך ופגם על-ידי שעבוד וגלות; אבל מצד התקשרות עצמית של בני-ישראל
- 12 עם הקדוש-ברוך-הוא על-ידי "בחירה" - נעשה "לכפר (לאמיתתה, בשלימות¹²²) על כל עוונותינו". מצד
- 13 מדריגה זו נעשית במילא הכפרה ומירוק החטא, כיון שזוהי מדריגה שחטא ועוון אינם נוגעים שם
- 14 מלכתחילה¹²³. וענין זה פועל גם על מציאותם בגלוי, שגם מצד מציאותם נעשה זיכרון ומירוק הנפש.
- 15 אלא שההמשכה בזמן היא בסדר ובהדרגה: בזמן גלות ויציאת מצרים היתה נראית הגאולה כפי שהיא
- 16 בסדר השתלשלות - "כי ברח העם", ויש צורך "ביד חזקה"; והגילוי שענין זה בא מצד בחירת
- 17 הקדוש-ברוך-הוא מעצמותו יתברך ונפעל גמר ושלימות הכפרה - נעשה כאשר "בנה לנו את בית הבחירה
- 18 לכפר על כל עוונותינו".
- 19 וענין זה קשור גם עם בית הבחירה כפשוטו, שבו נפעל ענין הכפרה לא על-ידי שעבוד ויסורין כו',
- 20 אלא על-ידי קרבנות, כיון שבבית (הבחירה) המקדש נתגלתה בחירתו¹²⁴ של הקדוש-ברוך-הוא.
- 21 ויש לומר שזהו הפירוש הפנימי ב"מתחיל בגנות ומסיים בשבח"¹²⁵: בתחילת ההגדה והסיפור ביציאת
- 22 מצרים הרי זה כפי שהיציאה באה מלמעלה, כאילו שבני-ישראל למטה מצד מדריגתם לא היו ראויים
- 23 לגאולה (כנזכר לעיל בארוכה). ו"מסיים בשבח", שגם למטה מתגלה ענינה האמיתי - "בית הבחירה
- 24 לכפר על כל עוונותינו", כנזכר לעיל.

116 זח"ב קע, ב (הובא בילקוט ראובני בשלח יד, כח).
 שמור"פ מ"ג, ה. ועוד.
 117 ראה אה"ת בא ע' רס, וע' ערב (הובא לקמן בפנים) -
 מהגאולה בניסן באה מבחי' אתעדל"ע שלמעלה לגמרי
 מאתעדל"ת.
 118 המבואר בפנים הוא ע"ד משנ"ת בלקו"ש ח"י"ב (ע' 74
 ואילך) בענין דירה בתחתונים, ע"ש.
 119 פתיחתא דרות רבה ג. וראה פסחים פז, סע"א ואילך.
 ועוד.
 120 ומובן שאי"ז סתירה למשנ"ת בלקו"ש ח"י"א (ס"ע 2
 ואילך), כי מובן שכמה מדריגות בזה, ובפרטיות בחי' בנים
 נתגלתה ביצי"מ ובחירה במ"ת. וראה לקמן בפנים.
 121 אלא שהנשמה אינה נפרדת מאת ית' כלל (לקו"ת ר"ה
 סב, ד).

122 ראה אגה"ת פ"ב.
 123 ובדוגמת החילוק שבין כפרה שע"י התשובה לזה
 שעיצומו של יום מכפר - ראה לקו"ש ח"ד ע' 1151 ואילך. וראה
 לקו"ש ח"ט ע' 428 ואילך (ובסעיף יו"ד שם).
 124 להעיר שהרמב"ם קורא הל' ביהמ"ק - "הלכות בית
 הבחירה"^{*}, והרי לדעתו (שם בתחלתו. ועד"ז בסהמ"צ מ"ע כ)
 מצות בנין מקדש הוא "לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו
 הקרבנות כו'" (ולא כדעת הרמב"ן הנ"ל הערה 68 דעיקר החפץ
 במשכן הוא מקום מנוחת השכינה - ראה לקו"ש ח"י"א ע' 120
 ואילך. אבל ראה לקו"ש ח"ד ע' 1346 הערה 24. לקו"ש ח"ט
 ע' 438-9).
 125 ולהעיר שלדעת הרשב"ץ (נסמן לעיל הערה 25. וראה
 גם לשון המאירי הנ"ל שם) משמע לכאורה שגם כפשוטו זהו
 הסיום בשבח.

* וכ"כ במנין המצות בריש ספר היד מ"ע כ "לבנות בית הבחירה". סהמ"צ שם (לפנינו. אבל בתרגום העליון וקאפח "בית עבודה"). ובהל'
 מלכים בתחלתו. אף שהביא תיכף (ביד וטהמ"צ שם) מקור הדמיון מהכתוב "ועשו לי מקדש", ולא הכתוב (ראה יב, יא) "והי' המקום אשר
 יבחר ה' א"י"ג" שהובא בסנהדרין (כ, ב) וספרי שם. וכבסמ"ג מ"ע קטג ורמזי מ"ע שם. ראה כס"מ ריש הל' ביהב"ח. ובארוכה לקו"ש ח"ט ע'
 298 ואילך. ולהעיר שבהמצות בהכנת הל' ביהב"ח כתב "לבנות בית המקדש". וראה לקו"ש ח"ט ע' 142 ואילך בארוכה. לקו"ש ח"ד
 ע' 83 ואילך.

1 יח. ועל-ידי הסיפור ביציאת מצרים ובאופן ד"להראות את עצמו כאילו הוא עתה יוצא משעבוד
2 מצרים", וזכים לכך ש"בניסן עתידין להיגאל" יתקיים בפועל בניסן זה, כדעת רבי יהושע¹²⁶ (שבמדרש¹²⁷
3 הכריעו וסתם¹²⁸ כדעתו) ש"בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל", שהגאולה באה ממקום שהוא "למעלה
4 לגמרי מאתערותא דלתתא, דהיינו למעלה גם מבחינת תשובה"¹²⁹, והרי ממדריגה זו נעשה "יולדת זכר"
5 - גאולה שיש לה קיום, גאולה נצחית, אפילו כאשר איש מזריע תחילה¹³⁰, שבא מלמעלה.
6 ו"לשנה הבאה בארעא דישראל", "לשנה הבאה בני חורין", כפי שמפרש כבוד-קדושת מורי-וחמי
7 אדמו"ר¹³¹, שאין צורך לחכות חס-ושלום עד לשנה הבאה, אלא יקויים תיכף ומיד בניסן זה, ובדרך
8 ממילא נמצאים בשנה הבאה בארעא דישראל, ובני חורין, "ונודה לך שיר חדש (לשון זכר¹³²) על גאולתנו
9 ועל פדות נפשונו".

* * *

10 יט. זה עתה - ב"ג ניסן - נסתיימו מאה שנה (והתחילה שנת המאה ואחת) להסתלקות ה'צמח-צדק',
11 ובהמשך לזה - "וזרח השמש ובא השמש"¹³³ - התחלת נשיאותו של אדמו"ר מהר"ש (על-פי צוואת
12 ה'צמח צדק'¹³⁴).
13 והמאמר הראשון¹³⁵ שאמר אדמו"ר מהר"ש בתחלת נשיאותו הוא - דיבור-המתחיל אנכי הוי' אלקיך
14 אשר הוצאתיך מארץ מצרים¹³⁶, שאמרו בליל ב' דחג הפסח, כי זמן האבילות נמשך עד חג הפסח
15 (שמפסיק האבילות¹³⁷), ובחג הפסח עצמו נהגו רבותינו נשיאינו לומר 'דברי-אלקים-חיים' בליל ב' דוקא,
16 היינו, שהיו מתחילים המאמר בסיומו של יום א', ועיקר המאמר נמשכה אמירתו בליל ב'.
17 ובטעם הדבר יש לומר - שהחילוק בין יום א' דפסח ליום ב' דפסח הוא על-דרך החילוק שבין תורה
18 שבכתב לתורה שבעל-פה¹³⁸, ודוגמתו במאמר 'דברי-אלקים-חיים', שהתחלת המאמר בפסוק מתורה שבכתב,
19 והמשך המאמר הוא תורה שבעל-פה. ולכן, התחלת המאמר - הפסוק מתורה שבכתב - היתה בסיומו של
20 יום א', מבעוד יום, והמשך ועיקר המאמר - תורה שבעל-פה - בליל ב'.
21 כ. מאמר ד"ה אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים.

תשנ"ז) ס"ע 13 ואילך, ובהערה שם. אג"ק הצ"צ ח"א ע' סג. וש"נ.

135) בכת"י אחד (1777 לז, א) נרשם בתחלת המאמר: "התורה הראשונה מכ"ק הרה"ק ר"ש שליט"א" (אבל שם נרשם "בליל ראשון של פסח". ראה בהערות המו"ל במפתח המאמרים שבתחלת הספר).

136) נדפס בסה"מ תרכ"ז ע' נ ואילך.

137) מו"ק יט, א (במשנה). רמב"ם הל' אבל פ"י ה"ג. טושו"ע יו"ד סשצ"ט ס"י.

138) אולי הכוונה שיום א' הוא מה"ת, ויום ב' (י"ט שני של גלויות) הוא מדרבנן (המו"ל).

126) ר"ה יא, א.

127) שמו"ר פט"ו, יא.

128) ד"ה החודש הזה ה'ש"ת פ"א. ובאוה"ת בא (ע' רנט) הלשון "סתם כר"י".

129) אוה"ת שם ע' רס. ע' ערב.

130) כמ"ש (תהלים פז, ה) איש ואיש יולד בה. תו"א סד"ה רני ושמחי (הב') וביאורו (בסופו). אוה"ת ע' ערב (הנ"ל).

131) ספר השיחות תש"ה שם.

132) ראה תוד"ה ונאמר פסחים קטז, ב.

133) קהלת א, ה. וראה יומא לח, ב. קה"ר עה"פ.

134) ראה ספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (קה"ת תשז);

אלו שיש להם השפעה ברוחניות הרי בוודאי צריכים לנצל זאת כדי לדבר אודות כל ענייני הפסח, ובפרט בנוגע לעניין המצה, שתהיה מצה שמורה וכו'.

משיחת שבת פרשת צו, ה'תשכ"ח

עליו להשפיע בסביבתו, ובפרט בחבריו בהכיתה שלו שגם הם ינהגו ככה, וכשידבר עימיהם בדברים היוצאים מן הלב, ועיקר כשהנהגתו הוא תהיה כדבעי בזה - יפעלו הדברים.

ממכתב, ט' ניסן, תשט"ו

בס"ד. משיחת ש"פ צו, שבת הגדול, ח' ניסן ה'תנש"א.

1 וקראוהו שבת הגדול, דאע"פ שיש סיבה על
 2 כך¹³, מ"מ צריך לומר¹⁴ (ע"פ הידוע גודל הדיוק
 3 של כל דבר בתורה וקביעות הימים ע"פ תורה)
 4 שיש לזה שייכות פנימית עם תוכן השבת, עד כדי
 5 כך ששבת זו נקראת "שבת הגדול".

6 ולהוסיף, שהשייכות ד" (התחלת) הגאולה
 7 והנסים עם שבת (הגדול) הוא בהדגשה יתירה
 8 בשנה זו, שיום הראשון של פסח (שאז היתה
 9 הגאולה והיציאה ממצרים בפועל) חל ביום השבת¹⁵.

10 ב. אחד מהענינים העיקריים בגאולת מצרים
 11 המודגש בתורה הוא – שהגאולה היתה ע"י משה
 12 רבינו, גואלם של ישראל, כפי שהתורה מספרת
 13 ובארוכה¹⁶ איך שהקב"ה בחר דוקא במשה¹⁷
 14 להיות הגואל ישראל. עד שאפילו כשמה בקש
 15 מהקב"ה "שלח נא ביד תשלח"¹⁸, לא קבל הקב"ה
 16 את בקשתו, כי הקב"ה רצה שדוקא משה יהי'
 17 השליח לגאול את בני".

18 מזה מובן, שלמשה יש שייכות עמוקה
 19 לגאולה¹⁹, ולכן יש בכחו לגאול את בני".

20 וכפי שחז"ל אומרים על משה "הוא גואל
 21 ראשון הוא גואל אחרון"²⁰. משה נקרא "גואל
 22 אחרון" אפילו בנוגע לגאולה האמיתית והשלימה
 23 מגלות אחרון זה (שיהי' ע"י משיח צדקנו), שעלי'
 24 נאמר²¹ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות",
 25 ובפרט כידוע²² שגאולת מצרים הוא ראש ושוש

1 א. תוכנו של חודש ניסן, "חודש הגאולה"¹ –
 2 שנקרא כך על שם ענינו המרכזי, חג הפסח, "זמן
 3 חירותנו"² – מודגש במיוחד בשבת שלפני פסח:
 4 ניסן הוא מלשון נס³, ועוד יותר: ניסן (עם שני
 5 נוניין) מראה על "נסי נסים"⁴ – הנסים ונפלאות
 6 שהקב"ה עשה עם בני" בחודש זה בהוציאם
 7 ממצרים, שמסמלים במיוחד, את ההנהגה הנסית
 8 של חודש זה. והענין (של נסי נסים) מודגש עוד
 9 יותר בשבת שלפני פסח (שממנו (מיני') מתברך⁵
 10 חג הפסח⁶), הנקרא "שבת הגדול" "לפי שנעשה
 11 בו נס גדול"⁷, הנס של "למכה מצרים בבכוריהם"⁸
 12 (כפי שמבאר אדה"ז בשו"ע שלו⁹), "וקבעו נס זה
 13 לזכרון לדורות בשבת וקראוהו שבת הגדול". ועוד
 14 יותר: "בשבת הגדול היתה התחלת הגאולה
 15 והנסים"¹⁰ של יציאת מצרים (שלכן אומרים בשבת
 16 זה "עבדים היינו וכו'"¹¹).

17 וצריך להבין¹²: למה דוקא הנס של "למכה
 18 מצרים בבכוריהם" נקרא (א) "נס גדול" (יותר
 19 משאר הנסים); כמה מתבטא גדלות הנס? ועד שזה
 20 (ב) "התחלת הגאולה והנסים" דיצי"מ, דלכאורה
 21 ה"ז רק עוד נס בין כל הנסים שקרו במצרים.

22 צריך גם הסברה בשייכות של נס זה עם יום
 23 השבת דוקא, ש"קבעו נס זה לזכרון לדורות בשבת

(1) שמו"ר פט"ו, א.

(2) נוסח התפלה והקידוש דחה"פ. וראה לקו"ש ח"ז ע' 71 ואילך.

(3) ראה מדרש לקח טוב עה"פ בא יב, ב: ניסן שבו נעשו נסים לישראל.

(4) ראה ברכות נוז, רע"א ובפרש"י וחדא"ג מהרש"א שם.

(5) זח"ב סג, ב. פח, א.

(6) דאף שיום ראשון דחג הפסח חל (בשנה זו) ביום השבת, הרי גם שבת מקבלת (תוספת) ברכה (נוסף להברכה שיש בה מצ"ע) משבת שלפני זה, שמיני' מתברך כולהו יומין, גם יום השביעי, כמובן מתוכן הענין בזהו שם, שמיני' מתברך כולהו יומין בברכת המן, והרי הברכה על יום הששי כולל "לחם משנה" גם על יום השבת (בשלח טז, ה. כב). וראה גם שיחת ש"פ בא (התוועדיות שלאח"ז) תשד"מ.

(7) תורה ואתו – שבת פז, ב בשם מדרש (ראה דעת זקנים מבעה"ת בא יב, ג). טור ושו"ע אדה"ז או"ח הל' פסח ר"ס תל.

(8) תהלים קלו, י. וראה מדרש תהלים שם. רש"י ומצוד"ש שם.

(9) שם. וכ"ה בתוס' שם. – ובטור מבאר תוכן הנס באו"א. וראה לקו"ש ח"ב ע' 33 ואילך בהערות.

(10) שו"ע אדה"ז שם ס"ב.

(11) שם, מרמ"א שם ס"א.

(12) ראה גם לקו"ש ח"ב שם. ח"ז ע' 57.

(13) שו"ע אדה"ז שם ס"א, ממג"א שם סק"א.

(14) ראה גם לקו"ש שם ע' 58.

(15) ולהעיר שפסח נקרא שבת בכתוב (אמור כג, טו).

(16) שמות ג, א ואילך.

(17) ואהרן הלך עם משה אל פרעה – ש"יהי' לך לפה" (אבל "אתה תהי' לו לאלקים" (שמות ד, טז)) במענה לטענת משה "לא איש דברים אנכי גו' כי כבד פה וכבד לשון אנכי" (שם, ט), ולכאורה משמע שלולא טענת משה, לא הי' אהרן המדבר (וכמובן גם מזה שבתחלה ענה ה' (על טענת משה הנ"ל) "מי שם פה לאדם גו' ואנכי אהי' עם פיך גו'" (שם, יא-יב), ורק לאחר שאמר משה "שלח נא ביד תשלח", אמר ה' שאהרן יהי' המדבר).

(18) שם, יג.

(19) ראה שמו"ר פ"ב, ד: משה הי' מתוקן לגאולה, מתחלת ברייתו נתקן לכך.

(20) ראה זח"א רנג, א. שער הפסוקים פ' ויחי. תו"א ר"פ משפטים. וראה בארוכה לקו"ש ח"א ע' 8 ואילך.

(21) מיכה ז, טו.

(22) ד"ה כימי צאתך ה'תש"ח פי"ב (ע' 164).

31 וזה נתן ונותן את הכח לבנ"י (שראו את הנסים
32 גלויים), שאצלם תהי' גאולה – חירות מהמצרים
33 (מדידות והגבלות) של העולם ומה"שעבוד"
34 להנחות העולם ומה"עבדות" למיני (המצרים
35 מלשון³³) מיצרים וגבולים של עולם בכלל וגלות
36 בפרט, החל מגלות מצרים – שזה נעשה "זמן
37 חירותנו", חירות אמיתית מכל ההגבלות, כולל
38 ההגבלות של לבושי הטבע (גם מהנסים
39 המלוכשים בטבע, כמו נס פורים³⁴).

40 כפי שיהי' בשלימות בגאולה האמיתית
41 והשלימה³⁵, שאז יהי' "כימי צאתך מארץ מצרים
42 אראנו נפלאות", נפלאות לגמרי למעלה מדרך
43 הטבע (כמו הנסים של יצ"מ), ועוד יותר –
44 נפלאות אפילו בערך לנסים של יציאת מצרים;
45 ובאופן של "אראנו", הקב"ה בעצמו מראה להם,
46 שאז מתגלה הכל, גם השייך לגילוי (נגלה), וגם
47 המכוסה (נסתר); נראה האמת והפנימיות של
48 ההנהגה הטבעית, השלימות והנהגה נסית, עד גם
49 זה שהוא לגמרי "נפלא".

50 וכח זה להביא גאולה לבנ"י (גילוי אלקות למטה)
51 באופן הנ"ל בא דוקא ע"י משה רבינו, גואלם של
52 ישראל, כדלקמן.

53 ד. ויובן זה ע"י ביאור תוכן הענין והחידוש
54 דמשה (שהוא בדוגמת החידוש של ענין הגאולה,
55 ולכן באה הגאולה דוקא ע"י משה) – כפי
56 שמתבטא בספר תהלים מזמור צד"ק (שמתחילים
57 לומר בימים אלו³⁶), שמתחיל "תפלה למשה איש
58 האלקים", ומסיים "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו
59 ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו".

60 מזמור זה בולט במיוחד בחידוש, שהוא נאמר
61 ע"י משה רבינו ("תפלה למשה"); הראשון מבין
62 "אחד עשר מזמורים כו' מכאן עד³⁷ לדוד מזמור

1 לכל הגאולות, כולל גם הגאולה העתידה לבוא –
2 כיון שגאולה (כל גאולה) באה דוקא בכח משה.

3 ג. נקודת הביאור בזה:

4 התכלית דגאולת מצרים היא – "ולקחתי אתכם
5 לי לעם והייתי לכם לאלקים וידעתם כי אני ה'
6 אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים"²³,
7 ו"אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"²⁴.
8 ז.א. שהגילוי אלקות למטה בגאולת מצרים היא,
9 כדי שבנ"י, כפי שנמצאים בעולם, יראו זאת ויכירו
10 וידעו את הקב"ה, ויקבלו על עצמם (אח"כ במתן
11 תורה) את התורה והמצוות של הקב"ה²⁵, וע"י
12 העבודה שלהם – לגלות אלקות כפי שנפעל במשכן
13 (תכלית יצ"מ ומ"ת) – "ועשׂו²⁶ לי מקדש ושכנתי
14 בתוכם"²⁷, ויותר בקביעות – בבית המקדש (ראשון
15 ושני), ובתכלית השלימות שתהי' בבית המקדש
16 השלישי, "מקדש אד' כוננו ידיך"²⁸, בית נצחי²⁹,
17 בגאולה האמיתית והשלימה, וע"ז – גם לגלות
18 אלקות בעולם באופן כזה, עד לשלימות בזה לע"ל,
19 כשכל העולם וכל האנשים שבו יכירו ויראו אלקות
20 בגלוי ובשלימות, "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר
21 יחדיו כי פי ה' דיבר"³⁰.

22 זהו גם הטעם שגאולת מצרים באה דוקא ע"י
23 נסים ונפלאות (גלויים) – כיון שדוקא ע"י נס
24 שלמעלה מדרך הטבע, מתגלה בגלוי (לעיני בשר)
25 הכח הבלתי מוגבל של הקב"ה, שיכירו בגלוי איך
26 שהקב"ה הוא הבע"ב על טבע העולם, ולכן יש בו
27 הכח לעשות נס שלמעלה (או נס שמשנה) את
28 ההנהגה הטבעית של העולם (מלשון העלם
29 והסתור³¹), שטבע (מלשון "טובעו בים"³²) מכסה
30 על כח הפועל של הקב"ה הנמצא בו,

(23) וארא ו, ז.

(24) יתרו כ, ב. וראה מכילתא ופרש"י שם. שמו"ר פכ"ט, ג.

(25) וכמ"ש (שמות ג, יב) "בהוציאך את העם ממצרים

תעבדון את האלקים על ההר הזה".

(26) תרומה כה, ח.

(27) וראה שהש"ר רפ"ה: "ואימת שרתה שכניה עלי' (בארץ)

מיום שהוקם המשכן". וראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' נו. ובכ"מ.

(28) בשלח טו, יז ובפרש"י. ועוד.

(29) זח"א כח, א. ח"ג רכא, א. תקו"ז ת"ח.

(30) ישע"י מ, ה. וראה תניא פל"ו (מו, א). ושם: וכבר הי'

לעולמים מעין זה בשעת מ"ת כו'.

(31) ראה לקו"ת שלח לו, ד. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע'

שג. ח"ג ע' אנט. וראה לקו"ש שופטים תשמ"ז הערה 63. וש"נ.

(32) ישון הכתוב – בשלח טו, ד. וראה קונטרס י"ט כסלו

שנה זו ס"ו ואילך. וש"נ.

(33) ראה תו"א וארא נו, ב ואילך. בשלח סד, א-ב. יתרו עא,
ג ואילך. ובכ"מ.

(34) אר"ת להה"נ ט, ג. תו"א מג"א צג, סע"ג ואילך. שם ק,
א. סה"מ תקס"ה ח"א ע' שע ואילך (נוסחא שני). ובכ"מ – נסמנו
במכתב כ"ה אדר שנה זו הערה ד"ה כידוע.

(35) בהבא לקמן – ראה מכתב ה' ניסן שנה זו. וש"נ.

(36) ע"פ המנהג לומר בכל יום הקאפיטל תהלים המתאים
לשנות חייו (מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר, נרפס ב"קובץ מכתבים"
שבסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק ע' 214). אגרות קודש שלו ח"א
ע' לא. ח"י ע' נג. וראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שמא) –
מתחילים ב"א ניסן שנה זו אמירת מזמור צד"ק שבתהלים.

(37) ולא עד בכלל. וראה רש"י שבועות טו, ב (ד"ה השיר):

25 "כוננה עלינו" נדרשים שני ענינים, שני קצוות, 26
 27 וחייבורם יחד: (א) כח שהוא נעלה מההנהגה
 הרגילה, הנהגה טבעית של העולם, שיש בו הכח
 28 להכניס בעולם גילוי אלקות (שאינו בגילוי בעולם
 (מלשון העלם והסתור) מצ"ע), ועד לשנות את
 29 העולם, שיהי "כלי" לגילוי אלקות. ובפרט –
 30 באופן של קביעות ונצחיות – שלכך נדרש כח
 31 מיוחד, כיון שמצד גדר העולם – שמתבטא
 32 בשינויים (זמן) – משתנים כל הנבראים⁴⁵ בהמשך
 33 הזמן, עד ש"כל הוה נפסד"⁴⁶, (ב) הכח צריך לרדת
 34 ולהתלבש עד שיהי בערך לגדרי העולם [כידוע⁴⁷
 35 שהמברר צריך להתלבש בלבושי המתברר], שדוקא
 36 אז יש לו בכח לעשות מזה (מהמתברר) כלי, מקום
 37 קבוע לקבל בפנימיות את הגילוי (משא"כ אם הגילוי
 38 הוא שלא בערך למקבל, לא ישאר שם בקביעות,
 39 רק באופן מקיף וכיו"ב, עד שבמשך הזמן יכול
 40 להסתלק).
 41

42 ו. שני ענינים אלו – וי"ל שאלו שני הענינים
 43 בכפילות שבתחילת וסיום מזמור צדי"ק – היו
 44 בשלימות ובגילוי אצל משה רבינו – שהוא הממוצע
 45 המחבר בין הקב"ה ובני"י, "אנכי עומד בין ה'
 46 ובניכם"⁴⁸, וממוצע צריך להיות בו שני הענינים
 47 שהוא מחבר⁴⁹:

48 על "איש האלקים" אומרים חז"ל⁵⁰ "אם אלקים
 49 למה איש ואם איש למה אלקים כו', מחציו ולמטה
 50 איש מחציו ולמעלה האלקים". ובהיות אצלו שני
 51 ענינים אלו – "איש (ו) האלקים" – יש בכח משה
 52 לחבר אלקות עם העולם (כפי שהי' בגלוי במשכן
 53 משה).

54 ובפרטיות יותר – י"ל ששני קצוות אלו
 55 בממוצע הם שני הענינים של "משה" ו"איש
 56 האלקים" (הכפל שבתחילת המזמור):

1 (ש) משה אמרם³⁸ – שמזה מוכן, שמזמור זה
 2 מבטא את התוכן של עבודת ופעולת משה (ע"י
 3 תפלתו), כולל – פעולתו בבני"י ובעולם³⁹.

4 וכמו שאומרים חז"ל⁴⁰, ש"ויהי נועם ה' אלקינו
 5 עלינו גו'" (סיום מזמור זה) הוא הברכה (ותפלה)
 6 של משה בקשר עם השראת השכינה במשכן: "אמר
 7 להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי
 8 נועם ה' אלקינו עלינו וגו'". ז.א. שדוקא תפלת משה
 9 פעלה את השראת השכינה במשכן⁴¹, ובאופן של
 10 "כוננה עלינו" – בקביעות, לדור דור [עד כפי שזה יהי'
 11 בשלימות בבית המקדש השלישי, כדברי חז"ל⁴²
 12 עה"פ ש"ומעשה ידינו כוננהו" מכוון על בית
 13 המקדש השלישי, שעליו אומר הקב"ה: לעתיד לבא
 14 אני אבנה אותו ומשרה שכינתי בתוכו ואינו חרב
 15 לעולם].

16 ה. הביאור בזה – ובהקדים דיוק בכפל הלשון
 17 (וענין) בתחילת המזמור ובסיומו⁴³: מהו הטעם
 18 בכפילות של "תפלה (ל)משה", ואח"כ תוארו –
 19 "איש האלקים". ועד"ו בסיום המזמור: "ויהי נועם
 20 ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו (ואח"כ
 21 – עוד פעם) ומעשה ידינו כוננהו"⁴⁴.

22 ויש לומר אחד הביאורים בזה:

23 בכדי לפעול המשכת וגילוי אלקות למטה
 24 באופן של קביעות ("ושכנתי בתוכם" באופן של

אחד עשר מזמורים שאמר משה בספר תהלים מתפלה למשה עד
 סוף מזמור לתודה.

(38 מדרש תהלים ופרש"י עה"פ. פרש"י פקודי לט, מג. ועוד.
 (39 ראה בארוכה ד"ה תפלה למשה תשכ"ט (נדפס בקונטרס
 י"א ניסן שנה זו. "קובץ י"א ניסן – שנת הצדי"ק" (קה"ת,
 תנש"א) אות כא).

(40 פרש"י פקודי שם, בממדבר"ר פ"ב, ט. וראה גם פרש"י
 תהלים עה"פ. תו"ש עה"פ פקודי שם (אות לד). וש"נ (וראה
 ב"פתיחה" לקובץ י"א ניסן הנ"ל הערה 12).

(41 ראה בארוכה ה"פתיחה" שם.
 (42 מדרש תהלים עה"פ. וראה הנסמן במכתב הנ"ל הערה
 ד"ה לעתיד.

(43 שמוה מוכן שתוכן כל המזמור (שבין תחלתו וסיומו)
 הוא ענין של כפל, ראה לקמן ס"ו. ולהעיר שגם בהמשך פסוקי
 המזמור יש כמה לשונות כפולים: "בורר דור" (פסוק א).
 "ומעולם עד עולם" (פסוק ב). "תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו
 בני אדם" (פסוק ג), ועוד. ואף שכן נהוג בכ"כ מזמורי תהלים
 לכפול לשונו (כסגנון של מזמור), הרי כל ענינים בתורה הם
 בתכלית הדיוק (וראה הערה הבאה), ובפרט שבמזמור זה החידוש
 הוא (לגבי רוב המזמורים) שיש כפל לשון (ענין) הן בתחלת
 המזמור והן בסיומו.

(44 ראה ראב"ע שם ששולל פירוש הרד"ק שהוא לשון כפול.

(45 וכמאמר הידוע: התינוק משנולד מתחיל להתייבש (ראה
 בחיי בראשית א, כח).

(46 ראה בכ"ז לקו"ש ח"ה ע' 98 בהערות. חט"ו ע' 428.
 וש"נ.

(47 ראה סה"מ מלוקט ח"א ע' קפז. וש"נ.

(48 ואחתנן ה, ה.

(49 ראה בארוכה ד"ה פנים בפנים תרנ"ט.

(50 מדרש תהלים עה"פ (במדרש תהלים שלפנינו הובא רק
 בבא הראשונה "ממחציתו ולמטה נקרא איש". אבל במדרש
 תהלים באבער הובא כל המאמר). דב"ר פי"א, ד. וראה "קובץ
 י"א ניסן" הנ"ל אות ב. וש"נ.

15 האלקים"60), אלקות שלמעלה מהבריאה. וידוע
16 הפירוש בזה61, ששרש נשמת משה הוא מדרגא
17 גבוהה מאד, בחי' מים (עלמא דאתכסיא62),
18 שלמעלה מארץ ויבשה (מקום מושב האדם), ומשם
19 – "מן המים – משיתיהו" בגלוי (בעלמא
20 דאתגליא, עד ב) עולם הזה הגשמי. באופן שבהיותו
21 נשמה בגוף פה למטה הרי הוא בגלוי "מן המים",
22 דבוק בגלוי למקורו למעלה (ע"ד דגי הים שתמיד
23 קשורים בגלוי למקור חיותם – מי הים63).

24 נמצא ש"משה איש האלקים" מרמז על שני
25 הענינים הנ"ל אצל משה: "משה" – התקשרותו
26 (פה למטה) עם אלקות שלמעלה מהבריאה (שנותן
27 כח לגלות אלקות למטה ולהפך את העולם,
28 ולהמשיך נצחיות, כח הבלי גבול – למטה), ו(ב)
29 "איש האלקים" – התקשרותו (כאיש) עם אלקות
30 שבערך הבריאה, וזה נותן כח להמשיך אלקות
31 בערך (לבני) נשמות בגופים בעולם, באופן
32 שיכולים להעשות כלים (מצד ענינם הם) ובאופן
33 של קביעות, לגילוי אלקות שבערך הבריאה, עד
34 ל"ושכנתי בתוכם" – גילוי אלקות שלמעלה
35 מהבריאה.

36 ז. עפ"ז יובן גם הכפל בסיום המזמור –
37 "ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו":
38 כיון שאצל משה (ממוצע המחבר) היו שני
39 הענינים ("משה ו"איש האלקים") – שלכן יש אצל
40 משה למטה את ענין הנצחיות וקביעות (כח
41 הבל"ג) בגלוי [כמרומוז בהמשך המזמור64: "מעון
42 אתה היית לנו בדור ודור, בטרם הרים ילדו גוי'
43 ומעולם עד עולם אתה אל גוי', כי אלף שנים בעיניך
44 כיום אתמול גוי'"] – וכך נמשכת הנצחיות בזמן גם

1 אע"פ ש"איש האלקים" הוא חיבור של שני
2 קצוות ("איש" ו"האלקים") כפי שהם באדם אחד
3 (משה)51 – אבל הרי שם אלקים בגימטריא
4 הטבע52, וזהו הדרגא באלקות "שמתלבשת" ומחי'
5 את טבע העולם. ולכן נאמר "איש האלקים", כיון
6 שבחי' "איש" ("מחציו ולמטה") של משה, כפי
7 שהוא קשור עם עולם, מתאחד (רק) עם
8 ה"האלקים" (אלקות שבערך הבריאה)53, אבל לא
9 עם הוי' (שם העצם54 כו'), גילוי האלקות שלמעלה
10 מהעולם (שנברא בשם אלקים, בראשית ברא
11 אלקים55).

12 לאידך, "משה" (שנאמר לפני "איש האלקים")
13 הוא על שם "כי מן המים משיתיהו"56 – משם
14 מ"ה57 (ונחנו מה58), שם הוי'59 (למעלה מ"איש

51 דאף שמפשוטות הלשון משמע, שמבשה היו ב' ענינים נפרדים, "איש" ("מחציו ולמטה"), ו"האלקים" ("מחציו ולמעלה"), והחידוש במשה הוא, שהוא "האלקים" "מחציו ולמעלה" (משא"כ שאר בני אדם הם כולו בבחי' איש, גם מחציו ולמעלה) – הרי, מפשוטות לשון הכתוב ("משה איש האלקים") מובן, שהיות שמשוה הוא איש אחד, נשמה בגוף אחד, וזוהו מובן שהוא "איש האלקים" בכל מציאותו* (ראה ד"ה פנים בפנים הנ"ל, מע"ח שער לאה ורחל בסופו. וראה "קובץ י"א ניסן" הנ"ל אות ב, וש"ג), שגם "מחציו ולמטה" (בעסקו בענינים גשמיים) הוא חלק מ"איש) האלקים", וגם "מחציו ולמעלה" (בעסקו בענינים ורחניים) הוא חלק מ"איש (האלקים)" (משא"כ בשאר בני אדם, אף שיש להם ב' חלקים – נשמה בגוף, נשמה היא "חלק הוי' עמו", "חלק אלוהה ממעל ממש", וגוף הוא נברא גשמי).

52 פרס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ר"ח שער האהבה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). וראה שם שער האהבה ספ"א ד"ה וכדי להבין (נב, ד). "שלה פט, א (דאיתא בוהר); קפט, א (ומרומו בוהר); שח, ב. חכם צבי ס"ח. שעהיה"א רפ"ו.

53 ולאידך גיסא יש לומר: מכיון שזהו "איש האלקים" (אלקות שבערך הבריאה), הרי "איש" ("מחציו ולמטה") לא מתאחד לגמרי עם "האלקים" ("מחציו ולמעלה"), וגם לא נמשך האלקות למטה מבחי' איש (בבחי' אנוש וכיו"ב); משא"כ ע"י התאחדות משה עם עצמותו ית', שזהו התוכן ד"תפלה למשה", בכחו לאחד "איש ו"האלקים" וגם להמשיך אלקות למטה מבחי' איש כו', כדלקמן בפנים.

54 כס"מ ה' ע"ו פ"ב ה"ז. פרס שער יט (שער שם בן ד') פ"א. מו"נ ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב' פכ"ח.

55 בראשית א, א.

56 שמות ב, י.

57 תו"ח שמות קטז, א. אוה"ת תצוה ע' א'תרה. ע' א'תרכג. וראה גם תו"א יתרו סח, ריש ע"ב. מג"א צט, ג. ובכ"מ.

58 בשלח טז, ז. ח.

59 ראה סה"מ תקס"ב ע' קלו. אוה"ת וארא ע' רג. ובכ"מ.

* ראה פי' מהר"ו לדב"ר שם. שמפרש מאחז"ל זה ע"פ הפוד"א (פמ"א) משה ה' רגליו עומדות בהר וכולו בשמיים. וקורא לחלק שנעמד בארץ איש ולחלק שבשמים אלקים.

60 ראה תו"א יתרו שם. לקו"ת ואתחנן ג, א. אוה"ת עקב ע' תקצט. ובכ"מ.

61 ראה תו"ח אוה"ת שבהערה 57. ובכ"מ.

62 תו"א בשלח סב, א"ב. ובכ"מ.

63 וראה ע"ז ג, ב: מה דגים שבים כיון שעולין ליבשה מיד מתים, אף בני אדם כיון שפורשין מד"ת ומן המצוות כו'. וראה ברכות סא, ב.

64 ולהעיר מסיום מזמור שלפני זה (מזמור פט): ברוך ה' לעולם אמן ואמן, שאמן בכלל מורה על קיום הדבר (גמר הנצחון – ראה נזיר בסופה), ואמן בכפליים מורה על הקיום והתוקף באופן נצחי. וענין זה נמשך לעולם בפירושו מקום וזמן (ראה סה"מ תש"ח ע' 160. ובכ"מ), וגם בפירושו נצחיות (ראה המשך מים רבים תרל"ו פנ"ז ואילך). וראה יהל אור ע' תשכד השייכות ד"אמן" עם עיסקא דשבתא כפול (דלקמן בפנים).

26 רק פי שנים, אלא יתירה מזה באיכות ובתוקף).
 27 וכפל קשור גם עם הגאולה⁷⁵ – גאולה נצחית⁷⁶.
 28 ובפרטיות יותר – ע"פ ביאור רש"י⁷⁷ בכפל זה:
 29 "ושני פעמים ומעשה ידינו כוננהו, א' על מלאכת
 30 המשכן שבירכץ לישראל והתפלל שתשרה שכינה
 31 במעשה ידיהם במשכן, וא' שתהא ברכה במעשה
 32 ידיהם". ועפ"ז י"ל, שכפל זה מרמז על ברכה כפולה
 33 של משה ש"מעשה ידינו" יהיו נצחיים – הן "מעשה
 34 ידינו" בעניני קדושה (בדוגמת מעשה המשכן), והן
 35 "מעשה ידינו" בעניני רשות וחול, "מעשיך"⁷⁸
 36 ו"דרכיך"⁷⁹, הגם שאלו מעשים הקשורים עם הנהגת
 37 העולם, מכניס בהם משה את כח הנצחיות – "ומעשה
 38 ידינו כוננהו".

39 ולהוסיף: "תפלה למשה" הוא חלק מתפלת שבת.
 40 ועפ"ז מובן, שלתפילה זו יש שייכות מיוחדת עם
 41 שבת⁸⁰. ובפרט ש"מזמור שיר ליום השבת"⁸¹ הוא
 42 חלק מתפלת משה (מי"א המזמורים שאמר משה),
 43 עד ש"בא⁸² משה וחדשו על שמו מזמור שיר ליום
 44 השבת (ר"ת למשה)⁸³.

45 ויש לומר השייכות: עה"פ "מזמור שיר ליום
 46 השבת" אומרים חז"ל⁸⁴ "עיסקא דשבתא כפול"
 47 ומבואר בכ"מ⁸⁵, שהכפל הוא שתי הדרגות (שתי

1 אצל "משה איש האלקים"⁶⁵ בהיותו בטל לאלקות),
 2 נצחיות במשה עצמו, ש"משה לא מת"⁶⁶ (ובכל
 3 דור ודור ישנו אתפשוטתא דמשה⁶⁷, נוסף על בחי'
 4 משה שבכל א' מישראל⁶⁸), וכן בכחותיו והפרטים
 5 שלו⁶⁹, עד שגם "מעשי ידי משה (משכן שעשה
 6 משה) נצחיים"⁷⁰ –

7 לכן הי' דוקא בכחו של משה להמשיך את
 8 השכינה למטה⁷¹ ע"י תפלתו "ויהי נועם גוי", "יהי
 9 רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם", באופן
 10 ד"כוננה עלינו" – בקביעות, לדור דור (עד שבזה
 11 "ומעשה ידינו כוננהו") מרומזת הנצחיות דבית
 12 המקדש השלישי, שאינו חרב לעולם, כנ"ל).

13 וכשם שאצל משה עצמו ישנם שני ענינים
 14 ("משה" ו"איש האלקים"), כך ישנם שני ענינים
 15 אלו (כפל) בברכת ותפלת משה ("ויהי נועם גוי")
 16 – (א) המשכת השכינה במשכן, אלקות שלמעלה
 17 מעולם, (ב) באופן שזה מתלבש בפנימיות שלמטה
 18 – ויש לומר שהם מרומזים בכפל הלשון (א)
 19 "ומעשה ידינו כוננה עלינו" – באופן של מקיף
 20 מלמעלה, "להיותו בלי גבול ותכלית"⁷², (ב)
 21 "ומעשה ידינו כוננהו", שהוא מחזק את "מעשה
 22 ידינו" עצמם, ז.א. שה"כוננהו" חודר בפנימיות גם
 23 ב"מעשה ידינו" (ולא רק באופן ד"כוננה עלינו")⁷³.

24 – ויומתק בזה שכפל בכלל מורה על קיום
 25 הדבר באופן נצחי – כפליים לתושי⁷⁴ (שהוא לא

75 ראה יל"ש ר"פ לך לך (רמז סד). וראה ד"ה ויאמר גוי לך לך באוה"ת לך לך תרעד, א. תרכ"ז. תר"ל – הובא בסד"ה נחמו עת"ר.

76 ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה הג ונאמר – פסחים קטז, ב. ועוד.

77 עה"פ תהלים כאן.

78 אבות פ"ב מי"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.

79 משלי ג, ו. וראה רמב"ם וטושו"ע שם.

80 ויומתק בזה שעיקר העבודה דשבת היא עבודת התפלה (ראה ירושלמי שבת פט"ו ה"ג. ספר היראה לר"י אות שיט. הובא ונתבאר בתו"א קיג, א. לקו"ת צו יא, ד. סידור עם דא"ח רצו, ד. ועוד). ובפרט תפלת משה – שחזרין אליו האלף אורות בשבת (וזהו "שמח משה במתנת חלקו" (סידור הארז"ל במקומו. פע"ח שער השבת פ"ח)). ומבואר בכ"מ השייכות דתפלה למשה לתפלת שבת – ראה אוה"ת ויצא ע' תתמב. ד"ה תפלה למשה תר"ס. ועוד.

81 תהלים מזמור צב.

82 ב"ר ספכ"ב ובמ"כ שם.

83 וראה פע"ח שם: וכשתאמר מזמור שיר ליום השבת תכוין בר"ת שהם למשה.

84 מדרש תהלים שם. יל"ש ע"פ (בשלח טז, כט) ראו כי ה' נתן לכם השבת (רמז רסא).

85 לקו"ת בשלח ב, ג. יהל אור ריש ע' תרכט. שם בהשמטות ע' תשכד ואילך. ד"ה לך לך תרכ"ז. תר"ל. ובכ"מ. וראה ד"ה אלה תולדות נח שנה זו.

65 ומה שבהמשך המזמור מדבר בקוצר זמן האדם ("כל ימינו פנו בעברתך גוי ימי שנותינו בהם שבעים שנה גוי") – הוא חלק מהעונש כאשר "זמתם שנה יהיו גוי' שנה עונותינו גוי'".
 66 סוטה יג, סע"ב. זח"א לג, סע"ב. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ו ע' 6 ואילך.

67 זח"ג רעג, א. תקו"ת תס"ט. וראה תניא פמ"ד (סג, א). ועוד.

68 ראה תניא רפמ"ב.

69 כי שלמות ענין הנצחיות היא דוקא כשנמשכת וניכרת בכל הפרטים, דבאם פרט א' אינו נצחי ה"ז מורה על "חלישות" גם בהענינים שהם נצחיים, כי יש נתינת מקום ואפשריות להיפך הנצחיות.

70 סוטה ט, סע"א. וראה לקו"ש חט"ז ע' 465, ובהנסמן שם. לקו"ש חכ"ו שם.

71 ראה שהש"ר רפ"ה: עמד משה והורידה (השכינה) לארץ .. ואימת שרתה שכינה כו' (כדלעיל הערה 27). וראה המשך ההילולא באתי לגני ה'שית".

72 תניא אגה"ק סכ"ג.

73 וראה גם פ"י האלשיך עה"פ.

74 לשון הכתוב – איוב יא, ו.

29 חוזק) הוא, שב(המשכיות או חזרה ד) שלש פעמים
30 נעשה הדבר קבוע, הוא מתחזק ("כוננה") וכך
31 ישאר לעד.

32 השלימות המלאה בחזקה דשלשה (פעמים)
33 גופא היא – תשנים, שהוא שלש פעמים שלשים,
34 שלש פעמים שלש פעמים עשר: השלימות דכל
35 מספר הוא כאשר הוא כלול מעשר, כיון שעשר
36 הוא שלימות המספר⁹⁷, שמורה על שלימות הענין
37 [ולכן תהי' גאולה העתידה – גאולה נצחית –
38 קשורה עם מספר עשרה: "עלי עשור"⁹⁸ וכו']⁹⁹.
39 ועפ"ז – שלשים (עשר פעמים שלש) הוא שלימות
40 בחזקה (שלימות יותר משלש, שש, תשע וכיו"ב);
41 ותשעים (שלש פעמים שלשים) הוא השלימות
42 המלאה בחזקה.

צ':

43
44 האופן הרגיל שבו כותבים חז"ל וכו' אות זו
45 (במילוי) הוא – "צד"ו"¹⁰⁰ (ללא ק' בסוף). ובכמה
46 מקומות כותבים "צדיק"¹⁰¹ (מצרפים לצד"י את
47 האות שלאחרי זה – ק'¹⁰²), שזה קשור¹⁰³ עם

(97 פרדס שער ב.

(98 תהלים צב, ד. ערכין יג, ב. וש"נ.

(99 ראה מכילתא בשלח טו, א. וש"נ (שירה העשירית).
תנחומא (באבער) תשא ח. ועוד (מנין העשירי). רמב"ם הל' פרה
אדומה ספ"ג (פרה העשירית). ועוד.

(100 ראה שבת קג, ב: שלא יכתוב . . גמין צדיק, צדיק גמין.
ושם קד, א: צד"י כפופה וצד"י פשוטה. ועוד.

(101 ראה זח"א ב, ב (בהקדמה): אמר לה (הקב"ה) צדי צדי
אנת וצדיק אנת* (נתבאר בספר הדרת מלך סי' עה (לד, א).
אוה"ת נ"ך ע' תתקכ, ב ואל"ך). ובאור הלבנה גריס: א"ל צדי
צדיק אנת וצדיק אתקרי את. ובפרדס שער כז (שער האותיות)
פכ"א (הובא באוה"ת שם ס"ע תתקכא): וכן לא נקרא צדיק אלא
בהיותו מתייחד בצדק. וכן מפורש באותיות דר"ע אות צד"י: אל
תקרי צד"י אלא צדק. וי"ג: צדיק. וראה הערה 103.

(102 ראה הערה הבאה.

(103 ראה מגן דוד שם: אות צ' מורה ביסוד כאשר נבאר
בע"ה (וראה הנסמן בהערה 105) וא"ת שהרי אין קריאת האות
צדיק אלא צד"י בלא ק', דהכי תניא בברייתא (דלעיל הערה 100)
. . לא קשיא שהרי הק' לאחרי** הצ' וכאילו אתה מחברה אצל
הצ' ומשלים קריאת צדיק, ומלמדי תינוקות של ספרד מלמדין
צדיק בק'.

(* ראה גם בס' שערי גן ענדן להמקובל הר"י קאפל (קארען, תקס"ג)
אות צד"י (פתח א): הרי שאמר (בוהר) ב' לשונות צד"י וצד"ק. וכן
הוא נמצא בגמרא שלנו כו'. ולכאורה י"ל דכוונתו להא דאיתא בשבת
שם: "צד"י כפופה וצד"י פשוטה צדיק כפוף צדיק פשוט". אבל
לכאורה אין להביא רא"י מזה. "דהתם אות קמייטא קא דריש" (מגן
דוד להרדב"ז אות צד"י). כדמוכח משאר האותיות דדריש בגמ' שם.
(** בנדפס שם: לפני. ולכאורה הוא טה"ד.

1 שבתות⁸⁶) בכל שבת – מעלי שבתא ויומא
2 דשבתא⁸⁷, מנוחה בערך ליגיעה, ומנוחה בעצם⁸⁸,
3 ע"ד החילוק בין שם אלקים (אלקות בערך הבריאה)
4 ושם הוי' (אלקות שלמעלה מהבריאה); ובשבת
5 באים שניהם יחדיו, כפול. וי"ל שזהו ע"ד הכפל
6 בתחלת המזמור – ("תפלה ל"משה" (הוי') ו"איש
7 האלקים", ובסיום המזמור – "ויהי נועם ה' אלקינו
8 עלינו", שנועם היא הדרגא דשבת⁸⁹ (וע"ד ענין
9 עשיית המשכן⁸⁹) – "ומעשה ידינו כוננה עלינו",
10 "ומעשה ידינו כוננהו", הן מנוחה בערך ליגיעה
11 דמעשה ידינו, והן מנוחה בעצם (עלינו). ובכללות
12 יותר: כוננהו ב"מעשה ידינו" דימי החול ("ששת
13 ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך"⁹⁰), "ומעשה ידינו
14 כוננה עלינו" ביום השבת, כש"כל⁹¹ מלאכתך
15 עשוי"⁹².

16 ושבת – בדוגמת משה – קשורה עם ענין
17 הנצחיות, כידוע⁹³ שבכל שבת ישנו מעין דה"יום
18 שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים⁹⁴, כשתהי'
19 שלימות הגילוי דמנוחה בעצם, מנוחה נצחית.
20 והגאולה ("מיד נגאלין") באה ע"ז ש"משמרין
21 שתי שבתות כהלכתן"⁹⁵ (שתי הדרגות הנ"ל בכל
22 שבת⁸⁶, שעסקא כפול).

23 ח. ע"פ הנ"ל יש לומר הטעם לכך שתפלה זו
24 – תפלת משה איש האלקים – היא מזמור צד"ק
25 בתהלים, הן מצד המספר (תשעים), והן מצד האות
26 (צ'):

27 תשנים:

28 בתלתא זימני הוה חזקה⁹⁶. ענין החזקה (מלשון

(86 ראה ד"ה אלה תולדות גוי' הנ"ל בתחלתו. וש"נ.

(87 זח"א (בהקדמה) ה, ב. ח"ב קלח, א.

(88 ראה אוה"ת נח נו, ב ואל"ך. ד"ה תפלה למשה תר"ס.
ועוד.

(89 ראה מאמרי אדהאמ"צ תצוה ע' ת ואל"ך.

(90 יתרו כ, ט.

(91 פרש"י יתרו שם, ממכילתא שם. טושו"ע או"ח סש"ו
ס"ח. שו"ע אדה"ז שם סכ"א.

(92 ולהעיר מפ"י הראב"ע עה"פ: "טעם כוננה עלינו – לתקן
סכות ועלילות שלא יהי' טורח להם ועמל בכל מעשיהם, וטעם
כוננה – שיהיו שלם, ע"ד אם ה' לא יבנה בית" (תהלים קכז,
א).

(93 ראה המשך תרס"ו בסופו (ע' תקמב). המשך תער"ב ח"ב
ע' א'קנו. ועוד.

(94 תמיד בסופה.

(95 שבת קיח, ב.

(96 ב"מ קו, ריש ע"ב. וש"נ.

33 ע"פ הוראות ופס"ד התורה (עד "לכוף את כל באי
34 עולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח"¹¹¹) – הוא הרי
35 "נוגע בדבר" בזה, כיון שתורה תלויה בישראל וניתנה
36 בשביל ישראל (ולכן קדמה מחשבתן של ישראל
37 לתורה)¹¹², כמו שכתוב בתורה "צו את בני
38 ישראל", "דבר אל בני" (וכיו"ב), והחיות של
39 יהודי תלוי בתורה (היא חיינו ואורך ימינו)¹¹³ –
40 והשאלה: בהיותו "נוגע בדבר", כיצד יכול הוא
41 לפעול ולעשות דירה לו ית' בתחנותי¹¹⁴, מצד
42 ענינם הם?!

43 לכן עשה הקב"ה שיהודי (כפי שהוא בא למטה
44 בעולם כנשמה בגוף) עומד בגלוי כאילו מן הצד,
45 ששייכותו לתורה ומצוות אינה מכריחה אותו ואינה
46 גורמת לנטי' כל שהיא (בגלוי) שיתנהג כך, אלא
47 הדבר נמסר לבחירתו החפשית, שהוא יבחר "ובחרת
48 בחיים"¹¹⁵ בצד דתומ"צ, ובמילא אין הוא "נוגע
49 בדבר", כיון שאין הוא מוכרח להתנהג באופן אחד
50 דוקא, יש לו הן צד טוב והן צד שכנגד, ו"זה וזה
51 שופטין"¹¹⁶ (לא "מושלים"¹¹⁷, גם לא נפשו
52 האלקית);

53 אבל מוסיפים י"ד ל"צד", כיון שהכוונה בזה
54 היא – "ובחרת בחיים", שיבחר שצד ימין יהי
55 "צדי", הצד שלו¹¹⁸ [ואז – כשהוא בוחר לציית
56 לנפש האלקית – הרי "הקב"ה עוזרו"¹¹⁹, "כי
57 יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו"¹²⁰].

58 וזהו ע"ד שני הענינים במשה – "משה ו"איש
59 האלקים" [ומעין זה – הנשמה וגוף דכל יהודי]:
60 בהיותו "משה" ע"ש מן המים משיתיהו (למעלה
61 מעולם) הרי הוא קשור בגלוי רק עם אלקות, עם
62 "אין מים אלא תורה"¹²¹ ("זכרו תורת משה

1 הדרגא דצדיק, בחינת יסוד כמ"ש¹⁰⁴ "צדיק יסוד
2 עולם"¹⁰⁵.
3 ואיתא בספרים¹⁰⁶ (ע"פ הידוע בגודל הדיוק בכל
4 עניני התורה, ובפרט קדושת האותיות, שלכל אות
5 במילוי יש פירוש) ש"צד"י הוא מלשון צד, ולפ"ז
6 מובן ש"צדי" פירושו צד שלי.

7 ט. ויש לומר הענין בזה (בעבודת ה'):

8 הקב"ה ברא את האדם והעולם באופן שישנם
9 שני צדדים ("זה לעומת זה"¹⁰⁷): צד הקדושה
10 והצד שכנגד, יצר הטוב (בצד ימין, חלל הימני¹⁰⁸)
11 ויצר הרע (בצד שמאל¹⁰⁸). כיון ש"תורה צוה לנו
12 משה מורשה קהלת יעקב"¹⁰⁹ לכל יהודי, מובן
13 ש"צדי" – הצד שלי (הצד דבני) – הוא תורה
14 ומצוות, פסקי דיני התורה איך צריך יהודי להתנהג
15 בעולם (משא"כ לצד שכנגד אין שום שייכות אליו,
16 ועאכ"כ שאין זה הצד שלו).

17 אבל לאיך גיסא הרי זה נקרא "צדי", רק צד
18 שלי (ולא מציאותי, וכיו"ב) – כיון שהקב"ה הרי
19 ברא את העולם (בשם אלקים) כ"צד" בפני עצמו
20 (זה לעומת זה עשה אלקים¹⁰⁷), עולם המעלים
21 ומסתיר על אלקות, תחתונים, עד "תחתון שאין
22 תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית"¹¹⁰, ולא
23 נרגש בו (מצ"ע) שצריכים להשמע להוראות
24 התורה, עד שיתכן שיתנהגו היפך התורה ח"ו.
25 והכוונה בזה היא – שיהפכו את העולם, שגם
26 ה"צד" דעולם מצד ענינו הוא "יסכים" להוראות
27 ופס"ד התורה (ודוקא אז הרי זה נקבע בפנימיות
28 בתחתונים).

29 ועפ"ז יכולה להתעורר השאלה (אפילו בנוגע
30 לדבר של רשות, אפילו לא הצד שכנגד): כיצד
31 יכול יהודי לצאת ולהפוך את ה(חפצא ד)עולם
32 והאנשים בעולם, שהם – מצד ענינם הם – יתנהגו

(111) רמב"ם הלי' מלכים פ"ח ה"י.

(112) ראה תרבא"ר פי"ד ופל"א. ב"ר פ"א, ד.

(113) נוסח ברכת אהבת עולם דתפלת ערבית – ע"פ לשון
הכתוב (נצבים ל, כ) "כי הוא חיין ואורך ימין".

(114) ראה תנחומא נשא טז. שם בחוקתי ג. במדב"ר פי"ג,
ו. תניא שם.

(115) נצבים ל, יט.

(116) ברכות סא, ב.

(117) תניא רפי"ג.

(118) וראה ס' ברוך שאמר שם, ש"צד"י, צד י', פירושו –
צד ימין, ע"ש הי"ד שבצד ימין של הני' באות צ'.

(119) תניא שם. וראה סוכה נב, ב. קידושין ל, ב.

(120) תהלים קט, לא.

(121) ב"ק יז, א.

(104) משלי י, כה.

(105) ראה פרדס שם: פירש בס' התמונה (תמונה ג אות צד"י)
כי רמוזה בצדיק יסוד עולם. וכ"ה בקה"י מערכת צ'. אוה"ת נ"ך
שם. לקוטי לוי"צ לתנ"ך וכו' ע' ז.

(106) ראה מגן דוד שם: צד"י הוא מלשון צד כמו מצד הארון
ולצדי המשכן. וראה גם ברוך שאמר (לרבינו שמשון ב"ר אליעזר)
אות צד"י – כח, א ("הצדקות שינטה מקו האמצעי השוה לצד
ראש ימיני").

(107) קהלת ז, יד. וראה תניא רפ"ו.

(108) תניא רפ"ט.

(109) ברכה לג, ד.

(110) תניא פל"ו (מה, ב).

קושיא פשוטה: ה"מים" (שמהם "משיתיהו" את
 משה) היו מי הנילוס – "ותשם בסוף על שפת
 היאור"¹²⁶, בסמיכות¹²⁷ לעבודה זרה דמצרים¹²⁸!
 וגם: דוקא בת פרעה מלך מצרים (ערות הארץ¹²⁹)
 הוציאה את משה מן המים, וקראה לו משה על
 שם "מן המים משיתיהו", ודוקא על שם זה הוא
 נקרא (אע"פ שי' שמות היו ל¹³⁰) – כיצד מתאים זה
 עם הפירוש בחסידות, שזהו עלמא דאתכסיא, תכלית
 ההיפך מע"ז פרעה וכו'?!
 47

והביאור בזה הוא, שהיא הנותנת: כל הגבוה
 גבוה ביותר נופל למטה מטה ביותר¹³¹. בכדי
 להגיע לאלקות שלמעלה מגדר הבריאה, צריכים
 להגיע דוקא לבת פרעה [וכמרומו בשמה "בתי"
 ה"¹³², מלשון בת (מקבלת) מי"ה¹³³, שלמעלה
 משם הוי'], שהיא תוציא את משה ממקום של
 עבודה זרה (מי נילוס), ועי"ז נעשה הגילוי ד"מן
 המים משיתיהו", הגילוי דמשה מעלמא דאתכסיא
 בעלמא דאתגליא.
 56

ועפ"ז יש לומר, שזה שמשה הי' בתיבה "בסוף
 על שפת היאור", בסמיכות למקום ע"ז (למטה יותר
 מ"איש" "מחציו ולמטה"), אבל באופן שהי' מוגן
 ע"י התיבה, ובפשטות היתה התיבה פתוחה
 מלמעלה¹³⁴, ז.א. שמשה בהיותו בתיבה הי' גלוי
 כלפי שמיא, ובהיותו שם "ראתה (אפילו בהיותה
 עדיין בת פרעה) עמו שכינה"¹³⁵, ולאח"ז "מן המים
 63

1 עבדי"¹²²), שתורה היא בעה"ב על העולם,
 2 "בראשית", בשביל התורה ובשביל ישראל¹²³,
 3 ובכח זה יכול הוא להפוך את העולם ולהמשיך שם
 4 גילוי אלקות; בהיותו "איש" ("מחציו ולמטה")
 5 הרי הוא "נדמה בחומריותו לגופי אוה"ע"¹²⁴, ולכן
 6 הרי הוא כאילו עומד מן הצד, והוא בוזר, "ובחרת
 7 בחיים", שכפי שהוא נמצא כ"איש" נעשה הוא
 8 "איש האלקים" – "צדי".

9 עפ"ז מובן, שכיון ש"צד"י" (שתומ"צ הם הצד
 10 שלו) בא (לא כ"נוגע בדבר", אלא) ע"י בחירתו,
 11 בהיותו (בחיצוניות) "איש", נשמה בגוף גשמי
 12 בעולם – יש בכחו להפוך את העולם ותושבי
 13 העולם, שגם הם "יסכימו", לצייט להוראות
 14 התורה, באופן כזה שזה נקבע אצלם בפנימיות,
 15 כיון שזה בערכם, כנ"ל. באופן שע"ז יכולה
 16 אלקות להמשיך ולהתגלות בכל העולם, באופן של
 17 קביעות.

18 י. ועדיין צריך להבין: האמור לעיל אודות
 19 העבודה ד"צד"י", להמשיך אלקות בחלק הרשות
 20 שבעולם, בטבע העולם שמשם אלקים (שאמנם
 21 מעלים על אלקות, אך אינו מנגד) – היות שהעבודה
 22 דבירור העולם היא ע"י התלבשות בבחי' "איש
 23 האלקים", הרי זה מתקבל גם בגדרי העולם; אבל
 24 כאשר אומרים שכל העולם צריך להעשות דירה לו
 25 יתברך בתחתונים, דירת קבע, מובן שלא יכולה
 26 להשאר "פינה" בעולם שמנגדת לאלקות ח"ו (כיון
 27 שאז חסר בקביעות ונצחיות דכל הדירה). א"כ כיצד
 28 יש בכחנו לפעול גם ב"צד שנגד", "מקום" שבו כבר
 29 הי' מכשול היפך התורה ר"ל?

30 וצריך לומר, שע"י "תפלה למשה איש
 31 האלקים" (שנותן כח להמשכת אלקות באופן של
 32 קביעות), ה"ז מגיע גם בתחתון שאין תחתון למטה
 33 ממנו, ומהפך גם אותו. ויש לומר שענין זה מרומז
 34 בכך שמוסיפים ק' ל"צד"י", שעושה את המלה
 35 "צדיק" – וק' יורד למטה מן השורה¹²⁵, וכדלקמן.

36 יא. על הפירוש הנ"ל (ס"ה) שמשה ע"ש "מן
 37 המים משיתיהו" מרמז על גילוי שם הוי', שלמעלה
 38 מן העולם, עלמא דאתכסיא – נשאלת לכאורה

(122) מלאכי ג, כב.

(123) פרש"י ר"פ בראשית. ובכ"מ.

(124) תניא פמ"ט.

(125) ראה ספר הערכים חב"ד מערכת אותיות – קו"ף. וש"נ.

(126) שמות ב, ג.

(127) ראה צפפ"נ עה"ת עה"פ, דכיון שהם היו עובדים
 לנילוס, היתה יוכבד אסורה להשימו בתוך היאור, ולכן "ותשם
 בסוף על שפת היאור"; ולאחרי ש"ותרד בת פרעה לרחוץ על
 היאור", "שירדה לרחוץ מגילולי אבי", הרי ביטלה בזה הע"ז,
 "ושוב באתה התיבה בתוך היאור". וראה גם לקו"ש חט"ז ע' 13.
 (128) ראה תנחומא וארא יג. שמו"ר פ"ט, ט. פרש"י וארא ז,

י"ז.

(129) מקץ מב, יב.

(130) ויק"ר פ"א, ג. ועוד.

(131) שערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פי"ב ואילך. פל"ב
 ואילך. ובכ"מ.

(132) מגילה יג, א.

(133) ראה ל"ת להאריז"ל ישע"י קכא, ב. ספר הגלגולים
 פס"ז. עיי"ש.

(134) שהרי בודאי היו נקבים בהתיבה לכניסת אויר, ואם כן,
 למה הטרחא לעשות סתימה ובה נקבים, כשדי להבטיח שנענוע
 הגלים לא יפילוהו מתוך התיבה ע"י סתימת רוב גג התיבה.
 וכפשט הכתוב ("ותפתח ותראהו גו" – שמות ב, ו) שרצתה
 לראותו ופתחה חלק התיבה שמנע הראי'.

(135) פרש"י שמות ו, ב.

25 יב. עפ"ז יש לומר הרמז במזמור צדי"ק
26 (בהוספת ק' אחרי צד"י):
27 ידוע הפירוש¹⁴⁴ ב"בה"א נברא העולם
28 הזה¹⁴⁵, שהעולם נברא בה"א, שיש לה שלשה
29 קוים, כנגד ג' הדרגות בעולם – בריאה יצירה
30 עשי, מחשבה דיבור ומעשה: הגג ורגל ימיני
31 (המחוכרים) הם כנגד מחשבה ודיבור, והרגל
32 השמאלי הנפסק הוא כנגד עשי, שעלי' נאמר "אף
33 עשיתו"¹⁴⁶, אף המפסיק.
34 כיון ש"עולם על מילואו נברא"¹⁴⁷, מובן
35 שאע"פ שעה"ז נברא בה"א, שישנו הפסק לפני
36 עולם העשי' (ז.א. העלם והסתור המעלים על
37 חיבורו עם העולמות הגבוהים יותר) – אעפ"כ הרי
38 זה על מילואו, באופן כפי שהקב"ה ברא אותו
39 בשם אלקים, שישנו עולם המעלים על אלקות.
40 והעבודה בעולם היא ב"צד"י"¹⁴⁸ – לבחור
41 שתומ"צ יהיו הצד דבני', כנ"ל.
42 לאח"ז ישנה העבודה דק' (דקדושה) –
43 שמגיעים גם במקום (שנעשית ע"י החטא), שמאות

1 משייתהו" בת פרעה דוקא, והוא גדל בבית פרעה
2 מלך מצרים¹³⁶ – הרי זה נתן כח למשה, שיוכל
3 לשבור אח"כ את הקליפה וע"ז דמצרים, ולהציל את
4 בני' משם.
5 נמצא שבפסוק "תפלה למשה איש האלקים"
6 כלול גם ענין שלישי (נוסף על העבודה ד"איש
7 האלקים" (גילוי אלקות בערך הבריאה), ו"משה"
8 (גילוי שם הוי' שלמעלה מן הבריאה)) העבודה
9 דבירור התחנות שאין תחנות למטה ממנו. וי"ל
10 שענין זה מרומז בענין ד"תפלה למשה"¹³⁷, כמבואר
11 בחסידות¹³⁸ שזוהי תפלת עשיר, הקשורה עם
12 עצמותו ית', שלמעלה מהוי' ואלקים (סובב וממלא)
13 והמחבר שניהם יחד, שבכח העצמות (שלמעלה
14 לגמרי ממציות העולם ומשילת מציאות העולם)
15 נמשך אלקות בכל העולם ובכל הדרגות שבו, עד
16 בתחתון שאין תחתון למטה ממנו.

17 וכפי שיהי' בשלימות בגאולה האמיתית
18 והשלימה, כאשר "ואת רוח הטומאה אעביר מן
19 הארץ"¹³⁹, ו"לא יהי' שם לא מלחמה כו', ולא יהי'
20 עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד"¹⁴⁰ –
21 הגילוי ד"והי' נועם ה' אלקינו עלינו", עלמא דאתי
22 איקרי נועם¹⁴¹, תענוג העצמי¹⁴² (עד שנמשך
23 ב) "ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו",
24 כסיום המזמור¹⁴³.

(136) שם, י.

(137) היינו שבכחי' משה ב' ענינים: (א) גילוי שם הוי',
עלמא דאתכסיא, אלקות שלמעלה מעולם. (ב) "משה" (הוי') כפי
שהוא בדרגת "תפלה למשה", מלשון תפל ומחובר לעצמותו ית'.
ואולי י"ל שזהו ע"ד ה' דרגות בהוי': (א) בחי' שם הוי', (ב)
כפי שהוא למעלה מכל ענין של שם (ראה ס' הליקוטים
דא"ח"צ"צ ערך הוי' בתחלתו. וש"נ).
(138) ד"ה תפלה למשה תר"ס. תשכ"ט.
(139) זכרי' יג, ב.
(140) רמב"ם בסיום וחותם ספרו.
(141) זח"א קצו, ב.
(142) מאמרי אדה"ז תצוה ע' תיא. שעת' ד"ה אם יהי' נדחך
פכ"א.

(143) ויש לומר שע"ד התוכן דמזמור "תפלה למשה" –
תחלתו וסיומו – הוא גם בספר הרמב"ם* (ששמו משה, וידוע
הפתגם ממה ועד משה לא קם כמשה): בתחלת ספרו – "סוד
היסודות ועמוד החכמות" ר"ת הוי"ם** (כמ"ש נכד) ר' דוד הגנידי

(* ולהעיר שיום הולדת שלו הוא בערב פסח (ס"ה ד"א תתקכו).
**) ומהיר"ד ד"סוד" (כנגד היר"ד דשם הוי') נמשך התיבה ("סוד",
בגימטריא שבעים, כנגד בירור העולם, שבעת ימי הבנין (בחי'
אלקים), וגם שם ממשכים ומגלים אלקות דבחי' סתום (שלמעלה

– סה"ך שם. שה"ג להחיד"א מע' רמב"ם. וראה גם "פירוש"
לריש הל' יסוה"ת) (וגם ממשיך אח"כ "ואמת הוי' לעולם"),
לידוע שיש שם מצוי ראשון", "אמיתת המצאות" (עצמותו ית').
ובסיום ספרו – בהל' משיח, הקשור עם הגילוי ד"נועם" (עלמא
דאתי), בזה גופא – ב' תקופות: שלא יהי' שינוי הטבע כ"א
ביטול שעבוד מלכות בלבד (גילוי אלקים בגימטריא הטבע),
ובתקופה שני' נסים למעלה מטבע – כנרמז בסיום הספר "כמים
לים מכסים". כמבואר במ"א (הדרן על הרמב"ם) (משיחת ש"פ
חיי שרה) שנה זו).

(144) ראה לקו"ת ר"פ בלק (סז, א ואילך). תו"א מג"א צה,
סע"ב ואילך. סה"מ תר"ן ע' רעט ואילך. תרנ"ח ע' ריב. השי"ת
ע' 122. סה"מ קונטרסים ח"א רמא, א ואילך.

(145) מנחות כט, ב.

(146) ישעי' מג, יז.

(147) ראה ב"ר פ"ב, ו. פ"ד, ז. פ"ג, ג.

(148) וי"ל ש"ד"י" (מתיבת "צד"י") הם כנגד אות ה', שהוא
ד' עם י' (רגל השמאלי). וזה בא לאחרי אות צ' שהוא נ' (כפופה)
וי' בימינו, שמרמז על העבודה בקדושה ורשות, דאף שני' ר"ת
נפילה, ה"ז נ' כפופה (שאינה יורדת למטה מן השורה), וזהו
הירידה בשם אלקים, וצורך עלי' לבחי' נ' ר"ת נשיא, עד לגילוי
שער הנ'. ומרומז גם בזה ש"צדי" "הוא מלשון וצודה לי ציד"
(מגן דוד שם), בירור ה"ציד" (המתור) דעולם הזה.

וע"י הירידה נוספת למטה מן השורה, באות ק' (ע"ד ק' פשוטה),
נעשית עלי' שלא בערך, ע"ד משה (ש"מן המים משייתהו",
ממקום של ע"ז), שבכחו לברר גם למטה מן השורה.

מהבריאה). ע"י "נכנס יין (בגימטריא שבעים) יצא סוד". שזוהו הגילוי
דפנימיות התורה (וע"ד מעשה מרכבה – בפיקים הראשונים דספר
הרמב"ם).

33 ולכן נקרא דוקא זה "נס גדול", ודוקא זה נעשה
34 ה"התחלת גאולה ונסים" דגאולת מצרים.

35 וענין זה נקבע דוקא בשבת, כיון ששבת קשור
36 עם הגאולה הנצחית – יום שכולו שבת ומנוחה
37 לחיי עולמים (כנ"ל ס"ז), ועסקא דשבתא כפול,
38 שכפל קשור גם הוא עם גאולה; ולכן, בשבת שבה
39 קרה ה"נס גדול" ד"למכה מצרים בבכוריהם" –
40 ה"ז מהפך את כל השבת, שנעשה "שבת הגדול".
41 [ולכן יש בכח שבת זו לברך את חג הפסח, כנ"ל
42 ס"א].

43 ולהוסיף, שבקביעות שנה זו (ובכמה שנים) חל
44 שבת הגדול בשבת פ' צו, "אין צו אלא לשון זירוז
45 מיד ולדורות" 154, שמדגיש עוד יותר את גילוי ענין
46 הנצחיות למטה – בכח זה שהקב"ה מצוה למשה
47 רבינו: "צו את אהרן", וע"י אהרן הרי זה מגיע
48 לכל יהודי (כיון שאהרן הוא אוהב שלום ורודף
49 שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה 155), שיש
50 לו ציווי ונתינת כח בלתי מוגבלת מהקב"ה, הן
51 בהווה (מיד) והן בעתיד (לדורות):

52 "מיד" – אין לו שום הפרעה או אפילו עיכוב
53 מלפעול את הציווי מיד, כיון שהוא מלוכש בזה
54 לגמרי, עד שזהו חייו, חדור תוך תוכו; ולדורות –
55 ענין זה נמשך, ובאותו אופן – זריזות, גם בדורות
56 הבאים – ל' רבים; וכאשר ישנה חזקה דשלשה
57 דורות (שלו ועוד שני דורות), ה"ז נעשה ענין נצחי
58 לכל הדורות, שכל פעולה שהוא עושה תהי' באופן
59 ד"מעשה ידינו כוננהו" 156.

60 טו. האמור לעיל הוא בהדגשה יתירה בהמצאנו
61 בחודש ניסן דשנה זו "הי' תהא שנת נפלאות
62 אראנו", וכמדובר (גם במכתבים כלליים) אודות
63 הנסים ונפלאות שקרו בשנה זו (בסמיכות לחג
64 הפורים), עד שהנצחון הביא לכך, שהשונא
65 ישחרר, באופן טוב, חלק משבוויי-המלחמה וכו',
66 כמדובר בפרטיות לפנ"ז.

67 ובודאי ימשיך הקב"ה להראות נסים ונפלאות,
68 עד – ועיקר – "אראנו נפלאות" בגאולה האמיתית
69 והשלימה,

1 ה' יעשה אות ק', שרגלה השמאלי יורד למטה מן
2 השורה, למטה מהמקום שבו ברא הקב"ה את
3 העולם לכתחילה. והכוונה בזה היא – "אשר ברא
4 אלקים לעשות, לתקן" 149, להיות "שותף להקב"ה
5 במעשה בראשית" 150, ולברר גם מקום זה, כפי
6 שפעל משה (כנ"ל) – שזהו תוכן שלימות העבודה
7 ד"צדיק", שהוא ממשך מ"צד"י" (שתומ"צ הוא
8 הצד שלו) גם בק' 151 למטה מן השורה 152.

9 יג. ע"פ כל הנ"ל מובן מדוע דוקא משה הוא
10 גואלם של ישראל, בגאולת מצרים, וגואל ראשון
11 הוא גואל אחרון – כיון שבהיותו בדרגת "תפלה
12 למשה איש האלקים" יש בכחו להמשיך גאולה –
13 גילוי כח הבלי גבול – בעולם, ולגאול את בני
14 מכל המיצרים וגבולים, עד גם דקליפת וע"ז של
15 מצרים, ובכח זה – גם הגאולה האמיתית
16 והשלימה, ש"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו
17 נפלאות", לא רק נסים המלוכשים בטבע (אלקים),
18 אלא גם נסים גלויים שלמעלה מדרך הטבע לגמרי,
19 ועד נפלאות,

20 ותהי' זו גאולה שאין אחרי' גלות, באופן שכל
21 העולם כולו יהי' דירה לו יתברך, דירת קבע ונצחי,
22 לעד ולעולמי עולמים.

23 יד. בזה ניתן גם לבאר את תוכן ה"נס גדול"
24 בשבת הגדול, והקשר עם שבת דוקא:

25 דוקא ע"י הנס ד"למכה מצרים בבכוריהם",
26 שהתוקף דלעו"ז עצמו (בכורי מצרים) מכה את
27 מצרים, ארץ מלאה גילולים 153 – הביורר דק'
28 (למטה מן השורה) – נפעל ע"י גילוי הכי נעלה
29 דאלקות, למעלה מהנסים שקרו לבנ"י עצמם (או
30 הנסים שהקב"ה עשה). עד שזה מגלה עוד יותר את
31 הכח הנצחי וכח הבלי גבול דאלקות, שמגיע אפילו
32 במקום זה.

(149) בראשית ב, ג.

(150) ל' חז"ל – שבת קיט, ב.

(151) וע"ד ההוספה בצדיק לגבי פ"א בפסוקי "תהלה לרוד" (שע"פ סדר הא"ב) – "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו": אף שגם ב"פותח גוי" מודגשת הפעולה וההשפעה בעוה"ז (ע"ד באות ה'), שזהו"ע "משביע לכל חי" – הרי ההשפעה היא ביד ימין (ראה יהל אור ע' תקנה); וב"צדיק גוי" מרומזת ההשפעה גם ביד שמאל, למטה מן השורה.

(152) וע"ד משיח אתא לאתבא צדיקא בתובתא (ראה לקו"ת

שמע"צ צב, ב. שה"ש נ, ב).

(153) פרש"י וארא ט, כט.

(154) תר"כ (הובא בפרש"י עה"פ).

(155) אבות פ"א מ"ב.

(156) ראה מכתב ה' ניסן שנה זו. וש"נ.

והיהדות והפצת המעיונות חוצה, וגם – להשפיע
 גם על אוה"ע בנוגע לשבע המצוות שלהם¹¹¹, –
 ובוה באים לנצל מאורע נוסף להוספה בעבודת
 השם:

בהשגחה פרטית, יצאה לאור בימים אלו
 החלטה מספר 104 – גימטריא צד¹⁶² – מבית
 הנבחרים של מדינה זו (באי-הכח של המדינה
 כולה), שיש להם הכח דדינא דמלכותא דינא¹⁶³ –
 בקשר לקביעת יום עשתי עשר יום¹⁶⁴ לחודש ניסן
 דשנה זו כיום מיועד במיוחד לחיזוק חינוך הטוב
 וכי"ב. – יסודות בישוב העולם עבור כל תושבי
 המדינה וכל תושבי העולם –
 ולעשות זאת עד באופן ד"צדיק", להגיע בחוצה
 שאין חוצה ממנה.

והדגשה מיוחדת בענין שהזמן גרמא¹⁶⁵: סיפוק
 כל צרכי החג לאלו הנצרכים לזה – צרכי הסדר
 (מצות, ד' כוסות וכו'), וצרכי יום טוב בכלל (בגדי
 יום טוב, ומאכלי יום טוב), וכי"ב.

ויש לעורר אודות ענין נוסף בקשר עם זה:
 במקומות שעורכים סדרים ציבוריים וכלליים –
 ישנם כמה מקומות שבהם עשו הכנות לערוך רק
 סדר אחד (בגלל חסרון כסף וכי"ב). ונחוץ וכדאי
 ביותר, שישתדלו ביותר לעשות את שני הסדרים,
 על כל פנים, לחלק את ההוצאות לשני הלילות,
 ובודאי – לא יצטרכו להגיע לזה, כיון שהקב"ה
 ודאי יברך ויספק לעוסקים בזה את כל המצטרך,
 ויותר מזה.

ויהי רצון שכבר תקויים שלימות התפלה דמשה
 ודמשה שבכאו"א מישראל – תפלה למשה איש
 האלקים – "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו", תשרה
 שכינה במעשה ידיכם", במעשינו ועבודתינו במשך
 זמן הגלות, ותיכף ומיד ממש העיקר – בבית
 המקדש השלישי, "מקדש אד' כוננו ידיך".

שמלחמות אלו הם באותו חלק בעולם ("מלך
 פרס" עם "מלך ארם") הן מהסימנים שבקרום באה
 הגאולה ע"י משיח צדקנו, כדאיתא בילקוט
 שמעוני¹⁵⁷, ובלשונו, ש"בני אל תתיראו... הגיע
 זמן גאולתכם", ו"מלך המשיח עומד על גג ביהמ"ק
 והוא משמיע להם לישראל ואומר, ענוים הגיע זמן
 גאולתכם!"

טז. מכל הנ"ל יש לכל יהודי הוראה בעבודת
 עצמו:

בעמדנו בשנת נפלאות אראנו, ובוה גופא –
 בחודש ניסן, ובתוך השבוע דחג הפסח, זמן
 חירותנו, ולאור המאורעות והנסים האחרונים –
 שגלויים לעיני בשר, לעיני כל העמים –

הרי זה צריך לעורר אצל יהודי עוד יותר רצון
 וכחות לעשות את עבודתו באופן דנס, עד נסי נסים
 – אין זה מספיק שיתעלה ממצבו שעד עכשיו
 בלימוד התורה וקיום המצוות בהידור, אלא שצריך
 להתעלות בזה מעלה מעלה, "ילכו מחיל אל
 חיל"¹⁵⁸, עד שמגיע ל"נס גדול" האמיתי הקשור
 עם "גדול הוי' ומהולל מאד"¹⁵⁹.

וישנה ע"ז נתינת כח מיוחדת ממזמור צדי"ק,
 תפלה למשה איש האלקים, "ויהי נועם ה'
 אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה
 ידינו כוננהו" – ש"תשרה שכינה במעשה ידיו",

ומשה נותן כח לכל יהודי – בפרט ע"י בחי'
 משה שבו (המשפיעה על עבודתו בפועל) – שיגנה
 בעצמו את ה"צדיק" שבו, "ועמך כולם
 צדיקים"¹⁶⁰, כפי שהוא קשור עם "צדיק ה' בכל
 דרכיו"¹⁶¹, ועי"ז – לעשות בשלימות את עבודתו
 של "צד"י", להתמסר כל כולו לצד זה של תורה,
 באופן שזה נעשה "צדי" לגמרי (באופן שאין שום
 מקום לקס"ד של צד נוסף), הן בנוגע לעצמו, והן
 בנוגע להשפעה על יהודים אחרים, בהפצת התורה

(162) והרי כל דבר הוא בהשגחה פרטית. – ולהעיר מהנהגת
 גדול א' שהי' לומד הוראה אפילו ממספר הרכבת שבה הי' נוסע!

(163) גיטין י, ב. וש"נ.

(164) לשון הכתוב – נשא ז, עב.

(165) ראה שו"ע אדה"ז או"ח ריש הל' פסח סתכ"ט ס"ה.

(157) ישע"י רמז תצט.

(158) לשון הכתוב – תהלים פד, ח.

(159) תהלים מח, ב.

(160) ישע"י ס, כא.

(161) תהלים קמה, יז.

לקוטי שיחות פרשת צו כרך יז

מתורגם ללשון הקודש

נאכלות¹¹)... דמם טעון כיבוס"; "תורת האשם, תורה 25
 אחת לכל אשמות שיהא דמם ניתן למטה" – גם דמו 26
 של "אשם מצורע" – "ניתן למטה" (למרות שלגבי 27
 אשם מצורע כתוב¹² "כחטאת האשם הוא", ודם 28
 החטאת "ניתן למעלה"); ומ"תורת זבח השלמים – 29
 תורה אחת לכל השלמים¹³ – לומדים "לעשות זמן 30
 בבמה בזמן אהל מועד" (שגם ב"במה"¹⁴ קיים הדין 31
 של נותר ופיגול). 32

ב.

שיטת רש"י - והתמיהה עליו

בשיטתו של רש"י בהסבר הלשוניות הנ"ל בפירושו 33
 על התורה, מוצאים דבר פלא: 34
 בשתי הפעמים הראשונות שבהן כתוב "זאת תורת" 35
 – לגבי עולה ולגבי מנחה – מפרש רש"י ש"תורת" 36
 באה לרבות – "תורה אחת לכל (לכולן)...", ומביא 37
 מ"תורת כהנים" את הפרטים הנלמדים מכאן. ואילו 38
 בשלוש הפעמים האחרונות – "זאת תורת החטאת", 39
 "זאת תורת האשם", "זאת תורת זבח השלמים" – 40
 אין רש"י מפרש כלום. 41
 ותמוה מאד, ממה נפשך: אם רש"י סובר ש"תורת" 42
 מהווה ריבוי, היה עליו להסביר מהו הריבוי של 43
 המילים "זאת תורת" גם בשלוש הפעמים האחרונות – 44
 חטאת, אשם ושלמים; ואם רש"י סובר שבדרך הפשט 45
 אין הביטוי "תורת" בא לרבות דבר-מה, ופירושו הוא, 46
 (כמוזכר לעיל), כפשוטו – מדוע הוא מפרש שלגבי 47
 עולה ומנחה מהווה ביטוי זה ריבוי? 48

א.

"זאת תורת" - לפני כל סוג קרבנות בפרשתנו

1 בחלקה הראשונה של פרשתנו מדובר על חמשה
 2 סוגי קרבנות: עולה, מנחה, חטאת, אשם ושלמים,
 3 ולכל אחד מהם מקדים הכתוב² "(ו)זאת תורת ה...".
 4 פירושו הפשוט של "זאת תורת" הוא "זוהי התורה
 5 (ההלכות) של...", ולמרות שדיניהם של הקרבנות הללו
 6 כבר נאמרו בפרשת ויקרא, בכל זאת מתאים לומר
 7 "זאת תורת" בפרשתנו, כי כאן, בפרשה זו, נוספים
 8 פרטי דינים שלא נאמרו בפרשה הקודמת³.
 9 ב"תורת כהנים"⁴, ובדומה לכך בש"ס⁵, לומדים
 10 מ"זאת תורת העולה", ש"תורה אחת לכל העולים שאם
 11 עלו לא ירדו". המילה "תורת" באה לרבות סוג עולה⁶
 12 (פסולין), שללא ריבוי זה לא היינו יודעים שחל עליו
 13 דין של עולה ("העולה... על המזבח"⁷).
 14 ובדומה לכך בארבעת הסוגים האחרים מנחה,
 15 חטאת, אשם ושלמים. המילה ("זאת) תורת" בכל אחד
 16 מהם באה לרבות מין בקרבן, שבלעדי ריבוי זה הוא
 17 לא היה נכלל בין המינים האחרים של אותו קרבן⁸,
 18 לפחות בקשר לדין מסוים. וכך מפורש ב"תורת
 19 כהנים"⁹:
 20 "תורת המנחה, תורה אחת לכל המנחות שיהו
 21 טעונות שמן ולבונה – שגם "מנחות שאין שיריהם
 22 נאכלין¹⁰ (כמנחת כהנים...) טעונות שמן ולבונה";
 23 "תורת החטאת, תורה אחת לכל חטאות שיהא דמם
 24 טעון כיבוס", שאפילו "חטאות הפנימיות (ש"אין

(8) כלשון הת"כ (גבי מנחה חטאת ואשם) "זכי מנין יצאו מכלל" (וכיו"ב).
 (9) בכל אחד במקומו. ועד"ו בש"ס גבי חטאת (משנה זבחים רפי"א) ושלמים (זבחים בסופה).
 (10) ו"נאמר (ויקרא ב, א"ג) ויצק עלי' שמן ונתן עלי' לבונה והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו" (ת"כ כאן).
 (11) ו"נאמר (פרשתנו ו, י"ט) הכהן המחטא אותה יאכלנה ואשר יזה מדמה תכבס" (ת"כ כאן). אבל ראה לקמן בפנים סעיף ד' והערה 22.
 (12) מצורע יד, יג.
 (13) בת"כ וש"ס לא הועתקו תיבות אלו. אבל זהו טעם הלימוד, כמפורש ברש"י זבחים שם. קרבן אהרן לת"כ שם.
 (14) ראה ת"כ זבחים שם הטעם שהוצרך לרבותו.

(1) ל' הרמב"ם בספרו (הל' מעה"ק בתחלתו ובכ"מ) "מינים", כי לשונו לשון המשנה והתנ"ך וכו', אבל בס' חז"ל שלאחריו מפרטים יותר וקוראים למין הכולל כמה מינים – "סוג" (ראה בס' ביאור מלות ההגיון וכיו"ב). וראה הקדמת פיה"מ לס' קדשים (העתקת קאפח) "מין" וגם "סוג".
 (2) ו, ב – "זאת תורת העולה"; שם, ז – "זאת תורת המנחה"; שם, יח – "זאת תורת החטאת"; ז, א – "זאת תורת האשם"; שם, יא – "זאת תורת זבח השלמים".
 (3) ראה רשב"ם ויש פרשתנו.
 (4) עה"פ.
 (5) זבחים פד, סע"א. וש"נ.
 (6) להעיר מרמב"ן ומפרש"י רש"י ויש פרשתנו.
 (7) פרשתנו ו, ב.

ג.

נסיון לתרץ התמיהה על רש"י

- 1 לכאורה ניתן לתרץ: רש"י נוקט, אמנם, את הכלל
 2 ש"תורת" מהווה ריבוי, כפי שהוא מהגיש בפירושו על
 3 "זאת תורת העולה"⁶: "שכל תורה לרבות הוא בא,
 4 לומר תורה אחת לכל..."¹⁵, ולפיכך אין הוא צריך
 5 להסביר שגם לגבי חטאת, אשם ושלמים בא ביטוי זה
 6 "לרבות", והוא סומך על התלמיד¹⁶, אשר יחפש
 7 בעצמו וימצא במה מתבטא החידוש והריבוי של
 8 הביטוי "תורת" בכל אחד מסוגי הקרבנות.
 9 רק לגבי "זאת תורת המנחה" אין רש"י סומך על
 10 התלמיד, והוא מסביר את הריבוי – "תורה אחת לכולן
 11 להטעין שמן ולבונה האמורין בענין, שיכול אין לי
 12 טענות שמן ולבונה אלא מנחת ישראל שהיא נקמצת,
 13 מנחת כהנים שהיא כליל מנין, ת"ל תורת" – וזאת
 14 מפני שלגבי מנחה יש מקום לטעות שהמילה "תורת"
 15 באה לרבות דין אחר, כדלהלן:
 16 בגמרא¹⁷ לומדים מ"זאת תורת המנחה – תורה
 17 אחת לכל המנחות", שגם מנחות "דלא כתיבא" (שלא
 18 כתוב לגביהן במפורש הדין ששיריהן נאכלין לכהנים,
 19 כדוגמת מנחת חוטא) – "שיריהן לכהנים"¹⁸.
 20 וכדי למנוע את המחשבה, שבדרך הפשט מרבה
 21 הביטוי "תורת (המנחה)" את הדין של "שיריהן
 22 לכהנים" לגבי מנחת חוטא (כדברי הגמרא), מצטט
 23 רש"י בפירושו את הדרשה של "תורת כהנים", כפי
 24 שפירש רש"י כבר לפני כן¹⁹, שהדין הנ"ל, שהובא

- בגמרא, שגם מנחת חוטא – "שיריה נאכלין", נלמד,²⁵
 "לפי פשוטו"²⁰, מן הפסוק (בפרשה הקודמת²¹) "והיתה
 לכהן כמנחה".²⁷

ד.

דחיית התירוץ

- תירוץ זה איננו מספיק מפני הסיבות הבאות:
 (א) כיוון שרש"י אמר לפני-כן בפירושו, שהדין
 ששיריה של מנחת חוטא נאכלין נלמד מן הפסוק
 בפרשת ויקרא – הרי כבר אין הכרח להסביר, שלא זהו
 הדין שבא לרבות הביטוי "תורת המנחה".
 (ב) ועיקר: אין זה מסתבר, לפי ההגיון, ש"בן חמש
 למקרא" יידע ויבין בעצמו מהם הריבויים הנלמדים
 כאן, והכתובים ב"תורת כהנים", לגבי חטאת, אשם
 ושלמים:
 "זאת תורת החטאת" – מאין יבין בן חמש למקרא,
 שעל הדין ש"חטאות הפנימיות... דמם טעון כיבוס"
 יש צורך בלימוד מיוחד?²² והלא, לכאורה, נראה
 בדיוק ההיפך: אם החטאות החיצוניות – "דמם טעון
 כיבוס", הרי קל-וחומר, שזהו הדין גם לגבי החטאות
 הפנימיות?²³ !
 [המחשבה על האפשרות שאולי לגבי החטאות
 הפנימיות אין צורך בכיבוס, נלמדת ב"תורת כהנים"
 על-ידי קל-וחומר מקדשי קדשים: "ומה אם קדשי
 קדשים ששוו לחטאות החיצוניות למריקה ושטיפה,
 לא שוו לכיבוס, חטאות הפנימיות שלא שוו למריקה
 ושטיפה – אינו דין שלא ישוו להם לכיבוס".

(20) ולפי "רבותינו דרשו" קאי הפסוק "והיתה לכהן כמנחה" במנחת חוטא של כהן וילמד שהיא ב"כליל תהי" לא תאכל" (פרשתנו ו, טז) כמנחת נדבת כהן.

ויש לומר, ש"לפי פשוטו" דין זה אי"צ כלל קרא מיוחד, כי נלמד ממש"נ (פרשתנו שם) "וכל מנחת כהן כליל תהי" גוי" [ומה שפירש"י שם (טז) "וכן כל מנחת כהן של נדבה כליל תהי" – היינו, שגם, "של נדבה כליל תהי", וכ"ש של חובה (ראה מפרשי רש"י שם)].

(21) ויקרא שם.

(22) כי אף שדין זה נאמר בהמשך ל"הכהן המחטא אותה יאכלנה" (כנ"ל הערה 11) – אין טעם לומר שהדין דמם טעון כיבוס הוא דוקא גבי חטאות הנאכלות.

(23) בובחים (צב, ב – לדעת רבה), הדכתוב וכיבוס איירי בפנימיות ("אשר יזה בהזאות (בניזאות) הכתוב מדבר"), ו"תורת" מרבה גם הנאכלות (שאינן בהן קדושה כ"כ הפנימיות) – אבל ע"ד הפשט, כל הפרשה קאי בנאכלות.

(15) באברבנאל ריש פרשתנו מפרש: וכאלו יאמר הכתוב על מה שנוכר בסדר ויקרא... זאת שכבר זכרנו לעיל בדבור שעבר היא תורה כוללת לכל העולות.

ומה שפירש"י ש"תורת" הוא ריבוי [היינו שבא לרבות עוד מין כמו "פסולים" וכ' – שלולי הריבוי לא היינו אומרים שהוא בכלל* – ככתורת כהנים] – יש לומר, שמכיון שאמר "זאת תורת גוי", קשה לפרש דקאי "על מה שנוכר בסדר ויקרא" (וראה לקמן בפנים סעיף ז).

(16) כמדובר כמה פעמים, שכשם שאין "חסר" בפרש"י (שמתרץ כל קושיא שישנה בפשוטו של מקרא), כך אין "יתר" בפירושו, ולכן – כל ענין שבן חמש למקרא יוכל להבין מעצמו (אם מפשטות הכתובים או מפירושו רש"י שכבר למד), אין רש"י כותבו וסומך על התלמיד.

(17) מנחות עב, ב ובירש"י שם.

(18) והוצרך לריבוי ד"תורת"*** – כי לולי הריבוי הו"א שאי"ז בכלל מנחה, שהרי מנחת חוטא חטאת היא (ויקרא ה, יב. וראה רש"י פרשתנו ו, יו"ד (מתו"כ עה"פ. זבחים יא, א. מנחות ב, ב).

(19) ויקרא שם, יג.

(* כי זה שדיני הפרשה הם כלליים לכל מיני העולה וכי"ב (ראה מלבי"ם כאן) – היינו יודעים גם אם ה' כתוב "אם עולה קרבנו" (סתם וכי"ב – ולא הו"ל"ז "זאת תורת" שפירושו הפשוט אינו מתאים כאן [מכיון שרוב דיני הקרבנות נאמרו בפ' ויקרא].

(** משא"כ זה שנלמד מ"זאת תורת המנחה גוי" דגם מנחות דלא כתוב בהו מצה "באות מצה" (מנחות נב. טע"ב וליקד) – יש לומר שאין צריך ע"י הריבוי ד"תורת".

22 הדינים הבודדים שנוספים כאן – הם "תורת העולה"?
 23 לכן הכרחי לומר ש"תורה – לרבות הוא בא, לומר
 24 תורה אחת לכל העולין"³⁰ –
 25 [ובדומה לכך יש לומר גם לגבי "זאת תורת
 26 המנחה" ו"זאת תורת החטאת" – אשר רוב דיניהם
 27 כבר נאמרו בפרשת ויקרא, ובפרשתנו נוספו רק מספר
 28 דינים].
 29 אך לא כן לגבי "זאת תורת האשם": דיני קרבן
 30 אשם אינם כתובים בפרשת ויקרא – שם³¹ נאמר רק
 31 מי צריך להביא קרבן אשם, אך לא דיני הקרבן עצמו,
 32 ולפיכך יוצא, שבדרך הפשט, משמעות הביטוי "זאת
 33 תורת האשם" היא "זוהי התורה (הדינים) של אשם"³².
 34 וכך גם לגבי "זאת תורת זבח השלמים", המכוון
 35 לקרבן תודה³³, כהמשכם של הפסוקים "אם על תודה
 36 יקריבנו..."³⁴ – וקרבן תודה אינו מוזכר אף פעם
 37 בפרשת ויקרא, ולפיכך הביטוי "זאת תורת זבח
 38 השלמים" אינו ריבוי, אלא פירושו הוא כפשוטו, כפי
 39 שהוסבר לעיל.

ו.

רש"י אינו מפרש את "זאת תורת החטאת" - כי הריבוי כאן הוא פשוט

לפי האמור לעיל, עדיין לא מובן מדוע אין רש"י מפרש כלום על "זאת תורת החטאת", אשר עליה אי

1 אך אין מסתבר, לחלוטין, לומר שרש"י סומך על
 2 כך שהתלמיד עצמו יעלה בדעתו קל-וחומר זה
 3 (ובמיוחד כאשר הדין, שחטאות הפנימיות לא הושוו
 4 למריקה ושטיפה²⁴, איננו מוזכר כלל בפירוש רש"י
 5 בחומש²⁵).
 6 "וזאת תורת האשם": על אשם מצורע מסופר רק
 7 מאוחר יותר, בפרשת מצורע²⁶, ואם כך, כיצד יתכן
 8 לומר, שכבר כאן ילמד התלמיד בעצמו את הריבוי
 9 הכתוב ב"תורת כהנים" (שגם דמו של אשם מצורע
 10 "ניתן למטה")²⁷?
 11 וודאי הוא שכן חמש איננו מסוגל להבין מעצמו
 12 ש"זאת תורת זבח השלמים" בא לרבות קרבנות במה
 13 (כנלמד ב"תורת כהנים")²⁸, ועוד ועיקר: על דינים אלו
 14 הוא ילמד רק בפרשת ראה²⁹.

ה.

ההסבר על כך

15 אך ההסבר הוא:
 16 לפי דרך הפשט מובן, שהכלל "כל תורה לרבות
 17 הוא בא" חל רק כאשר המילה "תורה" היא מיותרת,
 18 או, יתר על כן, כאשר היא איננה מתאימה לפסוק.
 19 לדוגמא: אצל "זאת תורת העולה" אשר רוב דיניה של
 20 עולה כבר אמורים בפרשת ויקרא, תמוה, כיצד מתאים
 21 לכאן הביטוי "זאת תורת העולה", שפירושו: אלו –

אחת לכל האשמות" דגם אשם תלוי הוא של ב' סלעים ("כסף שקלים")
 – אבל לרש"י נלמד זה ממש"ג "בערכך" (ויקרא ה, יח וברש"י. מת"כ
 עה"פ. רבנן – זבחים וכריתות שם).
 וגם ע"ד ההלכה – זהו רק לדעת רע"ק. וראה שטמ"ק זבחים
 וכריתות שם (וראה גם במקומות שצויינו לקמן הערה 39) – שהדרשה
 "תורת אחת לכל כו" בנדר"ז הוא שונה משאר המקומות (שכן יש בזה
 פלוגתא אי אמרינן בזה "תורת אחת לכל כו")*. וראה לקמן בפנים סעיף
 ד.
 28) נוסף לזה שההוא"א שאין זמן בכמה הוא רק מצד ק"ו כו' (ת"כ
 זבחים שצויינו לעיל הערה 9), שאינו פשוט (לבן חמש).
 29) יב, ח וברש"י שם. – אף שכבר נזכר ברש"י (ויקרא א, ג. יא).
 30) ראה מלבי"ם כאן.
 31) ה, יד ואילך.
 32) ועד"ז בעוד כמה מקומות שנאמר "זאת תורת" (וכיו"ב) – כמו:
 לקמן ז, לו. שמיני יא, מו. תוריע יב, ז. יג, נט. ועוד – ולא פרש"י כלום,
 כי במקומות אלו פירושו כפשוטו.
 וצע"ק לשון רש"י "שכל תורה לרבות הוא בא".
 33) ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 21 ואילך.
 34) ז, יב. וראה רש"י שם: נדר שלמים הללו.

24) ראה פי' הראב"ד לתו"כ ש"אם נפל מרוטבן על הכלי די להם
 כדי געלה מפני שהן כחטאת הפסולה שהכתוב ממעטה ממריקה ושטיפה
 כו" (תו"כ לקמן פסוק כא"כב) – והרי רש"י לא הביא דין זה דחטאת
 פסולה נתמעטה ממריקה ושטיפה.
 בפ"י רבינו הלל וק"א לתו"כ שם, דמה שחטאות הפנימיות אינן
 במריקה ושטיפה הוא מפני דלשירפה קיימי ולא לבישול (וא"כ א"י ע"ז
 קרא) – אבל ראה ק"א שם, (דלפי זה) "ק"ו זה אינו ק"ו כלל אחר דמה
 שלא הושוו לחטאות החיצוניות במריקה ושטיפה אינו מהעדר השווי אלא
 מפני דא"א בהם בישול כו".
 ולהעיר מרש"י זבחים שם (ד"ה ה"ק): מריקה ושטיפה דהיא דוקא
 בנאכלות דסמוך ל"י כל זכר זבחים יאכל אותה.
 25) ולהעיר, דמה שכתב רש"י "והוא הדין לכל קדשים" רק גבי
 הדין דכלי חרש ישבר (ו, כא) ולא גבי הדין ד"מורק ושוטף" (שם) [דלא
 ככתו"כ (שם, כב) זבחים (צה, ב) במשנה. צו, ב). וראה רמב"ם וראב"ד
 הל' מעשה הקרבנות פ"ח ה"ד] – משמע שהדין ד"מורק ושוטף" ע"ד
 הפשט הוא רק בחטאת ולא בשאר קדשים, כמשנ"ת בלקו"ש חכ"ז ע' 36.
 26) כי אף שאשם מצורע כבר נזכר בפרש"י (ויקרא ה, יט) – הרי
 הצורך בריבוי ד"תורת" הוא מצד הקרא דמצורע (יד, יג), כנ"ל בפנים
 סעיף א'.
 27) זבחים (מה, א) וכריתות (כב, ב) יליף מ"זאת תורת האשם תורה

*) ויש לומר, דהא שס"ל לרבנן (כריתות שם) דלא ילפינן דין הנ"ל דאשם מתורה אחת כו' מפני ד"הוא"א כי אמיתא תורה אחת לכל אשמות הני מילי בשאר אשמות
 ודאין אבל אשם תלוי כו" – אף שגם בכ"מ הדרשה ד"תורת אחת כו" באה לרבות טוג שיש הו"א שאינו בכלל (כנ"ל בפנים ס"א) – כי בנדר"ז יש לדחות הדרשה
 מכיון שאינה דומה לשאר המקומות, כפנים ההערה.

ז.

הסיבות לכך שרש"י צריך לפרש את הריבוי של "תורת המנחה"

לפי ההסבר דלעיל קשה להבין מדוע צריך רש"י לפרש "וזאת תורת המנחה, תורה אחת לכולן להטעין שמן ולבונה" גם לגבי "מנחת כהנים שהיא כליל", ואינו סומך על כך שהריבוי יובן מעצמו, בדיוק כמו לגבי "זאת תורת החטאת"?

וההסבר לכך הוא:

לפי דרך הפשט מסתבר ש"זאת תורת" בא לרבות ("תורה אחת לכל...") דוקא דבר־מה בקשר לדינים הכתובים בפרשה זו עצמה, לאחר ההקדמה "זאת תורת...".³⁹ כלומר, הדין הכתוב מיד אחר־כך חל על כל המינים של קרבן זה, גם על מינים שלכאורה לא היינו כוללים אותם (בקשר לדין זה) עם המינים האחרים.

אבל במקרה זה של קרבן מנחה, שהריבוי הנלמד מ"תורת" הוא בקשר לדין של "טעונות שמן ולבונה", שאיננו כתוב בפרשתנו, אלא בפרשת ויקרא⁴⁰ (כאן כתוב⁴¹ רק "והרים ממנו... מסולת... אשר על המנחה..."), אך לא עצם הדין, שטעונות שמן ולבונה).

לכן היינו חושבים ש"זאת תורת" איננו מרבה דין זה, אלא ריבוי הקשור לאחד הדינים הכתובים כאן בפרשתנו, ולפיכך מסביר רש"י שהריבוי מתכוון לדין זה⁴².

ישנה סיבה נוספת שבגללה לא היינו סוברים, בלעדי פירוש רש"י, ש"תורת המנחה" בא לרבות דין זה, שמנחת כהנים טעונה שמן ולבונה, והיא:

דיני מנחת כהנים הכתובים לאחר הפרשה של "וזאת תורת המנחה", מתחילים בדיבור מיוחד – "ידבר ה' אל משה לאמר זה קרבן אהרן ובניו וגו'"⁴³.

1 אפשר לפרש כפשוטו של הביטוי, שהרי רוב דיני חטאת כתובים בפרשת ויקרא, וברור שהוא בא לרבות". הכרח, אפוא, לומר, שלפי דרך הפשט, הריבוי של "תורת החטאת" הוא פשוט עד כדי כך, שרש"י איננו מוצא לנכון לכותבו בפירוש, כדלהלן:

6 מיד לאחר "תורת החטאת" כתוב "במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת"³⁵, שחיטתן של כל החטאות ("חטאת" – סתם), ואפילו של חטאת כהן המשיח וחטאת הקהל, אשר לגביהן אין הפסוק מציין כך בפירוש, היא בצפון (במקום אשר תשחט העולה)³⁶.

12 רק לגבי מין אחד בקרבן חטאת ניתן היה לחשוב ששחיטתו איננה בצפון (למרות שכתוב "תשחט החטאת" סתם) – וזהו קרבן עולה ויורד, התלוי ביכולת האדם: אם הוא בעל אמצעים הוא מביא "נקבה מן הצאן כשבה או שעירת עזים"; "ואם לא תגיע ידו די שה והביא... שתי תורים או שני בני יונה..." – עוף; "ואם לא תשיג ידו... והביא... עשירית האיפה סולת לחטאת..."³⁷.

20 וכיוון שבמין זה של חטאת ייתכן שיביאו קרבן שאין בו כלל שחיטה, ואפילו לא מליקה במקום שחיטה (כבחטאת העוף, ואשר דבר זה מוצאים גם בעולה³⁸) אלא "סולת לחטאת" – מסתבר לומר שהשחיטה איננה ענין עיקרי בכפרה זו, ולפיכך אין השחיטה צריכה להתבצע "במקום אשר תשחט העולה... לפני ה'" (בצפון), אפילו כאשר מביאים שה, ויש צורך בשחיטה.

28 על כך בא לשון הריבוי "זאת תורת החטאת", ש"תורה אחת לכל החטאות" – וכיוון שגם קרבן עולה ויורד הוא חטאת, הרי ברור ששחיטתו בצפון, ורש"י איננו צריך לומר כלום בפירושו, מפני שזהו הענין הראשון הכתוב מיד לאחר "זאת תורת החטאת", ודיני החטאת כבר נלמדו בפרשת ויקרא.

שטמ"ק כריתות כב, ב. ואכ"מ].

(40) ב, א.

(41) ו, ח.

(42) ע"פ המבואר בפנים יומתק לשון רש"י "להטעין שמן ולבונה" האמורין בענין – שבזה מבאר, שמכיון שסו"ס הם "אמורין בענין", אפ"ל שהריבוי ד"תורת" הוא בנוגע לדין זה.

(43) ו, יב ואילך.

(35) ו, יח.

(36) ראה גם תו"כ עה"פ: לרבות כל חטאות כר. וראה תו"כ ויקרא ד, כד. זבחים מח, ריש ע"ב. מנחות נה, ב.

(37) ויקרא ת, וי"א.

(38) ויקרא א, יד ואילך.

(39) ראה עדי"ו תוד"ה הילכך (זבחים ח, א"ב), לר"ש (מנחות ג, ב – ועוד כו"). שטמ"ק זבחים מח, א [ועיי"כ תוד"ה איתבי זבחים ט, ב.

33 הקרבנות שיש להם אותו דין.
 34 ומוזה שההוספה איננה איכותית בלבד (הוספת
 35 פרטי דינים), אלא גם כמותית (תוספת של קרבן), ישנה
 36 הוראה בעבודת ה':
 37 "גשמיות" נמדדת ברובה ב"כמות", ו"רוחניות" –
 38 ב"איכות". ההוראה מן הענין דלעיל היא, שהוספה
 39 באיכות וברוחניות נעשית לפעמים דוקא על-ידי
 40 תוספת בעבודה עם "כמות" ועם גשמיות. הדרך
 41 להשגת ההתעלות האמיתית בעבודה הרוחנית איננה
 42 על-ידי התרחקות והסתגרות מעניני העולם, והתעסקות
 43 רק בענינים רוחניים, אלא באמצעות הפיכת ענינים
 44 גשמיים לקרבן לה'.

45 דוקא על-ידי אופן זה של הגברת "צורה על
 46 החומר"⁴⁶, הפיכת החומר לצורה, הפיכת כמות
 47 לאיכות⁴⁷, מתהווה התעלות גבוהה ביותר בעבודתה
 48 הרוחנית של הנשמה.

ט.

קירוב יהודים לתורה ומצוות - הוספה בכמות
 ובאיכות

49 העבודה מסוג של הוספה בכמות היא, במובנה
 50 הרחב, התעסקות בקירוב כמות גדולה ככל היותר של
 51 יהודים לתורה ומצוות, עד כדי כך שאפילו יהודים
 52 שבחיצוניותם נראה שאינם ראויים למזבח ("פסולין"
 53 ר"ל) – גם אותם הוא יעלה על המזבח באופן של
 54 "אם עלו לא ירדו".
 55 ובאמצעות זאת הרי "מאיר עיני שניהם ה'"⁴⁸ – בו
 56 עצמו יתווסף אור גדול, באיך-ערוך לעבודתו האישית,
 57 עד שנוצרת אצלו איכות שונה לחלוטין של עבודה
 58 ורוחנית, הוא נשאר קשור, הוא עולה על ה"מזבח",
 59 הזובח ומבטל את מציאותו העצמית, עליה שהיא
 60 נעלית ממדידה והגבלה – "כל הלילה עד הבוקר", דרך
 61 כל הלילה של העלם הגלות עד לבוקר של אור
 62 הגאולה⁴⁹.

(משיחת ש"פ צו תשל"ג)

1 וכיוון שיש ביניהם הפסקה גם על-ידי דיבור
 2 מיוחד, ולא רק הפסקה של פרשה נפרדת, אשר
 3 הפסקות הפרשיות הן "ליתן ריוח למשה להתבונן בין
 4 פרשה לפרשה ובין ענין לענין"⁴⁴, קשה לומר שב"זאת
 5 תורת המנחה, תורה אחת לכולן" מתכוונים לרבות את
 6 מנחת כהנים (ולומר שחלים עליה הדינים של כל
 7 המנחות), שהיא נפרדת על-ידי דיבור בפני עצמו, דבר
 8 המוכיח שלמנחה זו יש ענין חדש ומיוחד
 9 [ובמיוחד נראה דבר זה מכך שאפילו סוגי קרבנות
 10 שונים – מנחה, אשם ושלמים⁴⁵ – אינם נפרדים
 11 על-ידי דיבור בפני עצמו, ויש ביניהם רק הפסק של
 12 פרשה חדשה].

ח.

התוספות בפרשתנו על הקרבנות של פרשת
 ויקרא היא בשני סוגים

13 לפי כל הנ"ל ניתן לומר, שההוספה בפרשת
 14 הקרבנות בפרשתנו על הקרבנות של פרשת ויקרא היא
 15 בשני סוגים: (א) תוספת של פרטי דינים חדשים
 16 בקרבנות עולה, מנחה וחטאת. (ב) הוספת קרבנות
 17 נוספים – אשם ותודה – שדיניהם אינם כתובים כלל
 18 קודם-לכן. וכך גם בשלושת הראשונים קיים הריבוי
 19 של ("זאת תורת", שבא לרבות עוד מין של קרבן זה
 20 (תורת אחת לכל העולין מנחות וכו').

21 וכך מפרט רש"י את שני סוגי התוספת בקרבן
 22 הראשון – "זאת תורת העולה": "הרי הענין הזה בא
 23 ללמד (א) על הקטר חלבים ואברים שיהא כשר כל
 24 הלילה" – דין הכתוב מיד לאחר מכן בפסוק "על
 25 המזבח כל הלילה עד הבוקר". (ב) "וללמד על
 26 הפסולין איזה אם עלה ירד ואיזה אם עלה לא ירד,
 27 שכל תורה לרבות... שאם עלו לא ירדו".

28 ההבדל בין שני סוגי התוספת הוא ההבדל בין
 29 כמות לאיכות: התוספת מן הסוג הראשון היא הוספה
 30 באיכות הקרבן – פרטי דינים חדשים באותו קרבן
 31 משנים את איכותו של הקרבן, וסוג התוספת השני הוא
 32 הוספה בכמות – מין נוסף של קרבן, או תוספת בכמות

(44) רש"י ר"פ ויקרא.

(45) וי"ל, דמה שבחטאת יש דיבור חדש הוא רק מפני שהפסיק בדני
 מנחת כהנים.

(46) ראה קונטרס תורת החסידות פי"א י"ב.

(47) דוגמא להפיכת "כמות" ל"איכות" בהלכה – עשרה מישראל לגבי
 פחות מעשרה. ועוד רבים. – גם וי"ל: המוציא אוכלין פחות מכשיעור
 בכלי פטור אף על הכלי שהכלי טפילה לו (משנה שבת צג, ס"ב. רמב"ם

ה' (שבת ספ"ח) – היינו, שאף שגשם הכלי יש לו שיעור וכמות
 להתחייב עליו, הנה כאשר מוציא הכלי בשביל האוכלין, "כוונת" הכלי
 – זה שהיא בשביל האוכלין – נעשית כל מציאותה; ומכיון שהאוכלין
 הן פחות מכשיעור, גם הכלי הוא – פחות מכשיעור.
 (48) משלי כט, יג. תמורה טז, א. תניא בהקדמה.
 (49) כפי' האוה"ח הק' עה"פ.

ילקוט לוי יצחק על התורה

הוא רק יעקב הבא מיצחק. לכן נתוסף באסתר ומרדכי מספר ז' פעמים הוי' מספר יעקב, להורות שהם, מרדכי ואסתר הבאים מזרע יעקב, ינצחו את המן. ובדוגמא כמו שיעקב ע"י הו' השתחויות שהשתחוה להקב"ה כמ"ש והוא עבר לפניו וישתחו ארצה שבע פעמים, ועיין בזה"ק פרשת וישלח⁷ דף קע"א ע"ב, נצח את עשו⁸, וד"ל.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד צז

בראשית לג, גיד: והוא עבר לפניו וישתחו ארצה שבע פעמים עדיגשתו עדיגחיו: וירץ עשו לקראתו ויחבקו ויפל עליצואריו וישקו ויבכו:

סח

רמזים בז' פעמים השתחוואה של יעקב, מרדכי ואסתר ינצחו את המן הבא מעשו וכו' – "אברהם שרה יעקב" בגי' "מרדכי אסתר"

במדרש רבה¹ במגילת אסתר ע"פ איש יהודי שמרדכי בדורו כמו אברהם, והראי' ממאמר רו"ל² אימא דאברהם שמה אמתלאי כו' ואימא דהמן שמה אמתלאי כו'. ואסתר מלכה על קכ"ז³ מדינות כמספר שני חיי שרה קכ"ז, הרי שמרדכי ואסתר שייכים לאברהם ושרה. והניתוסף במרדכי⁴ על אברהם הוא פעם אחת הוי'. והנתוסף באסתר על שרה, הוא ו' פעמים הוי', ביחד ז' פעמים הוי' הוא מספר יעקב.

הוא, כי כדי לנצח את המן הרשע הבא מעשו, שהוא ג"כ מאברהם ושרה, הוא ע"י בחי' יעקב דוקא. והוא מ"ש כי ביצחק יקרא לך זרע, ביצחק ולא כל יצחק⁵,

הנא אמר בי"ת תרי, בן שהוא עתיד לנחול שני עולמות העולם הזה והעולם הבא.

קרבן העדה: ופרץ ואין ישמעאל בכלל זרעו של אברהם, בתמי', ולמה יהא מותר בכל האומות. ומשני כתיב כי ביצחק יקרא לך זרע, דוקא יצחק ואין השאר זרעו. ופרץ עשו וכו', ולמה יהא מותר בזרעו של עשו. ביצחק, ולא כל יצחק למעט עשו שאין בכלל זרעו של אברהם. בי"ת תרי, ב' של ביצחק אתי לרמוזי על הבן שהוא עתיד לירש שני עולמות הוא הנקרא זרעו, והיינו זרעו של יעקב שנחלתו שני עולמות בימי דוד ושלמה וכן לעתיד.

ב.

7) וז"ל: מש"כ (בראשית לג, ג) והוא עבר לפניו, מאי והוא על מי נאמר "והוא" דא שכנינא עלאה דהוה אזלה קמי' (אלא "והוא" הכוונה על השכינה העליונה שהלכה לפני יעקב), ודא הוא נטירו עלאה (וזהו היא השמירה העליונה שהלכה לשמור אותו), כיון דחמא יעקב (וכשראה אותה יעקב) אמר הא עידן לסגרא גבי' דקודשא בריך הוא דהוה אזיל קמי' (אמר הרי עתה השעה להשתחות להקב"ה שהי' הולך לפניו), כרע וסגיד שבע זמנין (וכנגדו כרע והשתחוה שבע פעמים) עד גשתו עד אחיו, ולא כתיב וישתחו לעשו (כי לא לעשו השתחוה), אלא כיון דחמא דהא קודשא בריך הוא זול קמי' כדין סגיד לקבלי' (אלא כיון שראה שהקב"ה הולך לפניו אז השתחוה לנגדו), בגין דלא למיהב יקר למסגד לאחרא בר מני' (כדי שלא לתת כבוד להשתחות לאחר חוץ ממנו, ועשו חשב שכנגדו השתחוה יעקב), וכולא איהו כדקא יאות (והכל הי' כראוי), זכאין אינון צדיקיא דכל עובדיהו דקא עבדי בגין יקרא דמאריהו איהו (אשריהם הצדיקים שכל מעשיהם שעושים הם כנגד לתת כבוד לקונו), ובגין דלא יסטון לימינא ולשמאלא (וכדי שלא יטו עצמם לימין ולשמאל מדרך הישר של הקב"ה). [רמ"ק וכו"פ ומפרשים].

ראה גם לקמן סימן עא.

8) ראה אור התורה בראשית – פרשת וישלח – סוף עמוד רלא. פנים יפות פרשת וישלח (לב, כח). ספר המקנה קידושין כט, ב. ד"ה ואפשר דמתרחש ניסא.

פירוש: (ראה לעיל סימן טו) "עשו" בגי' 376, וכן ז' פעמים טמא" 7) $50 \times 350 = 17500$, + פעם א' הוי' $(26) = 376$, וע"י השתחוה יעקב ז' פעמים, וכנ"ל יעקב הוא ז' פעמים "הוי'", הנה כל פעם השתחוואה בירר יעקב פעם אחת "טמא" של עשו, ואחר ז' פעמים השתחוואה של יעקב, בירור כל הו' פעמים "טמא" בעשו, ואז נתגלה הפעם א' "הוי'" שהי' טמון בעשו (שהי' נבלע בתוך הו' פעמים טמא), ואז נתעורר הצד הטוב של עשו ולכן "ויחבקו וישקו".

1) אסתר רבה פרשה ו, ב וז"ל: איש יהודי שהי' שקול כאברהם בדורו, מה אברהם אבינו מסר את עצמו לתוך כבשן האש והחזיר והכיר לבריות גדולתו של הקב"ה הה"ד (בראשית יב) ואת הנפש אשר עשו בחרן, אף מרדכי בימיו הכירו הבריות גדולתו של הקב"ה הה"ד (אסתר ח, יז) ורכיב מעמי הארץ מתיהדים וייחד שמו של הקב"ה וקדשו, לפיכך נקרא יהודי, דכתיב איש יהודי, אל תקרי יהודי אלא יחירי.

2) בבא בתרא צא. "ואמר רב חנן בר רבא אמר רב, אמי' דאברהם אמתלאי בת כרנבו, אמי' דהמן אמתלאי בת עורבתי". ראה ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א' סימן פ. פג*. קלח.

3) (בראשית רבה פנ"ח, ג) וז"ל: "רבי עקיבא הי' יושב ודורש והצבור מתנמנם בקש לעוררן, אמר, מה ראתה אסתר שתמלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה, אלא תבא אסתר שהיתה בת בתה של שרה שחיייתה ק' וכ' ז' ותמלוך על ק' וכ' ז' מדינות". [ראה ביאור בזה בילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א' סימן קמח].

4) פירוש: מרדכי" (בגי' 274), אברהם" (248), החילוק ביניהם $(274 - 248) = 26$, שהוא פעם אחת הוי'. אסתר" (בגי' 661), שר"ה (505), החילוק ביניהם $(661 - 505) = 156$.

וכן ו' פעמים הוי' $(26 \times 6) = 156$.

ביחד $26 + 156 = 182$, שהוא ז' פעמים הוי' $(26 \times 7) = 182$, כמנין יעקב.

5) בראשית כא, יב.

6) ראה ירושלמי נדרים פרק ג' הלכה ח': הנודר שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר באומות. גמ'. ואין ישמעאל בכלל זרעו של אברהם (בראשית כא, יב), כי ביצחק יקרא לך זרע, ואין עשו בכלל זרע יצחק. א"ר יודן בר שלום ביצחק במקצת יצחק. ר' י

המפרשים ז"ל מה אצטרך לומר עד הבוקר, דבכמה דוכתי כתיב לילה ולא כתיב עד הבוקר. וי"ל עד הבוקר לע"ל ועד בכלל שאז ג"כ יקריבו קרבנות אע"ג דלא שייך אז הטעם דשייך השתא דהיינו לשלול אמונות ע"ז כמ"ש למעלה.

א"נ כמ"ש בס' ויקרא ע"פ וערבה לה' דאף שלע"ל אינם נרדפים אלו המינים עכ"ז הוה כלשעבר בשנים קדמוניות שהיו נרדפים.

מ"ש הריב"ה ז"ל דזאת תורת העולה היא העולה ר"ל כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה קשה איך יפורש לפי זה כל הנמשך. ונ"ל לפי שהקרבן צריך כמה דברים ומצינו דכולהו איתנהו בעוסק בתורה, דאמרינן בסוף מגילה (כט). ר"א הקפר אומר עתידין ב"ה וב"מ שיקבעו בא"י שנאמר כי כחבר בהרים כו' ב"כ וב"מ שקורין בהם ומרביצין כל התורה בהם עאכ"א א"כ הרי שנעשה כאילו הוא בא"י.

ובסוף מנחות אמר לעולם זאת על ישראל אר"י אלו ת"ח העוסקים בהל' עבודה ומע"ה כאילו נבנה מקדש בימיהם, הרי כאן א"י ומקדש, ובפ' ה' קורא ארחב"א אר"י כל הנפנה ונטול ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל מע"ה כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן, א"ל רבה לא ס"ל מר כאילו טבל, א"ל שפיר קאמרת דכתיב ארחץ ולא כתיב ארחיץ כו', א"כ הרי א"י ומקדש ומזבח וטבילה וקרבן. ועוד שם אמר רחב"א אר"י כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלא נסכים פרש"י כאילו הקריב עולה שחייבו הכתוב להקריב עמה מנחת נסכים אף זה הקורא אינו מקיים ואינו גומר את המצוה ולישנא דקרא נקט עולה ומנחה זבח ונסכים וה"ה דמצי למימר עולה בלא מנחה ונסכים דהא עולה נמי טעונה נסכים, א"כ הרי א"י ומקדש ומזבח וקרבן וטבילה ומנחה ונסכים, וז"ש על מוקדה על המזבח ר"ל ככל משפטי העולה.

ובזה יובן מ"ש בסוף מגילה ואהי' להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם א"ר שמואל בר יצחק אלו ב"כ וב"מ שבבבל, ר"ל שהוא כא"י שהוא הקדושה היותר קטנה שבעשר קדושות שמונה בפ"ק דכלים דהראשונה היא קדושת א"י וגדולה ממנה עיירות המוקפות חומה מימות יהושע בן נון ומפ' ואזיל עד קדש הקדשים, לכך אמר מקדש מעט סתם ולא פ' כמה מעט לפי שהוא כא"י שהיא היותר קטנה מכל העשר.

ובזה ידוקדק מ"ש בפ' בתרא דתעניות שאמר הקב"ה לאברהם כבר תקנתי להם לישראל סדר קרבנות, בזמן שקורין בהם לפני מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני, דקשה לפני לפני למ"ל אלא ר"ל שקורין בהם בב"כ ובב"מ שהוא לפני הקב"ה מצוי בב"כ שהוא כא"י מעלה אני כאילו הקריבום לפני דהיינו ע"ג המזבח.

צמח טו

ו, ב – צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר ואש המזבח תוקד בו

מביא הוכחה מפ' הטיבה ברצונך את ציון וגו' לשיטת הרמב"ן דטעם הקרבנות לשבור לב האדם וכו', דלטעם הרמב"ם להרחיקם מע"ז, והרי לע"ל לא יהיו ע"ז דאת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, ומבאר בזה המדרש "וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם (כימי נח), וכשנים קדמוניות (כימי הבל)"

במדרש וערבה לה' מנחת יהודה וכו' כימי עולם כימי נח וכשנים קדמוניות כימי הבל. רבנן אמרי כימי עולם כימי משה וכשנים קדמוניות כימי נח.

ונלענ"ד דהנה הרמב"ם ז"ל כתב בטעם הקרבנות משום שהיו רגילין בעבודה זו דהיינו להקריב לע"ז וע"ז ה' בעת ההוא בקר וצאן לכן צוה הקב"ה שיקריבו לפני ה' בקר וצאן, ובאמת שכן מובאר בספרי.

ורמב"ן דחה דבר זה וכתב בטעם הקרבן לשבור לב האדם שרואה שור שחוט לפניו והדם נזרק והקרב והכרעיים נשרפין ויחשוב בלבו שהוא ראוי לזה והקב"ה ברוב רחמיו מקבל קרבן הבהמה בשביל גוף הבהמה.

והנה באמת כי דברי רמב"ן נכונים דהרי לעתיד כשיעבור רוח הטומאה ויהפך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם המיוחד ועבודה-זרה יבוטל ואעפ"כ יביאו קרבן לה' והיינו משום לשבור לב האדם כשיטת הרמב"ן.

עוד הביא הרמב"ן ראי' מקרבן נח שאחר המבול לא ה' בעולם רק הוא ובניו ולא ה' שום ע"א בעולם וכמו כן בימי הבל בודאי לא ה' ע"ז דהרי בימי אנוש צץ האפקורסות לקרוא בשם ע"ז ואעפ"כ הביאו קרבן.

והנה בזה פירשתי מאמר הכתוב זבחי אלקים רוח נשברה דהיינו כשיטת הרמב"ן והראי' הטיבה ברצונך את ציון כו' אז תחפץ זבחי צדק וכו' והיינו משום שבירת הלב. וזה ביאור המדרש וערבה לה' וכו' דהיינו בזמן ביאת משיח צדקנו יהיו הקרבנות כימי נח וכימי הבל דהיינו רק לב נשבר.

ישועות יעקב

רמז במ"ש "כל הלילה עד הבוקר", "הליל" – הגלות, "הבוקר" – הגאולה, דגם לע"ל יקריבו קרבנות, אף שבטל הטעמים, א) לשלול אמונת ע"ז, ב) דלע"ל אינם נרדפים מינים אלו וכו', עכ"ז יקריבו קרבנות בבנין העתיד וכו'

זאת תורת העולה כו' כל הלילה עד הבוקר. הקשו

♦ יום ראשון ו' ניסן ♦

ו (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א וימליל יי עם משה למימר:

(ב) צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה עליהמוזבח כל־הלילה עדי־הבקר ואש המזבח תוקד בו:

ב פקד ית אהרן וית בנוהי למימר דא אורייתא דעלתא היא עלתא על דמתוקדא על מדבחא כל ליליא עד צפרא ואשתא דמדבחא תהא יקדא בה:

שפ'ל 'תורה' לרבות הוא בא, לומר: תורה אחת לכל העולים, ואפלו פסולין, שאם עלו לא ירדו. הוא העלה. למעט את הרובע ואת הנרבע וכיוצא בהן, שלא היה פסולין בקדש, שנפסלו קדם שבאו לעזרה.

(כל הענין בתורת כהנים חכמים פרק ג ופרק ד).

כ"ט צו את אהרן • (ת"ט) אין "צו", אלא לשון ורדו מיד ולדורות. אמר רבי שמעון: ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כ"ס. זאת תורת העלה וגו'. הרי הענין הזה בא ללמד על הקטר חלבים ואיברים שיהא פשר כל הלילה, וללמד על הפסולין, איזה אם עלה – ירד, ואיזה אם עלה – לא ירד;

כלי יקר – עזר והדר

בכל הפרשה, כי הכל תורת כהנים הוא, "ושפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו" (מלאכי ב' ו'), על כן בא לזרזם לחזק לבם בתורת ה' ללמדה לדורות, ושלא יקרה להם כדרך שקרה לרבי יוחנן שבעון מיניה אורייתא ולא ידע, אלא בעין שנאמר (חגי ב' יא) "שאל נא את הכהנים תורה" וגו', וכדשמואל דאמר לא אשתבש כהני (פסחים ז').

את אהרן ואת בניו. בכל סדר ויקרא לא הוזכר אהרן כי אם "בני אהרן", ואמרו במדרש שרקו הקדוש ברוך הוא בעבור עון העגל, ומשה קרבו בתפלתו ואמר בור שנואה ומימיה חביבין בו, כדאיתא בילקוט (רמז תעט):

ומעמו של דבר, כי כל הקרבנות של פרשת ויקרא מדברים על הרב מאותן הקרבנות הבאים על החטא, ואלו לא חטאו בעגל לא היו צריכים לאותן קרבנות כלל, כמו שנאמר (ירמיה ז' כ"ב) "כי לא דברתי את אבותיכם ביום הוציא אותם מארץ מצרים על דברי עולה ונבח", ואמרו המפרשים דוקא 'ביום הוציא אותם מצרים על דברי עולה ונבח', אבל אחר שחטאו בעגל צויתים על משקן וקרבנות, כי היו צריכין אז לכפרות:

דעתך, אמר להו דעתא בלבא תליא ולבא בכיסא תליא. מכאן ראיה שחסרון כ"ס "יהולל חכם ויאבד לב מתנה" אשר נתן לו אלהים לחשב "בחרשת עין" חיים, והשיאו לבו לחשב ולהרהר בעברה. ואם לא עשה הכהן קרבן זה במשפט צריך לעשות אחר והראשון בטל ואבד, כך פרש בחזקוני, ועל ידי חסרון כ"ס זה יאבד דעתו ולבו ויבוא לידי הרהור עברה, ואז לא יהיה גם הקרבן השני כפרה על ההרהור, ויהי כפר על ההרהור, והרי הקרבן מוסיף לו הרהור עברה על ידי חסרון כ"ס, לפיכך הכהן צריך ורדו ביותר בקרבן העולה דוקא:

דבר אחר, לפי שכל פרשה זו צווי אל הכהנים לאמר לדורות, ללמדם זאת תורת העלה ותורת החטאת וכן כל תורת הקרבנות, והלמוד מסתמא הוא בחנם כאמרו רבותינו ז"ל (ירוש' ס' פ"ה) "אני בחנם אף אתם בחנם", ועוד שהכהנים משתמא אינן עשירים כי אין להם חלק בארץ וארחתו דבר יום ביומו" מן שלחן גבוה, ומחמת חסרון כ"ס שבהם חיישינן שמא יאבדו דעתם התלויה בכ"ס, על כן בא לזרזם ואמר צו את אהרן ואת בניו לאמר, הינו לאמר לדורות וללמדם זאת תורת העלה וכן כל זאת תורת הנאמרים

ו (ב) צו את אהרן ואת בניו לאמר. אין צו אלא ורדו מיד ולדורות, אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כ"ס (ר"ש). אין ורדו כי אם במקום עצלה, וכתוב (משלי ט' טו) "עצלה תפיל תרדמה", וכתוב (ש"ס ט) "עד מתי עצל תשקב", וכן הוא מצינו שיתעסק ביקודת אש כל הלילה עד הבקר, ויש לחוש שמצד העצלה המצינו באדם יבוא לידי תרדמה ויקלל הקרבן, על כן הוא צריך ורדו. ודגמא לזה פרש הרא"ם בענין חסרון כ"ס, שאיבא צער טובא ביקודת האש כל הלילה יותר מצערו של חסרון כ"ס:

ומכאן למדו רבותינו ז"ל (שבת כ) לומר ששבתם כהנים ורזים הם, כי הכתוב זרזם באמרו צו את אהרן ואת בניו לאמר, לדורות, שכלם יהיו מזוזים בעבודה, ויעבירו שנה מעיניהם ותנימיה מעפעפיהם ויתעסקו בעבודה כל הלילה עד הבקר:

ובענין חסרון כ"ס האמור כאן רבו הדיעות, ואוסף לקח טוב משלי. לפי שהעולה מכפר על הרהור חלב (ירושלמי שבעות פ"א ז'), ומצינו בירושלמי (תרומות פ"ח ה' הד' שטמות) 'מעשה ברבי יוחנן דאבד ליה ביסיתיה ובעון מיניה אורייתא ולא ידע, אמרין ליה וכי מפני דאבדה ביסיתיה אבדה

בקשו חשבונות רבים

צבור צריף להזהר ביותר, ואספן יכול האדם לטעון שלא-דוקא שעצים למערכה הם הדברים הכי נחוצים עכשו, ואולי יש דברים הנחוצים יותר, ולכן צריכים להשתמש בכספי הצבור לדברים אחרים. ולכן דוקא פאן קשמדבר בכספי צבור, שם צריף הכתוב להזהיר ולזרז שקשהקב"ה מצוה לעשות משהו, אין מקום לחשבונות גני-אדם. וכשהקב"ה מצוה שצריף עצים למערכה, ודאי הדבר שזהו מה שצריכים לעשות עם הכסף.

על הפסוק "צו את אהרן" (ו. ה) מפרש רש"י "ביותר צריף הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון פיס". יש לעין מדוע נאמר זירוז זה דוקא פאן בנוגע לאש המזבחה, ולא במצות אחרות שיש בהן חסרון פיס? ויש לבאר זה בעבודת האדם לקונו: במצות אחרות שיש בהן חסרון פיס, כצדקה וכיוצא בזה, אין צריף לזירוז כל-כף, כי בהן בטוח האדם שהקב"ה ישלם לו בחזרה. ואפילו בלא זה, הרי זה כסף שלו, ובכסף שלו יכול הוא לעשות ככל העולה על רוחו. אכל כשמוגיע למזון הקדש שהוא מכספי צבור, ובכספי

כלי יקר - עז והדר

ברצונה את ציון וגו' אז תחפץ זבחי צדק אז יעלו על מזבחה פרים"; ו**יכול** להיות שעל זה נאמר (ירמיה ז כב) "עלותיכם ספוד על זבחיכם ואכלו בשר", שהנביא מוכיחם שיבואו בית ה' בעולות ושלמים שהבשר נאכל לבעלים, ואל תסבבו חרבן הבית ובטול הקרבנות, ואל תשענו "על משענת קנה רצוף אהבה" לומר שיכולים אנו לפטר עצמנו מן הקרבנות בדברי עולה וזבח והיגו שיח שפתותינו, "כי לא דברתי את אבותיכם ולא צויתים ביום הוציאי אותם מארץ מצרים על דברי עולה וזבח" (שם פסוק כב), דוקא על הדברים של עולה וזבח לא צויתי ביום הגאולה דהיגו 'ביום הוציאי אותם מארץ מצרים' כי זהו בקרן של ישראל, והכתוב שאומר **זאת תורת העלה הוא העלה** דוקא **כל הלילה עד הבקר** ולא עד בכלל, כי הבקר זמן לקרן ממש: **ואמר ואש המזבחה תוקד בו**, אם בסתם אש הוא מדבר, רצה לומר **תוקד בו** באדם המקריב הקרבן, "כי אש קדוה באפו" מצד היותו נבהל ונרתע לאחוריו לומר מה זה עשיתי כי הרעוטי מעשי וקפחתי חיי כי הייתי ראוי לכל הדינין הללו, ונמקצא שאש המזבחה פועל בו וגורם לו לשוב בתשובה. ואם "באש דת" התורה ידבר, פשוט שהוא **תוקד בו** ממש, ושורף בו כל מחשבה רעה וכל הבהמיות שבו: **ועל** צד הרמז שהזכיר חשבת הגלות

ואל תאמר שעסק התורה דומה להקרבנות עולה על דרך העברה שהרי באמת אין פאן לא מוקד אש ולא מזבחה, תלמוד לומר **על מוקדה על המזבחה**, כי אש התורה אשר בקרבו דומה לאש המזבחה: **והודיע לנו הכתוב שזמן העולה כל הלילה עד הבקר**, ועוד **שער הבקר** מיתר. ללמד "דעת את העם" על צד הרמז, כמו שזמן העולה **כל הלילה עד הבקר**, כך הזמן המוכן לזה שהעוסק בתורת עולה דומה כאלו הקריב עולה הוא בזמן הגלות שגמשל ללילה, כי אז צריכים ישראל 'לשלם פרים שפתותיהם' (ע"פ השע"ד יז א), **ועד הבקר** ולא עד בכלל, כי בזמן שיעלה בקרן של ישראל אז יעלו על מזבחה פרים ממש. כמו שנאמר (תהלים נא יז) "ה' שפתי" וגו', ואימתי אני מבקש שתקבל ניב שפתי, "כי לא תחפץ זבח זאתנה" (שם פסוק יח), ולשון 'כי' מורה על הזמן, ורצה לומר כי יהיה זמן שלא תחפץ זבח, ועל אותו זמן אני מבקש שתקבל ארשת שפתי במקום הקרבן, כי על ידי העסק בתורת הקרבנות יבוא האדם גם בן לידי רוח נשברה, זהו שנאמר (שם פסוק טז) "ובחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבדו", ומדקאמר 'לא תבדו' שמע מינה שעסק הקרבן עצמו נבחר לה יותר מן העסק בתורת עולה, ומה שנאמר **זאת תורת העלה הוא העלה** הינו דוקא **כל הלילה** בגלות כשאין זבח ומנחה, וזהו שנאמר אחר כך (שם פסוק כ"בא) "היטיבה

ולפי שאהרן שעשה העגל היה סבה אל הקרבנות, על פן נתרסק מעשיהם כי 'אין קטגור נעשה סגור' (ברכות נט), עד שקרבו משה בתפלתו ואמר 'לעצים חלקת כבוד בשביל בניהם כדתן (תמיד כט) כל העצים כשרים למערכה חוץ משל זית וגפן וכו' (ילקוט שם), והוא לפי שמקריבים על המזבח יין ושמן התולדות, על פן נצולו העצים שהם אביהם שלא ישרפו במערכה, כך אהרן יהיה נצול בשביל בניו כי אמר ה' להשמיד כל פרוי. והועילה תפלת משה לחציאו, ובעבור החצי שנושרפו יצא אביהם בדימוס, והקדוש פרוי הוא הודיע דרכיו למשה שפך יהיה שיתקדש הבית בבניו של אהרן, ועל זה בנה משה יסוד תפלה זו: **זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה. 'הוא העלה' מיתר** לגמרי, והסכימו המפרשים לומר שבא להודיע שכל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה" (ראה מנחת כ"ד). ועל זה אמר **זאת תורת העלה**, העוסק בתורת העולה, **הוא העולה**, זהו טוב כמו הקרבנות העולה עצמה. ויהיא קרינו, הוא מוסב על ספר התורה, כי ספר לשון זכר ותורה לשון נקבה (ראה רש"י דברים כט א), על פן נאמר '**הוא העלה** וקרינו יהיא': **ויש** אומרים, '**הוא העלה**, שנחשב לו עסק התורה שנקראת 'תושיה' שמתקשת כחו של אדם' (סנהדרין כו) כאלו הקריב 'הוא' את עצמו לעולה.

החבור להקב"ה בקיום מצותיו

והמעלה בקיום המצות. ב. כי כך צוה הקב"ה ולכן מקיים מצותיו בקבלת עול', ולא מצד שמבין בשכלו המעלה שבזה. ועל זה אומרים שעקר ה"צויות וחיבור" להקב"ה שעל-ידי קיום המצות הוא כשמבטל את עצמו להקב"ה, ומקיים מצותיו לא מצד שמבין כך בשכלו אלא רק מפני ה"ציווי", שקף צוה הקב"ה.

בקשר לפסוק 'צו את אהרן' (ו, ב) ישנם שני פירושים הקשורים בתיבת "מצוה": א. מלשון ציווי. ב. מלשון "צויות וחיבור" (לקוטי תורה/ בקוטי מה, ג. ועוד) שקיים המצות מחבר ומקשר את ישראל להקב"ה. ויש לומר ששני פירושים אלו מבארים אחד את השני: דהנה יהודי יכול לקיים מצות משני טעמים: א. כי מבין בשכלו היקר

כלי יקר - עוז והדר

שמתוכו וכלכלה של תאנים הוא אחר שחתכו העקצין, והמשיל אליהם הקרננות המכפרים בעד חטא המעשה והרהור שמבית ומחוץ. ובאה התשובה על זה **כל הלילה**, בעולם הזה בעוד היות האדם מסבף בחשבת חמרו או "אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", דוקא כל זמן היותו 'בארץ' מחבר בחלק הארצי החמרי שבו, אמנם כשיעלה בקר הגאולה אז יסר "לב האבן" מקרב ישראל, 'אז תחפץ ובחי צדק עולה וכליל, לא עולה וחטאת אלא שלמים הבאים דרך צדקה ודורון, 'אז יעלי' לרצון 'פריים' הבאים דרך צדקה ודורון. וזה פרוש יקר:

על מוקדה על המזבח וגו', שלשה יקידות נזכרו בפירוש, ומחרי" אברבנאל פרש שהם כנגד שלש תפלות, כי התפלות כנגד התמידים תקנום, תפלת השחר כנגד תמיד השחר, ותפלת מנחה כנגד תמיד של בין הערבבים, ותפלת ערבית כנגד איברים ופדרים שזמנם כל הלילה (ברכות כו). וזהו שנאמר **על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר**, כנגד תפלת ערבית שזמנה כל הלילה עד הבקר, ועל זה אמר **ואש המזבח תוקד בו**, ואחר כך אמר (פסוק ט) **והאש על המזבח תוקד בו ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר**, כנגד תפלה של שחרית. ואחר כך אמר (פסוק י) **אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, ואת תורת המנחה**, וזה כנגד תפלת מנחה. עד כאן תרף דבריו. וכדמות ראיה לךבריו שהתפלה רמוזה בלשון יקידה, לפי שנאמר (תהלים לט ט) "בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני".

"ברצונך את ציון ותבנה חומות ירושלים אז תחפץ ובחי צדק עולה וכליל" (תהלים נא כ"ב-א): **וקשה** על מדרש זה היכן רמוז בפסוק תשובה זו, כי הקשיא כאן והתשובה בספר תהלים. אלא ודאי שבעל מדרש זה סמך על **יתור עד הבקר** הנאמר כאן, ודרש שמשוה השיב להקדוש ברוך הוא דוקא **כל הלילה** בעולם הזה הנמשל ללילה תקבל זה, **ועד הבקר** לזמן הגאולה כשיעלה בקרן של ישראל דהינו כשתטיב ברצונך את ציון ולא עד בכלל, כי אז תחפץ ובחי צדק, ונקט אגב שטפיה לשון הפסוק שבתהלים, אבל כל תשובה זו הוציא מן **יתור עד הבקר**:

וכונת המאמר הוא, שהעולה של העולם הזה בזה על חטא ההרהור (ירושלמי שבעות פ"א ד"ז), וכי זה כבוד ודורון, כי אין כבוד לה' שחטא וקביא קרבו, כי יותר היה טוב שלא יחטא ולא יביא קרבו, כי קרבו זה אינו דורון כלל אלא תשלום החטא, וכי מכבדים את המלך בתשלום חובו. ועל כן הביא משל מן התאנים וזיו, לפי שנאמר (הושע ט ט) "כענבים במדבר מצאתי ישראל כבבורה בתאנה", כי במדבר היו ישראל חוטאים ורעים מתוכם ומפרם כמו שיתבאר בעזרת השם בפסוק "והאספסף אשר בקרבו התאוו תאנה" (במדבר י"א ט) עין שם, ובהו המשיחם לענבים שגראין יפים מבחוצי ובתוכם פסלת וגרעיניו, והתאנים יש להם עוקץ מבחוצי כדמסיק בי'לקוט פ'רשת לך לך (רמז ט) בענין המילה 'מה התאנה אין בה פסלת כי אם עקצה' כו', והיין הוא אחר הסרת הפסלת

שנמשל ללילה, ובעצם הזמן שהוא "ממרום שלח ה' אש" בניעקב (ע"פ איכה א) ויש לחוש פן חס ושלום "מנפשו ועד בשר וכלה" (ישעיה י"ח) ואיה ה'בקר' אשר אמר. על כן אמר שאש של מעלה שורף ואינו מכלה, כי **אש המזבח תוקד בו** ב'שאל, כי כל אש שלמעלה כך טבעו ששורף ואינו מכלה, ואש המזבח יוכיה, ובאמרו רבותינו ז"ל (חגיגה כו) 'פושעי ישראל אין אש של גיהנם שולט בהם, קל וחמר ממוזבח הזהב שלא היה עליו כי אם כעבי דינר זהב ולא נשרף, קל וחמר אלו שמלאים מצות רמון'. ומסיק בתנחומא (שמות ט) 'שאש של מעלה כך טבעו ששורף ואינו מכלה, וראיה מן אש דסנה כי 'הסנה איננו אכל' (שמות ג ב). וזה למוד נפלא על מה שנאמר 'ממרום שלח ה' אש', לומר לך אשיו משהו חציו (ראה ב"ק כג), כי חציו כלים וישראל אינו כלים (פסוק ט), כך אשיו אשר שלח ה' ממרום הוא ולא יבער בהם לכלותם, אלא אש הדומה ל**אש המזבח תוקד בו עד הבקר** עד שיעלה בקרן של ישראל: **ומה שאמרנו כל הלילה עד הבקר** רמז לזמן הגלות, פרוש זה מכרח מן המדרש שמסיק בי'לקוט (רמז תעט) **זאת תורת העלה**, אמר רבי אבא בר יודן משל למלך שכבדו אוהבו בחבית של יין וכלכלה של תאנים, אמר לו המלך זו היא דורון, אמר ליה אדוני המלך לפי שעה כבדתיך אכל בשתכנס לפלטיין אתה יודע במה אני מכבדך, כך אמר הקדוש ברוך הוא למשה **זאת תורת העלה הוא העלה** בתמייה, אמר לפניו רבונו של עולם לפי שעה הקרבתי אותה, אבל כשתטיב

מִיָּד, לְלֹא דְחִיּוּת.

"וְלְדוֹרוֹת" - הַקְּיִים אֵינּוּ חֲדָ-פְּעֻמִּי, אֲלֵא נִמְשָׁךְ עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת. וּבִשְׁנֵי מוֹבְנֵי: (א) יֵשׁ לַפְּעֻלָּה זֶה פִּירוֹת וּפִירֵי-פִירוֹת עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת; (ב) הַפְּעֻלָּה עֲצֻמָּה הִיא תְּמִידִית, וּבִלְשׁוֹן הַיְדוּעַ - 'פְּעֻלָּה נִמְשַׁכֶּת'.

וְאֵת אֶהְרִן (ו, ב)

אֵין 'צו' אֲלֵא לְשׁוֹן זְרוּז מִיָּד וְלְדוֹרוֹת (רש"י)
"אֵין 'צו' אֲלֵא לְשׁוֹן זְרוּז" - כְּלָלוֹת עֲבוּדָתוֹ שֶׁל הָאֲדָם לְקוֹנֵי צְרִיכָה לְהִיְוֹת מִתּוֹךְ זְרִיזוֹת, בְּגִלְל הַשְּׂמִיחָה וְהַתְּשׁוּקָה לְקַיֵּם אֶת רְצוֹן הַבוֹרֵא.
"מִיָּד" - מִצְוָה הַבְּאֵה לְיָדָךְ אֶל תַּחֲמִיצְנָה, אֲלֵא יֵשׁ לְקַיְמָה

כלי יקר - עזו והדר

לָךְ וְאַצְפָּה, וְקָשָׁה 'בְּקָר' 'בְּקָר' לְמָה לִי, כִּי אֵין לֹמַר שְׂמֹדְבַר כְּמִי שֶׁשָּׂכַח עֲרִבִית שֶׁמִּתְפַּלֵּל שְׁחִרִית שְׁתִּים, שְׁהָרִי עֲרִבִית רְשׁוֹת וְהַדְּבָר שֶׁהוּא רְשׁוֹת אֵינּוּ צְרִיף תְּשׁוּמִין. וְעוֹד מִדְּקָאֵמַר 'אֲעַרְךָ לָךְ' וְדַאי בְּקָר זֶה מְדַבֵּר בְּתַפְלַת מִנְחָה שְׁנָאֵמַר בְּהַ (פסוק ו) **הַקְּרַב אֶתְּהָ בְּנֵי אֶהְרִן 'לְפָנַי ה'** מַה שְּׁלֹא נֶאֱמַר כֵּן בְּשׁוֹם אַחַת מֵהֶם, וְלְפָנַי ה' הָאֵמֹר כֵּן אֵין הֵינּוּ 'לָךְ' הָאֵמֹר לְהֵלֵךְ, כִּי תַפְלָה זֶה קְרוּבָה אֶל ה' יוֹתֵר מְפֹלֵם. וּמִכַּאֵן לְמֹד לֹמַר שְׂפָסוּק זֶה מְדַבֵּר כְּמִי שֶׁשָּׂכַח מִנְחָה וְלֹא הִתְפַּלֵּל אוֹתָהּ אֲפִלּוּ בְּעֲרִבִית שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּבִקְרָה שְׁתִּים, רִאשׁוֹנָה תַפְלַת הַבְּקָר אֲשֶׁר עָלֶיהָ אָמַר 'ה' בְּקָר תִּשְׁמַע קוֹלִי, וְהַשְּׁנֵיָה לְתַשְׁלוּמֵי מִנְחָה וְעָלֶיהָ אָמַר 'בְּקָר אֲעַרְךָ לָךְ וְאַצְפָּה, שְׁהִיָּה מִצְפָּה וּמִמַּתִּין עַד שֶׁהִתְפַּלֵּל תַּחֲלָה שְׁחִרִית שֶׁל חוּבָה. וְאָמַר 'לָךְ' דְּגִמַת **לְפָנַי ה'** הָאֵמֹר כֵּן, כִּי תַפְלַת מִנְחָה קְרוּבָה בְּיוֹתֵר אֶל ה' מִדַּת הַרְחֻמִּים, כִּי בַלְלִיָּה מִדַּת הַדִּין שׁוֹלֵטת (וּמִדַּת חַיִּים ע"ה) עַל כֵּן אֵין הָעֲרִבִית כָּל כָּף עַת רְצוֹן וְלִפְיָךְ הוּא רְשׁוֹת, וְהַשְּׁחִרִית קְרוּב קֶצֶת אֶל הַלְלִיָּה שְׁעֵבְרָה, אֲבָל הַמִּנְחָה שְׂבִצְהָרִים רְחוּקָה מִשְׁנֵי גְבוּלִים אֵלּוּ, כְּמוֹ שְׁנָאֵמַר (תהלים לו ו) "וּמִשְׁפָּטָךְ כְּצִהָרִים", עַל כֵּן סִדְרָם הַכְּתוּב בְּפָרָשָׁה זֶה כְּסִדְרָם מְדַרְגָּתוֹ, עֲרִבִית, שְׁחִרִית, מִנְחָה. וְכֵן סִדְרָם דְּדוּד בְּאֵמְרוֹ (שם נה ע"ה) "עֲרַב וְבִקְרָה וְצִהָרִים אֲשִׁיחָה וְאֶתְהַמָּה", כְּמִסְפָּר וְאֶתְהַמָּה, דְּהֵינּוּ חֲמִשָּׁים וְשֶׁבַע בְּרִכּוֹת שֶׁבְּשִׁלְשָׁה תַפְלוֹת עִם שְׂבַכַת הַמֵּינִים: וְלְפָנַי זֶה קָאֵי 'לְעוֹלָם יִזְהַר אֲדָם בְּתַפְלַת הַמִּנְחָה' עַל שֶׁלְשָׁתוֹ, וְכֵן מַה שְּׂאֵמַר **אִשׁ תְּמִיד תִּוְקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ**, וְעַל עֵינֵן הַתְּמִידוֹת אָמַר **וְזֹאת**

אֵף זֶה, לֹא זֶה מִנְחָה אֲלֵא גַם שְׁחִרִית, וְלֹא זֶה שְׁחִרִית אֲלֵא אֲפִלּוּ עֲרִבִית: **עַל** כֵּן נִרְאָה לְפָרֵשׁ שֶׁשֶׁלְשָׁתוֹן מְדַבְּרִים מִתַּפְלַת הַמִּנְחָה לְבַד, שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם מוֹסִיף זְמוֹן לְמִנְחָה, כְּדִמְסִיק בְּטוֹר אַרְחַ חַיִּים סִימָן ק"ח עַל הַמְבַטֵּל אֵיזוֹ תַפְלָה אִם יֵשׁ לָהּ תְּשׁוּמִין אִם עֶבֶר וְלֹא הִתְפַּלֵּל שְׁנֵי תַפְלוֹת, כִּי לְדַבְּרֵי בְּעַל הַלְכוֹת גְּדוּלוֹת יֵשׁ תְּשׁוּמִין אֲפִלּוּ אִם עֶבֶר שְׁנֵי תַפְלוֹת, וְלְדַבְּרֵי רַבְּנוּ יוֹנָה אֲפִלּוּ אִם עֶבֶר יוֹמוֹ כְּדִמְסִיק בְּבֵית יוֹסֵף. עַל כֵּן רִאוּ שֶׁלְשָׁה אֲמוּרָאִים אֵלּוּ לְדַבֵּר בְּמַעֲלַת תְּהֵלַת תַּפְלַת מִנְחָה, כִּי רַבִּי חֵלְבוֹ אוֹמַר לְעוֹלָם יִזְהַר אֲדָם בְּתַפְלַת מִנְחָה כְּדַרְךָ שְׁנָאֵמַר **אִשׁ תְּמִיד** שְׁלֹא יִבְטֹלָה בְּשׁוֹם עֶסֶק בְּעוֹלָם: **רַבִּי** יוֹחָנָן מוֹסִיף לְתוֹן זְמוֹן לְמִנְחָה, אֵף גַם נֶאֱמַר וְלֹא הִתְפַּלֵּל מִנְחָה מְפֹלֵם מְקוֹם יִזְהַר לְשִׁלְמֵם הִתְפַּלָּה בְּעֲרִבִית הַסְּמוּכָה לָהּ, וְזֵהוּ שְׂאֵמַר 'אֵף בְּתַפְלַת עֲרִבִית, רְצָה לֹמַר שִׁיְהִיָּה נִזְהַר לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה אֵף בְּעֲרִבִית, שְׁנָאֵמַר 'מִשְׂאֵת כְּפִי מִנְחַת עֲרִב', וְקָשָׁה לְמָה קָרָא לְעֲרִבִית מִנְחָה, אֲלֵא וְדַאי שְׂמֹדְבַר כְּמִי שֶׁשָּׂכַח לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה שְׂמִתְפַּלֵּל עֲרִבִית שְׁתִּים, מִתַּחֲלָה עֲרִבִית וְהַשְּׁנֵיָה לְתַשְׁלוּמֵי מִנְחָה, לְכָף נֶאֱמַר עַל תַּפְלַת עֲרִבִית 'תְּכוּן תַּפְלָתִי קִטְרַת לְפָנֶיךָ' זֶה תַּפְלַת עֲרִבִית הַבְּאֵה בְּשַׁעַת הַקְּטָרֶת בֵּין הָעֲרִבִים דְּהֵינּוּ בְּשַׁעַת הַעֲלָאת הַבְּרוֹת, וְאַחַר כֵּף יִתְפַּלֵּל אַחַת לְמִנְחָה, הוּא שְׁקָרָא 'מִנְחַת עֲרִב': **וְרַב** נְחֻמָּן הוֹסִיף לֹמַר עוֹד אֵף בְּשְׁחִרִית, רְצָה לֹמַר אֵף בְּשְׁחִרִית יֵשׁ תְּשׁוּמִין לְמִנְחָה אֵף עַל כֵּן שְׂעֵבֶר שְׁנֵי תַפְלוֹת וְעֶבֶר גַּם יוֹמָה, שְׁנָאֵמַר 'בְּקָר תִּשְׁמַע קוֹלִי בְּקָר אֲעַרְךָ

וְהֵנְנִי מוֹסִיף עַל דְּבַרְךָ לְהַבִּיא עַל זֶה רְאִיּוֹת בְּרִיאוֹת וְטוֹבוֹת, כִּי מִתַּחֲלָה אָמַר **וְאִשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּוְקַד בו'**, אֵין כֵּן שׁוֹם אֲזַהְרָה לְלֹא כִּי אִם עֲשָׂה. וּבִשְׁנֵיָה נֶאֱמַר לֹא וְעֲשָׂה, שְׁנָאֵמַר **עַל הַמִּזְבֵּחַ תִּוְקַד בו לא תִּכְבְּהוּ**, 'תִּוְקַד בו' עֲשָׂה, 'לֹא תִּכְבְּהוּ' לֹא תַעֲשָׂה. וּבִשְׁלִישִׁית נֶאֱמַר גַּם כֵּן לֹא וְעֲשָׂה וְהוֹסִיף בו עֵינֵן הַתְּמִידוֹת, שְׁנָאֵמַר **אִשׁ תְּמִיד תִּוְקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ 'לֹא תִּכְבְּהוּ'**, וְכָל זֶה לֹא נִכְתַּב עַל צַד הַקְּרִי כִּי אִם לְכוֹנֵן גְּדוּלָה וְנִפְלְאוֹת. וְזֵה לְפִי שֶׁתַּפְלַת עֲרִבִית רְשׁוֹת וְאֵינָה חוּבָה (רִאֵה בְּרִכַּת כו:), עַל כֵּן לֹא נֶאֱמַר בְּהַ שׁוֹם לֹא, וְאֲפִלּוּ הָעֲשָׂה אֵינּוּ עֲשָׂה גְּמוּר כִּי אֵין צְוִיָּה אֶל הָאֵשׁ, שְׁהָרִי נֶאֱמַר **וְאִשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּוְקַד בו'**. וְתַפְלַת שְׁחִרִית חוּבָה וְאֵסוּר לְבַטְלָהּ, עַל כֵּן הוֹסִיף לֹא **וְלֹא תִּכְבְּהוּ**. וְתַפְלַת הַמִּנְחָה נוֹסֵף עַל לֹא ד' **'לֹא תִּכְבְּהוּ'** אָמַר **'אִשׁ תְּמִיד'**, הַמִּזְבֵּחַ עַל הַתְּמִידוֹת שְׁלֹא יִבְטֹל עַל יְדֵי שׁוֹם עֶסֶק בְּעוֹלָם, כְּדִמְסִיק בְּמִסְכַּת בְּרִכּוֹת (ע"ה) 'אָמַר רַבִּי חֵלְבוֹ לְעוֹלָם יִזְהַר אֲדָם בְּתַפְלַת הַמִּנְחָה שֶׁכֵּן אֵלֶיהָ לֹא נִעְנָה כִּי אִם בְּתַפְלַת הַמִּנְחָה כו', רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמַר אֵף בְּתַפְלַת עֲרִבִית שְׁנָאֵמַר (תהלים קמא א) "תְּכוּן תַּפְלָתִי קִטְרַת לְפָנֶיךָ מִשְׂאֵת כְּפִי מִנְחַת עֲרִב", רַב נְחֻמָּן בַּר יִצְחָק אָמַר אֵף בְּתַפְלַת שְׁחִרִית שְׁנָאֵמַר (שם ה ו) "ה' בְּקָר תִּשְׁמַע קוֹלִי בְּקָר אֲעַרְךָ לָךְ וְאַצְפָּה". הֵנָּה רּוֹאֵה שֶׁלְשׁוֹן 'תְּמִיד' וְלִשׁוֹן 'לְעוֹלָם' מוֹרִים עַל הַזְּרוּיוֹת וְהַתְּמִידוֹת בְּתַפְלַת הַמִּנְחָה, עַל כֵּן נֶאֱמַר כֵּן **אִשׁ תְּמִיד**, וְלִהְלֵךְ אָמְרוֹ **'לְעוֹלָם יִזְהַר אֲדָם כו'**: **אִשׁ** מֵאֵמַר זֶה עֵדוּן צְרִיף לְמוֹדְעִי, כִּי שֶׁלֵּשׁ דְּעוֹת אֵלּוּ לֹא נִזְכְּרוּ כְּסִדְרָם מְדַרְגָּתוֹ, כִּי הִיָּה לוֹ לְקַבֵּעַ דְּבַרֵּי רַבִּי יוֹחָנָן בְּאֶחְרוּנָה כְּדִי לְסַדְּרֵן דְּרַךְ לֹא זֶה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שחות כרך ג עמ' 950)

זאת תורת העולה (ו, ב)

בא ללמוד על הקטר חלבים ואברים שיהא פשר כל הלילה (רש"י)
בגמרא (מנחות עב) אמרו, שעקר הקטר חלבים הוא ביום, אלא שאפשר להקטירם גם בלילה.
ויש להסביר זאת בעבודת האדם לקונו:
"יום" - רומז לאור וגלוי, כפתוב (בראשית א) "ויקרא אלקים לאור יום", שזהו עסק התורה והמוצות המגלה את אור ה' בעולם.
"לילה" - רומז לחשך ולהעלם, שזהו העסק בדברי הרשות שמעלימים על תכלית חייו האמתית של האדם בעולמו.

המשמעות הפנימית של הקטרת החלבים ביום היא 'הקטרת' התענוג שבעבודת הבורא (חלב רומז לתענוג), כלומר: לעבד את ה' אף ורק פדי לקים את הרצון העליון, לא משום התענוג שבעבודה זו.
ואילו הקטר החלבים בלילה משמעותו - שיש 'להקטיר' גם את התענוג שבדברי הרשות, לעסוק בהם רק כפי הצורך, לשם שמים.
אולם עקר הקטר החלבים הוא ביום וזקא, שכן הצורך לבטל את התענוג שבדברי הרשות - אין בו משום חדוש כל-כף; עקר החדוש הוא שחיב אדם "להקטיר" גם את התענוג שבעסק התורה והמוצות.

(ג) ולבש הפהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על-המזבח ושמו אצל המזבח:

יש"י מדו בד • היא הפנתת; ומה תלמוד לומר: "מדו"? שתהא כמדתו. על-בשרו • שלא יהא דבר חוצץ בינתיים (ת"כ ערכין ג). והרים את הדשן • היה חותה מלא המתה מן המאכלות הפנימיות ונותן במזרחו של כבש (תמיד כז). הדשן אשר תאכל האש

ג וילבש פהנא לבושיין דבוין ומכנסיין דבוין ילבש על בשרה ויפרש ית קטמא די תיכול אשתא ית עלתא על מדבחה וישונה בסטר מדבחה:

את העלה • ועשאתה דשן, מאותו דשן ירים תרומה. ושמו אצל המזבח • [על המזבח • מצא איברים שעדין לא נתאכלו, מחזירין על המזבח, לאחר שחתה גחלים אילף ואילף ונטל מן הפנימיות, שנקאמר: "את העלה על-המזבח", ברש"י יש"י].

כלי יקר - עוז והדר

תורת המנחה, כי גם דינה שלעולם יתמיד יזרה בה. ומישב גם בן מה שנאמר **ובער עליה הפהן עצים בבקר בבקר** על דרך מה שנאמר 'ה' בקר תשמע קולי בקר אעקר לך', והוא לתן בקר שני לתפלת המנחה כאמור: **כל הלילה עד הבקר**. המפרשים אמרו, לפי שהעולה באה לכפר על הרהור הלב (ירושלמי שבעות פ"א ה"ז) אשר עקרו בלילה, שנאמר (מכה ב א) "חשבי און ופעלי רע על משכבותם באור הבקר געשוה", על בן זמנה **כל הלילה**.
ובתנחומא (פנחס יג ע"יש) מצינו סתירה לדעה זו, שמטיק שם צדק ילין בה" (שעה א בא) אמר רבי יודא בר סימון לא לן אדם בירושלים ובירו עון, פיצד, תמיד השחר היה מכפר על עברות של הלילה, ושל בין הערבים מכפר על עברות של כל היום, הדא הוא דכתיב צדק ילין בה', וכתיב (שם לג כז) 'העם הישב בה נשא עון'. כי ילין מדבר בלן בה, הצרך

להביא פסוק העם היושב בה' על היום, כי הוא זמן ושיבה ולא זמן לינה ושכיבה. ולפי זה תמיד של הלילה היה מכפר על עברות היום. ועוד קשה למה אמר שזמנו של תמיד של בין הערבים **כל הלילה**, ולמה לא הזכיר זה בתמיד של בקר שזמנו כל היום. ועוד קשה שבפרשת תצוה (שמות כט לט"א) ובפרשת פנחס (במדבר כח ד"ח) לא הזכיר עולת הבקר כי אם פעם אחת, ותמיד של בין הערבים הזכיר שני פעמים:
ונראה לפי שחטא היום כפול במעשה ובמחשבה, ועוד שכל היום אדם פנוי לעברה, על בן הזכיר שני פעמים בין הערבים כי כפרתו כפולה, וזמנו **כל הלילה** לכפר על חטא של כל היום. אכל הלילה אינו זמן הפעלה, ועל הרב עקר חטא הלילה בהרהור כמו שנאמר 'חשבי און ופעלי רע על משכבותם באור הבקר געשוה', ועוד שרב הלילה האדם ישן על משתו, ואם בן עולת הבקר אינו מכפר

כי אם על ההרהור, ולא פרט זמנו כל היום' כי אינו צריך לכפר על חטא של כל הלילה; תורה ג
(ג) **ולבש הפהן מדו בד וגו'**. פרש הרמב"ן, אף על פי שתרומת הדשן צריה בגדי פהנה ואין עבודה בשני בגדים, מכל מקום פרט הכתוב אלו הבגדים לדבר שנתחדש בהם, שיהא הכתנת כמדתו, ושלא יהא דבר חוצץ בין מכנסים לבשרו. וקשה על זה למה פרט חדושין אלו כאן, והיה לו לכתבם בפרשת תצוה כי שם מקומו שמדבר בתקון הבגדים: **ואמר** אני לישב זה, לפי שהעולה מכפר על הרהור הלב (ירושלמי שבעות פ"א ה"ז) שעקרו בלילה, ועקר הרהור בעריות כי מן זה הרהור יבוא לידי מעשה מעצמו דהינו טמאת הקרי, ודבר זה נקרא גם שפיכות דמים, כי הוצאת רע לבטלה בא על ידי הרהור דומה לשפיכות דמים דהינו דם ורעיותיו, כמו שקמרו (נה"ג) מן פסוק 'שחטי היקדים בנחלים'

(ד) וּפִשְׁט אֶת־בְּגָדָיו וְלָבַשׁ בְּגָדִים אַחֲרָיִם וְהוֹצִיא אֶת־הַדָּשָׁן אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל־מְקוֹם טְהוֹר:

פחותין מהן. והוציא את הדשן • (תמיד כח) הצבור בתפוח, כשהוא רבה ואין מקום למערכה, מוציא משם. ואין זה חובה בכל יום, אכל התרומה חובה בכל יום.

כ"ט • וּפִשְׁט אֶת־בְּגָדָיו • (יומא כג) אין זו חובה אלא דרך־ארץ, שלא ללכלך בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד. בגדים שבשול בהן קדרה לרבו, אל ימוג בהן כוס לרבו, לכה: "ולבש בגדים אחרים",

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פ"י 'לקוטי שיחות' חלק כה עמוד 431 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

מלאכה - לעבוד את ה'

ויש לומר, שבעבודת האדם לקונו, מרמז ענין הדשן על העסק בדברים גשמיים, שאין בהם קדושה מצד עצמם, ואינם נשפטים ב"אש" שלמעלה. וזהו שמוציאים את הדשן "אל מחוץ למחנה", כי אין העסק בדברים גשמיים נכלל בתחום הקדושה - "אצל המזבח" וכל־שכן לא על המזבח, אלא עסק זה הוא "מחוץ למחנה" של הקדושה. ועל זה אומר רש"י ש"הוצאת הדשן" - "מחוץ למחנה" -

על המלים "והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה" (ו, ז) מפרש רש"י, הדשן הצבור בתפוח, כשהוא רבה ואין מקום למערכה - מוציאו משם. בספר התניא (אגרת הקדש סימן טו) מבאר שהאפר (דשן) הנשאר מעין הנשרף הוא יסוד "העפר שבו היורד למטה ואין האש שולטת בו". והינו, שהאפר הוא הדבר הכי נחת שבדבר הנשרף, עד שאינו יכול להפליא ולישרף באש שלמעלה ממנו.

כלי יקר - עו והדר

יש אומרים, לפי שהרמת הדשן מלאכה קלה ובוזיה, ויש לחוש שמיא ילבש הבהן בגדים קצרים שלא יתלכלכו בדשן, או ילבש איזו דבר חוצץ על בשרו שלא ילכלך בשרו באפר, על כן אמר שיהיה הכתנת במדתו, ושלא יהיה דבר חוצץ בינו לבין מכתבים: תורה ד (ד) וּפִשְׁט אֶת בְּגָדָיו וּגו'. פרש רש"י 'אין זה חובה אלא למדך תורה דרך ארץ'. כו. לפי שקשה לרש"י שהרי בפרשת אהרי מות (להח טו כג) נאמר וּפִשְׁט אֶת בְּגָדֵי הַבָּדָה וְלֹא נֶאֱמַר שֵׁם בְּגָדָיו, וְלָמְדוּ רַבּוֹתֵינוּ וְלִבְיָנוּ (תריכ טו ד) שאינן באים משלו אלא משל הקדש, ואם כן למה קראן כאן 'בגדי' ואלא אלא שרצה לומר שיעשה עם בגדי קדש אלו בדרך כל הארץ, וכמו שהיה עושה עמהם אלו היו 'בגדי' ממש, כי כמו שאלו היו שלו ודאי היה פושטם בשעה שהוא עושה איזו 'מלאכה נמנה ונמס' והיה לובש בגדים פחותים, כך יעשה גם בבגדי קדש אלו, ודון מינה ומינה מה בגדי קדש אלו רשות, דאם לא כן למאי נפקא מינה תלאם הכתוב בבגדיו: תורה ה

המתגאה, אלא שדעת מדרש זה לומר שהעולה מכפרת על גסות הרוח, ויש לו קצת סיוע מן פסוק 'העלה על רוחכם' (יחזקאל ב לה) דהינו על גסות הרוח, על כן דין העולה באש אשר טבעו לעלות, על כן אמר הוא העלה על מוקדה, כי מוקד אש המזבח העולה למעלה הוא כפרה על הגס רוח העולה "בגדולות ונפלאות ממנו": ועל כנה זו הזכיר הרמת הדשן, כי התקון הוא הדשן, שיאמר "ואנכי עפר ואפר" באברהם (בראשית יח כז), ואז ירום ונשא וגבה מאד" (ע"פ ישעיה נב יג), כי 'כל המשפיל עצמו הקדוש ברוך הוא מגביהו (עירובין יג), וזהו שנקאמר והרים את הדשן. ולזה פרט שני בגדים אלו שילבש הבהן המכפר, ולבש הבהן מודו בד כמדתו, שלא יהיה בגד נשיאתו ארץ ממנו אלא כמדתו, כי 'מאן דלבש מדא ילבש מדא' כמדתו (ע"פ ברכות כה) ולא ילך בגדולות ובנפלאות ממנו. ומכניסי בד המכפרים על גלוי עריות, כמו שאמרו רבותינו ו'ל (פסוק ד) 'כל המתגאה כאלו בא על כל העריות' כו. ושימת הדשן אצל המזבח, כי גם המזבח מורה על גדר הענוה כמבאר למעלה פרשת משפטים (שמות כא א):

(ישעיה נז ה) קרי ביה 'שוחטי' ו'סוחטי': וכבר ידעת שהמכניסים מכפרים על גלוי עריות והכתנת מכפר על שפיכות דמים כדאיתא מסכת ערכין (טו), והעולה מכפר על ההרהור הכולל גלוי עריות ושפיכות דמים באחד, על כן נאמר בהרמת הדשן של העולה ולבש הבהן מודו בד, וזה הכתנת המכפר על שפיכות דמים, ומכניסי בד, המכפרים על גלוי עריות. ולכה פרט אשר תאכל האש את העלה, לומר לה אף על פי שיש באפר תערבת שאר מינים, מכל מקום אין הרמה זו בשני בגדים אלו כי אם בעבור היות בה אפר העולה המכפר על ההרהור. ולפי שבאמת אין כאן לא גלוי עריות ממש ולא שפיכות דמים ממש אלא דבר הדומה להם, סלקא דעתך אמינא שאף אם לא יהיה הכתנת כמדתו ואף אם יהיה דבר חוצץ בין מכתבים לבשרו לא עכב, על כן פרט לומר שגם כאן יהיו בתקונם מכל צד: וכמדורש אמרו (ויקד י ח), זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה (פסוק ה), 'כל המתגאה גדון באש' כו. אין פגנתו להוציא מקרא זה מידי פשוטו ולפרש הוא העולה על האדם

היא דוקא פאָשר זָה לתועלת עבודת הקרבנות, כי "אין מקום למערכה", ו"הוצאת הדשן" היא העושה מקום למערכה חדשה, אבל פאָשר יש מקום למערכה - אין עבודה זאת.

ועל־דָּרָךְ־זֶה בעבודת האדם לקונו, שרק פאָשר העסק ב"דשן" ובדברים גשמיים יביא תועלת בעבודת הקרבנות.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על־פי לקוטר־שיחות חלק לו, עמוד 1 - מתוך 'לקראת שבת')

תרימות הדשן - חובה או רשות

בגדים אחרים" אינן חובה אלא רק דָּרָךְ־אָרֶץ? ובמפרשים מצינו בזה כמה וכמה ביאורים.

ויש לומר בפשטות, שמקורו של רש"י הוא מהא גופא שבפְּרָשַׁת "ועשית בגדי קודש" שבפרשת תצוה, לא נצטוה משה על עשית בגדים פחותים לבני אהרן עבור הוצאת הדשן. ומזה מכריח רש"י שאין חובה בלבישת בגדים אלו, ורק דָּרָךְ־אָרֶץ שלא ללכלף את הבגדים בהם משרת תמיד.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על־פי לקוטר־שיחות חלק לו, עמוד 5 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

בישול קדירה ומזיגת הכוס אחר הן

לפי כבודו להתעסק בבישול קדירה. אף בעבודת הבורא, אין חילוק כלל בין סוגי העבודה, וכל מהו ראוי לו לעבוד כל סוג עבודה.

וכמאמר רבותינו ז"ל (תנחומא עקב ב) "אל תהא יושב ושוקל מצותיה של תורה . . קלה שבקלות . . ותמורה שבהמורות . . הרי הן שוין".

דהרי העיקר בעבודת ה' הוא קיום רצונו ותבָּרָךְ, מתוך קבלת עול מלכות שמים, ככל אשר יצוה עלינו.

וכאשר האדם מקים את המצוות רק כדי למלאת רצונו ותבָּרָךְ, אין חילוק בעיניו בין עבודה כ"מזיגת כוס" או "בישול קדירה", דהרי העיקר הוא מלוי רצונו, ומה לי באיזה אופן יתקיים רצונו. ורק בענין הבגדים יש שינוי ביניהם, כדברי רש"י.

הואשמתא על מדבחא תהי יקרא בה לא תטפי ויבצר עלה כהנא אעניא בצפר בצפר ויסדר עלה עלתא ויסק עלה תרבי נכסת קודשא:

ישן: ומנין שלא יהא דבר קודם על המערכה לתמיד של שחר? תלמוד לומר: העלה, עולה ראשונה). חלבי השלמים • אם יביאו שם שלמים. ורבותינו (שם) למדו מכאן: "עליה", על עולת הבקר השלם כל הקרבנות כלם. מכאן שלא יהא דבר מאחר לתמיד של בין הערבים.

ואשמתא תדירא תהי יקרא על מדבחא לא תטפי:

ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל־מחויץ למחנה

ופשט את בגדיו - אין זו חובה אלא דָּרָךְ אָרֶץ, שלא ולכלף בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד, בגדים שבשל בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו, לכהן ולבש בגדים אחרים, פחותין מהן. (ו, ד. ובפירוש רש"י) ברמב"ן הקשה: מנא־ליה לרש"י שדברי הפסוק "ולבש

ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן גו'

שלא ולכלף בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד. בגדים שבשל בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו, לכהן ולבש בגדים אחרים, פחותין מהן (ו, ד. ובפירוש רש"י) לכאורה צריך באור, הרי בדָּרָךְ־כָּלל "המבשל קדירה" ו"המזוג כוס" אינם רק בבגדים שונים, אלא עבודות אלו נעשות על ידי שני סוגי עבדים. ואם פן גם כאן, מדוע נעשית "הוצאת הדשן" רק בבגדים אחרים, ולא על־ידי ב' כהנים שונים?

ויש לומר בזה בדָּרָךְ הדרוש: כלל זה, דמזיגת כוס ובשול קדירה נעשים על־ידי שני סוגי אנשים, הוא רק בעבודת עבד לרבו. דהמזוג כוס אין זה

(ה) והאש על־המזבח תוקד־בו לא תכבה ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר וערף עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים:

כש"כ והאש על־המזבח תוקד־בו • רבה פאן יקירות הרבה: "על מוקדה", "ואש המזבח תוקד בו", "והאש על־המזבח תוקד בו", "אש תמיד תוקד על־המזבח". כלן נדרשו במסכת יומא (דף כח) שגחלקו רבותינו במנין המערכות שהיו שם. וערף עליה העלה • עולת תמיד היא תקדים (פסחים נח). (ברש"י

(1) אש תמיד תוקד על־המזבח לא תכבה: ם

עא החיצון "תוקד". לא תכָּהּ • המכָּה אש על המזבח, עובר בשני לאוין.

יש"י אש תמיד • (וימא מר) אש שנגמר בה תמיד", היא שמדליקין בה את הנרות, שנגמר בה (שמות כו א): "להעלת נר תמיד". אף היא מעל המזבח

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי לקוטי שיחות חלק א, עמוד 217 - מותך לקראת שבת)

רגשי התלהבות בכל מצב

רגשי הלב. וזהו תמיד - אפילו בשבת, שאפילו בהיות האדם שקוע בהשגת הבורא, גם אז עליו לעזור בעצמו רגשי התשוּקה להקב"ה.

ומאיידך, גם הרחוק חסוּשלוּס מעבודת הבורא, ו"טמא" הוא, אין לו לחשוב שפכר "אבוד" הוא, ואי־אפשר לו להתקרב אל הבורא, אלא תמיד - אפילו בטומאה דגם על הטמא לעזור את עצמו ולעשות את כל התלוי בו שיה"אש תמיד" - "לא תכָּהּ" חסוּשלוּס, אלא תמשיך לבעור ולהלהיב לבו לעבודת הבורא.

אש תמיד תוקד על המזבח לא תכָּהּ: (ו, 1)

תמיד - אפילו בשבת. תמיד - אפילו בטומאה (בירושלמי וימא פרק ד הלכה ו)

יש לפרש לימוד זה בדרך עבודת האדם לקונו: ה'אש תמיד' היא התלהבות הלב, המתלהט ברגשי קודש להקב"ה. ועל האדם ליזהר שאש זו תוקד ותבעיר את לבו בכל עת, ולא תכָּהּ חסוּשלוּס.

והנה בשבת שהיא יום המוקדש פולו לעבודת ה', עלול האדם לחשב שצריך הוא להשקיע כל פולו במחשבה עמוקה והתבוננות, שהיא עבודת המוח, ואין לו לעזור בעצמו את

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 55)

להדליק את המנורה): בנוסף לשאר הדינים שבאש המזבח, היא צריכה להיות זו שממנה מדליקים את המנורה ("אף היא"), ובהעדר אש במזבח - אפשר להדליק את המנורה מאש אחרת.

אף היא מעל מזבח החיצון תוקד (רש"י ו, 1) בגמרא (וימא

מה, ב) אמרו "אש תמיד שאמרתי לך, לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון", והינו שהוא דין במנורה (שהיא צריכה להדלק מהמזבח), ואם אין אש במזבח לא נתן להדליקה ("לא תהא אלא"). אף לרש"י זה דין במזבח (שממנו צריכים

~ נקודות משיחות קודש ~ (היוסיים כ"א ניסן שני)

התמיד האלקית שבגופו, "לא תכָּהּ" - זכות זו תעמוד לו לעד.

תמיד תוקד... לא תכָּהּ (ו, 1)

מפרש הרבי ה'צמח צדק':

"אש תמיד" - זה הלומד עם חברו ומעורר את 'אש'

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות, כרך יז, עמ' 56)

"ותורה אור".

כאן טמון רמז נפלא: העבדה שהדלקת נרות המנורה נעשתה דוקא מאש שעל־גבי מזבח החיצון, מלמדת שהדרך לזכות לאור התורה (הדלקת המנורה) היא דוקא כפֶּאֶר האדם אינו מסתפק בעבודתו עם עצמו אלא מתעסק גם בטובת האלת - "מזבח החיצון".

~ נקודות משיחות קודש ~

אש תמיד (ו, 1)

אש שנגמר בה תמיד, היא שמדליקין בה את הנרות... אף היא מעל מזבח החיצון תוקד (רש"י)

"מזבח החיצון" - רמז לעבודת האדם עם זולתו, הנמצא בחוץ.

"הדלקת המנורה" - רמזת ללמוד התורה, פנאמר (משלי ו),

~ נקודות משיחות קודש ~ משיחת שבת פרשת זו, התשכ"ט

ל"זכות" ("הו"), פמוכא ב'היום יום' (כ' ניסן שני) ובפסקא שלאחר־יזה (כא ניסן שני), שפאשר פועלים ענין זה, הנה שפרו אתו, אשר זכותו זו "לא תכָּהּ" לעד.

כדי שיִדַּלַק אש ואור התורה אצל יושב אהל בתמידיות, צריך להיות נוגע לו תחלה שתאיר נשמתו של יהודי שנמצא בחוץ.

~ נקודות משיחות קודש ~

ידועה תורת הרב המגיד, שאמרה לפני רבנו הזקן עשר פעמים, כדי לחקקה בעשר כחות נפשו - שצריכים להבעיר אש על המזבח והקרבת אשר "מכס", ואש זו "לא תכָּהּ", שהיא מכָּה את ה"לא" = הפרוש הפשוט הוא, שיתבטלו כל המנגדים שאומרים "לא", וגם הם יאמרו "הו"; והפרוש הפנימי הוא הפיכת ה"זדונות" ("לא")

וְזאת תורת המנחה הקרב אתה בני־אֵהָרֶן לפני יהוה אל־פני המזבח:

(ו) וְזאת תורת המנחה הקרב אתה בני־אֵהָרֶן לפני

יהוה אל־פני המזבח:

שמן ולבונה אלא מנחת ישראל שהיא נקמצת. מנחת כהנים שהיא פליל, מנין? תלמוד לומר: "תורת".

יש"י וְזאת תורת המנחה • תורה אחת לכלן להטעין שמן ולבונה האמורין בענין. שיכול, אין לי טעונות

הקרב אתה • היא הגֵּשֶׁה בְּקֶרֶן דְּרוּמִית מְעֻרְבִית. לפְּנֵי ה' • הוא מְעֻרָב, שֶׁהוּא לְצַד אֶהֱל מוֹעֵד. אֶל שֶׁהִכָּכֵשׁ נִתּוֹן לְאוֹתוֹ הַרִיחַ.

ח וַיִּפְרֹשׂ מִנֶּחֱ בְּקִמְצָה מִסְלֵמָה דְּמִנְחָתָא וּמִמְשַׁחָה וְיָת כֹּל לְבִנְתָא דִּי עַל מִנְחָתָא וְיִסַּק לְמַדְבְּחָא לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְוָא אֲדַפְרָתָא קְדָם יְיָ:

(ח) וְהַרִיחַ מִמֶּנּוּ בְּקִמְצוֹ מִסְלֵת הַמִּנְחָה וּמִשְׁמֹנֶה וְאֵת כָּל־הַלְבָנָה אֲשֶׁר עַל־הַמִּנְחָה וְהַקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ רִיחַ נִיחֹחַ אֲזַפְרָתָה לַיהוָה:

וְאֵת כָּל־הַלְבָנָה אֲשֶׁר עַל־הַמִּנְחָה וְהַקְטִיר שֶׁמֶלֶקֶט אֵת לְבוֹנְתָהּ לְאַחַר קְמִיצָה וּמִקְטִירוֹ; וְלִפְנֵי שְׂלֵא פִּרֹשׁ בֵּן אֶלָּא בְּאַחַת מִן הַמִּנְחוֹת בְּ"וַיִּקְרָא", הֲצִרָהּ לְשָׁנוֹת פִּרְשָׁה זוֹ, לְכַלֵּל כֹּל הַמִּנְחוֹת כְּמִשְׁפָּטָן הַמִּנְחָה • שְׂלֵא תָהֵא מְעֻרְבַת בְּאַחַת (ח"ט).

יט"ו ◀ (וְהַרִיחַ מִמֶּנּוּ • מִהִמְחַבֵּר, שֶׁיְהִי עֶשְׂרוֹן שְׂלֵם בְּבַת אַחַת בְּשַׁעַת קְמִיצָה. בְּרִשׁ"י (שן). בְּקִמְצוֹ • שְׂלֵא יַעֲשֶׂה מִדָּה לְקִמֵץ (יומא טו). מִסְלֵת הַמִּנְחָה וּמִשְׁמֹנֶה • מִכָּאן, שְׂקוּמֵץ מִמָּקוֹם שֶׁנִּתְרַבֶּה שְׁמֵנָה (סוטה יז) • הַמִּנְחָה • שְׂלֵא תָהֵא מְעֻרְבַת בְּאַחַת (ח"ט).

ט וַיִּדְאֲשָׁתָא מִנֶּחֱ יַכְלוּן אֶהְרֵן וּבְנוֹהֵי פִטִיר תַּתְּאִכֵּל בְּאַתֵּר קַדִּישׁ בְּדִרְתָּ מִשְׁפָּן זְמָנָא יַכְלִינָה:

(ט) וְהַנּוֹתֵרֶת מִמֶּנּוּ יֹאכְלוּ אֶהְרֹן וּבְנָיו מִצֹּת תֹּאכֵל בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ בַּחֲצַר אֶהֱל־מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ:

יט"ו ◀ בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ • וְאִיזְהוּ? בַּחֲצַר אֶהֱל־מוֹעֵד.

כלי יקר - עזר והדר

לְעֵשׂוֹת רְצוֹנָךְ אֶלָּא שְׂשָׂאוֹר שְׁבַעֲסָה מְעַבֵּב' (ברכות יז), וְעַל זֶה הַדֶּרֶךְ פִּרְשְׁנוּ לְמַעַלָּה פְּסוּק 'כָּל שָׂאֵר וְכָל דְּבִשׁ לֹא תִקְטִירוּ' בְּפִרְשַׁת וַיִּקְרָא (כ יא) עַנֵּן שֵׁם. וְעַל זֶה נֶאֱמָר כָּאֵן קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים כַּחֲסֵאת וּבְאֲשָׁם, כִּי עַל יְדֵי זְבִיחַת הַקֶּרֶן הָאֵדָם זֹבֵחַ יִצְרוּ וַיִּבְשָׁן "וְהִנֵּה אֵינְנוּ", עַל כֵּן גַּם הַמִּנְחָה בָּיָה נִקְחָה מִן הַשָּׂאוֹר. אֲמַנְם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם שֶׁל עֲצֵרֶת בָּאוּ דוֹקָא חֲמִין, כִּי אֶלְמָלָה הִיִּצֵּר הָרַע לֹא הָיוּ הַתַּחֲנוּנִים צְרִיכִין אֶל הַתּוֹרָה יוֹתֵר מִן הָעֲלִיוֹנִים, כִּי בְטַעֲנָה זֹו נִצָּח מִשָּׂה הַמְלֶאכִים וְאָמַר 'כֹּלֹם יֵשׁ יִצֵּר הָרַע בִּינִיכֵם' כּו' (שבת פט), וְעוֹד שֶׁמִּצִּיאֹת הַיִּצֵּר הָרַע הַכְּרָחֵי וְאֶלְמָלָא הוּא לֹא בָּנָה הָאֵדָם בֵּית וְלֹא נִשָּׂא אִשָּׁה, וּבְמָקוֹם הַתּוֹרָה אֵין לְחוֹשׁ שְׂמָא יִפְרָץ גְּדֵרוֹ כִּי הַתּוֹרָה תִּבְלִין אֵלָיו (ראה שם טז):

וְאַחַר כֵּן נִתֵּן טַעַם עַל שְׁנֵיהֶם, כִּי עַל מָה שֶׁאָמַר בַּחֲצַר אֶהֱל מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ, זֶהוּ לְפִי שְׂחֻלְקָם נִתְתִּי אֵתָהּ מֵאִשֵּׁי (פסוק י), עַל כֵּן צְרִיכִין שְׁנֵיהֶם לְהִיּוֹת בְּמַחְצָה אַחַת. וְעַל מָה שֶׁאָמַר מִצֹּת תֹּאכֵל בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ, נִתֵּן טַעַם וְאָמַר (שם) קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הִיא כַּחֲסֵאת וּבְאֲשָׁם, כִּי הַחֲסֵאת וְהָאֲשָׁם הַבָּאִים עַל פִּרְתַּת הַהֲטָא נִקְרָאוּ 'קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים', כִּי הַצְּדִיק גָּמוֹר שְׂלֵא הֲטָא כָּלֵל קֹדֶשׁ הוּא לֵה', אֶבֶל הַחֲטָא וְשֵׁב בְּתִשְׁבּוּבָה הוּא 'קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים', כִּי 'בְּמָקוֹם שְׁבַעֲלִי תִשְׁבּוּבָה עוֹמְדִים אֵין צְדִיקִים גָּמוֹרִים יְכוּלִים לְעַמֵּד בֵּה' (ברכות לד), וְרַבּוֹתֵינוּ וְ"ל אָמְרוּ (יומא פו) 'שֶׁהַעוֹשֶׂה תִשְׁבּוּבָה מֵאַהֲבָה הַזְּדוּנוֹת נַעֲשִׂין לוֹ בְּזִכְיוֹת' כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּעֻזְרַת הַשֵּׁם לְקַמֵּן פִּרְשַׁת וַיִּלֵּךְ (דברים לא יז), וְזֶה מְרַגְּהָ גְדוּלָּה שֶׁאֵינוֹ בְּצַדִּיק גָּמוֹר מְלַבֵּד שָׂאֵר מַעֲלוֹת שֶׁנֶּחֱרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְ"ל שֵׁם, עַל כֵּן דִּין הוּא שֶׁיִּהְיֶה הַחֲסֵאת קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים. וְכֵן הַמִּצָּה צְרִיכָה מָקוֹם קֹדֶשׁ מִזֶּה הַטַּעַם, כִּי גַם הִיא 'קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים' מִצַּד הַרְחַקַת הַשָּׂאוֹר שְׁבַעֲסָה מִמְחַלְלֵל קֹדֶשׁ הָאֵדָם:

(ט) מִצֹּת תֹּאכֵל בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ בַּחֲצַר אֶהֱל מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ. פִּרֹשׁ רִשׁ"י 'בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ, וְאִיזְהוּ, בַּחֲצַר אֶהֱל מוֹעֵד'. וּמִכָּל מָקוֹם בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ מִיִּתֵּר. גַּם 'תֹּאכֵל' יֹאכְלוּהָ אַחַד מֵהֶם מִיִּתֵּר, וּמִשְׁמַעוֹת הַלְשׁוֹן הוּא שֶׁיֵּשׁ כָּאֵן בְּחֵינַת הָאוֹכֵל וְהַנֶּאֱכָל: בְּחֵינַת הָאוֹכֵל הֵינּוּ שֶׁהִבְחֵן הָאוֹכֵל מִשְׁלִחֵן גְּבוּהָ הִיא, וּמִן הַדִּין הֵיךְ שֶׁתִּהְיֶה הַמִּנְחָה כְּלִיל לְגְבוּהָ וְזוֹלַת שֶׁהַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא נִתֵּן לוֹ חֶלְקוֹ מֵאִשֵּׁי, וְעַל כֵּן צְרִיךְ הַבְּחֵן לְאֶבֶל חֶלְקוֹ בְּמָקוֹם שְׁנֶאֱכָל חֶלֶק גְּבוּהָ, דְּהֵינּוּ בַּחֲצַר אֶהֱל מוֹעֵד, כִּי שֵׁם מָקוֹם הַמְּזֻבָּח. וְאַף עַל פִּי שֶׁבְּאֲמַת הַמָּקוֹם הַהוּא קֹדֶשׁ, מִכָּל מָקוֹם אֵין קְפִידָא עַל הָאוֹכֵל מִצַּד קֹדֶשׁ הַמָּקוֹם, כִּי אִם מִצַּד שְׂצָרִיף לְהִסְמִיךְ אֶכְלִיתוֹ אֶל אֶכְלִית הַמְּזֻבָּח, לְהוֹרֹת שְׂכָמוֹ שֶׁאֶכְלִית הַמְּזֻבָּח מְכַפֵּר כֵּף אֶכְלִית הַכְּהֵנִים הַבְּעֻלִים מִתְּפַרְרִין בָּהֶם: אֲמַנְם בְּחֵינַת הַנֶּאֱכָלָה הִיא הַמִּצָּה, מִצַּד הַיִּוְתָה נִקְחָה מִן הַשָּׂאוֹר יֵשׁ בְּמִצָּה צַד קֹדֶשׁ, עַל כֵּן נֶאֱמָר מִצֹּת תֹּאכֵל בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ, כִּי מִצַּד בְּחֵינַת הַמִּצָּה יֵשׁ קְפִידָא שֶׁיִּהְיֶה הַמָּקוֹם קֹדֶשׁ:

אֶבֶל הַתּוֹרָה הֵיךְ בּוֹ חִלוֹת חֲמִין וּמִצָּה כְּבָאֲחֵד, כִּי הַמִּצָּה לְאוֹת שְׂכָבֵר נִכְנַע בְּעַמֵּל לְבוֹ, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמָר אֶצֶל אֲרַבַּע שְׂצָרִיכִין לְהוֹדוֹת (תהלים קו יג) "וַיִּכְנַע בְּעַמֵּל לְבָבִי", כִּי 'הַרְשָׁעִים בְּרִשׁוֹת לְבָב' כּו' (אסתר רבא יג), וְרַבּוֹתֵינוּ וְ"ל דְּרִשׁוּ (סנהדרין גג) פְּסוּק "זֹבַח תּוֹרָה יִכְבְּדוּנִי" (תהלים נ ב) עַל 'הַזּוֹבֵחַ יִצְרוּ וּמִתְנוּדָה עֲלָיו' כּו', וּמִשֵּׁם רָאִיָּה

וְטַעַם הַרְחַקַת הַשָּׂאוֹר נִרְאָה לְפִרֹשׁ בְּשֵׁנֵי דְרָכִים. הַדֶּרֶךְ הָאֶחָד הוּא כְּדַבְּרֵי רַבִּי אֶלְפִסְבֵּנְדֵּרִי שֶׁאָמַר רְצוֹנֵנוּ

1) לֹא תֵאָפֶה חֲמִיץ חֲלָקִים נִתְּתִי אֹתָהּ מֵאִשֵּׁי קֹדֶשׁ
קֹדְשִׁים הִוא כַּחֲטָאֹת וְכֹאֲשֵׁם:

לֹא תֵאָפֶה חֲמִיץ חֲלָקִים וְיִהְיֶה יָמָה
מִקְרָבֶי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁין הִיא כַּחֲטָאֹת
וְכֹאֲשֵׁם:

מִנַּחַת נְדָבָה הָרִי הִיא כֹּאֲשֵׁם. לְפִיכָף, קִמְצָה שְׁלֹא
לְשִׁמָּה - כְּשֶׁרָה.

כֹּאֲשֵׁם לֹא תֵאָפֶה חֲמִיץ חֲלָקִים • אֶף הַשִּׁירִים אֲסוּרִים
בַּחֲמִיץ. כַּחֲטָאֹת וְכֹאֲשֵׁם • (ס ב) מִנַּחַת חוּטָא הָרִי
הִיא כַּחֲטָאֹת. לְפִיכָף, קִמְצָה שְׁלֹא לְשִׁמָּה - פְּסוּלָה;

כלי יקר - עזר והדר

על כן לא יהיה קטן בעיני האדם אפלו
משהו ממנו, כי מעט מן השאור
מבצבץ ועולה כאמור:

ומטעם זה היו מביאים על קרבן תודה
שלושים חלות מצות (ראה מנחות
עו), כי אצל ארבעה שצריכין להודות
נאמר ויכנע בעמל לבם, ואחר
ההכנעה ראוי שיקריבו חלות מצות
שלושים, ואולי הוא כנגד המלכות
שנקנית בשלושים מעלות (אבות פ"ו מ"ח),
והם כוללים כל מיני התנשאות
השייכים לפלף, וזה המתגאה אהד
בכלם או במקצתם על כן מביא
שלושים חלות מצות, כי אחר שנכנע
בעמל לבו וביא שלשים מצות המורים
על ההכנעה, לומר "שלא נשאר בהם
עד אהד" ואפלו משהו אין בו. ועשרה
של חמץ המורה על הרוממות
והתנשאות, לתן כל הגדלה והרוממות
לסבה ראשונה ותבדל הכלול בעשר
ספירות בלימה, וכבוד אלהים הסתר
דבר" (משלי כח ה).

ומטעם זה המצה סימן גאולה וחרות
בכל מקום, הן ביציאת
מצרים, הן בקרבן תודה כמו שנאמר
במזמור "יאמרו גאולי ה' אשר גאלם
מיד צר" וגו' (תהלים קו ב), וזה קאי על כל
ארבע שצריכין להודות שנגאלו
בעבור שנכנע בעמל לבם וגו' ועל כן
הוא מקריב חלות מצות, הן במנחות,
כי על ידי הקרבות נגאל האדם מיד
היצר הרע אשר מצודתו פרוסה עליו
ללכדו "בחבלי עני", והוא יוצא
לחרות מן היסורים ומן המלכיות ומן
מלאך המות על ידי הקרבן המביא
לידי "רוח נשברה" והכנעה, על כן דין
המנחות לאפות מצה, והם דומים
לחטאת ואשם בדרך שנתבאר: תורה י

מן פסוק "לא מרובכם מכל העמים
חשק ה' בכם כי אתם המעט" (דברים י
א), כי "מה ה' שאל מעמך כי אם
ליראתה" (שם י א), שהעננה מביאה לידי
יראה (ע"ז ב), וכל עוד שההכנעה
מצויה בתחוננים ביותר, לפי זה
ביותר תגלה ותראה מלכות שמים, כי
הוא יתברך "גאות לבש ואין עוד
מלכדו". וזהו טעם גלות מצרים,
להכניעם "בכור עני וחסו בשם ה'
(ע"פ ישעיה מח י, צפניה ג א), ועל ידי
ההכנעה יצאו לחרות מן המלכיות
ונכנסו בעל מלכות שמים:

ולפיכך דין החמץ בשרפה וזקא, כי
נימוס קלוטין הוא שכל
המתגאה נדון באש כדאיתא במדרש
(ילקוט רמז ע) על פסוק "זאת תורת העלה
הוא העלה על מוקדה" (פסוק ב), כי
הרוצה לעלות למעלה כטבע החמץ
העולה למעלה, ראוי להיות נדון באש
אשר טבעו לעלות למעלה. ולפיכך
דין החמץ במשהו (פסחים ל), כי בכל
המדות צריך האדם לילך בדרך ממצע
(ראה רמב"ם דעות פ"א), חוץ מן הגאון
שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה ה) 'לא מינה
ולא מקצתה', הרי שאסרו אפלו משהו
מן הגאון, כף משהו מן החמץ אסור,
וכן אמרו רבותינו ז"ל (אבות פ"ד מ"ו)
'מאד מאד הוי שפל רוח בפני כל
אדם', והוא רמו להפלגת הענין
ולהרחיקו מכל וכל:

ולדברי רבי אלעזר בן אריה שהמשיך
היצר הרע לשאור שבפעה,
נוכל לומר שלקף אסרו גם המשהו,
לפי שאמרו רבותינו ז"ל (סוכה ב)
מותקלה דומה היצר הרע לחוט של
עכביש, דהינו משהו, ואחר כך הוא
מבצבץ ועולה עד שיהיה פעבותות
העגלה ויעלה חמס גבר "לאין מראש",

שזיכת התודה הנין זכיית היצר
הרע, על כן מביא לאות "חלות מצות"
נקיות מן השאור. אבל מכל מקום
צריך עדין אל היצר הרע לקיים המין,
על כן היו גם חלות חמץ. והיו שלשה
חלות מצה כנגד חלה אחת של חמץ,
לבטל מציאתו ברוב, כי כל אדם
ישלש שנותיו באוריתא, תליתאי
במקרא, ומשנה, ותלמוד (קידושין ל),
וחלק רביעי יתן אל קיום גופו:

אמנם לפי שלא מצינו במנחת חוטא
שום חמץ, נוכל לומר בהפך זה,
שזה שמביא קרבן על חטא מעצמו
בלא הכרח ודאי לא נשאר בו כלום מן
השאור הפנימי, אבל הזבח תודה
אחר שבאו עליו יסורים המכריחים
אותו על התשובה, ודאי נשאר בו
רשם מן השאור הפנימי:

ותדע ותשביל כי 'חמץ' אותיות 'מצה',
והם שוים במבטא כי ה"א
והח"ת מתחלפין באותיות אחה"ע,
אף שיש לחמץ מספר שלשה יתר על
מצה, וכנגד זה היה כנגד כל חלת חמץ
שלשה של מצה, כדי שיהיו שוים
בכמות. ויש בזה רמז שיש ליצר הרע
יתרון על היצר הטוב מספר שלשה,
הם שלשה טענות שזכר בספר חובת
הלכות שיש ליצר הרע על היצר
הטוב, ואם יבוא לנצחו אינו יעמדו
כנגדו חוט המשולש במקרא ומשנה
ותלמוד, ואז יהיה 'פשר דבר' ביניהם
'חציו לה' וחציו לכם':

דרך שני הוא היותר נכון וקרוב
לשמע, שהמצה סימן אל
ההכנעה בעסת מצה שאינו עולה
למעלה, ומצה של חג הפסח יוכיח כי
היא סימן חרות וגאולה. לפי שלא
חשק ה' בישראל כי אם בעבור שהם
ממעטים את עצמם כמו שלמדו (חילין

(יא) כָּל־זָכָר בְּבִנְי אֶהְרֵן יֵאכְלֶנָה חֶקְעוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם מֵאִשֵּׁי יְהוָה כֹּל אֲשֶׁר־יִגַע בָּהֶם יִקְדָּשׁ: פ

יא כל דכורא בבני אהרן יכלנה קעולם לדרתיכון מקרפניא דיי כל דיקרנ בהון יתקדש:

או חלין שיגעו בה ויבלעו ממנה (צ"ח) * יקדש להיות כמותה, שאם פסולה, יפסלו. ואם פשרה, יאכלו כחמר המנחה (צ"ח) *

כש"י < כל-זכר • אפלו בעל מום. למה נאמר? אם לאכילה, הרי כבר אמור (ויקרא כא כב): "לחם אלהיו מקדשי הקדשים וגו'" אלא לרבות בעלי מומין למחלקת (זבחים קב). כל אשר יגע וגו' • קדשים קלים

♦ יום שני ז' ניסן ♦

(יב) וידבר יהוה אל־משה לאמור:

יב ומליל יי עם משה למימר:

(יג) זֶה קָרְבַּן אֶהְרֵן וּבָנָיו אֲשֶׁר־יִקְרְבוּ לַיהוָה בַּיּוֹם הַמָּשָׁח אֹתוֹ עֲשִׂיתָ הָאִפָּה סֵלֶת מִנְחָה תָּמִיד מִחֲצִיתָהּ בַּבֶּקֶר וּמִחֲצִיתָהּ בָּעֶרֶב:

יג דין קרבן אהרן ובניהו די יקרבו קדם יי ביומא דרביאיו יתה חד מן עסרא בתלת סאין סלתא מנחתא תדירא פלגותיה בצפרא ופלגותיה ברמאשא:

תמיד וגו', והפקן המשים תחטיו מבניו חקת-עולם וגו'.

כש"י < זה קרבן אהרן ובניו • (מנחות עח) אף ההדיטות מקריבין עשירית האפה ביום שהן מתחנכין לעבודה, אבל כהן גדול בכל יום, שנאמר: "מנחה

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת תענית אסתר תשמ"ו. תורת מנחם תשמ"ו כרך ב עמ' 700)

שבנפש לתוף פרטי העבודה במשך המעת-לעת, בבקר ובערב. הדבר בא לידי ביטוי בקר, שמיד לאחר פרשת מנחת חבייתין (עגן ה'יחידה') באים דיני הקרבנות הפרטיים - חטאת, אשם ושלמים.

זֶה קָרְבַּן אֶהְרֵן וּבָנָיו... מִחֲצִיתָהּ בַּבֶּקֶר וּמִחֲצִיתָהּ בָּעֶרֶב (ו. יג) הלהן הגדול הוא ה'יחידה הכללית' של עם-ישראל. המשמעות הרוחנית של "קרבן אהרן ובניו" (חבייתין כהן גדול) בעבודת האדם היא, החזרת עצמת ה'יחידה'

(יד) עַל־מַחֲבַת בִּשְׁמֹן תַעֲשֶׂה מִרְבֶּכֶת תְּבִיאֲנָה תְּפִינִי מִנְחַת פִּתִּים תִּקְרִיב רִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה:

יד על מסרימא במשח תתעבד רביכא תיננה תופיני מנחת בצועין תקרב לאתקבלא ברעוא קדם יי:

בציעין ופרורין לפי שאינה נקמצת, אלא כופלה לשנים, וחוזר וכופלה לארבע שתי-וערב ואינו מבדיל. וכן מקטיר לאשים, ב'תורת כהנים' מפרש לה).

כש"י < מרבעת • חלוטה ברותחין כל צרפה (ת"י). תפיני • אפניה אפיות הרבה, שאחר חליטתה, אופה בתנור וחוזר ומטגנה במחבת. מנחת פתים • מלמד שטעונה פתיתה. (ברש"י ישן: ולא פתיתה ממש

(טו) ובהפך המשים תחטיו מבניו יעשה חקעולם ליהוה כליל תקטר:

טו וכנהנא דמרבא תחותיהי מבנהי יעבד יתה קים עלם קדם יי גמיר תמסק:

אלא פלה כליל. וכן כל מנחת כהן של נדבה, כליל תהיה.

כש"י < המשים תחטיו מבניו • המשים מבניו, תחטיו. כליל תקטר • אין נקמצת להיות שרייה נאכלין.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 24)

אלא נקטרת 'כליל' על המזבח, הקמץ והשירים. כליל תהיה - מנחת כהן אינה נקמצת, היא נשארת כליל במשך כל ההקדבה ומקטרת פלה פאחת; פלה שונה לנבזה - אין בה הפרדה בין הקמץ לשירים אלא פלה מקטרת בשונה.

אין נקמצת להיות שרייה נאכלין אלא פלה כליל . . פלה שונה לנבזה (רש"י ה, טו) רש"י בא לבאר את שנוי הלשון בין מנחת חבייתין למנחת כהן. כליל תקטר - מנחת חבייתין נקמצת, אך קמיצתה אינה מתרת את שאר המנחה לאכילה,

עז
 (טו) וְכַל־מִנְחַת פֶּהֶן כְּלִיל תְּהִיָּה לֹא תֹאכַל: פ
 טז וְכַל מִנְחַת דְּבַחֲנָא גְמִיר תְּהִי לֹא תֹאכַל:
 כז"א כְּלִיל • כְּלָה שְׂוָה לְגַבְהָ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת קלד)

וְכַל מִנְחַת פֶּהֶן כְּלִיל תְּהִיָּה (ו, טז)
 מנחה, שבאה מקומח, רומזת לצרכי האדם (כמאמר אם אין קמח כו'). במנחת ישראל - בעל עסק, השיר לעולם, מקריבים רק את הקמח כלייל לה', היינו זמן תורה ותפלה,
 וזה מקדיש ומתיר באכילה את השירים (על־דרך "לה' הארץ ומלוואה" ורק על־ידי ברכה "והארץ נתן לבני אדם"). אך במנחת פהן - יושב אהל, המבדל מן העולם, כל הקמח נשרף כלייל.

(יז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 יז ומלייל יי עם משה למימר:

(יח) דְּבַר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת הַחֲטָאת בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הָעֹלָה תִשְׁחַט הַחֲטָאת לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הוּא:
 יח מלל עם אהרן ועם בנוהי למימר דא אורימתא דחטאתא באתרא די תתנכס עלתא תתנכס חטאתא קדם יי קדש קודשין היא:

(יט) הַפֶּהֶן הַמִּחֲטָא אֹתָהּ יֹאכְלֶנָה בַּמָּקוֹם קֹדֶשׁ תֹּאכֵל בַּחֲצַר אֹהֶל מוֹעֵד:
 יט כהנא דמכפר זתה (נ"א בדמה) ייכלנה באמר קדיש תתאכל בדרת משפן ומנא:

חֹלֶק בַּבֶּשֶׂר. וְאִי אֶפְשֶׁר לֹמַר שְׂאוֹסֵר שְׂאָר כֹּהֲנִים בְּאֹכְלֶתָהּ, חוּץ מִן הַזֹּרֵק דָּמָה, שְׂהַרֵי נֹאמֵר לְמִטָּה: "כֹּל־זָכָר בַּכֹּהֲנִים יֹאכַל אֹתָהּ."
 חלק בבשר. ואי אפשר לומר שאוסר שאר כהנים באכילתה, חוץ מן הזורק דמה, שהרי נאמר למטה:

(כ) כָּל אֲשֶׁר־יִגַּע בַּבֶּשֶׂרָה יִקְדָּשׁ וְאֲשֶׁר יִזֶּה מִדְּמָהּ עַל־הַבֶּגֶד אֲשֶׁר יִזֶּה עָלֶיהָ תִכָּבֵּס בַּמָּקוֹם קֹדֶשׁ:
 כ כל די יקרב בכסרה תקדש ודי ידי מדמה על לבוש די ידי עלה תתחנר באמר קדיש:

כז"א כָּל אֲשֶׁר־יִגַּע בַּבֶּשֶׂרָה • (שם צז) כָּל דְּבַר אֲכָל אֲשֶׁר יִגַּע וְיִבְלַע מִמֶּנָּה. יִקְדָּשׁ • לְהִיּוֹת כְּמוֹהָ: אִם פְּסוּלָה – תִּפְסַל, וְאִם הִיא כְּשֶׁרָה – תֹּאכַל כַּחֲמֹר שְׂבֵה. וְאֲשֶׁר יִזֶּה מִדְּמָה עַל־הַבֶּגֶד • וְאִם הִזָּה
 מדמה על הבגד (ת"כ), אותו מקום דם (הבגד אשר יזה עליה), תכבס בתוך העזרה. אשר יזה • יהא נזה, כמו (איוב טו כט): "ולא יטה לארץ מגלם", יהא נטוי.

(כא) וְכַל־יִחְרַשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁל־בוּ יִשְׁבֵּר וְאִם־בְּכִלֵי נְחֹשֶׁת בִּשְׂלָה וּמְרֻק וְשֹׁטֵף בַּמָּיִם:
 כא ומן דחסף די תתבשל בה יתבר ואם כמנא דחשף תתבשל ויתמרק וישפטי במינא:

כלי יקר – עז והדר

(יח) בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הָעֹלָה תִשְׁחַט הַחֲטָאת. הַמִּפְרָשִׁים אָמְרוּ כְּדִי לְכַסוֹת עַל הַחוּטָאִים, כִּי יֹאמְרוּ שְׂעוּלָה הוּא מִקְרִיב רֹאה ירושלמי ימנות פ"ח ה"א). וְזֶה טַעַם הַלֹּשֶׁן, שְׂהַרֵי עַל כָּל פָּנִים נִגְלָה עוֹנוֹ כְּשִׁירָאוֹ שְׂאִינוֹ מִקְרִיבוֹ כְּלִיל לְעוֹלָה. יְעוֹד שְׂהַרֵי הָעוֹלָה יִזְכַּר וְחֲטָאת נִקְבָּה: וְהָנָה בַּעֲנִין הָעוֹלָה יֵשׁ אוֹמְרִים שְׂבֵהָ
 על ההורר עברה (שם שבעות פ"א ה"ז), ויש אומרים שהעולה מן אותן קרבנות אשר "בלי עון וריוצון" (תהלים נט ה). והנה לאומרים שיש בעולה צד כפרת חטא, טעמו של דבר פי הלב המנח בצד שמאל סבה לכל חטא, כי הלב חומד וכלי המעשה גומרין (טור או"ח סי' א), על כן שחיסת שניהם בצפון, להורות כי "לב הותל הטהור" (שעה מד כ) "ומצפון

תפתח הרעה" (ע"פ רמיה א' ד) וְלֹאֲוֹמְרִים שְׂאִין הָעוֹלָה בְּאֵה כִּי אִם דוֹרוֹן, וְרֹאֲיָתֶם מִמֶּה שְׂנֵאָמַר (תהלים טו יא) "אָבוֹא בֵיתְךָ בְּעוֹלוֹת", נוכל לומר כי החוטא אחר שנתן אל לבו לשוב בתשובה ולהביא חטאת לכפרה, מאז הוא מרצה וקרבתו מרצה לפני השם יתברך כאלו הקריב עולה המעלה שבכל הקרבנות: תורה יט

לפלט את בליעתו. אכל פלי חרס, למדך הפתוב כאן, שאינו יוצא מידי דפיו לעולם.

יש"י יִשְׁבֵר • לפי שהבליעה שנובלעת בו נעשה נותר, והוא הדין לכל הקדשים. ומרק • לשון "תמרוקי הנשים" (אסתר ב יב). אשקורי"ר בלע"ז. ומרק ושטף •

כלי יקר – עוז והדר

וזלת השלמים נבכרו בשתי ימים (ראה מדרש תהלים קלט ח, ו'איך ירדו ממדברגה זו אל דיוטא תחתונה זו:

ובהצעה זו נראה לי לישב מה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת קה) 'כל המתעצל בהספדו של תלמיד חכם ראוי לקברו בחייו, שנאמר (יהושע כד ט) "ויקברו אתו בגבול נחלתו בתמנת סרח אשר מצפון להר געש", מלמד שגשג עליהם החר לקברם. ומנא ליה לומר כן, שמא איזו עון אחר גרם להם שגשג עליהם החר:

והנה 'בתמנת סרח' פרש רש"י 'בתמונת חרס דהינו שמש'. ובשופטים (כ ט) כתיב "חרס" במקום 'סרח', והנה על פי דרכו של רש"י נראה לי לפרש 'בתמנת' לשון 'בתמונת', אכל 'חרס' צריך לומר שהוא לשון 'פלי חרס', ורצה לומר שלא נהגו בו דין תלמיד חכם להספידו כראוי, אלא קברוהו בתמונת שאר עם הארץ שגמשל לחרס הנשבר שאינו יוצא מידי סרחונו ודפיו לעולם. לכך גרס בשופטים 'חרס' במקום 'סרח', כי ה'סרח' דהינו סרחון מעשיו, ממשילו לכלי חרס שאינו יוצא מידי דפיו וסרחונו כי אם בשבירה:

ואצל תלמיד חכם לא כף המדה, שיהי אמו רבותינו ז"ל (ברכות טז) 'אם ראתה תלמיד חכם עובר עברה בלידה אל תהרהר אחריו ביום כי ודאי עשה תשובה', כי מסתמא הוא עוסק בתורה והיא כפרתו למרק חטאו, **ומרק ושטף** מבית ומחוץ במי התורה. ואף על פי שסתם תלמיד חכם נמשל לכלי זהב ששקל הוא להעביר מעליו מעט אבק ושטף דפי שעליו מכל מקום בשחטא והלך בעצת הנחש הממשילו לכלי נחשת, כי הלשון נופל על הלשון (ראה רש"י במדבר כא ט), ועל שם שהיה מצחו 'נחשוה' להעו בבוראו **ומרק ושטף** כאמור. ומפסוק זה אנו למדין גם הלכות געול הפלים שפדך תשימשו כף סהרתו: תורה כב

אכל מתפפר הוא בתלמוד תורה' ר"ה יח):

על כן כתבה התורה דין הפלים אצל החטאת, לומר לה שבזמן שאין זבח ומנחה אז סהרת החוטא בטהרת הפלים, כי כל עם הארץ נמשל ל**פלי חרס** ואינו יוצא מידי דפיו כי אם בשבירת לבו, וכל תלמיד חכם יש לו דין **פלי נחשת** שיש לו תקנה על ידי מריקה ושטיפה מבית ומחוץ, כף כל תלמיד חכם יש לו תקנה על ידי התורה שגמשלה למים (תענית ט) המטהרו מבית ומחוץ, כי על ידי התורה יהיה תוכו כרו, כמו שנאמר (שמות כה יא) "מבית ומחוץ תצפנו" כדרך שנתבאר שם בפרשת תרומה, וזה הדבר שאמרנו שכל אדם דומה לכלי זהב. ויש ראיה ממה שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין ג) 'למה תלמיד חכם דומה לפני עם הארץ, כקיתון של זהב, ספר עמו דומה לכלי כסף. נהנה ממנו דומה לכלי חרס כו':

ונראה שעל זה נאמר (איכה ד ט) "בני ציון היקרים המסלאים בפז איכה נחשבו לנבלי חרש מעשה ידי יוצר", הנה מקונו על אנשי הסגלה שגמשלו "לוהב וכתם ואבני קדש" (שם פסוק א), שהיו מרבים סעודתם בכל מקום בראש כל חוצות עם עמי הארץ, עד שגרמו גלות להם ולבניהם, כמו שאמרו (פסחים טז) 'כל המרבה סעודתו בכל מקום לסוף מקריב ביתו' כו', ומסיק שם בפרק אלו עוברין 'לסוף גולה' כו'. ועל זה אמר (איכה שם א) "תשתפכנה אבני קדש בראש בכל חוצות", שהיו מרבים סעודתם בכל מקום עם עמי הארץ, ואמר מיד 'בני ציון היקרים', כמה דאת אמר (משלי כ ט) "ובלי יקר שפתי דעת", "המסלאים בפז", כי מתחלה היו נמשלו לכלי זהב, ועל ידי ששתפכנה בראש כל חוצות" איכה נחשבו לנבלי חרש" אותן השלמים שנקראו "מעשה ידי יוצר" הכל, כי הכל נכרא ביד אחר

(כא) **ובלי חרש אשר תבשל בו ישבר ונו'.** פרש רש"י והוא הדין לכל הקדשים. ומכל מקום הדבר צריך באור למה כתבה התורה דין זה ודקא גבי חטאת הלא לכפרה. וכפי הפשט נובל לומר, לפי שהתורה העידה על פלי חרס שאינו יוצא מידי דפיו לעולם' (פסחים ט), וסלקא דעתך אמינא דוקא בקדשים קלים הנאכלים לשני ימים ולילה אחת שהמאכל מתעבב בקדרה זמן רב על כן הוא בולע כל כף הרבה עד שאינו יוצא מידי דפיו לעולם, אכל קדשי קדשים שאינו נאכלין כי אם ליום אחד ולילה אחת סלקא דעתך אמינא שבזמן מועט כזה אינו בולע כל כף הרבה ויש תקנה אף לכלי חרס בשטיפה, קא משמע לן:

ועל צד הרמז קרוב לשמע, שטהרת הפלים יש להם דמיון לטהרת החוטא המקריב חטאת, כי כמו שהפלים יש מהם שבולעים הרבה מן האסור ולא יוכל לצאת על ידי שטיפה ואין להם תקנה כי אם בשבירה. ויש מהם שאינו בולעים הרבה מן האסור ויש להם תקנה בשטיפה, כף יש לה אדם חוטא שבולע הרבה מן האסור וקשה לו לעוב ההרגל ואין לו תקנה כי אם בשבירת לבו כי הוא הפלי שנתבשל בו האסור, ויש לה אדם שאינו בולע הרבה ויש לו תקנה בכל דהו, כדרך שאמרו רבותינו ז"ל (ערכין טו) 'מאי תקנתיה של מספר לשון הרע, אם תלמיד חכם הוא יעסק בתורה שנאמר (משלי טו ד) "מרפא לשון עץ חיים", ואם עם הארץ הוא ישפיל עצמו שנאמר (שם ט) "וסלף בה ישבר ברוח", ומן חטא לשון הרע יקח לכל חטאת ולכל עון, שבזמן שאין בית המוקדש קיים אין תקנה לעם הארץ כי אם בשבירת לבו הכלי שנתבשל בו החטא, ולתלמיד חכם יש תקנה בכל חטא על ידי תלמוד תורה, וחטא בני עלי ויכח שאינו מתפפר בזבח ומנחה

(כב) **כָּל־זָכָר בַּפְּהַנִּים יֹאכַל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא:** כּכ פֿל דְּכוּרָא בַּכְּהֻנְיָא יִכּוּל יִתּוּהּ קֹדֶשׁ קוּדְשִׁין הִיא:
 כש"י • כָּל־זָכָר בַּפְּהַנִּים יֹאכַל אֹתָהּ • הָא לְמִדְתָּ, שִׁ"המַחֲטָא אוֹתָהּ" הָאמור לְמַעַלָּה – לֹא לְהוֹצִיא שְׂאֵר הַכְּהֻנִּים, אֲלָא לְהוֹצִיא אֶת שְׂאֵינוּ רָאוּי לְחַטּוּי.

(כג) **וְכָל־חַטָּאת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדְּמָה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ לֹא תֹאכַל בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹף: פ**
 כג וְכָל חַטָּאת הִיא דִּי יִתְעַל מִדְּמָה לְמִשְׁכַּן זְמַנָּא לְכַפֵּרָא בְּקוּדְשָׁא לֹא תִּתְאַכַּל בְּנוֹרָא תִּתְרַקַּד:
 כש"י • וְכָל־חַטָּאת וְגו' • (זבחים פב) שְׂאֵם הַכְּנִיס מִדָּם חַטָּאת הַחִיצוֹנָה לְפָנִים – פְּסוּלָה. וְכָל • לְרַבּוֹת שְׂאֵר קֹדְשִׁים.

ז (א) **וְזֹאת תֹּרַת הָאֲשָׁם קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא:** א וְזֹאת אוֹרֵימָא דְאֲשָׁמָא קֹדֶשׁ קוּדְשִׁין הוּא:
 כש"י • קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא • (תמורה יח. ת"כ) הוּא קָרֵב, וְאִין תְּמוּרָתוֹ קָרְבָּה.

(ב) **בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַטוּ אֶת־הַעֲלֵה יִשְׁחַטוּ אֶת־הָאֲשָׁם וְאֶת־דָּמֹו יוֹרֵק עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:** ב בְּאַתְרָא דִּי יִכְסוּן יָת עֲלֵתָא יִכְסוּן יָת אֲשָׁמָא וְיָת דְּמָה יִזְרַק עַל מִדְּבַחָא סְחוּר סְחוּר:
 כש"י • יִשְׁחַטוּ • רְבָה לְנוּ שְׁחִיטוֹת הַרְבֵּה, לְפִי שְׁמַצִּינוּ אֲשָׁם בְּצַבּוּר, שְׁנַאָמַר "יִשְׁחַטוּ" רַבִּים, וְתֵלְאוּ בְּעוֹלָה, לְהִבִּיא עוֹלֹת צַבּוּר לְצַפּוֹן.

(ג) **וְאֵת כָּל־חֲלָבֹו יַקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶת הָאֵלֶּיהָ וְאֵת הַחֲלֵב הַמְּכֻסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב:** ג וְיָת כָּל תְּרַבָּה יַפְרֵשׁ מִגָּה יָת אֵלֵימָא וְיָת תְּרַבָּא דְחִפִּי יָת גִּזָּא:
 וְאֵת כָּל־חֲלָבֹו יַקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶת הָאֵלֶּיהָ וְאֵת הַחֲלֵב הַמְּכֻסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב:

כש"י • וְאֵת כָּל־חֲלָבֹו וְגו' • עַד בְּאֵן לֹא נִתְפָּרְשׁוּ אַמּוּרִין בְּאֲשָׁם, לְכַד הַצֵּרֶף לְפָרֶשׁם בְּאֵן, אֲבָל חַטָּאת – כָּבֵד נִתְפָּרְשׁוּ בָּהּ בְּפָרֶשֶׁת "וַיִּקְרָא" • אֵת הָאֵלֶּיהָ •

(ד) **וְאֵת שְׁתֵּי הַפְּלִיֹת וְאֶת־הַחֲלֵב אֲשֶׁר עָלֵיהֶן אֲשֶׁר עַל־הַפְּסָלִים וְאֶת־הַיִּתְרֹת עַל־הַכֶּבֶד עַל־הַפְּלִיֹת יִסֹּרְנָה:** ד וְיָת תְּרַמִּין כְּלִין וְיָת תְּרַבָּא דִּי עֲלֵיהֶן דִּי עַל גַּסְסִיָּא וְיָת הַצֵּרָא דְעַל כְּבֵדָא עַל כְּלֵימָא יַעֲדֵנָה:
 וְאֵת שְׁתֵּי הַפְּלִיֹת וְאֶת־הַחֲלֵב אֲשֶׁר עָלֵיהֶן אֲשֶׁר עַל־הַפְּסָלִים וְאֶת־הַיִּתְרֹת עַל־הַכֶּבֶד עַל־הַפְּלִיֹת יִסֹּרְנָה:

(ה) **וְהַקֶּטִּיר אַתֶּם הַפְּהֵן הַמִּזְבֵּחַה אִשָּׁה לַיהוָה אֲשָׁם הוּא:** ה וְיִסַּק יִתְהוּן כְּהֵנָּא לְמִדְּבַחָא קָרְבָּנָא קָדָם יְיָ אֲשָׁמָא הוּא:
 וְהַקֶּטִּיר אַתֶּם הַפְּהֵן הַמִּזְבֵּחַה אִשָּׁה לַיהוָה אֲשָׁם הוּא:

כש"י • אֲשָׁם הוּא • עַד שִׁנְתַּק שְׁמוּ מִמֶּנּוּ. לְמַד עַל אֲשָׁם שְׁמָתוֹ בְּעֲלִיו אוֹ שְׁנַתְּכִפּוּרָו בְּעֲלִיו בְּאַחַר, אַף־עַל־פִּי שְׁעוּמֵד לְהִיּוֹת דְּמִיו עוֹלָה לְקִיץ הַמִּזְבֵּחַ, אִם שְׁחַטוּ סֶתֶם, אִינוּ כָּשֶׁר לְעוֹלָה קָדָם שְׁנַתַּק לְרַעְיָה. וְאִינוּ כָּא לְלַמֵּד עַל הָאֲשָׁם שִׁיָּהּ פְּסוּל שְׁלֵא לְשָׁמוּ,

(זבחים דף ד. וצ"י"ש ברש"י) •

(ו) **כָּל־זָכָר בְּכֹהֲנִים יֵאָכְלוּ בְּמִקְוֹם קָדוֹשׁ יֵאָכֵל**
קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הוּא:
 וְכָל דְּכוּרָא בְּכֹהֲנֵינָא יֵיכְלֵהּ בְּאַתְרֵי קָדִישׁ
 יתאכל קודש קודשין הוא:

כ"ו - קודש קדשים הוא • ב'תורת כהנים' הוא נדרש.

(ז) **כַּחֲטָאת כַּאֲשֶׁם תּוֹרָה אַחַת לָהֶם הִפְתָּן אֲשֶׁר**
יִכְפְּרוּ לוֹ יִהְיֶה:
 וְכַחֲטָאתָא כַּאֲשֶׁמָּא אוריתא חדא להון
 כהנא די יכפר בה דילה יהא:

כ"ז - תורה אחת להם • בדרך זה. הפתן אשר יכפר בו • הראוי לכפרה חולק בו, פרט לטבול יום ומחסר כפורים ואונן.

(ח) **וְהִפְתָּן הַמִּקְרִיב אֶת־עֹלֹת אִישׁ עוֹר הָעֵלָה אֲשֶׁר**
הִקְרִיב לִפְתָּן לוֹ יִהְיֶה:
 ח וְכֹהֲנָא דְמִקְרַב ית עלת גבר משד עלתא
 די יקרב לכהנא דילה יהא:

כ"ח - עור העלה אשר הקריב לפתן לו יהיה • פרט לטבול יום ומחסר כפורים ואונן, שאינן חולקים בעזרות (זכחים ק).

(ט) **וְכָל־מִנְחָה אֲשֶׁר תֹּאפֶה בַתָּנוּר וְכָל־נִעְשָׂה**
בַּמִּרְחֶשֶׁת וְעַל־מַחֲבֹת לִפְתָּן הַמִּקְרִיב אֹתָהּ לוֹ
תִּהְיֶה:
 ט וְכָל מִנְחָתָא די תאפי בתנור וכל
 דתתעבד בְּרִדְתָּא ועל מסריתא לכהנא
 דמקרב יתה דילה תהא:

כ"ט - לפתן המקריב אתה וגו' • יכול לו לבדו? | תלמוד לומר: "לפתן המקריב". הא כיצד? לבית־אב
 תלמוד לומר: "לכל־בני אהרן תהיה". יכול לכלן?

(י) **וְכָל־מִנְחָה בְּלוּלָה־בַשֶּׁמֶן וְחִרְבָּה לְכָל־בְּנֵי אַהֲרֹן**
תִּהְיֶה אִישׁ בְּאַחִיו: פ
 י וְכָל מִנְחָתָא דפילא במשח ודלא פילא
 לקל בני אהרן תהי גבר פאחיהי:

כ"י - בלוּלָה־בַשֶּׁמֶן • זו מנחת נדבה. וְחִרְבָּה • זו מנחת חוטא ומנחת קנאות, שאין בהן שמן.

♦ יום שלישי ח' ניסן ♦

(יא) **וְזֹאת תּוֹרַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יִקְרִיב לַיהוָה:**
 יא וְדָא אוריתא דנכסת קודשיא די יקרב
 קדם יי:

כלי יקר - עזו והדר

פניו במנחה ההלכת לפני ואחרי כן ארצה פניו" (בראשית לב כא), אכל המביא למלך איזו מנתנה דרך דורון וכבוד אז הוא מביא המנחה בידיו בעצמו ולא על ידי השליח. וזהו ההבדל שבין חטאת ואשם הבאים על חטא המעשה והעולה הבאה על חטא ההרהור, ובין השלמים, כי אותן קרבנות הבאים להסיר פני בעשו של השם יתברך אינו

ה", הוּבִיר בְּכֵלָם לַח", "כִּי בָאֵלֶּה חֲפִצְתִּי נָאִם ה'" (ע"פ ירמיה ט' כ"ב):
"וְהַבִּיט יָמִין וּרְאֵה" (ע"פ תהלים קמב ה), שלא הזכר בשום קרבן שהבעל יביא בידיו חלק של גבוהה, כי אם בשלמים ידיו תביאנה, לפי שקל מי שיש לו פעם מן המלך ורוצה לכפר ולקנח פניו רוגו אז הוא שולח המנחה לפניו על ידי שליח, בדרך שאמר יעקב "אכפרה

ז (יא) וְזֹאת תּוֹרַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יִקְרִיב לַח', לא נאמר אֲשֶׁר יִקְרִיב לַח' בְּכֵל הַקְּרָבָנוֹת כִּי אִם אֲצֵל הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר "בְּלִי עוֹן וְרוּצוֹן" (ע"פ תהלים נט ה), לפי שהם קרובים אל ה' יותר מכל הקרבנות הבאים על החטא. ומטעם זה כתיב בְּסִמוּךְ (פסוק כ"ט) "הַמִּקְרִיב אֶת זֶבַח שְׁלָמָיו לַח' יְבִיא אֶת קֶרְבָּנוֹ לַח'", ידיו תביאנה את אשי

(יב) אִם עַל־תּוֹדָה יִקְרִיבוּ וְהִקְרִיבוּ עַל־זִבְחַת הַתּוֹדָה חֲלוֹת מִצּוֹת בְּלוֹלַת בִּשְׁמֵן וְרִיקְוֵי מִצּוֹת מִשְׁחִים בִּשְׁמֵן וְסֹלֶת מִרְבֶּכֶת חֶלֶת בְּלוֹלַת בִּשְׁמֵן:

יב אם על תודתא יקריבנה ויקריב על נכסת תודתא גריצן פטירין דפילן במשח ואספוגין פטירין דמשיחין במשח וסלתא רביכא גריצן דפילן במשח:

ולילה, כמו שמפרש כאן. והקריב על-זבח התודה • ארבעה מיני לחם: חלות וריקין ורבוכה – שלשה מיני מצה, וכתוב: "על-חלת לחם חמץ וגו'", וכל מין ומין עשר חלות; כף מפרש ב'מנחות' (דף נז, טו) ושיעורן חמש סאין וירושלמיות שהן שש מדבריות, עשרים עשרון. מרֶבֶכֶת • לחם חלוט ברותחין כל צרכו.

כ"י אִם על-תודה יקריבנו • אם על דבר הודאה על גס שנעשה לו, בגון יודדי הים והולכי מדבריות וחיבוי בית האסורים וחולה שנתרפא – שהם צריכין להודות, שכתוב בָּהֶן (תהלים קו בא-כב): "יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. ויזבחו זבחי תודה", אם על אחת מאלה נדר, שלמים הללו – שלמי תודה הן, וטעונות לחם האמור בענין, ואינן נאכלין אלא ליום

~ נקודות משיחות קודש ~ (ש"פ בלק תשמ"ה)

שחלפה מנבירה את עצמת החיים; הם עברו אותה והתגברו עליה. ועל-דרך מה שמציני, ששטר שיצא עליו ערעור והתקיים בבית-דין שוב לא נתן לערער עליו (היינו שהערעור מחזק את השטר).

אם על תודה יקריבנו (ז, יב) ה'טור' נתן סימן למי שצריך להודות: "וכל החיים יודוך סלה" (חולה, יסורים, ים, מדבר). ויש להבין, מדוע נרמזו מצבים של סגנת חיים במלה 'חיים'. ויש לומר, שכן הסכנה

כלי יקר – עז והדר

זה נזכרו כל הקרבנות שיש בכלם צד חטא חוץ מן השלמים:

והעוסק בספר במדבר כאלו הקריב אָשָׁם. כי בו נאמר כל תורת

האָשָׁם בפרשת נשא (במדבר ה ט) 'איש או אשה כי יעשו מקל חטאת האדם ואשמה הנפש ההוא' וגו', ואף על פי שכבר נאמר דיו האָשָׁם בפרשת ויקרא (לעיל ה יד-ט), מקל מקום נשנית שם לדרך שנתחדש בו כמו שפרש רש"י שם (במדבר שס), ואם כן על ידי למוד הפרשה עם הדרך שנתחדש בו נגמר כל תורת האָשָׁם:

והעוסק בספר דברים כאלו הקריב שלמים. כי בפרשת פי תבא

(דברים כו ז) נאמר 'ויבחת שלמים ואכלת שם' וגו', וכן בפרשת ראה נאמר כל דיני השלמים קדשים קלים כמו שנאמר (שם יב כ) 'ודם זבחיך ישפר על מזבח ה' אלהיך והבישר תאכל', ושם נגמרו דיני השלמים מחמת כמה דברים שנתחדשו בהם:

על כן נאמר חמשה זאת תורת אלו, כי העוסק בכל ספר מיוחד שָׁכְרוּ

הרבה כאלו הקריב מין אותו קרבן המבא באותו ספר. והמשכילים "כיניו לרבים" ענין יקר זה, כי ברור "ונכון" הוא "מעם האלהים"; תורה יב

חֶסֶת פְּרֶשֶׁת צו

מיני צרעת אלו, והעוסק בחמשה חמשי תורה נצול מהם, כדרך שפרש בעקדה (שער ס) שבכל ספר נזכר ענש חטא הלשון, כך בקרבנות אלו העוסק בחמשה ספרים אלו דומה כאלו הקריב חמשה מיני קרבנות אלו:

כי העוסק בספר בראשית דומה כאלו הקריב עולה. והוא "זאת תורת העולה" (לעיל ו א), כי בו מבאָר תורת העולה, פי הכל הקריב עולה "מבכרות צאנו" (בראשית ד, ו) וכן בנח כתיב (שם ח ט) ויעל עלת במזבח, וכן אברהם ויסקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו" (שם כב יג), וכן גיעקב "ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק" (שם מו א):

והעוסק בספר שמות כאלו הקריב מנחה. פי כל המנחות באות

מצה' (מנחות כג), ובספר זה מבאָרים כל דיני מצה והוראתה וצרופה לקרבן פסח שנאכל על מצות, וכתוב (שמות לד כה) "לא תשחט על חמץ דם זבחיך":

והעוסק בספר ויקרא כאלו הקריב חטאת. אף על פי שכל

הקרבנות מבאָרין בספר זה, מקל מקום עקר הספר תורת החטאת הוא, פי אחר שקטאו ישראל בעגל אשר הוא היה התחלה לכל חטאת ולכל עון, נתן ה' מקום לחוטאים שיוכלו לבא לידי כפרה על ידי הקרבן, ואגב

דיון ש'ידיו תביאנה' כי נראה כחוצפא כלפי שמיא, לפיכך הוא משלחם על ידי הפגנים, אכל השלמים שהם דורון ומתנה ידיו תביאנה:

ויש מפרשים פסוק 'המקריב את זבח שלמיו לה' יביא את קרבנו לה' מזבח שלמיו, שראוי שיברכוהו ויאמרו 'הי רצון שכל קרבנותיו שיביא לה' יהיו מזבח שלמיו, לא חטאות ואשמות ועולות. אכל אצל העולה נאמר (לעיל ו א) "זאת תורת העולה הוא העולה", רצה לומר היא לבדה יביא, ולא ישנה באותו להביא שנית עולה על חטא ההרהור, כי אם שלמים בשעה שיש שלום בינו לבין בוראו:

ועל צד הרמז יתכן לפרש חמש פעמים 'זאת תורת' שנאמר בפרשה זו כנגד חמשה חמשי תורה, שהעוסק בהם דומה כאלו הקריב חמשה מיני קרבנות אלו, עולה, ומנחה, וחטאת, ואָשָׁם, ושלמים (ראה מנחות קי), אכל המלוואים לא היו כי אם לשעור ולא לדורות. וכדרך זה מצינו חמשה זאת תורת' בפרשת מצרע, כי גם שם אמרו רבותינו ז"ל (ערכין טו) 'מאי תקנתיה של מספר לשון הרע, אם תלמיד חכם הוא יעסק בתורה' כו', ואם כן התורה מזלת מן לשון הרע המסבב חמשה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יב עמ' 20)

הגזרה שנגזרה עליהם להיות פלואים במדבר. חולה - נס שלא מציינו שנגזרו לו כלל (ולכן נקט לשון יחיד, כי הנסים הראשונים ארעו לכל ישראל, מה שאין-כן נס זה).

יודי הים והולכי מדבריות וקבוצי בית האסורים וחולה שנתרפא (הש"י ז, ב) צווי זה, שנאמר לבני דור המדבר, נאמר לפי הסדר שבו ארעו הדברים להם עצמם. ים - קריעת ים סוף. מדבר - הליכתם במדבר. קבוצי -

יג על גריצן דלחם חמיע יקרב קרבנה על נכסת תודת נכסת קודשוהי:

(א) על-חלת לחם חמץ יקריב קרבנו על-זבח תודת שלמיו:

כש"י < יקריב קרבנו על-זבח • (שם דף עו, ת"כ) מגיד, שאין הלחם קדוש בקדשת הגוף לפסל ביוצא וטבול-יום ומלאצאת לחלין בפדיון, עד שישחט הזבח.

יד ויקרב מנה חד מפל קרבנא אפרושתא קדם יי לכהנא דיזרק ית דם נכסת קודשוהי דילה יהי:

(יב) והקריב ממנו אחד מפל-קרפן תרומה ליהוה לפניה הזרק את-דם השלמים לו יהיה:

כמו שפירש למטה תנופת חזה ושוק בשלמים, והתודה קרויה "שלמים".

כש"י < אחד מפל-קרפן • לחם אחד מפל מין ומין, יטל תרומה לפניה העובר עבודתה. והשאר נאכל לבעלים ובשרה לבעלים, חוץ מחזה ושוק שבה,

טו ויבשר נכסת תודת נכסת קודשוהי ביום קרבנה יתאכל לא יצנע מנה עד צפרא:

(טו) ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא-יניח ממנו עד-בקר:

עד-בקר • אכל אוכל הוא כל הלילה. אם-כן, למה אמרו 'עד חצות'? פדי להרחיק האדם מן העברה (ריש ברכות).

כש"י < ובשר זבח תודת שלמיו • (ובחיים לו, ת"כ) יש פאן רבונין הרבה: לרבות חטאת ואשם ואיל נזיר וחגיגת י"ד, שיהיו נאכלין ליום ולילה. ביום קרבנו יאכל. וכזמן בשרה - זמן לחמה. לא-יניח ממנו

טז ויאם נדר או נדבא נכסת קרבנה ביומא די יקרב נכסתה יתאכל וביומא דבתרוהי ודאשתאר מנה יתאכל:

(טז) ויאם-נדר או נדבה זבח קרבנו ביום הקריבו את-זבחו יאכל וממחרת והנותר ממנו יאכל:

ויש פמוה הרבה במקרא, כגון: "ואלה בני צבעון ואיה וענה" (בראשית לו כד), "תת וקדש וצבא מרמס" (דניאל ח יג).

כש"י < ויאם-נדר או נדבה • שלא הביאה על הודאה של נס, אינה טעונה לחם, ונאכלת לשני ימים, כמו שפירש בענין. וממחרת והנותר ממנו • בראשון יאכל (ספרים אחרים: והנותר ממנו יאכל). ו"ו זו יתרה היא,

יז ודאשתאר מבסר נכסתא ביומא תליתאה כנורא יתוקד:

(יז) והנותר מבשר הזבח ביום השלישי פאש ישרף:

יח ויאם אתאכלא יתאכל מבסר נכסת קודשוהי ביומא תליתאה לא יהא לרענא דמקרב יתה לא יתחשב לה מרחק יהא ונאש דתיכול מנה חובה יקבל:

(יח) ויאם האכל יאכל מבשר-זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא:

נפסל בשלישי. וכן פרושו: בשעת הקרבנו לא תעלה זאת ממחשבה, ואם חשב - פגול יהיה. והנפש האכלת ממנו • אפלו בתוך הזמן - עונה תשא.

כש"י < ויאם האכל יאכל וגו', (ס"ח) במחשב בשחיטה לאכלו בשלישי, הפתוב מדבר. יכול אם אכל ממנו בשלישי, יפסל למפרע? תלמוד לומר: "המקריב אתו לא יחשב" - בשעת הקרבה הוא נפסל ואינו

(יט) וְהִבְשֵׁר אֲשֶׁר-יִגַע בְּכָל-טֶמְאָא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשְׂרָאֵל וְהִבְשֵׁר כָּל-טְהוֹר יֵאָכֵל בְּשָׂר׃

יט ויבשר קודשא די יקרב בכל מסאב לא יתאכל בנורא יתוקד ויבשר קודשא כל די דכי בקודשא ייכול בסר קודשא :

כ"ג • וְהִבְשֵׁר • שֶׁל קֹדֶשׁ שְׁלָמִים אֲשֶׁר יִגַע בְּכָל-טֶמְאָא, לֹא יֵאָכֵל. וְהִבְשֵׁר • לְרֵבּוֹת אֲבָר שִׁינְא מִקְצָתוֹ, שֶׁהַפְּנִימִי מִתָּר. כָּל-טְהוֹר יֵאָכֵל בְּשָׂר • (פסחים עט) מֵה תִּלְמוּד לֹא מֵר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יב כז): "וְדָם זָכָחִיד יִשְׁפֹךְ וְגו' וְהִבְשֵׁר תֹּאכֵל", יְכוּל לֹא יֵאָכֵלוּ שְׁלָמִים אֶלָּא הַבְּעָלִים? לְכַף נֶאֱמַר: "כָּל-טְהוֹר יֵאָכֵל בְּשָׂר".

(ו) הַבְּשֵׂר כָּל-טְהוֹר יֵאָכֵל בְּשָׂר • כְּלוּמַר: כָּל מֵה שֶׁאֲסָרְתִּי לָךְ בְּחֻטָּאת וְאֲשֶׁם, שְׂאֵם יִצְאוּ חוּץ לְקָלְעִים - אֲסוּרָה, כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב: "בְּחֻצֵר אֶהְיֶה מוֹעֵד יֵאָכְלוּהָ", בְּבִשֵׁר זֶה אֲנִי אוֹמֵר לָךְ: "כָּל טְהוֹר יֵאָכֵל בְּשָׂר", אֶפְלוּ בְּכָל הָעִיר.

(כ) וְהִנְפֵּשׁ אֲשֶׁר-תֹּאכֵל בְּשָׂר מִזֵּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְטִמְאַתּוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָהּ הִנְפֵּשׁ הֵהוּא מֵעַמּוּיָה׃

כ ונאנש די תיכול בסרא מנכסת קודשיא די קדם יי וסכתה עלוהי וישתיצי אנשא ההיא מעמיה :

כ"ג • וְטִמְאַתּוֹ עָלָיו • (ובחים מג, ת"כ) בְּטִמְאַת הַגּוֹף הַכְּתוּב מְדַבֵּר, אֲכָל טְהוֹר שֶׁאֲכָל אֶת הַטֶּמְאָא אֵינּוּ עֲנוּשׁ כֶּרֶת אֶלָּא אֲזַהְרָה "וְהִבְשֵׁר אֲשֶׁר-יִגַע בְּכָל-טֶמְאָא וְגו'". וְאֲזַהְרַת טֶמְאָא שֶׁאֲכָל אֶת הַטְּהוֹר אֵינֶה מְפָרֶשֶׁת בְּתוֹרָה, אֶלָּא חֻמְמִים לְמִדוּהָ ב'גִּזְרָה שְׁוֵה'. (ת"ח) שֶׁלֶשׁ

כרתות אמורות באוכלי קדשים בטמאת הגוף, ודרשוה רבותינו ב'שבועות' (דף י) אחת לכלל, ואחת לפרט ואחת ללמד על קרבן עולה ויזרה, שלא נאמר אלא על טמאת מקדש וקדשיו.

(כא) וְנִפְּשׁ כִּי-תִגַע בְּכָל-טֶמְאָא בְּטִמְאַת אָרֶם אוֹ בְּבַהֲמָה טִמְאַה אוֹ בְּכָל-שִׁקִּין טִמְאָא וְאֵכֵל מִבְּשַׂר-זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְנִכְרְתָהּ הִנְפֵּשׁ הֵהוּא מֵעַמּוּיָה׃

כא ונאנש ארי תקרב בכל מסאב בסואבת אנשא או בקעירא מסאבא או בכל שקינא מסאב וייכול מבסר נכסת קודשיא די קדם יי וישתיצי אנשא ההיא מעמיה :

(כב) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

כב ומליל יי עם משה למימר:

(כג) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל-חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעִז לֹא תֹאכְלוּ:

כג מלל עם בני ישראל למימר כל תרב תור ואמר ועזא לא תיכלון :

(כד) וְחֶלֶב גְּבֵלָהּ וְחֶלֶב טֵרֶפֶה יַעֲשֶׂה לְכָל-מִלְאָכָהּ וְאָכֵל לֹא תֹאכְלֶהוּ:

כד ותרב גבילא ותרב תפרא תעבד לקל עבדתא ומיכל לא תיכלנה :

כ"ג • יַעֲשֶׂה לְכָל-מִלְאָכָהּ • (פסחים כג, ת"כ) כָּא וְלִמַּד עַל הַחֶלֶב, שֶׁאֵינּוּ מִטֶּמְאָא טִמְאַת גְּבִלוֹת. וְאָכֵל לֹא תֹאכְלֶהוּ • (חולין פ"ק ג"ד הנשה) אֲמַרְהָ תוֹרָה: יָבוֹא אֲסוּר

גבלה וטרפה ויחול על אסור חלב, שאם אכלו, יתחבב אף על לאו של גבלה, ולא תאמר: אין אסור חל על אסור.

(כה) כִּי כָּל-אֵכֵל חֶלֶב מִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אִשָּׁה לַיהוָה וְנִכְרְתָהּ הִנְפֵּשׁ הָאֵכֵלֶת מֵעַמּוּיָה׃

כה ארי כל דיכול תרבא מן בעירא די קרבון מנה קרבנא קדם יי וישתיצי אנשא די תיכול מעמיה :

(כו) וְכֹל-דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁכֵיכֶם לְעוֹף וּלְבַהֲמָה׃

כו וכל דמא לא תיכלון בכל מושכייכם לעוף ודעוסא ודבעירא :

כש"י ◀ לעוף ולבהמה • (ס ט) פרט לדם דגים ונגבים. | חובת קרקע, נזהגת בכל מושבות. ובמסכת קדושין בכל מושבתתיכם • לפי שהיא חובת הגוף ואינה בפרק א' (דף לו) מפרש למה הצרף לומר.

(כז) **כָּל־נַפֶּשׁ אֲשֶׁר־תֹּאכַל כָּל־דָּם וְנִכְרַתָּהּ הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מַעֲמִיָּה:**
 כו כל אנשא די תיכול כל דמא וישתיצי אנשא היא מעמה:

כח **וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:** כח ומליל יי עם משה למימר:

(כט) **דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמִּקְרִיב אֶת־זִבְחַ שְׁלָמוֹ לַיהוָה יביא אֶת־קַרְבָּנוֹ לַיהוָה מִזִּבְחַ שְׁלָמוֹ:**
 כט מלל עם בני ישראל למימר דמקרב ית נכסת קודשוהי קדם יי ייתי ית קרבנה לקדם יי מנכסת קודשוהי:

(ל) **וַיְדַוּ תְּבִיאֲנָה אֶת אֲשֵׁי יְהוָה אֶת־הַחֶלֶב עַל־ הַחֹזֶה וַיִּבְאֲנוּ אֶת הַחֹזֶה לְהִנְיָף אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:**
 ל ידוהי תתון ית קרבנא דיי ית תרפא על חזיה יתנה ית חזיה לארמא יתה ארמא קדם יי:

שנאמר (ס ט כ): "וישימו את־החלבים על־החזות ויקטר החלבים המזבחה". למדנו, ששלישה פהנים זקוקין לה; כף מפרש ב'מנחות' (דף ס). את־החלב על־החזה יביאנו • ואת החזה למה מביא? להניף אותו הוא מביאו, ולא שיהא הוא מן האשים. לפי שנאמר: "את אשי ה' את־החלב על החזה", וכול שיהא אף החזה לאשים, לכף נאמר: "את החזה להניף וגו'".

כש"י ◀ וידיו תביאנה וגו' • (מנחות ס"א) שתהא יד הבעלים למעלה והחלב והחזות נתינין בה, ויד כהן מלמטה ומניפן. את אשי ה' • ומה הן האשים? "את־החלב על־החזה". יביאנו • כשמביאו מבית המטבחים נותן החלב על החזה, וכשנותנו ליד כהן המניף, נמצא החזה למעלה והחלב למטה. וזהו האמור במקום אחר (לקמן ט'): "שוק תרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף וגו'"; ולאחר התנופה נותנו לכהן המקטיר, ונמצא החזה למטה, וזהו

(לא) **והקטיר הכהן את־החלב המזבחה והיה החזה לֶאֱהֹרן ולבָּנָיו:**
 לא ונסק פהנא ית תרפא למדפסא ויהי חזיה לאהרון ולבניה:

כש"י ◀ והקטיר הכהן את־החלב • ואמר־כף "והיה החזה לאהרון", (ת"י) למדנו שאין הבשר נאכל בעוד שהאמורים למטה מן המזבח.

(לב) **וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין תִּתְּנוּ תְּרוּמָה לְכֹהֵן מִזִּבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם:**
 לב וית שוקא דימינא תתנון אפרשותא לכהנא מנכסת קודשיכון:

כש"י ◀ שוק • מן הפרק של ארפכה הנמפרת עם הראש עד הפרק האמצעי, שהוא סבף של ירך.

(לג) **הַמִּקְרִיב אֶת־דָּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת־הַחֶלֶב מִבְּנֵי אֶהֱרֹן לֹא תִהְיֶה שׁוֹק הַיָּמִין לְמִנְחָה:**
 לג דמקרב ית דם נכסת קודשיא וית תרפא מבני אהרון דילה תהי שוקא דימינא לחלק:

כש"י ◀ המקריב את־דם וגו', (פסחים נט) מי שהוא ראוי לזריקתו ולהקטיר חלבינו; יצא טמא בשעת זריקת דמים או בשעת הקטר חלבים, שאינו חולק בבשר.

לד ארי ית חדיא דארמוקא וית שוקא דאפרשותא נסבית מן בני ישראל מנכסת קודשיהון ויהבית זתהון לאהרן כהנא ולבגוהי לקים עלם מן בני ישראל:

(לד) פִּי אֶת־חֹהֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה לְקַחְתִּי מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחֵי שְׁלֵמֵיהֶם וְאֵתֶן אֹתָם לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וּלְבָנָיו לְחֶק־עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

ט"ו◀ התנופה. התרומה • (סוכה לו) מוליך ומביא, מעלה ומוריד.

לה דא רבות אהרן ורבות בגוהי מקרבניא דיני ביומא די זקרבין זתהון לשמשא קדם זי:

(לה) וְאֵת מִשְׁחַת אֶהְרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו מֵאֲשֵׁי יְהוָה בְּיוֹם הַקָּרִיב אֹתָם לְכַהֵן לַיהוָה:

לו די פקיד זי למתן להון ביומא דרבי זתהון מן בני ישראל קים עלם לדריהון:

(לו) אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לָתֵת לָהֶם בְּיוֹם מִשְׁחוֹ אֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתָם:

לז דא אורימא לעלתא למנתא ולחטאתא ולאשמא ולקרביניא ולנכסת קודשיא:

(לז) וְאֵת הַתּוֹרָה לְעֹלָה לַמִּנְחָה וְלַחֲטָאת וְלֹאֲשָׁם וּלְמִלוּאִים וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים:

ט"ז◀ ולמלואים • ליום חנוך הכהנה.

לח די פקיד זי זת משה בטורא דסיני ביומא דפקודה זת בני ישראל לקרבא זת קרבניהון קדם זי במדברא דסיני:

(לח) אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי בְּיוֹם צִוּתוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת־קַרְבְּנֵיהֶם לַיהוָה בַּמִּדְבָּר סִינַי: פ

♦ יום רביעי ט' ניסן ♦

א ומליל זי עם משה למימר:

ח (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

ב קרב זת אהרן וזת בגוהי עמה וזת לבושיא וזת משחא דרבוקא וזת תורא דחטאתא וזת תרין דקריין וזת סלא דפטיריא:

(ב) קַח אֶת־אֶהְרֹן וְאֶת־בָּנָיו אֹתוֹ וְאֵת הַבְּגָדִים וְאֵת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֵת פֶּר הַחֲטָאת וְאֵת שְׁנֵי הָאֵילִים וְאֵת סַל הַמִּצּוֹת:

החטאת וגו' • אלו האמורים בענין צונאת המלואים ב"ואתה תצנה" (שמות כ); ועכשו ביום ראשון למלואים חזר וזרוז בשעת מעשה.

ט"ח◀ קח את־אהרן • פרשה זו נאמרה שבעת ימים קדם הקמת המשכן, שאין מקדם ומאחר בתורה. קח את־אהרן • קחנו בדברים ומשכהו. ואת פר

ג וזת כל כנשתא כגש לתרע משפן זמנא:

(ג) וְאֵת כָּל־הָעֵדָה הַקְּהָל אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

ט"ט◀ הקהל אל־פתח אהל מועד • זה אחד מן המקומות שהחזיק מעט את המרבה.

ד ובעבד משה כמא די פקיד זי זתה ואתפנישת כנשתא לתרע משפן זמנא:

(ד) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַתִּקְהַל הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

(ה) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הַעֲדָה זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת:

ה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְכַנְשָׁתָא דִּין פְּתַגְמָא דִּי פְקִיד יְיָ לְמַעַבְד :

כ"י - זֶה הַדְּבָר • דְּבָרִים שֶׁתְּרָאוּ שְׁאֵנִי עוֹשֶׂה לְפָנֶיכֶם - לְכַבֹּדֵי וְלְכַבוֹד אַחֵי אֲנִי עוֹשֶׂה. כָּל הָעֹנֵן הַזֶּה - צְוִי הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לַעֲשׂוֹת, וְאֵל תֹּאמְרוּ

לְכַבֹּדֵי וְלְכַבוֹד אַחֵי אֲנִי עוֹשֶׂה. כָּל הָעֹנֵן הַזֶּה דְּפָרְשַׁת הַמְּלוֹאִים פְּרִשְׁתִּי בִּ"וְאַתָּה תִּצְוֶה" (טו).

(ו) וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־אֶהֱרֹן וְאֶת־בְּנָיו וַיִּרְחַץ אֹתָם בַּמַּיִם:

ו וַיִּקְרַב מֹשֶׁה יְת אֶהֱרֹן וְיֵת בְּנוֹהֵי וְאַסְחֵי יְתֵהוּן בְּמַיָּא :

(ז) וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הַכֹּהֵנֶת וַיַּחְגֹּר אֹתוֹ בְּאַבְנֵט וַיִּלְבַּשׂ אֹתוֹ אֶת־הַמְּעִיל וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הָאֶפֶד וַיַּחְגֹּר אֹתוֹ בַּחֹשֶׁב הָאֶפֶד וַיִּאָּפֵד לוֹ בּוֹ: חֲצֵי הַתּוֹרָה בַּפְּסוּקִים

ז וַיִּהְיֶה עָלוּהֵי יְת כְּתוּבָא וְזֵרז יְתֵה בְּהַמְּנָא וְאַלְבִּשׂ יְתֵה יְת מַעִילָא וַיִּהְיֶה עָלוּהֵי יְת אֶפֶדָא וְזֵרז יְתֵה בְּהַמְּנָא אֶפֶדָא וְאַתְקֵן לֵה בְּה :

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 197)

וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת הָאֶפֶד וַיַּחְגֹּר אֹתוֹ בַּחֹשֶׁב הָאֶפֶד . . וַיִּשֶׂם עָלָיו אֶת הַחֹשֶׁן (ח, ט) נְחֻלְקוּ הָרֵאשׁוֹנִים: לְהַרְמִיב"ם הַסֹּדֵר הוּא אֶפֶד, חֹשֶׁן, חֹשֶׁב הָאֶפֶד (כְּפִתוּב בְּפִרְשַׁת תִּצְוֶה); וְלְהַרְמִיב"ן - אֶפֶד, חֹשֶׁב הָאֶפֶד, חֹשֶׁן (כְּפִתוּב כָּאוּ). וַיִּשֶׂ לִזְמֵר: לְהַרְמִיב"ן חֹשֶׁן וְאֶפֶד הֵם שְׁנֵי בְּגָדִים שְׁנׁוּיִם, וְלָכֵן

לִבְשִׁים אֶת הָאֶפֶד וְחִגְרֵתוֹ וְלֵאחֶר מִכֵּן אֶת הַחֹשֶׁן. אַךְ לְהַרְמִיב"ם הֵם בְּגָדֵי בְּגָד אֶחָד שֶׁחֻלְקוּ מִלְּפָנָיו וְחֻלְקוּ מֵאַחֲרָיו, וְלָכֵן לִבְשִׁים אֶת הָאֶפֶד וְהַחֹשֶׁן (בְּגָד אֶחָד) וְחֻלְגִּים - גַּמֵּר לְבִישַׁת שְׁנׁוּיִם.

(ח) וַיִּשֶׂם עָלָיו אֶת־הַחֹשֶׁן וַיִּתֵּן אֶל־הַחֹשֶׁן אֶת־הָאוּרִים וְאֶת־הַתְּמִיּוֹם:

ח וַיִּשְׁוֵי עָלוּהֵי יְת חוּשְׁנָא וַיִּהְיֶה בְּחוּשְׁנָא יְת אוּרֵיָא וְיֵת תְּמֵיָא :

כ"י - אֶת־הָאוּרִים • כְּתֹב שֶׁל שֵׁם הַמַּפְרָשׁ:

(ט) וַיִּשֶׂם אֶת־הַמְּצַנֶּפֶת עַל־רֵאשׁוֹ וַיִּשֶׂם עַל־הַמְּצַנֶּפֶת אֶל־מֹל פָּנָיו אֶת צִיץ הַזָּהָב גֹּזֵר הַקֹּדֶשׁ בְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

ט וַיִּשְׁוֵי יְת מְצַנְפָּתָא עַל רֵישָׁא וַיִּשְׁוֵי עַל מְצַנְפָּתָא לְקַבֵּל אֶפֶדֵי יְת צִיצָא דְּזָהָבָא כְּלִילָא דְּקוֹדֶשָׁא כְּמָא דִּי פְקִיד יְיָ יְת מֹשֶׁה:

כ"י - וַיִּשֶׂם עַל־הַמְּצַנֶּפֶת • פְּתִילֵי תַכְלֵת הַקְּבוּעִים בְּצִיץ נֵתָן עַל הַמְּצַנֶּפֶת. נִמְצָא הַצִּיץ תְּלוּי בַּמְּצַנֶּפֶת.

(י) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּמְשַׁח אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ וַיִּקְדֹּשׁ אֹתָם:

י וַיִּסְיַב מֹשֶׁה יְת מִשְׁחָא דְּרִבּוּתָא וְרַבִּי יְת מִשְׁכְּנָא וְיֵת כָּל דִּי בְּה וְקַדִּישׁ יְתֵהוּן :

(יא) וַיֵּן מִמֶּנּוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבַע פְּעָמִים וַיִּמְשַׁח אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַכֹּהֵן וְאֶת־בְּנָיו לְקַדְּשָׁם:

יא וַיֵּאדִי מִנֵּה עַל מִדְּבַחָא שְׁבַע זְמַנִּין וְרַבִּי יְת מִדְּבַחָא וְיֵת כָּל מְנוּהֵי וְיֵת פִּינּוּרָא וְיֵת בְּסִיסָה לְקַדְּשׁוּתֵהוּן :

כ"י - וַיֵּן מִמֶּנּוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ • לֹא יִרְעַתִּי הֵיכָן נִצְטָוָה בְּהִזְאוֹת הַלְלוּ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 264)

בתורה. ויש לומר שקאן שאני, שהרי בענין זה מפרש בצווי ה' בפרשת תצוה (כט. א ואילף) בפרטיות סדר העבודה של ימי המלוואים.

לא ידעתי היכן נצטוה בהזאת הללו (ה, יא) כתב הרמב"ן "ויקבר הראיתיך כי במקומות רבים, פעם יאריך בדבור ה' אל משה ויקצר בספור משה, ופעם יעשה בהפך, ולפעמים לא יזכיר האחד כלל". והינו שלא בכל פעם נאמר הצווי

כי באריק ממשחא דרבותא על רישא דאהרן ורבי יתה לקדשותה:

(יב) ויצק משמן המשחה על ראש אהרן ומשח אתו לקדשו:

כ"ט~ ויצק. ומשח • בתחלה יוצק על ראשו, ואחר-כך נותן בין ריסי עיניו ומושך באצבעו מזה לזה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם תפארת לוי"צ ג עמ' מז)

תפלה, כי תפלות כנגד תמידיו תקנום. והתפלה צריכה לבוא מכח התורה, שהיא שרש הכל וכוללת הכל, "הפך בה והפך בה דכולא בה".

ומשח אתו לקדשו (ה, יב) יש לבאר הטעם לכך שמשיחת אהרן לכהנה היתה דוקא על-ידי משה: משה הוא כנגד תורה. פכתוב "זכרו תורת משה עבדי", ואהרן הוא כנגד

יג ויקריב משה את בני אהרן ואלבשונן פתיגין וזרו תהיון המיגין ואתקון להון כוכעין כמא די פקיד יי ית משה:

(יג) ויקריב משה את בני אהרן וילבשם פתנת ויחגור אתם אבנט ויחבש להם מגבעות פאשר צוה יהוה את משה:

כ"ט~ ויחבש • לשון קשירה.

♦ יום חמישי י' ניסן ♦

יד ויקרב ית תורא דחטאמתא וסמך אהרן וקנוהי ית דיהיון על ריש תורא דחטאמתא:

(יד) ויגש את פר החטאת ויסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש פר החטאת:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 416)

בפשיטות, שאף בזמן הזה כל אחד ואחד צריך לכתב חיובי חטאת שלו, ע"כ. ולא ראינו זה כלל (ואף שלא ראינו אינו ראינו - בדבר הרגיל זה כן ראינו). וגם אבותינו לא ספרו לנו.

ויגש את פר החטאת (ה, יד) אמרו רז"ל (שבת יב, ב) שרבי ישמעאל "כתב על פנקסו... לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנה". ובאנציקלופדיא תלמודית ערך חטאת פותב

טו וינסב ויסיב משה ית דמא ויהב על קרנת מדבחה סחור סחור באצבעה ודפי ית מדבחה ונת דמא אריק ליסודא דמדבחה וקדשה לכפרא עלוהי:

(טו) וישחט ויקח משה את הדם ויתן על קרנות המזבח סביב באצבעו ויחטא את המזבח ואת הדם יצק אל יסוד המזבח ויקדשוהו לכפר עליו:

יז ויקדשוהו • בעבודה זו. לכפר עליו • מעתה כל הפרות.

יז ויקח את כל החלב אשר על הקרב ואת יתרת הכבד ואת שתי הכליות ואת חלבהן ויקטר משה המזבחה:

טז וינסב ית כל תרפא די על גוא ונת חצר בכבד ונת תרמין קלון ונת תרבהן ואסק משה למדבחה:

(טז) ויקח ואת כל החלב אשר על הקרב ואת יתרת הכבד ואת שתי הכליות ואת חלבהן ויקטר משה המזבחה:

י"ז~ ואת יתרת הכבד • לכד הכבד, שהיה נוטל מעט מן הכבד עמה.

יז וְנִתְּנָה תּוֹרָה וְנִתְּנָה מִשְׁפָּחָה וְנִתְּנָה בְּסֵרָה וְנִתְּנָה אֲכֵלָה
אוֹקֵיד בְּנוֹרָא מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא כְּמָא דִּי
פְּקִיד יִי נִתְּ מִשָּׁה :

(יז) וְאֶת־הַפָּר וְאֶת־עֲרוֹ וְאֶת־בְּשָׂרוֹ וְאֶת־פִּרְשׁוֹ שָׂרַף
בְּאֵשׁ מִחוּץ לַמִּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

יח וְקָרִיב יָת דְּכָרָא דְעֵלְתָא וְסִמְכוֹ אֶהְרֹן
וּבְנוֹהֵי יָת יְדִיהוֹן עַל רִישׁ דְּכָרָא :

(יח) וַיִּקְרַב אֶת אֵיל הָעֹלָה וַיִּסְמְכוּ אֹהֶרֶן וּבָנָיו
אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל:

יט וְנִכְסֵי וְזִבְקֵי מִשָּׁה יָת דְּמָא עַל מִדְּבָחָא
סְחֹר סְחֹר :

(יט) וַיִּשְׁחֹט וַיִּזְרַק מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

כ וְנִתְּנָה דְּכָרָא פְּלִיג לְאַבְרֹהֵי וְאַסְק מִשָּׁה יָת
רִישָׁא וְנִתְּ אַבְרִיא וְנִתְּ תְּרַבָּא :

(כ) וְאֶת־הָאֵיל נָתַח לְנִתְּחוּ וַיִּקְטַר מֹשֶׁה אֶת־הָרֹאשׁ
וְאֶת־הַנֶּחֱסִים וְאֶת־הַפָּדֵר:

כא וְנִתְּ גֵּזָא וְנִתְּ פְּרַעֲיָא חֲלִיל בְּמִיָּא וְאַסְק
מִשָּׁה יָת כָּל דְּכָרָא לְמִדְּבָחָא עֵלְתָא הוּא
לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעֲוָא קְרַבְנָא הוּא קָדָם יִי כְּמָא
דִּי פְּקִיד יִי נִתְּ מִשָּׁה :

(כא) וְאֶת־הַקָּרִב וְאֶת־הַפְּרָעִים רָחַץ בַּמַּיִם וַיִּקְטַר
מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הָאֵיל הַמִּזְבֵּחַה עֲלָה הוּא לְרִיח־נִיחֹחַ
אֲשֶׁה הוּא לַיהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

♦ יום שישי י"א ניסן ♦

כב וְקָרִיב יָת דְּכָרָא תְּנִינָא דְּכַר קְרַבְנָא
וְסִמְכוֹ אֶהְרֹן וּבְנוֹהֵי יָת יְדִיהוֹן עַל רִישׁ
דְּכָרָא :

(כב) וַיִּקְרַב אֶת־הָאֵיל הַשְּׂנִי אֵיל הַמַּלְאִים וַיִּסְמְכוּ
אֹהֶרֶן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל:

כג וְנִכְסֵי וְזִבְקֵי מִשָּׁה מִן דְּמָא וַיִּהַב עַל רוּם
אוּדְנָא דְּאֶהְרֹן דְּנִמְינָא וְעַל אֵלִיוֹן יְדֵיהַ
דְּנִמְינָא וְעַל אֵלִיוֹן רְגֵלָה דְּנִמְינָא :

(כג) וַיִּשְׁחֹט וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִדְּמוֹ וַיִּתֵּן עַל־תְּנוּדָה
אֲזֶן־אֹהֶרֶן הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן יְדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן
רְגְלוֹ הַיְמָנִית:

כד וְקָרִיב יָת בְּנֵי אֶהְרֹן וַיִּהַב מִשָּׁה מִן דְּמָא
עַל רוּם אוּדְנָהוֹן דְּנִמְינָא וְעַל אֵלִיוֹן יְדִיהוֹן
דְּנִמְינָא וְעַל אֵלִיוֹן רְגֵלָהוֹן דְּנִמְינָא וְזִבְקֵי
מִשָּׁה יָת דְּמָא עַל מִדְּבָחָא סְחֹר סְחֹר :

(כד) וַיִּקְרַב אֶת־בְּנֵי אֹהֶרֶן וַיִּתֵּן מֹשֶׁה מִן־הַדָּם
עַל־תְּנוּדָה אֲזָנִם הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן יָדָם הַיְמָנִית
וְעַל־בֶּהֱן רְגְלָם הַיְמָנִית וַיִּזְרַק מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם
עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

כה וְנִכְסֵי יָת תְּרַבָּא וְנִתְּ אֵלִיתָא וְנִתְּ כָּל תְּרַבָּא
דִּי עַל גֵּזָא וְנִתְּ חֲצֵר כְּבָדָא וְנִתְּ תַרְתִּין קְלִין
וְנִתְּ תְּרַבְּהוֹן וְנִתְּ שׁוֹקָא דְּנִמְינָא :

(כה) וַיִּקַּח אֶת־הַחֶלֶב וְאֶת־הָאֵלִיָּה וְאֶת־כָּל־הַחֶלֶב
אֲשֶׁר עַל־הַקָּרִב וְאֶת יִתְרַת הַכֹּהֵן וְאֶת־שְׁתֵּי הַכֹּהֲלִית
וְאֶת־חֻלְבֵּתָן וְאֶת שׁוֹק הַיְמִינִי:

כו ומסלף דפטיריא די קדם יי נסיב גרצתא פטיריא קדא וגרצתא דלחם משה קדא ואספוג חד ושוי על תרבינא ועל שוקא דימינא:

(כו) ומפל המצות אשר לפני יהוה לקח חלת מצה אחת וחלת לחם שמן אחת ורקיב אחד וישם על-החלבים ועל שוק הימין:

כ"ט - וחלת לחם שמן • היא רבוכה, שהיה מרבה בה שמן כנגד החלות והרקיקין, כך מפרש במנחות'.

כו ויהב קת פלא על ידי אהרן ועל ידי בנויה וארם תהוין ארמא קדם יי:

(כו) ויתן את-הפל על כפי אהרן ועל כפי בנוי ויגף אתם תנופה לפני יהוה:

כח ונסיב משה תהוין מעל ידיהוין ואסק למדבחה על עלתא קרבניא אנון לאתקבלא ברעוא קרבנא הוא קדם יי:

(כח) ויקח משה אתם מעל כפיהם ויקטר המזבחה על-העלה מלאים הם לריח ניחח אישה הוא ליהוה:

כ"ט - ויקטר המזבחה • משה שמש כל שבעת ימי המלואים בקלוק לבן • על-העלה • אחר העלה, ולא מציינו שוק של שלמים קרב בכל מקום, חוץ מזה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 95)

מה שאין-כן שאר הגונים, שהם צבע שצובעים בו . . . שהצבע . . . הוא דבר נוסף על עצם הדבר . . . הרקבה על עצם הדבר, מה שאין-כן גון לבן, שהוא עצמי ואינו צבע'.

ויקטר המזבחה (ח, כח) משה שמש . . . בקלוק לבן (רש"י ח, כח) לבן הוא גון 'פשוט', וכמבאר בתסידות, שהוא "בחינת עצמיות של הדבר, ואין כאן דבר נוסף, רק עצם הדבר לבד,

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 28)

מסומים, גם שמוש בכהנה). וכשם שלא הצרף לבגדים מיקדים כדי לשמע את דבר ה', לא היה לו צרף בבגדים מיקדים גם בשעה ששמש בכהנה.

משה שמש . . . בקלוק לבן (רש"י ח, כח) עקר תפקידו של משה היה קבלת דבר ה' ומסירתו לישראל, ואף שמוש בכהנה היה חלק מתפקיד זה (תפקיד שדרש ממנו, במקרים

כט ונסיב משה ית קדיא וארימה ארמא קדם יי מדבר קרבניא למשה הנה לחלק קמא די פקיד יי ית משה:

(כט) ויקח משה את-החזה ויניפהו תנופה לפני יהוה מאיל המלאים למשה היה למנה כאשר צוה יהוה את-משה:

♦ שבת קודש י"ב ניסן ♦

ל ונסיב משה ממשחא דרביתא ומן דמא די על מדבחה ואדי על אהרן על לבושוהי ועל בנויה ועל לבושי בנויה עמה וקדיש ית אהרן ית לבושוהי וית בנויה וית לבושי בנויה עמה:

(ל) ויקח משה משמן המשחה ומן-הדם אשר על-המזבח ויז על-אהרן על-בגדיו ועל-בגדיו ועל-בגדי בנוי אתו ויקדש את-אהרן את-בגדיו ואת-בגדיו ואת-בגדי בנוי אתו:

לא ואמר משה לאהרן ולבנויה בשילו ית בסרא בתרע משכן זמנא ותמן תיכלון יתה וית לחמא די בסל קרבניא קמא די פקדיה למימר אהרן ובנויה ייכלנה:

(לא) ויאמר משה אל-אהרן ואל-בגדיו בשלו את-הבשר פתח אהל מועד וישם תאכלו אתו ואת-הלחם אשר בסל המלאים כאשר צויתי לאמר אהרן ובגדיו יאכלהו:

(לג) והגותר בפֿשֿר ובלֿחם באֿש תִּשְׂרֹפוּ:

לב ודאֿשֿתֿאר בֿבֿשֿרָא ובלֿחמָא בֿנוֹרָא
תוֹקְדוֹן:(לג) וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תִצְאוּ שִׁבְעַת יָמִים עַד
יוֹם מְלֵאת יְמֵי מִלְאֵיכֶם כִּי שִׁבְעַת יָמִים יִמְלֵא
אֶת־יְדֵיכֶם:לג ומתֿרע משֿפֿן זמנָא לא תֿפקוֹן שֿבְעָא
יומִין עַד יום מְשַׁלֵּם יומֵי קַרְבְּנִיכּוֹן אַרְי
שֿבְעָא יומִין יִקְרַב יתֿ קַרְבְּנִיכּוֹן:(לד) כֹּפֵר עֲשֵׂה בַיּוֹם הַזֶּה צוֹה יהוָה לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר
עֲלֵיכֶם:לד כָּמָא דִּי עֲבַד בְּיוֹמָא הַדִּין פֿקִיד יִי
למְעַבַּד לְכַפֵּרָא עֲלֵיכּוֹן:גדול טעון פֿרישה קדם יום הכפּוֹרִים שִׁבְעַת יָמִים,
וכן הִכְהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה.כ"ג צוה ה' לַעֲשׂוֹת. כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים. וְרַבּוּתֵנוּ
זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָה דְרָשׁוּ: "לַעֲשׂוֹת" – זֶה מַעֲשֵׂה פָרָה,
"לְכַפֵּר" – זֶה מַעֲשֵׂה יוֹם־הַכַּפּוּרִים; וְלַלְמַד, שִׁכְהֵןלה ובתֿרע משֿפֿן זמנָא תִיתְבּוּן יָמָם וְלֵילֵי
שֿבְעָא יומִין וְתִשְׂרֹפוּ יתֿ מִטְּרַת מִימְרָא דְיִי
וְלֹא תִמּוּתוּן אַרְי כֵּן אֶתְפֿקִידִית:(לה) וּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד תִּשְׁבוּ יוֹמָם וְלַיְלָה שִׁבְעַת
יָמִים וּשְׁמֵרְתֶם אֶת־מִשְׁמֵרַת יהוָה וְלֹא תִמּוּתוּ
כִּי־כֵן צִוִּיתִי:

כ"ג וְלֹא תִמּוּתוּ • הָא אִם לֹא תַעֲשׂוּ כֵּן, הֲרִי אַתֶּם חִזְבִּים מִיָּתָּה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ש"פ צו תשכ"ט)

וכדומה – הנה על זה נאמר וּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד תִּשְׁבוּ - מי
שאוכל וישן כְּדִי שִׁיְהִי חֶזֶק וְבָרִיא וְיִוּכַל לְחַזֵּר לְלַמּוּדוֹ,
מצוי גם בַּעַת הָאֲכִילָה וְהַשִּׁנְיָה לֵיד פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד; הוּא
'עומד לֵיד הַפֶּתַח' ומתכוּן לְהִכָּנֵס שׁוֹב.וּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד תִּשְׁבוּ יוֹמָם וְלַיְלָה שִׁבְעַת יָמִים (ח),
לה) יושב אהל חִזַּב לְשִׁבַּת בְּאֹהֶלָה שֶׁל תּוֹרָה בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה,
בְּשָׁנֵי וּבְחַמִּישֵׁי (שֶׁהֵם יָמִים מִיְּחֻדִים) וּבִשְׁאָר יְמֵי הַשַּׁבּוּעַ,
בְּשִׁבַּת וּבַחֹל. וְאִף שְׁמִרְחִים לְהַפְסִיק כְּדִי לֶאֱכַל וְלִישׁוֹןלו ויעֲשֵׂה אֶהְרֵן וּבְנָיו אֶת פְּלִי־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה
יהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה:(לו) וַיַּעַשׂ אֶהְרֵן וּבְנָיו אֶת פְּלִי־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה
יהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה:

כ"ג וַיַּעַשׂ אֶהְרֵן וּבְנָיו • לְהַגִּיד שִׁבְחֵן שֶׁלֹּא הָטוּ יָמִין וּשְׂמָאל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ש"פ צו תשכ"ה)

כְּרֵאוֹי. וְלֹא זֹו בְּלִבְד שֶׁלֹּא טַעַו (בְּדָבָר מֵהוּתִי), אֲלֵא אִף לֹא
הָטוּ (כְּטִיָּה קֵלָה), לֹא לַיְמִין – הוֹסַפְתָּ דָבָר שֶׁלֹּא נִצְטַוּוּ,
וְלֹא לְשִׂמְאֵל – הוֹסַפְתָּ דָבָר שֶׁנִּצְטַוּוּ.לְהַגִּיד שִׁבְחֵן, שֶׁלֹּא הָטוּ יָמִין וּשְׂמָאל (רש"י ח, לו) מִטְּרַתֶּם
שֶׁל יְמֵי הַמּוֹלָאִים הִיָּתָה לְחַנּוּף וְלַהֲרַגֵּל אֶת אֶהְרֵן וּבְנָיו
בְּעִבּוּדַת הַקְּרָבֹנוֹת. וְהַכּוּב מְסַפֵּר בְּשִׁבְחֵם, שֶׁמִּיד בְּתַחֲלַת
הַעֲבוּדָה, עוֹד לִפְנֵי שֶׁהִתְרַגְּלוּ וְהִתְאַמְּנוּ, הִצְלִיחוּ לַעֲשׂוֹתָהּ

צ"ו פסוקים, צ"ו סימן. הסלת פרשת צו

ההפטרות לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רפא - רפה

אין יוצאים ידי חובתנו בועשה לך רב, אלא שצריך להיות גם כן וקנה לך חבר, היינו שיהיה מי שיוכל לגלות לו ולפניו נגעי לבבו, וכפתגם
כ"ק אדמו"ר האמצעי, שעל ידי זה הנה שני נפש האלוקית נלחמים על נפש הבהמית אחד.

ממכתב, ח' ניסן, תשט"ו

שיעורי תהלים לשבוע פרשת צו

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - ט' ניסן פרק כ, מפרק מט עד סוף פרק נד</p>	<p>יום ראשון - ו' ניסן פרק כ, מפרק לה עד סוף פרק לח</p>
<p>יום חמישי - י' ניסן פרק כ, מפרק נה עד סוף פרק נט</p>	<p>יום שני - ז' ניסן פרק כ, מפרק לט עד סוף פרק מג</p>
<p>יום שישי - י"א ניסן פרק כ, מפרק ס עד סוף פרק סה</p>	<p>יום שלישי - ח' ניסן פרק כ, מפרק מד עד סוף פרק מח</p>
<p>שבת קודש - י"ב ניסן פרק כ מפרק סו עד סוף פרק סח</p>	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון ו' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' נא, כי מי שדעתו יפה... עד עמ' 102, כנו"ל.

מתגלה במוחו, ופירוש הדבר שבמוחו קיים רצון גלוי להתדבק
בהקב"ה. דבר זה מביא אותו ללמוד תורה ולקיים מצוות, כדי
שתהיה לו, על ידי כך, דביקות בהקב"ה. ומכיוון שרצון זה
וכוונה זו אינם באים אצלו משכלו והתבוננותו, אלא על ידי

התעוררות האהבה
הטבעית (המסותרת)
שבנשמתו - הרי זה,
משום כך, למשל, כנשמת
בעל חי, שאינו בעל שכל,
ואהבתו ויראתו הן
טבעיות (ולא "נולדות"
משכלו) - וזוהי משמעות
הדברים שזה עתה למדנו
- שמי שדעתו קצרה
להוליד בתוכו, על ידי
התבוננותו, אהבה
"בהתגלות לבו" ו"יראה
במוחו ופחד ה' בלבו" -
רק שזוכר ומעורר את
האהבה הטבעית
המסתרת בלבו,
ומוציאה מההעלם
והסתר הלב אל הגלוי
במשל על-ידי-פנים, - אם
אין בכוחו להביא
להרגשת אהבה גלויה
להקב"ה בלבו, הרי, על-

כל-פנים הרי במוחו הוא מגלה אהבה זו, שהיה רצונו שייבא
ויעלמות לבו מספיק ומתרצה ברצונו גמור באמת
לאמתו, למטר נפשו בפעל ממש על יחוד ה', - כלומר,
מבחינת ההנחה שלו במוחו, וכן מן הבחינה של תעלומות לבו,
של האהבה המסותרת שבלבו, נוצר רצון כן ואמיתי למסור
נפשו על יחוד ה'. זאת - פדי לדבקה בו נפשו האלהית
ולבושיה, - מחשבה, דיבור ומעשה, ולכללן פיהודו
ואהדותו, שהוא רצון העליון המלבש בתלמוד תורה
ובקיום המצוות, - כי על ידי לימוד תורה וקיום מצוות -
מתאחדים הנפש האלקית ולבושיה עם הקב"ה, בנזכר לעיל;
- שהיות ורצון הנשמה הוא להיות דבוק בהקב"ה, ולא להיות
נפרד ממנו, הרי בשעה שמעוררים ומגלים את האהבה
המסותרת, היא מביאה ללימוד התורה ולקיום המצוות, כדי
לבצע את רצונו, להיות דבוק בהקב"ה; וגם היראה - הנדרשת
כדי להישמר מלעבור על מצות-לא-תעשה, בלולה בה, -
באהבה מסותרת זו, לקבל - על עצמו, עול מלכותו שלא
למרד בו חסן-שלום; - על ידי עבירה של מצות-לא-תעשה;
ובכוננה זו - הבאה מהאהבה והיראה הטבעיות שבנשמת כל
יהודי, הוא סר מרע - הוא שומר עצמו מלעבור עבירה,

כי מי שדעתו יפה לדעת את ה' ולהתבונן בגדולתו ותפארתו,
והוליד מפינתו יראה עלאה במחו ואהבת ה' פחלל הימני
שבלבו, - בו משכן הנפש האלקית ואהבתה הגלויה להקב"ה,
להיות נפשו צמאה לה, לדבקה בו על-ידי קיום התורה

והמצוות, שהן - התורה
והמצוות, המשכת
והארת אור אין-סוף
פרוץ-הוא על נפשו -
לדבקה בו, - כלומר:
כוונתו לרצות להתדבק
בהקב"ה, על ידי לימוד
תורה וקיום מצוות, באה
מכך, שהתבונן תחילה
בגדלות ה', התבוננות זו
יצרה בו יראה ואהבה -
צמאון להיות דבוק
בהקב"ה; ומכיוון שהדרך
להתדבקות בה' היא רק
על ידי לימוד תורה וקיום
מצוות - לכן הוא רוצה
ללמוד תורה ולקיים
מצוות מתוך כוונה
להתדבק עם הקב"ה,
ובכונה זו הוא לומד
ומקיים המצוות, וכן
בכונה זו מתפלל ומברך
- הרי כונה זו, על-דרך-

משל, כמו נשמת המדבר, שהוא - "מדבר", פעל שכל
ובחירה ובדעת ידבר. - כך גם ה"כוונה" שלו, להיות דבוק
בהקב"ה - באה מדעתו ובחירתו. שכן, הרי בשכלו הוא יצר
בנפשו את הרצון והתשוקה להיות דבוק בהקב"ה. ומי שדעתו
קצרה לידע ולהתבונן בגדולת אין-סוף פרוץ-הוא, להוליד
האהבה מפינתו בהתגלות לבו, - מי שאינו מסוגל להוליד
אהבה לה' בלבו כתוצאה מהתבוננות בגדולתו יתברך, שכן
דעתו קצרה לשם כך; וגם - אין הוא יכול ליצור את היראה
במחו ופחד ה' בלבו, - כי שכלו קצר מכדי לעורר על ידי
התבוננותו, רגשי אהבה ופחד בלבו (ויראה במוחו) - כיצד,
איפוא, אדם כזה מקיים תורה ומצוות, הרי, שלימות קיומה של
מצות-תעשה, היא דוקא על ידי אהבת ה', ושלימות ההישמרות
מלעבור על מצות-לא-תעשה, באה על ידי יראת ה' - מסביר
רבנו הזקן, שקיומו תורה ומצוות בא לאדם כזה מהאהבה
המסותרת שבלבו כל אחד מישראל להקב"ה. אהבה מסותרת זו,
כוללת בקרבה גם יראה (כפי שלמדנו בפרק י"ח ובפרק י"ט).
כלומר: הוא מקיים תורה ומצוות, על ידי שהוא מעורר בתוכו
את האהבה המסותרת. ולמרות שאין הוא יכול להביא את
האהבה המסותרת ולהפכה לאהבה גלויה בלבו - אבל היא

ליקוני אמרים

כי מי שדעתו יפה לדעת את ה'
והלהתבונן בגדולתו ית' ולהוליד מבינתו יראה עילאה
במוחו ואהבת ה' בחלל הימני שבלבו להיות נפשו
צמאה לה' לדבקה בו ע"י קיום התורה והמצוות שהן
המשכת והארת אור א"ס ב"ה על נפשו לדבקה בו
ובכוונה זו הוא לומד ומקיים המצוות וכן בכונה זו
מתפלל ומברך הרי כוונה זו על ד"מ כמו נשמת
המדבר שהוא בעל שכל ובחירה ובדעת ידבר ומי
שדעתו קצרה לידע ולהתבונן בגדולת א"ס ב"ה
להוליד האהבה מבינתו בהתגלות לבו וכן היראה
במוחו ופחד ה' בלבו רק שזוכר ומעורר את האהבה
הטבעית המסותרת בלבו ומוציאה מההעלם והסתר
הלב אל הגלוי במוח עכ"פ שיהיה רצונו שבמוחו
והתעלומות לבו מסכים ומתרצה בריצונו גמור באמת
לאמיתו למסור נפשו בפועל ממש על יחוד ה' כדי לדבק'
בו נפשו האלהית ולבושיה ולכללן ביהודו ואהדותו
שהוא רצון העליון המלוכש בת"ת ובקיום המצוות
כנו"ל וגם היראה כלולה בה לקבל מלכותו שלא למרוד
בו ח"ו ובכוונה זו הוא סור מרע ועושה טוב ולומד

ההתעוררות האהבה הטבעית (המסותרת) שבנשמתו - הרי זה, משום כך, למשל, כנשמת בעל חי, שאינו בעל שכל, ואהבתו ויראתו הן טבעיות (ולא "נולדות" משכלו) - וזוהי משמעות הדברים שזה עתה למדנו - שמי שדעתו קצרה להוליד בתוכו, על ידי התבוננותו, אהבה "בהתגלות לבו" ו"יראה במוחו ופחד ה' בלבו" - רק שזוכר ומעורר את האהבה הטבעית המסתרת בלבו, ומוציאה מההעלם והסתר הלב אל הגלוי במשלה על-ידי-פנים, - אם אין בכוחו להביא להרגשת אהבה גלויה להקב"ה בלבו, הרי, על-כל-פנים הרי במוחו הוא מגלה אהבה זו, שהיה רצונו שייבא ויעלמות לבו מספיק ומתרצה ברצונו גמור באמת לאמתו, למטר נפשו בפעל ממש על יחוד ה', - כלומר, מבחינת ההנחה שלו במוחו, וכן מן הבחינה של תעלומות לבו, של האהבה המסותרת שבלבו, נוצר רצון כן ואמיתי למסור נפשו על יחוד ה'. זאת - פדי לדבקה בו נפשו האלהית ולבושיה, - מחשבה, דיבור ומעשה, ולכללן פיהודו ואהדותו, שהוא רצון העליון המלבש בתלמוד תורה ובקיום המצוות, - כי על ידי לימוד תורה וקיום מצוות - מתאחדים הנפש האלקית ולבושיה עם הקב"ה, בנזכר לעיל; - שהיות ורצון הנשמה הוא להיות דבוק בהקב"ה, ולא להיות נפרד ממנו, הרי בשעה שמעוררים ומגלים את האהבה המסותרת, היא מביאה ללימוד התורה ולקיום המצוות, כדי לבצע את רצונו, להיות דבוק בהקב"ה; וגם היראה - הנדרשת כדי להישמר מלעבור על מצות-לא-תעשה, בלולה בה, - באהבה מסותרת זו, לקבל - על עצמו, עול מלכותו שלא למרד בו חסן-שלום; - על ידי עבירה של מצות-לא-תעשה; ובכוננה זו - הבאה מהאהבה והיראה הטבעיות שבנשמת כל יהודי, הוא סר מרע - הוא שומר עצמו מלעבור עבירה,

22 בָּלֵב כָּל יִשְׂרָאֵל, — גם הן אינן "תוצר" של שכל ובחירה, אלא
 23 קיימות באופן טבעי בנשמתו של כל אחד מישראל, כִּי הֵן יִרְשָׁה
 24 לָנוּ מַאֲבוּתֵינוּ, וְכִמוֹ טַבַּע בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ, בְּנוֹכַח לְעִילָּה: — בפרק
 25 י"ח, שהאבות הורישו לכל אחד מילדיהם ("עד עולם") — נשמה

26 של קדושה, ובאותה
 27 נשמה ישנה האהבה
 28 (המסותרת והכוללת
 29 בתוכה גם יראה) להקב"ה.
 30 ומכיוון שאהבה זו אינה
 31 שכלית, אלא טבעית, לכן
 32 היא נמשלת לנשמה של
 33 בעל-חי. הרי, שבגוף
 34 המצוות, ישנן שתי
 35 מדרגות: מצוות מעשיות
 36 ומצוות שבדיבור
 37 ומחשבה, המשולות

38 לדומם ולצומח; ובכוונת המצוות גם כן שני ענינים: חי ומדבר.
 39 הכוונה הבאה מן השכל וההתבוננות היא כמו נשמתו של
 40 "מדבר", שהוא בעל שכל ובחירה, והכוונה הבאה מן האהבה
 41 המסותרת (ובה כלולה גם יראה) — היא, על-דרך-משל, כמו
 42 נשמתו של בעל-חי.

1 יְעוֹשָׂה טוֹב, — בקיום מצוות-עשה, וְלוֹמַד וּמְתַפַּלֵּל וּמְבַרְךְ
 2 בְּפִרוּשׁ הַמְלִוֹת לְבָדוֹ, בְּלֹא דְחִילוֹ וְרַחֲמֵינוּ — בלי שתהיה לו
 3 יראה ואהבה, בְּהַתְגַּלּוֹת לָבוֹ וּמַחוֹ — שכן, אם היו לו יראה
 4 ואהבה בלבו ובמוחו, היו אז לימודו ותפלתו לא רק בפירוש
 5 המלות, אלא גם בהרגש
 6 החיות של אהבה ויראה —
 7 הֲרֵי פִּנְיָהּ זוֹ — שיש לו
 8 בשעת לימוד התורה
 9 וקיום המצוות, כדי
 10 להתדבק עם הקב"ה,
 11 שרצון זה וכוונה זו אינם
 12 באים אצלו, כאמור, מתוך
 13 אהבה ויראה שמצד
 14 השכל וההתבוננות, אלא
 15 מן האהבה המסותרת, הרי
 16 זה על-דרך-משל כְּמוֹ

17 נִשְׁמַת הַחַי שְׁאִינוּ פֶּעַל שְׂכָל וּבְחִירָה, וְכָל מַדּוּתָיו, — של
 18 הבעל-חי, שְׁהֵן יִרְאָתוֹ מְדַבְּרִים מְמַיְקִים אוֹתוֹ וְאַהֲבָתוֹ
 19 לְדַבְּרִים הַנֶּאֱהָבִים אֲצֵלוֹ, הֵן — המדות הללו, רַק טַבְּעִיִּים
 20 אֲצֵלוֹ — אצל בעל חי, וְלֹא — ואינן באות מבינתו וְדַעְתּוֹ; וְכֵן
 21 הֵן עַל-דֶּרֶךְ-מִשְׁלַ הַיִּרְאָה וְהָאֱהָבָה הַטַּבְּעִיּוֹת הַמְסֻתְרוֹת

יום שני ז' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 102, פרק לט ומפני... עד עמ' נב, ויקהל.

64 שאהבתם ויראתם הן טבעיות ולא נוצרות מהשכל — נקראים בשם חיות
 65 ובהמות.
 66 וּמִפְּנֵי זֶה נִסְכְּנוּ נִקְרָאִים הַמְּלַאכִּים בְּשֵׁם חַיּוֹת וּבְהֵמּוֹת,
 67 כְּדַבְּתֵיבִי: — כמו שכתוב: "וּפְנֵי אֲרִיָּה אֵל הַיְמִינִי וְגו' וּפְנֵי
 68 שׁוֹר מִהַשְּׂמָאל" וְגו', —
 69 המדובר ב"פני אריה"
 70 ו"פני שור" שב"מרכבה"
 71 העליונה. הרי שהמלאכים
 72 נקראים "אריה" ו"שור".
 73 ואלה הם שמות של חיות
 74 ובהמות. וכל כך למה? —
 75 לְפִי שְׂאִינָם — "חיות"
 76 הקודש" — המלאכים אינם
 77 פְּעֻלֵי בְחִירָה, — אין להם

78 הבחירה החפשית הקיימת באדם, לְבַחֵר בְּטוֹב או בַרַע, וְיִרְאָהֶם
 79 וְאַהֲבָתָם — להקב"ה, הִיא טַבְּעִיּוֹת לָהֶם, — ואין הם צריכים
 80 לעורר אותן, על ידי הבנתם השכלית בגדלות ה', כְּמוֹ שְׂפָתוֹב
 81 בְּ"רֵעֵא מְהִימְנָא" פְּרֻשַׁת פִּינְחָס. — ומכיוון שיראתם ואהבתם
 82 קבועות בהם בטבע, לכן הם משולים למדותיהן הטבעיות של
 83 חיות ובהמות. וְלָכֵן מַעֲלָת — ומדרגת, הַצְּדִיקִים גְּדוּלָּה מֵהֶם,
 84 — מהמלאכים², כִּי מְדוּר נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים הוּא בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה וּמְדוּר

43 פֶּרֶק לֹט. בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, מדוע חכמינו ז"ל, מדמים
 44 את עשיית המצוה ל"גוף", ואת כוונת המצוה — ל"נשמה". כן הסביר
 45 שישנן שתי מדרגות בכוונת המצוות, כשם שישנן שתי מדרגות של
 46 נשמה בעצמים חיים: הנשמה שבבעל-חי והנשמה שבאדם. כשהכוונה
 47 והרצון במצוה, להיות דבוק
 48 בהקב"ה על ידי עשיית
 49 המצוה, נוצר באדם על ידי
 50 שכלו והתבוננותו בגדלות ה',
 51 בעוררו בו את האהבה בגילו
 52 בלבו, ורצון להתאחד עם
 53 הקב"ה על ידי תורה ומצוות —
 54 הרי כוונה זו ורצון זה, הם,
 55 למשל, כנשמה של אדם,
 56 "מדבר", שהוא בעל שכל
 57 ובחירה; ואילו, אם שכלו קצר מדאי ואין בכוח ה"התבוננות" שלו, לעורר
 58 אהבה כזו ורצון כזה — ורצונו וכוונתו (כלומר: ה"נשמה" שבקיום המצוות
 59 שלו), באים מהתעוררות ה"אהבה מסותרת" שבו, אותה אהבה טבעית
 60 ומסותרת להקב"ה שבירושה מהאבות בכל אחד מישראל — הרי רצון זה
 61 וכוונה זו, הם, למשל, כנשמה של בעל-חי, שכל מדותיו, אהבתו ויראתו,
 62 אינן "גולדות" משכל והבנה, אלא טבעיות. בפרק זה, אותו אנו עומדים
 63 ללמוד, מסביר רבנו הזקן, שמפני אותו טעם, הרי גם מלאכים —

ליקוטי אמרים

פרק לט ומפני זה ג"כ נקראים המלאכים בשם

חיות ובהמות כדכתי' ופני אריה

אל הימין וגו' ופני שור מהשמאל וגו' לפי שאינם
 בעלי בחירה ויראתם ואהבתם היא טבעית להם
 כמ"ש בר"מ פ' פנחס ולכן מעלת הצדיקים גדולה מהם
 כי מדור נשמות הצדיקים הוא בעולם הבריאה ומדור

הבחירה החפשית הקיימת באדם, לְבַחֵר בְּטוֹב או בַרַע, וְיִרְאָהֶם
 וְאַהֲבָתָם — להקב"ה, הִיא טַבְּעִיּוֹת לָהֶם, — ואין הם צריכים
 לעורר אותן, על ידי הבנתם השכלית בגדלות ה', כְּמוֹ שְׂפָתוֹב
 בְּ"רֵעֵא מְהִימְנָא" פְּרֻשַׁת פִּינְחָס. — ומכיוון שיראתם ואהבתם
 קבועות בהם בטבע, לכן הם משולים למדותיהן הטבעיות של
 חיות ובהמות. וְלָכֵן מַעֲלָת — ומדרגת, הַצְּדִיקִים גְּדוּלָּה מֵהֶם,
 — מהמלאכים², כִּי מְדוּר נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים הוּא בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה וּמְדוּר

1. יחזקאל א, י. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מבאר כאן בנוגע למלאכים - שאי"ז כלל מענין ש"ב - בכדי להדגיש גודל מעלת העובדים כדו"ר שכליים שהם גדולים אפילו ממלאכים וחיות הקודש. וי"ל ברא"פ שעור ענין למדנו - במעלת העובדים

31 איינסוף בְּרוּךְ-הוּא לְבָרְךָ, – ולא בחינות חכמה-בינה-ידעת
 32 של איינסוף ברוך-הוא, שְׁהֵן – המדות: אֶהְבְּתוּ וּפְחָדוּ וַיִּרְאֶתוּ
 33 כו', – אהבה, פחד ויראה, הן מדות של "חסד" ו"גבורה". כך
 34 מאירות שם גם שאר המדות של איינסוף ב"ה. וְכִמּוֹ שֶׁפְּתוּב
 35 [ב'תקוניים' – ב'תיקוני
 36 זוהר, ו'עין תיים'] דְּשִׁית
 37 סְפִירֵין מְקַנְנִין בְּיַצִּירָה.
 38 – שש הספירות, מ"חסד"
 39 עד "יסוד" מקננות,
 40 מאירות, ב"עולם
 41 היצירה", כי ארבעה
 42 הפרצופים של "עולם
 43 האצילות", כלומר, עשר
 44 הספירות כפי שהן
 45 מתחלקות לארבעה
 46 חלקים כלליים – (א)

ליקוטי אמרים

הנה"ה

(והיינו כסתם מלאכים אבל יש
 מלאכים עליונים בעולם הבריאה
 שעבודתם כדחילו ורחימו שכלים
 כמו"ש בר"מ שם שיש שני מיני
 חיות הקדש מבעיים ושכלים
 וכמ"ש בע"ח):

זאת היא עבודת המלאכים

37 חכמה, (ב) בינה, (ג) "זעיר אנפין" (=מדות), (ד) מלכות – מאירות
 38 בארבעת העולמות: "אצילות", "בריאה", "יצירה", "עשיה", והם
 39 מהווים האלקות שבכל עולם: ב"עולם האצילות" מאירה ספירת
 40 ה"חכמה" – ולכן, תכלית הביטול לאלקות, היא ב"עולם
 41 האצילות", כי שם מורגש איינסוף ברוך-הוא, הוא לבדו ואין
 42 זולתו. הרגשה זו באה מ"חכמה", כפי שלמדנו בהגהה בפרק
 43 ל"ה; ב"עולם הבריאה", הנקרא "עולם הכסא", מאירה ספירת
 44 ה"בינה", ולכן הוא עולם ההשגה, שהנשמות והמלאכים
 45 שבאותו עולם הם בעלי השגה גדולים; ב"עולם היצירה",
 46 מאירות שש הספירות של "עולם האצילות", "זעיר אנפין", ולכן
 47 עבודת הנבראים של "עולם היצירה" – היא עבודת המדות;
 48 ב"עולם העשיה", מאירה ספירת ה"מלכות", והעבודה שם באה
 49 מתוך קבלת עול מלכות שמים. – הרי, שב"עולם היצירה"
 50 מאירות המדות של איינסוף ברוך-הוא. וְלִבְךָ, זֶאת הִיא

1 הַבְּרִיאָה, וְיָדוּר הַמְּלָאכִים בְּעוֹלָם הַיַּצִּירָה. – ו"עולם
 2 הבריאה" הוא למעלה מ"עולם היצירה", כפי שיוסבר להלן,
 3 שהאהבה והיראה הבאות מן השכל, שייכות ל"עולם הבריאה",
 4 שהוא עולם ההשגה וההבנה; ואילו אהבה ויראה טבעיות
 5 שייכות ל"עולם היצירה",
 6 שהוא עולם המדות.
 7 ב"הגהה" הבאה, מסביר
 8 רבנו הזקן, שמה שלמדנו 1 המלאכי' בעולם היצירה*
 9 שהמלאכים הם ב"עולם 2 וההבדל שבניהם הוא כי
 10 היצירה", המדובר 3 בעולם היצירה מאירות
 11 במלאכים סתם. אך, ישנם 4 שם מדותיו של א"ס ב"ה
 12 גם מלאכים שמקומם 5 לבדן שהן אהבתו ופחדו
 13 ב"עולם הבריאה", כי אופן 6 ויראתו כו'. וכמ"ש
 14 עבודתם, הוא באהבה 7 [בתיקונים וע"ח] דשית
 15 ויראה הבאות מהבנתם 8 ספירין מקננין ביצירה ולכן
 16 הגדולה בגדלות ה'.

17 הגהה* [וְהֵינּוּ – מה שלמדנו שהמלאכים הם ב"עולם היצירה",
 18 המדובר הוא: בְּסִתְּם מְלָאכִים, אֲבָל יֵשׁ מְלָאכִים עֲלִיוֹנִים
 19 בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה – היינו מאלה שְׁעוֹבְדֵתְּם בְּדַחִילוֹ וְרַחִימוֹ
 20 שְׁכָלָיִים, – יראה ואהבה שכליות, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב בְּ"דְרָעִיא
 21 מְהִימְנָא" שָׁם, שֵׁישׁ שְׁנֵי מִינֵי חַיּוֹת הַקֶּדֶשׁ: מִבְּעִיִּים –
 22 שעבודתם היא מתוך אהבה ויראה טבעיות, וְשְׁכָלָיִים, –
 23 שעבודתם היא מתוך אהבה ויראה שכליות, וְכִמּוֹ שֶׁפְּתוּב
 24 בְּ"עֵין תֵּיִם": – עד כאן למדנו, שמקומן של נשמות הצדיקים,
 25 שעבודתם באהבה ויראה שכליות, הוא ב"עולם הבריאה";
 26 ומקום המלאכים, שאהבתם ויראתם "טבעיות", הוא ב"עולם
 27 היצירה". להלן – תוסבר השייכות של אהבה ויראה שכליות,
 28 ל"עולם הבריאה", ושייכות אהבה ויראה טבעיות, ל"עולם
 29 היצירה: וְהַהֲבָדֵל שֶׁבִּיְנֵיהֶם – בין "עולם הבריאה" ל"עולם
 30 היצירה", הוּא, כִּי בְּעוֹלָם הַיַּצִּירָה מְאִירוֹת שֶׁם מְדוּתָיו שֶׁל

כדו"ר טבעיים [שזה נוגע יותר לט"ב, שנקודתו לבאר איך שקרוב אליך - לכאור"א] שלא נטעה לומר שהדו"ר שלהם אינן בתוקף
 כמו הדו"ר שלכיים [ובמילא גם ה"לעשותו" שלהם (שנמשכת מהדו"ר - כנ"ל פ"ד) אינו בתוקף וכו'] - ולזה מבאר שדו"ר טבעיים
 ה"ז מדו"ר המלאכים המרכבה דפני אר"י כו'. ומובן תוקף עבודתם (אלא שזהו עבודת המדות ולא דמותין) כו'. ומוזה מובן דקרב
 אליך לכאור"א בלבבך (דו"ר) - הוא לא רק שבכאור"א יש דו"ר, אלא שבכאור"א קרוב שיהי' דו"ר בתוקף כו' וגם לעשותו בתוקף כו'.
 כלומר: לכאורה אינו מובן: מדוע מתעכב כאן רבנו הזקן בענין עבודת המלאכים? הרי אין זה כלל ענינו של ספר ה"תניא", "ספר של
 בינונים", להסביר ענין עבודת המלאכים. ענינו של ספר ה"תניא" הוא להסביר את העבודה ששייכת לבני ישראל ולכל אחד מישראל.
 אלא הענין הוא, שהכוונה היא להדגיש את המעלה המעולה של עבודת קיום התורה והמצוות מתוך חיות של אהבה ויראה שכליות,
 שהיא למעלה אף מעבודת המלאכים וחיות הקודש. כך מובנים הדברים בפשטות. ואילו לאמיתו של דבר - ממשיך הרבי שליט"א -
 אפשר לומר, שרבנו הזקן מלמד אותנו בכך ענין נוסף: להדגיש מעלתם של אלה שעבודתם היא מתוך אהבה ויראה טבעיות, מתוך
 האהבה המסותרת - דבר זה כבר נוגע באופן ממשי לחוכנו של "ספר של בינונים", שנקודתו ומטרתו הן להסביר כיצד "קרוב אליך",
 כיצד קרוב לכל אחד מישראל לקיים תורה ומצוות "בלבבך", ברגשי הלב ובחיות של אהבת ה' ויראת ה': שאדם לא יטעה לחשוב
 שאהבתו ויראתו - אהבה ויראה טבעיות, אינן באותו תוקף כמו האהבה והיראה השכליות, וממילא ה"לעשותו" שלו, כלומר, קיומו
 תורה ומצוות, הבא מ"בלבבך", מהאהבה והיראה הטבעיות, אינו גם כן באותו תוקף - לכן מסביר כאן רבנו הזקן ומדגיש שעבודה
 זו של אהבה ויראה טבעיות היא עבודתם של המלאכים וחיות המרכבה. שמכאן מובן גדולתה ותוקפה של עבודה זו: אלא - וזה
 עבודה של מדות ולא של מוחין, וממילא מובן, ש"קרוב אליך - בלבבך", שלכל אחד קרוב הענין של אהבה ויראה - לא זו בלבד
 שבכל אחד ואחד ישנן אהבה (מסותרת) ויראה. אלא שלגבי כל אחד ואחד "קרוב הדבר", שהאהבה והיראה התיינה בתוקף, שכן,
 האהבה והיראה הטבעיות בבני ישראל הן על-דרך האהבה והיראה של המלאכים וחיות הקודש שבמרכבה, וממילא יכול גם ה"לעשותו"
 להיות בתוקף, שכל אחד מישראל יקיים תורה ומצוות בחיות וברגש פנימי של אהבת ה' ויראת ה'.

33 הַבְּרִיאָה, שֶׁהוּא גִזְעוֹן הָעֲלִיּוֹן, כְּדִלְקָמֶן, – כפי שיתבאר
34 להלן, וּכְמוֹ שֶׁכֶּתוּב בְּזוֹהַר – פֶּרֶשׁת וַיִּקְהַל. – הרי, שהנשמות
35 שעבודתם מתוך אהבה ויראה האבות מן השכל וההתבוננות
36 בגדלות ה' – מקומן ב"עולם הבריאה", שהוא "גן עדן העליון",
37 כי "גן עדן התחתון" הוא
38 ב"עולם היצירה", ר"גן עדן
39 העליון" – ב"עולם
40 הבריאה", וכפי הידוע,
41 ענינו של "גן עדן" הוא,
42 ש"יִשְׁבֵּינָן וְנִהְיֶינָן מִזֵּי
43 הַשְּׂכִינָה". תענוג זה בא
44 מהבנתם והשגתם גדלות
45 ה' – וזהו השכר עבור
46 העבודה הקשורה בהשגה
47 והתבוננות בגדלות ה'.
48 להלן, מסביר רבנו הזקן,
49 שבכך מתכוונים לאותן
50 נשמות שהן במדרגת

ליקוני אמרים

תמיד יומם ולילה לא ישקוטו לעמוד ביראה ופחד וכו'
והיינו כל מחנה גבריאל שמהשמאל ועבודת מחנה
מיכאל היא האהבה כו'. אבל בעולם הבריאה מאירות
שם חכמתו ובינתו ודעתו של א"ם ב"ה שהן מקור
המדות ואם ושרש להן וכדאיתא בתיקונים דאימא
עילאה מקננא בתלת ספירן בכרסיא שהוא עולם
הבריאה ולכן הוא מדור נשמות הצדיקים עובדי ה'
בדחילו ורחימו הנמשכות מן הבינה ודעת הגדולה א"ם
ב"ה שאהבה זו נקרא רעותא דלבא כו"ל ומרעותא
דלבא נעשה לבוש לנשמה בעולם הבריאה שהוא
גן עדן העליון כדלקמן וככו"ש בזהר ויקהל

נשמה ממש – אלה שהשגתם הנעלה ביותר מתוארת כבחינת
"מוחין גדלות", ולא רק השגתם ושכלם יש להם שייכות
ל"עולם הבריאה", אלא גם מדותיהם, אהבתם ויראתם, יש להן
שייכות ל"עולם הבריאה". כי, גם מדותיהן נכללות במוחין
ובשכל שלהם, עד שכל עבודתם מתוארת כ"עבודת מוחין".
ואילו, נשמות שהשגתם איננה נעלה כזו, הרי למרות שאהבתן
ויראתן באות על ידי התבוננות ושכל, הרי זה רק שהשכל
משמש לעורר וליצור את מדות האהבה והיראה, אבל עיקר
עבודתן היא "עבודת המדות" – ולכן, שייכות נשמות אלו,
ל"עולם היצירה", שהוא עולם המדות. ומכל-שכן שאתן
נשמות שעבודתן היא מתוך "אהבה מסותרת" – המדות
הטבעיות, שאינן באות מן השכל ומן המוחין, בודאי ובודאי
שמקומן הוא ב"עולם היצירה", רק בזמנים מסויימים עולות גם
נשמות אלו ב"גן עדן העליון", ב"עולם הבריאה".

1 עבודת המלאכים – שמקומם ב"עולם היצירה": תמיד, יומם
2 ולילה לא ישקוטו, לעמוד ביראה ופחד וכו', – לפני הקב"ה,
3 והיינו כל מחנה גבריאל שמהשמאל, – שמבחינת ה"גבורה"
4 הנקראת "שמאל" – שמחנה גבריאל עובד עבודתו מתוך יראה
5 ופחד; ועבודת מחנה
6 מיכאל היא האהבה
7 כו'. – ועבודת מחנה
8 מיכאל, היא תמיד מתוך
9 אהבה להקב"ה. שכן,
10 כאמור, ב"עולם היצירה"
11 מאירות מדותיו של אין-
12 סוף ברוך-הוא, ולכן, גם
13 עבודתם של הנבראים
14 והמלאכים של "עולם
15 היצירה", היא תמיד בענין
16 המדות. אבל בעולם
17 הבריאה מאירות שם
18 חכמתו ובינתו ודעתו
19 של אין-סוף ברוך-הוא,
20 "עולם האצילות", ששם – חכמה-בינה-דעת, מקור המדות
21 ואם ושרש להן, – למדות, כפי שלמדנו בפרק ג'. וְכִדְאִיתָא
22 ב'תיקונים' – וכמו שכתוב ב'תיקוני זוהר': דְאִימָא עֵלְאָה –
23 ספירת "בינה" דאצילות, מְקַנְנָא – מקננת ומאירה ב"עולם
24 הבריאה", הנקרא "כורסיא", עולם הכסא, בְּתֵלֵת סְפִירָן
25 בְּכַרְסְיָא, שֶׁהוּא עוֹלָם הַבְּרִיאָה. – ואלו הן חכמה-בינה-דעת
26 שב"אצילות". וְלִכֵּן – מפני שב"עולם הבריאה" מאירות בחינות
27 חכמה-בינה-דעת של אין-סוף, לכן הוא – "עולם הבריאה",
28 מדור נשמות הצדיקים, עובדי ה' בדחילו ורחימו, – ביראה
29 ואהבה, הנמשכות מן הבינה ודעת הגדולה אין-סוף ברוך-
30 הוא, שאהבה זו נקרא "רעותא דלבא", – רצון שמן הלב,
31 שנתעורר על ידי השכל, ושלא כמו הרצון שלמעלה מהשכל,
32 כְּנִזְכָּר לְעִיל; וְכִי"רעותא דלבא" נעשה לבוש לנשמה בעולם

יום שלישי ח' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' נב, אך היינו דוקא... עד עמ' 104, מצוה עצמה.

76 העליון" שב"עולם הבריאה". אבל בחינת הרוח של הצדיקים,
77 – שעבודתם היא עבודת ה"רוח", עבודת המדות. שכן, גם
78 השגתם בגדלות ה', אינה
79 מגיעה לאופן ההשגה של
80 אלה שהם בדרגה של
81 "נשמה", כך שכל עבודתם
82 מתוארת כ"עבודת
83 המדות", כי גם המוחין
84 שלהם שייכים למדות,
85 בשמשם כמעוררי המדות. וְכֵן שְׂאָר כָּל נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
86 שְׁעִבְדוּ אֶת ה' בְּדַחִילוֹ וְרַחִימוֹ – ביראה ואהבה, הַמְסֻתְרוֹת

ליקוני אמרים

אך היינו דווקא נשמות ממש שהן בחי' מוחין הגדלות
א"ם ב"ה אבל בחי' הרוח של הצדיקים וכן שאר כל
נשמות ישראל שעבדו את ה' בדחילו ורחימו המסותרות
אלקות כמו שהוא, בלי
לבושי השגה וכלי משלים של הסברה, ולכן עבודתן היא
"עבודת המוחין", שיש לה שייכות ל"עולם הבריאה", ול"גן עדן

65 אך – מה שלמדנו, ש"מדור" נשמות הצדיקים, הוא ב"בריאה",
66 היינו דוקא נשמות ממש, – ו"נשמה" היא הרי ענין השכל,
67 כמו שכתוב: "ונשמת שדי
68 תבינם", ששם בחינת
69 מוחין הגדלות אין-סוף
70 ברוך-הוא, – השגתן היא
71 באופן של "מוחין"
72 דגדלות, שהן מבינות
73 אלקות כמו שהוא, בלי
74 לבושי השגה וכלי משלים של הסברה, ולכן עבודתן היא
75 "עבודת המוחין", שיש לה שייכות ל"עולם הבריאה", ול"גן עדן

45 שְׁלֵחֵם – יראה ואהבה של אותן נשמות, אֲתַכְפִּיא – נכפתה,
46 סְטֵרָא־אֲחָרָא הַמְּלֻבָּשֵׁת בְּגוֹפָם, בֵּין בְּבַחֲיַנַּת "סוּר מֵרַע" –
47 להימנע מלעשות רע, ועל ידי כך, לְכַבֵּשׁ הַתְּאוּוֹת וּלְשַׁבְּרוֹ, –
48 התאוה נשברת כשלא נותנים לה לבוא לידי פועל במעשה,
49 דיבור או אפילו
50 במחשבה של עבירה –

ליקוטי אמרים

51 דבר שבא כתוצאה
52 מהיראה שלהן, וּבֵין
53 בְּבַחֲיַנַּת "וַעֲשֵׂה טוֹב" –
54 לעשות מצוות ומעשים
55 טובים כנגד הטבע והרצון
56 של הנפש הבהמית, שהיא
57 נפש של "סטרא־אחרא".
58 ענין ה'ועשה טוב' בא להן
59 בעיקר מאהבתן להקב"ה,
60 בְּפִנְיַת לְעִיל, וְהֵם –
61 הנשמות בהיותן בעולם
62 הזה, הֵיוּ בְּעִלְי בְּחִירָה
63 לְבַחַר בְּרַע חֲסוּדָשׁוֹלָם
64 וּבְחִירָה בְּטוֹב, לְאֲכַפְּיָא
65 לְסְטֵרָא־אֲחָרָא – לכפות
66 את ה"סטרא־אחרא",

67 לְאֲסִתְּלָקָא יִקְרָא דְקַדְשָׁא־בְּרִיָהּ הוּא כו', – שיתרום כבודו
68 של הקב"ה, כביכול, בכל העולמות, בְּיִתְרוֹן הָאוֹר כו', –
69 כיתרון האור הבא מן החושך דוקא, שכן על ידי שבירתן את
70 החושך של ה"סטרא־אחרא", המשיכו יתרון באור הקדושה,
71 בְּפִנְיַת לְעִיל. – הרי, למרות שהאהבה ויראה, באותן נשמות,
72 היו טבעיות ולא שכליות, אך, כיון שקימו תורה ומצוות
73 באהבתן ויראתן, בא להן על ידי בחירה, לכן עבודתן היא
74 למעלה מעבודתם של המלאכים שאינם בעלי בחירה. ומכאן
75 זכותן לעלות, בזמנים מסויימים, ב'גן עדן העליון', דבר שאין
76 המלאכים זוכים לו. להלן, יסביר רבנו הזקן, שמה שלמדנו
77 שמקומן של הנשמות בעלות האהבה והיראה השכליות, הוא
78 בעולם הבריאה, ומקומן של הנשמות בעלות האהבה והיראה
79 הטבעיות, הוא בעולם היצירה – מדובר ביחס לנשמות עצמן.
80 ואילו, התורה והעבודה של הנשמות, נכללות בעשר הספירות,
81 של העולם בו עלו אותה תורה ואתה עבודה. עשר הספירות
82 הן אלקות, ועל ידי העליה בעשר הספירות של העולם – הן
83 מתאחדות באיך־סוף ב"ה ממש. ואילו מקומן של הנשמות הוא
84 ב"היכלות" של העולמות, שהם ענין של "עולם" ולא של
85 אלקות, ותענוגן הוא מזיו השכינה בלבד של אותו עולם –
86 כלומר: מתגלה לאותן נשמות "זיו" מהתורה שהן למדו
87 ומהמצוות שהן קיימו בהיותן למטה בעולם הזה, והן מבינות
88 אותו "זיו" בהשגה אמיתית, הן מבינות את מהות הארה, וזה

1 בְּלֵב בְּלִלוֹת יִשְׂרָאֵל – ולא מתוך אהבה ויראה הבאות מן
2 השכל – אֵין עוֹלוֹת לְשָׁם, – ל'גן עדן העליון' שב'עולם
3 הבריאה', רק בְּשֵׁבֶת וְרֵאשִׁי־חֹדֶשׁ לְבָד, – שבת וראש־חודש
4 הם הזמן לעליית כל העולמות, ככתוב (בסוף ספר ישעיה):

5 "וְהָיָה מְדֵי חוֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁ
6 וּמְדֵי שֶׁבַע בְּשֶׁבַע, יָבוֹא
7 כָּל בֶּשֶׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת וְגו'"
8 – בזמנים אלה עלות גם
9 נשמות אלו ל'גן עדן
10 העליון', דְּרָךְ הַעֲמוּד
11 שְׂמִינֵי־עֵדֶן הַתְּחִתּוֹן לְגַן
12 עֵדֶן הָעֲלִיוֹן, שְׁהוּא
13 עוֹלָם הַבְּרִיאָה הַנִּקְרָא
14 בְּיַד הָעֲלִיוֹן לְהַתְּעַנֵּן
15 עַל ה' וְלַהֲנוֹת מִזֵּי
16 הַשְּׂכִינָה, – התענוג
17 וההנאה מאלקות הם
18 בעיקר ב'גן־עדן העליון'
19 שב'עולם הבריאה" –
20 עולם ההשגה. שכן,
21 התענוג שיש לנשמה
22 מאלקות, בא מהשגתה

23 והבנתה אלקות, עד כמה שאפשר להשיג – ; כִּי אֵין הַנְּאֻחַ
24 וְתַעֲנוּג לְשִׁכְל נִבְרָא אֱלֵא בְּמָה שְׂמִשְׁכִּיל וּמִבֵּין וְיִוָּדַע
25 וּמִשְׁיָן בְּשִׁכְלוֹ וּבִינָתוֹ, – "משכיל", "מבין", "זיודע" – מכובנות
26 לכחות חכמה־בינה־דעת, מַה שְׂאֲפִשֵׁר לוֹ לְהִבֵּן וּלְהַשְׁיָן
27 מֵאוֹר אֵין־סוּף בְּרוּף־הוּא, – ומה שנשמות אלו מבינות בשכל
28 ומשיגות אור איך־סוף ברוך־הוא ב'גן־עדן העליון' שב'עולם
29 הבריאה', בא: עֲלִיָּדֵי הַכְּמָתוֹ וּבִינָתוֹ יִתְבַּרַךְ – על ידי
30 ספירות ה"חכמה" וה"בינה" של "עולם האצילות", הנקראות
31 חכמתו ובינתו, הַמְּאִירוֹת שָׁם בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה. – ב'עולם
32 הבריאה" מאירות, כאמור, ספירות "חכמה" ו"בינה" ד"אצילות",
33 ולכן הנשמות שב'גן עדן העליון' מבינות ומשיגות אור איך־סוף
34 ברוך־הוא, וזוהו בא ה'תענוג' שלהן. ובשבת וראש־חודש
35 עלות גם שאר הנשמות ל'גן עדן העליון', כדי שגם הן יהיה
36 להן התענוג הבא מהשגה. וְמַה שְׂחֹבֹבוֹת נְשָׁמוֹת אֱלוֹ – שעברו
37 את השי"ת מתוך מדות אהבה ויראה טבעיות, לְעֵלוֹת לְמַעְלָה
38 מִהַמְּלָאכִים, – מקומם של המלאכים הוא, כאמור, ב'עולם
39 היצירה', בגלל עבודתם במדות טבעיות, ואין אנו אומרים
40 שאי־פעם הם עולים ל'עולם הבריאה' – אֵף שְׂעִבְדוּ – אותן
41 נשמות, בְּדִחְלוֹ וְרַחֲמֵי – ביראה ואהבה, טְבַעֲיִים לְבָד, –
42 באותו סוג אהבה ויראה טבעיות כמו המלאכים – מדוע, איפוא,
43 ביחס לנשמות אלו, אנו אומרים שהן עלות בזמנים מיוחדים
44 ל'עולם הבריאה' אלא – הֵינּוּ, מְפַנְי שְׂעִלְיָדֵי דְחִילוֹ וְרַחֲמֵי

4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלכאורה איך אפשרית שייכות בין חי (געה"ת) ומדבר (געה"ע) אלא שהוא ע"י עמוד (וזמה גם ראי' דעכצ"ל דאף שהן ב' מדריגות אפשרית עלי' כו'. כלומר: דברי רבנו הזקן שהעליה היא על ידי ה"עמוד", מסלקות קושי שיש להקשות לכאורה, כיצד אפשרית העליה מ"חי" (גן עדן התחתון) ל"מדבר" (גן עדן העליון) - ואומר רבנו הזקן שהעליה היא על ידי ה"עמוד"; ומכאן גם ראייה שמן ההכרח לומר שאם כי הם שתי מדריגות - אפשרית העליה מאחת לשניה.

48 [עין זהר ויקהל דף רי], כי שֶׁכַּר מַצּוּה - היא מַצּוּה עֲצֻמָּה: 49 - שמהתורה והמצוות שאדם קיים, ושמהאחדות עם אינסוף 50 ברוך-הוא, נמשך ומתגלה "זיו", לנשמה בגן עדן - והתענוג הוא 51 השכר של קיום התורה והמצוות. מכאן אפשר להבין גדלותה 52 ויקרותה של מצוה שיהודי 53 מקיים בעולם הזה, ושל 54 לימודו תורה ועבודתו את 55 הקב"ה - אם מזיו והארה 56 בלבד של תורה ועבודה, 57 יש לנשמה תענוג נפלא 58 כזה בגן עדן גדולת 59 התענוג אנו למדים ממה 60 שחכמינו ז"ל אומרים 61 בנוגע ל"אחר", שמוטב 62 שידנו אותו בגיהנום, כדי 63 שיוכל לבוא ל"עלמא 64 דאתי", לעולם הבא - 65 לשכר של "גן עדן".

66 כלומר: כדאים כל יסורי גיהנום (עליהם אומר הרמב"ן שכל 67 יסורי איוב במשך שבעים שנה, אין להם ערך כלל ליסורי הנפש 68 בגיהנום אפילו שעה אחת (וכדלקמן "אגרת התשובה" פרק 69 י"ב)). ובלבד שיוכלו לאחר מכן להגיע לתענוג הנפלא שב"גן 70 עדן". וכאמור, מתבטא תענוג זה בכך, שהנשמה נהנית מ"זיו" 71 ו"הארה" של התורה והעבודה. שכן, את עצם התורה והמצוה 72 לא היה בכוח הנשמה לקלוט ב"גן עדן", היא היתה מתבטלת 73 לגמרי לעומתן. ה"עצם" של התורה והמצוות שהנשמה קיימה 74 בעולם הזה, יתגלה רק לעתיד לבוא. ב"גן עדן" מאיר, כאמור, 75 זיו והארה בלבד. בכך מובן מאמר חכמינו ז"ל: "יפה שעה אחת 76 בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא", כי 77 בעולם הבא, ב"גן עדן", נהנית הנשמה מזיו והארה בלבד של 78 תורתה ועבודתה. ואילו, בהיותה בעולם הזה, יש לה את 79 ה"עצם" של התורה והעבודה, שעל ידו היא מתאחדת עם 80 הקב"ה עצמו. המעלה שבגן עדן מתבטאת רק בכך ששם היא 81 קולטת את ה"זיו" בהשגה אמיתית, היא משיגה שם את מהותו 82 של הזיו - והשגת המהות של אלקות, גורמת תענוג נפלא. זהו 83 פירוש מאמר חכמינו ז"ל: "יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם 84 הבא מכל חיי עולם הזה" - כולל, קורת הרוח מהתורה 85 והעבודה בעולם הזה - שכן, קורת הרוח והתענוג האמיתי קיים 86 ב"גן עדן" דוקא, שם הנשמה משיגה ומבינה אלקות בהשגת 87 המהות. אחרי שרבנו חזקן הסביר, ש"עולם הבריאה" הוא מקום 88 הנשמות שעבודתן היא מתוך אהבה ויראה שכליות, ו"עולם 89 היצירה" - מקום הנשמות שעבודתן היא מתוך אהבה ויראה 90 טבעיות - הוא ממשיך להסביר ש"עולם האצילות" הוא מקום 91 הנשמות של צדיקים גדולים שעבודתם למעלה גם מאהבה 92 ויראה שכליות. עבודתם של אותם צדיקים היא בבחינת 93 "מרכבה", שכל עניניהם היו בתכלית הביטול להקב"ה, ולא היה 94 קיים בהם רצון אחר כלל, אלא מה שהוא רצון העליון בלבד.

1 יוצר בהן את התענוג הנפלא של "גן עדן". ובלשון ה"תניא": 2 וְתִנְה, כֵּל זֶה הוּא בְּמִדּוּר הַנְּשָׁמוֹת וּמְקוֹם עֲמִידָתָן, - 3 לפעמים במקום שלמעלה ממקום עמידתן הקבוע - כמו בשעת 4 עלייתן ב"עולם הבריאה" בימי שבתות וראשי חודשים. ובלשון 5 כ"ק אדמו"ר שליט"א: 6 "מקום עמידתן - שזהו 7 לפעמים לא במדורן (וכמו) 8 בשבת ור"ח דעולות 9 לבריאה אף שמדורן 10 ביצירה". אף תִּדְרָתָן 11 וְעִבּוּדָתָן נִכְלָלוֹת מִמֶּשׁ 12 כְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת, שֶׁהֵן - 13 עשר הספירות, פְּחִינָת 14 אֱלֹהוֹת, וְאוֹר אֵינְסוֹף 15 מְתַיַּחַד פְּהֵן - בעשר 16 הספירות, פְּתִילָת 17 הַיְחוּד; - האור האין 18 סופי המאיר בעולם,

19 מתאחד עם הספירות של אותו עולם בתכלית היחוד; וְתִנְנֵו - 20 מה שאנו אומרים שהתורה והעבודה עולות ונכללות בעשר 21 הספירות, הרי זה כְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּבְרִיאָה עֲלִיָּדֵי דְחִילו 22 וְרְחִימו שְׁכָלִיִּים, - יראה ואהבה שכליות. כשהתורה והעבודה 23 נעשות מתוך אהבה ויראה שכליות, הן נכללות אז בעשר 24 הספירות של "עולם הבריאה", וּכְעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּיִצְרָה עֲלֵי 25 יָדֵי דְחִילו וְרְחִימו מְבַעֲיִים; - יראה ואהבה טבעיות, 26 כשהתורה והעבודה נעשות מתוך אהבה ויראה טבעיות, הן 27 נכללות אז בעשר הספירות של "עולם היצירה", וּבְתוֹכָן 28 מְלַבְּשׁוֹת עֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת וּמִיְחֻדוֹת פְּהֵן בְּתִכְלִית, 29 - עשר הספירות של "עולם האצילות", מתלבשות ומתאחדות 30 בתכלית, בעשר ספירות "עולם הבריאה", ועל ידן גם בעשר 31 ספירות "עולם היצירה", וּכְעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת מִיְחֻדוֹת 32 בְּתִכְלִית בְּמֵאצִּילוֹ אֵינְסוֹף בְּרוּךְ-הוּא. - שהאציל וגילה את 33 עשר ספירות "עולם האצילות" - כמו שאומרים לגבי נבראים 34 ובוראם, כך אומרים לגבי נאצלים ומאצלים - שעשר ספירות 35 "עולם האצילות" מאוחדות בתכלית עם מאצילן, הרי, שהתורה 36 והעבודה של הנשמות בהיותן בעולם הזה, על ידי שהן נכללות 37 בעשר ספירות "עולם היצירה", או "עולם הבריאה" - הן 38 מתאחדות עם האין-סוף ברוך הוא. מְהֵי-שְׂאִינְכֵן הַנְּשָׁמוֹת, - 39 כשלעצמן, ולא תורתן ועבודתן, אֵינְן נִכְלָלוֹת פְּאֱלֹהוֹת כְּעֵשֶׂר 40 סְפִירוֹת, אֵלָּא עוֹמְדוֹת בְּתִכְלִית וּמִדּוּרֵין דְּבְרִיאָה או 41 יִצְרָה, - "היכלות" ו"מדורים" הם ענין של "עולם" ו"יש", ואינם 42 בבחינת ביטול והתאחדות כמו הספירות, וְנִהְיִין - הנשמות, 43 מְזִיו הַשְּׂכִינָה, הוּא אוֹר אֵינְסוֹף בְּרוּךְ-הוּא תְּמִיחַד כְּעֵשֶׂר 44 סְפִירוֹת דְּבְרִיאָה או יִצְרָה, - "זיו השכינה" ממנו הן "נהנין" 45 - הוא אור אין-סוף ברוך-הוא המאוחד בעשר ספירות "עולם 46 הבריאה" או בעשר ספירות "עולם היצירה", וְהוּא זִיו תִּדְרָתָן 47 וְעִבּוּדָתָן מִמֶּשׁ - הזיו של תורתן ועבודתן של אותן נשמות.

יום רביעי ט' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 104, ועולם האצילות שהוא... עד עמ' נג, ל"ח].

- 1 ועולם האצילות שהוא למעלה מהשכל וההשגה וההבנה
 2 לשכל נברא, - שכן, גם נברא רוחני, כמו למשל נשמה של
 3 "עולם הבריאה", הוא בכל זאת "נברא", ו"עולם האצילות"
 4 הוא למעלה גם מהשגתו. טעמו של דבר: כי תקמתו ובינתו
 5 ודעתו של אינסוף
 6 ברוך הוא מיוחדות שם
 7 בו בתכלית היחוד,¹
 8 ביחוד עצום ונפלא,²
 9 ביתר שאת ויתר עז³
 10 לאין קץ מבעולם⁴
 11 הבריאה. כי שם⁵
 12 "ב"עולם הבריאה", ירדו⁶
 13 להאיר בנתינת צמצום,⁷
 14 - חכמה בינה דעת של⁸
 15 "עולם האצילות",⁹
 16 הנקראת "חכמתו ובינתו"¹⁰
 17 ודעתו של אינסוף ברוך¹¹
 18 הוא, מאירות "ב"עולם¹²
 19 הבריאה", רק אחרי¹³
 20 שהצטמצמו במדה כזו,¹⁴
 21 כדי שיוכלו שכלים¹⁵
 22 נבראים - השכל של¹⁶
 23 הנשמות והמלאכים של¹⁷
 24 "עולם הבריאה", לקבל¹⁸
 25 מהן - ענין של חכמה¹⁹
 26 בינה דעת, לידע את²⁰
 27 ה', ולהבין ולהשיג איזו²¹
 28 השגה באור אינסוף²²
 29 ברוך הוא, כפי כן²³
 30 שכלים הנבראים, שהם בעלי גבול ותכלית, שלא יתבטלו
 31 במציאותם, - בלי הצמצום האמור, ויתירה מזו: ולא יהיו
 32 בגדר נבראים כלל, רק יתרוו למקורם ושרשם שהוא
 33 בנתינת אלהות ממש. - אילו ספירות חכמה בינה דעת של
 34 "עולם האצילות", היו מאירות "ב"עולם הבריאה", בלי צמצום,
 35 והנבראים של "עולם הבריאה" היו מקבלים מהן השגה להבין
 36 אלקות כפי שהיא מצד ספירות "עולם האצילות" כמו שהן
 37 בעצם - היו אז אותם נבראים בטלים במציאות, כי אין בכוח
 38 השגתם "לקלוט" אור נעלה כזה. לכן היה הצמצום בתהליך
 39 ירידת והארת חכמה בינה דעת של "אצילות", "ב"עולם
 40 הבריאה", ורק על ידי הצמצום, יש בכוח שכלו של הנברא,
 41 לקבל ולקלוט שכל והבנה באור אינסוף ברוך הוא, עד כמה
 42 ששכל של נברא יכול להשיג ולהבין אור אינסוף. אך, "ב"עולם
- האצילות", בו ספירות חכמה בינה דעת הן, כמו שהן בעצם -
 אין בכוח שכלם של נבראים לקבל מהן השגה באור אינסוף
 ברוך הוא - ובלשון רבנו הזקן והגה, צמצום זה - מה
 ספירות חכמה בינה דעת של "אצילות" נצטמצמו, כדי
 להאיר ב"עולם הבריאה",
 היא סבת ההארה
 שמאירות שם חכמה
 בינה דעת של אינסוף
 ברוך הוא - חכמה -
 בינה דעת של "עולם
 האצילות", לנשמות אלו
 בעולם הבריאה, - שכן,
 בגלל שהאור בא על ידי
 צמצום - יכולות הנשמות
 לקבל ממנו, שתהיה להן
 השגה באור אינסוף
 ברוך הוא. מה שאין כן
 באצילות, שאינם -
 ספירות חכמה בינה דעת
 שב"אצילות", אינן
 בנתינת צמצום כל כך
 - כפי שהדבר "ב"עולם
 הבריאה". שהרי, בכל
 זאת, בהיותן ענין של
 "ספירות", יש כבר בכך
 משום צמצום מסויים,
 אלא לא צמצום כזה כמו
 שהוא "ב"עולם הבריאה",
 ולכן אי אפשר לשכלים
 נבראים לקבל מהן, - מהספירות שב"אצילות". ולכן לית
 מהשבתא דילהון תפיסא שם כלל. - אין ל"מחשבה" של
 הנבראים "תפיסה" (השגה) שם כלל. המחשבה וההשגה של
 נבראים אינן יכולות כלל "לקלוט" את האור המאיר
 ב"אצילות". לכן הוא - "עולם האצילות", מדור לצדיקים
 הגדולים, שעבודתם היא למעלה מעלה אפילו בנתינת
 דחילו ורחימו - יראה ואהבה, הנמשכות מן הנתינת ודעת
 בגדלתו ותפודה, כמו שעולם האצילות הוא למעלה מעלה
 בנתינת בינה ודעת לשכל נברא, - כך גם עבודתם היא
 הרבה למעלה מהאהבה והיראה הבאות מן השכל, אלא
 עבודתם היתה? בנתינת מרכבה ממש לאינסוף ברוך
 הוא, ולבטל אליו במציאות, ולהכליל באורו ותפודה, הם
 וכל אשר להם, על ידי קיום התורה והמצוות, על דרך

6. ולא שזה (ש"לא יהיו בגדר נבראים כלל") הוא תוצאה (ממה שיתבטלו ממציותן), (כ"א הוא הוספה על זה, דהיינו שיתבטלו ממציותן, ויתירה מזו... הם לא יהיו... גדר נבראים), וכדלקמן "וליבטל כו' וליכלל" ע"פ הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 7. "לכאורה צ"ל 'היא' וכלפני זה" - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

26 **בְּהַשְׁתַּחוּאוֹת שִׁבְתָּ**, – כשכורעים בשמונה עשרה, **שָׁכַל**
 27 **הַשְׁתַּחוּאָה** היא **בְּבַחֲנֵינָא אַצִּילוֹת** [כְּמוֹ שִׁכְתוּב בְּפָרִי עֵין
 28 חַיִּים] **בְּקַבְלַת שִׁבְתָּ** – שהשתחוואות הן בבחינת "אצילות",
 29 **כִּי הֵיא** – ההשתחוואה היא, **עֵינֵן כְּפוּל בְּאוּרוֹ וּתְבַרְךָ**, להיות
 30 **חָשִׁיב קָמִיָּה כְּלֹא מְמַשׁ**,
 31 – להיות חשוב לפני
 32 הקב"ה, כלא ממש; **אַזֵּי**
 33 **גַּם־בֵּן** – כשעומד בבחינת
 34 ביטול גמור רק "לפרקים
 35 ועתים", כמו למשל בשעת
 36 "שמונה עשרה" בכלל,
 37 ובהשתחוואות שב"שמונה
 38 עשרה" בפרט, **עֲקָר**
 39 **קְבִיעוּת נְשָׁמְתוֹ הוּא**
 40 **בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה** – שכן,
 41 מדובר כאן בקשר לנשמה,
 42 ששייכותה היא ל"עולם
 43 הבריאה", [רק לפרקים
 44 **בְּעַת רְצוֹן תַּעֲלֶה נְשָׁמְתוֹ לְאַצִּילוֹת בְּבַחֲנֵינָא**,
 45 **כִּידוּע לְיִדְעֵי חַ"ן**] – רק בשעת רצון, תעלה נשמתו ל"עולם
 46 האצילות", על ידי התעוררות מלמטה, כפי הידוע ללומדי תורת
 47 הקבלה. עד כאן למדנו על שלשה הברלים בקשר למקומן של
 48 הנשמות, בהם הן מקבלות את שכר עבודתן. להלן, מסביר רבנו
 49 הזקן, שמהשכר שהנשמות מקבלות עבור עבודתן, נבין את מהות
 50 העבודה עצמה:

ליקוטי אמרים

האבות הן הן המרכבה והיינו לפי שכל ימיהם היתה
 זאת עבודתם. אך מי ששרש נשמתו קטן מהכיל
 עבודה תמה זו ליכטל וליכלל באורו ית' בעבודתו
 בקביעות רק לפרקים ועתים שהם עת רצון למעלה
 וכמו בתפלת שמונה עשרה שהיא באצילות ובפרט
 בהשתחוואו' שבה שכל השתחוואה היא בבחי' אצילות
 [כמו"ש בפרע"ח בקבל' שבת] כי היא ענין ביטול באורו
 ית' להיות חשיב קמיה כלא ממש אזי ג"כ עיקר קביעות
 נשמתו הוא בעולם הבריאה [רק לפרקים בעת רצון
 תעלה נשמתו לאצילות בבחי' מ"ג כידוע לי"ח]:

1 **שְׁאֲמָרוּ**: – חכמינו ז"ל: **"הָאָבוֹת הֵן הֵן הַמְּרַכְבֵּה"**, והֵינּוּ –
 2 מזה שהאבות מתוארים כ"מרכבה", הוא: **לְפִי שָׁכַל יְמִיהֶם**
 3 **הָיְתָה זֹאת עֲבוֹדָתָם**. – האבות היו תמיד בהתבטלות של
 4 "מרכבה": על ידי קיומם תורה ומצוות, הם יוצרים, על עצמם
 5 ועל כל עניניהם את דרגת
 6 ההתבטלות העליונה
 7 ביותר להקב"ה, כך שאין
 8 להם רצון אחר כלל, אלא 1
 9 רק מה שהוא רצון ה' – 2
 10 ולכן מקומם של צדיקים 3
 11 אלה הוא ב"עולם 4
 12 האצילות", בו מורגש 5
 13 אותו סוג של ביטול. אף 6
 14 **מִי שֶׁשָּׂרֵשׁ נְשָׁמְתוֹ קָטָן** 7
 15 **מִהֵכִיל עֲבוֹדָה תַּמָּה זֶה**, – 8
 16 של בחינת "מרכבה", 9
 17 **לְכַמֵּל וְלְכַלֵּל בְּאוּרוֹ** 10
 18 **וּתְבַרְךָ בְּעֲבוֹדָתוֹ**
 19 **בְּקְבִיעוּת**, – לעמוד תמיד בביטול והתכללות באורו יתברך, רק
 20 **לְפָרְקִים וְעֵתִים שֶׁהֵם עֵת רְצוֹן לְמַעַלָּה**, וכְּמוֹ בְּתַפְלַת
 21 **שְׁמוֹנֵה־עֶשְׂרֵה שֶׁהִיא בְּאַצִּילוֹת**, – שכן ארבעת השלבים
 22 שבסולם התפילה, הם כנגד ארבעת העולמות: חלק התפילה עד
 23 "ברוך שאמר", הוא בבחינת "עולם העשיה"; "פסוקי דזמרה" –
 24 בבחינת "עולם היצירה"; "קריאת שמע" – בבחינת "עולם
 25 הבריאה": "שמונה עשרה" – בבחינת "עולם האצילות", ו**בְּפָרְט**

יום חמישי י' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' נג, והנה שכר מצוה... עד עמ' 106, קדם ה'.

69 **לָנוּ, שְׁאֲתַרְיָהֶם כָּל אָדָם יִמְשֹׁךְ**, – רק אל אופני עבודה אלה,
 70 בענינים הגלויים, על כל אחד להימשך ולשאוף ולהגיע אליהם,
 71 **לִידַע נְאֻמָּה** – לדעת באמת, מהות ומדרגת עבודת ה'
 72 **בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוֹ** – ביראה ואהבה, בְּהַתְּנַלּוֹת לָבוֹ, הנמשכות
 73 **מִן הַבִּינָה וְדַעַת בְּנִדְלָת**
 74 **אַיִן־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא** –
 75 הערת כ"ק אדמו"ר
 76 שליט"א: "שכנ"ל שכרה
 77 בעולם הבריאה, מזה נדע
 78 שהעבודה (מצוה) מקומה
 79 בי"ס דבריאה". כלומר:
 80 שכר עבודה זו, הוא,
 81 כאמור, ב"עולם הבריאה",
 82 הרי שנדע מכו, שהעבודה
 83 (המצוה) – **מְקוּמָהּ בְּעֵשֶׂר**
 84 **סְפִירוֹת דְּבְרִיאָה**, וְעֲבוֹדָהּ בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוֹ – ביראה ואהבה,
 85 **הַטְּבָעִים שֶׁכְּמֹחוֹ** – אהבה ויראה שאינן גלויות ומורגשות בלב,
 86 אלא הן בעיקר במוח, שהאדם זוכר ומעורר במוחו אהבה

ליקוטי אמרים

והנה שכר מצוה מצוה פי' שמשכרה נדע מהותה
 ומדרגתה ואין לנו עסק בנסתרות שהם צדיקי הגדולים
 שהם בבחי' מרכבה רק הנגלו' לנו שאחריהם כל אדם
 ימשוך לידע נאמנה מהות ומדרגת עבודת ה' בדחילו
 ורחימו בהתגלות לבו הנמשכות מן הבינה ודעת
 כגדולת א"ס ב"ה מקומה בי"ס דבריאה ועבודה
 בדחילו ורחימו הטבעיים שבמוחו בי"ס דיצירה אבל
 יאין לנו עסק בנסתרות

51 **וְהֵנָּה, "שִׁכְר מִצְוָה - מִצְוָה"**, – השכר אינו דבר נפרד ונוסף
 52 על המצוה, שהנשמה מקבלת כגמול עבור המצוה – כמו,
 53 למשל, כסף שאדם מקבל עבור עבודה מסויימת שביצע – שאז,
 54 אין אנו יכולים לדעת מהשכר, את מהות העבודה; אלא שכר
 55 המצוה הוא הרי, כאמור,
 56 ההארה של המצוה
 57 המתגלה לנשמה ב"גן
 58 **עֵדן, פְּרוּשׁ שְׁמִשְׁכָּרָה** – 11
 59 של המצוה, נִדְעָ מְהוּתָהּ 12
 60 **וּמְדַרְגָתָה** – של המצוה. 13
 61 שלפי אופן השכר 14
 62 וההתגלות שמהמצוה 15
 63 לנשמה – אפשר לדעת 16
 64 מהות ומדרגת המצוה. 17
 65 **וְאִין לָנוּ עֵסֶק בְּנִסְתְּרוֹת**
 66 – להסביר את הענינים הנסתרים, שֶׁהֵם צְדִיקִים הַגְּדוֹלִים,
 67 שֶׁהֵם – שעבודתם היא, **בְּבַחֲנֵינָא מְרַכְבֵּה**, – עבודה שלמעלה
 68 משכל, ואשר משום כך היא נקראת "נסתרות", רק הַתְּנַלּוֹת

28 הדרגה שאנו עוסקים בה עתה היא בקשר למה שנקרא
29 "חיצוניות העולמות", ואין בה – בעבודה זו, בְּחַ לְעִלּוֹת
30 וְלִכְלֹל בִּיחודו וְתַבְרָה, שֶׁהוּא עֶשֶׂר סְפִירוֹת תְּקוּדוֹשׁוֹת, וְכַמוֹ
31 שְׁכַתוֹב בְּתַקּוּנֵינוּ דְבָלָא דְחִילוֹ וְרַחֲמֵינוּ – לֹא פְרָחָא
32 לְעִילָא, – וכמו שכתוב
33 ב"תיקוני זוהר", שבלי

ליקוני אמרים

34 יראה ואהבה, אין הן
35 פורחות למעלה. שכן, כפי
36 שיוסבר להלן, נמשלות
37 אהבה ויראה לכנפיים,
38 בהן עפה הציפור למעלה
39 – כך גם, על-דרך-משל,
40 האהבה והיראה הן
41 ה"כנפיים", שעל ידן
42 עולות התורה והעבודה
43 למעלה. ואילו, בעבודה

44 בלי אהבה ויראה, חסרות הרי ה"כנפיים" שיעלו אותה למעלה,
45 וְלֹא יִכְלָא לְסַלְּקָא וְלְמַיְקַם קָדָם ה', – ואין עבודה זו יכולה
46 לעלות ולעמוד לפני הקב"ה. רק כשהעבודה היא מתוך אהבה
47 ויראה – היא עולה למעלה לפני ה'. להלן, מסביר רבנו הזקן,
48 שמה שלמדנו שבלי התעוררות אהבה ויראה, אין בכוח
49 העבודה לעלות למעלה "קדם ה'", אין זה רק אם הוא עוסק
50 בעבודה לשם פניה עצמית; אלא גם אם הוא עוסק בעבודה בלי
51 שום פניה, כ"אם באופן סתמי, "כמצוות אנשים מלומדה" –
52 מפני שהוא רגיל מקטנותו לקיים את המצוות – הרי גם עבודה
53 זו נקראת "שלא לשמה", כי חסר בה ה"לשמה" של אהבה
54 ויראה.

1 מסותרת. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שכנ"ל שכרה ביצירה
2 מזה נדע שהעבודה מקומה ב"ס דיצירה". כלומר: שכר עבודה
3 זו, הוא, כאמור, ב"עולם היצירה", הרי שנדע מכך שמקומה של
4 עבודה זו הוא בעֶשֶׂר סְפִירוֹת דִּיצִירָה. אֲבָל עֲבֹדָה בְּלִי
5 הַתְּעוּרָרוֹת דְחִילוֹ
6 וְרַחֲמֵינוּ – יראה ואהבה,
7 אִפְלוּ כְּמַחוּ בְּכַחֲנֵת
8 גְלוּי, – שגם במוחו אין
9 האהבה והיראה
10 בהתגלות, דְחִינּוּ לְעוֹרֵר
11 הַאֲהָבָה הַמְּבַעֵיט
12 הַמְּסַתֶּרֶת בְּלֵב,
13 לְהוֹצִיאָהּ מִהַעֲלֵם
14 וְהַסְתֵּר הַלֵּב אֶל הַגְּלוּי,
15 אִפְלוּ כְּמַחוּ וְתַעֲלוּמוֹת
16 לְבוֹ עַל-כָּל-פְּנִיָּם, –

17 כלומר: לא זו בלבד שאין בכוחו לעורר אהבה גלויה ומורגשת
18 בלבד, אלא הוא גם אינו יכול לעורר את האהבה הטבעית
19 המסותרת, שתורגש לפחות בהתגלות במוחו, ותהיה
20 בהתעוררות בתעלומות לבו, דבר המביא ליצירת רצון במוחו,
21 לקיים תורה ומצוות, כדי להידבק, על ידן, עם הקב"ה, וְכַן הִיא
22 – האהבה, נִשְׁאֲרֵת מְסַתֶּרֶת בְּלֵב בְּתוֹלְדוֹתָהּ כְּמוֹ שֶׁהוּתָהּ
23 קָדָם הָעֲבֹדָה – כשהאהבה להקב"ה מוסתרת לגמרי, ואינה
24 מעוררת ענין העבודה – הִרֵי עֲבֹדָה זוֹ – שהוא עובד בלי
25 התעוררות רגשי אהבה ויראה, נִשְׁאֲרֵת לְמִטָּה בְּעוֹלָם
26 הַפְּרוּדִי, הַנִּקְרָא "חיצוניות העולמות"⁹, – פנימיות
27 העולמות" היא ה"ספירות", שהן האלקות של העולמות. ואילו

יום שישי י"א ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 106, והיינו אפילו אם... עד עמ' 106, לקמן.

67 שְׁהָרַגְל מִקְּטָנוּתֵינוּ, שֶׁהָרַגְלוֹ וְלִמְדוֹ אָבִינוּ וְרַבּוֹ לִירָא אֶת
68 ה' וְלְעִבְדוֹ. וְאֵינוֹ עוֹסֵק – בתורה ובמצוות, לְשִׁמְחָה מְמַשׁ, כִּי
69 – לעסוק בעבודה לְשִׁמְחָה
70 מְמַשׁ אִי אִפְשָׁר בְּלֵא

ליקוני אמרים

71 הַתְּעוּרָרוֹת דְחִילוֹ
72 וְרַחֲמֵינוּ – יראה ואהבה
73 הַמְּבַעֵיט עַל-כָּל-פְּנִיָּם,
74 לְהוֹצִיאָן מִהַסְתֵּר הַלֵּב
75 אֶל הַגְּלוּי כְּמַחַ
76 וְתַעֲלוּמוֹת לְבוֹ עַל-כָּל-
77 פְּנִיָּם, – אם אין בכוחו
78 ליצור ולעורר אהבה

55 וְהֵינּוּ אִפְלוּ אִם אֵינוֹ עוֹסֵק – בתורה ומצוות, שְׁלֵא לְשִׁמְחָה
56 מְמַשׁ, לְשׁוֹם אִיוֹן פְּנִיָּה חַסֵּדִית, – כשהוא עוסק בעבודה
57 מתוך פניה עצמית, לא זו
58 בלבד שחסר אז
59 ה"לשמה", אלא קיים כאן
60 ה"היפך" מ"לשמה", שהרי
61 הוא עושה זאת בגלל
62 הפניה העצמית שלו; וְכַן
63 אִפְלוּ כְּמוֹ שְׁכַתוֹב¹⁰:
64 וְתַהֵי יְרַאתֶם אוֹתִי
65 מִצִּוֹת אֲנֹשִׁים מְלַמְּדֵיהֶם,
66 פְּרוּשׁ מִחֵמַת הָרַגְל

9. "ראה לקמן רפ"מ - שאפ"ל גם בעולם היצירה. וצע"ק שהרי אומר כאן 'נשארה למטה' ועיין בקו"א. - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.
10. "ע"פ הנ"ל מובן "העולמות" - לשון רבים, עשי' ויצירה". - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 11. ישעי' כט, יג. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משא"כ באם (מפני שהרגיל עצמו) בגדלותו (כדלעיל פרק ט"ו) - שאז י"ל שהלשמה התחלת עבודתו מעלה ג"ז, וכמו בתפילה מלוקט (שבסוף הפ.). וצ"ע. וי"ל דנקט בקטנותו - מפני שזהו נמצא בכאור", וצ"ל נמצא ע"פ תורה שציוותה ושנתת לבניך גו'".

22 עבודתו נעשית כדי למלא רצון הקב"ה, למרות שאין לו שום
23 פניה עצמית בעבודתו זו, אלא הוא עושה אותה בגלל רגילותו.
24 וְגַם אֶהְיֶה לְבָדָה גַם אִם הוּא מְעוֹרֵר וּמְגַלֵּה בְּתוֹכוֹ אֲהַבָּה
25 לְהַקְבִּיָּה, אֲךָ אִם זוֹ אֲהַבָּה בְּלִבְד מְבַלֵּי שִׁיעוּרֵר בְּתוֹכוֹ גַם יִרְאֶה,

26 אֵינָה נִקְרָאת בְּשֵׁם
27 "עֲבוּדָה", - אִם הִיא

28 נְעֻשִׂית, בְּלִי יִרְאָה תְּהֵאָה
29 - יִרְאֵה תַּחְתּוֹנָה, לְפָחוֹת,
30 שְׁהִיא - הִירָאָה
31 הַתַּחְתּוֹנָה, מְסַתְרֵת בְּלִב
32 בְּלִי יִשְׂרָאֵל, - כְּלוּמַר:
33 הַעֲבוּדָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה
34 מֵתוֹךְ הַתַּעוּרָרוֹת אֲהַבָּה
35 בְּלִבְד, בְּלִי הֶרְגֵשׁ הִירָאָה,

36 אֵינָה נִקְרָאת בְּשֵׁם עֲבוּדָה; אֲמַנֵם יֵשׁ בָּהֶן ה"לשמה", שְׁהִיא הוּא
37 עוֹשֶׂה זֹאת מֵתוֹךְ אֲהַבַת ה', וּבְכָל זֹאת אֵין אֵין יִכּוּלָה לְהִיחֵשֵׁב
38 ל"עבודתה". שְׁכֵן, עֲבוּדָה מְשֻׁמָּעָה - כַּעֲבַד הַמְּשֻׁרָת אֶת אֲדוֹנָהּ,
39 שֶׁעֲבוּדָתוֹ בָּאָה בְּעִיקָר מֵתוֹךְ יִרְאָתוֹ אֶת אֲדוֹנָהּ, שֶׁלֹּא כְּמוֹ בֶן
40 שֶׁמְּלֵא רְצוֹן אֲבִיו בְּעִיקָר מֵתוֹךְ אֲהַבָתוֹ אֵלָיו. וּמִכֵּיּוֹן שֶׁחֲסֵרָה
41 הִירָאָה - אֵין זֶה נֶחֱשֵׁב ל"עבודתה" בְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר לְקַמְּנֵי. - בְּפִרְק
42 מ"א.

1 גלויה בלבו, שהלב ריגיש את האהבה - עליו, כאמור, לעורר
2 לכל הפחות את האהבה המסותרת, שתורגש במוחו ובהעלם
3 לכו. גם אהבה כזו מעוררת בו רצון ונכונות ללמוד תורה ולקיים
4 מצוות. הרי שגם התעוררותה של האהבה המסותרת, מהווה

5 סיבה לעבודה זו, כי
6 הנכונות לעסוק בעבודה
7 זו, באה כתוצאה
8 מהאהבה המסותרת.
9 ברם, כשהוא אינו מעורר
10 את האהבה המסותרת,
11 למרות שהיא קיימת
12 בתעלומות לבו, אין היא
13 מהווה סיבה לעוררו
14 לעסוק בעבודה - וממילא

15 חסר ה"לשמה" בעבודה זו, וכל כך למה? - בִּי בְּמוֹ שִׁאֵין אָדָם
16 עוֹשֶׂה דְבַר בְּשִׁבִיל חֶבְרוֹ לְמִלְאֵת רְצוֹנָהּ אֶל־אִם־בֶּן אֹהְבָהּ
17 אוֹ יִרְאֵה מִמֶּנּוּ, בְּךָ אֵי אֶפְשֵׁר לְעֻשׂוֹת לְשִׁמּוֹ וְתִבְרָךְ בְּאֵמַת
18 לְמִלְאֵת רְצוֹנָהּ - שֶׁל הַקְּב"ה, לְבַד בְּלִי זְכוּרֵן וְהַתְּעוּרָרוֹת
19 אֲהַבָתוֹ וְיִרְאָתוֹ בְּלִבְד בְּמִחוֹ וּמִחֲשַׁבְתּוֹ וְתַעֲלָמוֹת לְבוֹ
20 עַל־בְּלִי־פְנִיָם. - שִׁיזְכוּר לְפָחוֹת אֶת אֲהַבָּה בְּמִחוֹ וְיַעוּרָרָה
21 בְּתַעֲלָמוֹת לְבוֹ. אֲךָ, אִם גַּם דְּבַר זֶה הוּא לֹא עוֹרֵר בְּתוֹכוֹ - אֵין

יום שבת קודש י"ב ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 106, וכשעוסק שלא לשמה... עד עמ' נד, בזהר.

64 בְּגִלְגוּל זֶה אוֹ בְּגִלְגוּל אֲחֵר, בִּי לֹא יִדַח מִמֶּנּוּ נְדָח. - גַּם
65 מִי שֶׁהִיָּה בּוֹזֵן מְסוּיִים "נִדְח" מִהַקְּב"ה, לֹא יִשָּׂאֵר נִידָח, אֲלֵא
66 לְבִסוּף יַחוּזֵר בְּתֻשׁוּבָה; וּבִשְׁעָה שִׁיעוּשָׁה תֻּשׁוּבָה, תַּחְזוּר
67 לְקִדוּשָׁה גַם הַתּוֹרָה שֶׁלֹּמַד מֵתוֹךְ פְּנִיָה - הִרִי שֶׁאֵין הוּא יִגִיעַ
68 ל"לשמה". הִרִי שֶׁפִּירֵשׁ
69 הַמְּאֻמָּר הוּא לֹא
70 שֶׁמִּי־שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה הוּא
71 יִכּוּל לְהִגִיעַ ל"לשמה",
72 אֲלֵא שֶׁהוּא בּוֹדֵאֵי יִגִיעַ
73 ל"לשמה". וְיִתִּירָה מִזֶּה,
74 גַּם מִה שֶׁלֹּמַד שֶׁלֹּא
75 לְשִׁמָּה - יִיעֲשֶׂה לְמַצֵּב
76 (יַעֲלֵה) כִּאֵילוֹ נִלְמַד
77 מִלְּכַתְחִילָה לְשִׁמָּה" -
78 הַעֲרַת ב"ק אֲדַמּוּר
79 שֶׁלִּיש"א. כֹּל הַמְּאֻמָּר הוּא
80 כִּשְׁהַלִּימּוּד הוּא מִמַּשׁ
81 שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה, לְשֵׁם פְּנִיָה
82 שֶׁל כְּבוֹד עֲצֻמִי. אֲךָ
83 בְּשִׁיעוּשָׁה סֵתֵם, לֹא לְשִׁמָּה וְלֹא לְשִׁמָּה - אֵין הַדְּבָר
84 תְּלוּי בְּתֻשׁוּבָה, אֲלֵא מִיֵּד שְׁחֹזֵר וְלוֹמַד דְּבַר זֶה לְשִׁמָּה,

43 וְכִשְׁעוֹסֵק שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה מְמוּשׁ, - שֶׁלֹּא זוֹ בְּלִבְד שֶׁחֲסַר
44 בְּעֲבוּדָה זוֹ ה"לשמה" שֶׁל אֲהַבָּה וְיִרְאָה, אֲלֵא, שֶׁהַעֲבוּדָה
45 נְעֻשִׂית בְּפִירוּשׁ שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה, רַק לְשׁוּם אֵיזוֹ פְּנִיָה לְכְבוֹד
46 עֲצֻמּוֹ, בְּגִזוֹן לְהִיּוֹת תְּלִמִּיד־הַקֵּבֶם וְהַקְּב"ה - וּכְדוּמָה,
47 אֵין אוֹתָהּ פְּנִיָה שְׁמַצֵּד
48 הַקְּלִיפָה דְּנִגְהַ מִתְּלִמִּידֵי
49 בְּתוֹרָתוֹ, וְהַתּוֹרָה -

50 שֶׁלֹּמַד מֵתוֹךְ אוֹתָהּ פְּנִיָה,
51 הִיא בְּבִחִינַת גְּלוּת
52 בְּתוֹךְ הַקְּלִיפָה לְפִי
53 שְׁעָה, - הַגְּלוּת הִיא רַק
54 לְפִי שְׁעָה, עַד אֲשֶׁר
55 יַעֲשֶׂה תֻּשׁוּבָה, שְׁמִכִּיָּאָה
56 רְפוּאָה לְעוֹלָם, שְׁבִישׁוּבוֹ
57 אֵל ה' - גַּם תּוֹרָתוֹ -
58 שֶׁלֹּמַד מֵתוֹךְ פְּנִיָה שֶׁל
59 קְלִיפָה, שְׁבִיָּה עֲמוֹ. וְלִכֵּן
60 אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵינָם
61 לְבִרְכָהֵינוּ: "לְעוֹלָם יַעֲסֹק
62 אָדָם וְכוּ' - בְּתוֹרָה, אֲפִילוֹ שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה, שְׁמַתוֹךְ שֶׁלֹּא
63 לְשִׁמָּה בָּא לְשִׁמָּה" בְּרַדְאֵי, שְׁבִישׁוּבוֹ סוּפוֹ לְעֻשׂוֹת תֻּשׁוּבָה

15 הענינו בתפילה שלא בכונה, – שאם הוא מתפלל לאחר מכן, 16 אותה תפילה מתוך כוונה – עולה גם התפילה הקודמת שהיה 17 חסר בה הכוונה, כמו שכתוב בזהר¹⁴: באשר לתפילה, כתוב 18 להלן ב"קונטרס אחרון", שמכיוון שכוונתו (בתפילה) היא 19 לשמים, לכן מספיק הדבר, 20 שבמשך כל השנה, 21 תצטרף, מכל התפילות 22 של כל השנה, תפילה 23 אחת מתוך כוונה (יום 24 אחד הוא התפלל חלק זה 25 בכונה; יום אחר – חלק 26 אחר, עד שבמשך כל השנה, מצטרפת תפילה אחת שלמה 27 בכונה) עולות אז למעלה כל התפילות שהתפלל במשך כל 28 השנה.

ליקומי אמרים

מתחבר ומצטרף ללימוד זה ופרחא לעילא מאחר שלא נתלבש בו עדיין שום קליפה דנוגה ולכן לעולם יעסוק אדם כו' וכן הענין בתפלה שלא בכונה כמו"ש בזהר:

1 הרי גם מה שלמד בקטם, מתחבר ומצטרף ללימוד זה 2 ופרחא לעילא, – ועולה למעלה, מאחר שלא נתלבש בו 3 עדיין שום קליפה דנוגה. – שהרי, הוא לא למד מתוך פניה 4 עצמית (ולכן לימוד התורה הראשון שלו, לא היה בגלות 5 בקליפת נוגה) היה חסר 6 כאן רק ה"לשמה", לכן זה 7 עולה כעת, כשהוא חוזר 8 על אותו לימוד "לשמה".¹ 9 ולכן "לעולם יעסק אדם"² 10 כו". – בתורה, גם כאשר³ 11 חסרה הכוונה "לשמה", 12 מפני שמה"שלא לשמה" יגיע הלימוד עצמו ל"לשמה" (ולאו 13 דוקא על ידי תשובה, המעלה את מה שלמד "שלא לשמה", 14 אלא) על ידי שילמד מחדש אותו דבר ומתוך "לשמה". וכן

14. "כנראה הכוונה לז"ב רמה, ב". – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

המשך ביאור למסכת בבא בתרא ליום שישי עמ' א

34 לאותה בלימה. 35 ביצא בדרך אתה אומר, כשאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה 36 רבינו 'קח לך את יהושע בן נון וגו' ונתתה מהודך עליו' (במדבר כו 37 י"ג), שדייק הכתוב ואמר 'מהודך' שמשמעותו חלק מההוד 38 ו-קירון עור פנים) ולא כל הודך, וכלומר שמה שא לא האציל על 39 יהושע את כל ההוד שהיה לו. וכן שפאתו הדור אומר, פני משה 40 משוליים הם כפני חמה, ואילו פני יהושע נמשלים כפני לבנה, שאף 41 על פי שהיה גם הוא מלך ונביא כמשה ושניהם זכו לקרני הוד, 42 אפילו הכי לא יכל יהושע להגיע לכבודו והודו של משה, אוי לה 43 לאותה בושה אוי לה לאותה בלימה. 44 אמר רבי חמא (בר) חנינא, עשר חופות יעשה הקדוש ברוך הוא 45 לאדם הראשון בגן עדן, שנאמר בנבואת יחזקאל שהוכיח לחירם 46 מלך צור (יחזקאל כ"א) 'בעדן גן אלהים היית כל אבן יקר' וגו' – 47 לא חסרת דבר, וסבור היית להיות כאדם הראשון שהיה בגן עדן 48 והיו לו עשר מיני חופות וסוכות, ואלו הן: א. אדם, ב. פטף, ג. 49 וקהל, ד. תרשיש, ה. שהם, ו. ויפשה, ז. ספיר, ח. נפר, ט. וברקת, 50 י. וקוב. הרי שהיו לאדם הראשון עשר חופות בגן עדן. 51 מביאה הגמרא שיטה נוספת: מר זוטרא אמר, אחת עשרה חופות 52 היו לאדם הראשון בגן עדן, שנאמר (בתחילת הפסוק שם) 'כל אבן 53 יקר', וגם זה בכלל מיני החופות שהיו לאדם הראשון בגן עדן. 54 אמר רבי יוחנן, ורועי שבבבל – המין הגרוע שבהם הוא הוהב, דקא 55 השיב ליה לבסוף – בשמנה הכתוב את עשר מיני החופות, מנה את 56 הזוב לבסוף, משום שהוא גרוע מכולם. 57 מבארת הגמרא את המשך הכתוב שם: מאי 'מלאכת תפיד ונקבד 58 כך ביום הבראך כוננו, אמר רב יהודה אמר רב, אמר לו הקדוש 59 ברוך הוא לחירם מלך צור, כך נסתפלתו ובראתי נקבים נקבים 60 באדם – בשעה שבראתי עולמי ידעתי שאתה עתיד למרוד 61 ולעשות עצמך אלוה, ועל כן בראתי באדם תופים ונקבים 62 שמוציאן ריעי, כדי להראות חסרונו. 63 ביאור נוסף: ואיכא דאמרי הכי קאמר ליה הקדוש ברוך הוא לחירם 64 מלך צור, כך נסתפלתו – בשעה שבראתי עולמי ידעתי שאתה 65 עתיד למרוד ולעשות עצמך אלוה,

1 כנגד היכל וכתליו שהיו בבית שני ברום מאה אמה (כמבואר במדות 2 פ"ד מ"ו). ומביא רבי יהודה ראייה לשיטתו ממה שנאמר (תהלים קמד י"ב) 3 על העתיד לבוא, 'אשר בנינו כנמעים ו-כאילנות) מנדלים 4 בנעוריהם, כנזתינו כזויות מחטבות תבנית היכל' – יהיה גובהן 5 כגובה ההיכל, שהיה בבית שני ברום מאה אמה. העולה מכל זה 6 שלעתיד לבוא תהיה קומת הברואים גבוהה הרבה, ואין יכולים 7 לבוף קומתן ולהכנס בפתח שאין לו אלא גובה עשרים אמה 8 כדברי רבי יוחנן. 9 מתרצת הגמרא: כי קאמר רבי יוחנן שיחקקו באבנים פתחים 10 בשיעור עשרים אמה, הוא רק לכזו דבי זקא – לחלונות שיש 11 בחומה עשוין לאויר, ועל זה אמר הכתוב 'שעריך לאבני אקדח'. 12 ברם הפתחים עצמם, יהיו גבוהים הרבה כשיעור קומת הברואים. 13 ואמר רבה אמר רבי יוחנן, עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות בגן עדן 14 שבע חופות לכל צדיק יצדיק, שנאמר בנבואת ישעיה (ישעיה ד' ה') 15 שבגאולה העתידה הקדוש ברוך הוא יסכך על ירושלים והצדיקים 16 שבתוכה, 'ויברא ה' על כל מכון הר ציון ועל מקראה ענו יוסם ועשן 17 ונגה אש להקה ללה כי על כל כבוד חפה וסכה תהיה לצל' וגו'. 18 הרי שבע חופות: א. ענן יומם. ב. עשן. ג. נוגה. ד. אש. ה. להבה. ו. 19 חופה. ז. וסוכה תהיה לצל. ומלמד – מה שאמר הכתוב 'על כל 20 כבוד' בא ללמד, שכל אחד ואחד עושה לו הקדוש ברוך הוא חופה 21 לפי כבודו – החופה משתנית לפי דרגתו ומעלתו של הצדיק. 22 לפי המבואר, חופות אלו יעשו בכדי להגן על ירושלים והצדיקים 23 שבתוכה. ומבררת אם כן הגמרא: עשו בחופה למה – מדוע תיעשה 24 החופה מעשן, הלא הוא דבר המזיק. אמר רבי חנינא, עשן ש 25 נעשה עבור תומכי ומחזיקי התורה שעניניהם צרות בתלמידי 26 חכמים שלא להנאותם מנכסיהם, לפי שכל מי שעניו צרות 27 בתלמידי חכמים בעולם הנה, מתמלאות עיניו עשן לעולם הפך. 28 מבררת עוד הגמרא: ואש בחופה למה – מדוע יעשו חופות מאש 29 שהוא דבר המזיק, הלא החופה באה להגן. אמר רבי חנינא, מלמד 30 שדרגות ומעלות החופות יהיו רחוקות זו מזו כך ו-כל אחד לפי 31 מעלתו, עד שכל אחד ואחד נבנה מחופתו של חברו מחמת 32 הבושה, שאף על פי ששניהם צדיקים ושניהם זכו לחופות, אפילו 33 הכי מדרגתם רחוקה הרבה זו מזו, אוי לה לאותה בושה אוי לה

יש לקרוא בכל יום ויום מן ר"ח ניסן עד י"ב בו דבר יום ביומו מי"ב נשיאים. וכיום י"ג זאת חנוכת המזבח. ואחר שקרא הפרשה של אותו יום, יאמר יהיה רצון, של אחר הנשיאים, וגם כהנים ולוים אומרים אותו:

יום ראשון, ו' ניסן

ביום הששי נשיא לבני גד אליסף בן־דעוואל: קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזורק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קמרת: פך אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו לעלה: שעיר־עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן אליסף בן־דעוואל:

יום שני, ז' ניסן

ביום השביעי נשיא לבני אפרים אלישמע בן־עמיהוד: קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזורק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קמרת: פך אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו לעלה: שעיר־עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן אלישמע בן־עמיהוד:

יום שלישי, ח' ניסן

ביום השמיני נשיא לבני מנשה גמליאל בן־פדהצור: קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזורק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קמרת: פך אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו לעלה: שעיר־עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן גמליאל בן־פדהצור:

יהי רצון שאומרים אחר אמירת הנשיאים בניסן:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שתאיר היום בחסדך הגדול על נשמתיו קדישין דמתחדשין בצפרים ומצפצפין ומשבחין ומצללין על עמא קדישא ישראל. רבנו של עולם, תכנים ותעיל הנד ציפרי קדישי לאתר קדישא דאיתמר עליה עין לא ראתה אלהים וזלתך. יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שבאם אני עבדך משבט

ליום שלישי ח' ניסן
מנשה

ליום שני ז' ניסן
אפרים

ליום ראשון ו' ניסן
גד

שקראתי בתורתך פרשה של הנשיא היום אזי יאירו נא עלי כל נצוצין קדישין וכל האורות הקדושות הפוללות בקדשת זה השבט להבין ולהשכיל בתורתך ובקראתך לעשות רצונך כל ימי חיי אני ורעי ורעי מעתה ועד עולם אמן:

יום רביעי, ט' ניסן

ביום התשיעי נשיא לבני בנימן אביון בן־גדעני: קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלילה בשמן למנחה: קף אחת עשרה זהב מלאה קמרת: פך אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו לעלה: שעיר־עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן אביון בן־גדעני:

יום חמישי, י' ניסן

ביום העשירי נשיא לבני דן אחיעזר בן־עמישדי: קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלילה בשמן למנחה: קף אחת עשרה זהב מלאה קמרת: פך אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו לעלה: שעיר־עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן אחיעזר בן־עמישדי:

יום שישי י"א ניסן

ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר פגעאל בן־עכרון: קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלילה בשמן למנחה: קף אחת עשרה זהב מלאה קמרת: פך אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו לעלה: שעיר־עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן פגעאל בן־עכרון:

יהי רצון שאומרים אחר אמירת הנשיאים בניסן:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שתאיר היום בחסדך הגדול על נשמתיו קדישין דמתחדשין בצפריים ומצפצפין ומשפחין ומצלואין על עמא קדישא ישראל. רבוננו של עולם, תכנים ותעיל הנך ציפרי קדישי לאתר קדישא דאיתמר עליה עין לא ראתה אלהים וזלתך. יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שבאם אני עבדך משבט

ליום שישי י"א ניסן

אשר

ליום חמישי י' ניסן

דן

ליום רביעי ט' ניסן

בנימן

שקראתי בתורתך פרשה של הנשיא היום אזי יאירו נא עלי כל נצוצין קדישין וכל האורות הקדושות הכלולות בקדשת זה השבט להבין ולהשכיל בתורתך ובנראתך לעשות רצונך כל ימי חיי אני ורעי ורעי ורעי מעתה ועד עולם אמן:

שבת קודש י"ב ניסן

ביום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי אחרע בן-עינן: קרבנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלילה בשמן למנחה: קף אחת עשרה זהב מלאה קמורת: פר אחד בן-פקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו לעלה: שעיר-עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמישה עתדים חמישה כבשים בני-שנה חמישה זה קרבן אחרע בן-עינן:

יהי רצון שאומרים אחר אמירת הנשיאים בניסן:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שהתאיר היום בחסדך הגדול על נשמתין קדישין דמתחדשין בצפריים ומצפצפין ומשבחין ומצלאין על עמא קדישא ישראל. רבוננו של עולם, תכנים ותעיל הנך ציפרי קדישי לאתר קדישא דאיתמר עליה עין לא ראתה אלהים וזולתך. יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שבאם אני עבדך משבט

לשבת קודש י"ב ניסן

נפתלי

שקראתי בתורתך פרשה של הנשיא היום אוי יאירו נא עלי כל נצוצין קדישין וכל האורות הקדושות הכלולות בקדשת זה השבט להבין ולהשכיל בתורתך ובנראתך לעשות רצונך כל ימי חיי אני וזרעי וזרע זרעי מעתה ועד עולם אמן:

המשך ביאור למסכת בבא בתרא ליום ראשון עמ' א

- 1 – אם היה טוען הנפקד נאנסו, מי מצוי אמר ליה – האם יכול
2 המפקד לטעון כנגדו שטרך בדי מאי פני, הרי ודאי אף אתה
3 מודה באופן זה שאין זה טענה. שרירי אין השטר סותר את טענת
4 'נאנסו', ונאמן הנפקד בטענתו, אם כן אף כשטוען הנפקד החזרתי

המשך ביאור למסכת בבא בתרא ליום חמישי עמ' ב

- 1 עד שדי היה במקום מועט לכנוס את כל המים. וכפי שנאמר באיוב
2 (כ"ג) על נפלאותיו של הקדוש ברוך הוא 'כבחו רנע הים ובתבונתו
3 מחין רהב' – בכוחו הרגיע ושבר את מי הים לעומק התהום, כאשר
4 בתבונתו מחץ והרג את 'רהב' שרו של ים. אמר רבי יצחק, שמע
5 מינה שרו של ים 'רהב' שמו. ולאחר שמת שרו של ים היה מסריח,
6 ואלמלא מים מכסין אותו אין כל בריה יכולה לעמוד בריחו, שנאמר
7 'לא ידעו ולא ישיחו בכל חר קדשי וגו' במים לים מכסים, אל תקרי
8 'לים מכסים' שהרי הים עצמו מים הוא, ומה שייך לומר שהמים
9 מכסים לים, אלא פירושו שהמים 'לשדה של ים מכסים' ועל כן אינו
10 מסריח לבריות העולם.
11 ואמר רב יהודה אמר רב, נהר הירדן יוצא ו-מקום נביעתו) מפערת
12 פמנים – מערה הסמוכה לעיר דן. תניא נמי הכי, ירדן יוצא מפערת
13 פמנים, והוא טובב ומחלק סביב ארץ ישראל, כימה של סיבכי
14 וכימה של מבריא ומתנגלל ויורד לים הגדול, ומשם מתנגלל ויורד
15 עד שמיניע לפיו של לונתו, שנאמר (איוב מ כ"ג) 'כבש כי גיה ירדן אל
16 פיהו' – הלויתן בוטח במי הירדן שירדו אל פיו להשקותו.
17 מתקוף לה רבא בר עולא, האי –פסוק זהו) ב'בהמות בחררי אלה'

- 18 קתיב – כפי שכתוב לפני כן (שם מ טו) 'הנה נא בהמות אשר עשיתי
19 עמך' וגו', ועליהם אמר הכתוב שיבטחו במי הירדן, ולא על
20 הלויתן. אלא אמר רבא בר עולא, שאכן כוונת הפסוק הוא על
21 בהמות אלו, אלא שפירושו, אימתי בהמות בחררי אלה במוחות
22 שלא ימותו, ב'מן שמיניח ירדן בפיו של לונתו – כל שעה שיורדים
23 מי הירדן לפיו של לונתו, לפי שכל זמן שהוא חי בטוחין גם הן
24 בחייהם.
25 (סיקן ימים נבריא רעב).
26 כי אהא רב דימי אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב על ארץ ישראל (תהלים
27 ד א) 'כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יבוננה', אלו שבקעה ימים
28 וארבעה נהרות שהקדוש ברוך הוא יסד בסמוך לארץ ישראל
29 שמקושיין את ארץ ישראל. ואלו הן שבקעה ימים: ימה של מבריא –
30 ים כנרת, וימה של סדום, וימה של חילת, וימה של חילתא – עכו,
31 וימה של סיבכי, וים אספמיא, וים הגדול. ואלו הן ארבעה נהרות:
32 ירדן, וירמוק, וקירומיון, ופינה.
33 כי אהא רב דימי אמר רבי יוחנן, עתיד נבריא לעשות

יום ראשון	יום ראשון	ו ניסן	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: מצורע, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: להילת. תניא: הגהה (ושם . . . 110 רצון זו).			
הנסיון הראה, אשר כשמצמטים בחקירות, ועובדים בסדר ובתקף על פי הנעימות של תורה, ימין מקרבת ושמאל דוחה, אזי פועלים בודאי, ובפרט בענינים העקרים מעקרי הדת.			

יום שני	יום שני	ז ניסן	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: מצורע, שני עם פירש"י. תהלים: לט"מג. תניא: ובוה יובן . . . 110 בר"מ. גוסס "ויהי בנסע": וכרצון כל צמד בית ישראל. כנוי משפחה של רבנו הזקן: ברוכאוויטש. כנוי משפחה של בנו אדמו"ר האמצעי: שניאורי. כנוי משפחה של ה"צמח צדק": שניאורסאהן.			

יום שלישי	יום שלישי	ח ניסן	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: מצורע, שלישי עם פירש"י. תהלים: מד"מח. תניא: כי כמו . . . נו בפע"ח.			
כל נשמה יש לה עבודה פרטית במחין ומדות כפי טבעה וענינה. וכתיב "מאיבי תחכמיני", מההטיות הרעות שמרגיש במדותיו הטבעיות, מזה מתחכם ויודע איך לכלכל תקון מדותיו ושעבוד הכחות שלו בעבודת ה' ותברך.			

יום רביעי	יום רביעי	ט ניסן	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: מצורע, רביעי עם פירש"י. תהלים: מט"נד. תניא: והנה אף דדחילו . . . באריכות.			
ניט הייזער און געלד איז דער אידישער רייכטום. דער אידישער אייביקער רייכטום איז, אז מען איז אידען וואס היטען אפ תורה און מצות, און מ'בריינגט אויף דער וועלט קינדער און אייניקלאך וואס היטען אפ תורה און מצות.			

לא בתים וממון הם העשור היהודי. העשור היהודי הנצחי הוא, שאנו יהודים השומרים תורה ומצות, ומביאים לעולם בנים ונכדים השומרים תורה ומצות.

יום
חמישי

יום חמישי

י ניסן

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: מצורע, חמישי עם פירש"י.
תהלים: נהנט.
תניא: פרק מא. ברם . . . עבודת עבד.

בדבר התעמולה בענין טהרת המשפחה במושבו, יתבונן בזה: אלו יציר, אשר ה' אנה לידו להציל מושב יהודים מקליון, רחמנא לאלן, הנה בטח היה מוסר נפשו על זה, והיה מהלל ומשבח את ה' יתברך, על גדל החסד לזכותו בזכות גדול כזה. כן ויותר מכן היא תעמולה זו, שהיא הצלת נפשות ממש.

יום
שישי

יום שישי

יא ניסן

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: מצורע, ששי עם פירש"י.
תהלים: ססה.
תניא: והנה ה' . . . 112 ותפילין.

ביום ההלדת, על האדם להתבודד, ולהעלות זכרונותיו ולהתבונן בהם, והצריכים תקון ותשובה ישוב ויתקנם.

שבת
קודש

שבת

יב ניסן, שבת הגדול

ה'תש"ג

הפטורה: וארבעה אנשים. במנחה: עבדים היינו.
שיעורים. חומש: מצורע, שביעי עם פירש"י.
תהלים: סוטה.
תניא: וגם יתבונן . . . 112 והמוח כו'.

מזמן יציאת מצרים נקראו בני ישראל "צבאות ה'". ההפרש בין עבדים – שנקראו כן בני ישראל – וצבאות, הוא: עבד עושה עבודת רבו – ובזה כמה דרגות, נוקב מרגליות, עושה שאר מלאכות, עושה מלאכות פשוטות – ויש בזה יגיעה ועמל רב, אבל אין זה ענין של מסירת נפש. צבא הם עבדים שעובדים ביגיעה רבה ועמל ובמסירת נפש, הן במלחמת הגנה והן במלחמת תנופה, ועומדים על משמרתם בתכלית התקף מבלי התפעל מהמנגד ושונא, ועבודתם זו אינה ענין של השגה, כי הם מתנהגים על פי הוראת מצביאים.

והנה נשמות ישראל במצרים היו בתכלית השפלות בעינויים קשים ומרים, ועם זה לא שנו שם ולשונם ולבושיהם, ועמדו על משמרתם בתכלית החזק, כי ידעו שהקדוש ברוך הוא הבטיח לגאל אותם, והמתנהג כזה במצב זה הוא מצבא ה', דה' עוזרו בדרך מלמעלה מן הטבע בטבע.

המשך ביאור למסכת בבא בתרא ליום שישי עמ' ב

- 1 האחרות שלא עקרתן, ולכן אין זה נחשב משיכה. אבל ספינה בין
- 2 הנהרה בה הורחא, נדה לה פולה – מה שאין כן ספינה, שמכיון
- 3 שמשכה מעט, הרי נמצא שכל הספינה נמשכה ממקומה, ושום
- 4 חלק מן הספינה לא נשאר על מקומו הראשון, ולכן יתכן שבוה
- 5 אף רבי אחא מודה שדי במשיכה כל שהיא.
- 6 ושמואל אמר, אנה דאמרי אפילו בתנא קמא שדי בעקירת יד ורגל,
- 7 שיש לומר שעד כאן לא קאמר תנא קמא אלא קבעי חיים, דכיון
- 8 דמיצקרא יד ורגל, איך למיעקר תניא – שכיון שעוקר הבעל חי

- 9 יד ורגל אחת, הרי ידו ורגלו האחרות אף הן עומדות להיעקר,
- 10 ולכן נחשב כאילו כבר עקרן, אבל ספינה שאין עומדת להימשך,
- 11 אי משיך לה פולה אין וכן – לא, אי לא.
- 12 הגמרא סבורה לתלות את מחלוקתם של רב ושמואל במחלוקת
- 13 תנאים אחרת: לימא בהני תנאי – שמא נאמר שרב ושמואל נחלקו
- 14 במחלוקת התנאים האלו. דתניא בברייתא, ספינה נקנית במשיכה.
- 15 רבי נתן אומר ספינה וכן איתיות – המוכר או הנותן במתנה לחבירו
- 16 שטר חוב, שזוכה בשטר ובחוב הכתוב בו, נקנות במשיכה

מצות אכילת קדשים - מה שיעורה?

יום ראשון ו' ניסן ה'תשע"ז

וגם ה'דורש לציון' (סוף דרוש א, בהגהה מכן ה'נודע ביהודה') כתב שדחוק לומר שמצות אכילת קדשים מתקיימת בפחות מכזית, שהרי אין זו 'אכילה', אלא כיון שלא היה שיעור כלכל כהן, היה אחד נותן לחברו את חלקו, במתנה או במכירה, כדי שיהיה לו שיעור כזית.

אך ה'חתם סופר' (שו"ת א"ח סי' קמ) סובר שבאכילת קדשים המצוה אינה על היחיד (אברא) אלא המצוה מתקיימת בצירוף הכהנים האוכלים את כולו, כמשמעות הפסוק (שמות כט, לג) "ואכלו אותם אשר כופר בהם", ורק באכילת קרבן פסח מצוה על כל אחד לאכול כזית.

וכתב ה'מגן אברהם' (א"ח סי' נג סקכ"ו) ומקורו מה'דרכי משה' (שם): "אין להתקוטט בעבור שום מצוה, שהרי שנינו הצנועין מושכין את ידיהם מלחם הפנים". ולדעתם הימנעות הצנועין מאכילת לחם הפנים היא כדי לא לבוא לידי קטטה, ואף שהאכילה היא פחות מכשיעור, קצת מצוה יש באכילת קדשים גם בפחות מכשיעור (מחצית השקל' שם).

ו'אדמו"ר הזקן' כתב (שם סכ"ט) שהצנועין שמשכו ידיהם מלחם הפנים נמנעו מקיים 'מצוות עשה של תורה, ומשמע שסובר כשיטת ה'חתם סופר', שבצירוף אכילת הכהנים את כל הלחם מתקיימת המצוה על ידי כל אחד ואחד.

הלכות מעשה הקרבנות פרק י, הלכה א: אכילת החטאת והאשם - מצות עשה, שנאמר: 'ואכלו אותם אשר כפר בהם'.

לדעת ה'תוספות ישנים' (יומא לט, א) מצות אכילת קדשים היא בכזית, ככל מצוות של אכילה, אך אכילה המשביעה יש בה מצוה גם בפחות מכזית, ולכן בימי שמעון הצדיק שהיתה ב'לחם הפנים' ברכה ושבעו גם באכילה מועטת, כהן שקיבל פחות מכזית (כפול) קיים את המצוה באכילה זו. אך לאחר תקופת שמעון הצדיק כאשר לא היתה הברכה מצויה וכמות קטנה לא השביעה, הצנועים מבין הכהנים שקיבלו פחות מכזית היו מושכים את ידיהם, כי אין בו כדי שביעה ואין מצוה לאוכלו.

וה'אחרונים' (מנחת חינוך מ' קלה. מהר"צ חיות יומא שם) הוכיחו מכאן כדעת ה'משנה למלך' (הל' חמץ ומצה פ"א ה"ז) שרק באיסורים יש דין 'חצי שיעור' (ואף פחות מכשיעור אסרה תורה והשיעור הוא רק לענין עונשין), אבל במצוות עשה, כגון האוכל מצוה פחות מכזית, אין דין 'חצי שיעור' וה'האוכל פחות מכשיעור לא עשה ולא כלום', כי אם המצוה היא גם בפחות מהשיעור לא היו הצנועים מושכים את ידיהם מאכילת 'לחם הפנים', גם אם קיבלו פחות מכזית.

אין חזרה בהקדש

יום שני ז' ניסן ה'תשע"ז

אפשר לחזור בה תוך כדי דיבור.

וה'דובב מישרים' (ח"א סי' כ"ז) מבאר: בהקדש אין מועילה חזרה תוך כדי דיבור כי הקדש חל במחשבה (כדברי הרמב"ם לעיל (פ"ד ה"ב)) "גמר בלבו ולא הוציא בשפתיו כלום... חייב להביא, שנאמר כל נדיב ליבו יביאה". ולכן, גם אם יחזור בו תוך כדי דיבורו הרי החזרה היא לאחר שעבר 'כדי דיבור' מחלות ההקדש, כי ההקדש חל על-ידי המחשבה שקדמה לדיבור.

ולפי זה מדויק לשון הרמב"ם "אחר שגמר בלבו והוציא בשפתיו שתהיה שלמים חזר בו ואמר ולדה עולה... – ולדה שלמים, שאין חזרה בהקדש". והקשה בספר 'זשב הכהן' (סי' יח): הרי הקדש חל במחשבה ואין צורך להוציא בשפתיים? אלא שאכן אם גמר בליבו שהבהמה תהיה שלמים חלה עליה קדושת שלמים, אבל אז תועיל החזרה בתוך כדי דיבור, ורק כאשר הוציא בשפתיו, שבגלל דיבורו הזמן שחזר בו הוא כבר לאחר 'כדי דיבור' מגמירת הלב - אין החזרה מועילה.

הלכות מעשה הקרבנות פרק טו, הלכה א: אם אחר שגמר בלבו והוציא בשפתיו שתהיה שלמים, חזר בו ואמר 'ולדה עולה' - אף על פי שחזר בו בתוך כדי דיבור, הרי ולדה שלמים; שאין חזרה בהקדש, ואפילו בתוך כדי דיבור.

וכן כתבו ה'תוספות' (מנחות פא, ב ד"ה תודה) שבהקדש אינו יכול לחזור בו אפילו תוך כדי דיבור, כיון שאמירה לגבוה כמסירה להדיוט.

והקשה הש"ך (ח"מ סי' רנ"ה ס"ק ה): לענין חזרה תוך כדי דיבור, משווה הגמרא (ב"ק צג, ב) את דין תמורה לעדות, ומכיון שההלכה היא "תוך כדי דיבור כדיבור", גם בתמורה והקדש צריך הדין להיות כן, ומדוע פסק הרמב"ם שבהקדש אין חזרה אפילו תוך כדי דיבור?

ומבאר ה'קצות החושן' (שם ס"ק ב): הרמב"ם נקט כסוגיית הגמרא בניזיר (ט, א) שכל דבר שיכול לחול גם בטעות אי אפשר לחזור בו אפילו תוך כדי דיבור, שהרי גם אם דבריו הראשונים נאמרו בטעות (כפי שמתברר מחזרתו) – כבר חלו. ולכן תמורה שאי אפשר להישאל עליה (הל' נדרים פ"ד ה"ז) אי

על חשבון מי הנסכים?

יום שלישי ח' ניסן ה'תשע"ז

כהן צד לנבואה בלל.

ויש להבין: מדוע נזקק הרמב"ם ללימוד מיוחד לומר שאין מביאים נסכים ממעשר שני, והרי כבר כתב לעיל (הל'

הלכות מעשה הקרבנות פרק טז, הלכה יז: אין הנסכים באין לעולם אלא מן החליו, כמו שנאמר: לפי שנאמר בהן: 'והקריב הקריב קרבנו' - עד שיהיו משלול, ולא יהיה

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג' פ' ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ קז

צריך לפטור את עצמו מחיוב יכול להביא גם לא מן החולין, ולכן הרמב"ם מביא לכך לימוד מיוחד - 'הקריב המקריב קרבנו'.

והתוספות (שם) למדו זאת מהכתוב "ואכלת... ושמחת" – אכילה שיש בה שמחה, ולכן אין להשתמש במעשר שני אלא לאכילת אדם שיש בה שמחה ולא לנסכים הקרבים על המזבח.

ר'נפקא מינה' בין הלימודים: לדעת התוספות, אם הביא נסכים ממעשר שני אין בכך פגם בנסכים אלא במעשר שני שלא השתמש בו כראוי, אך מכל-מקום יצא ידי חובת נסכים, אך לדעת הרמב"ם זהו מדיני הנסכים עצמם שיבואו ממזון המקריב ואף בדיעבד לא יצא ידי חובתו.

(תורת הקודש ח"ב סי' לה)

טו) שהנודר נדר לא יביא אותו ממצות מעשר שני, והיינו משום שכל דבר שבחובה בא מן החולין (מנחות פב, א), וגם נסכים בכלל זה? והביאור:

כאשר אדם נודר להביא קרבן, החיוב נובע מחמת הנדר שקיבל על עצמו, אך חיוב הבאת הנסכים אינו מצד הנדר שהרי קיבל על עצמו רק קרבן ולא נסכים, אלא הוא דין מדיני הקרבן שאין להביאו ללא נסכים ונמצא שחיוב הנסכים אינו מדין הנדר אלא שהבאת הקרבן מחייבת הבאת נסכים. ולכן אין שייך כאן הדין ש'דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין' האמור רק בדברים שהם חובה על האדם, שאינו יכול לפטור עצמו מחובתו על ידי דבר שהיה חייב בו ממילא, אך בדבר שאינו חובת האדם אלא חובת הקרבן ואינו

יום רביעי ט' ניסן ה'תשע"ז

זמן הקרבת הפסח

בלבד" (התמיד). ומדוע כתב הרמב"ם שהטעם הוא כי אי אפשר להקריב את הפסח בשתי שעות?

ומבאר ה'כתר תורה' (להגיד לוי הקדוש):

לדעת הרמב"ם, הקרבת פסח שני היא קודם תמיד של בין הערבים, כמובן מזה שרק בהקרבת פסח ראשון כתב (כאן ובהל' ק"פ פ"א ה"ד) ששחיטתו אחר תמיד של בין הערבים, ואילו בפסח שני (שם ריש פ"ה) לא הזכיר זאת.

וצריך להבין: מה נשתנה פסח שני מראשון, והרי אם פסח ראשון בא אחר התמיד משום שבקרבן פסח נאמר גם 'בערב' וגם 'בין הערבים' ו'יאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים' – צריך להיות הדין כך גם בפסח שני (וגם מדין 'תדיר ושאינו תדיר – תדיר קודם', יש להקדים את קרבן התמיד)?

לכן כתב הרמב"ם כאן, בפסח ראשון, כי היות "שאי אפשר שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי שעות" הוצרכו לבטל את ה'עשה' של 'עליה השלם' ולהקריב את הפסח לאחר התמיד, אך בפסח שני שרק יחידים מקריבים אותו ואין מניעה שכולם יקריבו קודם התמיד – עומד בתוקפו הדין של 'עליה השלם' ויש להקריב את הפסח קודם התמיד.

הלכות תמידין ומוספין פרק א, הלכה ג: תמיד של בין הערבים... לא היו שוחטין אותו בכל יום אלא בשמונה שעות ומחצה... ולא שוחטין קרבן אחר תמיד של בין הערבים, הוין מקרבן פסח לבדו, שאי אפשר שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי שעות.

אחר תמיד של בין הערבים אין מקריבים קרבנות נוספים, כי מצות-עשה היא 'והקטיר עליה חלבי השלמים', ולמדו מכאן, 'עליה השלם כל הקרבנות' (פסחים שם). אך לגבי קרבן פסח נפקע 'עשה' זה, כי אם היו שוחטים את הפסח קודם התמיד היו נשארות רק שתי שעות (משש ומחצה עד שמונה ומחצה), ואי אפשר שיקריבו כולם את פסחיהם בשתי שעות, אך כאשר מקריבים את הפסח לאחר התמיד, יש שלש שעות ומחצה (משמונה וחצי עד הערב).

והקשה ה'לחם משנה': בגמרא (פסחים נט, א) מבואר שהקריבו קרבן פסח לאחר קרבן התמיד, כי בתמיד נאמר רק 'בין הערבים' ("את הכבש השני תעשה בין הערבים") ואילו בפסח נאמר גם 'בערב' ('חובה את הפסח בערב') וגם 'בין הערבים' ('ושחטו אותו... בין הערבים'), ו'יאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים (הפסח) לדבר שלא נאמר בו 'בערב' אלא 'בין הערבים'.

יום חמישי י' ניסן ה'תשע"ז

סופרים אצבעות, לא אנשים

לגולגולת', ואת האיסור למנות לדבר מצוה למדים מהאמור בשאול שהיה לצורך מלחמת מצוה, ומכל-מקום לא ספרו את האנשים עצמם אלא באמצעות טלאים (עין יעקב יומא כב).

ועוד: מהפסוק בתורה למדים רק שאסור למנות את כל ישראל, ובזה יש לחשוש לנגף, אך במנין מקצת העם אין חשש, וזה נלמד משאול שמנה רק את היוצאים למלחמה ומכל-מקום לא מנה אלא עלידי טלאים (ראה עין זוכר להחיד"א מערכת המ"ם, כד).

ועוד יש להוסיף, כי בפרשת כ"תשא מדובר על ספירה שמטרתה לדעת את מספר הנמנים, וספירה זו אסורה משום עין הרע העלולה לגרום למגיפה, אך בהלכה זו מטרת המנין

הלכות תמידין ומוספין פרק ד, הלכה ד: ולמה מניין המנין שהסכימו עליו על האצבעות שהוציאו, ולא היה מונה על האנשים עצמם? לפי שאסור למנות את ישראל אלא על ידי דבר אחר, שנאמר: "ויפקדם במלאים".

יש לעיין: מדוע לא הביא הרמב"ם כמקור לאיסור מנין בני ישראל את הפסוק המפורש בתורה (שמות ל, יב): "כי תשא את ראש בני ישראל ונתנו איש כופר נפשו... ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם", הרי שמנין עשוי להביא נגף?

ויש לומר, כי מפסוק זה אין ראייה שאסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה, כי אפשר לפרש שמדובר בדבר הרשות, כדברי רש"י (שם) 'כשתפוזן לידע מספרם אל תמנם

החיים סי' יג) שמותר למנות בלב או בהבטת העין, אך לא כפה. וכן יש להיזהר שלא להצביע על הנמנים. ופשוט המנהג למנות על ידי עשר תיבות הפסוק "הושיעה את עמך..." ויתכן שיש סגולה באמירת פסוק זה כדי להינצל ממגפה, וכן יתכן כי ספירה על ידי פסוק אינה בגדר האיסור כי אינו יודע את מספרה הסידורי של כל תיבה ותיבה אלא רק את התוצאה הסופית (מנחת אשר שם).

אינה לדעת את מספר הנמנים אלא רק כדי לשמש כגורל והכהן שהמנין יגמר בו יזכה, ויש ללמוד מספירת היוצאים למלחמה על ידי שאול, שאע"פ שלא היה בכך חשש עין הרע משום שלא נמנו כל העם, מכל-מקום הספירה נאסרה (מנחת אשר במדבר סי' א).

ולמעשה מהלכה זו למדים שאין למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה, אלא רק על ידי האצבעות (מגן אברהם סי' קנו סק"ב), וכאשר צריכים למנות עשרה למנין, כתב הגר"ח פאלאג'י (כף

איסור קצירה קודם העומר בזמן הזה

יום שישי י"א ניסן ה'תשע"ז

עומר ראשית קצירכם אל הכהן", לדעת הרמב"ם (הל' בית הבחירה פ"ו ה"ט, מעה"ק פי"ט ה"ט"ו) קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא, ומותר להקריב בזמן הזה אף-על-פי שאין בית. ואם כן מנחת העומר ראויה להיקרב גם בזמן הזה ואסור לקצור תבואה לפני זמן קצירת העומר (ואף שהמזבח חסר, כבר כתבו החת"ם (יומא סג, א) שלהקרבת מנחה אין המזבח מעכב).

ולמעשה מסתפק האם לאסור, כי: א. לדעת הראב"ד (הל' ביהב"ח שם) קדושת המקדש בטילה בזמן הזה ולא ניתן להקריב את העומר ושמא הלכה כמותו. ב. גם אם מצד הדין אין עיכוב להביא את העומר, הדבר לא ניתן לביצוע בגלל האומות, ובפועל מנועים אנו מלהקריב במקום המקדש, ואם כן אין מה שיאסור את הקצירה. וה'שפת אמת' (מנחות ע, א) נוטה לאסור קצירה קודם ט"ז ניסן משום 'שמא יבנה המקדש במהרה', ונמצא שביטל את הכתוב "והבאתם את עומר ראשית קצירכם...".

הלכות תמידין ומוספין פרק ז, הלכה יג: אסור לקצור פארץ ישראל מין מחמשת מיני תבואה קודם לקצירת העמר, שנאמר: "ראשית קצירכם" - שיהיה תחלה לכל הנקצרים.

האם גם בזמן הזה שאין מקריבים את העומר, אסור לקצור לפני העומר?

לדעת הש"אגת אריה' (שו"ת החדשות דיני חדש סי' ח), איסור קצירה קודם העומר נלמד מהכתוב 'ראשית קצירכם', היינו שהעומר צריך להיות 'תחילה לכל הנקצרים', ואם כן בזמן הזה שאין עומר לכאורה אין סיבה לאסור, אמנם שנינו מנחות ע"א, א) שאנשי יריחו היו קוצרים בבית השלחין שבעמקים לפני העומר והיה זה ברצון חכמים רק משום שקציר זה אינו ראוי להביא ממנו את העומר ("ממקום שאי אתה מביא - אתה קוצר"), ומשמע מזה שאילמלא היה מדובר בתבואת העמקים (שאינה משובחת) היה אסור לאנשי יריחו לקצור לפני העומר, אף שהיו בזמן שבית המקדש לא היה קיים.

ומוסיף ה'מקראי קודש' (פסח ח"ב סי' סה):

אף שאיסור קצירה קשור עם הבאת העומר ("והבאתם את

עולה וחטאת - מה קודם?

שבת קודש י"ב ניסן ה'תשע"ז

אך לגבי מצוות-עשה נאמר בגמרא (ובחים ז, א), 'אין לך אדם מישראל שאינו מחויב עשה'. ומאחר שלגבי מצוות-עשה גדול כוח הכפרה של העולה משל החטאת, יש להקדים את פרשת העולה לחטאת (מגן אברהם שם סק"ח).

ויש מיישבים באופן אחר: אמנם זריקת דם החטאת קודם לדם העולה, אך מאידך הקרבת אברי העולה קודמים לחטאת, שכן מעלת הכפרה היא רק בזריקת הדם (שהיא המכפרת) ולא בהקטרת האימורים, ואילו בהקרבה יש מעלה בקרבן עולה שכולו לה' ובחטאת רק האימורים קרבים.

ולכן, מאחר ואמירת פרשת הקרבנות באה במקום כל עבודות הקרבן וכאילו הקריבו את הדם והחלב על גבי המזבח, נמצא שבכל אופן אי אפשר לעשות כסדר ההקרבה שהרי בזריקת הדם החטאת קודמת, ואילו בהקרבה העולה קודמת, ולכן עדיף לקרוא את הפרשיות כסדרן בתורה, היינו קודם עולה ואחר כך חטאת (שו"ת בנין שלמה סי' א).

הלכות תמידין ומוספין פרק ט, הלכה ה: דם החטאת קודם לדם העולה, מפני שדם החטאת מכפר; אברי עולה קודמין לאימורי חטאת, מפני שהעולה בקלה לאשים.

בזריקת הדם, החטאת קודמת לעולה כי היא באה לכפר, כדברי הגמרא (ובחים ז, א): 'משל לפרקליט שנכנס למלך, ריצה הפרקליט, נכנס דורון אחריו'. כלומר, החטאת היא המכפרת, ואילו העולה באה כ'דורון' שלאחר הכפרה.

ואמנם לגבי מצוות-עשה, גדול כוח הכפרה של העולה מהחטאת, כמבואר בגמרא, אך על עבירות של איסורי כרת החמורות יותר, מכפרת החטאת ולא העולה (תוספות שם).

ואף שבהקרבה בפועל דם החטאת קודם לעולה, אך לגבי אמירת פרשת הקרבנות, נאמר ב'שלחן ערוך' (א"ח סי' א ס"ה), "טוב לומר פרשת עולה... וחטאת ואשם", ולכאורה סדר זה הפוך מהמבואר כאן שדם החטאת קודם לדם העולה!

ומבאר ה'מגן אברהם' (שם): בזמן הזה כל אחד אומר את פרשת הקרבנות מספק, שהרי אינו יודע אם התחייב חטאת,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון ו' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות קט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - ו' ניסן תשע"ז

יום ראשון ו' ניסן ה'תשע"ז

הלכות מעשה הקרבנות

פרק עשירי

1 יבאר בו מצות-עשה של אכילת קדשי קדשים לכהונה, ובאיזה מקום הם נאכלים.

1 א. אכילת החטאת והאשם מצות עשה, שנאמר: 2 ואכלו אתם אשר קפר בהם - הפהנים אוכלים 3 ובעלים מתפפרים². והוא הדין לשאר הקדשים 4 שאוכלין אותן הפהנים³, שאכילתן מצוה.

2 ובספרא פרשת שמיני פרק ב הלכה ד: "מניין שאכילת קדשים כפרה על כל ישראל, תלמוד לומר (ויקרא י, יז) ואותה נתן לכם לשאת את עוון העדה לכפר עליהם לפני ה', הא כיצד, הכהנים אוכלים ובעלים מתפפרים." 3 שהם קדשי קדשים, וחזה ושוק של שלמי יחיד שאין באכילת אלו כפרה לבעלים. וראה ברש"י שם. דיבור המתחיל בשאר ימות השנה, שכתב שגם החלק הנאכל לישראל יש בו מצות-עשה. [וכן הוא בתוספתא סוף מסכת פסחים: "איזו היא ברכת הזבח אומר ברוך אשר קדשנו במצוותיו וצונו לאכול את הזבח".]

5 ב. וכן אכילת שריי מנחות⁴ מצות עשה, שנאמר: 6 והנותרת ממנה לאכלו אהרן ובניו⁵.

4 מה שנשאר מן המנחה לאחר שנקמצה. 5 ובהמשך הפסוק שנאמר "מצות תאכל במקום קדוש" ולשון ספרא (פרשת צו פרק ב הלכה ט) מצות תאכל מצוה, כיוצא בו יבמה יבא עליה (דברים כה, ה) מצוה, כלומר, שאכילת שירי מנחות היא כמו ביאת היבמה שהיא מצות-עשה לא דבר של רשות בלבד"

7 ג. ואין חטאת ואשם ושירי מנחות נאכלין אלא 8 לזכרי פהנה בעזרה⁶; ואם נאכלו בהיכל⁷ - נאכלו⁸. 9 שנאמר: לכל מנתחם ולכל חטאתם ולכל אשםם 10 בקדש הקדשים תאכלנו, כל זכר יאכל אתו⁹. וכן 11 שלמי צבור הרי הם פחטאת וקאשם¹⁰, כמו 12 שבארנו.

6 ולעניין שירי מנחות, ראה זבחים טג. במשנה: "מנחות היו נקמצות בכל מקום בעזרה ונאכלים לפני מן הקלעים (=בחצר אהל מועד, והעזרה במקדש כנגד לפני מן הקלעים שבמשכן, רבינו בפירוש המשנה זבחים נב:) לזכרי כהונה". ומשום שנאמר (ויקרא ב, ג) "והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו", וכמו כן נאמר (שם ו, ט) "והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו, ומצות תאכל במקום קדוש. בחצר אהל מועד יאכלוה" נאמר גם (שם, יא) "כל זכר בבני אהרן יאכלנה" 7 ראה פרק א מהלכות בית הבחירה הלכה ה, כי הקודש וקדש הקדשים והאולם שלושתן נקראים היכל.

8 כלומר, היא אכילה כשרה. 9 ואמרו במנחות ח: "רבי יהודה בן בתירא אומר מניין שאם הקיפו גויים את העזרה, שהכהנים נכנסים להיכל ואוכלין בקדשי קדשים ושירי מנחות, תלמוד לומר, בקדש הקדשים תאכלנו". 10 ונאכלים בעזרה רק לזכרי כהונה.

ד. חזה ושוק של שלמים נאכלין לכהנים זכרים 13 ונקבות¹¹, שנאמר בהם: לך נמתים ולבניך 14 ולבנותיך. וכן המורם מתודה והמורם מאיל נזיר, 15 שנאמר: כל תרומת הקדשים אשר ירימו בני 16 ישראל לה' נמתים לך ולבניך ולבנותיך¹².

11 משנה זבחים נה. "המורם מהם (=מן השלמים, שהם חזה ושוק) כיוצא בהם אלא שהמורם נאכל לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם". 12 כן הוא בפרק א מהלכות ביכורים הלכה י. אבל בפירוש המשניות שם כתב רבינו "וכל אלו אוכלין אותם הכהנים זכרים ונקבות לפי שכן בא הכתוב עליהן (ויקרא י, יד) חקך וחק בניך וגו'" ועיקר הלימוד מתחילת הפסוק "ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור אתה ובניך ובנותיך אתך כי חקך וחק בניך וגו'".

ה. וכן הפכור¹³, שהרי נאמר בו: ובשרם יהיה לך 18 פחזה התנופה וכשוק הימין¹⁴. וכל אלו הנאכלים 19 לפהנות - נאכלים לעבדי הפהנים ולנשיהם¹⁵ 20 פתרומה¹⁶. וכלן נאכלים בכל העיר, שנאמר: את 21 חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום 22 טהור. לא נאמר בהן 'במקום קדוש', שהיא העזרה, 23 אלא 'טהור', שהוא כל מנהה ישראל. שפנגדו 24 לדורות - ירושלים. והוא הדין למעשר ופסח¹⁷, 25 שהרי הן קדשים קלים פשלמים. והחלונות ועבי 26 החומה - פלפנים¹⁸.

13 נאכל לכהנים זכרים ונקבות. 14 של קרבן שלמים שנאכלים לכהנים זכרים ונקבות. ראה בזבחים נו, שמהפסוק הנ"ל אנו לומדים "מה שלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד". ובתוספתא זבחים פרק ו: "הבכור והמורם מן התורה ואיל הנזיר נאכלים לאנשים ולנשים ולעבדים ולשפחות". 15 לנשי הכהנים. 16 תוספתא שם: "זה הכלל כל שהוא אוכל בתרומה אוכל באלו וכל שאינו אוכל בתרומה אינו אוכל באלו". ודע כי יש יוצא מן הכלל חזה והוא: בת כהן שנישאה לישראל ואחר כך נתגרשה, או מת הבעל, ולא היה לה זרע, שחזרת לבית אביה הכהן לאכילת תרומה, ואף על פי כן אינה חוזרת לאכילת חזה ושוק. 17 ובכור נלמד ממה שנאמר בו "ובשרם יהיה לך חזה התנופה וכשוק התרומה". והיינו שנאכלים בכל העיר. 18 כלומר, עובי חלל החלונות שבחומת ירושלים ועובי החומה בראשה למעלה, הם כלפנים, כלומר, כירושלים.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

22 קלים, אין אוכלין אותם אלא הטהורים³⁰ בלבד
23 המולין³¹. אפלו העריב שמשו³² ולא הביא פפרת³³
24 - אינו אוכל בקדשים³⁴. והטמטום³⁵ אסור לאכל
25 בקדשים, לפי שהוא ספק ערל³⁶. אכל
26 האנדורוגינוס³⁷ - יראה לי שאוכל בקדשים קלים³⁸.

30 שנאמר (במדבר יח, יא) "כל טהור בביתך יאכל אותו".
31 אבל הערלים אינם אוכלים בקדשים, שאצל פסח (שהוא מקדשים קלים) נאמר (שמות יב, מח) "וכל ערל לא יאכל בו", ומזה אפשר ללמוד שהוא הדין בקדשים קלים אחרים, ואילו קדשי קדשים יש ללמוד בקל וחומר. 32 כלומר, אפילו טבל הטמא וגם שקעה שמשו של יום הטהרה שבתרומה הוא מותר. 33 קרבן טהרה, כגון הזב והזבה היולדת והמצורע. 34 ולמדו זאת (יבמות עד:) ממה שנאמר (ויקרא יב, ח) "וכפר עליה הכהן וטהרה", שכל זמן שלא הביא קרבן (אף על פי שטבל והעריב שמשו) אינו אוכל בקדשים. 35 שאין לו לא זכרות ולא נקבות, אלא הוא אטום, ואין ידוע אם הוא זכר או נקבה. 36 שמא הוא זכר. 37 שיש לו גם זכרות וגם נקבות. 38 אם נימול (כסף משנה). לפי שגם נקבה אוכלת בקדשים קלים. אבל בקדשי קדשים שאינם נאכלים אלא לזכרים - אינו אוכל שמא הוא נקבה.

27 י. ומתיר לאכל את הקדשים בכל מאכל³⁹. אפלו
28 הפהנים⁴⁰ מתירין לאכל חלקם, בין מקדשים קלים
29 בין מקדשי קדשים, בכל מאכל, ולשנות פאכילתן⁴¹,
30 ולאכלם צלויים שלוקים⁴² ומבשלים⁴³, ולתת לתוכן
31 תבלין של חלין, אכל לא תבלין של תרומה, שלא
32 יביאו את התרומה לידי פסול⁴⁴. והעצמות
33 הנשארות⁴⁵ - מתרות, ועושה אדם מהם פל פלים
34 שיצאה.

39 והיינו, בין צלי בין שלוק ובין מבושל, ולא כקרבן פסח, שאינו נאכל אלא צלי. ומה שנאמר באיל נזיר (במדבר ו, ט) "ולקח הכהן את הזרוע בשלה מן האיל" - בישול לאו דווקא, אלא אף צלי ושלוק. 40 [עיקר החידוש בזה שמותר לשנות אפילו קדשי קדשים שאינם נאכלים אלא לכהנים]. 41 כלומר, לא רק שמותר לאכלן בכל מאכל אלא גם רשאי לשנות, דהיינו שאם צלאו, יכול להוסיף עליו בתבלין וכן אם בשלו יכול אחר כך לשלקו או לצלאו. 42 מבושלים הרבה מאד עד שנימוחו. 43 בגמרא זבחים צא. למדו כן ממה שנאמר (במדבר יח, ח) "למשחה" - לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלים". ומה שכתב רבינו בפרק ט מהלכות ביכורים הלכה כב: "ואין הכהנים אוכלין המתנות אלא צלי בחרדל, שנאמר למשחה כדרך שאוכלים המלכים" - אין הכוונה שאינו אוכל אלא צלי, שהרי כאן מפורש שאוכל בין צלי בין שלוק ובין מבושל אלא הכוונה שאם הוא נהנה הנאה שווה בצלי ובמבושל ובשלוק, יאכל צלי שהוא דרך גדולה יותר. אבל אם נהנה מבישול ושלוק - אוכל מבושל ושלוק כדרכו. 44 שהרי זמן אכילת תרומה אינו מוגבל, ואילו זמן אכילת קדשים מוגבל הוא, ואחרי עבור זמן אכילת קדשים, הם נעשים נותר ונאסרו

1 ו. השלמים נאכלים ביום הזבחה וכל הלילה וכל
2 יום המתרת עד שתשקע החמה¹⁹; שנאמר: ביום
3 הקריבו את זבחו יאכל וממתרת, ואם האכל יאכל
4 מבשר-זבח שלמיו ביום השלישי וגומר²⁰. נמצאת
5 למד, שהו נאכלין לשני ימים ולילה אחד. בין חלק
6 הפהנים בין חלק הפעלים²¹. והוא הדין לבכור
7 ומעשר²², שהרי הן קדשים קלים בשלמים.

19 ברייתא שם נו: "קדשים הנאכלים לשני ימים ולילה אחת מחשבין בדמן משתשקע החמה וכו' ובבשרן משתשקע החמה של שני ימים". 20 המשך הפסוקים: "והנפש האוכלת ממנה עוונה תשא". 21 במשנה שם: "שלמים וכו' ונאכלין וכו' לשני ימים ולילה אחד, המורם מהם (=חלק הכהנים) כיוצא בהם". 22 שנאכלין לשני ימים ולילה אחד, אבל הפסח אינו נאכל אלא בלילה.

8 ז. אכל התודה, אף על פי שהיא קדשים קלים,
9 אינה נאכלת אלא ביום הזבחה עם הלילה²³;
10 שנאמר בה: ביום קרבנו יאכל, לא יניח ממנו עד
11 בקר. וכן איל נזיר²⁴. והלחם הבא עמה²⁵ - פיוצא
12 בהן²⁶, בין חלק הפהנים בין חלק הפעלים²⁷. והוא
13 הדין לחטאת ולאשם ולשלמי צבור ולשירי מנחות,
14 שהפל נאכל ליום ולילה; שנאמר: ביום קרבנו
15 יאכל - פל הקרבנות במשמע²⁸. חוץ מן השלמים,
16 שפרש בהן הפתוב, ובכור ומעשר הדומים להם.

23 שלאחריו. 24 נאכל ליום ולילה. ולמדו זאת (שם לו.) ממה שנאמר (ויקרא ז, טו) "ובשר זבח תודת שלמיו, שלמיו, לרבות שלמי נזיר וכו'". 25 עם התודה ועם איל הנזיר. 26 שם לו. אמרינן: "לחמי תודה וחלות וריקים שבנזיר מניין (=שנאכלין ליום ולילה), תלמוד לומר (שם) קרבנו (=ביום קרבנו יאכל, לא יניח ממנו עד בקר)". 27 שם נה. במשנה "המורם מהם (=מן התודה ומאיל הנזיר, שהם חזה ושוק וארבע חלות שבתודה וזרוע בשלה וחזה ושוק ושתי חלות שבאיל נזיר) כיוצא בהן (=כבשר)". 28 ראה שם לו. ברייתא: "ובשר זבח תודת שלמיו (שם) למדנו לתודה שנאכלת ליום ולילה, חליפין וולדות תמורות מניין, תלמוד לומר ובשר. חטאת ואשם מניין, תלמוד לומר זבח. ומניין לרבות שלמי נזיר ושלמי פסח (=חגיגת י"ד), תלמוד לומר שלמיו. לחמי תודה וחלות וריקים שבנזיר מניין, תלמוד לומר קרבנו". ורבינו שכתב כי מ"קרבנו" משמע כל הקרבנות, "כוונתו לומר מהכרח הייתורים כמו שאמרו בגמרא, אלא שלא נראה לו להאריך" (לחם משנה).

17 ח. פל אלו הנאכלין ליום ולילה - דין תורה שהן
18 נאכלין עד שיעלה עמוד השחר; וכדי להרחיק מן
19 העברה²⁹, אמרו חכמים, שאין נאכלין אלא עד
20 תצות הלילה.

29 שלא תדחק עליו השעה ויבוא לאכול לאחר שעלה עמוד השחר.

21 ט. פל הקרבנות, בין קדשי קדשים בין קדשים

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון ו' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות קיא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ולנקבות. (57) שעבר יום ולילה ונשאר רק יום אחד לאכילה. (58) של השלמים. כי החטאת והאשם אינם נאכלים אלא לזכרי כהונה, ואילו המורם מהשלמים נאכלים גם לזכרים וגם לנקבות, כנ"ל. (59) של השלמים, שהחטאת והאשם אינם נאכלים אלא בעזרה ואילו השלמים נאכלים בכל העיר. (60) של החטאת והאשם, שהם נאכלים ליום ולילה, ואילו השלמים של אמש אחרי שעברו עליו יום ולילה לא נשאר מזמן אכילתן אלא יום אחד בלבד. (61) לפי שדינם שווה. (62) שדינם שווה. (63) שאף הם דינם שווה. (64) ערלה פרק ב משנה טז, כדעת תנא קמא, ולא כרבי שמעון האומר שגם לזרים מותרות. (65) כלומר, חתיכה זו של קדשי קדשים הייתה של פיגול וכן "או נותר" שבסמוך, שחתיכה זו של קדשי קדשים הייתה נותר, אבל קדשים קלים שהם פיגול או נותר שנתבשלו עם החתיכות - אותן החתיכות מותרות גם לזרים וגם לכהנים. (66) "נוותר" זה אינו הנותר שבכל מקום אלא המדובר שחשב בשעת העבודה לאכול חוץ לזמנו, שהוא פיגול, ו"פיגול" שלמעלה הוא שחשב בשעת העבודה לאכול חוץ למקומו. (67) של חולין או של קדשים קלים. [והמדובר כשהיה בהן כדי ביטול, דהיינו מאה כנגד האיטור, שביטול קדשים - במאה]. והמדובר כשהכירו את החתיכה האסורה והוציאוה, באופן שאין כאן בעיה של "חתיכה הראוייה להתכבד" שאינה בטלה בתערובת. (68) [כן כתב רבינו גם בהלכות פסולי המוקדשין (שם הלכה כד) שחתיכה של חטאת [טהורה] או פרוסה של לחם הפנים טהור שנתערבו במאה חתיכות של חולין הרי אלו לא יעלו, אלא יאכל הכל לכהנים (שאינן כאן אלא הפסד מועט - ואף על פי שתרומה עולה במאה ואחד אף על פי שגם שם אינו אלא הפסד מועט - בקדשים החמירי)].

יג. בשר קדשי קדשים או בשר קדשים קלים 18
שנתבשל עם בשר תאווה - הרי 69 בשר התאווה אסור 19
לטמאים ומתיר לטהורים. 70. 20

(69) בשר חולין. (70) כלומר, "אם היה בשר קדשי קדשים (הוא) זה שנתבשל עם בשר תאווה, אוכלין הכל טהורי הכהנים וכו'. ואם יהיה בשר קדשים קלים שנתבשל עם בשר תאווה, אוכלין הכל טהורי זרים ולא נחוש בזה העניין ודומה לו לאחד משישים כיוון שהכל מותר ואין שם דבר ייאסר אכילתו".

יד. נאמר בעולה: עור העלה אשר הקריב לפנהו לו 21
יהיה; ונאמר בתשאת: הפנהו המחטא אתה לאכלנה; 22
ונאמר באשם: הפנהו אשר וכפר בו לו יהיה; ונאמר 23
בשלמים: לפנהו הזרק את דם השלמים לו יהיה; 24
ונאמר במנחה: הפנהו המקריב אתה לו יהיה. אין 25
הפנתוב מדבר בכל אלו אלא פראוי: שהפנהו הראוי 26
לעבודה 71 - זהו שיש לו חלק לאכל; ומי שאינו 27
ראוי בשעת הקרבן, כגון שהיה טמא - אין לו חלק 28
לאכל אפלו פשיטהר לערב. אבל לענין חלקה - 29
הפל לאנשי בית אב 72 שמקריבין באותו היום. וכלם 30

באכילה ואם ייתן לתוכם תבלין של תרומה, יאסרו גם התבלין, שהרי יש בהם טעם של בשר נותר. (45) והיינו, כשאין בעצמות שום דבר הראוי לאכילה.

1 יא. היתה להם אכילה מועטת - אוכלין 46
2 עמה 47 חלין ותרומות, פדי שתהיה נאכלת עם
3 השבע 48. היתה להן אכילה מרבה - אין אוכלין
4 עמה חלין ותרומה, פדי שלא תהיה נאכלת
5 אכילה גסה 49. וכן בפרי המנחות 50.

(46) כלומר, אם היו הקדשים הנאכלים מעט ואין בהם כדי שביעה. (47) ועיין שם ברש"י ותוספות שנחלקו אם מותר לאכול החולין בעזרה, או שאוכלם מחוץ לעזרה. (48) על השובע, "דרך גדולה" (קריית ספר). ו"שלא יצא משולחן רבו רעב". (49) ואכילה גסה אינה אכילה. (50) ובתמורה שם על הפסוק (ויקרא ו, ט) "והנותרת ממנה (=מן המנחה) יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדוש בחצר אוהל מועד יאכלוה" אמרו: "יאכלו מה תלמוד לומר, מלמד שאם הייתה אכילה מועטת אוכלין עימה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השובע, יאכלוה מה תלמוד לומר, שאם הייתה אכילה מרובה אין אוכלין עימה חולין ותרומה, כדי שלא תהא נאכלת על הגסה".

יב. אין מבשלין חטאת או אשם 51 עם מורם מתודה 6
או מאיל נזיר 52, מפני שממעט באוכליהן 53 ובמקום 7
אכילתן 54. ולא מורם מתודה ומאיל נזיר עם בכור 8
או עם חזה ושוק של שלמים 55, מפני שממעט זמן 9
אכילתן 56. ולא מורם משלמים של אמש 57 עם 10
חטאת ואשם של יום, מפני שממעט באוכליהן 58
ובמקום אכילתן 59 ובזמן אכילתן 60. אבל חטאת 12
ואשם מתבשלין זה עם זה 61, ותודה ואיל נזיר זה 13
עם זה 62, והבכור וזחה ושוק זה עם זה 63. חתיכה 14
של קדשי קדשים 64 או של פגול 65 או נותר 66
שנתבשלה עם חתיכות אחרות 67 - אותן החתיכות 16
אסורות לזרים ומתרות לכהנים 68. 17

(51) שאינם נאכלין אלא לזכרי כהונה, ובעזרה. (52) שנאכלין לזכרים ונקבות בכל העיר. (53) של מורם מתודה ואיל נזיר, שאין הנשים אוכלות אותם בגלל טעם החטאת והאשם אשר בהם. (54) שלא יוכלו לאוכלם בכל העיר, בגלל החטאת והאשם. אבל מזמן אכילתם אינו ממעט, שהרי כולם אינם נאכלים אלא ליום ולילה. ועל אחת כמה וכמה שאין לבשל החטאת והאשם עם השלמים, שממעט גם בזמן אכילתו, שהרי השלמים נאכלים לשני ימים ולילה. (55) [הוא הדין שאסור לבשל בשר תודה ואיל נזיר עם בשר של שלמים, אלא שכיוון שדובר פה גם בחטאת ואשם, שאינם נאכלים אלא לכהנים, נקט גם מורם מתודה ואיל נזיר ומשלמים, שהם לכהנים]. (56) שהרי מורם מתודה ואיל נזיר נאכלין ליום ולילה, והבכור והשלמים נאכלין לשני ימים ולילה. אבל באוכלים ובמקום האכילה הם שווים, כי כולם נאכלים בכל העיר לזכרים

קיב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון ו' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

29 וּנְפִסְלָם⁸⁴ - חוֹלֵק⁸⁵ וְאוֹכֵל; שְׁנֵאמַר: לָחֵם אֱלֹהֵיוּ
30 מִקֶּדְשֵׁי הַקֳּדָשִׁים⁸⁶ וְגוֹמַר. וְהוּא שְׂפִיחָה רְאוּי
31 לְאֹכִילָהּ⁸⁷. אָבָל אִם הָיָה טָמֵא - אֵינּוּ חוֹלֵק לְאָכֵל
32 לְעֶרֶב.

79) כלומר, אין לו חלק במתנות כהונה, משום שנאמר (שם ז, י) "איש כאחיו" ודרשו (קידושין ומנחות וספרא שם) "איש חולק וכו' ואין הקטן חולק וכו'". (80) שהרי הפסוק "איש כאחיו", שממנו למדו חלוקת קדשים ושארין הקטן חולק - מדבר גם בקדשים קלים. (81) זבחים צט. "הרי קטן דאינו ראוי לחיטוי - ואוכל", וכתב רש"י שם בדיבור המתחיל קטן: "דאמרינן במנחות (עג.) איש כאחיו, איש חולק ואין קטן חולק ומדמעטי ליה מחלוקה מכלל דאכיל, ועוד כל זכר כתיב" (ויקרא ו, יא; ז, י). והרי הפסוק הראשון מדבר במנחה והפסוק השני במנחה ובאשם, ושניהם קדשי קדשים. (82) כלומר, לא רק בקדשי קדשים שאסורים בהם באכילה - אינם חולקים, אלא אפילו בקדשים קלים שמותרים להם באכילה, אינם חולקים בהם, כדן הקטן. (83) עיקר הלימוד הוא מתחילת הפסוק: "לכל בני אהרן" - "בני אהרן ולא בנות אהרן". (84) ונתרבה ממה שכתוב (ויקרא ז, י) אצל אשם "כל זכר כהנים יאכלנו". (85) יש לו חלק. (86) בזבחים שם למדו מפסוק זה שבעל מום אוכל בקדשים, ואילו זכות חלוקה בקדשים למדו ממה שנאמר שלש פעמים "כל זכר": א) אצל מנחה (שם ו, יא; ב) אצל חטאת (שם, כב; ג) אצל אשם (שם ז, ו), אנו למדים מפסוק אחד כי בעל מום חולק, אף כי אינו ראוי לעבודה. ומפסוק שני - כי גם הנולד במומו חולק, ומהפסוק השלישי - כי גם בעל מום קבוע בכלל זה. (87) בזבחים צט. "בעי ריש לקיש בעל מום והוא טמא מהו שיחלקו לו כיוון דלא חזי ורחמנא רבייה לא שנא מה לי טמא מה לי בעל מום, או דלמא ראוי לאכילה חולק שאינו ראוי לאכילה אינו חולק, אמר רבה תא שמע כהן גדול מקריב אונן ואינו אוכל, ואינו חולק לאכול בערב, שמע מינה ראוי לאכילה בעינן, שמע מינה".

33 יח. וכהן גדול אוכל⁸⁸ שלא בחלקה, אלא נוטל פל
34 מה שפירצה⁸⁹.

88) בקדשי המקדש אבל לא בקדשי הגבול. (89) בספרא פרשת צו פרשה ב הלכה ח על מה שנאמר (ויקרא ו, ט) "והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו", דרשו: "לאהרן ובניו", לאהרן תחילה ואחר כך לבניו, לאהרן שלא במחלוקת ולבניו במחלוקת, מה אהרן כהן גדול אוכל שלא במחלוקת אף בניו כהנים גדולים אוכלים שלא במחלוקת".

35 יט. פל הראוי לאכילת הקדשים⁹⁰ בשעת הקרבן -
36 חולק לאכל; וכל מי שאינו ראוי לאכל בשעת
37 העבודה, אף על פי שהוא ראוי לעבודה⁹¹ והרי הוא
38 ראוי לאכל לערב - אין חולק כדי להניח חלקו
39 לערב. כיצד? טבול יום⁹² ומחסר פפורים⁹³ והאונן⁹⁴
40 ביום הקבורה⁹⁵, בין פהן גדול⁹⁶ בין פהן הדיוט, אין
41 חולקין לאכל לערב.

1 חולקים בכל קדשי המקדש איש כאחיו, בין זה
2 שהקריב בין אחיו שעמו במקדש שלא הקריב⁷³.

71) אף על פי שלא עבר. והמדובר כשראוי גם לאכילת קדשים. (72) ספרא שם. [נמה שאמרו (זבחים צט.) "והרי משמרה כולה דאין מחטין (=זורקים הדם על גבי המזבח) ואוכלים", לא אמרו כן אלא להיתר אכילה, שהרי בתחילת הסוגיא שם לא דיברו על חלוקה, וראה בלחם משנה. ומה שאמרו בפסחים נז. שתיקנו שיחלקו בערב שבת לכל המשמר (ולשון הגמרא "דאתיין כולהו משמרות", לאו דווקא) - אין זה אלא בעורות, אבל בכשר אי אפשר לתקן כן, שהרי ייפסל בנותר]. (73) אלא שראוי להקריב.

3 טו. ולמה חלק הפתוב בפמנות בין מנחות האפויזות
4 ומנחת הסלת? שהרי באפויזות הוא אומר: פל
5 המנחה אשר תאפה בפתו, לכהן המקריב אתה לו
6 תהיה⁷⁴; ובמנחת הסלת הוא אומר: וכל מנחה
7 בלולה בשמן וחרבה, לכל בני אהרן תהיה איש
8 כאחיו⁷⁵. שהאפויזה, כשהחלקין אותה אנשי בית אב,
9 כל שניגיע לו חלקו, אפלו פזית פת - הרי הוא ראוי
10 לו, שהרי אוכלו מיד; אבל הסלת, אם יחלקוה
11 ביניהן, נמצא מגיע לזה מלא פפו סלת או פחות,
12 שאינו ראוי לא ללוש אותו ולא לאפותו, לפיכך
13 היה עולה על הדעת שיחלקו מנחה פנגד מנחה⁷⁶,
14 ולא יחלקו מנחה זו בפני עצמה על פל אנשי בית
15 אב; והצד הפתוב לומר פה: לכל בני אהרן תהיה
16 איש כאחיו - לומר שיחלקוה בפני עצמה. מפאן
17 אמרו חכמים: אין חולקין מנחה פנגד מנחה, אפלו
18 מעשה מחבת פנגד מעשה מחבת או סלת פנגד
19 סלת; אלא פל אחת ואחת חולקין שניה בפני
20 עצמה.

74) שהיה נראה שכל המנחה שייכת לכהן המקריב. (75) שמכאן למדו שהיא נחלקת לכל אנשי בית אב, ולא אמרה התורה דין חלוקה במנחת סולת. (76) כלומר, מנחה שלמה, שאם היו עשרים כהנים בבית אב והיו שם עשרים מנחות, יקבל כל אחד מנחה שלמה, ולא שכל אחד ואחד יקבל חלק אחד מעשרים מכל מנחה ומנחה.

21 טז. וכן אין חולקין עוף פנגד עוף⁷⁷, ולא חטאת
22 פנגד חטאת, ולא חזה ושוק פנגד חזה ושוק⁷⁸;
23 אלא פל חלק וחלק חולקין אותו ביניהן בשוה.

77) היינו חטאת העוף הנאכלת לזכרי כהונה. (78) ויקרא ז, ייב) איש כאחיו - וסמך ליה ואם על תודה, כשם שאין חולקין בקדשי קדשים כך אין חולקים בקדשים קלים".

24 יז. אין הקטן חולק⁷⁹ אפלו בקדשים קלים⁸⁰, אף
25 על פי שמתר להאכילו קדשי קדשים⁸¹. וכן אשה
26 ואנדורוגינוס אין חולקים להם בקדשי המקדש
27 כלל⁸², שנאמר: איש כאחיו⁸³. אבל בעל מום, בין
28 קבוע בין עובר, בין שנולד במומו בין שהיה תמים

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון ו' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות קיג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

16 מקריבין אותו¹⁰³ - אין חולקין עם הטהורין לאכל
17 לערב, מפני שאינם ראויים לאכילה¹⁰⁴.

103 כלומר, ראיין להקריב אותו, אבל למעשה לא הקריבוהו אלא הטהורים, שאם הקריבו הטמאים, אין הקרבן נאכל אלא נשרף כשאר הקרבנות שנטמאו. 104 בזבחים צט. "בעי רב אושעיא טמא בקרבנות צבור (=שהקריבוהו טהורים) מהו שיחלקו לו, מי אמרין המחטא אמר רחמנא, והאי נמי מחטא הוא, או דלמא ראוי לאכילה חולק, שאין ראוי לאכילה אינו חולק, אמר רבינא תא שמע כהן גדול מקריב אונן ואינו אוכל, ואינו חולק לאכול לערב, שמע מינה ראוי לאכילה בעינן שמע מינה".

פָּרָק אַחַד עָשָׂר

1 יבוארו בו איסורי אכילת בשר עולה ואיסורי שאר הקרבנות גם לכהנים, ובשר קדשי קדשים לזר.

18 א. כַּל הָאוֹכֵל² פְּזִית³ מִבֶּשֶׂר הָעוֹלָה, בֵּין לִפְנֵי זְרִיקַת
19 דְּמָה⁴ בֵּין לְאַחַר זְרִיקַת דְּמָה - לֹאֶהָ. שְׁנֵאמַר: לֹא
20 תִּיכַל לְאָכַל בְּשַׁעֲרֵיהָ מֵעֶשֶׂר דִּגְנָה תִירֶשֶׁף וְיִצְהַרְף
21 וְגוֹמֵר וְכֹל נִדְרֵיהָ אֲשֶׁר תִּדַּר; מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדוּ⁵,
22 שִׁזּוֹ אֲזַהֲרָה⁶ לְאוֹכֵל בֶּשֶׂר הָעוֹלָה.

2 בין כהן ובין ישראל (רש"י במכות יז:). 3 אף-על-פי שכתב רבינו בספר המצוות (לא-תעשה קמו) כי הלאו הזה של "לא תוכל לאכול וגו'" הוא האזהרה לכל מועל (וכן כתב הכסף-משנה כאן, והמשנה-למלך בפ"א מהלכות מעילה הלכה ג), ובמעילה אין שיעור של כוית אלא שוה פרוטה (הלכות מעילה שם הלכה א) - עולה לאחר שחיטה שאינה ראויה לכלום, אלא להקרבה על גבי מזבח, אין לה ערך של מומן כלל, ולפיכך דנו בה בשיעור כוית ככל איסורי המאכלות ולא בשוה פרוטה (ראה במנחת-חינוך מצוה תמו). 4 מה-שאיין-כן בקדשים הנאכלים, ראה להלן הלכה ד. 5 בספרי פ' ראה (לדרים יב, יז) ומכות יז. 6 "נדרוך זה עולה" (שם ושם).

23 ב. וְחִלְפָה וּבִשְׂרָה וְסִלְתָּה וְשִׁמְנָה וְיִינן שֶׁל נִסְכֵיהָ⁷ -
24 חֲמִשָּׁתָן מִצְטְרְפִין לְכֹזֵית⁸.

7 כי קרבן עולה טעון נסכים (למעלה פ"ב הלכה ב) ומנחת נסכים נשרפת כולה על המזבח, והיין מתנסך על המזבח ויורד לשיתין (שם הלכה א). 8 להלקותו. מעילה טו: במשנה: "חמשה דברים בעולה, מצטרפין זה עם זה", ופירש שם רבינו, וכן רש"י שם שמצטרפין גם לענין מעילה, שאם אכל מכולם כוית אחד הרי זה מעל, וחייב מלקות, וכן פירש"י שם. ואף-על-פי שיין שיעורו תמיד ברביעית, אין זה אלא בשתיה. אבל בדרך אכילה, כגון ששרה פתו ביין - שיעורו בכזית (תוספות זבחים קט. ד"ה עולה, וראה במנחת-חינוך מצוה קמח).

25 ג. וְכֹן הָאוֹכֵל פְּזִית מִכָּל הָאֻמְוִרִין⁹, בֵּין לִפְנֵי זְרִיקָה
26 בֵּין לְאַחַר זְרִיקָה, בֵּין פֶּהַן בֵּין שְׂרָאֵל¹⁰ - לֹאֶהָ. שְׂרָאֵל
27 שְׂרָאֵל מִלֵּיל לְמִזְבֵּחַ כָּל הָעוֹלָה¹¹, וְהָרִי נֶאֱמַר
28 בְּמִנְחַת פְּהָנִים: כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֹאכַל; כָּל שְׂהוּא כָּלִיל

90] נוסף למה שהוא ראוי לעבודה (למעלה הלכה יד) ואם כן קטן שאינו ראוי לעבודה, אף על פי שהוא ראוי לאכילה - אינו חולק. ולא הוצרך רבינו למעט, שהרי ממילא הוא ממועט, והוא הדין לאשה ואנדרוגינוס, ועיין בלחם משנה]. 91 כגון כהן גדול אונן, וטמא שראוי בקרבנות צבור (להלן הלכה כג), וכגון שהקריבו הטהורים, אבל בהקריבו הטמאים אינו נאכל כלל, אלא נשרף כשאר קדשים שנטמאו. 92 כל שנטמא בטומאה מן התורה וטבל ועדיין לא העריב שמש. 93 כגון הזב, הזבה, היולדת והמצוורע שטבלו והעריב שמשן ולא הביאו כפתרן (=קרבן טהרה), 94 "אונן נקרא האדם, שימות לו מת שחייב עליו אבלות, ויום המיתה בלבד הוא אונן מדאורייתא, ואסור לו לאכול בקדשים כל זמן שהוא באנינות. 95 היינו כשיום הקבורה אינו ביום המיתה, שאז אינו אונן בלילה שלאחריו אפילו מדרבנן. 96 אף על פי שהוא מקריב.

1 כ. כָּל שְׂאִינוֹ רָאוּי לְאָכַל - אֵינוֹ רָאוּי לְעֵבֵד; חוּץ
2 מִפְּהֵן גְּדוֹל הָאוֹנָן, שֶׁהוּא מְקַרֵּב וְאֵינוֹ אוֹכֵל⁹⁷, כְּמוֹ
3 שְׂבָאֲרֵנוּ. וְכֹל שְׂאִינוֹ רָאוּי לְעֵבֵד - אֵינוֹ רָאוּי לְאָכַל;
4 חוּץ מִבְּעַל מוֹם, שֶׁהָרִי נִתְפָּרֵשׁ בְּתוֹרָה⁹⁸.

97 והטעם בזה "משום שנאמר (ויקרא כא, יב ככהן גדול) ומן המקדש לא יצא ולא יחלל, כלומר ישב, ויעבוד עבודה שהיה עוסק בה ואינה מתחללת", ו"אסור לאכול בקדשים משום שנאמר (שם י, יט באהרן הכהן הגדול) ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה'" (שם הלכה ח). וטמא שמקריב בקרבנות צבור ואינו אוכל (ראה השגת הראב"ד) אינו משום שהוא פסול, אלא מחמת שהקרבן נטמא ואינו ראוי לאכילה. 98 ויקרא ו, כב, "כל זכר בכהנים" לרבות בעל מום.

5 כא. כָּל שְׂאִין לֹו חֶלֶק בְּבֶשֶׂר - אֵין לֹו חֶלֶק
6 בְּעוֹרוֹת⁹⁹. אֲפִלוּ טָמֵא בְּשַׁעַת זְרִיקַת דְּמָיִם וְטָהוֹר
7 בְּשַׁעַת הַקָּטֵר חֲלָבִים¹⁰⁰ - אֵינוֹ חוֹלֵק בְּבֶשֶׂרוֹ¹⁰¹.
8 שְׁנֵאמַר: הַמְקַרֵּב אֶת דָּם הַשְּׂלָמִים וְאֶת הַחֶלֶב מִבְּנֵי
9 אֶהְרֹן, לֹו תִּהְיֶה שׂוֹק הַיָּמִין לְמִנָּה - עַד שִׁיִּהְיֶה טָהוֹר
10 וְרָאוּי לְעֵבֹדָה מִשַּׁעַת זְרִיקָה עַד אַחַר הַקָּטֵר
11 חֲלָבִים¹⁰².

99 ולמדו זאת בספרא פרשת צו פרק ט הלכה ה ממה שנאמר (ויקרא ז, ח) "עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה - פרט לטבול יום ולמחוסר כיפורים ולאונן". 100 כלומר, כלילה. שטבל והעריב השמש. 101 להשמיענו שצריך "שיהיה טהור וראוי לעבודה משעת זריקה עד אחר הקטר חלבים". למעט מי שהיה טהור בשעת זריקה וטמא בשעת הקטרה. 102 למעט מי שהיה טהור בשעת זריקה וטמא בשעת הקטר חלבים.

12 כב. נִטְמָא אַחַר זְרִיקָה וְטָבַל, וְהָרִי הוּא טָהוֹר אֶף
13 בְּשַׁעַת הַקָּטֵר חֲלָבִים - הַדְּבָר סָפֵק אִם חוֹלֵק אִם
14 אֵינוֹ חוֹלֵק. לְפִיכָךְ, אִם תִּפְס - אֵין מוֹצִיאִין מִדָּו.
15 כג. קָרְבַּן צְבוּר הָפָא בְּטַמְאָה, אֶף עַל פִּי שְׂהַטְמָאִים

קיד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון ו' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 למזבח - אכילתו בלא תעשה, ולוקין עליו בכזית¹².
 2 וכן האוכל כזית מבשר חטאות הנשפכות¹³ - לוקה¹⁴;
 3 שנגמר: וכל חטאת אשר יבא מדמה אל אהל מועד
 4 לא תאכל, באש תשרף¹⁵.

9) האימורים של כל הקרבנות ולא רק של עולה. (10) ראה

ברייתא מנחות עד: המובא בדברינו להלן בהמשך ההלכה.
 11) ראה לחם-משנה למעלה ה"א. (12) כלומר, נוסף על
 איסור מעילה (ראה למעלה הלכה א, ולהלן פ"א וב"ב
 מהלכות מעילה), לוקה גם על כל לאו של "כליל תהיה לא
 תאכל". מקור הדברים במנחות עד. עד: "בעא רבינא, כהן
 שאכל מן האימורין מהו, לאו דזרות (=וזה לא יאכל קודש
 - שמות כט, ג) לא קמיבעיא לי (=שאינו חייב (ודלא
 כפירש"י), שלא נאמר הלאו הזה אלא בדבר הנאכל לכהנים,
 אבל אימורים שאינם נאכלים לכהנים, אין בהם הלאו של
 "זה לא יאכל קודש", ראה מכות יח. ובתוספות מנחות שם
 - הר המוריה, וראה להלן הלכה ח), כי קמיבעיא לי לאו
 דכליל תהיה, מאי (מי הוי כהן חייב משום לאו דכליל
 תהיה, כמו שהוא חייב על אכילת מנחת כהן - רש"י), אמר
 רב אהרן לרבינא, תא שמע, דתניא רבי אליעזר אומר כל
 שהוא בכליל תהיה, ליתן לא-תעשה על אכילתו. וראה גם
 מכות יח: וספרא צו פרק ה הלכה ד. (13) שאינם בכלל
 כליל תהיה, שהרי אינם נקרות על המזבח אלא נשרפות
 בבית הדשן (למעלה פ"ו הלכות ב"ד, וראה לחם-משנה
 למעלה הלכה א, ומשנה-למלך כאן ובפ"א מהלכות מעילה
 הלכה ג). (14) כלומר, נוסף על זה שלוקה מטעם מעילה
 (ראה להלן פ"א מהלכות מעילה הלכה ג, ובפ"ב שם הלכה
 ד). (15) ספרא צו פ"ח הלכה ה, ופסחים פג. וזבחים פב.

21) מכות וספרי שם. (22) בקרך וצאנך. ולא כתב רבינו
 שלוקה גם משום "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו" (ראה
 להלן הלכה ו), לפי שיתכן כי הבשר לא יצא חוץ לעזרה,
 אלא הוא עמד בחוץ והנכניס ראשו בפנים. ורק על ר' שמעון
 שמנה חמש מלקיות בזר שאכל מן העולה לפני זריקה,
 מקשה הגמרא (מכות יח.) למה לא מנה גם לאו של "ובשר
 בשדה", לחייבו בשש מלקיות, וראה בחם-משנה.
 23) מכות יז. במשנה וספרי שם. ובגמרא שם: "ונדבותיך זו
 תורה ושלמים". (24) ראה למעלה פ"י הלכה ג, כי "אין
 החטאת והאשם ושירי מנחות נאכלים אלא לזכרי כהונה
 בעזרה".

1. בשר קדשי קדשים שיצא חוץ לחומת העזרה,
 2 ובשר קדשים קלים שיצא חוץ לחומת ירושלים -
 3 נפסל ונגמר לעולם²⁵, ואף על פי שחזר למקומו -
 4 אסור לאכלו²⁶. והאוכל ממנו פזית - לוקה²⁷;
 5 שנגמר: ובשר בשדה טרפה לא תאכלו - פיין
 6 שיצא בשר חוץ לחומת העזרה נעשה כטרפה, כמו
 7 שפארנו בהלכות מאכלות אסורות²⁸.
 ~ נקודות משיחות קודש ~
 "כיון שיצא הבשר חוץ למחיצתו, נעשה טריפה".
 בפנימיות העניינים, 'טריפה' מרמז על זמן הגלות,
 כמארז"ל על הפסוק "ובשר בשדה טריפה כו", כיון שיצא
 בשר חוץ למחיצתו נעשה כטריפה, וכאשר עם ישראל
 נמצאים חוץ למחיצתו, היינו בגלות - הרי הם כטריפה
 שאין להם שלימות אמיתית, היינו החיות והחירות.
 (על"פ 'לקוטי שיחות' ח"ב עמוד 42)

25) חולין סח: מכות יח. זבחים פב. (26) חולין שם.
 27) מכות שם. כלומר, בין אם חזר למקומו ובין לא חזר
 למקומו. (28) פ"ה הלכה ט.
 ז. נכנס²⁹ בשר קדשים קלים³⁰ להיכל - הרי זה
 31 פשר.
 29) זבחים פב: (30) כלומר, בשר קדשי קדשים בוודאי
 אינו נפסל, שהרי בשעת הדחק, גם ההיכל הוא מקום אכילה
 (זבחים סג.) ולמעלה פ"י הלכה ג), אלא אפילו קדשים קלים
 שהבעלים הישראלים האוכלים אותם אסורים ליכנס להיכל
 לאכלן - גם אם נכנס הבשר שלהם להיכל הרי הוא
 כשר, שהרי אמר ר' יוחנן (זבחים סג.) "שלמים ששחטן
 בהיכל כשרים, שנאמר (ויקרא ג, ב) ושחטו פתח אהל
 מועד, ולא יהא טפל חמור מן העיקר" (ראה למעלה פ"ה
 הלכה ד). הרי שאם נכנס בשר קדשים קלים להיכל הוא

5 ד. כל האוכל כזית מבשר הקדשים, אפילו קדשים
 6 קלים, קדם זריקת דמם¹⁶ - לוקה. שנגמר: לא תוכל
 7 לאכל בשעריך מעשר דגנך תירשך ויצהרך
 8 ונדבתיך. כלומר, לא תוכל לאכל נדבתיך בשעריך
 9 קדם שזורקין דמן בשערי המקום. מפי השמועה
 10 למדו¹⁷, שזו אזהרה לאוכל תורה או שלמים קדם
 11 זריקת דמים. והוא הדין לשאר קדשים, בין קלים
 12 בין חמורים¹⁸. וששה דברים שבתורה, שהם: החלב
 13 והבשר, והסלת¹⁹ והשמן והיין, והלחם - פלן
 14 מצטרפין לכזית²⁰.

16) שאין בהם דין מעילה, ראה להלן פ"ב מהלכות מעילה
 הלכה א. (17) מכות יז. וספרי ראה (לדברים שם).
 18) במכות שם אמרו, כי בכור וחסאת ואשם ועולה נלמדים
 בקל-וחומר מתורה ושלמים. (19) שהרי התורה טעונה
 נסכים (מנחות ז:). (20) משנה במעילה ט: "חמשה
 דברים בעולה, מצטרפין זה עם זה וכו'. וששה בתורה,
 הבשר והחלב והסולת והיין והשמן והלחם".

ה. כל האוכל כזית מבשר קדשי קדשים חוץ לעזרה
 15 - לוקה. שנגמר: לא תוכל לאכל בשעריך מעשר
 16 דגנך תירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך; מפי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון ו' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות קטו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ויש לפרש עוד כי הם קרבנות עצמן ואינן טפילות לקרבן אחר כמו מנחת הנסכים הבאה עם הקרבנות, ראה למעלה פ"ב ה"א שנסרפת כולה, עיי"ש. וראה להלן בסמוך. (3) מבואר להלן ה"ג ד בדברי רבינו.
ב. וְכֵן הַמִּנְחֹת סֵלֶת חֲטִיף⁵; חוץ מִמִּנְחַת סוּטָה⁶
וְעַמֵּר הַתְּנוּפָה⁷, שֶׁהֵם מִן הַשְּׁעוּרִים.

(4) סוטה טו, א. והוא קמח מנופה ונקי מפסולת. (5) משנה, שם יד, א: "כל המנחות באות מן החיטים, וזו (= מנחת סוטה) באה מן השעורים". (6) שבאה שעורים וקמח בלתי מנופה (משנה, שם). וראה פ"ג מהל' סוטה ה"ב. (7) הקרב ביום שני של פסח שהוא יום טז בניסן, והוא נזכר בספר ויקרא (ב, יד וכו', י. וראה להלן פ"ז מהל' תמידין ומוספין ה"ג). והוא בא מן השעורים (משנה, שם), ואף על-פי-כן הוא בא "גרש", כלומר, מנופה ונקי מכל פסולת (שם), וראה להלן פ"ז מהל' תמידין ומוספין שם ה"ב.

ג. שֶׁלֶשׁ מִנְחֹת לְצִבּוֹר: עַמֵּר הַתְּנוּפָה. וְהוּא קָרֵב לַמִּזְבֵּחַ⁸, כְּמוֹ שִׁיתִּבְאָר⁹. וְשֵׁתִי הַלֶּחֶם שֶׁמִּבְּאֵין בְּיוֹם עֲצֵרֶת¹⁰. וְאֵלּוּ¹¹ נִקְרְאוּ מִנְחָה¹², וְאֵינָן קָרֵבִין לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ¹³, וְהֵן חֲמִץ¹⁴. וְעֵלֶיהֶם נֶאֱמַר: קָרֵבִין רֵאשִׁית תִּקְרִיבוּ אֹתָם לַה', וְאֵל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יַעֲלוּ¹⁵. וְהַמִּנְחָה הַשְּׁלִישִׁית הוּא לֶחֶם הַפָּנִים שֶׁעוֹשִׂין בְּכָל שַׁבָּת¹⁶. וְאֵינּוּ קָרֵב לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ¹⁷, אֲלֵא כֵּן נֶאֱכָל לְפָנֵיהֶם¹⁸, כְּמוֹ שִׁיתִּבְאָר¹⁹.

(8) כלומר, מקטירים ממנה את הקומץ, על המזבח, ראה להלן פ"ז מהל' תמידין ומוספין ה"ב. (9) בהל' תמידין ומוספין, שם. (10) ראה ויקרא כג, טז. וראה בפ"ח מהל' תמידין ומוספין ה"א. (11) שתי הלחם. (12) מנחות מו, ב. שכן נאמר (שם, טז) "והקרבתם מנחה חדשה לה'", ועוד נאמר (במדבר כח, כו) "וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה'". (13) כלומר, אין מהם לאישי המזבח ('סיפרא' ויקרא, דיבורא דנדרבה פ"ג ה"ח). וראה להלן פ"ח מהל' תמידין ומוספין ה"א. (14) משנה, מנחות נב, ב: "כל המנחות באות מצה, חוץ מחמץ שבתודה ושתי הלחם, שהן באות חמץ", שכן נאמר (שם, כג, יז) "ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתיים שני עשרונים סולת תהיינה חמץ תאפינה". (15) ואמרו במנחות נח, א - כי פסוק זה מדבר בשתי הלחם. (16) ויקרא כד, ה. וראה בפ"ה מהל' תמידין ומוספין והם נקראים מנחות, כמו שנראה במשנה מנחות נט, א וסא, א. ובגמרא שם נז, א. ראה להלן ה"ט. וראה עוד ברש"י על התורה (שם, ט) ובי'תוספות יום טוב' מנחות פ"ה מ"ג. (17) כלומר, אינו טעון הגשה למזבח (מנחות סא. במשנה), ואין ממנו לאישי המזבח ('סיפרא' שם). (18) שנאמר (שם, ט) "והייתה לאהרן ולבניו ואכלוהו במקום קדוש". (19) להלן בפ"ד מהל' תמידין ומוספין ה"יב, ובפ"ה שם ה"ה.

ד. וְהַשֶּׁעַר מִנְחֹת הַיָּחִיד, וְכֵן קָרֵבִין לַמִּזְבֵּחַ, וְאֵלּוּ הֵן: מִנְחַת חוּטָא. וְהִיא הַמִּנְחָה שֶׁמִּקְרִיב הָעֹנֵי כְּשִׁיתִּיבֵיב הַטָּאָה וְלֹא תִּגְעֵי יָדוֹ²¹. מִנְחַת סוּטָה. וְהִיא

כשר, וראה גם שם פב: "בשר הנכנס לפניו כשר", ולא חילקו בין קדשי קדשים לבין קדשים קלים.

ח. זָרִי³¹ שֶׁאֵכָל כְּזִית מִבְּשַׂר קִדְשֵׁי קִדְשֵׁים בְּעֵזְרָה אַחַר זְרִיקַת דָּמִים - לֹאֶהָ. שְׁנֵאָמַר: וְאֵכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם וְגוֹמַר, וְזָר לֹא יֵאָכֵל וְגוֹמַר; בְּמִקּוֹם שֶׁהִפְחֵן אוֹכֵל³² וְכִיעַת שְׂרָאוּי לְאָכֵל³³, אִם אֵכְלוּ שֶׁם הָזָר - לֹאֶהָ³⁴. אָבֵל אִם אֵכָל הָזָר בְּשַׂר קִדְשֵׁי קִדְשֵׁים בְּחוּץ - לֹאֶהָ מִשּׁוּם אוֹכֵל בְּחוּץ³⁵, לֹא מִשּׁוּם זָר שֶׁאֵכָל קִדְשֵׁים³⁶, שֶׁהָרִי אֵינֶם רְאוּיִין שֶׁם לְפָנֵיהֶם³⁷. וְכֵן אִם אֵכְלָן בְּעֵזְרָה קִדְשֵׁים זְרִיקָה - לֹאֶהָ מִשּׁוּם אוֹכֵל קִדְשֵׁים זְרִיקָה בְּלִבָּד, לֹא מִשּׁוּם זְרוּת³⁸.

(31) מכות יח: (32) בעזרה. (33) אחרי זריקת הדמים. (34) במכות שם: "איתמר, אמר רב גידל אמר רב, זר שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה פטור. מאי טעמא, דאמר קרא, ואכלו אותם אשר כופר בהם, כל היכא דקרינן ביה ואכלו אותם אשר כופר בהם, קרינן ביה וזר לא יאכל קודש. וכל היכא דלא קרינן ביה ואכלו אותם אשר כופר בהם, לא קרינן ביה וזר לא יאכל". ומכאן שגם מחוץ לעזרה הוא פטור, לפי שאין שם "ואכלו אותם אשר כופר בהם", וראה גם שם יח. "זר שאכל מן העולה לפני זריקה חוץ לחומה, לר' שמעון לוקה חמש. ולילקי נמי משום זר לא יאכל כי קודש הם, הני מילי היכא דלכנהים חזי, הכא דלכנהים נמי לא חזי", ראה בהמשך ההלכה. (35) ראה למעלה הלכה ה. (36) שם יח. (37) ראה למעלה הלכה ד. (38) דברי רב גידל שם.

ט. זָרִי³⁹ שֶׁאֵכָל כְּזִית מִחֲטָאָה הַעוֹף⁴⁰ - לֹאֶהָ שֶׁתִּים: אַחַת מִשּׁוּם זָר שֶׁאֵכָל אֶת הַקִּדָּשׁ, וְאַחַת מִשּׁוּם אוֹכֵל נִבְלָה. שֶׁכָּל מְלִיקָה נִבְלָה הִיא, וּכְשֶׁהִתְרָה - לְפָנֵיהֶם הַתְּרָה⁴¹, לֹא לְזָרִים; וְהָרִי הֵן שֶׁגֵּי אִסוּרֵין הַבָּאִין כְּפֶתַח⁴², כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוֹ⁴³.

(39) יבמות לב: כר' חייא. (40) לאחר הזאה ומיצוי (ראה למעלה פ"ז הלכות ו"ז), אבל לפני כן אינו לוקה על איסור זרות (ראה למעלה הלכה ח). (41) שם בגמרא. וראה למעלה פ"ז שם. (42) כלומר, מיד אחד הזאה ומיצוי, שאז פקע איסור מעילה (כי אין מעילה בדבר הנאכל) - חלים שני האיסורים הנ"ל, של זרות ונבלה כאחד (יבמות שם, ועיין שם ברש"י ותוספות). (43) בפ"ז מהלכות איסורי ביאה הלכה ח. וראה גם להלן פ"ד מהלכות שגגות הלכה א.

פֶּרֶק שְׁנַיִם עָשָׂר

(1) יבאר בו המנחות הבאות עם הקרבן, והבאות בפני עצמן, וכמה הן.

א. הַמִּנְחֹת הֵם מִן הַקִּרְבָּנוֹת². וְהַמִּנְחֹת הַבָּאוֹת בְּפָנֵי עֲצָמָן וְאֵינָן בָּאוֹת מִשּׁוּם נְסִכִּים - מֵהֶם מִנְחַת צִבּוֹר, וּמֵהֶם מִנְחַת יָחִיד³.

(2) שהרי נאמר בהן (ויקרא ו, ז) לשון הקרבה ('קריית ספר').

קטז שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון ו' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- כל מנחה צריכה עשרון סולת ('קריית ספר'). וראה להלן. (36) משנה, מנחות כז, א: "עשרון, מיעוטו מעכב את רובו", "שאם היתה שום מנחה בפחות מעשרון היא פסולה" (פירוש המשנה, שם). ולמדו זאת (גמרא שם, ו'סיפרא' ויקרא, דיבורא דנדבה פ"ט ה"ח) ממה שנאמר (שם, ב) "מסלתה", שאם חיסר סלתה כל שהוא פסולה, וראה גם במנחות ט, ב. (37) כך נשמע מדברי המשנה שם פת, א. ומה שנאמר (במדבר כח, יג) "עשרון סולת מנחה" (ראה למעלה) אינו אלא שלא יפחות מן העשרון, אבל אם רוצה להביא יותר - יביא ('קריית ספר'). וראה להלן ה"ז שנותן לוג שמן לכל עשרון ועשרון. (38) במנחות עו, ב: "תנו רבנן, כל המנחות שריבה במדת עשרונן או שמיעט במדת עשרונן פסולות". ופירושו 'התוספות' שם ד"ה כל, כי המדובר במנחת נסכים, וגזירת הכתוב היא, שהרי נאמר בהם "שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל", ואין לשנות. ולפי זה, הוא-הדין לכל המנחות שאינן באות בנדר ונדבה, שאין להוסיף על העשרון (ראה כסף-משנה ו'הר המוריה'). שהרי במנחת סוטה נאמר (ויקרא ה, יא) "עשירית האיפה", וכן נאמר (במדבר ה, טו) במנחת קנאות, וכן נאמר (ויקרא ו, יג-טו) במנחת חינוך ובמנחת חביתין, וכן למדו בעומר מה שנאמר (שמות טז, לו) "העומר עשירית האיפה הוא" (עי' רש"י מנחות סג:). וראה ב'קריית ספר'.
- 17 ו. כָּל הַמִּנְחֹת הַקְּרִבּוֹת לַגִּבִּי הַמְּזִבֵּחַ טְעוּנוֹת
 18 הַגִּשָּׁה³⁹ בַּמַּעֲרֵב⁴⁰ פִּנְגֵּד חֲדָה שֶׁל קֶרֶן דְּרוּמִית
 19 מַעֲרִבִית⁴¹, וְאֵינָן טְעוּנוֹת תְּנוּפָה⁴²; חוץ מַמְנַחַת
 20 סוּטָה⁴³ וְעוֹמֵר הַתְּנוּפָה⁴⁴, שֶׁשְּׁנֵיהֶן טְעוּנוֹת תְּנוּפָה
 21 וְהַגִּשָּׁה⁴⁵.
- (39) למזבח. ראה משנה, מנחות ס, א. ונלמד זאת בגמרא שם מן הפסוקים. (40) של המזבח, שם סא, א - במשנה: "והגשה במערב". (41) משנה זבחים סג, א: "ושלשה דברים היתה אותה קרן (= דרומית מערבית) משמשת וכו' חטאת העוף וההגשות וכו'", רוצה-לומר (הגשת) המנחה, לפי שנאמר בה הקרב אותה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח, ואין נכון להיות פני המזבח לפני ה' אלא בקרן מערבית דרומית" (פירוש המשנה, שם) וכן הוא בסוטה יד, ב: "לפני ה', יכול במערב? תלמוד-לומר אל פני המזבח. אי אל פני המזבח, יכול בדרום? תלמוד-לומר לפני ה', הא כיצד מגישה בקרן דרומית מערבית, כנגד חודה של קרן, ודיו", וראה למעלה פ"ז ה"י, ופ"ט ה"ו. (42) מנחות ס, א - במשנה. (43) ראה למעלה פ"ט ה"טז. (44) ראה להלן פ"ז מהל' תמידין ומוספין הי"ב. (45) שם סא, א - במשנה. תנופה מפורשת בשניהם בתורה, והגשה במנחת סוטה גם כן מפורשת בתורה (במדבר ה, כה) "והקריב אותה אל המזבח" וזו היא הגשה, ובמנחת העומר שלא נזכרה הגשה בתורה, למדוה (שם ס:): "במה הצד" ממנחת חוטא וממנחת סוטה.
- 22 ז. כָּל הַמִּנְחֹת הַקְּרִבּוֹת לַגִּבִּי הַמְּזִבֵּחַ טְעוּנוֹת שֶׁמֶן
 23 וְלִבְוָה⁴⁶. לֵג שֶׁמֶן לְכָל עֶשְׂרוֹן⁴⁷, וְקִמֵּץ לְבוֹנָה לְכָל
 24 מִנְחָה, בֵּין שְׁהִיְתָה עֶשְׂרוֹן אֶחָד בֵּין שְׁהִיְתָה שְׁשִׁים
 25 עֶשְׂרוֹנִים⁴⁸; שְׁאִין מְבִיאִין בְּכָלִי אֶחָד יֵתֵר עַל שְׁשִׁים

- 1 מִנְחַת הַקְּנָאוֹת²², שֶׁפָּקֵד נִתְפָּרְשׁוּ מֵעֲשִׂיָּהּ²³. הַמִּנְחָה
 2 שֶׁמֶקְרִיב כָּל כֹּהֵן תִּחְלָה כְּשִׁפְנֵס לְעִבּוּדָהּ²⁴, שֶׁמֶקְרִיב
 3 אוֹתָהּ בִּידּוֹ, וְהִיא הַקְּנָאוֹת²⁵ מִנְחַת חֲנוּף. הַמִּנְחָה
 4 שֶׁמֶקְרִיב כֹּהֵן גָּדוֹל בְּכָל יוֹם²⁶, וְהִיא הַקְּנָאוֹת²⁷
 5 חֲבִיתִין²⁸. מִנְחַת הַסֵּלֶת²⁹. וְהִיא בָּאָה בְּנֶדֶר וּנְדָבָה.
 6 מִנְחַת הַמַּחֲבֵת³⁰. וְהִיא בָּאָה בְּנֶדֶר וּנְדָבָה. מִנְחַת
 7 הַמְּרוּחֶשֶׁת³¹. וְהִיא בָּאָה בְּנֶדֶר וּנְדָבָה. מִנְחַת מֵאֵפֶה
 8 תְּנוּרָה³². וְהִיא בָּאָה בְּנֶדֶר וּנְדָבָה. מִנְחַת רְקִיקִין³³.
 9 וְהִיא בָּאָה בְּנֶדֶר וּנְדָבָה.
- (20) כלומר, טעונות הגשה והקטרת הקומץ, וראה להלן. (21) ויקרא ה, יא. וראה פ"י מהל' שגגות ה"ד. (22) המוזכרת במדבר (ה, טו) "כי מנחת קנאות הוא", וראה גם במנחות ב, א. ונט, א. (23) בפ"ג מהל' סוטה הי"ב-טו. וראה במדבר שם, טרכו. (24) ראה למעלה פ"ה מהל' כלי המקדש ה"טז, ו'סיפרא' צו פ"ג ה"ג. (25) ראה להלן פ"ג ה"ד. (26) ראה להלן פ"ג ה"ב-ד. ופ"ג מהל' תמידין ומוספין הי"ח. (27) משנה, מנחות נ, ב. (28) "על שם מחבת קרו להו חביתין, דכתיב (ויקרא ו, יד) על מחבת בשמן תעשה" (רש"י מנחות, שם). וכל אלו ארבע המנחות אינן באות נדבה כ"אם חובה, אבל יתר חמשת המנחות, אינן באות חובה כ"אם בנדר ונדבה, ראה להלן. (29) ויקרא ב, א: "ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה' סולת יהיה קרבנו, ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה", ונקראת מנחת סולת משום שנקמטת כשהיא סולת (רבינו גרשום) מנחות ט. וראה גם רש"י שם) וראה להלן פ"ג ה"ה "כיצד היתה נעשית". (30) ויקרא שם, ה: "ואם מנחה על המחבת קרבנך סולת כלולה בשמן מצה תהיה וגו'". וראה להלן פ"ג ה"ו כיצד היתה נעשית. (31) שם, ז: "ואם מנחת מרחשת קרבנך סולת בשמן תעשה וגו'". וראה להלן שם ה"רז כיצד היתה נעשית, ומה בין מחבת למרחשת. (32) שם, ד: "וכי תקריב מנחה מאפה תנור, סולת חלות מצות כלולות בשמן", וראה להלן שם ה"ח. (33) אף הוא מאפה תנור, אלא שהנודב מנחת מאפה תנור, יכול להביא או חלות או רקיקין, כמו שנאמר (שם) "וכי תקריב קרבן מנחה מאפה תנור, סולת חלות מצות כלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן", וראה להלן פ"ג שם.
- 10 ה. כָּל הַמִּנְחֹת הַקְּרִבּוֹת לַגִּבִּי הַמְּזִבֵּחַ³⁴ - אֵין כָּל
 11 אֶחָת מֵהֶן פְּחוּתָה מֵעֶשְׂרוֹן³⁵, וּמֵעוּטוֹ מְעַכֵּב אֶת
 12 כָּלוֹ³⁶. וְחֵמֶשׁ מִנְחֹת הַבָּאוֹת בְּנֶדֶר וּנְדָבָה - יֵשׁ לוֹ
 13 לְהַתְּנֵב וּלְנָדֵר מֵהֶן כָּל מָה שִׁירְצָה, אֶפְלוֹ אֶלֶף
 14 עֶשְׂרוֹן³⁷. אֶבֶל מִנְחַת הָעוֹמֵר וּמִנְחַת חוּטָא וּמִנְחַת
 15 קְנָאוֹת וּמִנְחַת חֲנוּף וְהַחֲבִיתִין - כָּל אֶחָת מֵהֶן עֶשְׂרוֹן
 16 אֶחָד, לֹא פְּחוּת וְלֹא יֵתֵר³⁸.
- (34) אבל המנחות שאינן קריבות לגבי המזבח, כגון שתי הלחם ולחם הפנים, יש להם שיעור אחר, וכמו שמבואר במקומם, בפ"ח ופ"ח מהל' תמידין ומוספין. (35) סולת, והוא עשירית האיפה. ויתכן כי למדו כן ממה שנאמר (במדבר כח, יג) "ועשרון עשרון סולת מנחה" להורות כי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון ו' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות קיז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

9 ושמ לא שייך פסול (ראה למעלה). ועל-כרחו שהמכוון
 לפטרו גם מלאו, והוא-הדין בשמן (וראה ב'תוספות
 הגרע"א' שם). (60) כלומר, אף כי אין במנחות אלו יותר
 מעשרון אחד (ראה למעלה ה"ה), ולעשרון אחד אינו מביא
 אלא לוג אחד של שמן (למעלה ה"ז) - באלו שתי המנחות
 מוסיף עליהן אחר-כך עוד שמן, כמו שכתוב (ויקרא ו, יד)
 "על מחבת בשמן תעשה מורבכת". (61) להלן פ"ג ה"ב,
 עיי"ש.

ט. פל המנחות⁶² הקרבות לגבי המזבח⁶³ נקמצות⁶⁴,⁹
 ומקטירי הקמץ פלו על גבי המזבח⁶⁵, והשאר נאכל
 לפניהם⁶⁶; חוץ ממנחת זכרי פניה⁶⁷, שאינה
 נקמצת, אלא מקטירין אותה פלה⁶⁸, שאמר: וכל
 מנחת פהן וגומר⁶⁹. הא למדת, שמנחת חנוף
 והחבתין וכהן שהביא מנחת חוטא⁷⁰ או מנחת
 נדבה⁷¹ - פלן נשפוט על גבי המזבח, ואינן
 נקמצות.

62 משנה, מנחות עב, ב. (63) בא למעט שתי הלחם ולחם
 הפנים, ראה למעלה ה"ג. (64) שכן מפורש בתורה אצל
 המנחות הנ"ל, וראה להלן פ"ג ה"ג "כיצד קומצין".
 65 גם זה מפורש בתורה בכל המנחות הנ"ל. (66) משנה,
 שם. ודבר זה מפורש בתורה אצל חמש מנחות, והמנחות
 אשר אצלם לא פורש זה בתורה, כגון מנחת חוטא וכו',
 נלמדו (בגמרא שם) ממה שנאמר (ויקרא ו, יד) "וזאת
 תורת המנחה וכו', והרים ממנו בקומצו וכו' והנותרת ממנה
 יאכלו אהרן ובניו", שתורה אחת לכל המנחות (רש"י שם).
 67 אבל מנחת נקבות מן הכהנים - נאכלת, ראה להלן ה"י.
 68 משנה, שם עד, ב. (69) "כליל תהיה לא תאכל".
 70 כתנא-קמא במשנה שם עב, ב. ולא כרבי שמעון האומר
 כי מנחת חוטא של כהנים נקמצת. (71) שם עג, ב.

י. הפהנת⁷² - מנחתה נקמצת פמנחת ישראל,¹⁷
 ושייריה נאכלין⁷³.¹⁸

72 סוטה כג, א - במשנה. והיינו בת כהן בין פנייה ובין
 נשואה לישראל. אבל בת כהן נשואה לכהן או לבת ישראל
 הנשואה לכהן, אין שיירי מנחותיהן נאכלים, ראה להלן
 ה"יב. (73) שם כג, ב. בגמרא למדו כן ממה שנאמר "וכל
 מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל" - "כהן ולא כהנת".

יא. ולדות⁷⁴ שנתערבו והרי פל אחד מהן ספק -
 מנחתם נקמצת פמנחת ישראל, ואינה נאכלת
 פמנחת פהנים⁷⁵. כיצד עושים?⁷⁶ הקמץ קרב פגני
 עצמו, והשירים מתפזרין⁷⁷ על בית הדשן⁷⁸.

74 של כהן ושל ישראל. (75) ביבמות זט, ב - במשנה:
 "ונותנים עליו (= על זה שנתערב, והוא ספק כהן, ספק
 ישראל) חומרי כהנים וחומרי ישראלים". ובגמרא (שם ק.)
 "למאי הלכתא, אמר רב פפא למנחתם, נקמצת כמנחת
 ישראל, ואינה נאכלת כמנחת כהנים". (76) שם ק, א -
 וכרבנן הסוברים כרבי אלעזר ברבי שמעון. (77) ואינם
 קרבים על גבי המזבח, שמא הוא ישראל, ואסור להקטירו

1 עשורון⁴⁹, כמו שיתבאר⁵⁰. חוץ ממנחת קנאות
 2 ומנחת חוטא⁵¹, שאמר⁵²: לא ישים עליה שמן ולא
 3 יתן עליה לבנה⁵³.

46 ראה משנה, מנחות נט, א. ושמך נאמר בכל המנחות
 (חוץ מסוטה וחוטא), ולבונה נאמרה רק במנחת הסולת,
 וממנה למדו (שם) לשאר המנחות, שטעונות לבונה.
 47 משנה, מנחות פח, א. וכדברי תנא-קמא, ובברייתא (שם
 פט). נלמד זאת ממה שכתוב במצורע עני (ויקרא יד, כא)
 "ואם דל הוא וכו' ועשרון סולת אחד בלול בשמן למנחה
 ולוג שמן", לימד על (כל) עשרון שטעון לוג (שמן), וראה
 למעלה פ"ב ה"ח. (48) כלומר, אף-על-פי שהשמן הוא
 לוג לכל עשרון, ואם הביא ששים עשונים מביא ששים
 לוגין - בלבונה אין הדבר כן, אלא מביא קומץ אחד לכל
 כמות של סולת, בין לעשרון אחד ובין לששים עשונים,
 ראה תוספתא מנחות פ"ז, ו'סיפרא' ויקרא (דיבורא הנדבה
 פ"ט ה"ג). (49) לפיכך אינו מביא קומץ אחד אלא לששים
 עשרון, אבל אילו היה אפשר להביא יותר מששים עשרון
 בכלי אחד, היה מביא קומץ אחד של לבונה גם ליותר
 מששים עשרון. (50) להלן פ"י ה"ו. (51) שם נט, א -
 במשנה. (52) במנחת חוטא. (53) ובמנחת קנאות נאמר
 (במדבר ה, טו) "לא יצוק עליו שמן ולא יתן עליו לבונה".

ח. נתן⁵⁴ והקריב⁵⁵ - לוקה על השמן בפני עצמו
 5 ועל הלבונה בפני עצמה⁵⁶. נתן⁵⁷ פלי שיש בו שמן
 6 או לבונה⁵⁸ על גביה - אינו עובר, ולא פסול⁵⁹. מנחת
 7 חנוף והחבתין - מוסיף לכל אחת מהן שמן⁶⁰, כמו
 8 שיתבאר⁶¹.

54 שמן ולבונה על מנחת קנאות או על מנחת חוטא.
 55 דעת רבינו, כי אינו לוקה אלא על ההקרבה, אבל נתן
 ולא הקריב אינו לוקה. וכן הוא ב'ספר המצוות' לא-תעשה
 קד, לענין שמן במנחת סוטה. וראה שם עוד בלא-תעשה
 קב-קג, וקה. (56) משנה, מנחות נט, ב. וכתבו ה'תוספות'
 (שם ס. ד"ה יכול) בשם רבינו-תם כי אם נתן שמן במנחה,
 שנפסלה (משנה שם, ולהלן פ"א מהל' פסולי המוקדשין
 ה"י) - שוב אינו חייב על הלבונה שנתן עליה, שכן מצינו
 גם לענין מחמץ שהמחמץ מנחה פסולה אינו לוקה (להלן
 ה"ח). ועי' משנה-למלך. (57) משנה, שם. (58) בפירוש
 המשנה שם, הזכיר רבינו רק שמן (וכן ברש"י שם). (ונראה
 שפירשו כן מפני שבמשנה אמרו: "נתן כלי על גבי כלי לא
 פסלה", ואילו בלבונה לא שייך פסול (ראה בהל' פסולי
 המוקדשין, שם). אבל כאן שכתב גם "אינו עובר" הזכיר גם
 לבונה, וראה ב'תוספות הגרע"א' במשנה, שם). (59) שם
 במשנה: "נתן כלי על גבי כלי לא פסלה". רוצה-לומר,
 שיתן כלי שיש בו שמן (או לבונה) על הכלי שיש בו
 המנחה. וכתב רבנו בפירוש המשנה: "לא פסלה, ואין אנו
 אומרים כבר עבר על מה שאמר לא יתן עליה שמן, לפי
 שהכוונה לשם שלא יבולל הסולת או הקמח בשמן".
 ואף-על-פי שבמשנה שם אמרו "לא פסלה" - למד רבינו
 ש"אינו עובר" ממה שאמרו בגמרא שם ס, א: "עליה בגופה
 של מנחה הכתוב מדבר", והרי גם בלבונה כתוב "עליה",

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הקומץ בכלי שרת ומקדשו בכלי שרת". ואין מקדישין אותו בכלי שעל גב קרקע, ראה מנחות ז, ב: "בעא רבא, קידוש קומץ מאי, ממנחה ילפינן לה או מדם ילפינן לה. הדר פשטה, מדם ילפינן לה", כלומר, מקבלת הדם, שנאמר (שם א, ה) "והקריבו בני אהרן", ואמרינן ב'תורת כהנים' ('סיפרא' ויקרא, דיבורא דנדבה פ"ד ה"ד) זו קבלת הדם וכו' וקידוש קומץ נגד קבלת הדם (רש"י, שם). מה קבלת הדם בכלי על-ידי כהן ולא על גבי קרקע, אף קידוש הקומץ בכלי על-ידי כהן, ולא בכלי שעל גבי קרקע. (91 כרבי יוחנן, מנחות כו, ב. ורב יהודא מסביר שם טעמו של רבי יוחנן, שנאמר (בראשית יט, כח) "והנה עלה קיטור הארץ כקיטור הכבשן", ואין כבשן מעלה קיטור עד שתצית האור ברובו, ובקומץ גם כן נאמר "והקטיר", הילכך צריך קיטור. וראה ב'ירושלמי' יומא פ"ב ה"א, כי רובו של קומץ, היינו רובה של כל פרידה ופרידה.

- 11 יד. פל המנחות⁹² הקרבנות לגבי המזבח - מצה⁹³.
- 12 וכן שירי המנחות שאוכלין הפהנים, אף על פי שהן
- 13 מתירין לאכלן פל מאכל⁹⁴ ובדבש⁹⁵ - אין אוכלין
- 14 אותן חמץ; שגאמר: לא תאפה חמץ חלקם - אפלו
- 15 חלקם לא יחמיצו⁹⁶. ואם החמיץ שיריה - לוקה⁹⁷.
- 16 והחמץ אחר החמץ⁹⁸ - חייב⁹⁹. ולוקין על פל
- 17 עששה ועששה שפחה¹⁰⁰.

(92 מנחות נב, ב - במשנה. 93 כלומר, המנחות הקריבות על גבי המזבח, באות כולן מצה ולא חמץ, אבל המנחות שאינן קריבות על גבי המזבח, יש מהן הבאות מצה, כמו לחם הפנים (ראה להלן פ"ה מהל' תמידין ומוספין ה"ו). ויש מהן הבאות חמץ, כמו שתי הלחם והחמץ שבתורה, ראה במשנה שם. 94 משנה, זבחים סג, א. וראה למעלה פ"ה ה"י. 95 סוטה יד, ב. ומנחות נח, א. ולא אסרה דבש אלא בהקטרה (ראה פ"ה מהל' איסורי מזבח ה"א), אבל בשיירים הנאכלים לא אסרה תורה. והרי אמרה תורה (במדבר יח, ח) "לך נתת למשחה", והיינו לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלים (סוטה טו). 96 מימרא של ריש לקיש, סוטה שם, ומנחות נה, א. ועוד. 97 מנחות שם, במשנה: "ואם החמיצו שיריה עובר בלא-תעשה, שנאמר (ויקרא ב, יא) כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ", ופסוק זה נאמר על הקומץ, ואמר ריש לקיש שם, כי על השיירים למדו ממה שנאמר (שם ו, י) "לא תאפה חמץ חלקם" - אפילו חלקם לא תאפה חמץ". ונראה שם במשנה כי חייבים על כך מלקות, וראה ב'ספר המצוות' לא-תעשה קכד. 98 כגון אם לש האחד בחימוץ ובא אחר ואפאה. 99 מנחות נו, ב - ועוד. וכן הוא בתוספתא בכורות פ"ג. וראה להלן ה"ח. 100 מנחות נה, א - במשנה, ו'סיפרא' ויקרא, דיבורא דנדבה פ"ב ה"ג, ופ' צו פ"ג ה"א, וראה להלן ה"ט.

- 18 טו. פיצד¹⁰¹ לשה חמץ¹⁰², או ערכה חמץ¹⁰³, או
- 19 קטפה חמץ¹⁰⁴, או אפאה חמץ - לוקה. שגאמר: לא
- 20 תעשה חמץ, ונאמר: לא תאפה חמץ - לחיב על פל
- 21 מעששה יחידי שפחה¹⁰⁵. עששה חמץ מתחלה ועד סוף
- 22 - לוקה על פל מעששה מהין¹⁰⁶.

על גבי המזבח, ש"כל שממנו לאישים הרי הוא בכל תקטירו" (סוטה, שם). (78 לדעת רש"י (שם ד"ה ר' אלעזר ב"ר שמעון) בית הדשן הזה הוא למטה מקום שנותנין שם תרומת הדשן והנוצה, והיינו במזרחו של כבש (ראה למעלה פ"ו הכ"א, ולהלן פ"ב מהל' תמידין ומוספין ה"ב). אבל לדעת ה'תוספות' (שם ד"ה והשירים) בית הדשן הזה הוא מקום שריפת פסולי קדשי קדשים שבעזרה (ראה למעלה פ"ז ה"ג).

- 1 יב. פל הנשואות לכהנים⁷⁹, בין פהנת בין ישראלית
- 2 - אין שירי מנחותיהן נאכלים, מפני חלק הפעל⁸⁰
- 3 שאינו אוכל⁸¹, ואינה פלה לאשים⁸², מפני חלק
- 4 האששה⁸³; אלא הקמץ קרב לעצמו, והשירים
- 5 מתפזרין על בית הדשן⁸⁴. הקמיצה בכל מקום
- 6 בעזרה⁸⁵. ואם קמץ פהיכל - פשרה⁸⁶.

(79 משנה וברייתא, סוטה כג, א. 80) שהוא מקריבה משלו (רש"י שם). ומנחת כהן אינה נאכלת. 81) בכת"י אברבנאל, חסרות המלים "שאינו אוכל", וכן נראה ב'קריית ספר'. 82) למזבח. 83) שהרי לכפרתה היא באה, ואין מנחת זר (= לא כהן) ובת כהן קריבין כליל בלא קמיצה (רש"י שם). 84) כרבנן הסבורים כרבי אלעזר ברבי שמעון (שם כג.). וראה למעלה ה"א מחלוקת רש"י ו'תוספות' בקביעת מקום בית דשן זה. (ראה ברש"י סוטה כ. שזוהי שריפה, וראה פ"ד מהל' סוטה ה"ד-טו). 85) ואינה טעונה צפון (משנה, זבחים טג). 86) מימרא של רבי אלעזר, בזבחים שם, ומנחות ח, א.

- 7 יג. מקדישין מנחה בכלי⁸⁷ שעל גבי קרקע⁸⁸,
- 8 וקומץין מפלי שעל גבי קרקע⁸⁹; ואין מקדישין
- 9 הקמץ בכלי שעל גבי קרקע⁹⁰. ומאימתי יתרו
- 10 השירים באכילה? משניצת האור פרב הקמץ⁹¹.

(87 ראה להלן פ"ג ה"ב, כי מקדשין את המנחה בכלי שרת. ואף כי המנחה קדושה ועומדת, שהרי הקדושה בפה - קדושת פה אינה אלא קדושת דמים, ואינה קדושת הגוף, ואינה נפסלת בטבול יום ובלינה, ואם נטמאת - נפדית, קדשה בכלי - קידשה קדושת הגוף ונפסלת בטבול יום ובלינה ואין לה פדיון, ראה רש"י סוטה יד, ב. 88) כלומר, אפילו ע"ג קרקע, ואין צורך שהכלי יהיה בידו של כהן, ראה מנחות ז, ב: "אמר רבא, פשיטא לי וכו' מקדשין מנחה בכלי שע"ג קרקע, שכן מצינו בסידור בויכין", "שמסדר הלחם שהוא שיריים, ובויכין שהן קומץ, על השולחן שעל גבי הקרקע, דהיינו דומיא דמנחה כשמביאה מביתו דמעורבין יחד הקומץ והשיריים" (רש"י, שם). 89) שם ז, א, ז, ב: "בעו מיניה מרב ששת, מהו לקמץ בכלי שעל גבי קרקע וכו' אמר רבא, פשיטא לי קומץ מכלי שע"ג קרקע, שכן מצינו בסילוק בויכין" (מעל השולחן שהיה על גבי קרקע, ובויכין מתירין את הלחם כקומץ שמתיר את המנחה, דקומץ מיקרי אזכרה, ובויכין נמי מיקרו אזכרה, דכתיב (ויקרא כד, ז) והיתה ללחם לאזכרה, דקומץ מתיר שיריים לאכול, דכתיב (שם ב, ג) והנותרת מן המנחה וכו' מאשי ה' - רש"י, שם). 90) ראה להלן פ"ג ה"ב, כי "נותן

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון ו' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות קיט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שכתב ה'מגיד משנה' פ"ו מהל' חמץ ומצה ה"ה, לפי שהיא מצה עשירה ואינה לחם עוני. ודלא כהתוספתא בפסחים פ"ב שיוצאין במצה מתובלת.

יח. הַמְחַמֵּץ¹¹³ מִנְחָה פְּסוּלָה¹¹⁴ - פְּטוּר; שְׁנֵאמַר: 7
 אֲשֶׁר תִּקְרְבוּ לֵי לֹא תַעֲשֶׂה חֻמֵּץ - הַפְּשָׁרָה 8
 לְהֵשֵׁם¹¹⁵, לֹא הַפְּסוּלָה¹¹⁶. חֻמְצָה פְּשֵׁיאָה פְּשָׁרָה 9
 וַיֵּצֵאתָ לַחֻוִץ¹¹⁷, וְחֹזֵר וְחֻמְצָה אַחֵר שֶׁנִּפְסְלָה 10
 בְּצִינְיָאָתָהּ - אֵינּוּ לֹקְהָ¹¹⁸. חֻמְצָה בְּרֵאשׁוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ 11
 - אֵינּוּ לֹקְהָ; שְׁנֵאמַר: אֲשֶׁר תִּקְרְבוּ, וְכִבֵּר קִרְבָּהּ זֶה 12
 וְהִיא פְּשָׁרָה¹¹⁹. 13

113) ברייתא, מנחות נו, א. (114) ראה להלן פ"א מהל' פסולי המוקדשין, כל מיני פסולים במנחות. (115) הראויה להקרבה. (116) שאינה ראויה להקרבה. ואף-על-פי שגם מנחה חומצת פסולה, ובכל זאת חייב המחמץ אחר המחמץ (למעלה הי"ד) - גזירות הכתוב היא במחמץ (ראה למעלה הט"ו, ועי' רש"י מנחות שם ד"ה או דילמא). (117) לעזרה. (118) על החימוץ השני. במנחות שם: "בעי רב פפא, חימצה ויצאת וחזר וחימצה מהו, כיון דיצאת איפסלה לה ביוצא, וכי הדר מחמץ לה לא מיחייב עלה משום מחמץ אחר מחמץ. או דילמא כיון דחימצה, פסול יוצא לא מהני ביה, וכי הדר מחמץ לה, מיחייב עלה משום מחמץ אחר מחמץ, תיקו". ומספק אין מלקין אותו. (119) במנחות, שם: "בעי רב מרי, חימצה בראשו של מזבח מהו, אשר תקריבו אמר רחמנא והא אקרבה, או דילמא מחוסר הקטרה כמחוסר מעשה דמי, תיקו". ואף כן פסק רבינו שאין מלקין אותו, מאחר שנשאר הדבר בספק (כסף-משנה).

יט. הַמְחַמֵּץ לֶחֶם הַפְּנִים - לֹקְהָ¹²⁰; שְׁנֵאמַר: כֹּל 14
 הַמְנַחֵה¹²¹. אֲבָל מִנְחַת נְסֻכִים - אֵין בָּהּ מְלָקוֹת; 15
 שְׂאֵם גְּבֻלָה בְּמִים - הַרִי נִפְסְלָה קֹדֶם שְׁתַּתְּחִיץ¹²², 16
 וְאֵם גְּבֻלָה בְּיַיִן¹²³ שֶׁל נְסֻכִים - מִי פְרוֹת הֵן וְאֵין 17
 מְחַמְצִיץ¹²⁴. 18

120) כדעת רבי עקיבא, בברייתא מנחות נו, א. (121) ולחם הפנים בכלל מנחה, ראה למעלה ה"ג. והעיר ה'כסף משנה' כי בגמרא שם למד כן רבי עקיבא ממה שנאמר (שם, שם) "אשר תקריבו", עיי"ש בדבריו, וראה גם ב'הר המוריה' כאן. (122) שהרי מנחת נסכים אינה באה אלא שמן, ואם כן הרי הוא כמחמץ מנחה פסולה, שפטור (למעלה הי"ח). וכדעת רבי עקיבא שם, ולא כרבי יוסי הגלילי הסובר "מנחת נסכים שגבלה במים - כשירה". (123) בדפוס רומי וויניציאה: "בשמץ". וכן הביא 'מעשה רוקח'. ועי' בשאלות-ותשובות 'נודע ביהודה' מהדורא קמא, חלק א"ח סי' כב. (124) ראה פ"ה מהל' חמץ ומצה ה"ד.

כ. הַחֲטִיִּם שֶׁל מִנְחוֹת¹²⁵ אֵין לוֹתְתִין אוֹתָן¹²⁶, שְׂמָא 19
 יַחְמִיצוּ; שְׁהָרִי בַחוּץ לוֹתְתִין אוֹתָן, וְאֵין הַכֹּל זְרִיזִין 20
 לְשִׁמְרָן¹²⁷. אֲבָל מִנְחַת הַעֶמֶר, הוֹאֵיל וְהִיא שֶׁל צִבּוֹר 21
 - לוֹתְתִין אוֹתָהּ; שְׁהָרִי הַצִּבּוֹר זְרִיזִין הֵן וּמְשַׁמְרִין 22
 אוֹתָהּ¹²⁸. 23

(101) כלומר, על איזו עשייה ועשייה חייב. (102) שם במשנה: "וחייב על לישתה ועל עריכתה ועל אפייתה". (103) "עריכה הוא שעורכין אותה ועוסקין בו בידים" (רבינו, שם). (104) שם נה, ב - בברייתא. "וקיטוף הוא ציור החלות" (פירוש המשנה). ורש"י שם מפרש "שמחליק פניה במים", וראה פ"ה מהל' חמץ ומצה ה"כ, שמדברי רבינו שם נראה כפירוש רש"י. (105) בברייתא שם: "לא תאפה חמץ וכו' לפי שנאמר לא תעשה חמץ, יכול לא יהא חייב אלא אחת על כולם, תלמוד-לומר לא תאפה, אפיה בכלל היתה, למה יצאת להקיש אליה, מה אפייה מיוחדת שהיא מעשה יחידי (= מעשה חשוב בפני עצמו - רש"י), וחייבין עליה בפני עצמה, אף אני אביא לישתה ועריכתה, וכל מעשה יחידי שבה, לאתווי קיטוף, שהוא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה". (106) תוספתא מנחות פ"ז: "ואם החמץ את שיריה עובר משום ד' דברים, משום כל תלוש ובל תירק (תערך, כצ"ל - מנחת ביכורים) ובל תקטוף ובל תאפה וכו'". וראה ב'הר המוריה' כאן.

1 טז. הַנִּיחַ שְׂאוֹר עַל גְּבִי הַעֶסָה וְהֵלֶךְ וַיֵּשֶׁב לוֹ 1
 וְנִתְחַמְצָה מֵאֵלֶיהָ - לֹקְהָ¹⁰⁷; שֶׁהִנְחַת הַשְּׂאוֹר הוּא 2
 הַמְעַשֶּׂה¹⁰⁸. 3

(107) מנחות נו, ב: "אמר רבי אמי, הניח שאור ע"ג עיסה והלך וישב לו ונתחמצה מאליה חייב עליה וכו' כמעשה צלי של שבת", כלומר, הכא חייב בהנחה בעלמא, כי היכי דמחייב בשבת אם היה בו מעשה צלי גמור שהיפך בו (רש"י, שם). (108) כלומר, כדי לחמץ את העיסה אין צורך בשום דבר אחר אלא להניח עליו את השאור, אבל במניח בשר על גבי גחלים בשבת, אינו חייב משום מבשל בשבת, אלא אם היפך בו, שעל-ידי ההנחה בלבד, אינו מתבשל, ראה שם גמרא ורש"י.

4 יז. תֵּבַל הַשְּׂוֹרִים¹⁰⁹ בְּקִצְחָה¹¹⁰ אוּ בְּשִׁמְשָׁמִין אוּ כֹּל 4
 מִיַּיִן תֵּבְלִין וְשִׁמְזִים - בְּשָׂרָה. מִצָּה¹¹¹ הִיא, אֶלְא 5
 שְׁנִקְרָאת מִצָּה מִתְּבַלְתָּ¹¹². 6

(109) מנחות כג, ב - בברייתא: "תיבלה בקצח או בשומשומין ובכל מיני תבלין כשרה, מצה היא אלא שנקראת מצה מתובלת", וכן בתוספתא (זבחים פ"י): "וכולן רשאים הכהנים וכו' ולתת לתוכן תבלי חולין וכו'". ומלשון הברייתא "תיבלה" (מלשון נקיבה) נראה לו לרבינו כי מדובר על המנחה. כלומר, השיריים ולא על הקומץ שאם מתבלו בתבלין הרי הוא יתר ופסול כמפורש במנחות ו, א - במשנה (ראה כסף-משנה). (ואף-על-פי ששם מדובר בשעת הקמיצה - סובר רבינו שיתר פוסל גם אחר-כך). (110) "הוא כמין כמון, ודק ממנו, והוא שחור" (אבן עזרא, ישעיה כח, כה). (111) כן כתב רבינו פ"ה מהל' חמץ ומצה ה"כ: "מותור ליתן התבלין והשומשומין והקצף וכיוצא בהן לתוך הבצק", כלומר, ואין כאן חשש של חימוץ. ודלא כהראב"ד שכתב כאן כי אין להתיר את התיבול אלא לאחר האפיה, אבל בעודה לישא אסור משום חימוץ, וראה גם בדבריו פ"ו מהל' חמץ ומצה, שם. (112) כן הוא בברייתא, שם. והכוונה שאין יוצאים במצה בכזית ראשון כליל ראשון של פסח (וראה ב'תוספות' מנחות שם ד"ה תיבלה), כמו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שאינן טעונין שמן, כדאמרינן בפרק שתי הלחם (מנחות צה:):
לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים, דתנור מקדש להו".

יום שני ז' ניסן ה'תשע"ז

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִי

1) מבאר בו מצות עשיית המנחות, וכיצד הן נעשות, ומעשה הקמיצה.

א. מִצְוֹת עֲשֵׂה לַעֲשׂוֹת פֶּל מִנְחָה פְּמִצּוֹתָהּ הָאֲמֹרָה 13
בְּתוֹרָהּ². 14

2) שנאמר (ויקרא ב, א"ז) "ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה' וגו' ואם מנחה על המחבת קרבנך וגו' ואם מנחת מרחשת", ואמר להשלמת המעשה (שם ו, ז) "וזאת תורת המנחה".

ב. וְכִיצַד עֲשִׂיתָ חֲבִיתִי כִּהְיֶה גְדוֹל? מֵבִיא עֶשְׂרוֹן 15
שֶׁלֶם³ וּמִקְדִּישׁוֹ⁴, וְחֻצְוָהוּ בְּחֻצֵי עֶשְׂרוֹן שְׁבַמְקֻדָּשׁ; 16
שְׂאֵף עַל פִּי שֶׁהִיא קָרְבָה חֲצִיין - אֵינָה מִתְקַדֶּשֶׁת 17
לְחֻצְיֵינוּ⁵. וּמֵבִיא עֲמָה שְׁלֹשֶׁת לֶגִין שְׁמֶן. שְׁנֵאמַר: 18
בְּשֶׁמֶן תַּעֲשֶׂה - לְהוֹסִיף לָהּ שְׁמֶן פְּנִסְכֵי הַכֹּפֶשֶׁת. 19
וּבֹלֵל הַסֶּלֶת בְּשֶׁמֶן, וְחֹלְטָהּ⁶ בְּרוֹתְחִין, וְלֶשׁ מִכָּל 20
חֻצֵי עֶשְׂרוֹן שֶׁשׁ חֲלוֹת. וְנִמְצְאוּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה חֲלוֹת⁸. 21

3) של סולת. 4) על ידי נתינת הסולת לתוך מדת העשרון שבמקדש. 5) משנה שם נ: ובגמרא שם: "אילו נאמר מנחה מחצית הייתי אומר מביא חצי עשרון מביתו שחרית ומקריב, חצי עשרון מביתו ערבית ומקריב, תלמוד לומר (שם, יג) מחציתה בבקר ומחציתה בערב, מחצה משלם (=מעשרון שלם שנאמר שם עשירית האיפה סלת מנחה) הוא מקריב, הא כיצד מביא עשרון שלם וחוצהו, ומקריב מחצה בבקר, ומחצה בין הערביים". 6) "כשנותנין וכו' הרותחים על הקמח קורין אותו חליטה". 7) "תעשה מרבכת, מלמד שנעשית ברותחין כל צרכה". ובפירוש המשנה למנחות פרק ט משנה ג כתב רבינו על דברי הספרא הנ"ל: "והענין הזה הוא שיהא כל שמן שעושין עימה רותח. אבל מדברי רבינו כאן ולמעלה פרק ט הלכה יט נראה כי חליטה היא במים רותחים וכן פירש הראב"ד בספרא שם. 8) משנה מנחות עו. "כל המנחות באות עשר עשר, חוץ מלחם הפנים וחביתו כהן גדול שהם באות שתיים עשרה". ובגמרא שם נלמדו חביתו כהן גדול בגזירה שווה "חוקה - חוקה" מלחם הפנים: (ויקרא ו, ט) "מאשי חק עולם לה'" ונאמר בלחם הפנים (שם כד, ט) "מאשי ה' חק עולם" מה בלחם הפנים שתיים עשרה חלות, שנאמר (שם, ה) "ואפית אותה שתיים עשרה חלות", אף חביתו כהן גדול שתיים עשרה חלות.

ג. וְאַחַת אַחַת הֵיוּ נֶעֱשׂוֹת. וְכִיצַד עוֹשֶׂה? מִחֻלֶּק 22
הַשְּׁלֹשָׁה לֶגִין בְּרִבְעִיעִת שְׁבַמְקֻדָּשׁ, רִבְעִיעִת לְכָל 23
חֻלָּה, וְאוֹפָה הַחֻלָּה מֵעַט וְאַחַר כֵּן קוֹלְהָ? אוֹתָהּ עַל 24
הַמִּחְבֶּת¹⁰ בְּשֶׂאֵר רִבְעִיעִת הַשְּׁמֶן שְׁלָהּ. וְאֵינָה מִבְּשֻׁלָהּ 25
הַרְבֵּה¹¹, שְׁנֵאמַר: תְּפִינִי - בֵּין בְּשֻׁל וְנָא. 26

9) מטגן בשמן. 10) שהרי נאמר בהם (שם ו, יד) "על

125) דברי רבי זירא, אמר רבה בר ירמיה אמר שמואל, בפסחים לו, א. מ, א. 126) "לתיתה היא לשורן במים מעט, ולכותשן במכתשת להסיר מורסנן כדי שתהא סולתן נקיהה" (רש"י, שם). 127) אבל הכהנים, שזריזין הן, לותתין את המנחות, ראה תוספתא זבחים פ"י: "וכולן רשאיין כהנים לשנות באכילתן מנחות ללותתן וכו'". 128) שם בגמרא: "ומאי שנא ממנחת העומר, דתניא מנחת העומר לותתין אותה וצוברין אותה, ציבור שאני". ומפרש רש"י בלשון ראשון: "מנחת העומר קרבן ציבור הוא, וכל עסקין שלה נעשין על-פי בית-דין וכו' ולתיתה הכל בבית-דין וברזיזין הוא".

1) כ.א. פֶּל הַמִּנְחוֹת הַנְּאֻפּוֹת נְלוֹשׁוֹת בְּפוֹשְׁרֵינוּ¹²⁹, 1
וּמִשְׁמֶרְן שְׁלֵא יִחְמִיצוּ; הוֹאִיל וְלִישְׁתָּן וְאֶפְיִתָּן 2
בְּפָנִים בְּעֶזְרָה¹³⁰, אֲנִישֵׁי פָנִים זְרִיזִין הֵן. 3

129) משנה, מנחות נה, א. "וכך יפה לפת" (תפארת ישראל, שם פ"ה מ"ב). 130) ראה להלן הכ"ג, ורוצה לומר: אף כי הפושרין מחמיצין העיסה (ראה בהל' חמץ ומצה שם ה"א), הוֹאִיל וְלִישְׁתָּן וְאֶפְיִתָּן בְּפָנִים בְּעֶזְרָה, אנשי פנים זריזין הן, ושומרים שלא יחמיץ.

4) כ.ב. וּבְמִקּוֹם שְׁמִבְשָׁלִין קְדָשֵׁי קְדָשִׁים, שֶׁם אוֹפִין 4
אֶת הַמִּנְחוֹת; שְׁנֵאמַר: זֶה הַמִּקּוֹם אֲשֶׁר יִבְשָׁלוּ שֶׁם 5
הַכֹּהֲנִים אֶת הָאֶשֶׁם וְאֶת הַחֻטָּאת, אֲשֶׁר יֵאָפוּ אֶת 6
הַמִּנְחָה וְגוֹמְרֵי¹³¹. 7

131) משנה וגמרא במנחות צו, א. וכפירוש ה'תוספות' שם ד"ה שאלו, וראה 'כסף משנה' ו'לחם משנה' כאן.

8) כ.ג. פֶּל הַמִּנְחוֹת¹³² - טְחִינָתָן וְהִרְקָתָן בְּחוּץ, 8
וְלִישְׁתָּן וְעִרְכָתָן וְאֶפְיִתָּן בְּפָנִים¹³³. וְכָל מַעֲשֵׂיהֶן 9
כְּשֵׁרִים בְּזֶר, עַד שֶׁיָּבֹאוּ לְבֵית הַקְּמִיצָה¹³⁴. וּמִחְבֶּת 10
וּמִרְחֶשֶׁת הֵיוּ בְּעֶזְרָה, וּשְׁתֵּיהֶם מִכָּלִי הַשֶּׁרֶת 11
וּמִקְדָּשֵׁינוּ¹³⁵. וְתַנּוּר שֶׁל מִקְדָּשׁ שֶׁל מִתְּכַת הֵיכָל¹³⁶. 12

132) בדפוס רומי וויניציאה ודפוס מג"ע (ב'מעשה ורקח') "כל המנחות", וכן הוא גם בכמה דפוסים חדשים. אבל הנוסחא שלפנינו היא הנכונה, שהרי שתי הלחם ולחם הפנים קרויים מנחה (למעלה ה"ג) ולישתן ועריכתן בחוץ (פ"ה מהל' תמידין ומוספין ה"ז, ופ"ח שם ה"ז), ואם-כן אין כאן "כל המנחות" (כסף-משנה). 133) בעזרה, תוספתא מנחות פ"א. והרקדה היא פועלת המניף בנפה (= העברת הקמח בנפה). 134) תוספתא שם. וכן הוא מנחות ט, א. יח, ב. ופסחים לו, א. 135) "דכיון דבעינן אפיה בפנים, אם-כן מחבת ומרחשת הנזכרים בתורה היו כלי שרת, ומקדשים כדילפינן למעלה (פ"א מהל' כלי המקדש ה"ט) דכלי שרת מקדשין (קריית פרי)". וראה מנחות ג, א. נא, א. וסג, א. 136) זבחים צה, ב: "תנור של מקדש, מתכת היה". ושם צו, א - אמרו: "נעביד דחרס וכו' דכיון דאיכא שתי הלחם ולחם הפנים דאפייתן בתנור וקדושתן בתנור, הוה ליה כלי שרת, וכלי שרת דחרס לא עבדינן". ופירש רש"י: "וקדושתן בתנור שאין נעשין בכלי שרת, לפי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני ז' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות קכא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לעשייתן ונתנה (לסולת) ונותן שמן עליה וכוללה וכו'".
24) שם כברייטא: "נותן שמן כו' ונותן שמן עליה וכוללה וכו' ונותן עליה שמן וכו'". וממה שאמרו בסוטה יד: "ונתנה לתוך כלי שרת ומקדשה בכלי שרת ונותן עליה שמנה ולבונתה", נראה שקודם היציקה נותן אותה בכלי שרת. 25) שנאמר (ויקרא ב, א) "ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה". והיינו קומץ לבונה.

18 ו. מנחת המנחת והמרחשת פיצד? נותן השמן
19 בכלי ונותן עליו הסלת, ונותן על הסלת שמן אחר
20 וכולל הסלת. ואחר כך לשה בפושרין²⁶ ואופה
21 אותה במנחת או במרחשת כמו שצנדר²⁷, ופותת
22 אותה פתים²⁸ ונותנה בכלי שרת²⁹, ויצק עליה שאר
23 השמן³⁰, ונותן לבונתה³¹.

26) משנה שם נה. "כל המנחות נילושות בפורשין ומשמרין שלא יחמיצו". 27) אם מרחשת - מרחשת, ואם מחבת - מחבת. 28) משנה שם עה. "כל המנחות הנעשות בכלי טעונות פתיתה". שנאמר במחבת (שם ב, ו) "פתות אותה פתים ויצקת עליה שמן מנחה היא", ואמרו שם כברייטא "לרבות כל המנחות לפתיתה", אפילו מאפה תנור. 29) לכאורה נראה שעד כאן לא היה בכלי שרת, אבל צריך עיון, הרי מחבת ומרחשת הן כלי שרת. 30) שכן נאמר (שם) "פתות אותה פתים ויצקת עליה שמן". וראה מנחות עה. שלדעת כולם, יוצק אחר פתיתה. 31) משנה מנחות נט. "ואלו טעונות שמן ולבונה, מנחת הסולת והמחבת והמרחשת", משום שנאמר (שם ב, א) במנחת סולת, "ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה' סלת יהיה קרבנו ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה", ודרשו בגמרא שם "נפש" לרבות כל מנחת יחיד שטעונה לבונה, וכשם שבמנחת סולת נותן הלבונה אחר יציקת השמן, כן במחבת ומרחשת.

24 ז. מה בין מחבת למרחשת? מרחשת יש לה שפה³²,
25 והבצק שאופין אותו עליה רך, שהרי יש לה שפה
26 ואינו יוצא. ומחבת אין לה שפה, והבצק שאופין
27 אותו בה קשה, פדי שלא יצא מפאן ומפאן.

32) סביב. וכדברי ר' חנינא (במשנה במנחות סג.) "מרחשת עמוקה ומעשיה רוחשין ורכין, מחבת צפה ומעשיה קשין". כלומר, "מרחשת כלי עמוק שיש לו שפה והעיסה שמבשלים בה רך וניגר מאד, הוא עניין מה שאמר ומעשיה רכין, ומחבת כלי שאין לו שפה ולפיכך תהיה העיסה קשה כדי שלא תגר, וזה העניין שאמר מעשיה קשין".

28 ח. מנחת מאפה תנור פיצד? אם חלות היא³³ -
29 בולל³⁴ הסלת בשמן, ולש בפושרין ואופה, ופותת³⁵
30 ונותן בכלי שרת, ונותן עליה לבונתה. ואין בה
31 יציקת שמן³⁶, שנאמר: חלות מצת בוללת בשמן³⁷.
32 ואם ריקקין היא - לש את הסלת בפושרין³⁸ ומושח
33 את הריקקין בשמן, שנאמר: וריקקו מצות משחים
34 בשמן. ויראה לי, שאחר אפיה מושח אותם³⁹.

33) שכן נאמר (שם, ד) "וכי תקריב וגו' מאפה תנור וגו'

מחבת בשמן תעשה", הרי שצריכים טיגון בשמן, וגם נאמר (שם) "תופיני", הרי שצריך גם אפייה בתנור. 11) כלומר, אינו אופה אותה הרבה, כיוון שצריך לטגנה אחר כך במחבת".

1 ד. ואחר כך חולק כל חלה וחלה לשנים
2 באמור¹², פדי שיקריב החצי בבקר והחצי בערב.
3 ולוקח החציים וכולל כל אחד מהן לשנים
4 ופותת, עד שתמצא כל פתיתה פפולה לשנים¹³.
5 ומקריב החציון עם חצי קמץ לבונה בבקר¹⁴,
6 והחצי הנשאר עם חצי קמץ לבונה - בערב.
7 ואם היתה מנחת חנופה¹⁵ - אינו חוצה, אלא
8 מקריבה פלה פאחת עם קמץ לבונה¹⁶. ושתייהן
9 פליל לאשים.

12) כלומר, ביד ולא בכלי. וכן הוא במנחות פז: "בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא חביתי כהן גדול כמה מחלקן לחלות, ביד או בכלי, פשיטא דביד, דאי בכלי, וכי טורטני (=משקולת) יכניס (=בעזרה), ויכניס, כיוון דבקלה כתבי (והשיבו לחמכם במשקל" - שם כו, כו), לאו אורח ארעא". 13) במנחות עה: במשנה: "מנחת כהן משיח לא היה מקפלה" ובגמרא שם: "אמר רבה אינו מקפלה לארבעה אבל מקפלה לשניים". 14) כדעת חכמים במנחות נב. שמפריש לה קומץ אחד, חצי קומץ שחרית וחצי קומץ בין הערביים. 15) ראה למעלה פרק י"ב הלכה ד כי כל כהן, כשיכנס לעבודה בתחילה, מקריב מנחת חינוך. 16) כן הוא בספרא (פרשת צו פרק ד הלכה ו): "מה אהרן מביא חצאים אף בניו יהיו מביאים חצאים, תלמוד לומר זה" (משנה למלך).

10 ה. מנחת הסלת פיצד היתה נעשית? מביא עשרון
11 סלת¹⁷, או פמה עשרונות¹⁸, או פפי נדרו¹⁹, ושמן
12 הראוי לה²⁰. ומודד בעשרון של מקדש²¹. ונותן
13 שמן בכלי, ואחר כך נותן עליו את הסלת²², ואחר
14 כך נותן שמן אחר על הסלת וכולל הסלת בו²³,
15 ואחר כך נותנה בכלי שרת וצק לתוכה שמן²⁴.
16 ושמן שנתן תחלה עם השמן הפלול עם שמן
17 שיצק - הפלל לג לעשרון. ונותן עליה לבונתה²⁵.

17) "כל המנחות הקריבות לגבי המזבח אין כל אחד מהן פחותה מעשרון". 18) כגון במנחת נסכים, שמביא על הכבש שלושה עשרונים ועליהם שלושה לוגים שמן. 19) כי "חמש מנחות הבאות בנדר ונדבה (ומנחת סולת אחת מהן), יש לו להתנדב ולנדור מהן כל מה שירצה אפילו אף עשרון". 20) דהיינו לוג שמן לכל עשרון. 21) מנחות פז. במשנה: "שתי מדות של יבש היו במקדש, עשרון וחצי עשרון וכו', עשרון מה היה משמש שבו היה מודד לכל המנחות". 22) משנה במנחות עה: "כל המנחות הנעשות בכלי (=כגון מחבת ומרחשת - רש"י ורבינו בפירוש המשנה שם) טעונות שלשה (מנחות שמן, יציקה ובלילה ומתן שמן בכלי קודם לעשייתן". 23) שם עה. כברייטא: "כיצד עושה (המדובר בכל המנחות - רש"י) נותן שמן בכלי קודם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

11 הֲרִיקִין - כְּשֶׁרָה⁵³; לֹא נֶאֱמְרוּ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּוּ
12 אֶלָּא לְמַצְוָה, שֶׁכֶּף הִיא מִצְוָתָהּ.

50) את הסולת עם השמן. (51 מדברי רבינו נראה שאפילו לא פתת כלל כשר. ומה שכתב רש"י שם "לא פתת אלא כדי קמיצה" היינו שבקמיצתו פתת שיעור קומץ. (52) את המנחה לקרן דרומית מערבית. (53) במשנה שם: "לא יצק לא בלל ולא פתת ולא מלח ולא הניף לא הגיש וכו' ולא משחן כשרה" ורבינו השמיט "לא יצק" משום שאמרו שם בגמרא, שאין הכוונה שלא יצק כלל, שאם כן - פסול, אלא "לא יצק כהן אלא זר".

13 יב. סֵדֶר הַבָּאָת הַמִּנְחָה כִּיצַד? מֵבִיא אָדָם סֹלֶת
14 מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ בְּקִלְתוֹת שֶׁל פֶּסֶף אוֹ שֶׁל זָהָב אוֹ שֶׁל
15 שָׁאָר מִיָּנֵי מִתְכוֹת, כְּלִי שֶׁהוּא רָאוּי לְכָלִי שָׁרֵת⁵⁴.
16 וְאִם הִיְתָה מִנְחַת הַסֹּלֶת⁵⁵ - נוֹתְנָה לְכָלִי שָׁרֵת⁵⁶
17 וּמִקְדָּשָׁה כְּכָלִי שָׁרֵת⁵⁷. וְאִם הִיְתָה מִן הַמִּנְחוֹת
18 הַנֶּאֱפֹת - אוֹפָה אוֹתָהּ שֵׁם בַּמִּקְדָּשׁ, וּפּוֹתֵת כְּמוֹ
19 שְׂבָאֲרָנוּ, וְנוֹתֵן הַפְּתִיתִין לְכָלִי שָׁרֵת. וְנוֹתֵן עָלֶיהָ
20 שְׂמֶנֶה וּלְבוֹנְתָהּ וּמּוֹלִיכָה אֶצֶל פֶּה⁵⁸. וְהַפְּהוּ מוֹלִיכָה
21 אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ⁵⁹ וּמְגִישָׁה בְּקֶרֶן דְּרוּמִית מִעֲרֹבִית כְּפִנְדָּ
22 חֲדָה שֶׁל קָרֶן וְדִיּוֹ. וּמְסַלֵּק אֶת כָּל לְבוֹנְתָהּ לְצַד
23 אֶחָד⁶⁰, וְקוֹמֵץ מִמְּקוֹם שֶׁנִּתְרַבָּה שְׂמֶנֶה; שֶׁנֶּאֱמַר:
24 מִסֻּלְתָהּ וּמִשְׂמֶנֶהּ. וְנוֹתֵן הַקֶּמֶץ לְכָלִי שָׁרֵת וּמִקְדָּשׁוֹ
25 בְּכָלִי שָׁרֵת⁶¹. וְקֶמֶץ שֶׁחֲלָקוֹ בְּשָׁנֵי כָּלִים - אֵינּוּ
26 קְדוֹשׁ⁶², וְחֻזֵר וּמִקְדָּשׁ⁶³. וּמְלַקֵּט אֶת כָּל לְבוֹנְתָהּ
27 וְנוֹתְנָה עַל הַקֶּמֶץ שֶׁבְּכָלִי וּמְעַלְהוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ
28 וּמוֹלְחֻוֹ⁶⁴, וְנוֹתְנָה עַל גְּבֵי הָאֲשִׁים מִכָּלִי שָׁרֵת⁶⁵. וְאִם
29 מִנְחַת כְּהֻנִּים הִיא - אֵינּוּ קוֹמֵץ⁶⁶, אֶלָּא נוֹתֵן מִלֶּחֶם
30 עַל כֶּלֶה⁶⁷ וּמְשַׁלֵּף הַכֹּל עַל גְּבֵי הָאֲשִׁים.

54) בגמרא סוטה שם אמרו: "בקלתות של כסף ובקלתות של זהב וכו', בכלים הראויין לכלי שרת וכו' דתניא כלי שרת שעשאן של עץ רבי פוסל" וכן פסק רבינו למעלה (פרק א מהלכות בית הבחירה הלכה יח): "וכל כלי שרת אין עושין אותן אלא מן המתכת לבד ואם עשאן של עצים או של עצם או אבן או של זכוכית פסולין". (55) למעט מאפה תנור. (56) והיינו לאחר הבלילה, לפני היציקה. (57) היינו, שמכווין לקדשה, לפי שאין כלי שרת מקדשין, אלא מדעת. (58) "דכתיב (ויקרא ב, ב) "והביאה אל בני אהרן וגו'". (59) דכתיב (שם, ח) והגישה אל המזבח". (60) ובגמרא שם: "כי היכי דלא תקמוץ בהדי מנחה, כדתנן קמץ ועלה בידו צורו או גרגר מלח או קורט לבונה פסול". (61) בגמרא שם: "למה לי, הא קדשה חדא זימנא - דם אף על גב דקדישתיה סכין בצוואר בהמה, הדר מקדיש ליה בכלי שרת, הכא נמי לא שנא". (62) במנחות ז: "איתמר קומץ שחלקו בשני כלים רב נתמן אמר אינו קדוש ורבא אמר קדוש, הדר ביה כליס רבא מההיא (=רבא חזר בו מדעתו, והסכים לדעת רב נחמן, שאינו קדוש)". (63) כלומר, על ידי עירובן ונתינתן בכלי אחד (משנה למלך). [ואין זה דומה ל"נשפך הדם מצוואר הבהמה ואספור", שפסול - שכיוון

חלות מצות וגו' וריקין מצות וגו'". (34) ראה מנחות עד: במשנה: "החלות טעונות בלילה וריקין משיחה". ושם עה. "חלות בלילות ואין ריקין בלולין, ריקין משוחין ואין חלות משוחות". (35) שם עה. במשנה: "כל המנחות הנעשות בכלי טעונות פתיחה", שנאמר במנחת מחבת (שם ב, ו) "פתות אותה פתים ויצקת עליה שמן, מנחה היא", ואמרו בבבביתא שם "לרבות כל המנחות לפתיחה", אפילו מאפה תנור. (36) שנמעטה מנחת מאפה מיציקת שמן. (37) לפיכך צריכה בלילה. (38) כלומר, בזה מתחיל עשיית המנחה, כי אין בה בלילה. (39) כן נראה ממה שאמר רבי (שם עה.) חלות בוללן אחר האפייה, ואם כן הוא הדין לריקין, שלדברי הכל "ריקים מושחן" - שמושחן אחר האפייה.

1 ט. וְכִיצַד מוֹשְׁחֵן? מֵבִיא לֵג שְׂמֵן לְכָל עֶשְׂרֹן
2 וּמוֹשְׁחֵן וְחֻזֵר וּמוֹשְׁחֵן עַד שֶׁיִּכְלֶה כָּל הַשְּׂמֵן שֶׁבִּלָּג.

3 י. כָּל אַרְבַּע מִנְחוֹת אֵלּוּ הָאֲפוּיוֹת⁴⁰, כְּשֶׁאוֹפִין אוֹתָן
4 - אוֹפִין כָּל עֶשְׂרֹן עֶשֶׂר חֲלוֹת⁴¹. וְאִם רָבָה בְּחִלּוֹת
5 אוֹ חֶסֶר - כְּשֶׁרָה⁴². וְכִיצַד פּוֹתְתִין אוֹתָן⁴³? כּוֹפֵל
6 הַחֲלָה לְשָׁנִים, וְהַשְּׁנִים לְאַרְבָּעָה, וּמְבַדִּיל⁴⁴. וְאִם
7 הִיְתָה הַמִּנְחָה שֶׁל זָכְרִי כְּהֵנָה⁴⁵ - אֵינּוּ מְבַדִּיל
8 וּפּוֹתֵת⁴⁶. וְכָלִין⁴⁷ פְּתִיתִין כְּזִיתִים⁴⁸. וְאִם הִגְדִּיל
9 הַפְּתִיתִין אוֹ הַקֶּטִּין אוֹתָן - כְּשָׂרִים⁴⁹.

(40) מחבת, מרחשת, מאפה תנור חלות, ומאפה תנור ריקין. אבל מנחת סולת לא הייתה נאפית לפני שמחלקים אותה לכהנים, ואין לה צורך בעשר חלות. (41) ובגמרא שם למדו כן מלחמי תודה "מה לחמי תודה עשר (=לכל מין עשר), אף כאן עשר". (42) וכן הדין נותן שהרי תודה עצמה שממנה למדו לכל המנחות - לא נאמר בה ארבעים חלות אלא למצוה. (43) לארבע מנחות הללו, אבל מנחת סולת אין בה פתיחה, שאין פתיחה אלא לפני קמיצה, וזו נקמצה בעודה סולת. (44) כלומר, מקפל את החלה לארבע, ומבדיל (=מנתק) את כל ארבעת החלקים אחד מן השני. (45) שאינה נקמצת, אלא כולה כליל על המזבח. אבל מנחת נקבות מן הכהנים, שנאכלת ונקמצת, דינן כדיו מנחת ישראל. ולעניין מנחת חבתי כהן גדול. (46) כלומר, פותת (=כופל לארבע), אבל אינו מבדיל את הפתיתים אחד מן השני, וכן הוא במשנה שם: "מנחת כהנים קופל אחד לשנים ושניים לארבעה ואינו מבדיל", משום דלא בעי קמיצה. (47) אף אלו שפותתן ומבדיל. (48) משנה שם: "יכולין פותתן כזיתים" ופירש רבינו שם: "אמר רחמנא פתות אותה פתים, ואמרו [בגמרא] אותה פתים ולא פתיה פתיתין, רוצה לומר שאינו מפליג בפתיחה, רק לא יהו פחות מכזית". (49) משנה במנחות יח. "לא יצק וכו' ולא פתת וכו' או שפתתן פתים מרובות וכו' כשרה", ובגמרא (שם יח): "מאי פתין מרובות, שריבה בפתייתן (=באופן שכל פתיחה ופתיחה פחותה משיעור כזית), ואיבעית אימא לעולם פתים מרובות ממש (=שמיעט בפתייתן, באופן שכל פתיחה ופתיחה הייתה גדולה יותר משיעור כזית)".

10 יא. לֹא כָּלִין⁵⁰, לֹא פְּתִיתִין⁵¹, לֹא הִגִּישׁ⁵², לֹא מִשַּׁח אֶת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שני ז' ניסן – ספר עבודה – הל' מעשה הקרבנות קבג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

“השמן מיעוטו מעכב את רובו”. ובגמרא שם: “אמר קרא (שם ב, ב) ומשמנה, שאם חסר כל שהוא פסולה”.

פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

1) יבאר בו שמתנדב אדם ומביא עולה או שלמים או אחת מחמשה מיני מנחות הבאות בנדבה.

- 11 א. מִתְּנַדֵּב אָדָם וְנֹדֵד עוֹלָה וּשְׁלָמִים² וְכָל מִין
- 12 שְׁרֵצָה מִחֲמֹשֶׁה מִיְּנֵי מְנַחֹת הַבָּאִין בְּנֹדֵד וְנִדְבָה³.
- 13 וּמִתְּנַדֵּב אוֹ נֹדֵד מְנַחָה מִמְּנַחַת נְסִכִּים⁴ לְבִדָּה⁵ מֵאֵי
- 14 זֶה מִין מְשֻׁלָּשָׁה מִיְּנֵי מְנַחֹת נְסִכִּים⁶, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ⁷.
- 15 וּמִתְּנַדֵּב אוֹ נֹדֵד יֵין בְּפָנָי עֲצָמוֹ⁸, אוֹ לְבוֹנָה בְּפָנָי
- 16 עֲצָמָה⁹, אוֹ שֶׁמֶן בְּפָנָי עֲצָמוֹ¹⁰, אוֹ עֲצִים לְמַעְרְכָה¹¹,
- 17 מְפָנֵי שֶׁהֵן פְּקָרְבָן¹², שְׁנֵאמַר: וְלִקְרָבָן הָעֲצִים¹³.

2) שנאמר (ויקרא א, ב'ג) "אדם כי יקריב מכם קרבן לה' וגו' אם עולה קרבנו וגו'", והמדובר בקרבן נדבה (ספרא שם פרשה ב הלכה ד, ורש"י שם). 3) כגון מנחת הסולת, מנחת המחבת, מנחת המחרשת, מנחת מאפה תנור, חלות ומנחת מאפה תנור ריקין, ראה למעלה פ"ב הלכה ד. 4) ראה למעלה פ"ב הלכה א, כי היין והסולת שמביאים עם הקרבן, הם הנקראים "נסכים", והסולת לבריה נקראת "מנחת נסכים". 5) כלומר, אפשר לנדד או לנדב מנחת נסכים אפילו בלי קרבן, וראה בזבחים פד. ומנחות קד: קו. דברי רבא. 6) נסכי כבש, נסכי איל ונסכי פד. 7) למעלה שם הלכה ד. 8) משנה מנחות קד: תוספתא מנחות פ"ב, וספרא ויקרא דבורא דנדרבה פרשה ח הלכה ה. וראה בזבחים צא: כיצד היה מקריב את היין בפני עצמו, וראה גם להלן פט"ז הלכה יד, ופי"ז הי"ב. 9) מנחות קו: וספרא שם הלכה ד. וראה להלן פט"ז שם. 10) כרבי טרפון במשנה שם קד: ובספרא שם הלכה ז. ולא כרבי עקיבא, משום שסתם משנה (שם קז.) כ"ו טרפון: "הרי עלי שמן, לא יפחות מלוג. רבי אמר, שלשה לוגין". ומחלוקת ואחר-כך סתם, הלכה כסתם (כספ"מ-משנה בשם ר"י קורקוס). ועוד, כי גם רבי הנ"ל סובר כמותו (כספ"מ-משנה). וראה להלן פט"ז שם. 11) שם כ: קו: וספרא שם. וראה למעלה פ"ו מהלכות כלי המקדש הלכות ט"ז, ובפ"ח שם הלכה ז. 12) מנחות וספרא שם. 13) במנחות שם, מובא הפסוק "והגורלות הפלנו על קרבן העצים" (נחמיה י, לה).

- 18 ב. שְׁנַיִם¹⁴ מִתְּנַדְּבִין אוֹ נֹדְרִין קְרָבָן אֶחָד עוֹלָה אוֹ
- 19 שְׁלָמִים, אֶפְלוּ פְרִידָה¹⁵ אַחַת שֶׁל תּוֹרִים אוֹ בְּנֵי יוֹנָה
- 20 מְבִיאִין אוֹתָהּ בְּשִׁתְּפוּת¹⁶. אָבֵל הַמְּנַחָה אֵינָה בְּאֵה
- 21 בְּשִׁתְּפוּת¹⁷. וְדָבָרִים אֵלוֹ הֵן דְּבָרֵי קִבְלָה¹⁸.

14) מנחות שם. 15) יחידה. 16) ראה למעלה פ"ג מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. 17) מנחות קד: וספרא שם פרק י הלכות ג' ו. שנאמר במנחה (שם ב, א) "סולת יהיה קרבנו", היחיד מביא מנחת נדבה, ואין השותפים מביאין מנחת נדבה. ולא הזכיר רבינו אם שנים מביאים יין או לבונה או עצים, ועיין ספרא שם הלכה ו, ובפירושו המיוחס לר"ש שם. 18) כלומר, הלכה למשה מסיני. אבל צריך עיון, כי הרי למדו כן מן הפסוק "קרבנו", ראה למעלה.

שנתנו לכלי שרת, אף על פי שנתנו לחצאין, אינו נפסל, והוא הדין לדם שנתקבל בשני כלים בזה פחות משיעור הזאה ובוזה פחות משיעור הזאה, שגם כן חוזר ומערב כולו בכלי אחד, וכשר. ומקור דברי רבינו ממה שאמרו קומץ שחלקו בשני כלים - אינו קדוש (וכן הלשון גבי דם) ולא אמרו: הרי זה פסול. (64) שנאמר (שם ב, יג) "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח" (סוטה שם). וראה למעלה בפרק ה מהלכות איסורי מזבח הלכה יג: "בשלושה מקומות היו נותנין המלח, בלשכת המלח וכו' ובראשו של מזבח מולחין הקומץ והלבונה וכו'". (65) בגמרא (שם טו.) "ומקטירו בכלי שרת, בכלי שרת מקטיר ליה? אלא אימא מעלהו בכלי שרת להקטירו". (66) "חזן ממנחת זכרי כהונה שאינה נקמצת אלא מקטירין אותה כולה, שנאמר וכל מנחת כהן כליל תהיה". (67) ראה למעלה בפרק ה מהלכות איסורי מזבח הלכה יג ש"בראשו של מזבח מולחין הקומץ והלבונה ומנחות הנשרפות (=מנחת כהנים. ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים - מנחות כא:)"

- 1 י.ג. פִּיצַד קוֹמְצֵין מְנַחֹת הַנְּקַמְצוֹת? פִּדְרָן שְׁקוּמֵץ
- 2 כָּל הָאָדָם⁶⁸: פּוֹשֵׁט אֲצַבְעוֹתָיו עַל פֶּס יְדוֹ וְקוֹמֵץ⁶⁹.
- 3 קָמֵץ בְּרֵאשֵׁי אֲצַבְעוֹתָיו⁷⁰ אוֹ מִן הַצְּדִדִין⁷¹ - לֹא
- 4 יְקַטֵּיר, וְאִם הִקְטִיר - הִרְצָה⁷². וְאִם הוֹסִיף בְּקוֹמֵץ,
- 5 כְּגוֹן שֶׁהִרְחִיק אֲצַבְעוֹתָיו וְקָמֵץ - הִרִי זֶה פְּסוּל⁷³.

68) מנחות יא. "אמר רב פפא פשיטא לי מלוא קומצו, כדקמצי אינשי". (69) שם במשנה. ופס ידו פירושו כף ידו. ו"כך היא עבודת הקמיצה: קודם שיתחב אצבעותיו בקמח, כופף ופושט אצבעותיו על פס ידו, ומניח ריווח בין האצבעות לפס היד, ומכניס צד פסת ידו בקמח, ועל ידי זה הקמח נדחק ונכנס לתוך הרווח שבין האצבעות הכפופים לפס היד, ומוציא ידו מלקמח". (70) "שהכניס ראשי אצבעותיו בקמח ופס ידו כלפי הקמח וקומץ מלא קומצו עד פס ידו". (71) "שנתן גב ידו על הקמח והוליד ידו עד שנכנס הקמח דרך צידו לתוך ידו (=דרך אצבעותיו). לשון אחר: מן הצדדין מצידי הכלי שלא קמץ באמצע הכלי". (72) במנחות וביומא שם הן בעיות של רב פפא, ונשאר כולן ב"תיקו". ולפיכך פסק רבינו שלכתחילה לא יקטיר, ובדיעבד הורצה. (73) משנה במנחות ו. "הקומץ היתר והחסר, פסול, ואיזהו היתר שקמצו מבורץ", ומבורץ הוא גדוש. ולמדו כן ממה שנאמר "מלא קומצו" (ויקרא ב, כ) יכול מבורץ, תלמוד לומר (שם ו, ח) בקומצו, "שאינ לך כשר אלא מה שבתוך הקומץ".

- 6 י.ד. אֵין קוֹמֵץ פְּחוֹת מִפְּשָׁנֵי זֵיתִים. וּמִקְצַת הַקְּמֵץ
- 7 מְעַכָּב אֶת כָּלוֹ⁷⁴. וְהִקְמֵץ וְהִלְבֹּנָה מְעַכְבִּין זֶה אֶת
- 8 זֶה. הַסֹּלֶת וְהַשֶּׁמֶן מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה, וּמִקְצַת הַשֶּׁמֶן
- 9 מְעַכָּב אֶת כָּלוֹ⁷⁵. אֵין פְּחוֹת מִלֵּג לְעֶשְׂרוֹן, כְּמוֹ
- 10 שֶׁבְּאַרְנוֹ.

74) משנה שם כז. "הקומץ מיעוטו מעכב את רובו", "שם חסר כל שהוא פסול" (רש"י) ובגמרא שם: "מאי טעמא, אמר קרא (שם ב, ב) מלא קומצו". (75) שם במשנה:

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 ג. הניח מנחה לשני בניו ומת¹⁹ - הרי אלו מביאין
2 אותה²⁰.
- 19 כלומר, הפריש מנחה ולא הספיק להקריבה עד שמת.
20 מימרא של ר' יוחנן בזבחים ה': "הניח מנחה לשני בניו ומת, קריבה ואין בו שותפות". ומה שכתב רבינו בפ"א מהלכות תמורה הלכה ה' "הניח בהמה לשני בניו ומת, הרי זו קרבה ואין ממירין בה, שהרי הם בה שותפין, והשותפין אין עושין תמורה", - הכוונה שהם שותפין במקצת, ואינם שותפים לגמרי, לפי שמתכפרים בה רק מקופיא (ראה שם ו,1), ולענין הקרבה, קרבה משום דנפש מקרי (=נפש כי תקריב, ראה שם ה:)) כיון שאינם שותפין לגמרי (לחם-משנה כאן).
- 3 ד. אי זה הוא נדר ואי זה היא נדבה?²¹ האומר: הרי
4 עלי עולה²², או הרי עלי שלמים, או הרי עלי
5 מנחה, או הרי דמי בהמה זו²³ עלי עולה או שלמים
6 - זהו הנדר. אבל האומר: הרי בהמה זו או דמי
7 בהמה זו עולה או שלמים, או הרי העשרון הנה
8 מנחה - הרי זו נדבה.
- 9 ה. מה בין נדרים לנדבות?²⁴ שהנדר, אם הפריש
10 קרבנו ואבד²⁵ או נגב - חייב באחריותו²⁶ עד
11 שיקריב כמו שנדר²⁷; והמתנדב ואומר 'זו', אם מת
12 או נגב - אינו חייב באחריותו.

~ נקודות משיחות קודש ~

"כבר ביארנו שהעושה בית חוץ למקדש להקריב בו קרבנות בו".

לכאורה אפשר לומר שדעת הרמב"ם היא כדעת המרדכי, שמדבריו הוכיחו האחרונים שבנין בית-כנסת הוא בכלל "ועשו לי מקדש", וכלשונו במניין המצוות (מצוה כ') "ציוונו לבנות בית הבחירה לעבודה", שיכול להשתמע גם על עבודת התפילה, ואף שכתב בהלכות בית-הבחירה "כיון שנבנה המקדש בירושלים, נאסרו כל המקומות לבנות בהן בית לה' ולהקריב בהן קרבנות", היינו שרק בית לקרבנות נאסר לבנות, אבל בית-כנסת לא.

אבל קשה לומר כן בדעת הרמב"ם, שהרי לא הזכיר כלל במצוות-עשה כ' הנ"ל על דבר חיוב בניית בית-הכנסת. ולהעיר שיש שלמדו מצוות בניית בית-כנסת מהפסוק בנביא "ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו כו".

(על-פי 'לקוטי שיחות' ח"א עמוד 127 הערה 46)

- 30 למעלה פרק ט מהלכות ביאת המקדש הלכה יד.
31 כגון מקדש בית חוניו, אשר באלכסנדריא של מצרים.
32 שם במשנה. (33 במשנה שם: "הרי עלי עולה, יקריבה במקדש. ואם הקריבה בבית חוניו, לא יצא". הרי שהמדובר באומר סתם "הרי עלי עולה", אע"פ שלא פירש שיקריבה במקדש. ודברי רבינו צריכים עיון (הר המוריה).
34 משנה שם. שהרי זה כמת או נגב, שאם אמר הרי עלי, חייב באחריותו. (35 כלומר, אמר הרי עלי עולה שאקריבה בבית חוניו. (36 שם במשנה כדברי תנא-קמא. ואף כי הקרבן הזה אינו נחשב לקרבן כלל, שהרי הוא שחוט חוץ - אינו חייב באחריותו. (37 ראה למעלה הלכה ו. והם דברי רב המנונא בגמרא שם. (38 כלומר, על שחוט חוץ למקדש. והם דברי רב המנונא ור' יוחנן, וכן הוא בברייתא שם. (39 כלומר, ע"מ שאביא קרבנות התגלחת בבית זה. (40 שם במשנה. כלומר, אף כי קרבנות אלו אינם נחשבים כלל, אינו מחוייב להביא קרבנות תגלחת אחרות במקדש. וחייב כרת על העלאה בחוץ,

24 ראה גם בהלכות נדרים שם. (25 הוא-הדין אם מת, וכן הוא במקורות הנ"ל. וכן כתב רבינו להלן בדין הרי זו. (26 ראה קנין וראש השנה ומגילה וחולין שם. ורוצה לומר: חייב להביא אחר. (27 כלומר, עד שיקריבו על המזבח. וכל זמן שלא הקריב על המזבח, חייב באחריות, שהרי אפילו אם הקריב, אלא שהקריב שלא לשמו (בכל הקרבנות חוץ מחטאת ופסח), כשר ולא עלה לבעלים, וצריך להביא אחר, כמפורש בזבחים ב. ולהלן פט"ו מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א (משנה-למלך). וראה בספרי פ' ראה (לדברים יב, כו).

- 13 ו. האומר: דמי שור זה עלי עולה ודמי בית זה עלי
14 קרבן, ומת השור ונפל הבית - חייב לשלם²⁸. אָמַר:
15 הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה -
16 אינו חייב באחריותה²⁹.

28 בערכין כ: במשנה: "שור זה עלי עולה, ובית זה עלי קרבן, מת השור ונפל הבית - חייב לשלם", ובגמרא שם "אמר ר' חייא בר אבא, לא שנו אלא דאמר דמי שור זה עלי. אבל אמר שור זה עולה, כיון דאמר זה ומת - אינו חייב באחריות, עלי להביאו קאמר". כלומר, אם אמר "דמי שור זה עלי", אנו אומרים כי הכוונה במה שאמר "עלי" לקבלת אחריות אם נאבד או מת, אבל אם לא אמר "דמי"

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שני ז' ניסן – ספר עבודה – הל' מעשה הקרבנות קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

18 יא. האומר⁵¹: הרי עלי פנדרים רשעים⁵² שמנדרהין
19 נזיר וקרפן ושבועה⁵³ - חזב בכלן⁵⁴. פנדרים פשרין
20 - לא נתחייב פלום⁵⁵. הרי עלי פנדרות פשרין⁵⁶ - הרי
21 זה נדר פנזיר ובקרפן⁵⁷. וכל פנוי⁵⁸ קרפן -
22 פקרפן⁵⁹.

(51 נדרים ט. במשנה. 52) הנודרים בעת כעסם בניזיר ובקרפן ושבועה, ונקראו כך משום שכתוב (דברים כג, כג) "וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא", ואמר שמואל (נדרים כב.) הנודר – אף-על-פי שמקיימו נקרא רשע. (53) כלומר, שהרשעים נודרים בניזיר וקרפן ושבועה. וכל זה הוא מדברי הנודר. (54) משנה שם: "כנודרי רשעים נדר בניזיר ובקרפן ובשבועה". (55) שם במשנה: "כנודרי כשרים לא אמר כלום", "שאין הכשרים נודרים בדרך איסור וכעס" (רבינו בפ"א מהלכות נדרים הלכה כב) "שהחסידיים אינם מחייבין עצמן בנדר, מפני שלא יכינו עצמם לעבירה, והוא מה שאמר הכתוב (שם, כב) לא תאחר לשלמו" (רבינו בפירוש המשנה שם). (56) ראה למעלה הלכה ד, אי זהו נדר ואי זוהי נדבה. (57) במשנה נדרים שם: "כנדבותם (של הכשרים) – נדר בניזיר ובקרפן". כלומר, כנדבת החסידיים, "והחסידיים גם כן אינם מתנדבים בקרפן, ואפילו נדבה, מפני שלא יתאחרו ויעברו על מה שנאמר (שם) לא תאחר לשלמו, ואמנם היו מביאין הקרבן והוא חולין עד העזרה, ושם יתנדב בו כל מה שירצה" (פירוש המשנה שם). וכל זה בניזיר וקרפן, אבל לא בשבועה, כי אין החסידיים נשבעין. וראה ברש"י ורא"ש ור"ן שם, ובפ"א מהלכות נדרים הלכה כה. (58) כלומר, שמות לואי לקרבן, כגון "קונם, קונח, קונו" (פ"א מהלכות נדרים הלכה טז). (59) ראה משנה בנדרים שם.

23 יב. אין הנודר ולא המתנדב חזב עד שיהא פיו ולבו
24 שוין⁶⁰. פיצד? המתפנן לומר 'הרי עלי עולה' ואמר
25 'שלקמים', או שנתפנן לומר 'הרי זו עולה' ואמר
26 'שלקמים' - לא אמר פלום. נתפנן לנדר בעולה ואמר
27 'קרפן', לנדר פחרם⁶¹ ואמר 'הקדש' - דבריו
28 קמים⁶²; שבעולה קרפן, והחרם הקדש. וכן כל
29 פיוצא פנה. בנדרים ונדבות אינו צריך להוציא
30 בשפתיו פלום, אלא אם גמר בלבו ולא הוציא
31 בשפתיו פלום - חזב. פיצד? גמר בלבו שזו עולה
32 או שביא עולה - הרי זה חזב להביא; שגאמר: כל
33 נדיב לב וביאה - בנדבות לב יתחייב להביא⁶³. וכן
34 כל פיוצא פנה מנדרים קדשים ונדבותן.

~ נקודות משיחות קודש ~

"... אלא אם גמר בלבו ולא הוציא בשפתיו כלום, חייב להביא בו".

כמו שהתורה מצוה גם על דברים שבלב: לייחדו, לאהבו, ליראה אותו וכו' כך קבעה שבהמה מתקדשת על ידי מחשבתו של אדם.

(על-פי לק"ו ש"ח ז"ט עמוד 532)

כמבואר למעלה. (41) שם בגמרא. כלומר, לא התחייב בניזירות, אלא רק לצער עצמו. ואם כן, אינו חייב בקרבנות נזיר, והקרבנות שהביא – אינם קרבנות תגלחת, אלא התכוון לדורון בעלמא, שאמר: אם אפשר להביא בבית חוניו, יטרה להביא, יותר מזה לא יטרח.

1 ח. חטאת ואשם אינן באין אלא על חטא, ואינן
2 באין פנדר ונדבה⁴². האומר: הרי עלי חטאת או
3 אשם, או שאמר: הרי זו חטאת או אשם - לא אמר
4 פלום⁴³. הנה מחזיב חטאת או אשם ואמר: הרי זו
5 לחטאתי או לאשמי, או הרי המעות האלו לחטאתי
6 או לאשמי - דבריו קממים⁴⁴.

(42) משנה חולין מא: (וראה גם זבחים ב.) שהרי נאמר בהם (ויקרא ה, א – יז) "נפש כי תחטא" וראה בפ"א מהלכות נדרים הלכה י. (43) תוספתא תמורה פ"ג: "הרי זו חטאת והרי זו אשם, אף-על-פי שחייב (= כלומר, עבר עבירה שחייב בה חטאת או אשם) לא אמר כלום". כיון שלא אמר מפורש "לחטאתי", "לאשמי". וראה בחולין שם. (44) שם בתוספתא: "הרי אלו לחטאתי והרי אלו לאשמי, אם היה חייב דבריו קיימין, ואם לאו לא אמר כלום".

7 ט. האומר: קרפן מצרע זה או יולדת זו עלי, אם
8 היה אותו מצרע או היולדת עניים - מביא הנודר
9 קרפן עניי⁴⁵; ואם היו עשירים - מביא הנודר קרפן
10 עשיר, אף על פי שהנודר עניי⁴⁶.

(45) משנה בערכין יז. וראה להלן פ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ג, כי קרבנה של היולדת הוא: כבש לעולה ובן יונה או תור לחטאת. ואם אין ידה משגת, מביאה שתי תורים או שני בני יונה, אחד לעולה ואחד לחטאת. והמצורע קרבנו שלשה: שני כבשים, אחד לעולה ואחד לאשם, וכבשה לחטאת. ואם אין ידו משגת, מביא קן: אחד לעולה ואחד לחטאת וכבש לאשם. וכל זה אם הנודר הוא עני, אבל אם הנודר הוא עשיר, אף שהמצורע או היולדת עניים, מביא קרבן עשיר, ראה להלן בפ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה יא. (46) משנה שם, וכן הוא בהלכות מחוסרי כפרה שם.

11 י. האומר: חטאתו ועולתו ואשמו ושלקמיו של פלוני
12 עלי⁴⁷, אם רצה אותו פלוני - הרי זה מניחו לחקריבן
13 על ידו ומתפפר לו⁴⁸. רצה בשעת הפרשה ולא רצה
14 בשעת הקרבה, אלא חזר בו: בעולה ובשלקמים -
15 מקריבין ומתפפר לו פהן, אף על פי שאינו רוצה
16 עתה, שיהרי רצה בשעת הפרשה⁴⁹; אכל בחטאת
17 ואשם לא נתפפר לו עד שיצא מתחלה ועד סוף⁵⁰.

(47) כלומר התחייב להביא עבור הפלוני, הקרבנות שהפלוני מחוייב בהם. (48) ערכין כא: (49) ערכין שם כדעת שמואל, שאינו צריך לדעתו, כיון שאינם באים על חטא (תוספות שם ד"ה מאי). (50) שהם באים על חטא וצריכין להתוודות, ולכן צריכים דעת גם בשעת כפרה (תוספות שם).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

תשמור זו מצות לא-תעשה, למה לי, מלא תאחר לשלמו נפקא. ועשית אזוהרה לבית-דין שיעשוך, למה לי, מיקריב אותו נפקא וכו'. חד דאמר ולא אפריש, וחד אפריש ולא אקריב, הרי כי מ'ובאת שמה והבאתם שמה" למדו כל מה שלמדו ממוצא שפתין תשמור, הרי שגם בדק הבית ומתנות עניים בכלל עשה זו (מעשה רוקח). 70) כן הוא בראש השנה שם, ובתמורה יח. "אמר רבא, כיון שעבר עליו רגל אחד עובר בעשה". 71) מדבריו כאן נראה, שכל שעברו עליו שלשה רגלים אפילו שלא כסדרן (פסח, שבועות וסוכות) – עובר בכל תאחר. וכן נראה מדבריו בספר המצוות לאוין קנה (כפי הנדפס בסה"מ לעם, וכן הוא בהוצאת הגר"ח הלר) שכתב "ובא בקבלה שאינו עובר על לאו זה עד שיעברו עליו שלשה רגלים" (אבל בספר המצוות בדפוסים ישנים: "עד שיעברו עליו שלשה רגלים כסדרן"). והוא כדעת תנאקאמ בראש השנה ד: ולא כו' שמעון שם שאינו מחייב בכל תאחר אלא-אם-כן היו שלשת הרגלים כסדרן וחג המצות תחילה, וכן כתב רבינו בפירושו המשנה בתחילת ראש השנה: "ור' שמעון אומר וחג המצות תחילה כדי שיהיו על הסדר, והוא ענין אמרו בכאן לרגלים, ואינה הלכה". 72) כן דעת הר"ן בנדרים ט: כי על הנדבה עובר בכל תאחר, אבל בפירוש המיוחס לרש"י שם כתב, כי בנדבה אינו עובר על כל תאחר. 73) בראש השנה ד. "תנו רבנן, חייבי הדמין והערכין והחרמין וההקדשות חטאות ואשמות עולות ושלמים צדקות ומעשרות בכור ומעשר ופסח לקט שכחה ופאה, כיון שעברו עליהן שלשה רגלים עובר בכל תאחר". ומפרש רש"י "והחרמין חרמי גבוה", אבל התוספות שם כתבו: החרמין, בין חרמי גבוה ובין חרמי כהנים. 74) ספרי פ' ראה (לדברים יב, ה'): "יכול אם עבר רגל אחד ולא הביא, יכול יהיה עובר עליו משום כל תאחר, ת"ל אלה תעשו לה' במועדיכם. אה אין עובר עליו משום כל תאחר עד שיעברו עליו רגלי שנה כולה". 75) תוספתא מכות פ"ד: "המאחר במוקדשין וכו' עובר בלא-תעשה, אבל אינו לוקה את הארבעים לפי שאין בהן מעשה".

60) תרומות פ"ג משה ח. שנאמר (שם, כד) "מוצא שפתין תשמור", ונאמר (ויקרא ה, ד) "לבטא בשפתים", ונאמר (שמות לה, ה) "כל נדיב לבו" – הרי שצריך גם גמר בלב ומבטא בשפתים (ראה פסחים סג. ושבועות כו:). וכל זה אינו אלא כששפתיו מכחישות את לבו, אבל אם אין שפתיו מכחישות את לבו, כגון שלא הוציא בשפתיו כלום, אלא רק גמר בלבו שזו עולה או שלמים – הרי הוא חייב להביא, ראה להלן בהמשך ההלכה. 61) לבדק הבית. ואף חרמי כהנים, כל זמן שהם ביד הבעלים, הם הקדש, כמו שאמרו בבכורות לב. וראה בתוספות ראש השנה ה: ד"ה ערכין (הר המוריה). 62) כן מפורש בתוספתא נדרים פ"א (הוצאת צוקרמנדל עמ' 281 2) – אור-שמח במילואים. וראה שבועות שם, שגמר בלבו שלא יאכל פת חטים והוציא מפיו פת חטים, אסור בפת חטים. שפת חטים, פת שמה (ראה בהלכות שבועות פ"ב הלכה יד), והוא-הדין כאן, כיון שאין שפתיו מכחישין את לבו (ראה הר המוריה ואור שמח כאן). 63) בשבועות שם: "אין לי אלא שהוציא בשפתיו. גמר בלבו מנין, תלמוד-לומר (שמות לה, ה) כל נדיב לבו".

1 יג. אַחַד נְדָרִים וְנִדְבוֹת עִם שְׁאֵר הַדְּבָרִים שְׁאֵדָם
2 חֵיב בְּהֵן מְעַרְכִין⁶⁴ וְדָמִים⁶⁵ וּמַעֲשֵׂוֹת⁶⁶ וּמִתְנֹת
3 עֲנִיִּים⁶⁷, מִצְוֹת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה שְׂבִיבֵי הַכֹּל בְּרִגְלָא
4 שְׂפָגַע בּוֹ תְּחִלָּה⁶⁸. שְׁנֵאמַר: וְכִבַּת שְׂמָה וְהִבְאֵתָם
5 שְׂמָה וְגוֹמְרֵי⁶⁹. כְּלוֹמַר, בְּעַת שְׂתִבּוֹא לְחַג - תְּבִיא כָּל
6 מָה שְׂאֵתָה חֵיב בּוֹ, וְתִתֵּן כָּל חוֹב שְׂעֻלְיָךְ לְשָׂם.
7 הַגִּיעַ הַרְגֵּל וְלֹא הִבִּיא - הָרִי זֶה בְּטֵל מִצְוֹת עֲשֵׂה⁷⁰.
8 עֲבָרוּ עָלָיו שְׁלֹשֶׁה רְגָלִים⁷¹ וְלֹא הִבִּיא קְרִבְנוֹתָיו
9 שְׂנֵדָר אוֹ הַתְּנַדְבֵּב⁷² אוֹ שְׁלֹא נִתְּן הַעֲרִכִים וְהַתְּרָמִים⁷³
10 וְהַדָּמִים - הָרִי זֶה עֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֵאמַר: לֹא
11 תֵּאָחֵר לְשַׁלְּמוֹ. אֵינּוּ עוֹבְרֵי בְּלֹא תַעֲשֶׂה עַד שְׂיַעֲבֵרוּ
12 עָלָיו רְגָלֵי הַשָּׁנָה כְּלָה⁷⁴. וְאֵין לוֹקֵין עַל לֹא זֶה, לְפִי
13 שְׂאֵין בּוֹ מַעֲשֵׂה⁷⁵.

14 יד. הַקְּדִישׁ בְּהֵמָה לְמִזְבֵּחַ וְעֲבָרוּ עָלָיו שְׁנֵי רְגָלִים
15 וְנִפְלַ בְּהַ מוֹם וּפְדָאָה עַל גֵּב בְּהֵמָה אַחֲרַת - אֵינּוּ
16 עוֹבְרֵי בְּלֹא תַעֲשֶׂה עַד שְׂיַעֲבֵרוּ עַל הָאַחֲרַת שְׁלֹשֶׁה
17 רְגָלִים⁷⁶. וְאֶחָד הָאֵישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה עוֹבְרֵי בְּכָל
18 תְּאֵחֵר⁷⁷. אֲבָל הַיּוֹרֵשׁ אֵינּוּ עוֹבְרֵי בְּכָל תְּאֵחֵר⁷⁸.

76) בראש השנה ה: "תנו רבנן וכו' לא תאחר לשלמו, הוא ולא חילופיו וכו'. אמר רב ששת, לעולם למעוטי חילופי עולה ושלמים, והכא במאי עסקינן כגון שעברו עליו שני רגלים והומם וחיללו על אחר ועבר עליו רגל אחד, סלקא-דעתן-אמינא הואיל ומכח קמא קאתי, כמאן דעברו עליו שלשה רגלים דמי, קא משמע לן". וראה ירושלמי שם פ"א הלכה א. 77) שם ו: "בעי ר' זירא, אשה מה היא בכל תאחר, מי אמרינן הא לא מיחייבא בראיה, או דילמא היא איתא בשמחה. אמר ליה אביי ותיפוק ליה דהא איתא בשמחה. ומי אמר אביי הכי, והאמר אביי אשה בעלה משמחה, לדבריו דר' זירא קאמר", ולפי שפסק רבינו (פ"א

64) שאמר ערכי עלי או ערך זה עלי או ערך פלוני עלי (ראה פ"א מהלכות ערכין הלכה ב). 65) שאמר דמי עלי או דמי זה עלי או דמי פלוני עלי, אפילו היה אותו פלוני קטן בן יומו וכו' (שם הלכה ט). 66) מעשר דגן ומעשר בהמה. 67) כגון לקט שכחה ופאה. אבל צדקה, ראה למעלה פ"ח מהלכות מתנות עניים הלכה א, שאם מצויין עניים, חייב ליתן להם מיד, ולא ימתין עד לרגל הראשון, ואם עבר הרי זה חייב בכל תאחר (הר המוריה). 68) דהיינו אחד משלושת הרגלים: פסח, שבועות וסוכות. וראה בספר המצוות, עשה פג. 69) ראה ספרי פ' ראה (לדברים יב, ה'): "ובאת שמה והבאתם שמה. לקבעם חובה, שלא יהא אלא ברגל ראשון שקבע ושפגע בו וכו'". ובראש השנה ו. ת"ר מוצא שפתין (דברים כג, כד) זו מצות-עשה. תשמור, זו מצות לא-תעשה. ועשית, אזוהרה לבית-דין שיעשוך. כאשר נדרת, זה נדר. לה' אלקיך, אלו חטאות ואשמות, עולות ושלמים. נדבה, כמשמעו. אשר דברת, אלו קדשי בדק הבית. בפיןך, זו צדקה. אמר מר: מוצא שפתין זו מצות-עשה, למה לי, מובאת שמה והבאתם שמה, נפקא.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שני ז' ניסן – ספר עבודה – הל' מעשה הקרבנות קצו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

יז. כָּל חֲבִיבֵי⁸⁵ עוֹלוֹת⁸⁶ וְשִׁלְמִים - מִמְשַׁכְּנֵי אוֹתָם⁸⁷.
10 אֶף עַל פִּי שְׂאֵיִן מִתַּפְּסָר לוֹ עַד שְׂרִירָה⁸⁸, שְׁנֹאמֵר
11 'לְרִצְנוֹ' - כּוֹפֵיִן אוֹתוֹ עַד שְׂיֵאמֵר רוֹצֵה אֲנִי. אֶבֶל
12 חֲבִיבֵי חֲטָאוֹת וְאֲשָׁמוֹת - אֵינן מִמְשַׁכְּנֵי אוֹתָן⁸⁹;
13 הוֹאִיל וְהֵם מְעַכְבֵּי פְּרָה, אֵינן חוֹשְׁשִׁין לָהֶם שְׂמָא
14 וְיִשְׁעוּ וְיִשְׁהוּ קְרַבְנוֹתֵיהֶן. חוֹץ מִחֲטָאת נְזִיר, הוֹאִיל
15 וְאִינָה מְעַכְבֵּתוֹ⁹⁰ מְלִשְׁתוֹת זֵין - שְׂמָא יֵאָחֵר אוֹתָהּ,
16 לְפִיכָּהּ מִמְשַׁכְּנֵי אוֹתוֹ עֲלֵיהָ⁹¹.

85) ערכין כא. במשנה. 86) נראה מזה, כי בכלל זה גם עולת מצורע. ואף-על-פי שאמרו שם "אמר רב פפא, פעמים וכו' חייבי עולות אין ממשכנין אותן וכו' בעולת מצורע, דתניא ר' ישמעאל וכו' אומר כשם שחטאתו ואשמו מעכבתו, כך עולתו מעכבתו", וכך כתב פירוש המשנה בערכין שם – הרי פסק רבינו להלן פ"א מהלכות מחוסרי כפרה ה"ה, שעולה אינה מעכבת (ועיין כסף-משנה והר המוריה). 87) משנה שם. וראה בפ"ג מהלכות ערכין הלכה יד "ממשכנין אותן ולוקחין מהן בעל כרחן מה שנדרו, ואינן חייבין להחזיר להם המשכון ביום או בלילה, ומוכרין כל הנמצא להם מן הקרקע ומן המטלטלין, מכסות וכלי תשמיש הבית ועבדים ובהמה ונפרעין מן הכל". "והואיל ואין בהן (בעולות ושלמים) כפרה, לפעמים מתעצלין בהן, ולפיכך ממשכנין אותן" (פירוש המשנה שם). 88) שם בערכין. 89) שם במשנה. 90) ראה להלן פ"ח הלכה ט. 91) שם בגמרא: "אמר רב פפא, פעמים שחייבי חטאות ממשכנין אותן וכו' בחטאת נזיר, דכיון דאמר מר, אם גילח על אחד משלשתן יצא, ואם נזק עליו אחד מן הדמים הותר הנזיר לשותות יין וליטמא למתים, פשע בה ולא מייתי".

פָּרָק חֲמִשָּׁה עָשָׂר

1) יבאר בו דין האומר ולדה של זו עולה והיא שלמים, ודין חזרה בהקדש תוך כדי דיבור.

א. הָאֹמֵר²: וְלִדָּה שָׁל זו עוֹלָה וְהִיא שְׁלָמִים³ -
17 דְּבָרָיו קִיָּמִים⁴. הִיא שְׁלָמִים וְיִלְדָּה עוֹלָה: אִם לָכֶּה
18 נִחְפְּזָן - דְּבָרָיו קִיָּמִים⁵; וְאִם אֲחֵר שְׁגָמֵר בְּלִבּוֹ⁶
19 וְהוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו שִׁתְּהִיָּה שְׁלָמִים חֲזָר בּוֹ וְאָמַר
20 'וְיִלְדָּה עוֹלָה', אֶף עַל פִּי שְׁחֲזָר בּוֹ בְּתוֹךְ פְּדֵי דְבוּר
21 - הָרִי וְלִדָּה שְׁלָמִים; שְׂאֵיִן חֲזָרָה בְּהַקְדָּשׁ וְאֶפְלוּ
22 בְּתוֹךְ פְּדֵי דְבוּר⁷.
23

2) משנה, תמורה כה, א. 3) כלומר, היתה לו בהמת חולין מעוברת, ואמר כי הוולד יהיה לעולה, והבהמה עצמה תהיה לשלמים. 4) כיון שמקודם הקדיש את הוולד, ואחר-כך הקדיש את האם, ראה להלן בסמוך. 5) כלומר, אם בשעה שאמר "היא שלמים", היתה כוונתו רק עליה, ואילו על הוולד היתה כוונתו לומר אחרי-כן שיהיה עולה – דבריו קיימים, הואיל ואין הפה יכול לדבר שני דברים כאחד, וכדברי רבי יוסי החולק על רבי שאיר במשנה, שם. 6) ראה למעלה פ"ד הי"ב, כי אין הנודר ולא המתנדב חייב עד שיהא פיו ולבו שוין. 7) שם כה, ב - דברי רב פפא,

מהלכות חגיגה ה"א), כר' זירא שהנשים חייבות במצוה זו (= של שמחה), פסק כאן שגם באשה שייך הלאו של כל תאחר, כדברי הגמרא שם. 78) על נדרו של אביו, כיון שהוא (=היורש) לא נדר. וגם זה שם: "בעי ר' זירא, יורש מהו בכל תאחר. כי תדור נדר אמר רחמנא (דברים כג, כב) והא (=היורש) לא נדר, או דילמא ובאת שמה והבאתם שמה (שם יב, ה"ו) והא מיחייב (=לבוא לרגל ולהביא אף של אביו). תא שמע, דתני ר' חייא, מעמך (=כי תדור נדר לה' אלוהיך לא תאחר לשלמו כי דרוש ידרשנו ה' אלקיך מעמך" שם כג, כב) פרט ליורש".

טו. כָּל הַקְּרַבְנוֹת שְׁעָבְרוּ עֲלֵיהֶן שְׁלִשָּׁה רְגָלִים - לֹא
2 נִפְסְלוּ, אֶלֶּא מְקַרְיָן וְכַשְׂרִים⁷⁹. וְכָל יוֹם וְיוֹם אֲחֵר
3 הַשְּׁלִשָּׁה רְגָלִים הוּא עוֹבֵר בְּלֹא תַאֲחֵר⁸⁰. וְבֵית דִּין
4 מְצִוִּין לְעִשׂוֹתוֹ מִיָּד⁸¹ עַד שְׂיִקְרִיב קְרַבְנוֹתָיו בְּרִגְלָהּ
5 שְׁפָנַע בּוֹ תַחֲלָה.

79) ברייתא שם ו. "דתניא, בן עזאי אומר, אותו (= ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו" – ויקרא ז, יח) מה תלמוד לומר, לפי שנאמר (דברים כג, כב) לא תאחר לשלמו, שומע אני אף מאחר נדרו בכל ירצה, תלמוד-לומר אותו. אותו בלא ירצה, ואין מאחר נדרו בלא ירצה", וראה גם זבחים כט. ותמורה כא: 80) ראש השנה ו: "אמר רבא, כיון שעברו עליהן שלשה רגלים, בכל יום ויום עובר בכל תאחר". 81) כלומר, בית-דין הוזהרו להכריח אותו שביא ברגל הראשון, שכתב (שם, כד) "מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת". ואמרו בברייתא שם ו. "ועשית – זו אזהרה לבי"ד שיעשוך". וראה בתוספות שם ד"ה יקריב, "דחזינין שהוא מתעצל להביא ומוציא הוצאות חנם שלא לצורך כדי שלא ישאר בידו מה לקנות, ולהכי ממשכנין, ואם אין מוצאין במה למשכנו אז כופיין", ומסתבר שכופיין אותו מיד שנדר (עוד לפני שעבר על העשה) שיקיים את המצוה בהגיע רגל הראשון, ראה כתובות פו. פו: כי במצות-עשה, כנון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה, לולב ואינו עושה, מכין אותו עד שתצא נפשו, ומפרש רש"י: מכין אותו קודם שעבר על העשה, ויש בידו לקיים.

טז. אֶף עַל פִּי שְׁנֹאמֵר 'לְרִצְנוֹ'⁸², כּוֹפֵיִן אוֹתוֹ עַד
7 שְׂיֵאמֵר רוֹצֵה אֲנִי⁸³. בֵּין שְׁנֵדָר וְלֹא הִפְרִישׁ בֵּין
8 שְׁהִפְרִישׁ וְלֹא הִקְרִיב - כּוֹפֵיִן אוֹתוֹ עַד שְׂיִקְרִיב⁸⁴.

82) "יקריב אותו לרצונו לפני ה'". 83) ראש השנה שם, יבמות קו. קרושין מט: ב"ב מח. ערכין כא. "יקריב אותו (שם), מלמד שכופיין אותו. יכול בעל כרחו, תלמוד-לומר (שם) לרצונו. הא כיצד, כופיין אותו עד שיאמר רוצה אני". וראה בפ"ב מהלכות גירושין הלכה כ. 84) ראש השנה שם: "ועשית, אזהרה לבית-דין שיעשוך. למה לי, מיקריב אותו נפקא, דתניא, יקריב אותו, מלמד שכופיין אותו וכו', חד דאמר ולא אפריש, וחד אפריש ולא אקריב", כלומר, פסוק אחד בא לומר שכופיין אותו אם נדר ועדיין לא הפריש, ופסוק אחד בא לומר כי כופיין אותו אם כבר הפריש, ועדיין לא הקריב.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

הקדיש אבר שאין הנשמה תלויה בו, פשטה קדושה בכל העוף, וכן פירש 'הר המוריה' כאן.

ג. האומר: בהמה זו חצייה עולה וחצייה שלמים - 8
 קדשה, ואינה קרבה¹², אלא תרעה עד שיפול בה 9
 מום ותמכר, ויביא בחצי דמיה עולה ובחצי דמיה 10
 שלמים¹³. היה מחיב חטאת ואמר: חצייה חטאת 11
 וחצייה עולה או שלמים, או שאמר: חצייה עולה או 12
 שלמים וחצייה חטאת - הרי היא תמות¹⁴, כמו 13
 שיתבאר בפטאות המתות¹⁵. 14

12) תמורה כו, א: "תניא אידך, אמר בהמה זו חצייה עולה וחצייה שלמים, קדשה ואינה קרבה", ומשום שמעורבים בה שתי קדושות. 13) שם בגמרא אמרו על הברייתא הנ"ל "מני, רבי יוסי היא", כלומר, רבי יוסי שאמר "אי לכך נתכוין מתחילה, הואיל ואי אפשר להוציא שני שמות כאחת דבריו קיימין", ראה למעלה ה"א. 14) בתמורה, שם: "בהמה חצייה עולה וחצייה חטאת, כולה תקרב עולה דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר, תמות. ושון באומר חצייה חטאת וחצייה עולה שתמות", ופירש רש"י "כיון שאינו מחויב חטאת - הילכך תמות". וב'תוספות' שם מקשים ממה שאמרו בנדרים ו, א - שמי שאינו מחויב חטאת ואמר הרי זו לחטאתי - לא אמר כלום, עיי"ש מה שתירצו. ורבינו פוסק כרבי יוסי. ומפרש לזה כגון שהיה מחויב חטאת (כסף-משנה). ומה שאמר חצייה חטאת, הכוונה שאמר חצייה לחטאתי. ראה למעלה פ"ד ה"ח (מרכבת המשנה). 15) בפ"ד מהל' פסולי המוקדשין ה"א, והכוונה היא למה שאמר שם חטאת שנתכפרו בעליה תמות, וגם כאן כיון שהיא אינה קריבה וצריך להביא חטאת אחרת, תישאר היא כחטאת שנתכפרו בעליה (ראה 'מרכבת המשנה').

ד. בהמת השתפין שהקדיש אחד מהן חצייה שלו, 15
 והזר ולקח חצייה האחר והקדישו - הרי זו קדשה 16
 וקרבה¹⁶. אף על פי שמתחלתה דחוייה היתה¹⁷ 17
 כשהקדיש חצייה - אין הדחוי מעקר דחוייה¹⁸. ואף 18
 על פי שהוא קדשת דמים¹⁹, הואיל והיא בעלי חיים 19
 - אין בעלי חיים נדחים²⁰. והרי נראית פלה 20
 להקרבה, לפיכך תקרב, ועושה תמורה²¹. 21

16) ראה זבחים יב, א. ושם נסמך: "אמר רבי יוחנן, בהמה של שני שותפין, הקדיש חצייה וחזר ולקח חצייה והקדישה, קדושה ואינה קריבה (הואיל ובתחילת הקדשה לא נראה להקריב דחיייה היתה חולין, ודחוי מעיקרו הוא, הלכך אינה קריבה עוד ותרעה ולקחין בדמיה אחרת - רש"י) ועושה תמורה ותמורתה כיוצא בה". ואמרו שם בגמרא: "שמע-מינה תלת, שמע-מינה בעלי חיים נדחין, ושמע-מינה דחוי מעיקרה הוי דחוי, ושמע-מינה יש דחוי בדמים", אבל רבינו פוסק כרב דחולק על רבי יוחנן, וסובר: "בעלי חיים אינם נדחים" (זבחים נט). וראה להלן. 17) אין כוונת רבינו להדגיש את ה"מתחילתה", שהרי אדרבא דחוי זה, שהוא מעיקרו, יש אומרים כי אינו דחוי, אלא בא להדגיש את עצם הדחוי, שהרי סוף סוף יש כאן דחוי. ועל כל

וכן הוא להלן פ"ב מהל' תמורה ה"ד. וכן כתב רבינו בפירוש המשנה בתמורה שם: "שהעיקר בידינו תוך כדי דיבור כדיבור דמי, זולתי במקדיש ומימר ומגדף ועובד עבודה-זרה ומקדש ומגרש, ואלו (הששה) (הארבעה) דברים הוציא אותן בגוף הגמרא (נדרים פז), אבל מקדיש ומימר הרי הוא כמו שנתבאר במקום הזה (תמורה כה:). וראה בש"ך חו"מ סי' רנה ס"ק ה, שהקשה על דברי רבינו שבהקדש אין חזרה אפילו בתוך כדי דיבור, מגמרא מפורשת בבבא-קמא עג, ב. אבל ה'משנה למלך' יישב דברי רבינו, וכתב שסוגיות חלוקות בזה. וכתב ב'קריית ספר' שהחמירו בהקדש משום שיש בו חומרא אחרת, שהוא נתפס גם על ידי מחשבה (למעלה פ"ד ה"ב).

ב. האומר: קדה של זו עולה או רגלה של זו עולה 1
 - תמכר לחיבי עולות, ודמיה חלין חוץ מדמיה אותו 2
 אבר⁸. והוא שיהיה זה המחייב עולה שקנה אותה 3
 נדר עולה פדמים קצובים⁹. האומר: לבה או ראשה 4
 של זו עולה, הואיל ודבר שהשקמה תלויה בו הוא 5
 - פלה עולה¹⁰. הקדש אבר אחד מן העוף - הרי 6
 זה ספק אם נתקדש פלו או לא נתקדש¹¹. 7

8) שהוא של הקדש, ולפיכך דמיו הקדש. כרבי מאיר ורבי יהודה בכרייתא בתמורה יא, ב - האומרים "יכול האומר רגלה של זו עולה, תהא כולה עולה, תלמוד-לומר (ויקרא כו, ט) "כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קודש" - ממנו לה' ולא כולו לה'. יכול תצא לחולין, תלמוד-לומר יהיה קודש, הא כיצד: תמכר לצרכי עולות, ודמיה חולין חוץ מדמי אבר שבה". 9) והרי יש בעולה זו כפי הדמים שקצב, ויצא ידי חובתו. שם בגמרא: "אמר מר, תמכר לצרכי עולות, והא מייתי בהמה דמקדיש גופה כי ליתא לכולה לדידיה (כן הוא ב'שיטה מקובצת', וברש"י בשם ל"א ירושלמי, ופירש רש"י: האי לוקח הא מייתי בהמה שאין כל הגוף שלו). אמר רבא, כגון דאמר בוזא מן הדא בהמה לעולה (שיטה מקובצת' ורש"י שם, פירוש: שוה זוו מבהמה זו לעולה, והרי קנה בוזו, הילכך יצא דהא לא נדר עולה שלימה). וראה ב'כסף משנה'. 10) שם בגמרא: "אמר רבי, נראין דברי רבי יוסי לרבי יהודה בדבר שהנשמה תלויה בו, שאף רבי יהודה לא נחלק עליו אלא בדבר שאין הנשמה תלויה בו, אבל בדבר שהנשמה תלויה בו - מודי ליה". ושם נחלקו בזה: רב חסדא אמר, דבר שהוא עושה אותה טריפה. רבא אמר, דבר שהוא עושה אותה נבילה. ורב ששת אמר, בדבר שהיא מתה. ורבינו פסק כרב ששת, וראה ב'לחם משנה'. 11) שם: "בעי רבא, מעוף מהו, בהמה אמר רחמנא (בפסוק הנ"ל "כל אשר יתן ממנו לה", נאמר "ואם בהמה אשר יקריבו", והא לאו בהמה היא, או דילמא קרבן אמר רחמנא (שם בפסוק הנ"ל נאמר "אשר יקריבו ממנה קרבן לה"), והאי נמי קרבן, תיקו". וסובר רבינו, כי בעיא זו היא לדעת רבי יהודה (וראה ברש"י, שם). ולפי דעת ה'כסף משנה' כוונת רבינו במקדיש אבר שהנשמה תלויה בו, והספק הוא אם קדש כולו, כמו בבהמה, או לא. אבל ה'לחם משנה' (פ"ה מהל' ערכין וחרמין ה"ד), כתב כי מדובר במקדיש אבר שאין הנשמה תלויה בו, והספק הוא שמא אפילו אם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שני ז' ניסן – ספר עבודה – הל' מעשה הקרבנות קכט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

אָמַר: הָרִי אֱלוֹ לְעוֹלָה²⁹ - יִמְכְרוּ וְיָבִיא בְדַמְיָהּ⁸
עוֹלָה³⁰.

26) כגון טומטום ואנדרווגינוס וטרופה וכלאים ויוצא דופן.
27) משנה, תמורה כז, ב. (28) נראה שפסקא זו שייכת
להלן בסוף ההלכה, והכוונה לפ"ג שם ה"י שכתב שם:
"המקדיש טומטום ואנדרווגינוס וכו' למזבח הרי זה כמקדיש
עצים ואבנים, לפי שאין קדושה חלה על גופן, והרי הן
חולין לכל דבר ומכרו ויביאו בדמיהן כל קרבן שירצה",
והיינו באופן שאמר "הרי אלו למזבח", שהכוונה שבדמיהם
יביא קרבן (ראה השגת הראב"ד שם). (29) משנה, תמורה
שם. (30) שם במשנה: "הרי אלו לעולה, ימכרו ויביא
בדמיהם עולה", ומפרש רש"י: "הרי אלו לעולה, משמע
לדמי עולה, דאי אינהו גופייהו הוא בעי לאקרובי, הוה אמר
הרי אלו עולה" (בלא למד).

ז. הָאוֹמְרִי³¹: דְּמִיָּהּ³² פְּרָה³³ זוֹ לְעוֹלָה כָּל שְׁלִשִׁים¹⁰
יוֹם וְלֶאֱחָר שְׁלִשִׁים יוֹם לְשָׁלְמִים, אוֹ שְׁאָמַר:¹¹
דְּמִיָּהּ לְשָׁלְמִים כָּל שְׁלִשִׁים יוֹם וְלֶאֱחָר שְׁלִשִׁים יוֹם¹²
לְעוֹלָה - דְּכָרְיוֹ קִיָּמִים³⁴. וְאִם הִקְרִיב דְּמִיָּהּ בְּתוֹךְ¹³
שְׁלִשִׁים יוֹם - מִבֵּיא בְּהֶן כְּמוֹ שְׁנָדָר, וְאִם הִקְרִיבוּ¹⁴
לֶאֱחָר שְׁלִשִׁים יוֹם - מִבֵּיא כְּמוֹ שְׁנָדָר.¹⁵

(31) ברייתא, נדרים כט, א. (32) שם כח, ב. כט, א. נחלקו
רב פפא ועולא, במקדיש דבר לדמיו עד לזמן קבוע, אם
קדושת דמים פקעה מעצמה בבוא הזמן הקבוע, או שצריכה
פדיון. ופסק רבינו (פ"ד מהל' מעילה הי"א) כעולא, שפקעה
מעצמה. ושם אמרו שבקדושת הגוף מודה גם עולא
שצריכה פדיון, ולפיכך פירשו שם הברייתא שהאומר שור
זה עולה כל שלשים יום, לאחר שלשים יום שלמים – דבריו
קיימין, בהקדש דמים. ולכן כתב רבינו "דמיי".
(33) ברייתא שם: "שור זה". ונראה שלפני רבינו היתה
גירסא שם "פרה". וראה להלן. (34) והקדושה הראשונה
נפקעת מעצמה, בין באומר "דמי פרה זו לעולה וכו'", ובין
באומר "דמיה לשלמים וכו'". והנה, באומר "דמי פרה זו
לעולה וכו'", לא חלה עליה קדושת הגוף של עולה (שהרי
נקיבה אינה ראויה לעולה), אלא קדושת דמים, וקדושת
דמים פקעה מעצמה (ראה למעלה), אבל באומר "דמיה
לשלמים וכו'", שראויה היא לשלמים, אם כן חלה עליה
קדושת הגוף (ראה למעלה ה"ה), והיאך היא נפקעת
מעצמה? (ראה למעלה). וצריך לומר שכיון שלא הקדישה
במפורש קדושת הגוף, אינה דומה קדושת הגוף הזאת לכל
קדושת הגוף והיא נפקעת מעצמה, ראה ב'כסף משנה'.

ח. הִיְתָה לוֹ בְּהֵמָה מְעַבְרָת³⁵ וְאָמַר: אִם תֵּלַד זָכָר -¹⁶
הָרִי הוּא עוֹלָה, וְאִם הִיא נִקְבָּה - זְבָחִי שְׁלָמִים,¹⁷
יִלְדָה זָכָר - יִקְרַב עוֹלָה, יִלְדָה נִקְבָּה - תִּקְרַב זְבָחִי¹⁸
שְׁלָמִים³⁶. יִלְדָה זָכָר וְנִקְבָּה - הַזָּכָר יִקְרַב עוֹלָה,¹⁹
וְהַנִּקְבָּה זְבָחִי שְׁלָמִים. יִלְדָה שְׁנֵי זָכָרִים - אֶחָד יִקְרַב²⁰
עוֹלָה, וְהַשֵּׁנִי יִמְכַר לְצָרְכֵי עוֹלָה וְדָמֵי חֲלִין³⁷. וְכֵן²¹
אִם יִלְדָה שְׁתֵּי נִקְבּוֹת - אֶחָת תִּקְרַב שְׁלָמִים, וְהַשֵּׁנִי²²
תִּמְכַר לְצָרְכֵי שְׁלָמִים וְדָמֵי חֲלִין³⁸. יִלְדָה טְמֵטוֹם²³

פנים, נראה מכאן דעת רבינו, שדחוי מעיקרו הרי הוא
דחוי (שבדבר זה לא מצאנו חולקים על רבי יוחנן), ואילו
בפ"י מהל' שגגות הי"ג, כתב ש"דחוי מעיקרו אינו דחוי".
ואולי סמך שם על מה שכתב כאן משום שהיא בעלי חיים,
ואין בעלי חיים נידחים (ראה 'לחם משנה' כאן). אבל צריך
עיון, שהרי בפ"ג מהל' שגגות ה"ח פסק רבינו, שאף בנראה
ונתחה אין בעלי חיים נידחין. ולמה הוצרך לומר (שם פ"י)
ש"דחוי מעיקרו אינו דחוי". (18) בנידון שלפנינו, שהיא
בעלי חיים, כדלהלן. וראה למעלה. (19) גם כאן אין
ההדגשה על "קדושת דמים", שהרי אדרבה יש אומרים
שקדושת דמים אינה מדחה, אלא הכוונה, כמו שכתבנו
למעלה, שהרי סוף סוף יש כאן דחוי. ועל כל פנים, נראה
מכאן דעת רבינו כי יש דחוי בדמים (שגם בזה לא מצאנו
חולקים על רבי יוחנן), וכן פסק בפ"י מהל' שגגות, שם.
(20) כרב, בזבחים נט, א. וראה למעלה. (21) בזבחים שם
אמרו שאפילו לרבי יוחנן, שאמר "אינה קריבה" – עושה
תמורה, ואם כן, כל-שכן לפי פסק רבינו שקריבה, שוודאי
עושה תמורה.

ה. הָאוֹמְרִי: דְּמִי בְּהֵמָה זוֹ עוֹלָה, אוֹ הָרִי זוֹ לְעוֹלָה,¹
אִם הִיְתָה רְאוּיָה לְקָרֵב עוֹלָה²² - נִתְקַדְּשָׁה קִדְּשַׁת²
הַגּוֹף, וְהִיא עֲצָמָה תִּקְרַב עוֹלָה²³; וְאִם אֵינָה רְאוּיָה²⁴
- תִּמְכַּר וְיָבִיא בְּדַמְיָהּ עוֹלָה²⁵.⁴

(22) כגון שהוא זכר ותמים. (23) כלומר, לא רק אם אמר
הרי זו לעולה, נתקדשה קדושת הגוף, אלא אפילו אם אמר
"דמי בהמה זו עולה", גם כן נתקדשה הגוף, ומקור הדברים
הוא מן הסוגיא בתמורה יט, ב - שאמרו שם "איתמר,
הקדיש זכר לדמיו, רב כהנא אמר קדוש קדושת הגוף, רבא
אמר אינו קדוש קדושת הגוף, והדר ביה (= חזר בו) רבא
לדרב כהנא, מדרב יהודה אמר רב (שאמר שם "מיגו דנחתא
לה קדושת דמים, נחתא נמי קדושת הגוף", אמר רבא, זאת
אומרת: הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף, ומפרש
רש"י שהקדיש זכר לדמי עולה). וראה למעלה פ"ה מהל'
ערכין וחרמין הי"ד. ובי'תוספות' ערכין כ, ב - ד"ה אמר,
כתבו שמדובר כאן כשאמר "יקדש שור זה לדמיו", אבל
אם אומר דמי בהמה זו לעולה – גוף השור חולין, ואין בו
קדושה, אבל דעת רבינו אינה כן. (24) כגון שהוא בעל
מום או שהיא נקבה. (25) ראה תמורה שם במשנה,
"המפריש נקבה לאשם תרעה עד שתסתאב ותימכר ויביא
בדמיה אשם וכו' (וראה גם תמורה כז: כי המפריש נקבה
לעולה, בעיין מומא). רבי שמעון אומר, תימכר שלא
במום", ולא הזכיר רבינו כאן שתרעה עד שתסתאב (ראה
להלן פ"ד מהל' פסולי המוקדשין ה"ט), לפי ש"אינה
ראויה" שכתב רבינו כולל גם אם היא בעלת מום (ראה
למעלה). ועי' ב'כסף משנה'. וראה למעלה בפ"א מהל'
איסורי מזבח ה"י, ש"המקדיש בעל מום למזבח וכו' הרי זו
נתקדשה, ותפדה בערך הכהן ותצא לחולין ויביא בדמיה
קרבן".

ו. אָמַר עַל בְּהֵמָה טְמֵאָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ מְאֹסְרֵי קָרְבָּן⁵
שְׁאִין קִדְּשָׁה חֲלָה לְעוֹלָה²⁶: הָרִי אֱלוֹ עוֹלָה - לֹא⁶
אָמַר פְּלוֹם²⁷, כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת אֲסוּרֵי מִזְבֵּחַ²⁸.

קל שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ח' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

2) משנה במנחות קד: לדברי הכל. משום שלא הביא כמו שגדר. (3) משום שיש בכלל מרובה מועט. [=יש בכלל מאתיים - מנה]. (4) ראה למעלה פרק י"ד הלכות א"ח, כי רק עולה ושלמים באים בנדר ונדבה, ולא חטאת ואשם. (5) שהוא בן שנה. (6) שהוא בן שנתיים. (7) שהוא בן שנה. (8) שהוא בן שתיים. (9) הוא שעיר עזים, שהוא בן שנה. (10) שהוא בן שתיים. (11) ולהיפך, שאם הביא קטן במקום גדול, לא יצא.

8 **ב. נדר עולה¹² מן הכבשים או מן האילים¹³ והביא**
9 **פלגס¹⁴ - הרי זה ספק אם יצא ידי נדרו או לא**
10 **יצא¹⁵. וכן הנדר עולה עוף¹⁶ מן התורים או מן פני**
11 **היונה¹⁷ והביא תחלת הצהוב¹⁸ שפזה ושפזה¹⁹ - הרי**
12 **זה ספק²⁰. נדר שחור והביא לבן, לבן והביא שחור,**
13 **זכר והביא נקבה, נקבה והביא זכר²¹ - לא יצא.**

(12) הוא הדין אם נדר שלמים. (13) כלומר, בין אם נדר רק כבש או רק איל ובין אם נדר ואמר הרי עלי עולה מאיזה שארצה אם מן הכבשים אם מן האילים. (14) כי "כל מקום שנאמר בתורה כבש או כבשה או כבשים הרי אלו בני שנה, וכל מקום שנאמר איל או אילים הם הזכרים בני שנתיים ומאימתי נקרא איל משייכנס בשנה שנייה ל"א יום, אבל ביום למ"ד, אינו כשר לא לכבש ולא לאיל והוא הנקרא פלגס". (15) בחולין שם: "בעי ר' זירא האומר עלי עולת בהמה מן האיל או מן הכבש והביא פלגס מהו, אליבא דר' יוחנן לא תיבעי לך דאמר ברייה הוי וכו'. כי תיבעי לך אליבא דבר פדא דאמר מייתי ומתני (מביא נסכים בתנאי) מי אמרינן איל וכבש מתנה (שספק הוא אם הוא כבש או איל), בברייה לא מתנה (שוודאי אינו ברייה בפני עצמו), או דלמא בברייה נמי מתנה, דאמר אי בריה הוה ליהוי כולה (כל הנסכים) נדבה, תיקו". כלומר, בעיית ר' זירא היא כמה שאמר בר פדא כי הפלגס הוא ספק, אם כוונתו לספק כבש ספק איל, ולפי זה אם אמר "הרי עלי עולה מאיזה שארצה, אם מן הכבשים ואם מן האילים", יכול להביא פלגס, ממה נפשך, או אולי יש גם ספק שלישי אם הוא ברייה בפני עצמו, או לא, ולפי זה אינו יכול להביא פלגס, שמא אינו לא כבש ולא איל, אלא ברייה בפני עצמו, ומכיוון שנשאר הדבר בתיקו, פסק רבינו כי הרי זה ספק אם יצא ידי נדרו או לא. (16) ואילו שלמים אינם באים מן העוף. (17) כלומר, מאיזה שירצה: מן התורים או מן בני היונה. וראה למעלה פרק ג מהלכות איסורי מזבח הלכה ב כי המביא ממין התורים צריך להביא גדולים, ואילו קטנים פסולים, והמביא ממין היונים צריך להביא קטנים, ואילו גדולים פסולים. (18) שהוא פסול גם בתורים וגם בבני יונה, מספק שמא כבר גדלו (לעניין בני יונה) או לא גדלו עדיין (לעניין תורים). וראה עוד להלן שישנו ספק נוסף: אולי הם ברייה בפני עצמה. ותחילת הצהוב הוא כשמתחילים להביא נוצה יפה צהובה סביב לצוואר. (19) כלומר, הביא שניהם: גם תורים בתחילת ציהוב וגם בני יונה בתחילת ציהוב, וחזק מהספק הרגיל שמא הם גדולים ושמא הם קטנים, שלפי זה היה יוצא ידי נדרו, ממה נפשך, אם תחילת ציהוב הוא סימן גדלות, הרי הוא יוצא ידי

1 **ואנדרוגינוס - אינן קדשים והרי הן חליין³⁹, פמו**
2 **שבארנו⁴⁰. והמקדיש עבר במעי בעלת מום וכיצא**
3 **פה⁴¹ - הרי זה קדוש⁴².**

(35) משנה, תמורה כד, ב: "מבכרת שהיתה מעוברת, ואמר מה שבמיעה של זו אם זכר עולה, ילדה זכר יקרב עולה, ואם נקבה זכחי שלמים, ילדה נקבה תקרב שלמים". ובגמרא שם הקשו על "אם נקבה זכחי שלמים" - "נקבה, מי קא קדשה בככורה", ותיצרו: "סיפא אתיא לבהמה דהקדש", "שאם חטאת היא ונתעברה, ורוצה להערים שלא ילך למיתה, שוולד חטאת למיתה אויל, ישנהו לקדושה אחרת, וקמשמע-לן וולדות קדשים בהוייתן (= בלידתן) הן קדושים ולא במעי אמן" (רש"י), ורבינו שפוסק (להלן פ"ד מהל' תמורה ה"ג), כי וולדות בהמת הקדש במעי אמן הם קדושים, ואם-כן אי-אפשר לפרש הסיפא "ואם נקבה זכחי שלמים" אלא בבהמת חולין. אבל הרישא "אם תלד זכר", אפשר לפרש גם במבכרת, שהרי הבכור אינו קדוש אלא ביציאת רובו. וראה בהל' תמורה שם ה"ב. ועי' ב'הר המוריה' כאן. (36) שם במשנה. (37) שם במשנה. ומפרש רש"י: על שניהם חלה קדושת עולה, דהא קאמר אם זכר יהא עולה, ומיהו לא נדר אלא אחד, הלכך יקריב האחד לנדרו, והשני ימכר לצרכי עולה, ודמיו חולין. (38) שם במשנה. (39) ראה שם במשנה: "ילדה טומטום ואנדרוגינוס, רבן שמעון בן גמליאל אומר, אין קדושה חלה עליהן". וראה בפירוש המשנה, שם: "ומה שאמר טומטום ואנדרוגינוס, על בהמת קדשים חוזרת המחלוקת, שרבן שמעון בן גמליאל אומר ולד קדשים משעה שילד תקדש, ולפיכך אם היה טומטום ואנדרוגינוס שאין ראוי להקריבה, אין קדושה חלה עליה. וחכמים אומרים, ולד קדשים בקדושתה דאמיה קאי, ולפיכך יהיה ולדה קדוש, ולענין זה הלכה כחכמים". וכל זה בבהמת הקדש, אבל בבהמת חולין שאין כאן קדושת אמן, אלא קדושת הפה, שאומר שיהיה העובר קדוש - אין קדושת פה חלה על טומטום ואנדרוגינוס ('הר המוריה', וראה לחם-משנה). (40) פ"ג מהל' איסורי מזבח ה". ומה שאומר שם רבינו "שימכרו ויביא בדמיהם כל קרבן שירצה" (ראה לחם-משנה) אין זה באופן שאמר "הרי אלו למזבח", שהכוונה שבדמיהם יביא קרבן (ראה השגת הראב"ד) אבל בנידון שלפנינו שפירש בהקדישו: זכר או נקבה, אין טומטום ואנדרוגינוס בכלל, ואפילו דמיהם הם חולין, ראה לחם-משנה. (41) מהדברים הפסולים למזבח. (42) כרבי יוחנן בתמורה יא, א. ולא כבר פדא.

יום שלישי ח' ניסן ה'תשע"ז

פרק שפשה עשר'

(1) דין הנודר ושינה ממה שגדר.

4 **א. הנודר גדול והביא קטן - לא יצא²; קטן והביא**
5 **גדול - יצא³. פיצד? אמר 'הרי עלי עולה או**
6 **שלמים⁴ פכש⁵ והביא איל⁶, או שגדר עגל⁷ והביא**
7 **שור⁸, גדי⁹ והביא שעיר¹⁰ - יצא¹¹.**

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ח' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות קלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

18 יבִיא בְדַמְיוּ שְׁנַיִם²⁸; וְאֶפְלוּ הַבֵּיא בְדַמְיוּ אֵיל אֶחָד -
19 יִצְאָ²⁹. אָמַר: שְׁנֵי שְׁוֹרִים אֵלוּ עוֹלָה, וְנִפְל בָּהֶם מוֹם -
20 אִם רָצָה, יִבִיא בְדַמְיָהֶם אֶחָד. אֵיל זֶה עוֹלָה, וְנִפְל בּוֹ
21 מוֹם - אִם רָצָה, יִבִיא בְדַמְיוּ פְּכֶשׁ. וְכֵן אִם נָדַר פְּכֶשׁ
22 וְנִפְסַל³⁰ - אִם רָצָה, יִבִיא בְדַמְיוּ אֵיל.

חובתו בבני היונים. וכגון שעבר הכהן והקריב, אבל לכתחילה אסור להקריבם שהרי ממה נפשך אחד מהם פסול. (20) חולין כב: בעיית ר' זירא ולא נפשטה. ולפיכך פסק שהרי זה ספק, כלומר, מספק יש בו שלושה ספקות, כנ"ל. (21) "נלמד בקל וחומר משחור והביא לבן".

1 ג. הַנּוֹדֵר סֶתֶם - מִבֵּיא מִן הַגְּדוּלִים²² שְׁפָמִין
2 שְׁנֵדֵר. וְאִם אוֹתוֹ הַמְּקוֹם רִגְלִין לְקָרוֹת בְּסֶתֶם
3 לְאֶחָד מִן הַמַּיִנִּין - מִבֵּיא פְּאֲנָשִׁי הַמְּקוֹם. פִּיִּצֵד?
4 נָדַר עוֹלָה מִן הַבֶּקֶר - יִבִיא שׁוֹר. אָמַר: הֲרִי עֲלֵי
5 עוֹלָה, אִם דֶּרֶךְ אֲנָשִׁי הַמְּקוֹם לְקָרוֹת עוֹלָה סֶתֶם
6 אֶפְלוּ לְעוֹלַת הָעוֹף - מִבֵּיא פְּרִידָה אַחַת תּוֹר אוֹ
7 בֶּן יוֹנָה²³; וְאִם דֶּרֶךְ שְׂאִין קוֹרִין עוֹלָה סֶתֶם אֶלָּא
8 לְעוֹלַת בֶּקֶר - יִבִיא שׁוֹר. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.²⁴

(22) "האומר אחד מכבשי הקדש וכו' והיו לו שניים, הגדול שבהן הקדש". [אבל צריך עיון: הרי אם יש שם שלושה - חוששין לבינוני]. (23) שם במשנה: "הרי עלי עולה יביא כבש, ר' אלעזר בן עזריה אומר או תור או בן יונה". ובגמרא (שם קז): "ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה" ומפרש רש"י "באתריה דתנא קמא גריעא כבש מעוף ובאתריה דר' אלעזר גריע עוף מכבש", וכתב רבינו שם בפירושו המשנה כי "במקומו של תנא קמא לא היו קורין שם עולה מוחלט אלא עולת בהמה וכו' ובמקומו של ר' אלעזר בן עזריה קורין שם עולה מוחלט אפילו לעולת העוף ועל כן אמר תור או בן יונה". אבל צריך עיון, למה בנודר מן הבקר מביא מן הגדולים, ובאומר "הרי זה עלי עולה", מביא מן הקטנים שבו, אם הם נקראים עולה, ועיין לחם משנה. (24) אם קוראים עולה רק לכבש - יביא כבש.

9 ד. מִי שְׁנֵדֵר שׁוֹר אוֹ אֵיל אוֹ פְּכֶשׁ אוֹ עִגֵּל וְכִיּוּצָא
10 בָּהֶם - לֹא יִבִיא פְּחוּשׁ בְּיוֹתֵר שְׁבָאוֹתוֹ הַמַּיִן, מִפְּנֵי
11 שְׂדַמְיוּ מוֹעֲטִין²⁵; וְאִינוּ חֵיב לְהִבִּיא הַיִּפָּה הַשְּׂמִן
12 בְּיוֹתֵר שְׂאִין שֶׁם לְמַעַלָּה מִמֶּנּוּ²⁶, אֶלָּא יִבִיא הַבֵּינוֹנִי.
13 וְאִם הַבֵּיא הַפְּחוּשׁ - יִצָּא יְדֵי נְדָרוֹ.²⁷

(25) כלומר, כל זה הוא רק אם יש לו שמן ומביא כחוש בגלל ערכו המועט, אבל אם הסיבה להבאת הכחוש אינו משום כך, אלא בגלל שאין לו אחר, ואין לו להשיג יותר משובח, שאז מביא הכחוש לכתחילה. (26) במשנה מנחות קז: "הרי עלי שור יביא הוא ונסכיו במנה, עגל יביא הוא ונסכיו בחמש, איל יביא הוא ונסכיו בשתיים, כבש יביא הוא ונסכיו בסלע". "ומשמע לרבינו שדמים אלו הם דמי הבינוני שבכל מין" (27) דבר זה יצא לו לרבינו מהפסוק במלאכי האומר "ואורו נוכל יש בעדרו זכר ונודר וזובח משחת לה", הרי שגם המביא משחת לה' הוא נקרא "נודר וזובח" למדנו מכאן שיצא ידי נדרו גם בכחוש.

14 ה. הָאוֹמֵר: הֲרִי עֲלֵי שׁוֹר שְׁוֹה מְנָה - יִבִיא שׁוֹר
15 שְׁשׁוּה מְנָה פְּאוֹתוֹ מְקוֹם חוּץ מִנְּסָכָיו. הַבֵּיא שְׁנַיִם
16 בְּמְנָה - לֹא יִצָּא.

17 ו. הָאוֹמֵר: שׁוֹר זֶה עוֹלָה, וְנִפְל בּוֹ מוֹם - אִם רָצָה,

(28) שם קח. במשנה: "שור זה עולה ונסתאב אם רצה יביא בדמיו שניים", ואף כי באומר הרי עלי שור שווה מנה והביא שניים במנה לא יצא, היינו משום שאמר "הרי עלי" שחייב באחריותו עד שיביאנו, מה שאין כן באומר "שור זה עולה" שאינו חייב באחריותו. (29) בגמרא שם: "איבעיא להו ממינא למינא מאי? (כגון שור שנסתאב אם אפשר לו להביא איל), תא שמע שור זה עולה ונסתאב לא יביא בדמיו איל, אבל מביא בדמיו שתי אילים וכו' שמע מינה. אי הכי מאי איריא תרי אפילו חד נמי וכו' תרי תנאי ואליאב דרבנן", ופסק רבינו כדעת התנא המתיר אפילו אחד. ואם כי בנדרה אינו חייב באחריות, - אין זה אלא אם נגנב או נאבד, שאינו ברשותו, אבל אם נפל בו מום - מוכרו ומביא בדמיו אחר. (30) שנפל בו מום.

ז. אָמַר: הֲרִי עֲלֵי עוֹלָה³¹, וְהַפְּרִישׁ שׁוֹר וְנִגְנַב -
פּוֹטֵר עֲצָמוֹ בְּשָׂה³². אָמַר: שׁוֹר זֶה וְדַמְיוֹ עֲלֵי עוֹלָה
- הֶקְבַּע³³, וְאִם נִפְסַל³⁴ - לֹא יִבִיא בְדַמְיוֹ אֶלָּא
שׁוֹר³⁵.

(31) שחייב באחריותו עד שיקריב כמו שנדר. והמדובר כשדרך בני אדם לקרוא עולה סתם, גם בכבש, שאם רצה מביא כבש. (32) כלומר הנודר פוטר עצמו. (33) במנחות קח: על דברי המשנה שם עמוד א: "שור זה עולה ונסתאב אם רצה יביא בדמיו שניים" - "אמר רב מנשה בר זביד אמר רב לא שנו אלא דאמר שור זה עולה אי נמי אמר שור זה עלי עולה, אבל אמר שור זה ודמיו עלי עולה הוקבע", וכתב רש"י: "הוקבע אחריותו עליו להביאו עולה אחת ולא לשתי עולות". (34) נפל בו מום. (35) ולא שה, שמכיוון שהוקבע להביא עולה אחת ולא שתיים הוקבע גם להביא שור ולא שה.

ח. הָאוֹמֵר: אֶחָד מִכְּבָשֵׁי הַקֹּדֶשׁ וְאֶחָד מִשְׁוֹרֵי
הַקֹּדֶשׁ, וְהָיוּ לוֹ שְׁנַיִם - הַגְּדוֹל שְׁבֵהֵן הַקֹּדֶשׁ³⁶. הָיוּ
שְׁלֹשָׁה - הַגְּדוֹל שְׁבֵהֵן הַקֹּדֶשׁ, וְחוּשְׁשִׁין לְבִינוֹנִי³⁷.
פִּיִּצֵד יַעֲשֶׂה³⁸? יִמְתִּין לְבִינוֹנִי עַד שְׁיִפֵּל בּוֹ מוֹם,
וְתַחֲוֹל הַקֹּדֶשׁ עַל הַגְּדוֹל לְבָדוֹ³⁹. וְאִם אָמַר: שׁוֹר
שְׁבֵשְׁוֹרֵי הַקֹּדֶשׁ - הַגְּדוֹל שְׁבֵהֶם הַקֹּדֶשׁ, וְאִין
חוּשְׁשִׁין לְבִינוֹנִי⁴⁰.

(36) משום שכל המקדיש בעין יפה הוא מקדיש. (37) כלומר, אף לבינוני. וראה במשנה שם: "אחד מכבשי הקדש ואחד משורי הקדש והיו לו וכו' שלושה בינוני שבהם הקדש", ובגמרא שם הקשו על זה: הרי אמרו, אם היו שניים - הגדול שבהם קודש, אלמא מקדיש בעין יפה מקדיש, אימא סיפא בינוני שבהן הקדש, אלמא מקדיש בעין יפה רעה מקדיש, אמר שמואל חוששין אף לבינוני, שלגבי קטן עין יפה הוא. (38) שם בגמרא: "היכי עביד, אמר רבי חייא

קלב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ח' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

12 נִסְתַּפֵּק לוֹ בַּכֶּשֶׁשׁ - יָבִיא אֵיל וְרַחֵל. נִסְתַּפֵּק לוֹ
13 בְּעֵזִים - יָבִיא שְׂעִיר וְשְׂעִירָה. שְׂכַח בְּאֵי זֶה מִיֵּן קָבַע
14 נְדָרוֹ? 57 - מְבִיא פֶר וּפְרָה, אֵיל וְרַחֵל, שְׂעִיר
15 וְשְׂעִירָה⁵⁸. הָאוֹמֵר: הֲרִי עָלַי עוֹלַת עוֹף - מְבִיא תוֹר
16 אוּ בֶן יוֹנָה. פִּרֵשׁ וְשְׂכַח בְּאֵי זֶה מִיֵּן קָבַע נְדָרוֹ -
17 מְבִיא תוֹר וְבֶן יוֹנָה.

51 שלמים הבאים עם הלחם הם תודה. 52) כי השלמים
באים מזכרים ונקבות. 53) שאמר הרי עלי תודה או
שלמים, מזה או מזה. 54) במין הבקר. 55) אם זכר אם
נקבה. 56) במשנה שם: "פירשתי מן בקר ואיני יודע מה
פירשתי יביא פר ופרה עגל ועגלה". והוא לפי דעת רבי,
שהנודר קטן והביא גדול לא יצא, אבל לרבנן - די בפר
ופרה בלבד, וצריך שניהם, שהרי המשנה מזכר לנקבה או
להיפך - לא יצא. 57) אם מן הכבשים אם מן העזים אם
מן הבקר, וכמו כן שכח במי קבעו אם זכר אם נקבה.
58) שהם הגדולים שבכל מין ומין, ומספק מביא מכל מין
ומין, זכר ונקבה.

18 יא. הָאוֹמֵר: הֲרִי עָלַי לְמִזְבֵּחַ - יָבִיא קִמְיָן לְבוֹנָה;
19 שְׂאִין לֶחֶם דָּבָר שְׂקָרָב כֵּל לְמִזְבֵּחַ כְּמוֹת שְׁהוּא אֶלָּא
20 לְבוֹנָה⁵⁹. פִּרֵשׁ נְדָרוֹ וְשְׂכַח מַה פִּרֵשׁ - יָבִיא מִפֶּל דָּבָר
21 שְׂקָרָב כֵּל לְמִזְבֵּחַ. לְפִיכָּךְ מְבִיא עוֹלַת בְּהֵמָה,
22 ועוֹלַת הָעוֹף, וּמִנְחַת נְסֻכִים⁶⁰, וְלְבוֹנָה, וְיֵינן בְּפָנָי
23 עֲצָמוֹ⁶¹.

59) ובגמרא שם הקשו: "והא איכא עולה (שהיא כליל),
איכא עורה לכהנים. והא איכא עולת העוף, איכא מוראה
ונוצה (שמשליכן לבית הדשן). והאיכא נסכים, לשיתין
אזלי, והאיכא מנחת נסכים (היינו הסולת שבה והיא כולה
כליל), כיוון דאיכא מנחה דאכלי כהנים מינה - לא פסיקא
ליה". 60) אף על פי שאם אמר "הרי עלי למזבח", אין
עולת העוף ומנחת נסכים בכלל - בפירוש ואינו יודע מה
פירש, יש להסתפק אולי אמר מפורש "הרי עלי עולת העוף
למזבח", שהרי סוף סוף כל בשרה ועורה נקטרים על גבי
המזבח, או הרי עלי עולת בהמה למזבח, שהרי כל בשרה
נקטר על גבי המזבח, וכמו כן במנחת נסכים שכולה ממש
על גבי המזבח. וראה ברש"י שם שלא הזכיר אלא עולת
העוף ומנחת נסכים, ונראה מדבריו שעולת בהמה אינה
בכלל, שהרי עורה לכהנים. 61) כלומר, חוץ מן היין
שמביא במנחת נסכים - מביא גם יין בלי מנחה [ואף על
פי שגם יין הבא בפני עצמו אינו לאישים, אלא לשיתין -
אף על פי שאינו בכלל "הרי עלי למזבח", הרי הוא בכלל
המפורש ואינו יודע מה פירש (כסף משנה)].

24 יב. אָמַר: הֲרִי עָלַי בְּסֻלַּע לְמִזְבֵּחַ - יָבִיא כֶּבֶשׂ⁶²;
25 שְׂאִין לֶחֶם דָּבָר שְׂקָרָב בְּסֻלַּע לְמִזְבֵּחַ אֶלָּא כֶּבֶשׂ. פִּרֵשׁ
26 וְשְׂכַח מַה שִּׁפְרָשׁ⁶³ - יָבִיא בְּסֻלַּע מִפֶּל דָּבָר וְדָבָר
27 שְׂקָרָב לְמִזְבֵּחַ⁶⁴.

62) ברייתא במנחות קז: וכריתות י: ובכריתות שם: "ממאי,
מדאמר רחמנא (ויקרא ה, טא) איל אשם, בכסף שקלים
(דהיינו שני סלעים) מכלל דכבש בן שנה בסלע".

בר רב ממתין לו עד שייקם ומחיל לה לקדושתיה בגדול".
39) כלומר, מחלל הקדושה של הבינוני על הגדול, ואומר
כך: אם הקדשתי את הבינוני, יהא מחולל על הגדול,
והגדול יהיה הקדש, ואם הקדשתי את הגדול, הרי הבינוני
חולקין מלכתחילה. 40) שם בגמרא: "אמר רבה בר אבוח
לא שנו (דחוששין אף לבינוני) אלא דאמר אחד משוורי
הקדש, אבל אמר שור בשוורי הקדש, הגדול שבהם הקדש,
תורא בתוראי קאמר (=שור החשוב בשוורי קאמר)".
ודווקא אם אמר "שור שבשוורי", אבל אמר "שור משוורי"
- חוששין לכולם.

1 ט. פִּרֵשׁ אֶחָד מֵהֵן⁴¹ וְשְׂכַח, או שְׂאֵמַר לוֹ אֲבִי⁴²
2 אֶחָד מֵהֵן הִקְדַּשׁ⁴³ - הֲרִי זֶה מִקְדִּישׁ⁴⁴ גְּדוֹל שְׂבִיחָ⁴⁵
3 וְאִמַר כֶּף יֵצֵא יְדֵי הוֹכְתוֹ. וְכֵן הַנּוֹדֵר עוֹלָה⁴⁶ מִן
4 הַבֶּקֶר וְקָבַע נְדָרוֹ וְשְׂכַח מַה קָבַע, אִם שׁוֹר אִם עֶגְלָה
5 - הֲרִי זֶה יָבִיא שׁוֹר⁴⁷. וְכֵן אִם קָבַע בַּכֶּשֶׁשׁ וְשְׂכַח
6 מַה קָבַע - יָבִיא אֵיל. קָבַע בְּעֵזִים וְשְׂכַח - יָבִיא
7 שְׂעִיר. שְׂכַח בְּאֵיזָה מִיֵּן מִן הַבְּהֵמָה קָבַע עוֹלָתוֹ⁴⁸ -
8 יָבִיא שׁוֹר וְאֵיל וְשְׂעִיר⁴⁹. וְאִם נִסְתַּפֵּק לוֹ שְׂמָא קָבַע
9 עוֹלָתוֹ בְּעוֹף - יוֹסִיף תוֹר וְכֵן יוֹנָה⁵⁰.

41) כלומר, היו לו שלושה בעדרו, ובירר אחד מהם,
והקדישו. 42) בשעת מיתתו. 43) כלומר, בירר אחד
משלושת השוורים והקדישו. 44) אין הכוונה שצריך
להקדישו, שהרי כבר הקדישו הוא או אביו, אלא מחזיקו
בתורת הקדש. 45) שם במשנה: "פירשתי ואיני יודע מה
פירשתי או שאמר לי אבא ואיני יודע מה? הגדול שבהן
הקדש", שמן הסתם הגדול שבהם הקדיש, שכן נאמר
(דברים יב, יא) "וכל מבחר נדריכם" (רש"י שם). ומה
שחוששין לבינוני אם אמר אחד משוורי הקדש הוא משום
"שכיוון שאמר אחד מהן הקדש ולא ידענא אהי מינייהו
חייל ההקדש, אי אנדול, אי אבינוני, דהווי עין יפה לגבי
הקטן, הלכך אתרווייהו חייל, ומיהו לא קרב למזבח אלא
חד מינייהו, אבל היכא דאמר פירשתי, ליכא לספוקי דוודאי
גדול פירש" (רש"י שם). 46) שאינה אלא זכר ולא נקבה.
47) ראה שם קז. במשנה: "פירשתי מן הבקר ואיני יודע מה
פירשתי יביא פר ועגל", ובגמרא (שם קז:): אמרו: "הא מני
רבי היא דאמר קטן והביא גדול לא יצא". ואם כן, לדעת
רבינו (למעלה הלכה א) שהנודר קטן והביא גדול יצא -
אינו צריך להביא אלא שור בלבד. 48) אם מן הבקר אם
מן הכבשים אם מן העזים. 49) שהם הגדולים שבכל מין
ומין, ואף על פי שבמשנה שם (קז:): אמרו: "מן הבהמה
ואיני יודע מה פירשתי יביא פר ועגל ואיל ושעיר גדי
וטלה". הרי בגמרא שם אמרו שמשנה זו היא לפי דעתו של
רבי שהנודר קטן והביא גדול לא יצא, אבל לרבנן - מביא
הגדול שבכל מין ממיני הבהמה, ויצא, וכן פסק רבינו. וראה
בהשגת הראב"ד. 50) משנה שם. ורוצה לומר שיביא גם
תור וגם בן יונה, שהרי הם שני מינים נפרדים כמו כבשים
ובקר בבהמה.

10 ל. נְדָר תוֹדָה⁵¹ או שְׁלָמִים⁵² וְקָבַע נְדָרוֹ⁵³ בַּבֶּקֶר⁵⁴
11 וְשְׂכַח בְּמִי קָבַעוֹ⁵⁵ - יָבִיא פֶר וּפְרָה⁵⁶. וְכֵן אִם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ח' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות קלג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הבא מן הצאן ומן הבקר לפסח, מה פסח דבר שבחובה, ואין בא אלא מן החולין (שנלמד מפסח מצרים שאו לא היה עוד מעשר שני - גמרא ורש"י שם), אף כל דבר שבחובה אין בא אלא מן החולין. לפיכך האומר הרי עלי תודה הרי עלי שלמים הואיל ובאין חובה לא יביאו אלא מן החולין.¹⁶
טז. אָמַר: הָרִי עָלַי תּוֹדָה מִן הַחֲלִין וְלַחֲמָה מִן הַמַּעֲשֵׂר - לֹא יָבִיא לַחֲמָה אֲלָא מִן הַחֲלִין; שְׁהָרִי נִדְרָה בְּקֶרְפֵּן תּוֹדָה, וְהַתּוֹדָה אֵינָה בָּאָה אֲלָא עִם הַלֶּחֶם¹⁷ מִן הַחֲלִין.¹⁸

77) כלומר, כיוון שאמר הרי עלי תודה מן החולין נתחייב מיד בתודה, ודינה של תודה לבוא עם הלחם, ונתחייב מיד גם בלחם, ואם כן גם הלחם הוא דבר שבחובה, ואינו בא אלא מן החולין.

יז. פָּרַשׁ וְאָמַר: הָרִי עָלַי לְהִבְיָא תּוֹדָה מִמַּעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְלַחֲמָה מִן הַחֲלִין - יֵשׁ לוֹ לְהִבְיָא כְּמוֹ שְׁנִדְרָה⁷⁸. וְאִם הִבְיָא הַכֹּל מִן הַחֲלִין - יִצְאָה⁷⁹. וְכֵן אִם פָּרַשׁ וְאָמַר: הָרִי עָלַי תּוֹדָה הִיא וְלַחֲמָה מִן הַמַּעֲשֵׂר - יָבִיא⁸⁰. וְלֹא יָבִיא לַחֲמָה מִחֲטֵי מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, אֲלָא מִמַּעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, כְּמוֹ הַבְּהֵמָה שֶׁהִיא מִמַּעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי. וְאִם עַל פִּי שֶׁפָּרַשׁ שֶׁיָּבִיא לַחֲמָה מִן הַמַּעֲשֵׂר - לֹא יָבִיא נִסְכֵּיהּ מִמַּעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי; שְׂאִין הַנִּסְכִּים בָּאִין לְעוֹלָם אֲלָא מִן הַחֲלִין, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרַנּוּ, לְפִי שֶׁנֶּאמַר בְּהֵן: וְהַקְרִיב הַמַּקְרִיב קֶרְבָּנוֹ - עַד שֶׁיְהִי מִשְׁלֹו וְלֹא יִהְיֶה בְּהֵן צַד לְגִבּוֹת כָּלֵל.³⁰

78) שם במשנה: "תודה מן המעשר ולחמה מן החולין, יביא". כלומר, ואין מקום לחייבו להביא גם לחם מן המעשר, שהואיל ועיקר המצוה הוא להביא מן החולין והוא לא מביא את הזבח מן החולין כמצוותו - לא נגרר הלחם אחר הזבח. (79) כן כתב רבינו בפירוש המשנה שם: "מה שאמר (במשנה) יביא, רוצה לומר, שמותר לו להביא כמו שאמר, ואם הביא הכל מן החולין הרי זה משובח". (80) שניהם מן המעשר. גם על זה כתב רבינו שם "יביא, רוצה לומר, מותר להביא כמו שאמר, ואם הביא מן החולין הרי זה משובח".

פָּרֶךְ שֶׁבְּעָה עֶשֶׂר¹

(1) המשך מהפרק הנ"ל בקרבן מנחה.

א. הַנּוֹדֵר מִנְחָה מֵאֶפֶה תְּנוּרָה² - לֹא יָבִיא מֵאֶפֶה בֶּפֶסֶח³, וְלֹא מֵאֶפֶה רְעִפִים⁴, וְלֹא מֵאֶפֶה יוֹרוֹת הָעֶרְבִיִּים⁵.

(2) משנה במנחות סג. וברייתא שם למדו כן ממה שנאמר (ויקרא ב, ד) "מאפה תנור", ולא מאפה כופח ולא מאפה רעפים ולא מאפה יורות הערביים. וראה גם בספרא פ' ויקרא דבורא דנדבה פרשה י הלכה ג. (3) כתב-קמא שם ולא כרבי יהודה. וכופח הוא "מקום שפיתת קורה אחר שמסירין האש מאותו המוקד, ונותנין שם העיסה והיא נאפת, ומעשה התנור הוא שמחממין אבן קשה ושברי חרס

(63) כלומר, אמר הרי עלי בסלע דבר מסויים ושכח. (64) מנחות שם. "ובלבד שיוכל לקנות דבר שלם בסלע".

יג. הָאוֹמֵר: הָרִי עָלַי לְבוֹנָה - לֹא יִפְחַת מִקְמִין⁶⁵.
הָרִי עָלַי עֲצִים - לֹא יִפְחַת מִשְׁנֵי גִזְרִים, עֲבִין מְחֻקוֹת⁶⁶ וְאֶרְפֵּן אִמָּה⁶⁷. הָרִי עָלַי עֵץ - מִבֵּיא גִזְרָה אֶחָד אֶרְפוֹ אִמָּה. וְאִם רָצָה לְהִבְיָא דְמֵי הָעֲצִים - יָבִיא⁶⁸.

(65) "מנלן דכתיב (שם ו, ח) והרים ממנו בקומצו מסולת המנחה ומשמנה ואת כל הלבונה, מקיש לבונה להרמה דמנחה מה הרמה דמנחה קומץ, אף לבונה נמי קומץ". (66) ראה למעלה פרק ז מהלכות איסורי מזבח הלכה ג: "והגזרין שעשה משה אמה אורכן ואמה רוחבן ועוביין כמחק גודש של סאה וכמותן עושין דורות", היינו, כעובי מדת סאה כשהיא מלאה וגדושה, אבל מחוקה למעלה, כלומר, ישרה עם פי הכלי. (67) וכמו כן רחבן אמה. (68) תוספתא שקלים פרק ג: "האומר הרי עלי עצים מביא דמי שני גיורי עצים ונותן לשופר וכהנים לוקחים בס עצים ומקריבין אותן לגבי המזבח".

יד. מִי שְׁנִדְרָה אוֹ הַתְּנַדֵּב שְׁמִין⁶⁹ - פִּיֶּצֶד עוֹשִׂין בוֹ? קוֹמֵץ מִמֶּנּוּ קוֹמֵץ וְנוֹתֵן עָלָיו מֶלַח⁷⁰ וְזוֹרְקוֹ עַל גִּבִּי הָאִשִּׁים, וְהִשְׁאָר נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים בְּשָׂרֵי מִנְחָתוֹ. וְכִיצַד עוֹשִׂין בֵּינָן הַבָּא בְּפָנָי עֲצָמוֹ? נוֹתֵן עָלָיו מֶלַח⁷¹ וּמְנַסְכוֹ כָּלוּ עַל גִּבִּי הַשִּׁיתִין⁷² כָּכֵל הַנִּסְכִּים⁷³. וְהַלְבוֹנָה הַבָּאָה בְּפָנָי עֲצָמָה⁷⁴ - נוֹתֵן עָלֶיהָ מֶלַח⁷⁵ וְכֻלָּה לְאִשִּׁים.¹²

(69) ראה למעלה פרק י"ד הלכה א, שמתנדב אדם, או נודר, שמן בפני עצמו. (70) כי "מצות עשה למלוח כל הקרבנות קודם שיעלו למזבח, שנאמר על כל קרבן תקריב מלח". (71) ואף שכתב רבינו כי יין הנסכים קרב בלא מלח - אין זה אלא ביין הבא עם הנסכים, אבל יין הבא בפני עצמו טעון מלח (כסף משנה). [ואף על פי שכל עיקר דבר זה, שיין הבא עם הנסכים אינו טעון מלח, הוא, משום שאינו על האישים (מנחות כא), והרי גם יין הבא בפני עצמו אינו בא על גבי האישים - כבר כתבנו (למעלה הלכה יא) ובפרק ה מהלכות איסורי מזבח הלכה יא) שעיקרו של יין הבא בפני עצמו, לבוא על האישים, אלא שאיסורו אחר גרם לו]. (72) ואינו מזולפו על גבי האש, מפני שאסור לכבות האש שעל המזבח, ואף על פי שאינו מתכוון לכך - הרי זה פסוק רישיה. (73) כלומר, כמו היין הבא עם הנסכים. (74) כי מתנדב או נודר לבונה בפני עצמה. (75) כי "בראשו של מזבח מולחין הקומץ והלבונה וכו'".

טו. מִי שְׁנִדְרָה נִדְרָה - לֹא יָבִיא מִמַּעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי; שְׁהָרִי נִתְחַיֵּב בְּקֶרְפֵּן זֶה, וְכָל הַמְחַיֵּב בְּקֶרְפֵּן - לֹא יָבִיא קֶרְפָּנוֹ אֲלָא מִן הַחֲלִין⁷⁶.

(76) במשנה שם פב. "מנין לאומר הרי עלי תודה שלא יביא אלא מן החולין, תלמוד לומר (דברים טז, ב) וזבחת פסח לה' אלוקדך צאן ובקר, והלא פסח אין בא אלא מן הכבשים ומן העזים, אם כן מה תלמוד לומר צאן ובקר, להקיש כל

קלד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שלישי ח' ניסן – ספר עבודה – הל' מעשה הקרבנות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

- ד. אָמַר: הָרִי עָלַי שְׁנֵי עֶשְׂרֹנֹת לְהִבֵּא בְּשָׁנֵי פְּלִים, 20
וְהִבֵּא בְּכָלִי אֶחָד¹⁹, אָמְרוּ לוֹ: בְּשָׁנֵי פְּלִים נִדְרָתְךָ,
הַקְּרִיבֵן בְּשָׁנֵי פְּלִים - הָרִי אֵלָיו פְּשָׁרִים; הַקְּרִיבֵן
בְּכָלִי אֶחָד - הָרִי אֵלָיו פְּשָׁתֵי מְנַחֹת שְׁנַתְעָרְבוּ²⁰. 23

19) משנה שם. 20) שאם יכול לקמוץ מזה בפני עצמה ומזו בפני עצמה – כשירות, ואם לאו – פסולות, ראה בפ"א מהלכות פסולי המוקדשין הלכה כט.

- ה. הָאוֹמֵר: הָרִי עָלַי מְנַחָה²¹ - יָבִיא אַחַת מִמְּחַשֶׁת
מֵינֵי מְנַחֹת הַבָּאוֹת בְּנֶדֶר וּבְדָבָה²². אָמַר: הָרִי עָלַי
מְנַחֹת²³ - יָבִיא שְׁנֵי (מֵינֵי)²⁴ מְנַחֹת מִחֻמְשָׁתָן.
אָמַר: הָרִי עָלַי מִן מְנַחֹת²⁵ - יָבִיא שְׁתֵּי מְנַחֹת
מִמִּין אֶחָד²⁶. הָרִי עָלַי מֵינֵי מְנַחֹת - יָבִיא שְׁתֵּי
מְנַחֹת מְשֻׁנֵי מֵינִים²⁷. וְכֵן אִם אָמַר: מֵינֵי מְנַחָה -
יָבִיא שְׁנֵי מֵינֵי²⁸. קָבַע נֶדְרוֹ בְּמִין מִהֵן וְשִׁכְחוּ -
מִבֵּיא חֻמְשָׁתָן²⁹. 31

21) סתם ולא פירש איזו מנחה. 22) משנה שם קד: וכתנא-קמא שלא כר' יהודה. וראה למעלה פ"ב הלכה ד פירוט חמש המנחות הבאות בנדר ונדבה. 23) בלשון רבים (משנה שם). 24) הכסף-משנה מחק מילה זו, כי הוא יכול להביא שתי מנחות אפילו ממין אחד. 25) כלומר, "מין" בלשון יחיד, ו"מנחות" בלשון רבים. 26) ברייתא שם קה. ובתוספתא מנחות פ"ב, וראה גם במשנה שם קד: 27) שם קה. ובתוספתא שם. והיינו דוקא שתי מנחות ומשני מינים, כיון שאמר "מיני מנחות", שניהם בלשון רבים. 28) שם קה. "בעי רב פפא, מיני מנחה מהו, כיון דאמר "מיני", תרתי קאמר, ומאי מנחה, דכולא מנחות נמי מנחה מקריין, דכתיב (ויקרא ו, 1) וזאת תורת המנחה. או דילמא, כיון דאמר "מנחה", חזא מנחה קאמר, ומאי מיני מנחה? הכי קאמר, ממניי מנחה חזא מנחה עליי". וכתב הכסף-משנה, שלא נפשטה הבעיא. ומה שכתב רבינו, שמביא משני מינים, אינו אלא לחומרא מחמת ספק, ואם כן צריך להתנות, שאם אינו חייב אלא אחת, תהא השניה לנדבה. אבל במרכבת המשנה כתב, שנראה שדעת חכמים נוטה לחייב להביא שני מינים, שהרי דחקו שם להעמיד הברייתא כר' שמעון, בכדי ליישבה לפי השיטה הנ"ל. 29) שם במשנה: "פירשתי ואיני יודע איזה מהן פירשתי, יביא חמשתן".

- ו. אֵין הִיחִיד³⁰ מִבֵּיא מְנַחָה בְּכָלִי אֶחָד יוֹתֵר מִשְׁשִׁים
עֶשְׂרֹנִין³¹. וְאִם נֶדֶר יוֹתֵר מִשְׁשִׁים - מִבֵּיא שְׁשִׁים
בְּכָלִי אֶחָד, וְהִשְׁאָר בְּכָלִי שְׁנֵי³². שְׂאֵין יְכוּלִין לְהַבְּלִל
כְּאֶחָד אֶלָּא שְׁשִׁים, אֲבָל יוֹתֵר עַל שְׁשִׁים אֵין
נִבְלָלִין³³. אֶף עַל פִּי שְׂאֵין הַבְּלִילָה מְעַכְּבַת, כְּמוֹ
שֶׁבְּאֶרְנוֹ³⁴, אָמְרוּ חֲכָמִים³⁵: כָּל הָרְאוּי לְבִילָה³⁶ - אֵין
הַבִּילָה מְעַכְּבַת בוֹ, וְכֵל שְׂאֵינוֹ רְאוּי לְבִילָה³⁷ -
הַבִּילָה מְעַכְּבַת בוֹ. 39

30) יחיד דווקא, אבל הציבור אינם מביאין אלא המנחות הקבועות, כגון מנחת העומר ושתי הלחם ולחם הפנים

עד שיתלבנו ומשליכים עליהם העיסה וכופין עליה כלי ונאפת בו" (פירוש המשנה שם). 4) לאחר שהוסקו. 5) "גומא בארץ טוחה בטיט כמו קדרה, ומסיקין האש בתוכה עד שתלבן ומשליכין בה העיסה" (פירוש המשנה שם).

- ב. הָאוֹמֵר: הָרִי עָלַי בְּמַחְבַּת, וְהִבֵּא בְּמַרְחֶשֶׁת;
בְּמַרְחֶשֶׁת, וְהִבֵּא בְּמַחְבַּת - מֵה שֶׁהִבֵּא הִבֵּיא⁷, וְיָדִי
חֹבְתוֹ⁸ לֹא יֵצֵא⁹. וְאִם אָמַר: זֶה לְהִבֵּא בְּמַרְחֶשֶׁת,
וְהִבֵּיאָהּ בְּמַחְבַּת; אוּ בְּמַחְבַּת, וְהִבֵּיאָהּ בְּמַרְחֶשֶׁת -
הָרִי זֶה פְּסוּלָה¹⁰. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה¹¹. וְכֵן הָאוֹמֵר:
הָרִי עָלַי שְׁנֵי עֶשְׂרֹנֹת לְהִבֵּיאַן בְּכָלִי אֶחָד¹², וְהִבֵּיאַן
בְּשָׁנֵי פְּלִים; בְּשָׁנֵי פְּלִים, וְהִבֵּיאַן בְּכָלִי אֶחָד - מֵה
שֶׁהִבֵּיא הִבֵּיא, וְיָדִי חֹבְתוֹ לֹא יֵצֵא¹³. שְׁנֵי אָמַר:
כְּאֶשֶׁר נִדְרָתְ לִי¹⁴. 9

6) מנחות קב: במשנה. ועיין עוד שם סג. 7) כלומר, המנחה היא כשרה, שהרי מתנדב אדם ומביא מנחת מחבת, או מנחת מרחשת, ראה למעלה פ"ב הלכה ד. 8) כלומר, חובת נדרו. 9) שהרי לא קיים נדרו. הוא נדר מחבת והביא מרחשת, מרחשת והביא מחבת. 10) שם קב: במשנה. "דקבעה כלי שהזכיר בה, ואין יכול לשנותה לכלי אחר" (רש"י שם). 11) במנחות אחרות (ראה למעלה פ"ב שם) אם שינה מזו לזו. 12) ראה למעלה פ"ב הלכה ה, כי חמש מנחות הבאות בנדר ונדבה, יש לו להתנדב ולנדור מהן כל מה שירצה, אפילו אלף עשרון. 13) שם במשנה. 14) שם קג. בגמרא.

- ג. אָמַר: אֵלּוֹ לְהִבֵּא בְּכָלִי אֶחָד¹⁵, וְהִבֵּא בְּשָׁנֵי
פְּלִים; אוּ לְהִבֵּא בְּשָׁנֵי פְּלִים, וְהִבֵּא בְּכָלִי אֶחָד -
הָרִי אֵלּוֹ פְּסוּלִין. לֹא קָבַעַן בְּשַׁעַת הַנֶּדֶר, אֶלָּא אָמַר:
הָרִי עָלַי שְׁנֵי עֶשְׂרֹנֹת, וּבְשַׁעַת הַפְּרִשָּׁה קָבַעַן
וְהַפְּרִישָׁן בְּשָׁנֵי פְּלִים, וְחִזְרוּ וְהִבֵּיאַן בְּכָלִי אֶחָד - הָרִי
אֵלּוֹ קְשָׁרִים; שְׁנֵי אָמַר 'כְּאֶשֶׁר נִדְרָתְךָ', וְלֹא 'כְּאֶשֶׁר
הַפְּרַשְׁתָּ'¹⁶. אָמַר: הָרִי עָלַי שְׁנֵי עֶשְׂרֹנֹת לְהִבֵּיא
בְּכָלִי אֶחָד, וְהִבֵּיאַן בְּשָׁנֵי פְּלִים, אָמְרוּ לוֹ: בְּכָלִי
אֶחָד נִדְרָתְךָ, הַקְּרִיבֵם בְּשָׁנֵי פְּלִים - הָרִי אֵלּוֹ
פְּסוּלִין¹⁷; הַקְּרִיבֵם בְּכָלִי אֶחָד - הָרִי אֵלּוֹ קְשָׁרִים¹⁸. 10

15) והמדובר באופן שאינו יכול לקמוץ מכל אחת ואחת בפני עצמה (רש"י שם). וראה להלן סוף הלכה ד. 16) דברי אביו ור' יוחנן בגמרא שם. 17) שם במשנה. ואף-על-פי שלא אמר "אלו להביא בכלי אחד", ובאופן זה – "מה שהביא הביא" (למעלה הלכה ב ועיין בשיטה-מקובצת שם). – אין זה אלא משום שאנו אומרים כי לא נתכוון לנדר זה, אלא לנדבה, אבל כאן שאמרו לו: "בכלי אחד נדרת", ולא השיב להם: לשם לנדבה אני מביא, מוכח מזה שלשם הנדר הביא, וכיון ששינה – פסול, והוא-הדרין לענין מחבת ומרחשת (ראה למעלה הלכה ב) שאם אמרו לו כך וכך נדרת ולא חש לכך, הרי זה פוסל (עיין רש"י 'תוספות יום טוב' שם). 18) שהרי חזר והקריב כמו שנדר, ומה ששינה בעת שהביא – אין זה כלום.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ח' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עשרון, ראה למעלה הלכה ז, שכה גם בכמה כלים נדר, וראה למעלה הלכות ב"ג שאם נדר בכלי אחד והביא בשני כלים, או נדר בשני כלים והביא בכלי אחד - לא יצא. (45) משנה שם, דברי רבי. ואין חכמים חולקים עליו (לחם משנה). (46) מחמשת מיני המנחות הבאות בנדר ונדבה. (47) שהם ביחד תשעה אלפים ומאה וחמשים.

ט. האומר⁴⁸: הרי עלי מנחת שעורים⁴⁹, או מנחת חצי עשרון⁵⁰, או מנחת⁵¹ בלא שמן ולבונה⁵² - הרי זה פטור; שלא התנדב דבר שפמזהו מקריבין⁵³. אמר: הרי עלי מנחה מן השעורים או מן העדשים⁵⁴, או מנחה בלא שמן ולבונה, או מנחה חצי עשרון⁵⁵ - שואלין אותו. אם אמר: לא נדרתי אלא על דעת שמתר להקריב פזה, ואלו ידעתי שאין מקריבין אלא עשרון שלם סלת בשמן ולבונה לא הייתי נדרר - הרי זה פטור; ואם אמר: אלו הייתי ידע הייתי נדרר פדרף שפמקריבין - הרי זה חייב להקריב פדרף שפמקריבין.

(48) שם קג. במשנה, וכדעת רבי שמעון. (49) ראה למעלה פ"ב הלכה ב, כי "כל המנחות סולת חיטין, חוץ ממנחת סוטה ועומר התנופה שהם מן השעורים". (50) ראה למעלה שם הלכה ה. כי "כל המנחות (הקרבות לגבי המזבח) אין כל אחת מהן פחותה מעשרון". (51) כן צריך להיות בסמיכות (כסף-משנה), אף-על-פי שאין זו לשון מתוקנת, עיין שם בתוספות ד"ה לא שנו, וראה להלן. (52) ראה למעלה שם הלכה ז, כי "כל המנחות הקריבות לגבי המזבח, טעונות שמן ולבונה". (53) במנחות קג. "האומר הרי עלי מנחה מן השעורים, יביא מן החטים. קמח - יביא סולת. בלא שמן ובלא לבונה - יביא שמן ולבונה. חצי עשרון - יביא עשרון שלם. עשרון ומחצה - יביא שנים". ובגמרא שם: "אמר חזקיה, הא מני בית שמאי היא, דאמרי תפוס לשון ראשון וכו'. ר' יוחנן אפילו תימא בית הלל (דאמרי תפוס לשון אחרון), באומר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך, לא הייתי נודר כך אלא כך", ובסוף הסוגיא (שם קג): "אמר זעירי, לא שנו אלא דאמר מנחה, אבל אמר מנחת (כן הוא ברש"י שם, ובתוספות שם ד"ה לא שנו בשם אית דגרסי), לא". ונראה מדברי רבינו, שזעירי בא לפרש דברי ר' יוחנן שאמר: אפילו תימא וכו'. ועל זה אמר זעירי: לא שנו אלא שאמר מנחה (בנפרד), אבל אם אמר מנחת (בסמיכות) לאו כלום הוא (כסף-משנה וקריט-ספר). [וסובר רבינו שטעמו של ר' יוחנן שלא אמרו כאן בית הלל תפוס לשון אחרון, מפני שהלשון האחרון הוא בטעות. ואם כן זה אינו אלא באומר "מנחה", אבל אם אמר "מנחת" (בסמיכות), אין כאן לשון ראשון כלל]. (54) הכסף-משנה העיר מדברי הגמרא מנחות שם, שמשמע כי בעדשים אין אדם טועה. והלחם-משנה פירש בדוחק, שהמדובר כשהזכיר בנדרו גם שעורים וגם עדשים, ומתוך זה ניכר שהוא טועה בכך. (55) לפי דברי הקריט-ספר להלן הלכה יד (מובא בדברינו שם) דוקא חצי עשרון, אבל לשליש ולרביע לא שמענו (הר המוריה).

ומנחת הנסכים, ויש בהם שיעור כמה להביא (הר המוריה, וראה כסף-משנה). (31) משנה שם קג: (32) שם במשנה, וראה למעלה פ"ב הלכה ז. ודוקא ששים בכלי אחד, ואחד בכלי שני. אבל לא יביא שלשים בכלי אחד, ושלשים ואחד בכלי שני, וכדומה, ראה להלן הלכה ז. (33) שם במשנה. אף-על-פי שנותן שם ששים לוגי שמן, לוג לכל עשרון (למעלה פ"ב הלכה ז). ועיין 'תוספות יום טוב' במנחות פ"ב משנה ד. (34) למעלה פ"ג הלכה יא. (35) שם יח: קג: כבא בתרא פא: ועוד. דברי ר' זירא. (36) לבלילה, כגון ששים עשרונים שראויים להבלל בכלי אחד. (37) ששים ואחד עשרונים.

ז. אמר: הרי עלי מאה ועשרים ואחד עשרון - מביא מאה ועשרים בשני כלים, ששים בכלי שלי, ומביא עשרון אחד בכלי השלישי³⁹. אמר: הרי עלי עשרון - יביא עשרון אחד; הרי עלי עשרונות - יביא שנים⁴¹. פירש נדרו ושכח פמה עשרון פירש - יביא ששים עשרון בכלי אחד⁴². שכח פמה עשרון פירש ובאי זה מין קבעו - הרי זה מביא ששים עשרון מפל מין ומין מתמשתין⁴³.

(38) בכסף-משנה נראה, שמכאן עד "אמר הרי עלי עשרון" - שיך להלכה הקודמת. (39) ואינם מחלקן לשלשה כלים שזה בשוה: ארבעים וארבעים וארבעים ואחד, ויצא לו לרבינו דין זה מהמשנה שם קג: (הובא למעלה הלכה ו) "אמר הרי עלי ששים ואחד, מביא ששים בכלי אחד, ואחד בכלי אחר" (הר המוריה). ובתוספתא מנחות פ"ב אמרו: "הרי עלי מאה עשרונות להביא בכלי אחד, כופין אותו ומביא ששים בכלי אחד וארבעים בכלי אחד, ואם הביא מחצה בכלי אחד ומחצה בכלי אחר לא יצא, בשני כלים (=כלומר, אמר הרי עלי מאה עשרונות להביא בשני כלים), מביא מחצה בכלי אחד ומחצה בכלי אחר. ואם הביא ששים בכלי אחד, ומאה בכלי אחר - יצא". (40) ראה למעלה הערה לו, כי מכאן מתחילה הלכה ז. (41) שם קד: במשנה: (42) כרבנן שם, וקו. ואם נדר פחות מששים, הרי השאר נדבה, והרי זה כנדר קטן והביא גדול (ראה למעלה פ"ז הלכה א). ואילו על יותר אין ספק בכך, שהרי אין מנחה של יחיד יתירה מששים עשרון (קריט ספר). (43) שם קו. כדברי חכמים: "פירשתי ואיני יודע מה פירשתי ואיזו מהן פירשתי ואיני יודע כמה פירשתי, יביא חמש מנחות של ששים עשרונים שהן שלש מאות".

ח. קבע נדרו ושכח פמה עשרונות נדר ובכמה כלים נדר⁴⁴ - הרי זה מביא מאחד ועד ששים בששים כלים⁴⁵. פיצד? מביא עשרון אחד בכלי ראשון, ושני עשרונים בכלי שני, ושלשה עשרונים בשלישי, עד שיהיו עד ששים עשרון בכלי האחרון. ואם שכח אף באי זה מין קבע - מביא על סדר זה ששים כלים מפל מין⁴⁶. ונמצא מביא מפל מין אף ושמונה מאות ושלישים עשרון⁴⁷.

(44) כלומר, נוסף לספק כמה עשרונות פירש (שמביא ששים

קלו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ח' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 י. נדר עשרון ומחצה⁵⁶, ואמר: אלו הייתי יודע⁵⁷
 2 הייתי נודר פדרף המתנדבין - הרי זה מביא שנים⁵⁸.
 3 אומר: הרי עלי קמח⁵⁹, או הרי עלי חצי עשרון, ולא
 4 הזכיר שם מנחה - הרי זה פטור כמי שלא נדר
 5 מעולם⁶⁰. וכן האומר: הרי עלי תודה בלא לחם,
 6 וזבח בלא נסכים - הרי זה פטור⁶¹. ואם אמר: אלו
 7 הייתי יודע⁶² שאין מקריבין פה הייתי נודר פדרף
 8 הנודרין - הרי זה חייב להקריב פדרף המקריבין.

66 משנה במנחות קד: וראה למעלה פי"ד ה"א, ובפט"ז
 הי"ד. (67 משנה שם קד. משום "נסכי כבש שלשה
 לוגין, ונסכי איל ארבעה, ונסכי שור ששה, ולפיכך אי-
 אפשר לאדם שיביא נדבה לוג לא שנים, שאין בידינו שיעור
 זה במצות לגבי המזבח. ולא יתנדב גם כן חמשה לוגין, לפי
 שהן פחות מנסכי שור ואינן ראויין לנסכי שתי בהמות, אבל
 ששה לוגין הן כדי נסכי שור" (פירוש המשנה שם).
 68 משנה שם.

19 יג. כיצד? נדר שבועה - הרי הן פנסכי כבש ואיל⁶⁹.
 20 נדר שמונה - הרי אלו פנסכי שני אילים. תשעה -
 21 פנסכי שור וכבש, או פנסכי שלשה פכשים. נדר
 22 עשרה - הרי אלו פנסכי שור ואיל, או שני פכשים
 23 ואיל. וכן עד לעולם⁷⁰.
 24

69 כן כתב רבינו בפירוש המשנה שם. (70 "תמצא תמיד
 איזה חשבון שיעלה בדעתך עולה למה שאפשר מכיון
 לנסכי מספר בהמות על דרך שהמשלנו (פירוש המשנה).

25 יד. נדר⁷¹ חמשה לגין⁷² - אומרין לו השלם ששה;
 26 שהרי קבעו לקרבן⁷³. אבל אם נדר לג או שנים -
 27 פטור; שהרי אינן ראויין כלל, לא הן ולא מקצתן⁷⁴.
 28 ואין מתנדבין ולא נודרין פחות מלג שקמן⁷⁵; שאין
 29 לה מנחה פחותה מעשרון⁷⁶, והיא צריכה לג אחד
 30 שקמן⁷⁷.

71 גמרא שם, וראה להלן. (72 כלומר, בדיעבד. אבל
 לכתחילה אין מתנדבין חמשה, כמפורש למעלה הלכה יב.
 73 כלומר, מכיון שהוא קבע אותן לקרבן, אינו יכול
 להקריבן כי אם ביחד. ומכיון שאין בנסכים חמשת לוגין,
 שאין ראויין לא לנסכי בהמה אחת ולא לנסכי שתי בהמות
 (ראה למעלה הי"ב), לכך אינם קרבים עד שישלים לששה
 לוגין, שאז הם ראויין לנסכי שור. בגמרא שם: "איבעיא
 להו, יש קבע לנסכים או אין קבע לנסכים" (אם אמר הרי
 עלי כך וכך לוגין לנסכים מי הוי קבע, שאין יכול להקריבם
 אלא הכל ביחד, דהו קרבי בקרבן אחד, או אין קבע ויכול
 להקריבם מה דחזי באפי נפשיה" - רש"י שם). היכי דמי,
 כגון דאיתי חמשה, אי אמרת אין קבע לנסכים משיך
 ומקריב ארבעה מינייהו דחזי לאיל, ואידך הוי נדבה. ואי
 אמרת יש קבע לנסכים עד דממלי להו לא קרבי, מאי וכו',
 ולא נפשטה הבעיא, ופסקה רבינו לחומרא (כסף-משנה).
 וכל זה בנדר חמשה, שמקצת מהם ישנם בנסכים, שהרי
 שלשה ראויים לנסכי כבש וארבעה לנסכי איל. אבל בנדר
 שני לוגים או לוג אחד, ראה להלן. (74 כך נשמע מדברי
 הברייתא מנחות שם וקו. "האזרח (במדבר טו, יג), מלמד
 שמתנדבין נסכים, וכמה? שלשת לוגין. ומנין שאם רצה
 להוסיף יוסיף, תלמוד-לומר (שם, טו) יהיה. יכול יפחות,
 תלמוד-לומר (שם, יג) ככה" (כסף-משנה, וראה בהר
 המוריה). ומה שכתב רבינו למעלה הלכה ט, שאם אמר הרי

(56 כלומר, אמר הרי עלי מנחה עשרון ומחצה, אבל אם לא
 אמר מנחה אלא אמר הרי עלי עשרון ומחצה (ראה להלן).
 או שאמר הרי עלי מנחת עשרון ומחצה - אינו מביא אלא
 עשרון אחד (כסף-משנה). (57 כלומר, ששואלין אותו
 והוא עונה על השאלה, וכמו למעלה בהלכה ט (כסף-
 משנה). (58 שם במשנה. והמדובר באומר אילו הייתי
 יודע שאין נודרין כך, לא הייתי נודר כך אלא כך", ולא יכול
 לפטור עצמו בעשרון אחד, דהרי על השלם אין ספק שצריך
 להביא, כי כך נודרים. ועל החצי הוא שאומר אילו הייתי
 יודע, משום כך מביא שנים, ראה בקריית-ספר. (59 ראה
 למעלה פי"ב הלכה ב, כי כל המנחות סולת. (60 ראה שם
 במשנה: "האומר הרי עלי מנחה וכו' קמח - יביא סולת
 וכו'" חצי עשרון - יביא עשרון שלם", ובגמרא (שם קג:):
 "אמר זעירי, לא שנו אלא דאמר מנחה, אבל אמר מנחת
 לא" (ראה למעלה הלכה ט), ושם נראה שאם לא אמר כלל
 מנחה, הרי הוא דומה לאומר "מנחת". (61 במנחות פא:
 "האומר הרי עלי תודה בלא לחם, וזבח בלא נסכים - כופין
 אותו ומביא תודה ולחמה זבח ונסכים וכו', אמר חזקיה, הא
 מני בית שמאי היא, דאמרי תפוס לשון ראשון וכו'. רבי
 יוחנן אמר אפילו תימא בית הלל, באומר אילו הייתי יודע
 שאין נודרין כך לא הייתי נודר כך אלא כך". ופסק רבינו
 כר' יוחנן. (62 היינו על ידי שאלה ששואלין אותו לפני
 זה, והוא עונה לשאלה, וכמו בהלכה ט (כסף-משנה).

9 יא. האומר: הרי עלי לחמי תודה - יביא תודה
 10 ולחמה; שהדבר יודע שאין מקריבין לחם בלא
 11 תודה, וסוף הקרבן הזכיר⁶³. אומר: הרי עלי לחם
 12 לפטור תודתו של פלוני⁶⁴ - יביא לחם תודה עם
 13 תודת חברו⁶⁵.

63 דברי רב הונא במנחות פא: ובחולין כג: "האומר הרי
 עלי לחמי תודה, מביא תודה ולחמה, מאי טעמא? מידע
 ידע האי גברא דלחם בלא תודה לא איקריב, והאי תודה
 ולחמה קאמר. והאי דקאמר לחמי תודה, סוף מילתא נקט".
 "כיון לנדור תודה תחילה ואח"כ לחם" (רש"י כתי"). "וכי
 אמר לחמי תודה, הוי כמאן דאמר תודה ולחמה" (רש"י).
 64 כגון שראובן קיבל על עצמו להביא קרבן תודה, שצריך
 להביא גם לחם, ובא שמעון וקיבל על עצמו להביא את
 הלחם עבור ראובן. (65 מנחות וחולין שם.

14 יב. מתנדב או נודר אדם יין בפני עצמו⁶⁶. ואין
 15 מתנדבין לג יין ולא שגי לגין, שאין פנסכים לא לג
 16 ולא שנים. ואין מתנדבין חמשה⁶⁷, שאין חמשת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שלישי ח' ניסן – ספר עבודה – הל' מעשה הקרבנות קלז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

16 מְדַבֵּר אֶלָּא בְּקִדְשֵׁי חוּצָה לְאַרְץ, שֶׁהוּא מְטַפֵּל בָּהֶם
17 עַד שְׂיָבִיאים לְבֵית הַבְּחִירָה.

2) ב'ספרי' פ' ראה (דברים יב, יד): "כי אם (אל המקום) (במקום) אשר יבחר ה' באחד שבטיך שם תעלה עולותיך, אין לי אלא עולות, שאר קרבנות מנין, תלמוד-לומר ושם תעשה (את) כל אשר אנכי מצוך". וראה ב'ספר המצוות' עשה פד, ולא-תעשה פט. ומה שלמדו (זבחים קו: קיב: וקייט): ממה שנאמר (ויקרא יז, ה) "והביאום לה", זו מצוות-עשה – המדובר בקרבנות שהקדישום בשעת היתר הבמות והקריבם בשעת איסור הבמות, כמו שמבואר שם קו, ב. ואלו באופן שהקדיש בשעת איסור הבמות נלמד מהפסוק "ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך" ('הר המוריה').
3) ממה שפירט כאן קרבנות בהמה, נראה שמנחות ועופות אינם בכלל זה (ראה כסף-משנה). ויתכן כי מקור דבר זה ממה שאמרו בתמורה יז, ב - שהפסוק הנ"ל "רק קדשיך", מדבר בתמורות, והרי אין תמורה במנחות ובעופות, כמפורש בפ"א מהל' תמורה הי"א ('הר המוריה'). אולם במצוות שהקדים רבינו להל' מעשה הקרבנות (אות כא) כתב "להביא קדשי חוצה-לארץ לבית הבחירה", הרי שכל הקדשים בכלל. וכן סתם ב"מנין המצוות על סדר ההלכות", אות פה, וב'ספר המצוות' עשה פה. 4) 'ספרי' שם (דברים יב, כו).

ב. הַמְקַרִיב קֶרְבֵּן חוּץ לְעֶזְרָה - בְּטַל מִצְוֹת עֲשֵׂה⁵,
וְעֵבֶר עַל לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: הַשְּׂמֵר לָךְ פֶּן תַּעֲלֶה
עֲלֵמִיד בְּכָל מְקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה⁶. וְאִם הִקְרִיב: בְּמִזֵּיד
- חֵיב כְּרֵת⁷, שֶׁנֶּאֱמַר: אֲשֶׁר יַעֲלֶה עֲלָהּ אוֹ זָבַח וְאֵל
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיֵאוּ וְנִכְרַת מֵעַמִּי⁸; בְּשׁוּגָג
- מִבֵּיא חֲטָאת קְבוּעָה⁹.

5) של "ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך", ראה בהלכה הקודמת. 6) 'ספרי' פ' ראה (דברים יב, יג). וכן הוא בזבחים קו, א. שהרי "השמר פן ואל, אינו אלא לא-תעשה", ראה ב'ספר המצוות' (לא-תעשה פט), כתב רבינו: "האזהרה שהוזהרנו מלהקריב שום קרבן בחוץ, כלומר, חוץ לעזרה, וזה נקרא מעלה בחוץ, והוא אמרו יתעלה (שם) השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה, ולשון 'ספרי': אין לי אלא עולות, שאר קדשים מנין, תלמוד-לומר (שם, יד) ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך, ועדיין אני אומר עולה בעשה ולא-תעשה, שאר קדשים לא יהו אלא בעשה, תלמוד-לומר (שם) שם תעלה עולותיך, עולה בכלל היתה, ולמה יצאת, להקיש אליה, מה עולה שהיא מיוחדת שהיא בעשה ולא-תעשה, כך כל שהוא בעשה, הרי הוא בלא-תעשה". 7) ראה כריתות ב, א. ואם התרו בו – חייב מלקות, ראה להלן הי"ג. 8) צ"ל: "ואל פתח אהל מועד לא יביאו וגו' ונכרת וגו' מעמיו". 9) משנה, שם. וראה פ"א מהל' שגגות ה"ד, כי "חטאת קבועה היא הבאה מן הבמה בלבד, וקרבת עולה ויורד הוא קרבן שאינו קבוע וכו'".

ג. וְכֵן הַשׁוֹחֵט קִדְשִׁים חוּץ לְעֶזְרָה, אֵף עַל פִּי שְׂלֵא
הַעֲלֹם¹⁰: אִם הִזָּה מִזֵּיד - חֵיב כְּרֵת¹¹, שֶׁנֶּאֱמַר: אֲשֶׁר

עלי מנחה חצי עשרון – מביא עשרון שלם, היינו משום שחצי עשרון קרב בחייתי כהן גדול, חצי בבוקר וחצי בערב (ראה למעלה פ"ג הלכות כ"ד), אבל לוג אחד או שנים אינם ראויין כלל, לא הן ולא מקצתן (קרית ספר, וראה לחם-משנה ומשנה-למלך). 75) כן הוא במשנה מנחות קז. (הובאה להלן הט"ו) "הרי עלי וכו' שמן לא יפחות מלוג, רבי אומר שלשה לוגין" ופסק כתנא-קמא. ואם נדר חצי לוג – פטור, כמו ביין (הר המוריה). 76) ראה למעלה פ"ב הלכה ה. 77) ראה למעלה פ"ב הלכה ז, ופ"ג הלכה ה והלכה יד.

טו. הָאוֹמֵר: הֲרִי עָלַי יֵין - לֹא יִפְחַת מִשְׁלֹשָׁה
לְגִיזִים⁷⁸. הֲרִי עָלַי שֶׁמֶן - לֹא יִפְחַת מִלֵּג⁷⁹. פֶּרֶשׁ נִדְרוֹ
וְשִׁבַח פְּמָה לֵג נִדְר מִן הַיֵּין אוֹ מִן הַשֶּׁמֶן - יָבִיא
אַרְבָּעִים וּמֵאָה לֵג; שְׂאִין לָךְ יוֹם שְׂמִקְרִיבִין בוֹ
הַצֶּבֶר קֶרְבָּנוֹת מִרְבוֹת יוֹתֵר מִיּוֹם טוֹב הִרְאִשׁוֹן שֶׁל
הַגִּזְּ⁸⁰ שֶׁחָל לְהֵיטִיב בְּשִׁפְטָה⁸¹, וְהֵיוּ הַנְּסָכִים בוֹ מֵאָה
וְאַרְבָּעִים לֵג שֶׁמֶן וּכְמוֹתֵם יֵינ⁸², כְּמוֹ שְׂמִיטָאָר
בְּהֵלְכוֹת תְּמִידִין וּמוֹסָפִין⁸³.

78) במשנה שם לדברי הכל, משום שהפחות בנסכים הם נסכי כבש, שהם שלשה לוגין. 79) כדברי תנא-קמא במשנה שם. וראה למעלה הלכה יד, שזהו הפחות שבשמן במנחת נדבה. 80) של חג הסוכות. 81) שם במשנה: "פירשתי ואיני יודע מה פירשתי - יביא כיום מרובה", ובגמרא שם: "תנא, כיום טוב הראשון של חג (הסוכות) שחל להיות בשבת", שמקריבים בו שלשים ושלש בהמות עולות, וחטאת אחת, ראה להלן. 82) שהרי מקריבים בו שלשה עשר פרים למוסף החג, לכל פר נותנים חצי ההין, היינו ששה לוגין שמן, וששה לוגים יין (למעלה פ"ה הלכה ד), הרי בסך-הכל שבעים ושמונה לוגים שמן, וכן יין. כמו כן מקריבים שני אילים, שלכל אחד מהם שלישיית ההין, היינו ארבעה לוגים שמן, וכן הרי שמונה. כמו כן מקריבים ארבעה עשר כבשים, שלכל אחד רביעית ההין, היינו שלשה לוגים שמן, וכן יין, הרי עוד ארבעים ושנים לוגים. עוד מקריבין שני כבשים תמידים, ביחד ששה לוגים. עוד מקריבים שני כבשים למוסף שבת, הרי שוב ששה לוגים. וכשתחבר כל הנ"ל יהיו מאה וארבעים. 83) פרק י הלכה ג, שמקריבים בו עשרים ותשע בהמות חוץ משעיר לחטאת, ושני תמידים. ובשבת הרי ישנם גם שני מוספים.

פָּרֶק שְׂמוֹנָה עֶשְׂרִי

1) יבאר בו מצות הקרבת כל הקרבנות בבית הבחירה, ודיני שחיטת חוץ.

א. כָּל הַקֶּרְבָּנוֹת פְּלֹן, בֵּין קֶרְבָּנוֹת בְּהֵמָה וְעוֹף בֵּין
קֶרְבָּנוֹת מְנַחֲתוֹ, מִצְוֹת עֲשֵׂה לְהִקְרִיבֵן בְּבֵית
הַבְּחִירָה; שֶׁנֶּאֱמַר: וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה כָּל אֲשֶׁר אָנֹכִי
מִצְוֶנָּה². וְכֵן מִצְוֹת עֲשֵׂה לְהֵיטִיב כָּל אֶדָם מְטַפֵּל
וּמִבֵּיא קֶרְבָּנוֹת בְּהֵמָה³ שֶׁנֶּחֱטַיֵב לְהִקְרִיבֵן מִחוּצָה
לְאַרְץ לְבֵית הַבְּחִירָה. שֶׁנֶּאֱמַר: קִדְשִׁיךָ אֲשֶׁר יִהְיֶה לָךְ
וּנְדָרֶיךָ תִּשָּׂא וְגוֹמֵר; מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמִדְוָה⁴, שְׂאִינֹ

קלח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ח' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

24 בְּנֹו שְׁנֹשְׁחֹו אֶחָד מֵהֵם הַיּוֹם, שְׁאִין הַשְּׁנַי רְאִי עַד
25 לְמִחְרָו.³¹

29 ראה למעלה פ"ג מהל' איסורי מזבח ה"ח, כי "מצות- עשה להקריב כל הקרבנות מיום השמיני והלאה, שנאמר והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה, וכל שבעת הימים נקרא מחוסר זמן". ואינו חייב אלא מיום השמיני והלאה, אבל בליל שמיני אינו חייב לפי שבליילה זה דינו כמחוסר זמן (פ"ג מהל' מחוסרי כפרה ה"ד). 30 זבחים שם במשנה, כתנא-קמא. וראה בהל' איסורי מזבח שם ה"ב, כי זמן של התורים הוא משזיהיבו. וכל-שכן בני יונה לאחר זמנם, שפסולים (הל' איסורי מזבח, שם), שורדאי פטור עליהם (משנה, שם - לדברי הכל). 31 שם במשנה, כתנא-קמא. וראה בפ"ב מהל' שחיטה, ה"א-ב.

26 ט. וְאִי זֶהוּ? מְחַסֵּר זְמַן בְּפַעֲלִים? קִרְבָּן שְׁעֵדִין לֹא
27 הֵגִיעַ זְמַן בְּעֵלְיוֹ לְהִקְרִיבוֹ. בִּיצֵד? הֲזָב וְהִזְבָּה
28 וְהִיזְלָתָה שְׁשֻׁחְטוֹ חֲטָאֹתָם³³ בַּחוּץ [בְּתוֹךְ] יָמִי
29 סְפִירָה³⁴ - פְּטוּרִין. וְכֵן מִצְרַע שְׁשֻׁחֹו חֲטָאֹתוֹ
30 וְאֲשָׁמוֹ³⁵ בַּחוּץ בְּתוֹךְ יָמִי הַסְּפִירָה³⁶ - פְּטוּר. שְׁעֵדִין
31 לֹא נִרְאוּ בְּעֵלֵי הַקִּרְבָּנוֹת הָאֵלוֹ לְכַפְרָה. אָבֵל אִם
32 שְׁחָטוֹ עוֹלוֹתֵיהֶן בַּחוּץ בְּתוֹךְ יָמִי הַסְּפִירָה - חֲזִיבִין;
33 שְׁהַעוֹלָה דוֹרוֹן הִיא³⁷, וְהַחֲטָאֹת וְהָאֲשָׁם הִיא עֶקֶר
34 הַכַּפְרָה. וְכֵן נִזְוֵר שְׁשֻׁחֹו חֲטָאֹתוֹ³⁸ בַּחוּץ בְּתוֹךְ יָמִי
35 נִזְוֵרוֹתוֹ - פְּטוּר, הַקְּרִיב עוֹלָתוֹ אוֹ שְׁלָמָיו בַּחוּץ -
36 חֲזִיבִין³⁹; שְׁהַחֲטָאֹת הִיא הַמְּעַפְּכָתוֹ⁴⁰, וְהִיא עֶקֶר
37 הַנִּזְוֵרוֹת.

32 משנה, שם. 33 ראה להלן פ"א מהל' מחוסרי כפרה ה"ג, כי קרבנם של הזב והזובה והיולדת הוא עולה וחטאת. 34 כלומר, בתוך ימי הספירה של הזב והזובה, ובתוך ימי מלאת של היולדת, ראה שם ה"ד, כי הזב והזובה סופרים שבעת ימי טהרה, וביום השמיני מקריבים קרבנותיהם, וראה שם ה"ה כי היולדת מביאה קרבנה ביום ארבעים ואחד לזכר וביום שמונים ואחד לנקבה. 35 ראה שם ה"ג, כי קרבנו של המצורע הוא עולה ואשם וחטאת. 36 ראה שם ה"ד, כי המצורע סופר שבעת ימי טהרה, ובשמיני מקריב קרבנותיו. 37 שם במשנה: "עולותיהן ושלמיהן בחוץ, חייבין", וכמו שכתב רבינו בפירושו המשנה (לפי נוסח א"י שהביא ה'תוספות יום-טוב' שם, פ"ד מ"ג): "ואין ראויין להקרבה עד שישלמו ימי הספירה, אבל העולה היא דוורון, אפילו הוקרבה בתוך ימי הספירה". וכן פירש רש"י שם. 38 ראה למעלה פ"ח מהל' נזירות ה"א, כי הנזיר כשגומר נזירותו מביא עולה וחטאת ושלמים. 39 שם במשנה: "עולותיהן ושלמיהם בחוץ, חייבין", ובגמרא (שם קיד): שאלו: "והני בני שלמים ניהו (כלומר, הלא זב וזבה ויולדת ומצורע אינם מביאים שלמים), אמר רב ששת: תני נזיר (כלומר, הדין הזה של שלמים הוא על נזיר, ואילו הקריב בתוך שבעת ימי התגלחת את השלמים חייב, ואילו הקריב חטאת אינו חייב)". 40 אין הכוונה שמעכבתו מלשתות יין, שהרי למעלה פ"ד ה"ז כתב שאין החטאת

1 יִשְׁחַט שׁוֹר אוֹ כֶּשֶׁב אוֹ עִז וְגוֹמֵר, דָּם יִחָשֵׁב לְאִישׁ
2 הַהוּא דָם שְׁפָךְ וְנִכְרַת; וְאִם שְׁחַט בְּשׁוּגָג - מִבִּיא
3 חֲטָאֹת קְבוּעָה¹².

10 (שלא הקריבם. 11) ראה כריתות שם, שהמשנה מונה השוחט והמעלה לשני דברים, ועי' גם בזבחים קו, א. וראה ב'ספר המצוות' לא-תעשה צ, ולהלן פ"א מהל' שגגות ה"ד אות יג"ד. 12) כריתות שם במשנה, ופ"א מהל' שגגות שם.

4 ד. וְהִיכָן הַזְהִיר עַל הַשְּׁחִיטָה בַּחוּץ? ¹³ בְּהַקְשָׁ¹⁴.
5 נֶאֱמַר: שֵׁם תַּעֲלֶה עֲלֵתֶיךָ, וְנֶאֱמַר¹⁵: וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה כַל
6 אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶךְ; מָה תַּעֲלֶה בַּחוּץ, שְׁעֵנֶשׂ עֲלֶיהָ,
7 הַזְהִיר עֲלֶיהָ בְּפִרוּשׁ, שְׁנֶאֱמַר: הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן תַּעֲלֶה
8 עֲלֵתֶיךָ; אַף עֲשֵׂיהָ, שֶׁבְּכָלֵל הַשְּׁחִיטָה¹⁶, שְׁעֵנֶשׂ עֲלֶיהָ
9 בְּפִרוּשׁ, הֲרִי הוּא מְזַהֵר עֲלֶיהָ. שְׁלֹא עֲנֵשׂ הַפְּתוּב
10 אֶלָּא אִם כֵּן הַזְהִיר¹⁷.

13) שהרי אין עונשין אלא-אס-כן מזהירין. 14) סמיכות שחיטה להעלאה. כרבי יונה בזבחים קו, א. וראה גם ב'ספר המצוות' שם. 15) באותו פסוק. 16) כלומר, גם השחיטה בכלל העשיה. 17) זבחים, שם.

11 ה. הַשׁוּחֹט קֹדְשִׁים וְהַעֲלָם בַּחוּץ - חֲזִיב שְׁתִּים: אַחַת
12 עַל הַשְּׁחִיטָה וְאַחַת עַל הַעֲלִיָּה¹⁸. שְׁחַט בְּפָנִים
13 וְהַעֲלָה בַּחוּץ - חֲזִיב עַל הַעֲלִיָּה¹⁹. וְכֵן אִם שְׁחַט
14 בַּחוּץ וְהַעֲלָה בְּפָנִים - חֲזִיב עַל הַשְּׁחִיטָה²⁰.

18) משנה, זבחים קו, א. כתנא-קמא. 19) שם במשנה לדברי הכל. 20) ראה בהערה הקודמת.

15 ו. אִינוּ חֲזִיב אֶלָּא עַל שְׁחִיטַת קֹדְשִׁים²¹ הֶרְאוּיִן
16 לְקָרֵב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ; אָבֵל הַשׁוּחֹט בַּחוּץ אֶחָד
17 מֵאִסְרוֹי מִזְבֵּחַ²² אוֹ מִחֲטָאֹת הַמֵּתוֹת²³ - הֲרִי זֶה
18 פְּטוּר²⁴. שְׁנֶאֱמַר: לְפָנַי מִשְׁפַּן ה'; וְכֹל שְׁאִינוּ
19 רְאִי לְבֹוא אֶל מִשְׁפַּן ה' - אִין חֲזִיבִין עֲלֵיו²⁵.

21) בחוץ. ודין העלאה בדבר שאינו ראוי למזבח, ראה להלן ה"י, ופי"ט ה"ב. 22) כגון הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והמחיר והאתנן והכלאים והטריפה ויוצא דופן (שם קיב. במשנה). 23) שם קיא, ב. קיב, א. וראה להלן פ"ד מהל' פסולי המוקדשין ה"א, מה הן החטאות המתות. 24) [פטור, אבל אסור, ראה להלן ה"יג]. 25) משנה, שם קיב, א.

20 ז. שְׁחַט בַּחוּץ מְחַסֵּר זְמַן בְּגוֹפֵי²⁶ אוֹ בְּפַעֲלִים²⁷,
21 הוֹאֵיל וְאִינוּ רְאִי עֲתָה לְבֹוא בְּפָנִים - פְּטוּר²⁸.

26) ראה להלן ה"ח, איזהו מחוסר זמן בגופו. 27) כלומר, מחוסר זמן כבעלים. וראה להלן ה"ט איזהו מחוסר זמן כבעלים. 28) זבחים קיב, ב - וכתנא-קמא. וראה גם ביומא סג, א.

22 ח. אִי זֶהוּ מְחַסֵּר זְמַן בְּגוֹפוֹ? בְּהִמָּה בְּתוֹךְ שְׁבַעַת
23 יָמִי הַלְּדָה²⁹; וְתוֹרִין שְׁלֹא הֵגִיעַ זְמַנָּו³⁰; וְאוֹתוֹ וְאוֹת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שלישי ח' ניסן – ספר עבודה – הל' מעשה הקרבנות קלט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

51) שאחד מהם – חטאת הנעשית בפנים ונשרף, והשני – המשתלח לעזאזל (להלן פ"א מהל' עבודת יום הכיפורים ה"א). 52) עליהם לאו דוקא, שהרי לא היה מתורה אלא על המשתלח, כמפורש בתורה (ויקרא טז, כא), וראה להלן פ"ד מהל' עבודת יום הכיפורים ה"ב. 53) במשנה זבחים קיב, א: "וכן שער המשתלח שהקריב בחוץ פטור, שנאמר (שם יז, ד) ואל פתח אוהל מועד לא הביאו, כל שאין ראוי לבא אל פתח אוהל מועד אין חייבין עליו". ובגמרא שם קיג, ב - אמרו במסקנא: "אלא אמר רב מני, לא קשיא: כאן קודם וידוי, כאן לאחר וידוי", וסובר רבינו, שכוונת הגמרא היא כי המשנה לא פטרה אלא לאחר הוידוי, אבל לפני הוידוי – חייב, ועיי"ש ברש"י ו'תוספות' (הר המוריה). וראה בפירוש מסכת זבחים המיוחס לר"ח, שם.

12 יב. השוחט שְלָמִים בַּחוּץ קָדַם שְׂפִיטָתוֹ דְלָתוֹת
13 הַהֵיכָל - פְּטוּר⁵⁴; שֶׁהָרִי הֵן מִחֻסְרֵים מַעֲשֵׂה וְאַחַר
14 כֶּךָ יִהְיֶה רְאוּיָן לְקָרֵב לְפָנֵי הַשֵּׁם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ⁵⁵.
15 וְהַשּׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח בַּחוּץ אֶפְלוּ בַּשָּׂאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה,
16 בֵּין לְשִׁמּוֹ בֵּין שְׂלָא לְשִׁמּוֹ⁵⁶ - חֵיב⁵⁷; שֶׁהִפְסַח בַּשָּׂאֵר
17 יְמוֹת הַשָּׁנָה שְׂלָמִים הוּא⁵⁸.

54) יומא סב, ב: "אמר רב יהודה אמר שמואל, שלמים וכו' ששחטן בחוץ קודם שנפתחו דלתות ההיכל - פטור, מאי טעמא, מחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי". 55) למעלה פ"ה ה"ה, כי "שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל - פסולין, שנאמר פתח אוהל מועד, בזמן שפתוח". ונחלקו בזה גדולי הראשונים: יש אומרים כי זה לא נאמר אלא בשלמים בלבד, אבל קדשים אחרים שנשחטו לפני שנפתחו דלתות ההיכל – כשרים (רש"י זבחים סא. ד"ה וחד). ויש אומרים כי שלמים לאו דוקא, והוא-הדין לקדשים אחרים (ראה 'תוספות' שם ד"ה קודם). ובדעת רבינו אין הכרע. 56) מה שכתב "בין לשמו בין שלא לשמו" אינו אלא בשאר ימות השנה, אבל בזמנו, בערב הפסח אחר חצות, אינו חייב אם שחטו בחוץ, אלא אם שחטו לשמו, אבל אם שחטו אלא שלא לשמו – פטור, שהרי אם שחטו אז בפנים שלא לשמו – נפסל (פ"ט מהל' פסולי המוקדשין ה"א, ופ"ד מהל' קרבן פסח ה"א, וראה למעלה ה"י כי "אשם מצורע ששחטו בחוץ שלא לשמו חייב, הואיל ושלם לשמו ראוי בפנים וכושר", משא"כ חטאת. ואם-כן הפסח, שאינו ראוי שלא לשמו בפנים, פטור בחוץ. וראה 'קריית ספר' כאן). ואם שחטו קודם חצות בחוץ, פטור, בין אם שחטו לשמו, ובין אם שחטו שלא לשמו, שהרי אז אינו ראוי כלל להקרב בפנים, כמו שכתב רבינו בפ"א מהל' קרבן פסח ה"ד, וראה 'כסף משנה' כאן. 57) יומא סג, א. כרבין בשם רבי יוחנן. 58) ראה פ"ד מהל' קרבן פסח ה"ז.

18 יג. בְּהֵמַת חֲלִין שֶׁעֲבָרָה קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ⁵⁹ - אָסוּר
19 לְשַׁחֲטָהּ⁶⁰ בַּחוּץ. וְאִם שֶׁחֲטָהּ - אֵינּוּ לֹאֲהָּ⁶¹, מִפְּנֵי
20 שְׂאִינָהּ רְאוּיָה לְבוֹא לְפָנֵי הַשֵּׁם⁶².

59) כלומר, הקדיש עובר של בהמת חולין – למזבח. 60) כלומר, את בהמת החולין, משום העובר שבה, שהוא קודש. ואף-על-פי שאינו חייב מלקות, כדלהלן, סובר רבינו,

מעכבתו, אלא הכוונה שיעקר הכפרה היא בחטאת (לחם-משנה פ"ח מהל' נזירות ה"י).

1 י. אָשֶׁם תְּלוּי⁴¹ וְחֻטָּאת הַעוֹף הַבָּאָה עַל הַסֶּפֶק⁴²
2 שֶׁהִקְרִיבָן בַּחוּץ⁴³ - פְּטוּר; שֶׁהָרִי לֹא נִקְבַע הָאִסוּר⁴⁴.
3 אָשֶׁם מְצָרַע⁴⁵ שֶׁשָּׁחְטוּ בַּחוּץ⁴⁶ שְׂלָא לְשִׁמּוֹ⁴⁷ -
4 חֵיב⁴⁸, הוֹאִיל וְשְׂלָא לְשִׁמּוֹ רְאוּיָ בְּפָנִים וְכָשֶׁר, כְּמוֹ
5 שֶׁיִּתְבָּאֵר⁴⁹. וְכָל קָרְבָן שֶׁהוּא פְּטוּר עַל שֶׁחִטָּתוֹ
6 בַּחוּץ - כֶּךָ הוּא פְּטוּר עַל הַעֲלָאתוֹ⁵⁰.

41) ראה להלן פ"ח מהל' שגגות ה"א-ב, כי אם היו לפניו שתי חתיכות, אחת של חלב ואחת של שומן, ואכל אחת מהן ואינו יודע איזו מהן אכל – הרי זה מביא אשם תלוי. 42) ראה להלן פ"א מהל' מחוסרי כפרה ה"ז, כי האשה שלא הוחזקה עוברת, והפילה ולא ידעה מה הפילה, הרי זו ספק יולדת, ומביאה חטאת העוף, מספק. 43) כדעת חכמים בברייתא כריתות יח, א. שהשוחט אשם תלוי בחוץ – פטור. 44) כלומר, כל הקרבן בא רק על ספק איסור – שמה חטא או לא, ולמד כן רבינו ממה שאמרו שם כי טעמו של רבי מאיר המחייב, משום דלא בעי קביעותא דאיסורא, ומתוך זה למד רבינו כי טעמם של חכמים הפוטרים הוא מפני שצריך קביעות האיסור, וכאן לא נקבע האיסור, וראה גם ברש"י שם. ואף כי רבינו סובר ש"מתוך שלבו נוקפו, הוא גומר ומקדיש" (ראה פ"ד מהל' פסולי המוקדשין ה"ט) – אין לו דין של "נקבע האיסור" מודאי אלא מספק, שהרי אם נודע קודם שחיטה – אינו קרב, אלא רועה עד שיפול בו מום, ואם נודע לאחר שחיטה – הדם ישפך (הל' פסולי המוקדשין שם), ומהפסוק "ואל פתח אוהל מועד לא הביאו", אנו למדין רק לדבר הראוי בוודאי להקרבה ('מרכבת המשנה'. וראה 'לחם משנה' ו'מעשה רוקח'). וחסאת העוף הבאה על הספק נלמדה מדין אשם תלוי, שכשם שבאשם תלוי פטור, משום שלא נקבע האיסור, הוא-הדין והוא הטעם לחטאת העוף הבאה על הספק (כסף-משנה בשם ר"י קורקוס). 45) זבחים קיד, א. 46) אפילו בתוך זמנו (זבחים, שם). וראה להלן. 47) כלומר, לשם עולה וכדומה. ודוקא אשם מצורע ולא חטאת מצורע, ראה להלן בסמוך. 48) ומה שאמרנו (למעלה ה"ט) כי השוחט אשם מצורע בחוץ בתוך ימי הספירה הוא פטור, אין זה אלא אם שחטו לשמו, אבל אם שינה שמו – חייב אף בתוך ימי הספירה (זבחים, שם). 49) להלן בפ"ט מהל' פסולי המוקדשין ה"א: "כל הזבחים שנשחטו במחשבת שינוי השם בין בקרבנות יחיד בין בקרבנות ציבור, כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן החטאת והפסח שאם נעשו במחשבת שינוי השם – פסולין". 50) שהרי שחיטה והעלאה הוקשו זה לזה, ראה למעלה ה"ד ('קריית ספר'). וראה להלן פ"ט ה"ב, שלענין שנים שעשו אינם שווים.

7 יא. שְׁנֵי שְׁעֵירֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים⁵¹ שֶׁשָּׁחְטָם בַּחוּץ;
8 אִם עַד שְׂלָא הִתְנַדָּה עֲלֵיהֶם⁵² - חֵיב פָּרַת עַל
9 שְׁנֵיהֶן⁵³, הוֹאִיל וְרְאוּיָ לְבוֹא לְפָנֵי הַשֵּׁם לְוָדוּי;
10 וְאִם אַחַר שֶׁהִתְנַדָּה - פְּטוּר עַל הַמְשַׁמְלַח, שֶׁהָרִי
11 אֵינּוּ רְאוּיָ לְבוֹא לְפָנֵי הַשֵּׁם.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שנאמר ואל פתח אוהל מועד לא יביאנו" (כספ-משנה).
 70) כל המוקף, אינו בדפוס רומי. וראה למעלה פ"ה ה"ד:
 "אם שחטן בגגו של היכל פסולין, שאין הגגות ראויות
 לשחיטה כלל, אלא בקרקע העזרה". (71) זבחים שם,
 כרבא. והטעם משום שנאמר בשוחט בחוץ (ויקרא שם)
 "ואל פתח אוהל מועד לא הביאו", ואילו השוחט על גג
 ההיכל, אם כי אין הזביחה ראויה שם, אין זה נקרא שוחט
 בחוץ, שהרי הביאו אל פתח אוהל מועד.
 טז. שְׁנַיִם שְׁאֲחָזוּ בַסִּפִּין וְשָׁחְטוּ בַחוּץ - פְּטוּרִין⁷²; 14
 שְׁנֵאמַר: אֲשֶׁר יִשְׁחַט, או אֲשֶׁר יִשְׁחַט - אֶחָד וְלֹא
 שְׁנַיִם⁷³. וְאֶחָד שֶׁשָּׁחַט בַחוּץ, אֵף עַל פִּי שְׂלֵא נִתְפָּן
 לְשָׁחַט קֳדָשִׁים אֵלּוּ לֹה' - הֲרִי זֶה חֵיב⁷⁴. שְׁנֵאמַר:
 דָּם יִחַשְׁבֵּם⁷⁵ לְאִישׁ הַהוּא דָם שָׁפָךְ; אֵף עַל פִּי שְׂוָה
 הַדָּם בְּמַחְשְׁבֹתוֹ פְּדָם הַנְּשָׁפֵךְ⁷⁶, לֹא כְקָרְבָן - הֲרִי זֶה
 חֵיב⁷⁷. 20

72) משנה, זבחים קח, א: "שנים שאחזו בסכין ושחטו -
 פטורים". וכן הוא ביקדושיני מג, א. וביפרא' פ' אחרי
 (פ"ט ה"א). וראה להלן בפ"ט הי"ב ששנים שהעלו -
 חייבים. (73) כן כתב רבינו גם בפירוש המשנה (זבחים
 פ"ג מ"ג). אולם בגמרא שם למדו כן ממה שנאמר "ההוא"
 (= "ונכרת האיש ההוא" - ויקרא שם) אחד ולא שנים.
 וביפרא' שם למדו ממה שנאמר (שם, ד) "דם שפך" וראה
 ב'כסף משנה' וב'תוספות יום טוב' שם. (74) שם במשנה:
 "חומר בשחיטה, שהשוחט להדיוט (בחוץ) - חייב, והמעלה
 להדיוט - פטור". וראה להלן פ"ט ה"א. (75) בזבחים
 שם, אמרו - שלדעת חכמים, שדרשו המלים "איש איש"
 בהעלאה (ראה להלן פ"ט הי"ב), דרשו כמו כן גם
 בשחיטה לרבות שוחט להדיוט, ורק לדעת רבי יוסי שאינו
 דורש "איש איש", לפי שסובר "דיברה תורה בלשון בני
 אדם", הוצרכו ללמוד (שם קח): "מ"ד יחשב וגו'". אבל
 ידוע כי מדרכו של רבינו להביא הדרשה הפשוטה ביותר
 אף-על-פי שאינה לפי ההלכה (לחם-משנה). (76) בזבחים
 שם, לא למדו כן אלא מתחילת הפסוק "דם יחשב לאיש"
 - "אפילו השוחט לאיש", וכן כתב רבינו בפירוש המשנה
 שם. וראה ב'הר המוריה'. (77) זבחים ק"א, ב - כדברי
 זעירי שם: "שחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ - חייב" וראה
 עוד שם פד, ב. ופה, א.

יז. הַשּׁוֹחֵט בַחוּץ בְּלֵילָה - חֵיב, הוֹאֵיל וְהִשְׁחִיטָה
 בְּלֵילָה כְּשֶׁרָה בַחוּץ⁷⁸. וְכֵן אִם הֶעֱלָה⁷⁹ בְּלֵילָה מִזֶּה
 שֶׁשָּׁחַט בַחוּץ בְּלֵילָה - חֵיב עַל הֶעֱלָה⁸⁰. אֲבָל אִם
 שָׁחַט בְּפָנִים בְּלֵילָה וְהֶעֱלָה בַחוּץ - פְּטוּר⁸¹. לְפִי
 שְׂלֵא הֶעֱלָה אֶלָּא דָבָר פְּסוּל⁸²; שְׂאִין לֶךְ שְׁחִיטָה
 כְּשֶׁרָה בְּלֵילָה בְּמִקְדָּשׁ⁸³. וְכֵן אִם קָבַל⁸⁴ בְּכָלִי הַל
 בְּפָנִים⁸⁵ וְזָרַק בַחוּץ - פְּטוּר⁸⁶. 27

78) כלומר, שחטת חולין כשרה בלילה "דבשחטת חוץ
 לא-שנא לילה מיום, דהא ראוי לבא אל פתח אוהל מועד
 למחר" (רש"י, שם). (79) בחוץ. (80) כדברי זעירי הנ"ל:
 "שחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ - חייב", וברש"י שם:
 "ובהעלאתו נמי חייב, דהא כתיב (שם יז, ח) ואלהים

שכל שאמרו בענין זה "פטור", היינו פטור אבל אסור, וראה
 למעלה ה"ו. 61) אם התרו בו, ראה בפ"ט מהל' סנהדרין
 ה"א אות י"ד. 62) כלומר, כיון שעדיין לא נולדה, והרי
 גם אם נולדה אינה ראויה לקרבן עד היום השמיני, ראה
 למעלה ה"ח. ואם "שחט בחוץ מחוסר זמן בגופו, הואיל
 ואינו ראוי עתה לבוא לפני פטור" (למעלה ה"ז). ומקור
 דברי רבינו בתמורה יב, א: "בעי מיניה אביי מרב יוסף, היא
 חולין וולדה שלמים, ושחטה בחוץ מהו, מי מחייב עליה
 משום שחוטי חוץ או לא, א"ל מי קרינא ביה (ויקרא יז, ח)
 והביאום לה" (דלא מחייב משום שחוטי חוץ אלא באותן
 דראויין לקרבן, והאי עובר לא חזי השתא לקרבן - רש"י).
 יד. גִּבּוֹ וְהִקְדִּישׁ⁶³ וְאַחַר כֵּן שָׁחַט בַחוּץ - חֵיב⁶⁴.
 וּמֵאִמְתִּי הֶעֱמִידוּהָ בְּרִשּׁוֹתוֹ כְּדִי לְחֵיבּוֹ עָלֶיהָ כְּרַת?
 מִשְׁעָה שֶׁהִקְדִּישָׁה⁶⁵. וְהוּא שֶׁשָּׁחַטָה אַחַר יְאוּשׁ;
 אֲבָל לְפָנֵי יְאוּשׁ - אֵינָה קְדוּשָׁה⁶⁶. 4

63) את הבהמה. 64) ברייתא גיטין נה, ב: "גב והקדיש
 ואחר-כך טבח ומכר, משלם תשלומי כפל ואינו משלם
 תשלומי ארבעה וחמשה. ותני עלה, בחוץ כי האי גוונא
 (כלומר, אם גב והקדיש ושחט בחוץ) - ענוש כרת".
 65) כלומר, עצם העמדת הגניבה ברשותו של הגנב, הוא
 משום לחייבו כרת על שחוטי חוץ, ואין הבדל לענין חיוב
 כרת אם העמידו את הבהמה ברשותו משעת גניבה או
 משעה שהקדישה, וכל ההבדל אינו אלא לענין גיזות וולדות
 (ראה גיטין שם), וכוונת רבינו באמרו "ומאימתי העמידוה
 ברשותו", אינו לענין חיוב כרת, אלא לענין גיזות וולדות,
 ומה שאמר "כדי לחייבו עליה כרת", אינה אלא נתינת טעם
 למה הוצרכו חכמים להעמידה ברשותו (לחם-משנה).
 66) ראה למעלה פ"ה מהל' איסורי מזבח ה"ז, כי "הגונב
 או הגוזל והקריב - הקרבן פסול, והקב"ה שונאו, שנאמר
 שונא גזל בעולה, ואין צורך לומר שאינו מתקבל, ואם
 נתייאשו הבעלים, הקרבן כשר". ומדקדוק לשון רבינו
 משמע, שאם שחט אחר היאוש, אף-על-פי שהקדיש לפני
 היאוש - חייב ('הר המוריה', וראה ב'קריית ספר').

טו. הֵיטָה הַבְּהֵמָה כְּלָה בַחוּץ וְצוּאָרָה בְּפָנִים וְשָׁחַט
 - חֵיב⁶⁷; שְׁנֵאמַר: אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ כֶּשֶׁב אוֹ עֵז
 בַּמַּחְנֶה, אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מַחוּץ לַמַּחְנֶה⁶⁸. אֶחָד
 הַשּׁוֹחֵט בְּמִקְדָּשׁ וְצוּאָרָה בְּפָנִים וְשָׂאָר גּוֹף הַבְּהֵמָה
 בַחוּץ, אוֹ שְׂוָה גּוֹפָה בְּפָנִים וְצוּאָרָה בַחוּץ - חֵיב,
 עַד שֶׁתְּהִיָּה הַבְּהֵמָה כְּלָה בְּמִקְדָּשׁ; שְׁנֵאמַר: וְאֵל
 פֶּתַח אוֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיֹאֲנוּ⁶⁹. אֲבָל הַשּׁוֹחֵט בְּגוֹ שֶׁל
 הַיִּכָּל, אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רְאוּי לְזָבִיחָה כָּלֵל⁷⁰ - הֲרִי
 זֶה פְּטוּר⁷¹. 13

67) כרת או מלקות על שחוטי חוץ. 68) זבחים קז, ב.
 69) צ"ל: "לא הביאו", והוא בויקרא שם, ד. "ומה שכתב
 רבינו, אחד השוחט במקדש וצווארה בפנים וכו', שנאמר
 ואל פתח אוהל מועד לא יביאו, אינו נוח לי. דהא מהאי
 קרא לא ילפינן (זבחים שם) אלא למעוטי גגו של היכל,
 ונראה לי שצריך להגיה ולכתוב: אבל השוחט בגגו של
 היכל אע"פ שאינו ראוי לשחיטה כלל, הרי זה פטור,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ט' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות קמא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יום רביעי ט' ניסן ה'תשע"ז

פרק תשעה עשר

- 1) יבאר בו דין המעילה בחוץ, שאינו חייב אלא אם ראוי לבוא בפנים.
- א. אין המעלה בחוץ חייב עד שיעלה לראש המזבח שיעשה בחוץ²; אבל אם העלה על הסלע או על האבן - פטור. שאין קרוי קרבן אלא על המזבח, ואף על פי שהוא בחוץ, שנאמר: ויבן נח מזבח³. ואינו חייב עד שיעלה לשם⁴; שנאמר: לעשות אתו לה⁵ - עד שיתפונן לשם.
- 2) משנה בזבחים קח. כדעת ר' יוסי. ובתוספתא שם נוסף עוד בדברי ר' יוסי "ויסדר את המערכה". (3) שם קח: בגמרא בדברי רב הונא. וברש"י שם: "ויבן נח מזבח, אלמא במת יחיד, שהיא בחוץ, אינה העלאת בלא מזבח", ומה שנאמר אצל מנוח (שופטים יג, יט) "ויקח מנוח את גדי העזים ואת המנחה ויעל על הצור לה", הוראת שעה הייתה. (4) להקב"ה. אבל המעלה לשם הדיוט - אינו חייב. וראה למעלה פרק י"ח הלכה טז, כי בשחיטה חייב אף אם כיוון להדיוט. (5) "ואל פתח אוהל מועד לא יביאנו לעשות אותו ולה". שם בגמרא.
- ב. אינו חייב אלא על העלאת דבר הראוי לאשים ולמזבח⁶, כגון העולה⁷; שנאמר: אשר יעלה עלה או זבח - מה עולה שראוי לאשים, אף כל שראוי לאשים הוא שתיבין על העלאתו בחוץ.
- 6) כלומר, דבר הראוי לשריפה על המזבח, ולא דבר הראוי לאכילה ולא דבר הראוי לשריפה שלא על המזבח. (7) שכולה ראוייה להקרבה על המזבח.
- ג. מבאן אמרו: הזורק את הדם⁸, או המקטיר איברי עולה⁹ או אמורי¹⁰, או קמץ או לבונה¹¹ או קטר¹², או מנחת פהנים¹³ או מנחת נסכים¹⁴, או המנסף שלשה לוגין יין¹⁵ או מים¹⁶ בחוץ - חייב¹⁷; שנאמר: לא יביאנו לעשות אתו - כל המתקבל בפנים חייבין עליו בחוץ.
- 8) משנה בזבחים קי. ובברייתא (שם קז): "מנלן, מדתניא דם ייחשב (ויקרא יז, ד) לרבות הזורק, דברי ר' ישמעאל. רבי עקיבא אומר או זבח (שם, ח) לרבות את הזורק". (9) שם קט. ודווקא איברי עולה, אבל לא איברי שאר קרבנות, שהם לאכילה. (10) בין של עולה ובין של שאר הקרבנות. בברייתא שם: "תנו רבנן אשר יעלה עולה או זבח, אין לי אלא עולה, מנין לרבות אימורי אשם ואימורי חטאת ואימורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים, תלמוד לומר זבח. מנין לרבות הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח והמנסף שלוש לוגין יין ושלוש לוגין מים, תלמוד לומר, ואל פתח אוהל מועד, כל הבא לפתח אוהל מועד חייבין עליו בחוץ". (11) שנקריבים על

תאמר. כלומר, התורה חייבה אף על העלאת כזו, שהשחיטה היתה כלילה בחוץ, ראה שם בדף קז, א. וקיט, ב. וראה בהשגת הראב"ד. (81) שם כדעת תנא קמא של רבי שמעון לפי דברי זעירי, והיינו אפילו העלה ביום בחוץ. ואף-על-פי שרבי יוחנן אמר (שם פד:) כי השוחט בהמה בפנים כלילה והעלה בחוץ - חייב, הרי השיב לו רבי חייא בר אבין, ונשאר כתיובתא (כסף-משנה). (82) שהרי אף אם העלה בפנים תרד, ראה להלן פ"ג מהל' פסולי המוקדשין ה"ו. (83) שנאמר (שם יט, ו) "ביום זבחתם (מגילה כ:), או משום שנאמר (שם ז, לח) "ביום צוותו את בני ישראל" (למעלה פ"ד ה"א). (84) הדם. (85) ראה למעלה פ"ה ה"א, כי כל הזבחים - קיבול דמן בכלי שרת. (86) זבחים קיא, ב: "רבא אמר, קיבלה בכלי חול, איכא בינייהו. והכי קאמר: וכן המקבל בכלי חול בפנים והעלה בחוץ - פטור, המקבל בכלי חול בחוץ והעלה בחוץ - חייב. רבי שמעון אומר, כל שחייבין עליו בחוץ, חייבין על כיוצא בו בפנים והעלו בחוץ", ופסק רבינו כתנא קמא. ואף-על-פי שלפי המסקנא שם פירשו דברי רבי שמעון במשנה שם, במלק בחוץ והעלה בחוץ - כיון שזעירי (ראה למעלה) ורבא פירשו כן בדברי תנא קמא, נראה שהם סוברים כן להלכה (כסף-משנה).

- יח. וכן המולק את העוף בחוץ - פטור⁸⁷. ואם העלהו - פטור⁸⁸. מ'לק בפנים והעלה בחוץ - חייב על העלאתו⁸⁹. שחט בפנים והעלהו בחוץ - פטור; שלא העלה אלא דבר שאינו ראוי לקרב⁹⁰. שחט את העוף בחוץ והעלהו בחוץ - חייב שמים⁹¹; שהשחיטה בחוץ פשוטה, והרי היא כמליקה בפנים⁹².

(87) שם קיא, א - במשנה. ולמדו זאת ממה שנאמר (ויקרא יז, ג) "או אשר ישחט מחוץ למחנה", על השוחט הוא חייב (בחוץ), ואינו חייב על המולק" (זבחים קז. לדעת רבי עקיבא). (88) שם במשנה. ולפי דברי אבוח דשמואל בר רב יצחק, נחלקו בזה תנא קמא ורבי שמעון, ופסק רבינו כתנא קמא. שכיון שמליקה אינה אלא בעזרה, ובחוץ הרי היא נבילה, הרי הוא כמעלה נבילה בחוץ - ופטור, ראה רש"י שם. (89) שם במשנה, שהרי הוא כמו שחט בהמה בפנים והעלה בחוץ, שחייב על העלאתה. ראה למעלה ה"ה. (90) משום שנשחט ולא נמלק. ראה משנה, שם. "ואם תאמר: הלא כל העולין בחוץ, נפסלין ביציאתן, וכל השוחט בחוץ פסול הוא, וחייבין על העלאתו - התם רחמנא רבייה, אבל לענין שאר פסולין, מתקבל בפנים בעינין" (רש"י, שם). (91) כתנא קמא במשנה, שם. (92) שנתרבה שחיטת העוף בחוץ בגמ' שם קז, א - ממה שנאמר (שם יז, ג) "או אשר ישחט" לרבות שחיטת העוף בחוץ, לפי רבי ישמעאל, ולפי רבי עקיבא נתרבה ממה שנאמר (שם, ב) "דם יחשב". והחייב על העלאתה, למדו (שם קיט): ממה שנאמר (שם, ח) "ואליהם תאמר" לערב פרושיות, שכל שמחויב על שחיטתו בחוץ, חייב גם על העלאתו (רש"י שם).

קמב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ט' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

20 וְנֹאמַר: אֲשֶׁר יַעֲלֶה עֲלֶיהָ אוֹ זֶבֶח - מִהַּ הַעֲלֵאָה
21 שֶׁהִיא גָמֵר עֲבוּדָה, אִף כֹּל שֶׁהוּא גָמֵר עֲבוּדָה חֲבִיבִין
22 עָלָיו.

29 משנה שם קיב: "והוא שיוצק השמן על המנחות והוא מה שנאמר (שם, ו) ויצקת עליה שמן". 30 שכולל הסולת בשמן. 31 "הוא הפותח לחם המנחות, כמו שנאמר (שם) פתות אותה פתים". 32 "הוא נתון המלח למנחה, שנאמר (שם, יג) על כל קרבנך תקריב מלח". 33 "הוא מה שנאמר (במדבר ו, כ) והניף אותם תנופה". 34 "הוא מה שנאמר (שם, ח) והגישה" 35 "הוא המסדר את לחם הפנים על השולחן". 36 [אין הכוונה להטבת הנרות בבוקר, שהרי לדעת רבינו "הדלקת הנרות היא הטבתם". ואם כן הרי היא גמר עבודה, אלא הכוונה להטבת הנרות בערב, שהיא דישונם, והיא אינה גמר עבודה, אלא הכנה להדלקתן]. 37 צריך עיון למה לא מנה הקומץ ביחד עם כל עבודות המנחה, יוצק וכולל וכו'.

23 ז. פרה אדמה ששורפה חוץ ממקום שרפתה³⁸, וכן
24 שעיר המשתלח שהקריבו בחוץ אחר שהתודה עליו
25 - פטור; שגאמר: ואל פתח אהל מועד לא יביאנו
26 - כל שאינו ראוי לבוא אל פתח אהל מועד אין
27 חביבין עליו. אבל קדשים פסולין שהיה פסולין
28 בקדש, אם העלה מהן בחוץ - חביב. פיצד? פגון
29 הלך³⁹ והיוצא⁴⁰ והטמא⁴¹ ושנפסל במחשבת
30 העובר⁴², שפלוץ נשפין פמו שיתבאר בהלכות
31 פסולי המקדשין, אם עבר והעלה מהם בחוץ -
32 חביב⁴³; שגאמר: לעשות אתו לה' - כל הנעשה לה'
33 חביבין עליו, ואלו נעשו לשם⁴⁴.

38 משנה שם קיב. והיינו חוץ ממקום מערכתה ששטחה שם. 39 כלומר, עבר עליו הלילה, ולא זרקו את הדם, או שלא הקריבו את הבשר או את האימורים על גבי המזבח. 40 שיצא בשר הזבח חוץ לעזרה. 41 שנטמא הקרבן. 42 כגון מחשבת זמן, או מחשבת מקום, או מחשבת שינוי השם ושינוי בעלים. 43 בברייתא שם: "מנין לרבות פסולין כגון הלך והיוצא והטמא ושנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו וכו', תלמוד לומר (שם) יביאנו לעשות, כל המתקבל בפתח אוהל מועד חביבין עליו בחוץ". 44 שכל אלו אם עלו למזבח, לא ירדו.

34 ח. כל דבר שחביבין על העלאתו בחוץ, פנין שהעלה
35 ממנו פזית בחוץ - חביב. בין שהעלה בפנים תחלה
36 ושיר ממנו פזית והעלהו בחוץ⁴⁵, בין שהניח הכל
37 בפנים⁴⁶ ולקח ממנו פזית והעלהו בחוץ⁴⁷. אבל אם
38 חסר אותו דבר הקרב⁴⁸ כל שהוא⁴⁹ בפנים⁵⁰, והעלה
39 שאריתו בחוץ - פטור.

45 במשנה שם קט: לדברי הכל. 46 ולא קרבו. 47 שם במשנה מחלוקת תנא קמא ור' אליעזר, והלכה כתנא קמא. 48 אבל אם חסרו השריים, ולא הדבר הקרב, והקריב הדבר הקרב בשלימותו, בחוץ - חביב, שהרי

גבי המזבח. 12 שמקטירין אותם על מזבח הזהב בכל יום. 13 שקריבה כולה על גבי המזבח. 14 כי הסולת לבד, שמביאין עם הקרבן, נקראת "מנחת נסכים", ונשרפת כולה על גבי המזבח. 15 ודווקא שלושה לוגין יין או שלושה לוגין מים ולא פחות. 16 כלומר, שלושה לוגין מים. 17 במים אינו חייב אלא בחג הסוכות (כסף משנה). וראה להלן הלכה ד, שכתב "בין בחג בין בשאר ימות השנה", וצריך עיון. וראה בזבחים קי: וברש"י ותוספות שם.

1 ד. אבל הזורק שניי הדם בחוץ, אפלו שניי דמים
2 הפנימים¹⁸ - פטור; ושזריקת שניי הדם שניי מצוה
3 הם ואינן מעפכין¹⁹. וכן המנסף יין או מים פחות
4 משלשה לגין בחוץ - פטור²⁰, בין פהג בין בשאר
5 ימות השנה; הואיל וחסר השעור²¹ הרי אינן ראויין
6 להתקבל בפנים. וכן המעלה מבשר חטאת²², מבשר
7 אשם, מבשר שלמים, בין של יחיד בין של צבור,
8 משניי מנחות, משתי הלחם, מלחם הפנים, בחוץ
9 - פטור; שכל אלו ראויין לאכילה, לא לאשים²³.

18 כלומר, של חטאות הפנימיות, והן החטאות הנשרפות, שזריקת דמן לפנים בהיכל על מזבח הזהב ושיירי הדם שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון. 19 שלא כר' נחמיה (שם קי): שאמר שייריים הפנימיים שהקריבם בחוץ, חייב, לפי שהם מעכבים, אלא כר' עקיבא (שם קיא). שאפילו השריים הפנימיים אינם מעכבים. 20 כן הוא בברייתא (שם קט): "יכול המנסף פחות מג' לוגין יין ופחות מג' לוגין מים יהא חייב, תלמוד לומר (שם) לעשות, על השלם חייב ואינו חייב על החסר". 21 שלושה לוגין יין הם הפחות שבנסכים. וכמו כן שיעור המים שמנסכים בהם הוא שלושה לוגין. 22 כלומר, חטאת חיצונה, שבשרה נאכל לכהנים. 23 כלומר, אינם ראויים להעלאה על המזבח.

10 ה. המעלה את הבקמה פלה בחוץ - חביב מפני
11 האמורין. ואף על פי שלא הפרישין - אין בשר
12 הזבח חוצץ, וכאלו הקטיר האמורים בפני עצמן²⁴.
13 אבל המעלה מנחה שלא נקמצה - פטור²⁵; שאין
14 הקמץ ברור ומבדל²⁶. קמצה וחסר קמצה לתוכה²⁷
15 והקריב פלה בחוץ - חביב²⁸.

24 בגמרא (שם קי): "אמאי, האיכא חציצה (בין האימורים למערכה), אמר שמואל כשהפכן וכו', רב אמר מין במינו אינו חוצץ", ופסק כרב. 25 על העלאת חוץ. 26 אלא לאחר הקמיצה, אבל האימורים ברורים ומובדלים, אף קודם הפרשה. 27 ונתערב עם שאר הסולת. 28 ואין הקומץ בטל ברוב.

16 ו. היוצק²⁹ והפולל³⁰, והפותת³¹ והמולח³²,
17 והמניף³³ והמגיש³⁴, והמסדר את השלחן³⁵ והמטיב
18 את הנרות³⁶, והקומץ³⁷ והמקבל דמים בחוץ -
19 פטור; לפי שכל אחד מאלו אינו גמר עבודה,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ט' ניסן - ספר עבודה - הל' מעשה הקרבנות קמג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

17 **יב. שְׁנֵים שְׁשָׁחֲטוּ - פְּטוּרִים. שְׁנַיִם שְׁאָחֲזוּ בְּאֶבֶר**
 18 **וְהֶעֱלֵהוּ בַחֹץ - חֲבִיב; וְשָׁאָמַר: אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר**
 19 **יַעֲלֶה עִלָּה - אֶפְלוּ אִישׁ וְאִישׁ שֶׁהֶעֱלוּ חֲבִיבין.**

20 **יג. הַזֹּרֵק מִקְצַת מִתְּנוֹת⁶³ בַּחֹץ - חֲבִיב. הַמְקַבֵּל דָּם**
 21 **חֲטָאת⁶⁴ בְּכוֹס אָחָד, נִתֵּן מִמֶּנּוּ בַּחֹץ וְחֹזֵר וְנִתְּנָה⁶⁵**
 22 **בְּפָנִים⁶⁶ - חֲבִיב עַל הַנִּתְּנָן בַּחֹץ, שֶׁהָרִי כָּלוּ רְאוּי**
 23 **לְקָרֵב בְּפָנִים; וְאִם נִתֵּן מִמֶּנּוּ בְּפָנִים⁶⁷ וְחֹזֵר וְנִתְּנָן**
 24 **בַּחֹץ - פְּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן שְׁיִרִים⁶⁸. אֲבָל אִם קָבַל**
 25 **בְּשֵׁנֵי פוֹסוֹת, בִּין שְׁנֵיתָן שְׁנֵיהֶן בַּחֹץ⁶⁹, אוֹ אָחָד**
 26 **בַּחֹץ וְאָחָד בְּפָנִים⁷⁰, אוֹ אָחָד בְּפָנִים וְאָחָד**
 27 **בַּחֹץ⁷¹ - הָרִי זֶה חֲבִיב.**

63 אף מתנה ראשונה של דם מדמים הפנימיים, בכלל זה, אף על פי שאין הקרבן כשר בפנים, אלא אם כן קיים כל המתנות כמפורש במשנה ובחים לו: (64) משנה שם קיא: ונקט רבינו "חטאת" כלשון המשנה, אף על פי שהוא הדין לקרבנות אחרים, והמשנה נקטה "חטאת" דווקא, שהרי מפורש בה שאם נתן בפנים וחזר ונתן בחוץ - חייב, וכדעת ר' נחמיה הסובר "שיריים מעכבים" וזה אינו אלא בדמים הפנימיים, ומכיוון שאין דמים פנימיים אלא בקרבן חטאת - נקטה המשנה "חטאת". (65) הוא הדין אם לא נתן אחר כך בפנים, ונקט "ונתן בפנים" אגב הדין הבא "נתן בפנים וחזר ונתן בחוץ". (66) על המזבח. (67) היינו, כל המתנות שבפנים. (68) ואינם מעכבים. ואף על פי שבמשנה שם מפורש שגם באופן זה חייב, - הרי אמרו בגמרא (שם קיב.) כי משנה זו היא כר' נחמיה, אבל לר' עקיבא - גם שיריים הפנימיים אינם מעכבים, ופסק רבינו כמותו. (69) ואם הייתה לו ידיעה בינתיים - חייב שתיים. (70) שם במשנה: "חייב על החיצון והפנימי מכפר". (71) במשנה שם מפורש שהוא פטור, ובגמרא שם קיב. אמרו, כי אפילו ר' נחמיה שאומר "שיריים מעכבים", מודה בזה שפטור, משום שאין שיריים אלא באותו הכוס אבל הכוס השני - האחד עושה מחבירו דיחוי.

28 **יד. הַקֹּמֵץ וְהַלְבוּנָה⁷² שֶׁל מִנְחָה שֶׁהֶקְרִיב אָחָד מֵהֶן**
 29 **בַּחֹץ⁷³, אוֹ הֶקְרִיב הָאָחָד בְּפָנִים וְהִשְׁנִי בַּחֹץ -**
 30 **חֲבִיב⁷⁴. וְכֵן שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבוּנָה שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים⁷⁵**
 31 **שֶׁהֶקְרִיב אָחָד מֵהֶן בַּחֹץ⁷⁶, אוֹ אָחָד בְּפָנִים וְהִשְׁנִי**
 32 **בַּחֹץ - חֲבִיב⁷⁷.**

72 שמעכבים זה את זה. (73) כתנא קמא (שם קי.) במשנה) ולא כר' אליעזר הסובר כי מכיוון שהם מעכבים זה את זה - אינו חייב עד שיקריב שניהם. (74) שם במשנה, ובזה ר' אליעזר מודה, כיוון שכבר הקריב הראשון בפנים. (75) לחם הפנים היה ערוך בשני סדרים: שש חלות בכל סדר, ובצד כל מערכה נותנים כלי שיש בו קומץ לבונה, וכלי זה הוא הנקרא בוך, נמצאו שני קומצי לבונה בשני הבזיכין. ואין הכהנים אוכלים לחם הפנים עד שיקטרו שני בזיכי לבונה על האש. (76) ואף כי שני הבזיכין מעכבים זה את זה, אין צריך שיקריב את שניהם כדי להתחייב על העלאת חוץ, וכתנא קמא (שם במשנה)

שיריים שחסרו מקטיר עליהם הקומץ. (49) כגון שנאבד או נשרף. (50) אבל אם נחסר בחוץ, הדבר ספק.

1 **ט. פִּיעַד ? הַקֹּמֵץ⁵¹ אוֹ הַלְבוּנָה⁵² וְהָאֲמוּרִין**
 2 **וְהֶעֱלֵהוּ⁵³ וּמִנְחָה הַנְּשָׂרְפֶת⁵⁴ וְהִנְסִכִּין⁵⁵ שֶׁחֲסָרוּ**
 3 **מִקְצַתָּם בְּפָנִים וְהֶקְרִיב שְׁאָרֵיתָן בַּחֹץ - פְּטוּר;**
 4 **שֶׁהָרִי נֹאמַר: לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ - עַל הַשְּׁלֵם הוּא חֲבִיב,**
 5 **וְאִינוּ חֲבִיב עַל הַחֲסָר. הוֹצִיאֵהוּ שְׁלֵם וְחָסַר בַּחֹץ**
 6 **וְהֶעֱלֵהוּ - הָרִי זֶה סָפֵק⁵⁶, לְפִיכֶן אִינוּ לוֹקָה.**

(51) כי מקצת הקומץ מעכב את כולו. (52) וכגון שהתנדב קומץ לבונה בפני עצמו, שאם חסר כל שהוא פסול. או בלבונה הבאה עם המנחה, וחסרה, ולא נשאר בה אלא קורט אחד, שהיא פסולה. (53) דעת רבינו, כי מה שאמרו במשנה שם: "וכולן שחסרו כל שהוא והקריבו בחוץ פטור", מוסב גם על אימורים ועולה המזכרים במשנה הקודמת "המעלה כזית מן העולה ומן האימורים בחוץ חייב". (54) מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים. אבל שאר המנחות - נקמצות והשאר נאכל לכהנים. (55) היין והמים. (56) בגמרא שם קי. "איבעיא להו חיסרון דחוץ (הוציאו שלם וחסר בחוץ) שמה חיסרון או לא שמה חיסרון", ולא נפשטה.

7 **י. הֶעֱלֵה אֶבֶר שְׁאִין בּוֹ פְּזִית בְּשׂוֹר וְהִנֵּה הַעֲצִם**
 8 **מְשֻׁלְּמוֹ לְכַזִּית - חֲבִיב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְחַבֵּר⁵⁷. הִנֵּה**
 9 **מִלַּח מְשֻׁלְּמוֹ לְכַזִּית - הָרִי זֶה סָפֵק, לְפִיכֶן אִינוּ**
 10 **לוֹקָה⁵⁸. וְעוֹלָה וְאֲמוּרֵיהָ מְצֻטְרְפִין לְכַזִּית⁵⁹.**

(57) שם קז: "איתמר המעלה ואין בו כזית ועצם משלימו לכזית, ר' יוחנן אומר חייב וריש לקיש אמר פטור. ר' יוחנן אמר חייב חיבורי עולין (=הקריבים על המזבח) כעולין וכו', ופסק כר' יוחנן. (58) שם: "בעי רבא המעלה ראש בן יונה שאין בו כזית ומלח משלימו לכזית מהו וכו', תיקו". (59) שם קט. במשנה: "המעלה כזית מן העולה ומן האימורים בחוץ חייב", שהרי כולה כליל (רש"י שם).

11 **יא. הֶעֱלֵה וְחֹזֵר וְהֶעֱלֵה - חֲבִיב עַל פֶּל אֶבֶר וְאֶבֶר⁶⁰.**
 12 **זֶרֶק הַדָּם וְהֶעֱלֵה הָאִיבָרִים - חֲבִיב שְׁתֵּים⁶¹, שֶׁהָרִי**
 13 **חָלַק הַפְּתוּב בִּין מַעֲלָה לַעֲוֹשָׁה; שֶׁהָרִי נֹאמַר: אֲשֶׁר**
 14 **יַעֲלֶה עִלָּה, וְנֹאמַר: לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ. הֶעֱלֵה אֶבֶר חֲסָר**
 15 **- פְּטוּר⁶²; שְׁנֹאמַר: לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ - עַל הַשְּׁלֵם הוּא**
 16 **חֲבִיב.**

(60) במשנה שם קח. העלה וחזר והעלה וחזר והעלה, חייב על כל עלייה דברי ר' שמעון. ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אחת, ואמר ר' יוחנן (שם קח:) כי לא נחלקו אלא באבר אחד, אבל בארבעה וחמשה אברים - לדברי הכל חייב על כל אבר ואבר. (61) בגמרא שם קי: "אמר ר' אבהו וכו' זרק והעלה לדברי ר' ישמעאל חייב שתיים, לדברי רבי עקיבא אינו חייב אלא אחת, אביי אמר אפילו לדברי רבי עקיבא חייב שתיים, להכי פלגינהו קרא (דברים יב, יד) שם תעלה ושם תעשה". (62) כרבי יוסי לפי פירושו של ר' יוחנן (שם קח:) בחוץ חייב ומר סבר (ר"י פטור).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ולא כר' אליעזר הסובר כי מכיוון ששניהם מעכבים זה את זה - אינו חייב עד שיקריב שניהם. (77) וגם ר' אליעזר מודה בזה.

1 טו. מי ששחט קדשים בזמן הזה והעלם חוץ
2 לעזרה⁷⁸ - חיב, מפני שהוא ראוי לקרב בפנים;
3 שהרי מתר להקריב אף על פי שאין בית, מפני
4 שקדשה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד
5 לבוא.

(78) כרבי יוחנן בובכאים קז: ושם אמרו: "המעלה בזמן הזה, רבי יוחנן אמר חייב - קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא". ולא נזכרה שחיטה בחוץ, אלא העלאה בלבד, וכתבו התוספות (שם נט. דיבור המתחיל ער) שעל שחיטה פטור, לפי שאינו ראוי לפתח אהל מועד, שהרי אין מקריבין אלא אם יש מזבח, ואם כן מה שכתב רבינו "מי ששחט" אין כוונתו לחייבו גם על השחיטה, אלא כתב כן, לפי שכן הוא הדרך: לשחוט ולהקריב, שהרי אי אפשר להקריב מחיים, ועיין משנה למלך.

6 טז. השוחט קדשי נכרים⁷⁹ בחוץ - חיב. וכן
7 המעלה אותן בחוץ⁸⁰. והנכרים מתרין להקריב
8 עולות לשם בכל מקום⁸¹. והוא שיקריבו בכמה
9 שייבנה⁸². ואסור לסייען⁸³ ולעשות שליחותן⁸⁴, שהרי
10 נאסר עלינו להקריב בחוץ. ומתר להורות להם
11 וללמדם היאך יקריבו⁸⁵ לשם האל ברוף הוא.

(79) כי מקבלים מהגויים עולות להקריבן למזבח. (80) חייב, שהרי הושוו העלאה ושחיטה. (81) ברייתא שם קטז: "דבר אל בני ישראל (ויקרא יז, ב), בני ישראל מצווין על שחוטי חוץ ואין הגויים מצווין על שחוטי חוץ". (82) שם בברייתא: "לפיכך כל אחד ואחד בונה במה לעצמו ומקריב עליה כל מה שירצה". וראה שם קח: ולמעלה הלכה א, כי אין העלאה בלא בנין, שנאמר (בראשית ח, כ) "ויבן נח מזבח לה'". (83) שם: "אמר רב יעקב בר אחא אמר רב אסי אסור לסייען ולעשות שליחותן". (84) אף בעבודה כזו שאין חייבים עליה בחוץ (תוספות שם דיבור המתחיל אסור). (85) שם: "אמר רבה ולאורינהו שרי".

סליקו להו הלכות מעשה הקרבנות פסיקתא דשמיא

הלכות תמידין ומוספין

יש בכללן תשע עשרה מצות. שמונה עשרה מצות עשה, ואחת מצות לא תעשה, וזה הוא פ'טן: (א) להקריב שני כבשים בכל יום עולות. (ב) להדליק אש על המזבח בכל יום. (ג) שלא לכבותה. (ד) להרים את הדשן בכל יום. (ה) להקטיר קטרת בכל יום. (ו) להדליק נרות בכל יום. (ז) שיקריב פהן גדול מנחה בכל יום, והיא הנקראת חבתין. (ח) להוסיף שני כבשים עולות בשבת. (ט) לעשות להם הפנים. (י) מוסף ראשי חדשים. (יא) מוסף הפסח.

(יב) להקריב עמר התנופה. (יג) מוסף עצרת. (יד) להביא שתי הלחם עם הקרבנות הפאות בגלל הלחם ביום עצרת. (טו) מוסף ראש השנה. (טז) מוסף יום צום. (יז) מוסף הקג. (יח) מוסף שמיני עצרת. (יט) לספר כל איש ואיש שבועה שבועות מיום הקרבת העמר.

ובאר מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) תבאר בו מצות הקרבת שני תמידים בכל יום, ואימתי זמן הקרבתם.

א. מצות עשה² להקריב שני כבשים עולות בכל יום³, והם הנקראים תמידין, אחד בבקר⁴ ואחד בין הערבים⁵; שנגמר: שנים ליום עלה תמיד וגומר⁶.

(2) יש אומרים שמברכין על מצוה זו (מעשה רוקח). וראה במשנה-למלך מעשה הקרבנות פ"א הלכה א. (ועיין רש"י עירובין ג. ד"ה והרי מעשר). (3) ראה בספר המצוות, עשה לט. (4) ראה להלן הלכה ב, אימתי זמן שחיתו. (5) ראה להלן הלכה ג, זמן שחיתו. (6) "את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים" (שם, ד).

ב. ואימתי זמן שחיתן? של בקר שוחטין אותו קדם שתעלה החמה, משיאור פני כל מזרח⁷. ופעם אחת דחקה השעה את הצבור כבית שני⁸, והקריבו תמיד של שחר בארבע שעות פיום⁹.

(7) כמתיא בן שמואל (יומא כח. ותמיד ל). שאומר - "האיר פני כל המזרח עד שהוא בחברון, והוא אומר הן", כלומר, שיאיר כל המזרח לא שיתחיל האור בנקודה ממנו, ולפיכך אומרים לו העומדים בקרקע העזרה, הגיע האור לפי ראות עיניך עד חברון אמר להם הין, ואז שוחטין התמיד וכו' וכבר הקדמנו וכו' שהלכה כרבי מתיא בן שמואל" (פירוש המשנה בתמיד). אבל לפנינו על השחיטה פסולה, שהרי אין שוחטין זבחים אלא ביים (ראה למעלה שם פ"ד ה"א ובמגילה כ:). ומשום "זריזין מקדימין למצוות" (ראה פסחים ד). - היו מקריבין אותו מיד עם הגיע הזמן הכשר. (8) ראה עדיות פ"ו משנה א "רבי יהודה בן בבא העיד חמשה דברים, שממאנים את הקטנות וכו' ועל תמיד של שחר שקרב בארבע שעות", וזה היה "בימי מלכות יון, שהיו משלשלים להם שתי קופות של זהב והעלו להם שני טליים. פעם אחת שלשלו להם שתי קופות של זהב, והיו מעלין להם שני גדיים, באותה שעה האיר הקב"ה את עיניהם ומצאו שני טליים מבוקרים בלשכת הטלאים, על אותה שעה העיד ר' יודה בר בבא על תמיד של שחר שקרב בארבע שעות" (ירושלמי ברכות פ"ד הלכה א, ועיין בפירוש המשנה בעדיות שם).

ג. תמיד של בין הערבים שוחטין אותו משיאריף⁹ הצל ויראה לכל שהאריף⁹, והוא משש ומחצה¹⁰ ומעלה, עד סוף היום¹¹. ולא היו שוחטין אותו בכל יום אלא בשמונה שעות ומחצה, וקרב בתשע

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי ט' ניסן – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קמה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

מר (שם נט): עליה השלם כל הקרבנות כולם, מאחרין ליה תרתי שעי, ועבדינן ליה בשמונה ומחצה". (14) להלן לגבי "אחר תמיד של בין הערביים", כתב "ולא שוחטין". וכאן דקדק וכתב "שאסור להקריב", שלגבי "קודם תמיד של שחר" לא נאסרה שחיטה שאינה עבודה, אבל אחר תמיד של שחר – אסור גם לשחוט, לפי שלא יוכל לזרוק, ויבוא לידי פסול (משנה-למלך). (15) שם נח: "תנו רבנן, מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר, תלמוד-לומר (ויקרא שם) וערך עליה (= על תמיד של שחר) העולה. מאי תלמודא, אמר רבא, העולה עולה ראשונה". ואין זה טעם למה שכתב כאן, שמאחרים אותו, אלא למה שכתב למעלה (הלכה ב) שמקדימים לשחטו משיאור פני כל המזרח (מעשה רוקח). (16) שם בפסחים: "ומנין שאין דבר קרב אחר תמיד של בין הערביים, תלמוד-לומר (שם) והקטיר עליה חלבי השלמים, עליה (= על תמיד של שחר) השלם כל הקרבנות כולן". (17) צ"ל "מערב פסח לבדו", וזה מוסב למה שאמר למעלה, שמאחרים את התמיד עד שמונה שעות ומחצה, ועל זה אמר שבערב פסח אינו כן, אלא מקדימים את התמיד (כדלהלן הלכה ה), לפי שאין שוחטים את הפסח אלא אחר התמיד (להלן שם). ואם ישחטו התמיד בשמונה ומחצה ויקריבוהו בתשע ומחצה, לא יספיקו כל ישראל לעשות פסחיהם (הר המוריה. וראה בלחם-משנה ובצל"ח לפסחים נט).

7 ד. אין שוחטין את הפסח אלא אחר תמיד של בין
8 הערבים¹⁸. וכן מקריבין פפורים¹⁹ מקריבין פפרתן
9 אחר תמיד של בין הערבים ביום ארבעה עשר²⁰,
10 כדי שיהיו טהורין לאכל פסחיהן לערב.

18 פסחים נח. במשנה. ובברייתא שם נח: נט. "תמיד קודם לפסח וכו', יאחר דבר שנאמר בו בערב ("תזבח את הפסח בערב", דברים טז, ו) ובין הערבים (שמות יב, ו), לדבר שלא נאמר בו ערב אלא בין הערבים (במדבר כח, ד) בלבד". (19) הזב, הזבה, היולדת והמצורע. שכל אחד מהן אע"פ שטהר מטומאתו וטבל והעריב שמשו, עדיין הוא חסר ולא גמרה טהרתו כדי לאכול בקדשים, עד שיביא קרבנו, וקודם שיביא כפרתו אסור הוא לאכול בקדשים" (פ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה א). וכגון ששכחו ביום השמיני להביא קרבנם עד שהקריבו התמיד של בין הערביים. (20) כתנא-קמא בברייתא שם נט. כי רק ביום ארבעה עשר בניסן הותר למחוסר כפרה להקריב קרבנו לאחר הקרבת תמיד של בין הערביים, שמצות-עשה של קרבן פסח (שאי-אפשר להביאו אלא לאחר שיביא כפרתו) שיש בה כרת ורוחה את העשה' של השלמה (=עליה השלם, ראה למעלה הלכה ג) שאין בה כרת. אבל בשאר ימות השנה, שאין שם כרת, אינו מקריב לאחר תמיד של בין הערביים.

11 ה. ערבי פסחים, בין בחל בין בשבת, ה"ה התמיד
12 נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה²¹, כדי
13 שיהיה להם פנאי לשחט פסחיהם²². ואם חל ערב
14 פסח להיות ערב שבת - היו שוחטין אותו בשש

1 ומחצה¹². ולמה מאחרין אותו שתי שעות אחר
2 תחילת זמן שחיטתו? מפני הקרבנות של יחידים או
3 של צבור¹³. לפי שאסור להקריב¹⁴ קרבן קלל קדם
4 תמיד של שחר¹⁵, ולא שוחטין קרבן אחר תמיד של
5 בין הערבים¹⁶; חוץ מקרבן פסח לבדו¹⁷, שאי
6 אפשר שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי שעות.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ולמה מאחרין אותו (את תמיד של בין הערביים) שתי שעות אחר תחילת זמן שחיטתו, מפני קרבנות של יחידים או של ציבור."

והנה מאיחור זמן התמיד, ישנו לימוד הוראה עד כמה יש להתחשב במצבו של כל אחד ואחד מישראל ואפילו יחיד, שהרי בסיבת האיחור כתב הרמב"ם שהוא מפני הקרבנות של יחידים או של ציבור, והקדים יחידים לציבור, שכן רוב הקרבנות שבגללם נדחה התמיד הם של יחידים, כי לקרבנות הציבור יש זמנים קבועים, והגע בעצמן עד כמה גדלה מעלתו של כל יהודי יחיד, שבשבילו דוחים את קרבן התמיד של בין הערביים, שעניינו לכפר על כל העוונות שנעשו במהלך היום, ובו תלויה כפרת כלל בני ישראל, אעפ"כ כיון שאדם יחיד עלול לאחר בהבאת קרבנו במשך שעה אחת, דוחים את קרבן התמיד כל יום ויום במשך שעותיים כדי להבטיח שהיחיד לא יאחר להקריב את קרבנו.

ומה שאין זה שייך בקרבן פסח "חוץ מקרבן פסח לבדו", יש לבאר בפנימיות העניינים שהרי עניינו של הפסח הוא קפיצה ודילוג, היינו עבודת התשובה למעלה מסדר והדרגה, ומובן שבמצב כזה אין החשש "שמא יאחר" כי כללות עניין התשובה הוא ב"שעתא חדא וברגעא חדא".

(על-פי יין מלכות החדש, ספר עבודה ט"ו ז)

9 שהרי לפני הצהרים, שהמש בצד מזרח, נוטה הצל למערב. ואילו אחר הצהרים, שהמש נוטה למערב, הצל נוטה למזרח. ובאמצע היום אין הצל נוטה לא לכאן ולא לכאן אלא הוא תחתיו של המיזל. ומשעה שהצל מתחיל להאריך, כלומר, שמתחיל לנטות לצד מזרח, ונראה לכל שהאריך אז הוא זמן שחיטת התמיד של בין הערביים. וכן הוא בפסחים נח. "אלא אמר רבא, מצוות תמיד משינטו צללי ערב, אי טעמא דאמר קרא בין הערביים, מעידנא דמתחיל שמשא למערב וכו' מוקמינן ליה אדינא בשש ומחצה". וראה רש"י שם ד"ה אלא אמר רבא, וראה גם בפירוש המשנה לרבינו, פסחים שם. (10) ברכות כו: (11) בברכות שם: "ומפני מה אמרו תפלת מנחה עד הערב, שהרי תמיד של בין הערביים קרב והולך עד הערב".

(12) משנה בפסחים שם: "תמיד נשחט בשמונה ומחצה, וקרב בתשעה ומחצה". (13) שם בגמרא: "אמר רבא, מצוותו דתמיד משינטו צללי ערב וכו' הילכך בשאר ימות השנה דאיכא נדרים ונדבות, דרחמנא אמר (ויקרא ו, ה) והקטיר עליה (=על תמיד של שחר) חלבי השלמים, ואמר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שהקריבו בשבת. (39) ראה שבת כד: קיד. ופסחים נט: (40) שבת קיד: כרבי עקיבא, ולא כרבי ישמעאל. והמדובר כשחל יום הכיפורים ביום א' בשבת, ובזמן שמקדשים על פי הראיה, כמפורש בפ"ח מהלכות עירובין הלכה י. (41) שם: "רבי עקיבא אומר, עולת שבת בשבתו, לימד על חלבי שבת שקרבים ביום-טוב. יכול אף ביום הכיפורים, תלמוד-לומר בשבתו", ומפרש רש"י "וי"ו מיעוטא הוא, בשבתו ולא בשבת אחרת." (42) שבת כד: ופסחים נט: "אביי אמר, אמר קרא (שם) "עולת שבת בשבתו, ולא עולת חול בשבת, ולא עולת חול ביום-טוב".

ח. ארבעה עשר⁴³ שחל להיות בשבת - מקטירין¹⁸ חלבי הפסחים בלילי יום טוב, מפני שהם כחלבי שבת¹⁹ 20.

(43) בניסן. (44) פסחים נט: וכן כתב גם בפ"א מהלכות קרבן פסח הלכה ח: "ומקטירין חלבי פסחים כל הלילה וכו' כשחל ארבעה עשר להיות בשבת, שהרי חלבי שבת קרבין ביום-טוב, אבל אם חל ארבעה עשר להיות בחול, אין מקטירין חלבי חול ביום-טוב".

ט. אין פותחין⁴⁵ מששה טלאים⁴⁶ המבקרין⁴⁷ בלשפת הטלאים⁴⁸ שבמקדש. ויהיו מוכנים קדם יום הקרבה בארבעה ימים⁴⁹. ואף על פי שהיו מבקרין אותו מתחלה, לא היו שוחטין את התמיד עד שמבקרין אותו שניה קדם שחיטה לאור האביקות⁵⁰. ומשקין אותו מים ככוס של זהב⁵¹, פדי שיהיה נוח להפשט⁵².

(45) משנה בערכין יג. (46) לצורך התמידים. (47) "ר"ל שבקרו אותן ופששו במומין להכין אותן לשחיטה" (רבינו בפירוש המשנה שם). (48) ארבע לשכות היו בבית המוקד, ואחת מהן לשכת הטלאים (פ"ה מהלכות בית הבחירה הלכה י. (49) כי התמיד טעון ביקור ארבעה ימים קודם השחיטה, שנאמר בתמיד (במדבר כח, ב) "תשמרו להקריב לי במועדו", ונאמר בפסח (שמות יב, ו) "והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחודש", מה להלן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה, אף כאן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה (ברייתא שם). וראה בפירוש המשנה שם שנראה מסוף דבריו כי צריך ארבעה ימים מלבד יום השחיטה (הר המוריה, ועיין לחם-משנה). (50) משנה בתמיד ל: (51) במשנה תמיד שם. "והיו משקין אותו בכוס של זהב, להראות עשירות ויכולת (כי) אין עניות במקום עשירות" (רבינו בפירוש המשנה שם). (52) כן כתב גם בפירוש המשנה שם: "לפי שזה ממחר להפשיטו כמו שנתבאר בביצה" (דף מ. במשנה: "משקין ושוחטין את הבייתות", ובגמרא שם "משום סירכא דמשכא", כלומר, שתהא נוחה להפשטה (רש"י שם). אבל בפירוש המשנה לביצה שם, כתב רבינו: "כי ההשקאה קודם שחיטה יתיר ריאתה. ואם יש שם סירכא חלושה, נשמטת ונכתרת". וראה בהר המוריה כאן).

י. כמעשה תמיד של שחר, כך מעשה תמיד של בין הערפים⁵³. והפל כמעשה העולה שפתבנו כמעשה

1 ומחצה²³, בתחלת זמנו²⁴, וקרוב בשבע ומחצה, פדי
2 שיהיה להם רוח לצלות קדם שיכנס שבת²⁵.

(21) שם נח. במשנה. (22) שם בגמרא. (23) משנה שם. (24) ראה למעלה הלכה ג. (25) שם בגמרא: "חל ערב פסח להיות ערב שבת, דאיכא נמי צלייתו דלא דחי שבת, מוקמינן ליה אדיניה בשש ומחצה".

3 ו. אף על פי שאין שוחטין אחר תמיד של בין
4 הערפים,²⁷ מקטירין כל דבר הראוי להקטרה כל
5 היום²⁸. ומקטירין איברי עולות והאמורין²⁹ עד חצי
6 הלילה, כמו שבארנו במעשה הקרבנות³⁰. ואיברין
7 ואמורין שלא נתאבלו³¹, בין מן התמיד בין משאר
8 הקרבנות - מהפכין בהן כל הלילה עד הבקר³²;
9 שנגמר: כל הלילה עד הבקר.

(26) בדפוסים חדשים, מתחילה כאן הלכה ו, אבל בדפוס רומי אין כאן סימן הפסק. ונראה שהמלים "אע"פ שאין שוחטין אחר תמיד של בין הערבים" שייכות להלכה ה. וזה פירושו: "אע"פ שאין שוחטין וכו' בין הערביים, ואם כן אם מקדימים התמיד לשש ומחצה לא יוכלו לשחוט אחריו נדרים ונדבות (ראה למעלה הלכה ג) - לא התחשבו בזה בכדי לתת שהות לצלות הפסח קודם השבת (הר המוריה, וראה להלן). (27) כאן מתחילה הלכה ו. וכן נכון. שהרי לפי הנוסחא שלנו יוצא שבהקטרה אין 'עשה' של השלמה, וזה לא יתכן, שהרי כל עיקר הפסוק אינו אלא בהקטרה, שנאמר "והקטיר עליה חלבי השלמים", וכן כתבו התוספות במנחות מט: . וראה בהר המוריה. (28) היינו לאחר שהקטירו התמיד, שאם לא כן, ישנה העשה של השלמה, ראה למעלה. (29) שמן הדין מעלין אותן כל הלילה, ראה בפ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ב. (30) שם: "כדי להרחיק מן הפשיעה". (31) כלומר, לא נשרפו באש. (32) עיין יומא כ. כ: וכיון שכבר היו על המזבח מלפני חצות, לא גזרו עליהם חכמים אחר חצות.

10 ז. איברים של תמיד דוחין את הטמאה³³, ואין דוחין
11 את השבת³⁴. אלא בערב שבת בלבד³⁵ מקטירין
12 איברי תמיד של ערב שבת. שהתמיד - תחלתו דוחה
13 שבת³⁶, וסופו אינו דוחה³⁷. חלבי שבת³⁸ קרבין
14 בלילי יום טוב, אם חל יום טוב להיות במוצאי
15 שבת³⁹, אבל אין קרבין בלילי יום הכפורים⁴⁰;
16 שנגמר: עלת שבת בשבתו - ולא עולת שבת זו
17 בשבת אחרת⁴¹, ולא עולת חל ביום טוב⁴².

(33) כרבא לדעת רב הונא (יומא מו.), שכיון שנעשה בטומאה, אף הקטרתו דוחה את הטומאה (שם מו:). (34) כלומר, איברי התמיד של ערב שבת אין מקריבין אותן בליל שבת, שכיון שתחילתו לא דחה את השבת, שהרי בעשה בערב שבת, גם הקטרתו אינה דוחה את השבת (יומא שם לדעת רבא). (35) כלומר, ולא בליל שבת. (36) כלומר, תמיד של שבת נשחט בשבת ונקרב בשבת. (37) כלומר, תמיד של ערב שבת שלא נקרב בערב שבת - אסור להקריבו בשבת. (38) החלבים של הקרבנות

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי ט' ניסן – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קמו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

תעשה בבוקר, ואת הכבש השני תעשה בין הערביים, הרי חובת היום אמור. הא מה אני מקיים שנים ליום, נגד היום. הא כיצד, תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית (שבבוקר חמה זורחת ממזרח וכותלי המזרח מאפילים, לכך היה צריך להרחיק מן המזרח למערב) על טבעת שניה. ושל בין הערביים היה נשחט על קרן צפונית מזרחית על טבעת שניה (שבערב חמה בצד מערב וכותלי מערב מאפילין, לכך צריך להרחיק מן המערב למזרח שיהיה נגד השמש).

- 9 יב. טעו או שגגו, אפלו הזידו, ולא הקריבו תמיד
- 10 של שחר - הקריבו תמיד של בין הערבים⁶³. במה
- 11 דברים אמורים? בשנתחגף המזבח; אבל היה מזבח
- 12 חדש שעדיין לא קרב עליו פלום - לא הקריבו עליו
- 13 תחלה בין הערבים⁶⁴; שאין מחנכין מזבח העולה
- 14 אלא בתמיד של שחר⁶⁵.

63 מנחות מט. במשנה וכדעת תנא-קמא, ולא כר' שמעון האומר שאלו שהזידו אינם יכולים להקריב בערב. 64 מנחות נ. גם לדעת תנא-קמא של ר' שמעון, שאף הוא לא נחלק אלא בשנתחנך המזבח (שם). 65 משנה במנחות שם.

פרק שני

1) יבאר בו רבינו שמצות-עשה להיות אש יקודה תמיד על גבי המזבח, ומצות העלאת שני גזרי עצים עם תמיד של שחר.

- 15 א. מצות עשה להיות אש יקודה² על המזבח
- 16 תמיד³, שגאמר: אש תמיד תוקד על המזבח⁴. אף
- 17 על פי שהאש ירדה מן השמים⁵, מצוה להביא אש
- 18 מן ההדיוט⁶, שגאמר: ונתנו בני אהרן הפהנים⁷ אש
- 19 על המזבח.

2) יוקדת, בוערת. 3) ראה ב'ספר המצוות' עשה כט. 4) וזוהי מערכה שלישית שהיא לקיום האש, ראה להלן ה"ד. וכן הוא ב'ספר המצוות' שם. אולם ביומא מה, א - למדו מערכה של קיום האש ממה שנאמר (שם שם, ה) "והאש על המזבח תוקד בו", וכן כתב רבינו להלן ה"ה (לחם-משנה). 5) שנאמר (שם ט, כד) "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העולה ואת החלבים" (קריית ספר). 6) כלומר, אש שנבראה בעולם הזה, יומא כא, ב. ג, א. עירובין סג, ב. ו'סיפרא' ויקרא, דיבורא דנדבה פ"ה ה"י. 7) צ"ל "הכהן".

- 20 ב. בבקר עורכין עצים⁸, ועורכין בראש המזבח
- 21 מערכה גדולה של אש⁹, שגאמר: ובער עליה הפהן
- 22 עצים בבקר בבקר¹⁰. וכן מצוה להעלות שני גזרים¹¹
- 23 של עץ עם תמיד של שחר יותר על עצי המערכה¹²,
- 24 שגאמר: ובער עליה הפהן עצים בבקר. וכן מוסיפין
- 25 שני גזרים עם תמיד של בין הערבים¹³, שגאמר:
- 26 וערכו עצים על האש; מפי השמועה למדו¹⁴,
- 27 שבתמיד של בין הערבים הפתוב מדבר¹⁵.

- 1 הקרבנות⁵⁴. ולא היו כופתין את הטלה⁵⁵, שלא יחוקו
- 2 את המינין⁵⁶, אלא אוחזין ידיו ורגליו בידיהן⁵⁷. וכך
- 3 היתה עקידתו: ראשו לדרום⁵⁸ ופניו למערב⁵⁹.

53) כן פשוט בכמה מקומות (הר המוריה). שהרי נאמר (במדבר שם, ד) את הכבש אחד תעשה בבוקר, ואת הכבש השני תעשה בין הערביים – משמע ששניהם שווים (קריית ספר). 54) בפ"ו. שהרי נאמר בה "עולת תמיד" (קריית ספר). וכן מבואר בפ"ד דתמיד, ודלא כר' שמעון איש המצפה (יומא יד:), שהיה משנה בזריקת דם התמיד מבזריקת העולה (אור שמח). 55) משנה תמיד שם. 56) בגמרא תמיד לא: "רב הונא ורב חסדא: חד אמר משום בזיון קדשים, וחד אמר משום דמהלך בחוקי העמים" (כן הוא לפנינו, אבל רבינו גרס "בחוקי המינים", וכן הביא הכסף-משנה). 57) בגמ' שם "תנא, יד ורגל כעקידת יצחק בן אברהם". וכתב המפרש שם (וכן הסמ"ג עשין קצב, וכן ברבינו גרושום ובפי' הראב"ד) שלא כפתו אותו ארבע רגלים, אלא יד ורגל בלבד. אבל רבינו מפרש שלא היו כופתין אותו וכו' אבל היו אוחזין ידו ורגלו בלבד, והוא מה שאמרו עקידת יד ורגל כיצחק בן אברהם (פירוש המשנה שם, וכן כוונתו כאן) וכן נראה מלשון המשנה (תמיד שם) "מי שזכו באברים אוחזים בו" (תוספות יום טוב שם). 58) לדרום המזבח. תמיד שם במשנה. וכן הוא ביומא לו: במשנה. ואמרו בגמרא (שם לו.) כי לא העמידוהו כשזנבו למזרח וראשו למערב, שם ירביץ גללים לצד המזבח. 59) לפי שנאמר (ויקרא א, יא) ושחט אותו לפני ה' (המפרש בתמיד שם).

- 4 יא. תמיד של שחר היתה נשחט על קרן צפונית
- 5 מערבית של בית המטבחים על טבעת שניה⁶⁰; ושל
- 6 בין הערבים - על קרן צפונית מזרחית ממנה על
- 7 טבעת שניה⁶¹, פדי שניה פנגד השמש⁶². דברי
- 8 קבלה הן, שיהיו נשחטין פנגד השמש.

60) תמיד פ"ד משנה א. וראה למעלה פ"ה מהלכות בית הבחירה הלכה יד, כי "בצד מקום השולחנות מקום הטבעות עשרים וארבע אמה, ושם שוחטין את הקדשים". ושחטוהו על הטבעת השניה ולא על הטבעת הראשונה, מפני שמעולם לא יצאה חמה בקרן צפונית מזרחית, ולא שקעה בקרן מערבית צפונית (עירובין נו). לפיכך, כשם שהחמה מופלגת קצת מהקרנות בזריחתה ובשקיעתה, כך מפליגין שחיטת התמיד מקרנות של צפון המזבח (רו"ה ביומא סב: וראה בתפארת ישראל לתמיד שם). 61) גם זה שם בתמיד, אבל בספרי פנחס (לבמדבר כ, ג), אמרו להיפך, כי תמיד של שחר נשחט על קרן צפונית מזרחית, ואילו תמיד של בין הערביים נשחט על קרן צפונית מערבית. 62) בגמ' תמיד לא: על דברי במשנה: "מנא הני מילי, אמר רב חסדא, דאמר קרא (במדבר שם) שנים ליום, כנגד היום (=נגד השמש, כמו שנאמר ביחזקאל ל, יח, ובתחפנחס חשך היום" – רבינו בפיה"מ תמיד שם), תניא נמי הכי, שנים ליום כנגד היום, אתה אומר נגד היום או אינו אלא חובת היום, כשהוא אומר (במדבר שם ד) את הכבש אחד

קמח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ט' ניסן - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

8 כלומר, מסדרים עצים בראש המזבח בבוקר. אבל ביומא כז, ב - מפורש שסידור המערכה כשר בלילה, שהרי למדוהו (שם לג.) ממה שנאמר (ויקרא ו, ב) "היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה" - "זו מערכה גדולה", וראה להלן בהלכה זו ובה"ה. (9 כלומר, מבערים העצים הנ"ל ועושים מערכה גדולה של אש, וזו היא מערכה ראשונה, ראה להלן ה"ד. (10 ביומא כו, ב - למדו מפסוק זה סידור שני גזרי עצים (וכדברי רבינו להלן בסמוך), ואילו מערכה גדולה למדו מהפסוק הנ"ל "היא העולה וגו'". (11 שתי בקיעות עצים, אמה אורכן ואמה רחבן, ועוביין כמחק גדיש של סאה (למעלה פ"ז מהל' איסורי מזבח ה"ג), ועבודת יום היא (יומא כז:), שהרי למדוהו מהפסוק הנ"ל שנאמר בו "בבוקר" ('תוספות' שם ד"ה איכא). (12 להרבות האש (להלן פ"ו ה"א). וראה להלן פ"ד ה"ה, כי הכהן שהיה זוכה לתרום את המזבח הוא המסדר את המערכה, והוא מעלה שני גזרי עצים. (13 יומא כו, ב. (14 שם, ו'סיפרא' ויקרא (דיבורא דנדבה פ"ה הי"א). (15 ביומא, שם: "תניא, רשב"י אומר: מנין לתמיד של בין הערביים שטעון שני גזרי עצים בשני כהנים, שנאמר (ויקרא שם) וערכו עצים. אם אינו ענין לתמיד של שחר, דכתיב (שם ו, ה) ובער עליה הכהן עצים בבוקר וערך עליה, תניהו ענין לתמיד של בין הערביים".

17 ו. המִּכְבָּה אֲשֶׁר הַמְּזִבֵּחַ - לֹקֶה²⁶, שְׁנֵאמַר: לֹא תִכְבֶּה²⁷. אֲפִלּוּ גִחְלַת אֲחַת²⁸, וְאֲפִלּוּ הַוִּירְדָה מֵעַל הַמְּזִבֵּחַ²⁹ וְכִבָּה - לֹקֶה. אֲבָל אֲשֶׁר מִחֲתָה³⁰ וְאֲשֶׁר מִנֹּרָה³¹ שֶׁהִכִּינָה בַּמְּזִבֵּחַ לְהִדְלִיק מִמֶּנָּה, אִף עַל פִּי שִׁפְכָה אוֹתָן בְּרֹאשׁ הַמְּזִבֵּחַ³² - פְּטוּר; שֶׁהָיָה נִתְקָה לְמַצְוֵה אַחֲרָת, וְאִין אֲנִי קוֹרֵא בְּהֵן אֲשֶׁר הַמְּזִבֵּחַ.

26 יומא מו, ב. וזבחים צא, ב. ו'סיפרא' צו פ"ב ה"ז. וראה ב'ספר המצוות' ל"ת פא. (27 ב'סיפרא' שם נראה שהוא הפסוק "והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה", וכן נראה ביומא, שם. אבל ב'ספר המצוות' שם הביא רבינו הפסוק השני "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה". ועי' רש"י בזבחים שם. (28 כדברי רב נחמן אמר רבה בר אבא (יומא וזבחים, שם) "המוריד גחלת מעל גבי המזבח וכיבה - חייב". וכדברי התירוח השני בזבחים שם, שאפילו אם היו שם עוד גחלים, חייב הוא על כיבוי גחלת אחת. וכל זה אינו אלא לענין הלאו, אבל לענין העשה' להיות אש יוקדה על המזבח תמיד (למעלה ה"א) - לא עבר בכיבוי מקצת, אלא אם כיבה הכל (ראה 'אור שמח' כאן). (29 כדי לכבותה, ולא לעשות בה מצוה אחרת, ולכן היא נחשבת עוד לאש המזבח, אף לאחר שהורידה (ראה יומא, שם). (30 ראה למעלה ה"ד, כי היתה מערכה מיוחדת שממנה לוקחים אש במחתה לקטורת, וראה גם להלן פ"ג ה"ה, וכמו כן היתה מצות הרמת הדשן שחותה במחתה ומוריד לרצפה את הגחלים, ראה להלן הי"ב. (31 ראה להלן פ"ג הי"ג, שגר מערבי שכבה אין מדליקין אותו אחר דיטונו אלא ממזבח החיצון. (32 כדעת רבא, וכהלשון השניה ביומא, שם.

1 ג. שְׁנֵי גְזָרִים שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים מְעֲלִין אוֹתָן שְׁנֵי כְּהֻנִּים¹⁶, כָּל אֶחָד וְאֶחָד פִּעֵץ יְחִידִי בְּיָדוֹ; שְׁנֵאמַר: וְעָרְכוּ - הָרִי בָּאֵן שְׁנַיִם. אֲבָל שֶׁל שַׁחַר - כְּכֹהֵן אֶחָד¹⁷.

16 שם. (17 שנאמר בו (שם) "ובער עליה הכהן", כלומר, כהן אחד (יומא, שם).

ד. שְׁלֹשׁ מְעַרְכוֹת שֶׁל אֲשֶׁר עוֹשִׂין בְּרֹאשׁ הַמְּזִבֵּחַ כְּכָל יוֹם¹⁸. רֵאשׁוּנָה - מְעַרְכָה גְדוֹלָה, שֶׁעֲלֶיהָ מְקַרְבִּין הַתָּמִיד עִם שְׁאָר הַקְּרָבָנוֹת. שְׁנִיָּה - בְּצִדָה, קְטָנָה, שֶׁמִּמֶּנָּה לֹקְחִין אֲשֶׁר מִחֲתָה לְהַקְטִיר קְטֹרֶת כְּכָל יוֹם. שְׁלִישִׁית - אִין עֲלֶיהָ כָּלוּם, אֲלֵא לְקִיּוֹם מְצֻנֹת הָאֵשׁ¹⁹, שְׁנֵאמַר: אֲשֶׁר תָּמִיד תִּוְקַד²⁰.

18 כרבי יוסי, במשנה יומא מג, ב. וברייתא שם מה, א. וראה גם בפירושו המשנה, שם. (19 ראה למעלה ה"א, ו'לחם משנה' כאן. אבל ביומא מה, א - למד רבי יוסי המצוות' עשה כט. (20 כן הוא למעלה ה"א, וב'ספר המצוות' עשה כט. ממה שנאמר (שם, ה) "והאש על המזבח תוקד בו", כמו שהביא רבינו להלן ה"ה (ראה לחם-משנה למעלה ה"א).

ה. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדוּ²¹, שְׁזָה שְׁנֵאמַר: עַל מוֹקְדָה עַל הַמְּזִבֵּחַ - זֶה מְעַרְכָה גְדוֹלָה²²; וְאֲשֶׁר הַמְּזִבֵּחַ תִּוְקַד בּוֹ - זֶה מְעַרְכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטֹרֶת²³; וְהָאֵשׁ עַל הַמְּזִבֵּחַ תִּוְקַד בּוֹ - זֶה מְעַרְכָה שְׁלִישִׁית²⁴ שֶׁל קִיּוֹם הָאֵשׁ. אֲבָל אִיבְרִים וּפְדִיּוֹם שֶׁלֹא נִתְאָפְלוּ מִבְּעָרְב - נִתְנָהֵן אוֹתָן בְּצִדֵי מְעַרְכָה גְדוֹלָה²⁵.

21 יומא מה, א. (22 למעלה ה"ב, למד כן מהפסוק

ז. כְּשֶׁמְסַדֵּר עֲצֵי מְעַרְכָה גְדוֹלָה³³ - מְסַדְרָה בַּמְזִרְחַ הַמְּזִבֵּחַ³⁴, וְיִהְיֶה מְרָאָה שֶׁהִתְחַיַּל לְסַדֵּר מִן הַמְּזִרְחַ³⁵. וְרוּחַ הַיָּהּ בֵּין הַגְּזָרִים³⁶. וְרֵאשֵׁי הַגְּזָרִים הַפְּנִימִיִּים הָיִי נוֹגְעִין בְּדָשָׁן שֶׁבְּאֲמָצֵעַ הַמְּזִבֵּחַ, וְהוּא הַנִּקְרָא תְּפוּחִת³⁷.

33 זה שתרם את המזבח, היה מסדר עצי מערכה גדולה, ראה להלן פ"ד ה"ה. (34 משנה, תמיד כט, א. ובגמרא שם ל, א - אמרו: "מאי טעמא (כלומר, למה סידר אותה במזרח, כן הוא לדעת רבינו, ודלא כהמפורש - לחם-משנה) רב הונא ורב חסדא: חד אמר, כדי שתהא הרוח (= הבאה משער מזרח) מנשבת בה. וחד אמר, כדי שיהיו מציתין את

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי ט' ניסן – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קמט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

וכו". וכן הוא בזבחים נח, ב. ולפי שמבואר מדברי רבינו (למעלה פ"ה מהל' בית הבחירה הי"ג-טו) כי המזבח היה עשרים אמה בצד דרום, עשר אמות כנגד הפתח, ושתי אמות צפונית מן הפתח – צריך לומר, על כרחנו, כי אין צורך לעשות המערכה כנגד הפתח, ומה שאמרו בזבחים שם, אינו לדברי הכל (לחם-משנה), ומה שהוצרכו להרחיק ארבע אמות, היינו כמו שכתב המפרש, שם: אמה של יסוד ואמה של סובב, אמה של קרנות ואמה מקום להילוך הכהנים. וראה ב'תוספות יום-טוב' תמיד פ"ב מ"ה. (41) שם במשנה. ורוצה לומר, שהיה נותן שם עצים במדה כזו, שכשישרפו ישראו שם חמש סאים גחלים, כדי שיוכל לחתות בהן בריוח. (42) שם במשנה. שכל דבר הניטל מבפנים ליתנו במזבח החיצון, אינו ניתן אלא באותה קרן שהיא סמוכה יותר לפנים, ושאינו לו קרן יותר סמוך ממנה (זבחים נח:).

ט. מערכה שלישית של קיום האש עושה אותה 8
בכל מקום שירצה מן המזבח⁴³, ומצית בה את 9
האש. ולא יצית האש למטה⁴⁴ ויעלה אותה למזבח, 10
אלא במזבח עצמו מציתין; שנאמר: ואש המזבח 11
תוקד בו⁴⁵, מפאן להצתה שלא תהיה אלא בראשו 12
של מזבח. 13

(43) כן יש ללמוד ממה שלא מצינו בדברי חז"ל שום קביעות מקום לזה (ה' המוריה'). (44) ביוםא מה, ב - כברייא: "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה. לימד על מערכה שניה של קטורת שלא תהא אלא על המזבח החיצון", הרי שלא דיברו על מערכה השלישית של קיום האש, אלא על מערכה שניה של קטורת, וראה להלן. ועי' ב'ה' המוריה'. (45) כן הוא בפירוש רבינו חננאל' שם. וראה למעלה ה"ה כי פסוק זה נאמר על מערכה שניה של קטורת, וראה למעלה, וצריך עיון.

י. הרמת הדשן⁴⁶ מעל המזבח בכל יום⁴⁷ - מצות 14
עשה⁴⁸, שנאמר: והרים את הדשן. והיא עבודה⁴⁹ 15
מעבודות פהנה⁵⁰. ובגדי פהנה שתורם בהן הדשן⁵¹ 16
יהיו פחותין מן הבגדים שמשמש בהם בשאר 17
עבודות; שנאמר: ופשט את בגדיו ולבש בגדים 18
אחרים והרים את הדשן⁵². אינו אומר 'אחרים' 19
שיהיו בגדי חל, אלא שיהיו פחותין מן 20
הראשונים⁵³. לפי שאינו דרך ארץ⁵⁴ שימזג פוס 21
לרבו בפגדים שפשל בהם קדרה לרבו. 22

(46) הסרת הדשן מעל גבי המזבח. וראה להלן הי"ב כיצד תורמין. (47) כן מפורש במשנה יומא כ, א. כי "בכל יום תורמין את המזבח". (48) ראה יומא שם, וכב, א. ותמיד כח, א. וכח, ב. ו'ספר המצוות' עשה ל. (49) יומא כג, ב: "בהרמה דבריי הכל עבודה היא", אבל "הוצאת הדשן" לחוץ – אינה עבודה, ראה להלן הי"ט. (50) וצריכה כהונה (יומא ותמיד שם, ולמעלה פ"ט מהל' ביאת מקדש ה"ח). ובגדי כהונה שנאמר (שם) "ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן". וראה ביוםא כג, ב -

האילתא" (היא הגחלת שמסיקין בה מערכה שניה של קטורת – רבינו בפירוש המשנה, שם). ואף כאן הכוונה שתהא הרוח מנשבת בה, אלא שלא דאגו להדלקתה המהירה של המערכה עצמה, אלא להדלקתה המהירה של מערכת הקטורת – לחם-משנה. (35) שם במשנה: "וחזיתה מזרחה". כלומר, נותנין על מערכת העצים את (כמו "חזית" הנזכרת בתחילת מסכת בבא-בתרא) לצד מזרח, שיוורה שמצד המזרח מתחילין לסדר מערכה (פירוש המשנה, שם). (36) כלומר, בין סדרי העצים של המערכה היו מניחים ריוח (המפרש, שם). שם במשנה: "וריוח היה בין הגזירים שהיו מציתין את האילתא משם". "שהיו מסדרין העצים בריבוע גזירה אחת למזרח ואחת למערב, וחזורין ומניחין עליהן שני גזירין אחד לצפון ואחד לדרום, ועל ריבוע זה חזורין ומסדרין ריבוע אחר, כנ"ל, ועוד כמה ריבועים ריבוע על גבי ריבוע והרוח נושבת בין ריבוע לריבוע" (תפארת ישראל' שם). (37) שם במשנה: "וראשי הגזירים הפנימיים היו נוגעין בתפוח". ומפרש רבינו, כי התפוח הוא מקום הדשן אשר באמצע המזבח שאליו גורפים הדשן מכל הצדדין (ראה להלן הי"ג ובפירוש המשנה, שם) וכן פירש רש"י בחולין צ, ב - ד"ה כשלש מאות כור, וכן נראה מדברי המפרש – תמיד, שם. ונקרא תפוח, שאחרי שמגורפין האפר לאמצע המזבח היו עושין מן הכל כמין כרי באמצע מקום המערכה בדמות תפוח (רבינו בפירוש המשנה, שם).

ח. ואחר שמשדר מערכה גדולה חוזר ובורר עצי 1
האנה יפים³⁸ ומסדר מערכה שניה של קטורת³⁹ 2
מקנגד קרן מערבית דרומית, משוכה מן הקרן כלפי 3
צפון ארבע אמות⁴⁰, ובה כמו חמש סאין גחלים⁴¹. 4
ובשבת עושין בה כמו שמונה סאין גחלים, מפני 5
שעליה מקטירין בכל שבת שני בזיכי לבונה של 6
לחם הפנים⁴². 7

(38) תמיד שם, וזבחים נח, א. וראה למעלה פ"ז מהל' איסורי מזבח ה"ג. "ולפי שהיו צריכים עכשיו לגחלים ולישאם אל המזבח הפנימי ולהקטיר שם קטורת, היו בוררים יפים שיעשו גחלים טובים ולא אפר" (המפרש, בתמיד שם). (39) שממנה לוקחים אש במחתה, להקטיר קטורת (למעלה ה"ד). (40) בתמיד שם, במשנה: "לסדר (את) המערכה (ה)שניה לקטורת מכנגד מערבית דרומית משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות". וכתב המפרש, שם: "קסבר האי תנא, כוליה מזבח בצפון ואין מן המזבח נגד הפתח אלא חמש אמות, שהרי ההיכל ממוצע ועומד באמצע העזרה ועשר אמות פתחו של היכל, יש מאותן עשר אמות חמש מן הדרום וחמש מן הצפון, הרי חמש אמות מן המזבח נגד חמש אמות צפונית פתחו של היכל, וארבע אמות שרוצה להרחיק מן הקרן (דרומית) מערבית ורוצה להמשיך אותו על קרן דרומית, לפי שבאותן ארבע אמות אי אתה יכול לסדר המערכה, לפי שהם יסוד ואמה סובב ואמה קרנות ואמה הילוך רגלי כהנים וכו' ולימרח שבאמה החמישית תסדר שגם אותה האמה היא עדיין נגד הפתח וכו' ואנן בעינין שיעשה המערכה נגד פתח ההיכל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

10 ועולה לראש המזבח, ומפנה את הגחלים אילף
 11 ואילף⁶⁹, וחותרה⁷⁰ מן הגחלים שנתאפלו בלב
 12 האש⁷¹, ויורד למטה לארץ⁷². והופף פניו לצפון⁷³,
 13 ומהלך בארץ למזרח הכבש כמו עשר אמות כלפי
 14 הצפון⁷⁴, וצובר את הגחלים שחתה על גבי הרצפה
 15 רחוק מן הכבש⁷⁵ שלשה טפחים⁷⁶, במקום שנותנים
 16 מראת העוף⁷⁷ ודשון המזבח הפנימי והמזבח⁷⁸.
 17 וחתה זו שחתה במחתה ומוריד לרצפה אצל
 18 המזבח היא המצוה של כל יום⁷⁹.

ולהלן בדברי רבינו. (51) רבינו מפרש מה שאמרו
 בכרייתא (יומא, שם) "ופשט ולבש וכו' אחרים פחותין
 מהן" - בתרומת הדשן ולא בהוצאת הדשן, שהרי לפי דברי
 תנא-קמא "הוצאת הדשן" אינה עבודה (וכן פסק רבינו
 להלן הט"ו), ואם כן אינה צריכה בגדי כהונה, וכאן הרי
 מפורש "ופשט ולבש", הקישה התורה בגדים שלובש
 לבגדים שפשט, ששניהם בגדי כהונה, אלא על-כרחינו
 שהפסוק מדבר בהרמת הדשן. ולא כרבי אלעזר (שם)
 שדרש "אחרים והוציא", אלא ופשט ולבש הוא סוף
 מהפסוק הקודם "והרים את הדשן וגו'", וראה להלן. אלא
 שיש לציין כי במעילה ט, א - בפלוגתא רב ורבי יוחנן
 מפורש שהוצאת צריכה בגדי כהונה. ודוחק לומר ששם
 מדבר אליבא דרבי אליעזר. ויתכן שלא אמרו כן אלא לרבי
 יוחנן, אבל לרב לא אמרו כן, ורבינו פסק כרב, ראה להלן
 בסוף הפרק. (52) (בפסוק מפורש "והוציא את הדשן",
 אבל כוונת רבינו ל"והרים את הדשן" שבפסוק הקודם, וכמו
 שכתבנו למעלה). (53) כתנא-קמא בכרייתא שם.
 (54) ברייתא של רבי ישמעאל, יומא שם.

(59) כלומר, מי שזכה בפיס (= בגורל) לתרום, ראה להלן
 פ"ד ה"ה. (60) כלומר, טובל לפני הפיס, ראה משנה תמיד
 כו, א: "מי שהוא רוצה לתרום את המזבח, משכים וטובל
 עד שלא יבא הממונה וכו' בא הממונה וכו' אמר להן מי
 שטבל יבא ויפס, הפיסו מי שזכה זכה בו" (לחם-משנה
 ו'הר המוריה), וראה למעלה פ"ה מהל' ביאת מקדש ה"ד,
 כי אין אדם נכנס לעזרה לעבודה וכו' עד שהוא טובל.
 (וייתכן כי כשם שביום הכיפורים, כשמחליף בגדיו, טובל
 הוא לפני הלבישה, אע"פ שכבר טבל מקודם (יומא ל:),
 כמו כן בנידון שלפנינו כשפושט בגדי כהונה ולובש בגדים
 פחותים). (61) ראה להלן פ"ד ה"א, כי הכהנים
 המשתתפים בפיס היו לובשים לפני הפיס בגדי כהונה.
 (62) ראה למעלה ה"י. (63) כלומר, רוחץ ידיו ורגליו ממי
 הכיור, ראה משנה תמיד כח, ב: "קידש ידיו ורגליו מן
 הכיור". ובפירוש המשנה לרבינו שם, כתב: כי "דבר תורה
 הוא שאין קרבים למזבח ולא לשום דבר מן העבודות אלא
 לאחר קידוש ידים ורגלים, אמר רבינו (שמות ל, יח-כ)
 בבואם אל אהל מועד (= ועשת כיור נחושת וכו' ורחצו
 אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם בבואם אל אהל
 מועד ירחצו מים ולא ימותו או בגשתם אל המזבח לשרת
 להקטיר אשה לה' וכו')", וראה פ"ה מהל' ביאת המקדש
 ה"א. ושם הט"ז ביאר "כיצד מצות קידוש". וראה שם ה"י,
 כי מצוה לקדש ממי הכיור, ואם קידש מאחד מכלי השרת,
 הרי זה כשר. (64) "ראשי בית אב הוזהירוהו כן" (תפארת
 ישראל תמיד, שם). (65) משנה, שם כח, א: "ואע"פ
 שהוא יודע בדבר צריך להזהירו שהוא היה הולך יחיד
 ושמא ישכח ויגע ומתוך שמוהירין אותו הוא נזהר"
 (המפרש, שם). (66) שם במשנה (כח:): "נטל מחתת
 הכסף". (67) "מקצוע היא קון זוית" (רבינו בפירוש
 המשנה, תמיד שם). (68) שם במשנה כח, א: "והרי
 המחתה נתונה במקצוע בין הכבש למזבח במערכו של
 כבש", "כלומר, באלכסון היא נתונה ממוצעת בין כבש
 למזבח בזוית הכבש אצל מקום שתכלה הכבש" (המפרש
 שם). (69) שם במשנה. (70) תוחב המחתה למחתת
 הגחלים, והיא מתמלאה מן הגחלים. (71) שם במשנה:
 "חותה את המאוכלות הפנימיות", "הן הגחלים המאוכלות
 היטב שבמזבח, שהרי הם באמצע האש" (רבינו בפירוש
 המשנה), והם בדרך, שכן נאמר (ויקרא ו, ג) "והרים את
 הדשן, אשר תאכל האש" (המפרש). (72) כשפניו לצד
 דרום העזרה ואחוריו לצד צפון, שהרי הכבש בדרומו של
 המזבח. (73) לצפון העזרה. (74) שם במשנה: "ירד הגיע

1 י.א. אימתין תורמין הדשן? בכל יום - משיעלה
 2 עמוד השחר⁵⁶; ובגללים - מתחלת שליש אמצעי
 3 של לילה⁵⁷; וביום הכפורים - מחצות הלילה⁵⁸.

(55) יומא כ, א - במשנה. (56) במשנה, שם: "בכל יום
 תורמין את המזבח בקריאת הגבר, או סמוך לו בין מלפני
 בין מלאחוריו". ובגמרא (שם כ:): "רב אמר, קרא גברא. רבי
 שילא אמר, קרא תרנגולא". ופסק רבינו כרב (שהרי לדברי
 רבי שילא הוא זמן מוקדם - 'מאירי' שם). (וכן נראה
 בזבחים כ.). שהוא אחר עלות השחר, שהרי אמרו שם:
 "קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן למחר אין צריך לקדש",
 וביארו שם, שאפילו לדעת רבי, שלינה פוסלת בקידוש ידים
 ורגלים - אינו נפסל כאן, שמודה רבי שמקרות הגבר ועד
 צפרא לא פסלה לינה, והיינו מעלות השחר עד אחר הנץ
 החמה (פ"ה מהל' ביאת המקדש הט"ט) ואם היה זמן קידוש
 לפני עלות השחר - בוודאי פסלה לינה, שהרי עמוד השחר
 הוא שעושה לינה בכל מקום. ומה שאמרו (יומא כב).
 שתרומת הדשן עבודת לילה היא - היינו שכשרה גם
 כלילה, אבל גם ביום כשרה, ועי' תוספות' יומא כז, ב -
 ד"ה איכא. וראה בהשלמת תוספות ר"י למסכת ברכות
 "סיני" כרך לו עמ' צב הערה 107, ולהלן פ"ד ה"א).
 (57) משנה, שם. וביארו בגמרא (שם כ:): משום שרבים
 המביאים קרבנות ברגל, לכן הקדימו ההרמה. (58) משנה,
 שם. וביארו בגמרא שם: משום "חולשא דכהן גדול", היינו
 שלא יצטרך להיות בהול ביום ולמהר עבודתו מבלי לנוח
 בין עבודה לעבודה.

4 י.ב. כיצד תורמין? מי שזכה לתרום⁵⁹ - טובל⁶⁰
 5 ולבש⁶¹ בגדי הרמה⁶², ומקדש ידיו ורגליו⁶³.
 6 ואומרים⁶⁴: הנהר שמא תגע בפלי עד שתקדש
 7 ידיך ורגלך⁶⁵. ואחר כך לוקח המחתה, ושל פסוף
 8 היתה⁶⁶. והיא היתה נתונה במקצוע⁶⁷, בין כבש
 9 למזבח, במערכו של כבש⁶⁸. ונוטל את המחתה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי ט' ניסן – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קנא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

הכבש כנגד הסובב", וכן כתב כאן. אבל המפרש כתב: "סודרין בסובב או על גבי הכבש". וכן הוא ביומא מה, ב. וב'סיפרא' צו פ"ב ה"ד. וגם על הכבש אין נפסלין בלינה שהכבש הרי הוא כמזבח לכל דבר. ולאחר שסדרו את המערכות יחזירו האברים אל המערכה הגדולה, אחר שהקריבו אברי תמיד של שחר (המפרש, שם) וראה למעלה ה"ה. (89 שם במשנה. 90 שם במשנה, וראה למעלה ה"ז. 91) בתמיד פ"ה מ"ה: "ופסכתו היתה כלי גדול מחזקת לתוך וכו' ושלושה דברים היתה משמשת כופין אותה על גבי גחלים ועל השרץ בשבת, ומורידין בה את הדשן מעל גבי המזבח" (ראה להלן פ"ג ה"ו). ועל הפסוק (שמות כז, ג) "סירותיו", תרגם אונקלוס: "פסכתותיה". "ולתך מדה מחזקת ט"ו סאה" (רבינו בפירוש המשנה, שם) וכל סאה היא ששה קבין (ראה בפירוש המשנה לרבינו, מנחות עו:). ואם כן "לתך" הוא תשעים קבים, שהם חצי כור (ראה בפירוש הרא"ש ורע"ב שם). 92) וזה נקרא "דישון מזבח" (ראה פירוש המשנה, תמיד כח:). ואילו "הוצאת הדשן" הוא מה שמוציא מלמטה אל מחוץ לעיר (ראה להלן ה"ד). ודעת הראב"ד בהשגות (למעלה ה"ז) שהוצאת הדשן היא בכל יום ויום, אבל רש"י (חולין צ. וה'תוספות' (יומא כז: ד"ה איכא דאמרי) והמפרש (תמיד פ"ב כח:). וכן בפירוש המיוחס להראב"ד שם, סוברים כי לא בכל יום היו מוציאים את הדשן מעל המזבח כ"אם רק כשרבה הדשן על גבי התפוח. וכדעת רבינו, ראה משנה למלך כאן. 93) במועדים (פירוש המשנה, וראה להלן). 94) משנה, תמיד שם: "וברגלים לא היו מדשנין אותו, מפני שהוא נוי למזבח" = "כשיש עליו דשן הרבה כדאמרן בעלמא (פסחים סה:). שבה הוא לבני אהרן שמהלכין עד ארכובותיהם בדם, כך שבה כשיש עליו דשן הרבה ונראה שלא עומד המזבח בטל" (המפרש, שם). והראב"ד שם פירש שלא היו מורידים הדשן ברגלים אלא בידים, עם המגרפות.

לרצפה הפך פניו לצפון הולך במזרחו של כבש כעשר אמות", כלומר, לא היה מהלך בדרכו דרך מזרח ויוצא חוץ לעזרה, אלא הופך פניו לצפון העזרה, דהיינו דרום המזבח והולך במזרחו של כבש אצל הכבש בקרקע העזרה סמוך לכבש, והלך כעשר אמות מן הכבש ועדיין רחוק הוא מקום הדשן מן המזבח עשרים אמה, שהרי שלשים אמה היה הכבש תופס בקרקע העזרה, כמפורש למעלה פ"ב מהל' בית הבחירה הי"ג. ואע"פ שנאמר (ויקרא ו, ג) "אצל המזבח" – למדו כן, שצריך שיהא רחוק מן המזבח עשרים אמה, ממה שנאמר (שם א, טז) "והסיר את מוראתו בנוצתה והשליך אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן", וקים להו לרבנן שאין השלכה פחותה מעשרים אמה, הרי שמקום הדשן רחוק מן המזבח עשרים אמה (המפרש). 75) למוזח. 76) שם במשנה. 77) שם, וראה למעלה פ"ו מהל' מעשה הקרבנות הכ"א. 78) שם, וראה להלן פ"ג הי"ב. 79) ראה למעלה ה"י.

1 י.ג. אַחַר שְׂפִירָד זֶה שְׁתַּרְסָם ⁸⁰ רְצִים ⁸¹ אֶחָיו הַפְּהָנִים ⁸²
 2 וּמִקְדָּשֵׁינָם יְדִיהֶם וְרַגְלֵיהֶם ⁸³ בְּמַהֲרָה ⁸⁴, וְנוֹטְלִין אֶת
 3 הַמַּגְרָפוֹת ⁸⁵ וְאֶת הַעֲזוּרוֹת ⁸⁶ וְעוֹלִין לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ,
 4 וְכָל אִיבְרֵי הָעוֹלוֹת וְאִמּוּרֵי הַקָּרְבָּנוֹת שְׁלֵא נִתְאַפְלוּ
 5 פֶּל הַלֵּילָה מִחֲזִירֵין אוֹתָם לְצַדֵּי הַמִּזְבֵּחַ ⁸⁷. אִם אֵין
 6 הַצִּדֵּי מִחֲזִיקֵין - סוֹדְרִים אוֹתָם בְּכֶבֶשׂ כְּנֹגַד
 7 הַסּוֹבֵב ⁸⁸. וְאַחַר כֵּן גּוֹרְפִין אֶת הַדָּשָׁן בְּמַגְרָפוֹת
 8 מִפֶּל צַדֵּי הַמִּזְבֵּחַ ⁸⁹, וּמַעֲלִין אוֹתוֹ עֲרֻמָּה עַל גְּבֵי
 9 הַתַּפּוּחַ ⁹⁰. וְגוֹרְפִין אוֹתָהּ הָעֲרֻמָּה בְּפִסְכָּתָהּ, וְהוּא
 10 פְּלֵי גְדוֹל שְׁמַחֲזִיק לְתַתָּהּ ⁹¹, וּמּוֹרִידִין אוֹתוֹ לְמַטָּה ⁹².
 11 וּבְרַגְלֵים ⁹³ לֹא הָיוּ מּוֹרִידִין אוֹתוֹ, אֲלָא מִנִּיחֵין
 12 הָעֲרֻמָּה גְבוּהָ בְּאֲמִצַּע הַמִּזְבֵּחַ, מִפְּנֵי שְׁהוּא נוֹי
 13 לְמִזְבֵּחַ ⁹⁴.

14 יד. פֶּל מִי שְׂפִירָצָה מִן הַפְּהָנִים ⁹⁵ מִמְּלֵא מִן הַדָּשָׁן
 15 שְׁהוֹרִידוֹ לְמַטָּה וּמוֹצִיא חוּץ לְעִיר לְשַׁפֵּף הַדָּשָׁן ⁹⁶.
 16 וְאֵין לְהוֹצֵאת הַדָּשָׁן לְחוּץ פִּיטוֹ ⁹⁷, אֲלָא פֶּל הָרוֹצָה.
 17 וּמַעוֹלָם לֹא נִתְעַצֵּל כִּהֵן מִלְּהוֹצִיא אֶת הַדָּשָׁן ⁹⁸.

95) אפילו אלו שלא עמדו בפיים, ולא טבלו. כי מה שאין כהן נכנס לעזרה אלא אם כן טבל, אינו אלא אם נכנס לעבודה (ראה למעלה פ"ה מהל' ביאת המקדש ה"ד), ואילו הוצאת הדשן מלמטה אל מחוץ לעיר אינה עבודה (ראה להלן ה"טו). 96) שכתוב (ויקרא ו, ד) "והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה", והוא בית הדשן שמחוץ לירושלים וסורפין שם החטאות הנשרפות, שנאמר אצל פר כהן משיח (ויקרא ד, יב) "והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה אל שפך הדשן וכו' ישרף". 97) כלומר, אף כי מלאכה זו נעשתה על ידי כהן אחד, שהרי נאמר (שם ו, ד) "והוציא את הדשן" בלשון יחיד – לא היה על זה פיס, כיון שהוצאת הדשן אינה עבודה. ואם כי מעולם לא נתעצל כהן מלהוציא הדשן (ראה בסמוך) לא היו על זה קופצים רבים עד כדי סכנה (ראה יומא כב:). ומקור דין זה, ראה להלן בסמוך. ולמעלה הי"ג גבי דישון המזבח לא הוצרך רבינו להודיע

80) משנה, שם כח, ב. 81) לכך רצים כדי שלא יהו הרבה ליד הכיור, שהוא בין האולם ולמזבח, בלי קידוש ידים ורגלים, אף-על-פי שאין איסור בכך (ראה למעלה פ"ז מהל' בית הבחירה ה"כ"א) – 'תפארת ישראל'. 82) הם אלה שעמדו אתו בפיים, וטבלו לפני כן. ולא היה בזה פיס, כיון שאין עבודה זו מוגבלת רק לכהן אחד אלא לכמה כהנים, וראה ב'הר המוריה' להלן ה"ד. 83) שנאמר (שמות ל, כ) "בבואם אל אהל מועד ירחצו וגו' או בגשתם אל המזבח", ובמשנה שם אמרו, שקידשו ידיהם ורגליהם מן הכיור. ורבינו לא הזכיר "כיור", לפי שאם קידש מאחד מכלי השרת כשר, ראה למעלה פ"ה מהל' ביאת מקדש ה"י. 84) ראה למעלה הערה פ. 85) "יעים להסיר את הדשן ולפנותו לתפוח" (המפרש, שם). 86) שפודין (רבינו בפירוש המשנה, שם) "להסיר את האברים" (המפרש, שם). 87) "כדי שלא יפסלו בלינה, שאין יכולין להקטירן עד לאחר שיקטירו אברי תמיד של שחרית, ואם לא שהיו סודרין על המזבח, היו נפסלין בלינה, אבל בראש המזבח אינם נפסלים בלינה" (המפרש, שם). 88) שם במשנה "אם אין צדדים מחזיקין, סודרים אותן בסובב על הכבש", וכתב רבינו בפירוש המשנה, כי "מה שאמר בסובב על הכבש, ענינו על

קנב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום חמישי י' ניסן – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

וכתנא קמא של ר' שמעון במנחות מט. במשנה. ודלא כר' שמעון (שם), שמקטיר בערב של הבוקר ושל בין הערביים. 6 אין הקטורת של הבוקר מעכבת את הקטורת של בין הערביים, ואף לר' שמעון (שם) שאמר: "אם היו מזידין ולא הקריבו כבש בבוקר לא יקריבו בין הערביים" - אין זה אלא בתמיד שהוא עולה ומצויות עולות במקדש לכן גזרו חכמים שלא יקריבו, חששו שמא יפשעו ולא יקריבו עוד, אבל בקטורת שאינה מצוייה אלא פעמיים ביום ועוד שהיא מעשרת - לא חששו שמא יפשעו ולא יביאו קטורת. 7 ובגמרא שם (ג.) למדו זאת ממה שנאמר (שמות שם, ז) "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות קיטירנה". ואף כי רבינו סובר להלן הלכה יב, כי הטבת הנרות היא הדלקתם, אין זה אלא בנר שכבה, אבל נר שלא דלק מעולם והדליקו אין זה נחשב הטבה, וכן נשמע בדברי רבינו שם, שהרי כתב: "ומדליק נר שכבה והדלקת הנרות היא הטבתם". וראה בלחם משנה שם.

13 **ב. פְּמָה מְקַטְרִין מִמְּנֶה בְּכָל יוֹם? מִשְׁקַל מִאָּה**
14 **דִּינְרִין⁸. תְּמִשִּׁים בְּבִקְרָה וְחִמְשִׁים בֵּין הָעֶרְבִים⁹. מִזְבַּח**
15 **שְׁנַעֲבִיר¹⁰ - מְקַטְרִין הַקְּטֹרֶת בְּמִקְוֵמוֹ¹¹. וְקִטְרֹת**
16 **שְׁפָקְעָה¹² מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ, אֲפֵלוּ קְרִטִין שְׁבָה¹³ - אֵין**
17 **מִחִזְרֵין אוֹתָן¹⁴.**

8 כי משקל כל הקטורת בכל שנה הוא שלוש מאות ושישים ושמונה מנה, ומקטיר ממנה בכל יום מנה, שהם שס"ה מנים כנגד ימות החמה, ונשארו שלושה מנים שמהם מכניס כהן גדול מלוא חפניו ביום הכיפורים. 9 משנה יומא מג: "בכל יום מקריב פרס (=חצי מנה) בשחרית ופרס בין הערביים", משום שנאמר (שמות שם) "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות קיטירנה, ובהעלות וגו' בין הערביים קיטירנה", אם כן חציו בבוקר וחציו בין הערביים. 10 שנהרס. 11 כלומר, במקום שהיה המזבח קיים, והם דברי רב גידל בזבחים נט. אף על פי שלענין דמים הכל מודים שצריך מזבח. 12 שקפצה בכח האש, מנחות כו: 13 שלמים וחשובים שבה" (רש"י במנחות שם). 14 למזבח. משום שנאמר (ויקרא ו, ג) "אשר תאכל מה: את העולה על המזבח", ודרשו (מנחות שם, יומא מה: וזבחים פג:) "עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת", שהיו על מזבח הזהב ופקעו ממנו.

18 **ג. בְּעַת שְׁמַקְטְרִין הַקְּטֹרֶת בְּהִיכָל בְּכָל יוֹם¹⁵**
19 **פּוֹרְשִׁין פֶּל הַעֵם מִן הַהִיכָל וּמִבֵּין הָאוֹלָם וְלִמְזִבְחָ¹⁶,**
20 **לֹא יִהְיֶה שָׁם אָדָם עַד שְׁיֵאָצֵא זֶה שְׁהַקְטִיר הַקְּטֹרֶת¹⁷.**
21 **וְכֵן בְּשָׁעָה שְׁיִפְגַּס בְּדָם תְּסֹאוֹת הַנְּעֻשׂוֹת בְּפָנִים¹⁸**
22 **פּוֹרְשִׁים הַכֹּל מִבֵּין הָאוֹלָם וְלִמְזִבְחָ עַד שְׁיֵאָצֵא.**
23 **שְׁנַאָמֵר: וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֵהָל מִזְבֵּחַ בְּבֹאֵל לְכַפֵּר**
24 **בְּקֹדֶשׁ וְגוֹמֵר - בְּנִין אָב לְכָל כְּפָרָה שְׁפָקְדָשׁ שְׁלֹא**
25 **יְהֵא שָׁם אָדָם.**

15 אבל בקטורת של יום הכיפורים שהיא לפני ולפנים, בקודש הקדשים, אמרו בבבביתא שאין צריך לפרוש אלא מההיכל שהוא קרוב לקודש הקדשים, אבל מבין האולם ולמזבח אין צריך לפרוש (כסף משנה). 16 ולמדו זאת

כי לא היה שם פיס, מאחר שרבים מהכהנים היו עושים זאת, ראה למעלה שם, וב'ה' המוריה' כאן. 98 משנה, תמיד כט, א. כלומר, אף כי אינה עבודה, ראה להלן. ומכאן שלא היה על זה פיס.

1 **טו. וְאֵף עַל פִּי שְׁאֵין הוֹצְאָתוֹ לַחֹץ עֲבוּדָה¹⁹, אֵין**
2 **בְּעֵלֵי מוֹמִין מוֹצִיאֵין אוֹתוֹ¹⁰⁰. וְכְשִׁמוֹצִיאֵין אוֹתוֹ**
3 **לַחֹץ לְעִיר - מְנִיחִין אוֹתוֹ בְּמִקְוֵם שְׁאֵין הָרוּחוֹת**
4 **מְנַשְׁבוֹת בּוֹ בְּחֻזְקָה¹⁰¹, וְלֹא חִזְרִים¹⁰² גּוֹרְפִים אוֹתוֹ.**
5 **וְלֹא יַפְרִנוּ שָׁם, שְׁנַאָמֵר: וְשָׁמוּ - שְׁיִנְיִחוּנוּ בְּנַחַת¹⁰³.**
6 **וְאָסוּר לְהַנּוֹת בּוֹ¹⁰⁴.**

99 ראה למעלה ה"ו. 100 יומא כג, ב. שלא כדברי רבי אליעזר, ראה למעלה שם. 101 למד כן ממה שנאמר להלן "ושמו, שלא יפור". 102 בדפוס רומי: "הזרמים", וכן הוא בפירוש המשנה בסוף מסכת תמיד: "ואמרו, ושמו - בנחת, ושמו - כולו, ושמו - שלא יתפור, רוצה לומר שלא יתן אותו בפני הרוח או בפני השטף" (וראה מה שכתב הגרי"ל הכהן מיימון זצ"ל במבוא לרמב"ם דפוס רומי, הוצאת מוסד הרב קוק עמ' 10-11). 103 כן הוא בפסחים כז, ב. אבל צריך עיון, שהרי פסוק זה נאמר בתרומת הדשן ולא בהוצאת הדשן, וכן הוא בפסחים שם, וכבר העיר על זה הראב"ד. 104 במעילה ט, א - נחלקו רב ורבי יוחנן, בענין נהנה מאפר תפוח שעל גבי המזבח, רב אמר אין מועלין בו, ורבי יוחנן אמר מועלין בו. וביארו שם בגמרא: לרב נעשה מצוותו, ולרבי יוחנן כיון שצריך בגדי כהונה בהוצאה - מועלין בו. ופסק רבינו כרב, שזהו נעשה מצוותו, ראה למעלה ה"י. ולפיכך כתב "ואסור ליהנות בו" ולא כתב שמועלים בו. וכן מדוקדקים דבריו בפ"ט מהל' פסולי המוקדשין ה"ג שכתב: "וכל הנשרפין כו' אפרם מותר, חוץ מדשן המזבח" - הרי שאין שם אלא איסור בלבד, ואילו בפ"ב מהל' מעילה לגבי תרומת הדשן, כתב (שם הלכה יג), "דשן המזבח החיצון בין קודם הרמת הדשן, בין אחר הרמה - מועלין בו".

יום חמישי י' ניסן ה'תשע"ז

פָּרָק שְׁלִישִׁי

1 בו יבאר רבינו מצות הקטרת הקטורת על מזבח הזהב, וכמה מקטירים ממנה.

7 **א. מִצְוֹת עֲשֵׂה² לְהַקְטִיר הַקְּטֹרֶת עַל מִזְבַּח הַזֶּהָב³**
8 **שֶׁבְהִיכָל פְּעֻמִּים בְּכָל יוֹם: בְּבִקְרָה וּבֵין הָעֶרְבִים,**
9 **שְׁנַאָמֵר: וְהַקְטִיר עָלָיו אֶהָרֵן קְטֹרֶת סַמִּים⁴. לֹא**
10 **הַקְטִירוּ בְּבִקְרָה - יְקַטְרִנוּ בֵּין הָעֶרְבִים⁵, אֲפֵלוּ הֵיוּ**
11 **מִזִּידִין⁶. וְאֵין מְחַנְכִין מִזְבַּח הַזֶּהָב אֶלָּא בְּקְטֹרֶת שֶׁל**
12 **בֵּין הָעֶרְבִים⁷.**

2 על הכהנים. 3 שנאמר (שמות ל, א-ג) "ועשית מזבח מקטיר קטורת וגו' וצפית אותו זהב טהור וגו'". והוא המזבח הפנימי שבהיכל. 4 וגומר: "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות קיטירנה, ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים קיטירנה". 5 כלומר, יקטיר קטורת של בין הערביים

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י' ניסן - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קנג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ממה שנאמר (ויקרא טז, יז) "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו" - "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד, יכול אפילו בעזרה, תלמוד לומר באוהל מועד, אין לי אלא באוהל מועד שבמדבר, שילה ובית עולמים מנין, תלמוד לומר בקודש, אין לי אלא בשעת הקטרה, בשעת מתן דמים מנין, תלמוד לומר בבואו לכפר" (17) יומא שם: "אין לי אלא בכניסתו, ביציאתו מנין, תלמוד לומר (ויקרא שם) עד צאתו" (18) בהיכל, והוא דם פר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודה זרה.

ד. יציצד סדר הקטרת הקטרת בכל יום? מי שזכה בדשון המזבח הפנימי נכנס¹⁹ בכלי קדש, וטני הנה שמו²⁰, ושל זהב היה, ומחזיק קנים ורחצי. מניח הטני בארץ לפניו, וחופץ בידי האפר והפחם שבתוך המזבח ונותן לתוך הטני, ובאחרונה²¹ מכבד²² את השאר לתוכו²³, ומניחו²⁴ שם בהיכל ויוצא²⁵. ומי שזכה בקטרת נוטל קלי מלא קטרת גדוש. וכסוי היה לו²⁶, ובזף היה שמו²⁷. ונותן הבזף בתוך קלי אחר, וכף היה שמו²⁸. ומכסה את הכף בכבד קטן²⁹, ואוחז הכף בידו, ונכנס עמו אחד במחתה של אש בידו³⁰.

(19) להיכל. (20) "לשון ושמת בטנא, דומה לסל ופיו רחב". (21) כלומר, אחרי שגמר כל החפינה, שאפשר שנשאר רק קצת שאינו ניתן לקבלו בחפניו. (22) כלומר, מטאטא אותם בדבר המיוחד לכך. (23) לתוך הטני. (24) לטני. (25) שם משנה ט: "נכנס ונטל את הטני והניחו לפניו והיה חופן ונותן לתוכו, ובאחרונה כיבד את השאר לתוכו והניחו ויצא". ואחרי זריקת דם התמיד ודישון המנורה, היה מוציאו ומניחו אצל המזבח החיצון במקום הדישון. ועשו כן מפני הנס שהיה בזה, שדישון מזבח הפנימי ודישון המנורה היו נבלעים במקומם, ובכדי שלא להטריח, כביכול כלפי מעלה, לעשות הנס פעמיים, כרכו את שניהם ביחד. (26) לאותו כלי. ומה ששינו שם בפרק ז משנה ב "והכף וכסויו", הכוונה למטוטלת. (27) של הכלי הנ"ל. (28) והוא דומה לתרוב גדול ומחזיק שלושה קבין, ומשל זהב היה. (29) במשנה שם: "וכסוי היה לו וכמין מטוטלת היה עליו מלמעלה", ופירש רבינו שם: "שהיו ממלאין הבזך קטורת, ומכסים במכסה, ונותנין על המכסה מלמעלה מפה קטנה". הרי ששני כסויים היו: האחד, הכיסוי שהיה לו לבזך, והשני המטוטלת. (30) הוא זה שזכה בתרומת הדישון, שזכה גם בזה.

ה. וכיצד חותה? זה שזכה במחתה³¹ לוקח מחתה של פסך³² ועולה לראש המזבח³³, ומפנה את הגחלים אילף ואילף, ונוטל מן הגחלים³⁴ שנתאפלו במערכה שניה, ויורד³⁵ ומערך³⁶ לתוך מחתה של זהב³⁷. אם נתפזרו מן הגחלים פמו קב או פחות³⁸ - מכבדן לאמה³⁹. ובשבת⁴⁰ פופה עליהן הפסכתה⁴¹. ואם נתפזר יתר על קב - חזר וחותה⁴².

31) כלומר, זה שזכה בתרומת הדישון. (32) פסך הוא כלי עץ שבו נטלו את הגחלים. (33) ראש המזבח. (34) הגחלים. (35) יורד. (36) מערך. (37) זהב. (38) פחות. (39) לאמה. (40) בשבת. (41) הפסכתה. (42) חזר וחותה.

31) כלומר, זה שזכה בתרומת הדישון. (32) פסך הוא כלי עץ שבו נטלו את הגחלים. (33) ראש המזבח. (34) הגחלים. (35) יורד. (36) מערך. (37) זהב. (38) פחות. (39) לאמה. (40) בשבת. (41) הפסכתה. (42) חזר וחותה.

31) כלומר, זה שזכה בתרומת הדישון. (32) פסך הוא כלי עץ שבו נטלו את הגחלים. (33) ראש המזבח. (34) הגחלים. (35) יורד. (36) מערך. (37) זהב. (38) פחות. (39) לאמה. (40) בשבת. (41) הפסכתה. (42) חזר וחותה.

31) כלומר, זה שזכה בתרומת הדישון. (32) פסך הוא כלי עץ שבו נטלו את הגחלים. (33) ראש המזבח. (34) הגחלים. (35) יורד. (36) מערך. (37) זהב. (38) פחות. (39) לאמה. (40) בשבת. (41) הפסכתה. (42) חזר וחותה.

31) כלומר, זה שזכה בתרומת הדישון. (32) פסך הוא כלי עץ שבו נטלו את הגחלים. (33) ראש המזבח. (34) הגחלים. (35) יורד. (36) מערך. (37) זהב. (38) פחות. (39) לאמה. (40) בשבת. (41) הפסכתה. (42) חזר וחותה.

31) כלומר, זה שזכה בתרומת הדישון. (32) פסך הוא כלי עץ שבו נטלו את הגחלים. (33) ראש המזבח. (34) הגחלים. (35) יורד. (36) מערך. (37) זהב. (38) פחות. (39) לאמה. (40) בשבת. (41) הפסכתה. (42) חזר וחותה.

קנד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י' ניסן - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 9 י. דִּשּׁוֹן הַמְּנוּרָה וְהַטְּבַת הַנְּרוֹת בְּבֹקֶר וּבֵין הָעֶרְפִּים
10 - מְצוֹת עֲשֵׂה, שְׁנֵאמַר: יַעֲרֶךְ אֹתוֹ אֶהְרֵן וּבְנָיו.⁶¹
11 וְהִדְלַקְתָּ הַנְּרוֹת דּוּחָה אֶת הַשֶּׁבֶת⁶² וְאֶת הַטְּמָאָה⁶³
12 כְּקִרְבָּנוֹת שְׂקִיבֹעַ לָהֶן זְמַן, שְׁנֵאמַר: לְהַעֲלֹת נֵר
13 תְּמִיד.

~ נקודות משיחות קודש ~

"דישון המנורה בבוקר ובין הערביים מצות עשה.... והדלקת הנרות היא הטבתן".

שיטת הרמב"ם שמצות הדלקת המנורה אינה רק בין הערביים אלא גם בבוקר, שנאמר "בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות". אמנם רוב הדעות (ורש"י בכללם) חולקות על כך, וסוברות שאת הנרות הדליקו רק בין הערביים. וי"ל בטעמם, כיון שתועלת האור היא בלילה, אבל ביום "שרגא בטיהרא מאי אהני". אבל הרמב"ם סבר שכיון שצריך להיות "נר תמיד" הרי שצריך להדליקם כל המעתי-לעת. ולאיך יסברו החולקים עליו ש"כל לילה ולילה קרוי תמיד", כשם שקרבן התמיד קרוי כך על שם התמידיות היום-יומית בהקרבנו ולא שקרב בכל רגע ורגע.

ובפנימיות העניינים יש להוסיף, שבעבודה שבנפש האדם יש שני אופנים. האחד הוא "מערב עד בוקר", היינו שיש שינויים בין בוקר שהוא זמן של גילויים, וערב שהוא חושך והסתרה, שעבודתו היא בצורה ש"ברישא חשיכא והדר נהורא" שמאיר בנפשו אור ה' מעט מעט מתוך החושך. והשני הוא "נר תמיד" שהיא העבודה באופן תמידי ללא שינויים, שנמצא תמיד במצב של אור וגילוי להיותו דבוק במקורו בתמידיות, והכוונה היא שיהיו שני העניינים, הן הגילוי של "נר תמיד" והן הגילוי של "מערב עד בוקר".

(על"פ י"ן מלכות' החדש. ספר עבודה סי' מב)

- 61 וגומר: "מערב עד בוקר לפני ה', חוקת עולם לדורותם מאת בני ישראל". (62) שמותר להדליק בשבת. (63) שמותר להדליקם גם בטומאה, וכגון שנטמאו הנרות או הכהנים.

- 14 יא. וְכִמְהָ שָׁמֶן הוּא נוֹתֵן לְכָל נֵר? חֲצִי לֵג שָׁמֶן.
15 שְׁנֵאמַר: מְעַרְבֵי עַד בֹּקֶר⁶⁴ - תֵּן לוֹ כְּמִדָּה שְׁוִיהָ
16 דוֹלֵק מְעַרְבֵי עַד בֹּקֶר. וְאִין מְחַנְכִין אֶת הַמְּנוּרָה אֲלָא
17 בְּהִדְלַקְתָּ שְׂבִיעָה נְרוֹתֶיהָ בֵּין הָעֶרְפִּים.⁶⁵

64 ברייתא שם פט. "מערב עד בוקר, תן לה מידתה שתהא דולקת והולכת מערב עד בוקר וכו' ושיערו חכמים חצי לוג מאורתא (= מערב) ועד צפרא (= בוקר)", כלומר, אפילו בלילה ארוך כלילי טבת, שיערו חכמים, שאין צריך יותר מחצי לוג מערב עד בוקר. (65) ולמדו זאת ממה שנאמר (שמות ל, ז) "בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות יקטירנה", - ו"אי לאו דעבד הדלקה מאורתא, הטבה בצפרא מהיכא?" הרי שחינוך המנורה - בין הערביים.

- 18 יב. מהו דִּשּׁוֹן הַמְּנוּרָה? כָּל נֵר שְׂבִיעָה - מְסִיר

פשוט הוא, לפי שכל אדם אסור להיות שם בהיכל ובין אולם למזבח בשעה שמקטיר עד שיצא המקטיר, לכן כשגמר מעשהו השתחוה ויצא.

- 1 ח. וְאוֹמְרִין לָזֶה הַמְּקַטֵּיר⁵⁵: הִזְהַר שְׂלֵא תִתְחַיל
2 מִלְּפָנֶיךָ, שְׂלֵא תִפְּוֶה⁵⁶. וּמִתְחִיל וּמִשְׁלִיף הַקְּטִירָתָה
3 עַל הָאֵשׁ בְּנַחַת כְּמִי שְׂמַרְקָד סִלַּת עַד שְׂתִתְרַדֵּד
4 עַל כָּל הָאֵשׁ.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ואומרים לזה המקטיר, הזהר שלא תתחיל מלפניך שלא תבוה".

כיון שהמקטיר עומד במזרחו של מזבח, מתחיל בפנים (במערב) וממשיך למזרח, שאם יתחיל במזרח וימשיך בפנים למערב, יכוה.

וצריך להבין, הזהירות היא בבחינת עצה טובה קמ"ל, המוכרחת מצד המציאות, ומה שייך זה לפסקי הדינים בעבודת הקטורת, ואיך אם זהו עניין של הלכה צריכה זהירות זו להיות מוזכרת גם בעת הקרבת הקרבנות על גבי המזבח החיצון, ואעפ"כ לא מצינו הלכה שיאמרו לכהן המקריב "זההר... שלא תכוה".

ויש לומר שמכאן ראה שגם דבר המוכרח מצד זהירות כפשוטה, נעשה ענין של הלכה, וצריך להדגיש את ההלכה שבדבר, כיון שיש סברא שצריך להתחיל מלפניו (ממזרח) מצד "אין מעבירין על המצוות".

ועוד יש לומר שדווקא בעבודת הקטורת נדרשת זהירות מיוחדת, כיון ש"בעת שמקטירין הקטורת בהיכל בכל יום, פורשין כל העם מן ההיכל, ומבין לאולם ולמזבח לא יהיה שם אדם עד שיצא זה שהקטיר הקטורת, שנאמר וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקודש גו". ומכיון שאין מי שיעמוד ליד הכהן המקטיר שיוכל לסייעו, יש צורך בזהירות יתירה מאשר בעבודתו של הכהן במזבח החיצון, כי שם נמצאים אחיו הכהנים ויוכלו לסייעו במקרה הצורך.

(על"פ י"ן מלכות' החדש. ספר עבודה סי' מא)

55 שלא הקטיר מעולם, לכך לפני שנכנס להקטיר למדוהו להיזהר. (56) כלומר, המקטיר עומד במזרחו של המזבח ומלמדים אותו להתחיל בפנים, במערב, ולהמשיך למזרח, שאם יתחיל לפניו במזרח, וימשיך בפנים למערב - ייכוה.

- 5 ט. וְאִין הַמְּקַטֵּיר מְקַטֵּיר עַד שְׂהִמְמָנָה⁵⁷ אוֹמֵר לוֹ
6 הַקְּטִיר. וְאִם כְּהֵן גְּדוֹל הוּא⁵⁸ - אוֹמֵר לוֹ הַמְּמָנָה:
7 אִישִׁי כְּהֵן גְּדוֹל, הַקְּטִיר⁵⁹. וְאַחַר שְׂאוֹמֵר יִפְרְשׂוּ כָּל
8 הָעָם⁶⁰, וְיִקְטִיר הַמְּקַטֵּיר וְיִשְׁתַּחֲוֶה וַיִּצֵּא.

57 לדעת רש"י (יומא כח). הוא הסגן, ולדעת התוספות מנחות ק. דיבור המתחיל אמר, הוא הממונה על הפייסות. (58) המקטיר. (59) משום דרך של כבוד. (60) מן ההיכל ומבין האולם ולמזבח.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י' ניסן - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קנה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בבחינת שלהבת העולה מאליה, כמו תלמיד אמיתי שקיבל שכלו של הרב באופן שיכול אח"כ ללמוד בעצמו. וכמו שהוא בקו של תורה, כך הוא בלימוד דרך בעבודת ה', שהשלימות היא שעובד את ה' בכח עצמו. וכן הוא בעניין גמ"ח, שבזה צריך להיות תלמידו של הקב"ה "מה הוא נקרא רחום, אף אתה היה רחום", "מה הוא גומל חסדים, אף אתה גמול חסדים", שגם בזה צריכה להיות "שלהבת עולה מאליה", ובנוסף יהיה בזה גם העניין ש"אדם רוצה בקב שלו כו".

(עלפי י"ן מלכות החדש, ט"ו מג)

77) בשבת כא. "תני רמי בר חמא פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת, אין מדליקין בהן במקדש, משום שנאמר (שמות כז, כ) להעלות נר תמיד, הוא תני לה והוא אמר לה כדי שתהא שלהבת עולה מאליה ולא שתהא עולה על ידי דבר אחר". (78) אבל שלא במנורה, כגון בשמחת בית השואבה מותר להדליק בפתילות של בלאי מכנסי כהנים ומהמייניהם שיש בהם הרבה צמר, אף על פי שבשבת אסור להשתמש בפתילות של צמר. (79) פרט לאלה שאינן עולות אלא על ידי תיקון.

טז. לא יהיה מטיב כל הנרות בפעם אחת, אלא 16
מטיב חמשה נרות ומפסיק, ועושין עבודה אחת, 17
ואחר כך נכנס ומטיב השנים, כדי להרגיש את כל 18
העזרה. 19

יז. כל גר שפכה - מדליקין אותו מגר אחר מהן, 20
כמו שבארנו. וכיצד סדר ההטבה? זה שזכה בדשון 21
המנורה נכנס⁸⁰ וכלי בידו, וכיו שמו, ושל זהב היה, 22
דומה לקיתון גדול. מדישן בו את הפתילות שפכו 23
ואת השמן הנשאר בנר, ומטיב חמשה נרות, ומניח 24
הפזו שם לפני המנורה על מעלה שניה משלש 25
מעלות שלפניה⁸¹, ויוצא. ואחר כך⁸² נכנס ומטיב 26
שני הנרות, ונוטל הפזו בידו ומשתחוה ויוצא. 27

80) כי נכנס ביחד עם זה שזכה בדישון מזבח הפנימי, וכאן לא הזכיר אלא מה ששייך לעבודת המנורה. (81) כי "אבן הייתה לפני המנורה ובה שלוש מעלות (=דרגות) שעליה כהן עומד ומטיב את הנרות ומניח עליה כלי שמנה ומלקחיה ומחתותיה בשעת הטבה". (82) אחר שנעשו העבודות, המפורטות להלן פרק ו הלכות ג-ד.

יח. תבתי פהן גדול⁸³ - מצות עשה להקריבן בכל 28
יום מחצה בבקר עם תמיד של שחר⁸⁴ ומחצה בין 29
הערבים עם תמיד של בין הערבים⁸⁵. ולישתן 30
ואפיתן דוחין את השבת⁸⁶ ואת הטמאה⁸⁷, ככל 31
קרובן שקבוע לו זמן; ושאמר: תפיני - שתהא נאה 32
ולא תאפה מבערב⁸⁸. ועוד, אם תאפה מבערב - 33
תפסל בלינה⁸⁹; שתמרחת מפלי הקדש היא, כמו 34
שבארנו. 35

1 הפתילה וכל השמן שפגרו⁶⁷ ומקנחו⁷⁰, ונותן בו
2 פתילה אחת ושמן אחר במדה, והוא חצי לג⁶⁸.
3 וזה שהסיר משליכו במקום הדשן אצל המזבח עם
4 דשון המזבח הפנימי⁶⁹ והחיצון, ומדליק גר שפכה.
5 והדלקת הנרות היא הטבתם. וגר שמצאו שלא פכה
6 - מתקנו⁷⁰.

66) שכיוון שכבו, הרי הם כדשן, ואינם ראויים עוד. (67) לנר. (68) שם בגמרא: "איבעיא ליה ר' זריקא, כשהוא נותן בה שמן כמדה ראשונה (דהיינו חצי לוג) או כמי שחסרה. אמר ר' ירמיה פשיטא דכמידה ראשונה, דאי כמה שחסרה מנא ידעינן מאי חסיר". (69) "שני בתי דשנן היו שם אחד במזרחו של כבש ואחד במזרחו של מזבח, זה שבמזרחו של כבש, שם היו נותנין מוראת העוף ודישון מזבח הפנימי והמנורה". (70) כלומר, "הטבה" היא הדלקת נר שכבה, או תיקון נר שלא ככה, אבל הדלקת נר שלא הודלק מעולם, אין זה נחשב להטבה, כי אם להדלקה.

7 יג. גר מערבי⁷¹ שפכה - אין מדליקין אותו אחר
8 דשון אלא ממזבח החיצון⁷²; אבל שאר הנרות, כל
9 גר שפכה מהן - מדליקו מגר חברו⁷³.

71) הוא הנר האמצעי שבמנורה והמנורה עמדה ברוחב הבית, בין הצפון ובין הדרום. ומה שכתב רבינו בפירוש המשנה (תמיד פרק ג משנה ט) כי נר מערבי הוא הנר הראשון - לא כתב כן אלא לפי דעת משנה זו הסוברת כמאן דאמר שהמנורה עמדה לאורך הבית בין המזרח והמערב, אבל לפי מה שפסק רבינו (שם הלכה יב) שעמדה בין הצפון והדרום - נר המערבי הוא האמצעי, וראה לחם משנה כאן. (72) ולמדו כן ביומא מה: ממה שנאמר (ויקרא ו, ו) "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" "אש תמיד" שאמרת לך (הוא של מנורה, שנאמר בה (שמות כז, כ) "להעלות נר תמיד"), לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון" ומה שאמרו בתמיד פרק ג משנה ט "שמדליקין מן הדולקים" (ראה בראב"ד) אין המדובר שם בנר מערבי (לחם משנה). (73) ואינו יכול להדליקו בנר אחר משום בזיון.

10 יד. וכיצד מדליקו? מושף הפתילה עד שמדליקה
11 ומחזירה⁷⁴. לפי שהנרות קבועים במנורה, ואינו
12 יכול להדליק בנר אחר⁷⁵ משום בזיון⁷⁶.

74) כי הפתילות היו ארוכות. (75) כלומר, להדליק נר מנר על ידי נר של חולין. (76) שמדליק נר של חולין מנר של מנורה.

13 טו. כל הפתילות⁷⁷ שאסור להדליק בהן בשבת -
14 אסור להדליק בהן במקדש במנורה⁷⁸; ושאמר:
15 להעלת נר תמיד - שתהא שלהבת עולה מאליה⁷⁹.

~ נקודות משיחות קודש ~

"... שתהא שלהבת עולה מאליה".

ובפנימיות העניינים יש ללמוד הוראה, שלעולם אין לאדם להישאר במצב של תלמיד ומקבל, אלא צריך להיות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אסור לשרפן, שמכווין שהפסול אינו בסולת עצמה, הרי אם ישרפן הוא מבזה קדשים, אבל אחר שעובר צורתם הרי נפסל גם הסולת עצמו ואין זה מבזה קדשים. וביארו בגמרא שם: שהמחצה הנשארת מן הכהן הראשון בוודאי טעונה עיבור צורה, שהרי מקודם הייתה ראוייה להקרבה, אלא אפילו המחצית הנשארת מהכהן השני שלכתחילה הופרשה לשריפה - גם היא צריכה עיבור צורה, שהרי לא היה ידוע בתחילה איזו מחצית תקרב ואיזו תישאר ותישרף. (100) היינו, בעזרה. (101) מביא הכהן הגדול עשרון שלם מביתו וחוצהו ומקריב מחצה, והמחצה השנייה וכמו כן המחצה שנטמאה יצאו לבית השריפה, אלא שזו השנייה תעובר צורתה. אבל זו שנטמאה, שפסולה בגופה, תישרף מיד.

- 13 כב. מַת פֶּהַן גְּדוֹל בְּשַׁחֲרִית אַחַר שֶׁהִקְרִיב חֲצִי
14 הָעֶשְׂרוֹן וְלֹא מִגּוֹ פֶּהַן אַחַר - מִבֵּיַאִין הַיּוֹרְשִׁין
15 עֶשְׂרוֹן שְׁלֹם¹⁰² עֵבֹר פִּפְרֹתוֹ¹⁰³ וְעוֹשִׂין אוֹתוֹ חֲבָתִין,
16 וְשְׁלֵמָה הֵיחָה קֶרְבָּה¹⁰⁴. מַת פֶּהַן גְּדוֹל קֶדֶם שֶׁיִּקְרִיבוּ
17 בַּבֶּקֶר וְלֹא מִגּוֹ פֶּהַן אַחַר - מִקְרִיבִין אוֹתוֹ עֶשְׂרוֹן
18 שְׁלֹם בַּבֶּקֶר וְעֶשְׂרוֹן שְׁלֹם בֵּין הָעֶרְפִּים¹⁰⁵. וְאִין
19 כּוֹפְלִין שְׁמֵנָה וְלִבְנֹתָהּ, אִף עַל פִּי שֶׁנִּכְפְּלָה הַסֶּלֶת;
20 אֲלֵא מִפְּרִישֵׁין לָהֶם שְׁלֵשָׁה לָגִי שְׁמֵן וְקִמְצֵן לִבְוֹנָה,
21 לֵג וּמִחֲצָה שְׁמֵן וְחֲצִי קִמְצֵן לִבְוֹנָה - לְעֶשְׂרוֹן שֶׁל
22 בֶּקֶר, וְלֵג וּמִחֲצָה שְׁמֵן וְחֲצִי קִמְצֵן לִבְוֹנָה - לְעֶשְׂרוֹן
23 שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים.

(102) ולמדו זאת ממה שנאמר (ויקרא ו, טו) "והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה". (103) כלומר, במקומו, מה שהוא היה צריך להביא, מביאים יורשיו תחתיו. (104) שם במשנה. ואמרו שם בבבלי "יכול יקריבנה חצאין תלמוד לומר (שם) "אותה", כולה ולא חצייה, דברי רבי יהודה". (105) וראה בתוספתא הטעם דשלימה הייתה קריבה בין בבוקר בין בערב (שם) "כליל תקטר".

פֶּרֶק רְבִיעִי

(1) יבאר בו דיני הפייסות.

- 24 א. כָּל הָעֵבֹדוֹת הָאֵלוֹ שְׁעוֹשִׂין² כָּל יוֹם³ - כְּפִיסוֹ
25 הֵיז עוֹשִׂין אוֹתָן. וְכִיצַד הֵיז עוֹשִׂין? כָּל פְּהַגֵּי בְּתֵי
26 אָבוֹת⁵ שֶׁל יוֹם⁶ נִכְנְסִין⁷ לְלִשְׁבֶּת הַגְּזִית⁸ אַחַר שִׁיעֲלָה
27 עֲמוּד הַשַּׁחֲרָי⁹, וּמִלְּבָשִׁין הֵן כְּבָגְדֵי פְהַגָּה¹⁰, וְהִמְמָנָה
28 שְׁעַל הַפִּיסוֹת עֲמָהָן¹¹, וְהֵן עוֹמְדִין בְּהַקְפָּה¹²,
29 וְהִמְמָנָה נוֹטֵל מִצְנָפֶת מֵעַל רֵאשׁוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֵן
30 וּמְחִזְרָה¹³, וְהוּא הָאִישׁ שֶׁמְתַחֲלִין לְמִנּוֹת מִמֶּנּוּ
31 וּמְפִיסִין כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר¹⁴.

(2) הכהנים. (3) כלומר, קרבנות ציבור הקבועים בכל יום. אבל קרבנות יחיד, לא היה בהם פייס (רש"י ביומא כו: ד"ה אם רצה). וראה משנה למלך להלן הלכה ט, והר המוריה. (4) בגורל. ומקור הדבר ביומא כב. במשנה "בראשונה כל מי (= כל כהן) שרוצה לתרום את המזבח תורם, ובזמן שהן מרובין, רצין ועולין בכבש, כל הקודם את חבירו בארבע

(83) המנחה שמקריב כהן גדול בכל יום נקראת חביתין. (84) שנינו במשנה יומא לא: שמקריבים את איברי התמיד, ואחרי כן את החביתין, ואחרי כן את היין (של מנחת התמיד), "ואברים [קודמים] למנחה ומנחה לחביתין וחביתין לנסכים". הרי שהחביתין קרבים עם תמיד של שחר. (85) נלמד מחביתין של בוקר, שהם תמיד של שחר, שהוא הדין לחביתין של ערב, שהם עם תמיד של בין הערביים. (86) משנה צו. "ודוחות את השבת וכו' כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת וכו' ושאי אפשר לה לעשותה מערב שבת, דוחה את השבת". (87) מנחות נ: "דברי ר' ישמעאל תנא תעשה ואפילו בשבת, תעשה ואפילו בטומאה" והיינו כשנטמאה כל הסולת, ואין סולת אחרת, או שנטמאו כל הכהנים, אבל אם נטמא רק הסולת של החביתים או נטמאו רק הכהן הגדול, - מביאים עשרון אחר וממנין כהן אחר. (88) במנחות שם: מנא הני מילי, אמר רב הונא תופיני תאפינה נאה ואי אפי לה מאתמול אינשפה לה (=נפוחה ברוח - רש"י). (89) שם נא. "רבא אמר על מחבת (שם) מלמד שטעונה כלי, ואי אפי לה מאתמול איפסל ליה בלינה".

- 1 י.ט. טְחִינַת סֶלֶתָן וְהִרְגְּדָן - בַּחוּץ⁹⁰, וְאִין דוֹחִין
2 אֶת הַשֶּׁבֶת⁹¹.

(90) לעזרה ככל המנחות. אבל לישתן ועריכתן ואפייתן בפנים העזרה. (91) משנה מנחות צו. "טחינתן והרגדתן אינו דוחה את השבת, כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת ושאי אפשר וכו'".

- 3 כ. כֶּהֱן⁹² שֶׁהִקְרִיב מִחֲצָה בְּשַׁחֲרִית, וּמַת אוֹ נִטְמָא
4 אוֹ נוֹלַד לוֹ מוֹם, וּמִנּוֹ פֶּהַן אַחַר תַּחְתּוֹ - לֹא יָבִיא
5 חֲצִי עֶשְׂרוֹן מִבֵּיתוֹ וְלֹא חֲצִי עֶשְׂרוֹן שֶׁל רֵאשׁוֹן;
6 אֲלֵא מִבֵּיא⁹³ עֶשְׂרוֹן שְׁלֹם וְחוצָהוּ, וּמִקְרִיב מִחֲצָה⁹⁴
7 וּמִחֲצָה אֶבֶד⁹⁵.

(92) כהן גדול. (93) מביתו. (94) משום שנאמר (ויקרא ו, יג) "מחציתה בבוקר ומחציתה בערב" ומהאזן היתירה של "ומחציתה, למדו ש"מחצה משלם הוא מביא ומקריב, הא כיצד? מביא עשרון שלם וחוצהו". וחזן מזה מביא עוד עשרון שלם לחינוכו. (95) "אבד" היינו שאינו ראוי לכלום, לא להקרבה ולא להשתמשות אחרת.

- 8 (כא). נִמְצְאוּ שְׁנֵי חֲצָאִים קֶרְבִּין⁹⁶, וְשְׁנֵי חֲצָאִין
9 אוֹבְדִין⁹⁷. וְאֵלוֹ שְׁנֵי הַחֲצָאִין הָאוֹבְדִים - מְנִיחִין
10 אוֹתָן⁹⁸ עַד שֶׁתַּעֲבֹר צוֹרְתָן⁹⁹, וְיִוצְאִין לְבֵית
11 הַשְּׁרָפָה¹⁰⁰. וְכֵן אִם אֶבֶד אוֹ נִטְמָא הַחֲצִי שֶׁל בֵּין
12 הָעֶרְפִּים¹⁰¹. וְהֵיכָן שׁוֹרְפִין אוֹתָן? בַּעֲזָרָה.

(96) מחצית של הכהן הקודם ומחצית של הכהן שבא אחריו. (97) המחצית הנשארת של הכהן הראשון והמחצית הנשארת של הכהן שבא במקומו. (98) מנחות שם: "תני תנא קמיה דרב נחמן מחצה ראשון ומחצה שני תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה". (99) כלומר, ניח אותן עד שיתקלקלו או עד שיפסלו בלינה, ואחר כך ישרפו, אבל בלי עיבור צורה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י' ניסן - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קנז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(פירוש המשנה שם), הממונים להלביש את הכהנים (רא"ש שם). וראה שקלים פ"ה משנה א. (18) בתמיד שם: "מסרום בלבד". ולפי דברי רב ששת (יומא כה. ראה למעלה), שהיו מלוכשים בגדי קודש בעת הפייס, כוונת דברי המשנה שהפשיטום את בגדי הקודש שהיו לבושים בהם. (19) משום צניעות (רא"ש שם). (20) כן כתב רבינו גם בפירוש המשנה שם. וכן הוא לפי פירושו של הרא"ש שכל עיקר השאירם במכנסים לאחר הפייס, אינו אלא שלא יעמדו ערומים. ואם כן, לאחר שלבשו בגדי חול, עליהם לפשוט את המכנסים הנ"ל. (21) בתמיד שם: "וחלונות היו שם, וכתוב עליהם תשיש הכלים". וראה למעלה פ"ח מהלכות כלי המקדש הלכות ח"ט כי ששה ותשעים חלונות היו במקדש להניח בהן הבגדים, ולכל משמור היו ארבעה חלונות: למכנסים ולאבנטים למצנפת ולכותנות, ועל כל אחד היה כתוב שם המשמר ושם הבגד הנמצא שם.

7 ג. פיצד מפיסין? עומדין בהקף²², ומספיקין על
8 מנין - שמונים, מאה, או אלה, או פל מנין
9 שפיסו עליו²³. והמנה אומר להם הצביעו²⁴, והן
10 מוציאים אצבעותיהן אחת או שתיים²⁵. ואם הוציא
11 שלש²⁶ - מנין לו שלש²⁷. ואין מוציאים גודל
12 במקדש, מפני הרמאים²⁸; שהגודל קצר ונזח
13 להוציא ולכפותו²⁹. והמוציא גודל - אין מנין
14 אותו³⁰. ומתחיל המנה למנות מן האיש הידוע
15 שהסיר מצנפתו תחלה³¹, ומונה על אצבעותיהן³²,
16 וחוזר חלילה, עד שישלם המנין שהספיקו עליו.
17 והאיש ששלם המנין אצל אצבעו הוא שניצא פייס
18 ראשון לעבודה.

(22) ברייתא יומא שם, ותוספתא יומא וסוכה שם, וראה למעלה הלכה א. (23) כן כתב רש"י ביומא כב. (24) משנה ביומא שם. "וזה אחר שיעמידם שורה, ויסכימו ביניהם ממי יתחיל המנין" (פירוש המשנה שם). (25) שם במשנה. ובגמרא (שם כג.) אמרו שבריא אינו מוציא אלא אחת וחולה מוציא שתיים, ורבינו לא חילק בזה, עיין לחם-משנה, וראה להלן. (26) ראה בברייתא שם "אין מוציאים לא שליש וכו' ואם הוציא שליש מנין לו", ומפרש רש"י שליש, אצבע שליש. אבל רבינו גורס "שלש", וכן הגירסא בכ"י מינכן וברבינו חננאל שם, ורוצה לומר שהוציא שלש אצבעות. (27) רבינו מפרש מה שאמרו שם בברייתא "ואם הוציא שלש מנין לו - גודל אין מנין לו" - היינו שהמוציא שלש מונים לו גם השלישי, ואילו המוציא גודל, אין מונים לו את הגודל. אבל דברי רבינו תמוהים, שהרי בגמרא שם אמרו כי מה שאמרו בברייתא שאם הוציא שליש מנין, היינו מנין לו אחת. ואף לדברי הירושלמי (יומא פ"ב הלכה א, והובא בר"ח שם) "אחת מנין לו (אחת), שתיים מנין לו (שתיים), שלש אין מנין לו וכו' את היתירה", ואילו רבינו כותב שמונין לו שלש. וראה בהר המוריה כאן, שיש מגיחים בלשון רבינו "ב" במקום ג". (אבל שיטת רבינו מתבארת בתשובתו (הוצאת פריימן סימן שמח, והוצאת בלוי סימן קכו) וזה-לשונו שם: "אחת מוציאים, שתיים אין מוציאים, ויחידים מוציאים שתיים, ואין

אמות זכה, ואם היו שניהם שוין, הממונה אמר להן והצביעו וכו' מעשה שהיו שניהן שוין ורצין ועולין בכבש, ודחף אחד מהן את חברו, ונפל ונשברה רגלו, וכיון שראו בית-דין שבאין לידי סכנה, התקינו שלא יהיו תורמין את המזבח אלא בפייס". (5) ראה למעלה פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ג, כי "בימי שמואל חלקם (לכהנים) הוא ודוד המלך לארבעה ועשרים משמר". ו"כל ראש משמר מחלק משמרו לבתי אבות, עד שיהיה כל בית אב ואנשיו עובד ביום אחד מימות השבת (= השבוע), והאחד ביום של אחריו" (שם הלכה יא). (6) אין כוונת רבינו לומר ששני בתי אבות יעבדו ביום אחד (כמפורש בתוספתא תענית פ"ב "כל משמר שיש בו ז' בתי אבות, כל אחד ואחד מקריב יום א'. ומשמר שיש בו ח' בתי אבות, ו' מקריבין ו' ימים, כל אחד יום אחד, ושנים מקריבין יום אחד"), שהרי למעלה בהלכות כלי המקדש שם כתב רבינו כי כל בית אב עובד יום אחד מימות השבת, והאחר ביום של אחריו, אלא הכוונה לכהני בתי אבות של כל יום ויום, אבל ביום אחד אין אלא בית אב אחד, ראה בהר המוריה. (7) יומא כה. בברייתא. וראה בתוספתא שם פ"א, ותוספתא סוכה פ"ד. וראה פ"ה מהלכות בית הבחירה הלכה יז. (8) שהיתה בצפון העזרה. וחציה בקודש וחציה בחול, ובה היתה סנהדרי גדולה וישבת (פ"ה מהלכות בית הבחירה שם). ולא עשו את הפייס בעזרה עצמה, לפי שגנאי הוא לעמוד אפילו שעה קלה בעזרה בראש מגולה. ועיין תוספות יומא שם ד"ה והא. (9) שאז מתחיל זמנה של תרומת הדשן, שהפייס הראשון היה עליה (להלן הלכה ה). וראה למעלה פ"ב הלכה יא. (10) כרב ששת ביומא כד: ולא כרב נחמן, לפי שהלכה כרב ששת באיסורים לגבי רב נחמן (לחם-משנה). וטעמו של רב ששת, נאמר שם בגמרא "דאי אמרת בבגדי חול, אגב חביבותיה מיקרו ועבדי" (עבודה בבגדי חול, אותן שזכו לפייס - רש"י). וראה בפירוש המשנה לתמיד פ"ה משנה ג. (11) יומא כה. ותוספתא יומא וסוכה שם: "לשכת הגזית כמין בסילקי (=בית גבוה שעל עלייה - רש"י) גדולה היתה, פייס במזרחה וזקן יושב במערבה, וכהנים מוקפין ועומדין כמין בכוליאר (= עיגול - רש"י) והממונה בא ונטל מצנפת מראשו של אחד מהן, ויודעין שממנו פייס מתחיל". ורבינו השמיט מה שאמרו "וזקן יושב במערבה", וראה בלחם-משנה. (12) בעיגול. (13) מיד, לפי שגנאי הוא בלא מצנפת, ועיין תוספות יומא שם ד"ה והא. וראה בפירוש המשנה לתמיד שם. (14) להלן הלכה ג.

1 ב. ויוציין לעבודה אנשים שעובדין בו¹⁵. ושאר
2 הפהנים¹⁶ מוסרין אותן לתזנין¹⁷, ומפשיטין אותן
3 את בגדי הקדש¹⁸, ולא היו מניחין עליהן אלא
4 המכנסים בלבד¹⁹, עד שלובשין בגדי חל, וחוזרין
5 ופושטין את המכנסים של קדש²⁰, ומחזירים
6 התזנין את הפלים לחלונות²¹.

(15) כלומר, אלו הכהנים שזכו בפייס, יוציין לעבוד עבודת הקודש בבגדי הקודש הלוכשים בהם. (16) שלא זכו בפייס. (17) משנה בתמיד שם. והם השמשים של המקדש

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

למעלה פ"ב הלכה יב כיצד תורמין). וראה במשנה שם כב. (37) ברייתא שם כב. כז: כח. ומכיון שנאמר "מערכה" סתם, נראה שהכוונה לשתי המערכות: מערכה גדולה, ומערכה שניה של קטורת. וכן מפורש להלן פ"ו הלכה א. (38) דברי רבינו תמוהים, שהרי ביומא כה: כו. נחלקו רבי יהודה ורבי אליעזר בן יעקב, ר' יהודה סובר כי לא היה פייס במחתה, אלא כהן שזכה בקטורת ואומר לזה שעמו, זכה עמי במחתה. ולר' אליעזר בן יעקב יש פייס במחתה, ורבינו שפוסק שמי שזוכה בתרומת הדשן – זכה במחתה, אין זה לא כמר ולא כמר (לחס-משנה). ויתכן כי מקורו של רבינו הוא בתמיד פ"ה משנה ה: "מי שזכה במחתה, נטל מחתת הכסף וכו'". ושם פ"ו משנה ב: "מי שזכה במחתה, צבר את הגחלים על גבי המזבח (=הפנימי)". וסובר רבינו, כי מי שזכה במחתה, היינו מי שזכה בתרומת הדשן, הוא נטל מחתת הכסף להכניס אש על המזבח הפנימי (הר המוריה). וראה למעלה פ"ג הלכה ה.

- 11 ו. הפיס השני זוכין בו שלשה עשר³⁹ על סדר
- 12 עמידתן⁴⁰. כיצד? הממנה אומר להם הצביעו,
- 13 ומונה פדרך שבארנו. וזה שניצא פנים ראשון הוא
- 14 שוחט תמיד של שחר. והשני שעומד בצדו⁴¹ הוא
- 15 מקבל את דם התמיד והוא זוקקו⁴². והשלישי
- 16 הסמוך לשני מדשן המזבח הפנימי⁴³, שהוא מזבח
- 17 הקטרת. והרביעי שבצדו מדשן את המנורה⁴⁴
- 18 ומטיב את הנרות⁴⁵. והחמישי מעלה ראש התמיד
- 19 ורגלו⁴⁶ לכבש⁴⁷. והששי מעלה שתי הידים⁴⁸.
- 20 והשביעי מעלה העקין⁴⁹ והרגלו⁵⁰. והשמיני מעלה
- 21 החזה⁵¹ והגרה⁵². והתשיעי מעלה שתי הדפנות.
- 22 והעשירי מעלה הקרבנים⁵³. והאחד עשר מעלה סלת
- 23 הנסכים⁵⁴. והשנים עשר מעלה התבתיין⁵⁵. והשלשה
- 24 עשר מעלה היין של נסכים⁵⁶.

(39) כהנים, משנה שם כח. וראה שם כו: שבחג זוכים בו ארבעה עשר, ובשבת חמשה עשר, ובשבת שבתוך החג – ששה עשר, וכן הוא בירושלמי יומא פ"ב הלכה ב, וראה בתוספתא שם פ"א. (40) שם כה: "דנית ר' חייא, לא לכל עבודה ועבודה מפסין, אלא כהן שזכה בתמיד (= שחיטת התמיד), שנים עשר אחיו כהנים נמשכים עמו". (41) [במנין הפייס מהלך לימינו, ראה למעלה הלכה ג, ובוודאי גם כאן הולך לימין]. (42) כן היא מסקנת הגמרא (יומא שם), והוכיחו זאת ממה ששנינו בתמיד פ"ד, משנה א "שחט השוחט, וקיבל המקבל ובה לו לזרוק". (43) שם במשנה, וראה למעלה פ"ג הלכה ד סדר הדישון. (44) שם במשנה, וראה למעלה פ"ג הלכה יב מהו דישון המנורה. (45) כלומר, מדליק את הנרות, ראה למעלה שם. (46) הימנית. ראה למעלה פ"ו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יא, ובתמיד לא: במשנה. (47) כבש המזבח. (48) יומא ותמיד שם, וראה בהלכות מעשה הקרבנות שם הלכה יב. (49) לדעת רש"י (יומא שם), והראב"ד (תמיד לג.), והמפרש (שם וכן בדף לא.). וכן כתב הכסף-משנה שם הלכה ה. ולדעת הערוך (מובא בתוספתא יום טוב

מונין להם אלא אחת וכו' והתניא אין מוציאין לא שלש ולא גודל במקדש מפני הרמאין, ואם הוציא שלש, מונין לו. גודל אין מונין לו, מאי מונין לו אחת אגודל (כן גירסת רבינו), רוצה לומר שמאמר הברייתא שהמוציא שתיים מונין לו אחת הוא, אם אחת מן השתיים, גודל". עד כאן לשון רבינו שם. היוצא מהדברים הנ"ל, כי גם בשתיים וגם בשלש מונין לו כולם, ומה שאמרו בברייתא ראשונה שאין מונין לו אלא אחת, אין זה אלא בגודל בלבד. ולפי זה מיושבים דברי רבינו כאן, אלא שעדיין לא מוכן למה השמיט רבינו ההבדל בין בריא שמצביע אחת, לחולה שמצביע שתיים, ראה בלחם-משנה. ועיין במבוא של הגר"ש ליברמן להלכות הירושלמי הרמב"ם עמ' יא הערה 84. (28) במשנה שם כב. "אין מוציאין אגודל במקדש", ובברייתא שם כג. הטעם מפני הרמאין. (29) כלומר, "נזח לפשטו ולקפצו, ושמא יפשוט אותו או יקפוץ אותו כשיקרב המנין לצאת כדי שיבא הפייס אצלו" (פירוש המשנה שם). אבל רש"י מפרש שם במשנה, את דברי הברייתא "מפני הרמאין", שיראה כאילו הוא שני בני אדם, כשיקרב המנין לכלות ויביט למי יכלה, יוציא זה העומד לפניו שתי אצבעות כדי שימנה בשני בני אדם, וימהר המנין לכלות בו, והממונה לא יבין לפי שהאדם יכול להרחיק אגודל מן האצבע הרבה, ונראין כאצבעות ב' בני אדם. ורש"י פ"י כן משום שהוא סובר שאם מוציא שתיים מונין לו אחת, אבל רבינו שסובר שאם הוציא שתיים מונין לו שתיים – הוכרח לפרש באופן אחר (הר המוריה). (30) כלומר, אין מונין את האגודל, אבל האצבע שהוציא אתו – מונין לו. [וגם זה מתאים למה שכתב בתשובה, הובא למעלה, שמה שאמרו בברייתא ראשונה, שאין מוציאין שתיים, ואם הוציא שתיים, אין מונין לו אלא אחת, היינו במוציא אגודל ואצבע, שאין מונין אלא אצבע, ולא גודל]. (31) ראה למעלה הלכה א. (32) בירושלמי (יומא פ"ב הלכה ב) אמרו שהוא מהלך לימינו של האיש הידוע, וראה להלן הלכה ו.

- 1 ד. ולמה מונה המנין שהספימו עליו על האצבעות
- 2 שהוציאו, ולא היה מונה על האנשים עצמן? לפי
- 3 שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר³³,
- 4 שנאמר: ויפקדם בטלאים.
- 5 ה. ארבעה פיסות היו מפסין בכל יום³⁴ בשחרית³⁵.
- 6 הפיס הראשון - מי תורם את המזבח³⁶. הפיסו וזכה
- 7 מי שזכה לתורם, והוא מסדר את המערכה, והוא
- 8 מעלה שני גזרי עצים³⁷ למזבח, והוא מכניס מחתה
- 9 מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזקב להקטיר
- 10 עליה קטרת³⁸.

(34) משנה שם כב. וראה שם כה. (35) אבל בתמיד של בין הערביים לא היו מפייסין, אלא כל כהן שזכה בעבודה מן העבודות שחרית, יזכה בה בין הערביים, ראה להלן הלכה ה. (36) כלומר, מי מרים את הדשן מן המזבח (ראה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י' ניסן - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קנט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מי מעלה אברים מן הכבש למזבח, וכן הוא בתמיד שם. (59) ולא כדעת רבי אליעזר בן יעקב, האומר (תמיד שם) "המעלה אברים לכבש הוא המעלה אותן למזבח". וראה יומא שם בגמרא. (60) כהן אחד הוא המעלה את כל האברים מן הכבש למזבח, ראה תוספות יומא שם ד"ה דתנן. (61) דברי ר' יוחנן ביומא שם. ואע"פ ששני גורים של שחר היו בכהן אחד, ושל בין הערביים היו בשני כהנים (ראה למעלה פ"ב הלכה ג) - כבר כתב הריטב"א שמי שזכה בהם בבוקר, אומר בערב לחבירו זכה עמי בעין שני (כסף-משנה). (62) של בין הערבים. בגמרא יומא שם. וראה גם בפירוש המשנה לתמיד סוף פ"ו. (63) זה פשוט, שכיון שלא שייך בזה "חדשים לקטורת באו והפיסו" וכולם שוים בזה - שוה קטורת לשאר דברים (הר המוריה).

ט. בַּשָּׁבֶת, וְשֵׁשֶׁת יָמִים תְּמִידִין וּמוֹסְפִין⁶⁴ וְשֵׁשֶׁת בְּזֵיכֵי לְבוֹנָה⁶⁵ - פִּיּוּצֵי הָעֹבְדִין? מְפִיסִין בְּשַׁחַר אֲנָשֵׁי אוֹתוֹ בֵּית אָב⁶⁶ שֶׁל מִשְׁמֶר הַיּוֹצֵא⁶⁷, וּמְקַרְבִּין תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר וְשֵׁשֶׁת עוֹלָה שֶׁל מוֹסְפִין⁶⁸. וְכֹל שְׂזֵכָה בַּעֲבוּרָה מַעְבֹּדֶת הַתְּמִיד שֶׁל שַׁחַר הוּא זוֹכָה בָּהּ בְּשֵׁשֶׁת יָמִים מוֹסְפִין⁶⁹. וְהַמְשֶׁמֶר הָאֲחֵר שֶׁנִּכְנַס בְּשַׁבַּת מְפִיסִין פְּסוּת אַחֲרוֹת לַתְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים⁷⁰. וְאֵלּוּ וְאֵלּוּ חוֹלְקִין בְּלָחֶם הַפְּנִים⁷¹.

(64) שנאמר (במדבר כח, ט"י) "וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עשורונים סולת מנחה בלולה בשמן ונסכו. עולת שבת בשבתו על עולת התמיד ונסכה". (65) ראה להלן פ"ה הלכה ב. (66) נראה מדברי רבינו, שגם בשבת היה בית אב, ואם כן המשמר נחלק לשבעה בתי אב, וכן פירש"י בתענית טו: . אבל במנחות קז: מבואר שהיו רק ששה בתי אב, ובשבת היו כל בתי אב שוין. וכן הוא בירושלמי שקלים פ"ו, הלכה ד. וכן כתב רש"י בפסחים נו. (חידושים ומקורים לבעל מנ"ח). וראה תוספתא תענית פ"ב, שהובאה למעלה ה"א. (67) ראה למעלה בפ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ג, כי המשמרות היו מתחלפות ביום השבת, וראה ביומא כו. כי בשבת היו מפיסין גם בשחרית וגם בערבית, כיון שהמשמרות מתחדשות, והיה פייס בבוקר, עבור אנשי בית האב מן המשמר היוצא. ובערבית, עבור אנשי בית האב מן המשמר הנכנס. (68) ברייתא בסוכה נו: "משמרה היוצאת, עושה תמיד של שחר ומוספין". (69) זה פשוט, שהרי לא מצאנו פייס בשבת אלא בתמיד של שחר ובתמיד של בין הערביים (כמבואר ביומא שם, ובירושלמי שם פ"ב ה"ב). אבל בקרבן מוסף לא מצאנו פייס, ועל-כרחינו שזה שזוכה בעבודת מעבורת התמיד של שחר, וזכה בה גם בעבודת המוספין (הר המוריה). (70) לא כתב רבינו מי הקריב את שני הבזיכין, וראה להלן הלכה יא. (71) משנה בסוכה נו. וראה להלן הלכה יב כיצד חולקין.

י. וְאֵין אוֹכְלִין אֶת הַלֶּחֶם עַד שִׁיקְטִירוּ וְשֵׁשֶׁת בְּזֵיכֵי לְבוֹנָה עַל הָאֵשׁ⁷². וְהַלְבוֹנָה מְלַח⁷³ כְּשֶׁאָר הַקְּרָבָנוֹת⁷⁴.

(72) שנאמר (ויקרא כד, ז) והיתה ללחם לאזכרה, נאמר כאן

תמיד פ"ג משנה א) הוא העצה הנוכח בויקרא (ג, ט) "לעומת העצה", ולדעת הרא"ש (שם לא:) הוא סוף השדרה הסמוך אליה. וראה רע"ב פ"ג שם. (50) רגל שמאלית, ראה בהלכות מעשה הקרבנות שם, ובתמיד יומא שם. (51) כל הרואה את הקרקע למעלה עד הצואר (פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ז). (52) גרה הוא הצואר, ונקרא גרה כי הוא מעלה גרה בצואר (כסף-משנה פ"ו שם הלכה ח). (53) המעיים, וראה בהלכות מעשה קרבנות שם הלכה טו, ובתמיד יומא שם. (54) "שלאחר הקטרת אברי התמיד, מקטירין מנחתו, דהיינו סולת", ראה תמיד יומא שם, והלכות מעשה הקרבנות שם, כמו שנאמר (במדבר כח, ה) "ועשירית האיפה סולת למנחה". (55) שכהן גדול מקריב: חצי עשרון בבוקר עם תמיד של שחר, וחצי עשרון בין הערביים עם תמיד של בין הערביים, ראה למעלה פ"ג הלכה יח, ופ"ג מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד. ופ"ו שם הלכה טז. וראה תמיד יומא שם. (56) ראה תמיד יומא שם, והלכות מעשה הקרבנות שם. שנאמר (שם, שם, ז) "ונסכו (=יין) רביעית ההין לכבש האחד, בקודש הסך נסך שכר לה".

ז. הַפִּיס הַשְּׁלִישִׁי - אוֹמֵר לְהֵן הַמִּמְנָה לְכָל אֲנָשֵׁי בֵּית אָב שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם: מִי שֶׁלֹּא הִקְטִיר קְטֹרֶת מִיָּמִיו יָבֹא וְיַפִּיס⁵⁷. וְיִתְקַבְּצוּ אֶצֶל הַמִּמְנָה וְיַפִּיסוּ, וְמִי שֶׁיֵּצֵא בְּפִיסֵי זֶה רֵאשׁוֹן הוּא שֶׁיִּזְכָּה לְהִקְטִיר קְטֹרֶת.

(57) ביומא כו. במשנה ה"פייס השלישי, חדשים (= מי שלא הקטיר קטורת מימיו) לקטורת בואו והפיסו". וכן הוא בתמיד פ"ה משנה ב. ובגמרא יומא שם אמרו, למה הכריזו דוקא לאלו שלא הקטירו, משום שהיו הכהנים מתברכים בהקטרת הקטורת, והיו אומרים כל מי שמקטיר קטורת היה מתעשר וממונו מתרבה, למאמרו השם יתברך (דברים לג, י) ישימו קטורה באפך, וכתוב (שם, שם, יא) ברך ה' חילו וגו'. ולפיכך כל מי שהקטיר לא היו מניחין אותו להקטיר פעם שניה, שישאר זולתו מן הכהנים שלא יקטירו, ולא היו אוספים לפייס קטורת אלא למי שלא הקטיר קטורת מימיו (פירוש המשנה ביומא שם).

ח. הַפִּיס הָרְבִיעִי - מִתְקַבְּצִין כָּלֵן⁵⁸ וּמְפִיסִין לִידַע מִי מַעֲלָה אֵיבָרִים מִן הַכֶּבֶשׁ לְמִזְבֵּחַ⁵⁹. הַפִּיסוּ וְזִכָּה מִי שְׂזֵכָה⁶⁰. תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים אֵין מְפִיסִין לוֹ פִּיס אַחֵר, אֶלֶּא כֹּל כֹּהֵן שְׂזֵכָה בַּעֲבוּרָה מִן הָעֲבוּדוֹת שַׁחֲרִית יִזְכָּה בֵּין הָעֲרָבִים⁶¹; חוּץ מִן הַקְּטֹרֶת⁶², שֶׁהֵן מְפִיסִין לָהּ פִּיס אַחֵר בֵּין הָעֲרָבִים, וְיָבֹא כָּל מִי שֶׁלֹּא הִקְטִיר קְטֹרֶת מְעוֹלָם מֵאֲנָשֵׁי אוֹתוֹ בֵּית אָב וְיַפִּיסוּ עֲלֶיהָ. וְאִם קָבַר הִקְטִירוּ כָּלֵן מִימֵיהֶן - מְפִיסִין לְהֵן כָּלֵן בְּשַׁחֲרִית⁶³ בְּפִיסֵי שְׁלִישִׁי, וְזֶה שְׂזֵכָה בָּהּ שַׁחֲרִית מִקְטִירָה בֵּין הָעֲרָבִים.

(58) כלומר, בניגוד לקטורת שהפיסו רק חדשים ולא ישנים, כאן הפיסו גם ישנים, שכבר העלו פעם האברים מן הכבש למזבח. וכן אמרו שם במשנה "והרביעי, חדשים עם ישנים,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ובגמרא שם: והיוצאים חולקים בדרום, כדי שיראו שהן יוצאין". וברש"י (שם נו.) "כדי שיראו שהן יוצאין והולכין להן, לפיכך שינו מקומן אצל רוח שאינו עיקר". (81) פסח, או שבועות או סוכות. (82) שבת של חול המועד פסח או סוכות. (83) ולא רק אנשי המשמר של אותו שבוע, ראה משנה שם נה: וגמרא שם נו. וראה למעלה פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכות ד"ה. וכל זה אינו אלא באכילת לחם הפנים, אבל עבודת לחם הפנים היא על ידי המשמר הקבוע, ראה בהלכות כלי המקדש שם הלכה ו. (84) כן צריך להיות. ובדפוסים חדשים נשמטה מילה זו בטעות. (85) משנה וגמרא שם נו. (86) שם בגמרא, וראה להלן בסוף הלכה זו. (87) משנה וגמרא שם. (88) כלומר, משום כך תיקנו שיתחלקו בלחם הפנים, כדי שהכהנים יתאחרו וישארו לעבוד גם בשבת שאחרי החג, כדי שיהיו כהנים מצויים לעבודה, ואם אחד מאנשי המשמר הנכנס יתאחר ולא יופיע, ימלא את מקומו אחד מאלו שהתעכבו בגלל לחם הפנים. והנה בגמרא שם אמרו: "יום-טוב הסמוך לשבת, בין מלפניה בין לאחריה - לפניה יום טוב אחרון, לאחריה יום טוב ראשון. מאי טעמא, כיון דהני מקדמי והני מאחרי, תיקון רבנן מילתא כי היכי דניכלו בהדי הדדי". וסבור רבינו, כי לא ענו כאן על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, אלא להיפך. ואם כן, בדין יום-טוב ראשון שלאחר השבת, אמרו: "הני מקדמי", ובדין יום-טוב אחרון שלפני השבת, אמרו "הני מאחרי", ואם כן זהו פירושו: "הני מקדמי" שהם מקדימים לבוא לפני היום-טוב, ולכן זיכו אותם בלחם הפנים בשבת שלפני החג. ו"הני מאחרי" היינו ביום-טוב אחרון שלפני השבת, הם מאחרי, כלומר בני המשמר הנכנס, ותיקנו שהמשמר היוצא יתאחר, כלומר יתעכב במקדש. ולכן זיכו אותו בלחם הפנים אף לאחרי החג. ועיין ראב"ד.

יג. חל יום אָחַד לְהַפְסִיק⁸⁹ בֵּין הַשָּׁבֶת וּבֵין יוֹם טוֹב,¹⁸
 כְּגוֹן שֶׁהָיָה יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חַג בְּשָׁנֵי, או יוֹם¹⁹
 טוֹב הָאֲחֵרוֹן בְּחֻמֵּי, או יוֹם שֶׁל עֲצָרָת⁹⁰ שֶׁחָל²⁰
 לְהִיט בְּשָׁנֵי או בְּחֻמֵּי - מְשַׁמֵּר שְׁזָמְנוּ קְבוּעֵי⁹¹
 בְּאוֹתָהּ שֶׁבֶת נוֹטֵל עֶשֶׂר חֳלוֹת, וְזֶה הַנִּכְנָס⁹² נוֹטֵל²²
 שְׁתַּיִם. שֶׁהָיָה לֹא נִשְׁאַר לָהֶם לְעִבּוּדָה הֵם לְבָדִם²³
 אֶלָּא יוֹם אֶחָד, שֶׁהוּא עֶרֶב שֶׁבֶת או אֶחָד בְּשָׁבֶת,²⁴
 וּמִתְעַצְלִין וְאֵין בָּאִין מִהֵן אֶלָּא מְעַט⁹³.²⁵

(89) במשנה שם: "חל להיות יום אחד להפסיק בינתיים, משמר שזמנו קבוע היה נוטל עשר חלות, והמתעכב נוטל שתיים". וכתב רבינו בפירושו המשנה "הוא שהיה יום-טוב הראשון של חג יום שני או יום-טוב האחרון יום חמישי, וכשאיירע כן (=יום-טוב האחרון ביום חמישי) לא ישאר למשמר השני הנכנס, אלא עבודת יום אחד בלבד, ויבוא החג וישתתפו כולם בעבודה. אם יחול יום-טוב הראשון יום שני או יכנס משמר שני יום שבת אם יחול יום-טוב האחרון יום חמישי, לפי שכל יום שבת הוא היום שמתחלפין המשמרות: תצא אחת ותיכנס השנית, ומחלקין לחם הפנים, וכשזדמן לאחת המשמרות זה המשמר שלא ישאר לו לעבוד אלא יום אחד, יתעצל בדבר ויתעכב מלבוא, ותרגום

אזכרה, ונאמר אצל מנחה (שם ו, ח) אזכרה, מה אצל המנחה הקומץ מתיר את השיירים, אף לבונה מתרת את הלחם (ראה קרית ספר, למעלה פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הי"ד). וראה מנחות צט: במשנה: "הקטירו הבזיכים, והחלות מתחלקות לכהנים" (כסף-משנה). וכן מפורש בספרא (פ' אמור פרק יח הלכה ו) "והיתה ללחם, מלמד שהיתה מעכבת וכו' את הלחם". (73) במנחות כ. "מנין לרבות לבונה הבאה בפני עצמה ולבונה הבאה בבזיכין וכו' תלמוד-לומר (ויקרא ב, יג) על כל קרבנך תקריב מלח". וראה למעלה פ"ה מהלכות איסורי מזבח הלכה יג, ובפ"ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יד. (74) ראה בהלכות איסורי מזבח שם הלכה יא.

1 יא. וְאַחַר קָרְבַּן הַמוֹסְפִין מְקַטְרִין שְׁנֵי הַבְּזִיכִין.⁷⁵
 2 וְשְׁנֵי פְּתָנִים מְקַרְבִּין אֶת שְׁנֵי הַבְּזִיכִין.⁷⁶

(75) כאבי משמיה דגמרא, ואלביא דאבא שאול ש"מערכה גדולה קודמת למערכה שניה וכו' ומוספין לבזיכין וכו'" (יומא לג.) וכו' ישמעאל בפסחים נח. וראה להלן פ"ו הלכה יא, ש"מקטירין את שני בזיכי לבונה עם המוספין, קודם ניסוך היין של מוספין", ואם כן, הכהנים מן המשמר היוצא, שזכו בתמיד של שחר והמוספין, הם המקריבים את הבזיכין, עיין שם. (76) משנה יומא כו: ומשנה מנחות צט: וראה תוספתא מנחות פרק יא.

3 יב. פִּיצַד חוֹלְקִין לְלֶחֶם הַפָּנִים כָּל שֶׁבֶת שֶׁהָיָה?⁷⁷
 4 מְשַׁמֵּר הַנִּכְנָס נוֹטֵל שֵׁשׁ חֳלוֹת, וּמְשַׁמֵּר הַיּוֹצֵא נוֹטֵל⁷⁸
 5 שֵׁשׁ. הַנִּכְנָסִין חוֹלְקִין בִּינֵיהֶם בְּצַפּוֹן,⁷⁹ שֶׁהָיָה הֵן⁸⁰
 6 מוֹכְנִים לְעִבּוּדָה, וְהַיּוֹצֵאִין חוֹלְקִין בְּדָרוֹם.⁸⁰ וּבְזָמַן⁸¹
 7 שֶׁהָיָה יוֹם טוֹב שֶׁל אֶחָד מִשְׁלֹשׁ רְגָלִים⁸¹ בְּשָׁבֶת,
 8 וְכֵן בְּשָׁבֶת שֶׁבִּתּוֹף הַחָג⁸² - חוֹלְקִין כָּל הַמְּשַׁמְרֹת⁸³
 9 בְּשָׁרָה בְּלֶחֶם הַפָּנִים.⁸³ וְכֵן אִם חָל יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן⁸⁴
 10 שֶׁל חַג בְּאֶחָד⁸⁴ בְּשָׁבֶת - חוֹלְקִין כָּל הַמְּשַׁמְרֹת⁸⁵
 11 בְּשָׁרָה מְעַרֵב יוֹם טוֹב שֶׁהוּא שָׁבֶת⁸⁵ בְּלֶחֶם הַפָּנִים,⁸⁶
 12 מִפְּנֵי שֶׁהִקְדִּימוּ לְעִבּוּדָה.⁸⁶ וְכֵן אִם חָל יוֹם טוֹב⁸⁷
 13 הָאֲחֵרוֹן לְהִיט עֶרֶב שֶׁבֶת - חוֹלְקִין כָּל הַמְּשַׁמְרֹת⁸⁷
 14 בְּשָׁרָה בְּלֶחֶם הַפָּנִים בְּאוֹתָהּ שֶׁבֶת שֶׁהִיא מוֹצֵאֵי⁸⁸
 15 הַחָג.⁸⁷ וְדָבָר זֶה תִּקְנָה, כְּדִי שֶׁיִּתְאַחֲרוּ הַכֹּהֲנִים⁸⁸
 16 בְּשִׁבְלֵי חֳלוֹק לְלֶחֶם הַפָּנִים; וְאִם נִתְאַחַר אֶחָד מִפְּעֻלֵי⁸⁹
 17 מְשַׁמֵּר וְלֹא בָּא - יִמָּצֵא אַחֵר.⁸⁹

(77) משנה סוכה נו. כתנא-קמא ולא כר' יהודה. וראה להלן פ"ה הלכה ב, כי לחם הפנים היו שתיים עשרה חלות. ומשום ששתי המשמרות עובדים בשבת, זה תמיד של שחר וזה תמיד של בין הערביים, לכן חולקים ביניהם בלחם הפנים. (78) משנה בסוכה שם. (79) ומקום עבודתם הוא בצפון. שהרי שחיטת הקדשים היא בצפון, ראה למעלה פ"ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ג. וראה בגמרא שם נו: "הנכנסים חולקים בצפון, כדי שיראו שהן נכנסין". ובפירושו המשנה שם: "ומפני מה חולקים לחם הפנים הנכנסים בצפון העזרה, כדי שידעו כי העבודה בשבוע זה - שלהם, כי השחיטה היא בצפון". (80) שם במשנה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום חמישי י' ניסן – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קסא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

וגו' על השולחן הטהור לפני ד'". וראה בפ"א מהל' בית הבחירה ה"ז. (4) במקרא אין המלה "הכהן".

ב. וְדָבַר בְּרוּר בַּתּוֹרָה שֶׁהוּא שְׁתֵּים עָשָׂר חֳלוֹת, כָּל חֳלָה שְׁנֵי עָשָׂרוֹנִים.⁵ וְעוֹרְכִין אוֹתוֹ שְׁנֵי סְדָרִים, שֵׁשׁ חֳלוֹת בְּכָל סְדֵר,⁶ חֳלָה עַל גְּבֵי חֳלָה,⁷ וּבֵין כָּל שְׁתֵּי חֳלוֹת שְׁלֹשָׁה קָנִים שֶׁל זָהָב,⁸ כְּדֵי שֶׁתְּהִיָּה הָרוּחַ מְנַשְּׁקֶת בּוֹ.⁹ וְסוֹמֵךְ כָּל מַעֲרָכָה בְּשְׁתֵּי קְשׁוּוֹת.¹⁰ וְנוֹתְנִין כְּצַד כָּל מַעֲרָכָה¹¹ כְּלֵי שֵׁשׁ בּוֹ קִמְצֵן לְבוֹנָה,¹² שְׁנָאָמֵר: וְנִתְּתָ עַל הַמַּעֲרָכָת לְבִנְהָ זָפָה.¹³ וְכֵלֵי זֶה הוּא הַנְּקָרָא בְּזָן. נִמְצְאוּ שְׁנֵי קִמְצֵי לְבוֹנָה בְּשְׁנֵי הַבְּזִיכִין.¹⁴ וְשׁוּלָיִם הֵיוּ לְבְּזִיכִין,¹⁵ כְּדֵי שְׁיִנְיָחוּם עַל הַשְּׁלֶחָן.¹⁶

(5) שנאמר (ויקרא שם, ה) "ולקחת סולת ואפית אותה שתי עשרה חלות, שני עשרונים יהיה החלה האחת". (6) שכתוב (שם, שם, ו) "ושמת אותם שתיים מערכות שש המערכת על השולחן וגו'". (7) ראה מנחות צז, א. (8) שנאמר (שמות כה, כט) "ועשית קערותיו וכפותיו וקשותיו ומנקיותיו אשר יוסך בהן, זהב טהור תעשה אותם", ואמרו במנחות שם, כי "מנקיותיו" הם הקנים. "אשר יוסך בהן" שמשככין את הלחם. וראה במשנה שם צז, א. כי עשרים ושמונה קנים היו, ארבעה עשר לסדר אחד, וארבעה עשר לסדר שני. ובגמרא שם צז, א – אמרו, כי ארבע חלות צריכות שלשה קנים, הוליונה אינה צריכה אלא שנים, לפי שאין עליה משאוי, התחתונה אינה צריכה כל עיקר לפי שמונחת על טהרו של שולחן, וכן כתב רבינו למעלה פ"ג מהל' בית הבחירה ה"ט". ובפירושו המשנה שם, כתב: "נותנין החלה אחת על השולחן וכו' ואח"כ יהיו עליו ג' קנים ועל הקנים חלה אחרת (י' שניה) ואח"כ ג' קנים ועליהן חלה שלישית, אח"כ ג' קנים ועליהן חלה רביעית, ואח"כ ג' קנים וכו' ועליהן חלה חמישית, אח"כ ב' קנים וכו' ועל שני הקנים החלה השישית". (9) כלומר, לפיכך ציוותה התורה לעשות קנים חלולים, כדי שתהיה הרוח מנשבת ולא יתעפשו החלות (שם צז). ואף-על-פי שנעשה בו נס שהיה חם ביום סילוקו כביום סידורו (יומא כא:) – אין סומכין על הנס ('מעשה רוקח'). וראה ב'תוספות' מנחות צט, ב – ד"ה אחד. (10) יתדות זהב עומדות בארץ וגבוהים עד למעלה מן השולחן הרבה (ראה רש"י שמות שם, ולפי "יש מחכמי ישראל" עיי"ש), שכתוב (שם) "ועשית קערותיו וכו' וקשותיו". ובגמ' שם צז, א – "קשותיו" אלו סניפים, וראה שם צז, א – במשנה "וארבעה סניפים של זהב היו שם מפוצלין מראשיהן שהיו סומכים בהם שנים לסדר זה ושנים לסדר זה", וראה למעלה פ"ג מהל' בית הבחירה ה"ג. (11) כלומר, בין שני הסדרים, וכדעת רבי מאיר במשנה שם, שהיו שני טפחים ריוח באמצע (ראה להלן ה"ט), ולא על גבי המערכה ממש, וכאבא שאול שם צז, א – במשנה, שאומר שמה שכתוב "ונתת על המערכת" הכוונה סמוך למערכת, כמו שנאמר (במדבר ב, כ) "ועליו מטה מנשח", וכן דעת רבי, שם צז, א. (12) ראה שם צז, א – במשנה. וראה ב'סיפרא' אמור פ"ח ה"ז: "רבי שמעון אומר, נאמר כאן (ויקרא כד, ז)

ויתמהמה (בראשית יט, טז) ויתעכב, לפיכך תיקנו לו שיקח מלחם הפנים שתי ככרות בלבד", ע"ש. "נמצא לפירוש זה, כשחל יום-טוב ביום שני בשבת שקודם יום-טוב, משמר היוצא נוטל עשר והנכנס נוטל שתיים, וכשחל יום-טוב האחרון להיות בחמישי שאחר המועד, משמר הנכנס נוטל עשר והיוצא נוטל שנים" (כסף-משנה). וראה ברש"י ובראב"ד שמפרשים המשנה באופן אחר. (90) להלן כתב רבינו "שהרי לא נשאר להם לעבודה הם לבדם, אלא יום אחד וכו'", וזה לא שייך בעצרת, שאינה אלא יום אחד בלבד – כיון שביום העצרת הם מתעצלים ואינם באים שם, מפני שיש אחרים, גם אחר-כך אינם באים בשביל יום אחד שנשאר, כשחל עצרת ביום חמישי, שכיון שלא באו לעצרת מתעצלים הם גם אחריה. וכמו כן כשחל עצרת בשני, מתעצלים הם ביום הראשון, מפני שאין להם אלא אותו היום לבד כי למחרת חל עצרת, ואף כי לאחר העצרת לא יתעצלו שנשארו ארבעה ימים לעבודה, מתעצלים הם ביום הראשון (לחם-משנה). (91) הוא המשמר שעבד לבדו בכל ימות השבוע. באופן שאם היה יום-טוב הראשון של חג בשני בשבת, וחולקים בשבת שלפני החג, המשמר היוצא הוא המשמר שזמנו קבוע שמקבל עשר חלות. והנכנס הוא המקבל שתי חלות בלבד, ואם חל יום-טוב האחרון להיות בחמישי בשבת, המשמר הנכנס הוא המשמר הקבוע, המקבל עשר חלות, והמשמר היוצא הוא המקבל שתי חלות בלבד. (92) היינו באופן שחל יום-טוב הראשון של חג להיות בשני בשבת. שהרי באופן שחל יום-טוב האחרון של חג להיות בחמישי בשבת – היוצא הוא המקבל רק שתי חלות בלבד (ראה למעלה). (93) ולפיכך אינם מקבלים אלא שתי חלות בלבד.

יד. פֶּהֶן גְּדוֹל לְעוֹלָם נוֹטֵל מִכָּל מִשְׁמֵר חֲצֵי הַחֳלוֹת
שְׁזָכָה בְּהֵן⁹⁴; שְׁנָאָמֵר: וְהִיתָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו -
מִחֻצָּה לְאַהֲרֹן וּמִחֻצָּה לְבָנָיו, וְאֵין פֶּהֶן גְּדוֹל נוֹטֵל
פְּרָסֵט⁹⁵, שְׁאֵין זֶה כְּבוֹדוֹ⁹⁶.

(94) כדעת רבי, ביומא יז: והיינו שלש חלות מזה ושלש חלות מזה. ואף כי ביומא שם אמרו, שאינו נוטל אלא חמש – אין זה אלא לר' יהודה הסובר שמשמר היוצא נוטל חמש, ומשמר הנכנס – שבע. חמש כמשמר היוצא, ושתיים שכר הגפת דלתות, וכהן גדול אין לו מחצה אלא מעשר. אבל לדעת רבינו, הנכנס נוטל שש, והיוצא נוטל שש (ראה למעלה הלכה יב). (95) כלומר, חלה פרוסה (=חתיכה). (96) כאביי ביומא שם, ולא מצאנו שום חולק עליו בזה.

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

(1) תתבאר בו מצות-עשה של סידור לחם הפנים על השולחן בכל שבת.

א. מִצְוֹת עֲשֵׂה לְסֵדֵר לֶחֶם הַפָּנִים בְּכָל יוֹם שֶׁשֶׁת
עַל הַשְּׁלֶחָן לְפָנֵי ה' בְּהִיכָל³, שְׁנָאָמֵר: בְּיוֹם הַשֶּׁשֶׁת
בְּיוֹם הַשֶּׁשֶׁת יַעֲרֹכְנוּ הַפָּהֶן וְגוֹמֵר.

(2) ראה 'ספר המצוות' עשה כז. (3) שמות כה, ל: "ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד". ובויקרא כד, ו "ושמת

קסב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י' ניסן - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

30) "דהכי שפיר מילתא, דאותן המסדרין העבודה יהיו בצפון, וקדושת צפון חמירא" (= דשחיתת קדשי קדשים בצפון) - רש"י במשנה שם, וראה למעלה פ"ד הי"ב. 31) "וסתמא כמאן דאמר שולחנות מזרח ומערב מונחין, ורוחבן צפון ודרום" (רש"י שם). וכן פסק רבינו למעלה פ"ג מהל' בית הבחירה הי"ב. 32) את הלחם בשבת שעברה. 33) הלחם החדש. 34) כלומר, בעת ובעונה אחת, ועד שלא יגביהו המושכים מן השולחן אלו מיד מניחים אלו, שלא ישאר השולחן בלי לחם, אף לשעה קלה. 35) שם במשנה, וכדברי תנא-קמא, ולא כדברי רבי יוסי.

17 ה. יצאו ונתנו את הלחם שהוציאו על שלחן זהב 18 אחר שהיה באולם³⁶, והקטירו הבזיכין, ואחר כך 19 מתלקין החלות³⁷. ואם חל יום הפפורים להיות 20 בשבת³⁸ - החלות מתחלקות לערב³⁹.

36) שם במשנה: "שני שולחנות היו באולם מבפנים על פתח הבית, אחד של שיש ואחד של זהב, על של שיש נותנים לחם הפנים בכניסתו, ועל של זהב ביציאתו, שמעלין בקודש ולא מורדין, ואחד של זהב מבפנים שעליו לחם הפנים תמיד". והביא רבינו כל זה למעלה פ"ג מהל' בית הבחירה ה"ז ('חידושים ומקוריים' מבעל 'מנחת חינוך'). ולא הביאו כאן, לפי שכאן מדובר במה שנעשה בשבת, ואילו הנחת הלחם על שולחן של שיש היה בערב שבת, כמפורש בתוספתא (מנחות פ"א עמ' 530 16). 37) שם במשנה: "הקטירו הבזיכים, והחלות מתחלקות לכהנים", וראה למעלה פ"ד ה"י, כי "אין אוכלין את הלחם עד שיקטירו שני בזיכי לבונה על האש". 38) שאי אפשר לאכלו ביום. 39) שם במשנה, ולערב דווקא ולא למחרת, שהרי הוא נפסל בלינה, ראה רש"י שם.

21 ו. כיצד מעשה לחם הפנים? מביא ארבע ועשרים 22 סאים⁴⁰ חטים⁴¹ הראויין למנחות⁴², ושפין אותם⁴³ 23 ובוטטין בהן⁴⁴ פשאר חטי מנחות⁴⁵, וטוהנין 24 אותן, ומנפין מהן פאחת עשרה נפה ארבעה 25 ועשרים עשרון סלת⁴⁶, ועושין מהם שתים עשרה 26 חלות⁴⁷ מצות⁴⁸. לא נפה אותם פאחת עשרה נפה, 27 או שלא הוציאן מעשרים וארבע סאים, הואיל 28 ונעשו סלת מקל מקום - פשרות⁴⁹; לא נאמרו 29 השעורין האלו אלא למצוה.

40) משנה במנחות עו, ב. ובגמרא שם, אמרו: "מאי טעמא, כיון דמחטיים אתו ומישן אתו (= מתבואה ישנה), עשרון מובחר נפק מסאה" (וראה להלן פ"ח ה"ד), הרי ארבעה ועשרים עשרונים לשתים עשרה חלות, שכל אחת היא שני עשרונים, ראה למעלה ה"ב. 41) ואף כי נאמר (ויקרא כד, ה) "ולקחת סולת" - ניקחת גם חטים, ולמדו כן (מנחות עו:); ממה שנאמר "ולקחת", "ולקחת מכל-מקום". ואע"פ ששאר המנחות אינן באות אלא סולת - בלחם הפנים שהוא בא מעשרים וארבעה עשרונות בכל שבוע, חסה התורה על ממונם של ישראל, והתירה לקנותו כשהוא חטים, שמחירו בזול יותר, ואילו קנו אותו סולת, היה

אזכרה (= "והיתה ללחם לאזכרה"), ונאמר להלן (צ"ל: למעלה) (שם ב, טז) אזכרה (= והקטיר הכהן את אזכרתה"), מה אזכרה להלן מלא הקומץ, אף כאן מלא הקומץ". 13) שם צו, א - במשנה. 14) 'סיפרא', שם. וראה גם בתוספתא מנחות פ"א. 15) כלומר, תחתית הבזיכין לא היו עגולים ככל בזיכי המקדש כ"אם היו שטוחים. ראה פסחים סד, א. 'סיפרא' שם ה"ו, ותוספתא שם. 16) ולא הניחם על גבי הלחם, משום שלא יבצעו את הלחם ('סיפרא' שם).

1 ג. שני הסדרים מעפבין זה את זה¹⁷, ושני הבזיכין 2 מעפבין זה את זה¹⁸, והסדרין והבזיכין מעפבין זה 3 את זה¹⁹. ואין מונחין את השלחן אלא בלחם 4 הפנים בשבת²⁰. מיום השבת ליום השבת מוציאים 5 את הלחם שהוא שם על השלחן משבת שעברה 6 ומסדרין לחם אחר²¹. וזה שמוציאים הוא שחולקין 7 שתי המשמרות²², הנקנסת והיוצאת²³, עם פהן 8 גדול²⁴, ואוכלין אותו.

17) משנה, מנחות כז, א. כלומר אם לא עשו שני הסדרים, לא קיימו מצות לחם הפנים. 18) משנה, שם. 19) משנה, שם. וב'סיפרא' שם ה"ו, וכולם נלמדו בגמרא שם ממה שנאמר (ויקרא כד, ט), "מאשי ה' חק עולם", וכל מקום שנאמר "חוקה" הוא לעיכוב. 20) משנה, שם מט, א. ותוספתא שם פ"ז, ו'ספרי' פנחס (במדבר כח, ח). והטעם שדווקא בשבת ולא בחול הוא משום שכתוב (ויקרא שם ח) "ביום השבת יערכנו". ו"ענין חינוך הרגל אומר שכל דבר שקרב על המזבח החיצון בראשונה היא עולה של שחר, וכן הלחם שנותנים על השולחן אינו אלא ביום השבת וכו' ולשון חינוך שם מושאל בדברים האלה לתחילת המעשים לפי שזה הכלי מרגילים אותו בעבודה דרך דומיא (= משל) לאדם בתחילה, שמלמדים אותו שום חכמה או שום מדה להרגיל עצמו בה עד שתהא קבועה בו" (פירוש המשנה). 21) כל זה מבוואר במנחות צט, ב. ושבת קלג, ב. ותוספתא מנחות פ"א, ו'סיפרא' אמור, שם. וראה להלן ה"ד כיצד מסדרין את הלחם. 22) שם ושם. ובסוכה נו, א. ויומא יח, א. 23) ראה למעלה פ"ד ה"טיב. 24) ראה למעלה שם הי"ד.

9 ד. וכיצד מסדרין את הלחם?²⁵ ארבעה כהנים 10 ונקנסים, שנים פינך שני סדרין²⁶ ושנים פינך שני 11 בזיכין²⁷. וארבעה מקדימין לפניהם²⁸, שנים לטל 12 שני סדרים ושנים לטל שני בזיכין שהיו שם על 13 השלחן²⁹. הנקנסין עומדין בצפון³⁰ ופניהם 14 לדרום³¹, והיוצאין עומדים בדרום ופניהם לצפון. 15 אלו מושכין³² ואלו מניחין³³, וטפחו של זה בתוף 16 טפחו של זה³⁴; שגאמר: לפני תמיד³⁵.

25) כל זה במשנה מנחות צט, ב. 26) שתי מערכות של לחם הפנים, שש לכל מערכת. 27) עם לבונה. 28) כלומר נוסף לארבעה הכהנים הנ"ל, מקדימים עוד ארבעה כהנים ונקנסים לפניהם. 29) משבת שעברה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י' ניסן - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קסג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

תהא בלשון אותם, שמשמע שהיה נותן שתיים בשני דפוסין יחד בתנור" (רש"י שם).
 4 ח. וְשִׁלְשָׁה דְּפוּסִין⁵⁵ שֶׁל זֶהְבֵּי⁵⁶ הָיוּ לָהֶם: אֶחָד
 5 שְׁנוֹתָנִין בּוֹ הַחֲלָה וְהָיָא בְּצֶק; וְהִשְׁנִי שְׂאֵפוֹן אוֹתָהּ
 6 בּוֹ⁵⁷; וְהִשְׁלִישִׁי שְׁנוֹתָנִין אוֹתָהּ בּוֹ כְּשֵׁרוּדָה אוֹתָהּ מִן
 7 הַתְּנֹר, כְּדִי שְׂלֵא תִתְקַלְקַל⁵⁸.

(55) כלומר, שלש תבניות. ברייתא שם, ותוספתא פ"א שם, וסיפרא' שם ה"ב. (56) כך הוא בתורה (שמות כה, כט) שהקערות שהם הדפוסים היו של זהב, אבל רש"י בחומש (שם) כתב שהדפוסים שאופין אותו בהם היו של ברזל (הר המוריה). וראה 'מעשה רוקח' כאן. (57) "והוא גדול מעט מן הדפוס הראשון" (רבינו גרשום' שם), כלומר גבוה מן הראשון, ואילו בגדלו נשמע מדברי הגמרא כי הדפוס השני היה כראשון, שאם לא כן, מה מקשה "וליהדרה לדפוס קמא". (58) שם במשנה ובגמרא. ולפי שהיא דקה, אם לא היה נותנה בדפוס, היתה מתקלקלת (רבינו גרשום). ומכיון שלאחר האפיה היא מתנפחת ולא יכול להחזירה לדפוס הראשון - היה צורך בדפוס שלישי, שהוא גדול יותר מהדפוסים הקודמים (שם, בגמרא).

8 ט. כָּל חֲלָה מִהֶן מְרַבֵּעַת⁵⁹, שְׁנָאֵמַר: לָחֵם הַפָּנִים -
 9 שְׂיֵהִיוּ לוֹ פָּנִים רַבִּים⁶⁰. אַרְךָ כָּל חֲלָה מִהֶן עֲשָׂרָה
 10 טְפָחִים, וְרַחְבָּהּ חֲמִשָּׁה טְפָחִים⁶¹, וְרוּמָהּ⁶² שְׁבַע
 11 אַצְבָּעוֹת⁶³. וְהִשְׁלַחַן אֲרָפוֹ שְׁנֵים עָשָׂר טְפָח, וְרַחְבּוֹ
 12 שֵׁשָׁה טְפָחִים⁶⁴. נֹתֵן אַרְךָ הַחֲלָה עַל רַחַב הַשְׁלַחַן⁶⁵,
 13 נִמְצְאָת הַחֲלָה יוֹצֵאת שְׁנֵי טְפָחִים מִכָּאן וְשְׁנֵי
 14 טְפָחִים מִכָּאן. וְכוּפֵל אֶת הַיּוֹצֵא מִכָּאן וּמִכָּאן,
 15 וְיִשְׂאָר בֵּין שְׁנֵי הַקְּצוּוֹת רֵוַח בְּאֶמְצַע⁶⁶. וְכֵן מְנִיחַ
 16 חֲלָה עַל גְּבִי חֲלָה⁶⁷, עַד שְׁעוּרָף שֵׁשׁ חֲלוֹת⁶⁸. וְכֵן
 17 עוֹשֶׂה בְּצַד הַמְעַרְכָּה שְׁנֵיהֶ שֵׁשׁ חֲלוֹת.

(59) כלומר, לא עגולה. אבל לא היתה מרובעת ממש, שהרי ארכה עשרה טפחים ורחבה חמשה, ראה להלן ('תוספות יום טוב' מנחות פ"א מ"ד). ומקורו בברייתא שם צה, א: "כמין כוורת היה לה בתנור, ודומה כמין טבלא מרובעת". ומפשטות הלשון משמע שהיא מרובעת גם למטה. ולא כרבי יוחנן (שם צד:) שאמר שהיתה כמין ספינה, שצרה למטה ורחבה למעלה, אלא כרבי חנינא (שם) שהיה קשיש מרבי יוחנן (כסף-משנה). (60) במשנה, שם צו, א: "לחם פנים, שיהא לו פנים". ובפירוש המשנה שם: "שיהיו לו פנים הרבה". (61) במשנה שם לדברי הכל, ולא נחלקו שם אלא במידת השולחן. (62) גבוהה. (63) כן פירש רבינו מה ששינונו שם במשנה ו'וקרנותיו שבע אצבעות', כלומר גבוהה שבע אצבעות (כסף-משנה). ורש"י שם פירש באופן אחר. והעיר הרש"ש שם ממה שאמרו בפסחים לו, א - שלחם הפנים היה עוביו (=גובהו) טפח, וטפח אינו אלא ארבע אצבעות באגודל ושש אצבעות בורת (מנחות מא:). ואפשר שהכוונה לטפח שזקק שהוא גדול מטפח עב. (ויחכן כי הסוגיא בפסחים היא לדעת בן זומא (מנחות, שם) שאמר "לחם פנים" - "שיהא לו פנים", וכוונתו לחלוק על מה שאמר תנא-קמא שגבהו שבע אצבעות, ועל זה אמר

ביוקר (גמרא, שם). (42) ראה למעלה פ"ז מהל' איסורי מזבח ה"ד. (43) "שיפה הוא גזור מן 'ישופך ראש' (בראשית ג, טו), ועניינו שיכו החיטה בידיים בכח עד שמעביר מעליה העפר" (פירוש המשנה, מנחות עו:). (44) "בעיטה שדורסים אותה ברגל עד שהיא נשברת" (פירוש המשנה, שם). (45) הטענות שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה (שם עו). במשנה. וראה למעלה הל' איסורי מזבח שם ה"ה). (46) כן הוא שם במשנה: לחם הפנים עשרים וארבע עשרונים מעשרים וארבע סאין וכו' והיה מנופה ב"א נפה. כלומר מנפה את הקמח עד שתהיה סולת מוכחרת, וכל נפה נופה מאלו הנפות, היתה דקה יותר מחברתה, ראה בפירוש המשנה שם. (47) ראה למעלה ה"ב. (48) כמפורש במנחות נו, א - בדברי רבי עקיבא, שממה שאמרה התורה (ויקרא ב, יא) "כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ", למדו "אשר תקריבו, לרבות לחם הפנים לחימוץ", היינו שאסור להחמיצו. וראה למעלה פ"ב הי"ט. (49) כן כתב רבינו בפירוש המשנה מנחות פ"ו מ"ז. ומקור הדבר, שאפילו בפחות או יותר מעשרים וארבעה סאין - כשר, הוא בברייתא במנחות שם: "תנו רבנן, כל המנחות שריכה במדת עשורון או שמיעט במדת עשורון - פסולות, ריכה במדת סאין או שמיעט במדת סאין שלהן - כשרות". וכ"ה בתוספתא מנחות פ"ח. אבל הדין הזה שאם לא נפה אותם באחת-עשרה נפה - כשרים, לא מצאנו מקורו. ולהלן פ"ח ה"ה, גבי עומר ושתי הלחם, לא הביא זאת. ועי' בתוספות יום טוב' שם.

1 ז. לִישְׁתָּן וְעִירִכְתָּן - בַּחוּץ⁵⁰, וְאֵפִיתָן - בַּפָּנִים
 2 בְּעִזְרָה⁵¹, כְּשֵׂאֵר הַמְּנַחֹת⁵². וְלִשְׁתִּין אוֹתָן אַחַת
 3 אַחַת⁵³, וְאֹפִין אוֹתָן שְׁתֵּים שְׁתֵּים⁵⁴.

(50) כלומר, חוץ לעזרה, מנחות צה, ב - במשנה. בית היה מחוץ לעזרה המיועד לבישול המנחות, ובית פגי שמו (ראה בפירוש המשנה, מנחות פ"א מ"ב). (51) משנה, מנחות ה"ז. ו"הסיבה שמחמתה מותר ללוש אותם חוץ לעזרה ולא יהא מותר לאפות אלא בעזרה, לא נתבארה בגמרא" (פירוש המשנה שם, וראה ב'מעשה רוקח'). ובקושיית הגמרא (מנחות שם), כיון שאפיייתם בעזרה, נתקדשו, וכיון שאפיייתן בערב שבת, למה אינם פסולים בלינה? תירץ ב'אור שמח' (פ"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ג) שאין כלי שרת מקדשין שלא בזמנם, כמפורש במנחות ק, א. וה'חתם סופר' ('אורח סי' קכה) תירץ לפי דברי רבי (מנחות מח.) ששחיתת הכבשים מקדשת את הלחם, וכל זמן שלא נשחטו אין כאן אלא קדושת דמים, שאינה נפסלת בלינה. (52) כלומר, אפיייתו בפנים כשאר המנחות, אבל לישתן ועריכתן אינן כשאר המנחות, שהרי שאר המנחות גם לישתן ועריכתן בפנים. ראה למעלה פ"ב מהל' מעשה הקרבנות הכ"א-כג. וראה 'מעשה רוקח'. (53) משנה, מנחות צד, א. ובגמ' שם אמרו "מנא הני מילי: (ה) תנו רבנן, שני עשורונים יהיה החלה האחת (ויקרא כד, ה), מלמד שנילושת אחת אחת". (54) שם במשנה. ובגמרא שם אמרו "ומנין שאפיייתן שתיים שתיים, תלמוד-לומר (שם שם, ו) ושמת אותם". "שימה ראשונה שאתה עושה מהם, דהיינו בתנור,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אמאי לא דחי שבת, שכתב כי איסור זה הוא מחמת שנראה כבונה וסותר, וה'תוספות' שם ד"ה לא, כתבו שאינו אלא משום טלטול מוקצה, והוא מן השבותים שגזרו עליהם במקדש, עיי"ש. וב'סיפרא' (אמור פ"ח ה"ח) הסמיכו זאת לפסוק "יערכנו", ודרשו: יערכנו, אין עורך עמו קנים בשבת. וראה ב'תפארת ישראל' פ"א שם מ"ו אות מא, ובגליון הרמב"ם להגאון רבי עקיבא איגר. 76) כן הוא במשנה, שם. והיינו בין שני הסדרים. ראה למעלה ה"ט וה"ב. וה'תוספות' שם צו, א - ד"ה לאורכו, כתבו כי לא על השולחן ממש היה מניחו אלא על הרצפה לאורך השולחן. וראה 'תוספות יום טוב' שם. 77) בגמ' שם צו, א - איתא "במוצאי שבת", ובתוספתא מנחות פ"א - איתא "אחר שבת", וצריך לומר שכן גם כוונת רבינו: אור ליום אחד בשבת (הר המוריה).

- יב. סדר⁷⁸ הלחם בשבת כמזונו, ולא הניח עמו
 בזיכין לבונה עד למחר⁷⁹, ולשבת הפאה הקטיר
 הזיכין⁸⁰ - נפסל הלחם⁸¹ ואינו קדוש⁸². וכן אם
 סדר הלחם והזיכין באחד בשבת⁸³ והקטיר
 הזיכין לאחר שבת הפאה - הלחם אינו קדוש
 ונפסל. אבל אם הקטיר הזיכין בשבת⁸⁴ - [לא]⁸⁵
 נפסל הלחם⁸⁶.

78) משנה, מנחות ק, א - בבבא ראשונה. 79) כלומר, סידר רק את הלחם כמזונו אבל לא סידר את הזיכין כמזונותם בשבת (ראה למעלה ה"ד), אלא סידרם לאחר השבת. 80) והרי היו הזיכין מונחים על השולחן פחות משבעה ימים. 81) לפי שלא קרב המתיר כמזונו. וכאן לא מועיל להניח עד השבת הבאה, כיון שהלחם הונח כדי ושהה על השולחן כמזונותו (רש"י שם). 82) ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא, ראה שם במשנה. אבל ראה רש"י שם שמפרש כי הלחם הוא קדוש, ומה שאין חייבין עליהן משום פיגול (אם הקטירן על-מנת לאכול מן הלחם למחר) שלא קרב המתיר כמזונותו. ומה שלא חל נותר על הלחם, משום שהלחם אינו ראוי לאכילה. וכמו כן אינו חייב הטמא שאכלו, משום שרק הניתר לטהורים חייבים עליו משום טומאה, ואילו לחם זה לא ניתר לטהורים. 83) נראה שכן גרס רבינו בבבא השניה, שם: "סידר את הלחם ואת הזיכין (בשבת) (באחד בשבת) והקטיר את הזיכין לאחר שבת - פסול" ('תוספות יום טוב' שם). ועיי' בפירוש המשנה, שם. 84) כלומר בשבת שניה, שעכשיו עבר עליהם הזמן הצריך להם, דהיינו משבת לשבת (לחם-משנה). 85) כן הוא בספר ישן (כסף-משנה) ובכתב-יד קדמון ('מעשה רוקח'). 86) שהרי עבר עליהם הזמן הצריך להם, כנ"ל.

- יג. פיצד יעשה⁸⁷ בלחם ובזיכין שפדרן לאחר
 השבת? ויניחם⁸⁸ שם על השלחן עד שיעבר עליהן
 יום השבת והן מסדרין, ואחר כך יקטיר הזיכין
 לשבת הפאה אחר השבת שיעבר עליהן והן
 מסדרין. שאפלו נשאר הלחם עם הזיכין על
 השלחן פמה שבתות⁸⁹ - אין בכך פלום.

שיהיו לו פנים ואין פנים פחותים מטפח (סוכה ה:), ורבינו פסק כתנא-קמא. או אולי כוונת רבינו כאן לאחר האפיה, שאז היה גבהו שבע אצבעות, ובפסחים שם - היינו לפני האפיה. וראה ב'מעשה רוקח'. 64) כרבי מאיר במנחות צו, א. שמה שנאמר (שמות כה, חג) "ועשית שולחן עצי שטים, אמתיים ארכו ואמה רחבו", הוא באמה בת ששה טפחים ולא כרבי יהודה (שם) שאמר שהכוונה לאמה בת חמשה טפחים, והלכה כמותו משום שגם אבא שאול (שם במשנה) סובר כן, ראה למעלה ה"ב (כסף-משנה). 65) שם במשנה. ומשום שאורך החלה כמעט כאורך השולחן, ורחבו כמעט כרוחב השולחן, ומכיון שהיו שתי מערכות לא היה אפשר להניחם כ"אם אורך החלה לרוחב השולחן ('קריית ספר' שם הרב דוראן ז"ל). 66) כלומר, אחר שהוא כופל את הטפחים מכאן ומכאן, נשאר ריוח בין שני הכפלים (והוא כמין כ"ף ב. וראה במשנה, שם: "כופל טפחיים מכאן וטפחיים מכאן, וטפחיים ריוח באמצע", ופירושו רש"י ורבינו גרשום' כי היו טפחיים ריוח בין שני הסדרים, שהרי אורך השולחן שנים עשר טפחים, ורוחב החלה חמשה טפחים, ובשני הסדרים יחד היו עשרה טפחים, הרי שנשאר ריוח של שני טפחים בין שני הסדרים, אבל מדברי רבינו נראה שלא גרס 'וטפחיים ריוח באמצע' כ"אם 'וריוח באמצע'. והיינו ריוח שבין הכפלים. 67) ראה למעלה ה"ב. 68) ראה למעלה, שם.

1. אין אפית לחם הפנים דוחה את השבת⁶⁹
 2. ולא את יום טוב⁷⁰; אלא בערב שבת אופין
 3. אותן, ועורכין אותן למחר⁷¹. ואם חלו שני
 4. ימים טובים של ראש השנה להיות בתמישי
 5. ובערב שבת⁷² - אופין אותן מיום רביעי⁷³.

69) משנה, שם צה, ב. 70) כלומר, אם חל יו"ט ביום ו', אין אופין אותן ביום טוב אלא בערב יום טוב (שם ק: במשנה), שאין אופין ומבשלים ביום טוב אלא מה שאוכל באותו היום בלבד (פירוש המשנה, שם). 71) יש להשלים כאן: ואם חל יום טוב בערב שבת - אופין אותו בערב יום טוב. וכן הוא במשנה, שם. 72) כגון שלא באו עדים ביום שלשים של אלול, שנוהגים באותו יום קודש ולמחר קודש (פ"ה מהל' קידוש החדש ה"ח). 73) שם במשנה.

6. לא סדור הקנים⁷⁴ ולא נטילתן דוחה את
 7. השבת⁷⁵; אלא מערב שבת נכנס ושומטין ונותנן
 8. לארץ השלחן⁷⁶, ובאחד בשבת⁷⁷ נכנס ומכניס את
 9. הקנים בין החלות.

74) ראה למעלה ה"ב, כי בין כל שתי חלות היו שלושה קנים של זהב כדי שתהיה הרוח מנשבת בו. 75) משנה, שם צו, א. ואף-על-פי שהתורה אמרה לתת הקנים בין החלות - אינם דוחים את השבת, שכשם שאמר רבי עקיבא "כל מלאכה שאפשר לה לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת" - כמו כן מלאכה שאפשר בלעדה, אינה דוחה את השבת, והרי סידור הקנים הוא כדי שתהא הרוח מנשבת ביניהם ולא יתעפשו החלות, ובשיעור הזמן הזה של יום השבת, אין חשש לכך (גמרא שם צו.). וראה רש"י שם ד"ה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"א ניסן - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קסה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

15 שְׁנֵטְמָא אַחַד מִן הַבְּזִיכִין⁹⁸ - הַטְּמָא בְּטַמְאָתוּ
16 הַתְּשֹׁהוּר בְּטַהֲרָתוּ.

96 שם בגמרא: "אמר רבי אליעזר, לא פרקה ממש אלא כיון שהגיע זמנם לפרק אע"פ שלא פירקה, כמי שפירקה דמיא". 97 משנה, מנחות יד, ב - כחכמים ולא כרבי יהודה. 98 ברייתא שם טו, א. כחכמים ולא כרבי יהודה.

יום שישי י"א ניסן ה'תשע"ז

פֶּרֶק שְׁשִׁי

1 יבאר בו סדר העבודות התמידיות בכל יום, ועל מה היו אומרים שירה.

17 א. סֵדֵר עֲבוּדוֹת הַתְּמִידוֹת בְּכָל יוֹם כֶּף הוּא: סְמוּךְ
18 לְעֵלוֹת הַשֶּׁחֶרֶת יָבֹא הַמִּמְנָה שְׁעַל הַפְּסוּטוֹת³ וְנִקְיֵשׁ
19 עַל הָעֶזְרָה⁴ וּפּוֹתְחִין לֹא⁵. וּמְבַלְשִׁין אֶת כָּל הָעֶזְרָה⁶.
20 וּמַצְמִידִין עוֹשֵׂי חֲבֹתֵיךָ לְעֵשׂוֹת הַחֲבֹתִין. וְכָל
21 הַכְּהֻנִּים שְׁשָׁם כֶּבֶד טָבְלוּ קֶדֶם שְׂיָבֹא הַמִּמְנָה וְלָבְשׁוּ
22 בְּגָדֵי כְהֻנָּה, וְיָבֹאוּ וְיַעֲמִדוּ בְּלִשְׁפַת הַגְּזִית⁸ וְיַפְּיִסוּ
23 פִּיֵם רֵאשׁוֹן וְשֹׁנִי⁹ וְיִזְכְּרוּ כָּל אֶחָד בְּמִלְאֲכָתוֹ, כְּמוֹ
24 שְׂבָאֲרָנוּ. וּמִתְחִיל זֶה שְׁזָכָה בְּתְרוּמַת הַדִּשָּׁן¹⁰ וְתוֹרֵם
25 עַל הַסֵּדֶר שְׂאֲמַרְנוּ, וְאַחֵר כֶּף מְסֻדֵר מְעַרְכָּה
26 גְּדוּלָה¹¹, וְאַחֵר כֶּף מְסֻדֵר מְעַרְכָּה שְׁנִיָּה¹², וְאַחֵר כֶּף
27 מְעַלָּה שְׁנֵי גִזְרֵי עֲצִים וּמִנְיָחֵן עַל מְעַרְכָּה גְּדוּלָה
28 לְהַרְבּוֹת הָאֵשׁ. וְאַחֵר כֶּף נִכְנְסִין לְלִשְׁפַת הַפְּלִים¹³
29 וּמוֹצִיאִין כָּל כְּלֵי הַשֶּׁרֶת הַצָּרִיכִין לָהֶן כָּל הַיּוֹם¹⁴.
30 וּמַשְׁקִין אֶת הַתְּמִיד מִיָּם¹⁵, וְזֶה שְׁזָכָה בְּשַׁחֲיֻטּוֹ
31 מוֹשְׁכוֹ לְבֵית הַמִּטְבָּחִים, וְהוֹלְכִין אַחֲרָיו הַכְּהֻנִּים
32 שְׂזָכוּ לְהַעֲלוֹת הָאֵיכָרִים¹⁶, וְשׁוֹהִין שָׁם עַד שְׁפּוֹתְחִין
33 שְׁעַר הַהֵיכָל הַגְּדוֹל¹⁷, וּבִשְׁעַת פְּתִיחַת הַשְּׁעַר
34 שׁוֹחֲטִין אֶת הַתְּמִיד¹⁸. וְאַחֵר כֶּף נִכְנְסִין לְהֵיכָל שְׁנֵי
35 כְּהֻנִּים¹⁹: הָאֶחָד שְׁזָכָה בְּדִשּׁוֹן הַמְּזֻבָּח הַפְּנִימִי,
36 וְהַשֵּׁנִי שְׁזָכָה בְּדִשּׁוֹן הַמְּנוֹרָה.

2 ראה משנה תמיד כו. "וכי באיזה שעה בא הממונה לא כל העתים שוות, פעמים שהוא בא מקרות הגבר או סמוך לו מלפניו או מאחוריו", ובפירוש המשנה שם: "וקריאת הגבר וכו' שהיה מכריז במקדש בעלות השחר ורצה לומר קרוב לעלות השחר". 3 למעלה בהלכות בית הבחירה שם כתב רבינו: "יבוא הממונה של מקדש". 4 שם במשנה "הממונה בא ודפק עליהן", ובפירוש המשנה שם: "ולשון דופק מורה על המקיש בפתח בנחת, כמו קול דודי דופק" (שיר השירים ה, ב), וראה למעלה בהלכות בית הבחירה שם כי "היה דופק על הכהנים שבבית המוקד", וכן נשמע מדברי המשנה שם כח. "ומשום שחציו של בית המוקד היה בנוי בקדש, לכך קורא לו רבינו, עזרה". 5 שם במשנה. וראה שם כח. במשנה ולמעלה בהלכות בית הבחירה שם, כי אחרי שפתחו לו הכהנים את בית המוקד היה נוטל את המפתח ופתח את הפשפש (=השער הקטן) שהיה אצל השער הגדול שבין בית המוקד לעזרה ונכנס

87) כלומר, מה שכתבנו למעלה "שלא נפסל הלחם", אין זה דין של דיעבר בלבד, אלא גם לכתחילה עושה כן (לחם-משנה). 88 בבא שלישיית במשנה שם, וכוונתה כמה מקורות (ראה שו"י נוסחאות שם) שלא גרסו שם "פסול". 89 במשנה שם: "ימים רבים". אבל כן נראה בובחים פז, א. כי אין לינה פוסלת בראשו של שולחן, כשם שלא פסלה בראשו של מזבח (לחם-משנה).

1 יד. סֵדֵר אֶת הַלֶּחֶם וְאֶת הַבְּזִיכִין בְּשַׁבַּת כְּמַצּוֹתָן,
2 וְהַקְטִיר אֶת הַבְּזִיכִין לְאַחַר הַשַּׁבַּת, בֵּין לְאַחַר שַׁבַּת
3 זוּ בֵּין לְאַחַר שַׁבַּת אַחֲרֵת הַבָּאָה - נִפְסַל הַלֶּחֶם. וְהָיָה
4 הוּא כְּקִדְשִׁים שְׁנִפְסְלוּ, שְׁחִיבִין עֲלֵיהֶן⁹⁰ מִשּׁוּם פְּגוּל
5 וְנוֹתֵר וְטָמֵא, כְּמוֹ שְׂחִיבֵיבָר⁹¹.

90 תוספתא מנחות סוף פ"א (תוספות יום-טוב). ואין לזה סתירה מן הבבא השניה במשנה שם: "סידר את הלחם ואת הבזיכין בשבת, והקטיר את הבזיכין לאחר שבת - פסול, ואין חייבין עליהן משום פיגול ונותר וטמא", שהרי רבינו גרס שם: "סידר את הלחם ואת הבזיכין באחד בשבת", ראה למעלה ה"ב. ובעל 'חזון איש' כתב שצריך להגיה "שאין חייבין עליהן", שהרי "כל שיש לו מתירין אין חייבין עליו משום פיגול או משום נותר או משום טמא עד שיקרבו מתיריו כהלכתן" (פ"ח מהל' פסולי המוקדשין הט"ז). 91 בהל' פסולי המוקדשין, שם.

6 טו. נִפְרְסָה⁹² חֲלָה אַחַת מִן הַלֶּחֶם: אִם עַד שְׁלֹא
7 הִסִיר הַלֶּחֶם מֵעַל הַשִּׁלְחָן נִפְרְסָה - הַלֶּחֶם פְּסוּל⁹³,
8 וְאִינוּ מְקַטְרִים עָלָיו אֶת הַבְּזִיכִין⁹⁴; וְאִם אַחֵר שֶׁהִסִיר
9 הַלֶּחֶם נִפְרְסָה - הַלֶּחֶם פְּסוּל, וּמְקַטְרִים עָלָיו אֶת
10 הַבְּזִיכִין⁹⁵.

92 נחסרה. 93 ברייתא מנחות ח, א, ט, ב. ותוספתא שם פ"א. ולמדו זאת (שם יב:): ממה שנאמר (ויקרא כד, ט) "קודש קדשים הוא", כלל את שתי-עשרה החלות בלשון יחיד "הוא", לומר לך שצריך שכולן תהינה שלימות. ואם לאו - פסולות. 94 דהויא לה כמנחה שחסרה קודם קמיצה, שנאמר בה (שם ב, ט) "מן המנחה", פרט לשחסרה קודם קמיצה (שם ט); ראה 'קריית ספר'. כאן. ואם כי כמנחה שחסרה קודם קמיצה מביא מתוך ביתו וימלאנה (ראה להלן פ"א מהל' פסולי המוקדשין הט"ז) - בלחם הפנים אינו יכול להביא מתוך ביתו, שהרי צריך שיהא הלחם על השולחן מהשבת שעברה, וראה ב'שיטת מקובצת' שם ח, א - אות א. 95 ברייתא ותוספתא שם. ומשום שזה דומה לשיריים של מנחה שחסרו בין קמיצה להקטרה, שמקטיר קומץ עלייהו ושיריים אסורים באכילה (שם בבגמרא, וראה 'קריית ספר' כאן). וראה בתוספתא שם, שאם הוקטרו הבזיכים ואחר-כך נפרס הלחם - הלחם כשר.

11 טז. הִגִיעַ זְמַן הַלֶּחֶם לְהִסִירוֹ - הָרִי זֶה כְּמִי
12 שֶׁהִסִירוֹ⁹⁶, וְאִם נִפְרַס הַלֶּחֶם - מְקַטְרִים הַבְּזִיכִין וְאֵין
13 עַל פִּי שְׁלֹא פֶּרֶק הַמְעַרְכָּה. נְטָמָא אַחַד מִן
14 הַסֵּדְרִין⁹⁷, בֵּין לְפָנֵי הַקְטָרָה בֵּין לְאַחַר הַקְטָרָה, או

קסו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שישי י"א ניסן – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

8 **היו נותנין אותן מחצי כפוש ולמטה במזרחו. ושל**
 9 **ראשי חדשים**²⁴ **נותנין על המזבח מלמעלה בין קרן**
 10 **לקרן במקום הלוח רגלי הפהנים**²⁵, **כדי לפרסמו**
 11 **שהוא ראש החדש**²⁶. **ומולחין שם את האיברים.**
 12 **וזרקין מלח על גבי הכפוש, אפלו בשבת, כדי שלא**
 13 **יחליק ויפלו הפהנים שם**²⁷ **בעת הליכתן בעצים**
 14 **למערכה**²⁸. **ואף על פי שהמלח חוצץ בין רגליהם**
 15 **ובין הכפוש, הואיל ואין ההולכה הזאת עבודה –**
 16 **אינן חוששין.**

(21 כלומר, מדליק. 22) שהרי גמרו עבודתם. (23) מאלו שזכו בפיס. (24) כלומר מוספי ראשי חדשים. (25) שקלים שם: "של ראשי חדשים ניתנין על כרכוב המזבח מלמעלה", ובירושלמי שם: "איזהו כרכוב המזבח אמה בין קרן לקרן מקום הלוח רגלי הכהנים". (26) ירושלמי שקלים שם וכן בבלי סוכה נה. "אמר ר' יוחנן כדי לידע שהוקבע ראש חודש בזמנו". ומפרש רש"י סוכה שם "לכך סודרין אותן למעלה משאר אברים להראות שהן חשובין ולהודיע שהוקבע החדש בזמנו". (27) משנה עירובין קד. "בוזקין מלח על גבי כבש (בשבת) בשביל שלא יחליקו". ומפרש רש"י: "מפוזרין ומכתתין על הכבש מפני שחלק הוא וכשהגשמים נופלין עליו הוא מחליק". (28) כן הוא בגמרא שם כי דברי המשנה הנ"ל אינם אלא בעת הולכת עצים למערכה, שאין זו עבודה, אבל בשעת הולכת האברים, שהיא עבודה, המלח חוצץ בין רגלי הכהנים לכבש. (29) של העצים.

ד. **ואחר שמעלין האיברים לכפוש מתפנסין פלן**
 17 **ללשפת הגזית**³⁰, **והמנה אומר להם: פרכו פרכה**
 18 **אחת. והן פותחין וקורין אהבת עולם, ועשרת**
 19 **הדברות**³¹, **ושמע, והיה אם שמוע**³², **ויאמר, ואמת**
 20 **ויציב**³³, **ורצה, ושם שלום**³⁴. **ובשבת**³⁵ **מוסיפין**
 21 **ברכה אחת, והיא שיאמרו אנשי משמר היוצא**
 22 **לאנשי משמר הנכנס: מי ששגן את שמו בבית הנה**
 23 **ישפין ביניכם אהבה אחת שלום ורעות**³⁶. **ואחר כן**
 24 **מפיסין פיס שלישי**³⁷ **ורביעי**³⁸, **וזוכה בקטרת מי**
 25 **שזוכה, ונכנס ומקטיר. ואחר כן נכנס זה שזכה**
 26 **בדשון המנורה ומטיב שתי הנרות**³⁹. **ויוצא זה**
 27 **שהקטיר עם מדשן המנורה, ועומד על מעלות**
 28 **האולם הוא ואחיו הפהנים**⁴⁰.
 29

לשם. (6) בודקין את העזרה. ראה במשנה שם ובהלכות בית הבחירה שם, כי אחר הממונה היו נכנסים הכהנים ושתי אבוקות של אור בידם ונחלקו לשתי כתות, כת אחת הולכת למזרח וכת אחת הולכת למערב, והיו בודקים את כל העזרה עד שמגיעים למקום בית עושי חביתין, לראות אם ימצאו כלי המקדש במקומם, ושיהיו שמורים יפה. (7) כלומר, חביתאי כהן גדול, ראה פירוש המשנה שם. ואמרו (תמיד כח:) כי עשייה זו אינה ההקטרה, שהרי היא הייתה אחר תמיד של שחר, אלא הכנת החמין לרבוכה ועל הכנה זו לא היה פייס. (8) וזה היה אחר שיעלה עמוד השחר, שאף על פי שהממונה היה בא קודם עלות השחר, עד שנכנסו כולם ובודקו ובאו ללשכת הגזית, כבר עלה השחר. (9) נראה מכאן כי הפיס הראשון והשני היו תכופים זה לזה, וזה תמוה שהרי במשנה (יומא כב.) ובגמרא שם כד: מבואר כי הייתה שהות והפסק בין כל פיס ופיס. (10) מעל המזבח החיצוני. (11) כי "מי שזכה לתרום הוא מסדר את המערכה והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת". (12) ויש אומרים כי היה מסדר גם מערכה שלישית לקיום האש. (13) לפי סדר המשנה היה כאן הפיס השני, אבל כבר כתבנו למעלה, בהלכה זו, כי לדעת רבינו היה הפיס השני מיד אחרי הפיס הראשון. ולשכת הכלים לא מבואר במשנה (וכמו כן בדברי רבינו בהלכות בית הבחירה) היכן מקומה, וכמו כן לא נזכרת במסכת מדות, וראה ירושלמי שקלים פרק ה הלכה ד כי שתי לשכות היו במקדש אחת לשכת חשאין ואחת לשכת הכלים, וראה פירוש הראב"ד תמיד שם שכתב וזה לשונו "ולא ידענא אי דווקא במקדש קאמר כגון סניף למקדש או בעזרה וכדאמר בעלמא אין שבות במקדש דהיינו נמי העזרה וכו'". (14) במשנה תמיד שם: "נכנסו ללשכת הכלים והוציאו משם תשעים ושלשה כלי כסף וכלי זהב", ורבינו בפירוש המשנה שם כתב: "מנין זה אפשר שהוא כנגד מה שצרכין לעבודת היום מן הכלים, ובגמרא חגיגה ירושלמי אמרו כנגד תשעים ושלוש אזכרות שכתוב בפרשת חגי זכריה ומלאכי". (15) תמיד שם במשנה, כדי שיהא נוח להפט. (16) שם במשנה. כדי שיאחזו את התמיד בשעת השחיטה שהרי "לא היו כופתין את הטלה אלא עוקרין אותו, מי שזכו באברים אוזוין בו". (17) כלומר השער הגדול של ההיכל. (18) תמיד שם במשנה: "לא היה השוחט עד ששומע שער הגדול שנפתח". (19) הם שפתחו את השער הגדול שבהיכל.

ב. **והמדשן את המזבח מדשנו בשעה שהשוחט**
 2 **שוחט את התמיד. ואחר כן זרק הדם**²⁰ **זה שקבלו.**

(20) כחכמים הסוברים שבקטורת הוא מפסיק בין חמש נרות לשתי נרות, ולא כאבא שאול האומר (שם לג.) שבשחיטת התמיד ובזריקתו הוא מפסיק ביניהם.

ג. **ואחר שזרקין את הדם מטיב**²¹ **זה שבהיכל**
 4 **חמש נרות, ויוצאין שניהן מן ההיכל**²². **ואלו**
 5 **שבבית המטבחיים מפשיטין ומנתחין, וכל אחד**
 6 **ואחד**²³ **מעלה אבר שזכה בו לכפוש. ונותנין**
 7 **האיברים מחצי כפוש ולמטה במערבו. ושל מוספין**

~ נקודות משיחות קודש ~

"...וזוכה בקטורת מי שזוכה ונכנס ומקטיר ואח"כ נכנס זה שזכה בדישון המנורה ומטיב שתי הנרות".
 וצריך להבין: מדבריו עולה שפסק כדעת חכמים שהקטורת קודמת להטבת שתי נרות, ולא כדעת אבא שאול משמיה דאבבי, שדם התמיד קודם להטבת שתי נרות, וא"כ מדוע בתפילת הבוקר נסדרה הברייתא דאבבי הוה מסדר סדר המערכה... אליבא דאבא שאול, הרי אין הלכה כמותו.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שישי י"א ניסן – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קסז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

"ברכך ה'", לא הייתה בלשכת הגזית, אלא על מעלות האולם אחר גמר העבודה. (35) שאז מתחלפין המשמרות. (36) שם במשנה: "ובשבת מוסיפין ברכה אחת למשמר היוצא", ובברכות יב. אמרו: "מאי ברכה אחת? אמר רבי חלבו משמר היוצא אומר למשמר הנכנס מי ששיכן את שמו בבית הזה הוא ישכין ביניכם אהבה ואחוה ושלוה וריעות". (37) מי מקטיר הקטורת. (38) מי מעלה אברים מן הכבש למזבח. (39) כרבנן (יומא יד): שמקטיר קטורת ואחר כך מטיב שתי נרות, ולא כאבא שאול (שם לג.) שהטבת שתי נרות קודמת לקטורת. (40) תמיד פרק ז משנה ב: "באו ועמדו על מעלות האולם עמדו הראשונים לדרום אחיהם הכהנים".

- 1 ה. כְּשֵׁיגִיעַ בֵּין הָאוֹלָם וְלַמְזֶבֶחַ⁴¹, נָטַל אֶחָד
- 2 הַמְגַרְפָּה וְזָרְקָהּ בֵּין הָאוֹלָם לַמְזֶבֶחַ⁴², וְהָיָה לָהּ קוֹל
- 3 גְּדוֹלָה⁴³. וְשִׁלְשָׁה דְבָרִים הָיְתָה מְשַׁמֶּשֶׁת בָּהֶן: הַשְׁוֹמֵעַ
- 4 אֶת קוֹלָהּ הָיָה יוֹדֵעַ שְׁאֵחָיו הַכֹּהֲנִים נִכְנְסִין
- 5 לְהַשְׁתַּחֲוֹת וְהוּא רִץ וּבָא⁴⁴. וְכֵן לְוֵי הַשְׁוֹמֵעַ אֶת
- 6 קוֹלָהּ הָיָה יוֹדֵעַ שְׁאֵחָיו הַלְוִיִּם נִכְנְסִין לְדַבֵּר בְּשִׁיר
- 7 וְהוּא רִץ וּבָא⁴⁵. וְרֹאשׁ הַמַּעֲמֵד, כְּשֶׁהָיָה שׁוֹמֵעַ אֶת
- 8 קוֹלָהּ, הָיָה מַעֲמִיד אֶת הַטְּמָאִים⁴⁶ עַל שַׁעַר
- 9 הַמְּזֻרָח⁴⁷, מִפְּנֵי הַחֲשׂוֹד, שֶׁיִּדְעוּ הַכֹּל שֶׁעֲדִין לֹא
- 10 הֵבִיאוּ כְּפָרְתָן⁴⁸. וְאַחַר כֵּן מַעֲלָה זֶה שְׂזָכָה בְּאֵיבָרִים
- 11 אֶת הָאֵיבָרִים מִן הַכֶּבֶשׂ לַמְזֶבֶחַ⁴⁹. וְאַחַר שֶׁמַּעֲלִין אֶת
- 12 הָאֵיבָרִים, מִתְחִילִין אֵלָיו שָׁעֵל מַעְלֹת הָאוֹלָם⁵⁰
- 13 וּמְבָרְכִין בְּרַכַּת כֹּהֲנִים⁵¹ בְּרַכָּה אַחַת בְּשֵׁם הַמְּפָרֵשׁ,
- 14 כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּמִקְוָמָה⁵². וְאַחַר כֵּן מַעֲלִין סֵלֶת
- 15 הַנְּסָכִים⁵³. וְאַחַר הַסֵּלֶת מְקַטֵּיר הַתְּבִתִּין. וְאַחַר
- 16 הַתְּבִתִּין מַעֲלִין אֶת הַיַּיִן לְנִסְוֶה. וּבִשְׁעַת הַנִּסְוֶה
- 17 אוֹמְרִין הַלְוִיִּם הַשִּׁיר, וּמִפְּנֵי הַמְשׁוֹרְרִין בְּמִינֵי נִגּוּן
- 18 שֶׁבְּמִקְדָּשׁ, וְתוֹקְעִין תְּשַׁע תְּקִיעוֹת עַל פְּרָקֵי הַשִּׁיר.

(41) זה היה בשעה שנכנסו להקטיר הקטורת, כמבואר בתמיד פרק ה משנה ו. ואם כן זה היה לפני שעמדו על מעלות האולם. באופן דברים אלו לא נכתבו לפי הסדר (כסף משנה). (42) תמיד שם במשנה. וראה בתוספות יום טוב שם שכתב שהיו שלוש מגרפות, אחת שגורפים בה הדשן (שם פרק ב משנה א), השנייה שהיא כלי שיר (שם פרק ג משנה ח) ושלישית, מגרפה זו שמשמיעה קול בשעה שזורקין אותה. (43) ראה שם במשנה כי "אין אדם שומע קול חבירו בירושלים מקול המגרפה. (44) ואין הכוונה שמיד השתחוה, אלא לאחר גמר עבודת התמיד. (45) שם. ואין הכוונה שהיו שרים מיד, אלא מכינים עצמם לשיר, שהרי השיר היה אחר גמר כל העבודות, בשעת ניסוך היין. (46) המצורעים שכבר טהרו מצרעתם, אלא שצריך עוד לזרוק עליהם דם האשם. (47) שער ניקנור. (48) פסחים פב. כדעת רבא. ורוצה לומר שלא יחשדום שאינם נכנסים לפי שאין נכבד בעיניהם המקום המקודש. אלא עומדים ומחכים להיכנס בשער זה ולקבל את ההזאות. (49) ביומא לג. אמרו שלדעת אבא שאול "הטבת שתי נרות קודם לקטורת וקטורת קודם לאברים". ולדעת רבנן (שם יד):

וכתב ה'בית יוסף' שאע"פ שהרמב"ם פסק כחכמים דפליגי אבא שאול... וכן נראה דעת הסמ"ג... מאחר שמצאו העולם שאביי סידר הסדר אליבא דאבא שאול, משמע דסבירא ל' דהכי הלכתא, ולכן לא רצו לשנות הסדר ההוא. וצריך להבין, הרי גם הרמב"ם והסמ"ג ידעו שאביי סידר הסדר אליבא דאבא שאול, ואעפ"כ פסקו כחכמים, ומה חידוש מצאו העולם שאביי סידר סדר המערכה כאבא שאול. ועוד קשה שבסדר העבודה דיוה"כ נסדר הסדר שלא כאבא שאול, שהרי אנו אומרים "לפנים יכנס להטיב חמש נרות ולהקטיר קטורת הבוקר ולהטיב את שתי הנרות.

והביאור בזה: שייכות הקטורת והדלקת הנרות היא שהקטורת פועל חיבור וקישור לקב"ה עוד יותר מקרבן (לשון קירוב), עד שנעשים מציאות אחת "בחד קטירא אתקטירנא". ומזה מובן שעיקר עניינו של המשכן – 'השראת השכינה' – נעשה על-ידי הקטורת. כמו-כן אחד עשר סממני הקטורת מרמזים על "אחד עשר יום מחורב", למעלה מעשרת הדברות שניתנו בחורב – עצמותו ומהותו ית' שלמעלה מעשר ספירות, ודוגמתו בנשמה שהיא בחינת יחידה שבנפש.

הנרות הם נשמות ישראל "נר ה' נשמת אדם", שהטבתן והדלקתן היא על-ידי התורה והמצוות – "נר מצוה ותורה אור". ובנוסף לזה על-ידי הדלקת הנרות נמשך ומתגלה אור הקדושה גם בעולם.

וזה שכתב ה'בית יוסף' "מצאו העולם" – עולם מלשון העלם – היינו שבזמן החושך וההעלם זמן הגלות, אין אפשרות שהעניין הנעלה של הקטורת יאיר בגילוי בנשמות ישראל, ולכן סידר אבא שאול הסדר באופן כזה שהקטרת הקטורת היא עבודה בפני-עצמה ולא בתוך הנרות. אבל ביוה"כ שבו מאירה עצם נפשו של יהודי, מתגלה ומאיר גם עניין הקטורת בנשמות ישראל.

(על-פי 'זין מלכות' החדש, ספר עבודה סי' מה)

(30) משנה תמיד פרק ד (לא): "ובאו להן ללשכת הגזית לקרות את שמע", וברש"י שם: "והכי נכון הדבר שיתפללו קודם שיקטירו שום הקטר ויעלה קרבנם לריח ניחוח". (31) שם במשנה. "ולפי שהם עיקר הדת וראשיתו". (32) שם במשנה. ואף על פי שלא הגיע זמן קריאת שמע (כמו שאמרו ביומא לז: הקורא שמע עם אנשי משמר לא יצא, מפני שאנשי משמר משכימין), מקדימים הכהנים, שהעבודה מוטלת עליהם, לקרותה קודם היום, שמא תימשך עליהן העבודה וימנעו לקרות. (33) כלומר פרשת הציצית. (34) שם במשנה: "ברכו את העם שלוש ברכות אמת ויציב ועבודה וברכת כהנים", וכתב רבינו בפירוש המשנה שם כי ברכת כהנים הכוונה לברכת "שים שלום", ולפי שכולן (=אמת ויציב, רצה ושים שלום) תפלה על ישראל ועליהם אמרו וברכו את העם, אבל ברכת כהנים הידועה והוא

שלמה בשם רבא"ד). נרוצה לומר: המנסך היה שוהה בניסוכו והיה מנסך לאט לאט ולא בבת אחת, מפני ש"אין אומרים שירה אלא על היין" (ברכות לה.). היינו, "בעת ניסוך היין" (למעלה פרק ג מהלכות כלי המקדש הלכה ב.) ולפיכך דקדקו שהמניף יניף בעת פעולת הניסוך, בכדי שהשירה אף היא תתחיל בעת הניסוך ממש, ולא אחריו. (62) לסימן ללויים שעומדים על הדוכן, שידעו להתחיל בשיר בשעת הניסוך. (63) ראה למעלה הלכה ה כי המשוררים מכים במיני ניגון, "אלא שהצלצל היה כלי זמר מיוחד שאין שם אלא הוא וקול גדול היה לו והוא המתחיל". (64) לפי שאפשר ללוי שלא יראה הנפת הסודרים כשיפנה לכו לדבר, וגם אפשר שהיו בתוך הלשכות או בהר הבית, לא בעזרה (שאינם רואים בעת שמניף הסודרים), אבל קול התקיעות אי אפשר שלא ישמעו, ולפיכך תקעו כדי שיפנו לראות בהנפת הסודרים הואיל ועיקר התקנה הנפת הסודרים היא. (65) "פרקים היה להם בשיר שהיו מפסיקין שם, ובתוך אותו הפיסוק היו תוקעין" (הראב"ד). "ושלושה פרקים היה בשיר שהן מפסיקין, ועל כל פרק ופרק תקיעה, תרועה ותקיעה וכו' והיינו דתנן (סוכה נג:): אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש, שלוש לפתיחת שערים ותשע לתמיד של שחר וכו' והיינו שלוש תקיעות, תקיעה ותרועה ותקיעה, על כל פרק" (הרא"ש שם).

ח. אין אומרין שירה אלא על עולות הצבור וזבחי שלמייהם האומרין בתורה; אבל עולות נדבה לשמקריבין ממותר תרומת הלשכה, אף על פי שהן של צבור - אין אומרין שירה עליהן. וכן נסכים בהאין בפני עצמן - אין אומרין עליהן שירה.

ט. השיר שהיו הלויים אומרין: ביום הראשון היו אומרין: לה' הארץ ומלאכה⁶⁶. בשני היו אומרין: גדול ה' ומהלל מאד בעיר אלהינו הר קדשו וגומר⁶⁷. בשלישי היו אומרין: אלהים נצב בעדת אל, בקרב אלהים ישפט⁶⁸. ברביעי היו אומרין: אל נקמות ה', אל נקמות הופיע⁶⁹. בחמישי היו אומרין: הרנינו לאלהים עזנו, הריעו לאלהי יעקב⁷⁰. בששי היו אומרין: ה' מלך גאות לבש, לבש ה', עז התאזר וגומר⁷¹. בשבת היו אומרין: מזמור שיר ליום השבת⁷². במוספי שבת אומרין שירת האזינו. וחולקין אותה לששה פראקים, הזי"ו ל"ה⁷³, בדרך שקוראין אותה ששה בבית הכנסת, ואומרין פָּרַק בְּכָל שַׁבָּת. גָּמְרוּ הַשִּׁירָה בְּשֵׁשָׁה שַׁבָּתוֹת - חוֹזְרִין לְרֵאשׁוֹ. בְּמִנְחָה שֶׁל שַׁבָּת אומר אז ישיר משה⁷⁴ ומי כמכה⁷⁵ וגומר⁷⁶. במוסף של ראש השנה היו אומרין: הרנינו לאלהים עזנו⁷⁷. ואם חל להיות בחמישי⁷⁸ - אומר⁷⁹: הסירותי מסבל שכמו וגומר⁸⁰. במנחה של ראש השנה היו אומרין: קול ה' יחיל מדבר וגומר⁸¹.

קטורת קודמת להטבת שתי נרות והטבת שתי נרות קודמת לאברים. (50) מכאן מוכח שמה שכתב רבינו למעלה (בתחילת ההלכה) "כשיגיע בין האולם וכו', לא נכתב לפי הסדר, שאם זהו לפי הסדר, אם כן הרי כבר ירדו ממעלות האולם. (51) "אף על פי שהמשנה סתמה הסדר, למדנו מתוך המקראות וההלכות שבמסכת יומא, שאלו העומדים על מעלות האולם לא היו נושאים את כפיהן עד שהעלה, מי שזכה באברים, את האברים מן הכבש למזבח שנאמר וירד מעשות וכו' וישא אהרן את ידיו וכו'". (52) בפרק י"ד מהלכות תפילה הלכה י. (53) ראה יומא שם "אביי מסדר וכו', ואברים למנחה ומנחה לחביתין וחביתין לנסכים". ומפרש רש"י: "למנחה, מנחת נסכו של תמיד, דכתיב (במדבר כח, ה) ועשירית האיפה סולת למנחה וכו'. לנסכין, לנסך יינו של תמיד".

ו. כשהיו נותנין היין למנסף⁵⁴, היו שני כהנים עומדין על שלחן החלבים⁵⁵ ושתי הצוצרות בידן, והסגן⁵⁶ עומד על קרן המזבח⁵⁷ והסודרין⁵⁸ בידו, ותקעו והריעו ותקעו. ובאו ועמדו אצל זה המנחה על הצלצל⁵⁹, אחד מימינו ואחד משמאלו⁶⁰.

(54) תמיד פרק ז משנה ג. ונראה מסתימות לשונו של רבינו כי משנה זו היא בכל הכהנים, ולא דווקא בכהן גדול. וכן הוא בפירוש המשנה שם על דברי המשנה "בא לו להקיף את המזבח מהיכן מתחיל מקרן דרומית מזרחית", כי הוא בכל הכהנים, וכן דעתו גם למעלה בפרק ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יב. וראה להלן בסמוך. אבל הרא"ש שם כתב כי משנה זו היא דווקא בכהן גדול (וכן דעת רש"י בזבחים סד.). משנה שם. "כבר נתבאר בששי משקלים (משנה ד. וראה למעלה פרק ב מהלכות בית הבחירה הלכה טו) שהיו במערבו של כבש שתי שולחנות אחד של כסף ונתנין עליו כלי שרת ואחד של שיש ונתנין עליו האברים והוא שולחן החלבים הנזכר כאן". (56) ראה פרק ד מהלכות כלי המקדש הלכה טז כי "ממנין כהן אחד יהיה לכהן גדול כמו המשנה למלך והוא הנקרא סגן והוא הנקרא ממונה". וברור הדבר כי הסגן אינו מופיע אלא עם כהן הגדול אבל אם כהן הדיוט הוא המנסך - עומד כהן הדיוט על הקרן ולא הסגן. וראה בפירוש הראב"ד (סוף מסכת תמיד) שגם דעתו כנ"ל, אלא שהסתפק אם כהן אחר מחזיק את הסודרים, או שהמנסך עצמו היה מניף ומנסך. (57) שהיא אמה על אמה. (58) "הם דגלים". (59) שם במשנה: "באו ועמדו אצל בן ארזא וכו' והקיש בן ארזא בצלצל". "הצלצל הן שתי קערות נחושת שמכין זה בזה" (ערוך). (60) כדי לתקוע.

ז. שהיה המנסף לנסף⁶¹, מניף הסגן בסודרין⁶², הקיש זה בצלצל⁶³, ותקעו אלו בהצוצרות⁶⁴, ודברו הלויים בשיר. הגיעו לפרק - תקעו⁶⁵, והשתחוו כל העם שבעזרה. על כל פרק תקיעה, ועל כל תקיעה השתחויה. וכל התקיעות שעל התמיד תשע, כמו שבארנו.

(61) כלומר "כל מה שהיה לו לנסך היה מניף" (מלאכת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"א ניסן - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קסט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

10 א. בְּרֵאשֵׁי הַיָּמִים מִקְרִיבִין מוֹסֵף רֹאשׁ הַיּוֹם אַחַר
11 תְּמִיד שֶׁל שַׁחֲרָיָה. וְכִמְהָ הוּא מוֹסֵף רֹאשׁ הַיּוֹם פְּרִים
12 שְׁנַיִם וְאֵיל אֶחָד וְשִׁבְעָה כֶּבֶשִׁים, הַפֶּל עוֹלוֹת,¹⁰
13 וְשִׁעִיר עִזִּים חֲטָאֵת.¹¹

2) שנאמר (במדבר כח, יא) "ובראשי חדשיכם תקריבו וגו'".
3) כי כל התדיר מחבירו קודם את חבירו, ראה זבחים פט.
וכמו כן אין שום דבר קרב בין תמיד של שחר למוסף,
וכסדר המערכה של אביי (יומא לג.) "תמידין קודמין
למוספין". 4) שנאמר (שם) "פרים בני בקר שנים ואיל
אחד, כבשים בני שנה שבעה תמימים". 5) שנאמר (שם
שם, יד) "זאת עולת חודש בחדשו". 6) שנאמר (שם שם,
טו) "ושעיר עזים אחד לחטאת לה", על עולת התמיד".

14 ב. מַעֲשֵׂה פֶל הַעוֹלוֹת אֶחָד הוּא כְּמַעֲשֵׂה הַתְּמִיד,¹²
15 וּמַעֲשֵׂה הַחֲטָאוֹת שֶׁל רֵאשֵׁי הַיָּמִים וְשֶׁל מוֹעֲדוֹת -
16 כְּמַעֲשֵׂה הַחֲטָאוֹת הַנֶּאֱכָלֹת שֶׁבְּאַרְנוֹי.¹³

7) שהרי אף הוא עולה, כמו שנאמר (שם שם, ג) "כבשים
בני שנה תמימים, שנים ליום עולה תמיד". וראה למעלה
פ"ו מהלכות מעשה הקרבנות. 8) שכיון שהן חטאת -
דינן כסתם חטאת הנאכלת (קריית ספר). וראה בתוספתא
שבועות פ"א, שכל החטאות החיצונות נאכלות, וכל
הפנימיות נשרפות. ראה למעלה פ"ה ממעשה הקרבנות
הלכות ז"א. 9) למעלה שם פ"ז הלכה א, כיצד מעשה
החטאת הנאכלת.

17 ג. בַּפֶּסַח מִקְרִיבִין קֶרֶבֶן מוֹסֵף בְּכָל יוֹם, מִיּוֹם
18 הַרְאֵשׁוֹן עַד יוֹם הַשְּׁבִיעִי,¹⁴ כְּמוֹסֵף רֵאשֵׁי הַיָּמִים:¹⁵
19 פְּרִים שְׁנַיִם וְאֵיל אֶחָד וְשִׁבְעָה כֶּבֶשִׁים, הַפֶּל
20 עוֹלוֹת,¹⁶ וְשִׁעִיר חֲטָאֵת¹⁷ הַנֶּאֱכָלֹת.¹⁸ כִּיּוֹם שְׁנֵי שֶׁל
21 פֶּסַח, שֶׁהוּא יוֹם שֶׁשָּׂה עֶשֶׂר בְּנִיסָן, מִקְרִיבִין יְתֵר עַל
22 מוֹסֵף שֶׁל כָּל יוֹם כִּדְשׁ לַעוֹלָה עִם עֹמֵר הַתְּנוּפָה.¹⁹
23 וְהֵיא מִנְחָה שֶׁל צֶבֶר, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹי.²⁰

10) כמו שנאמר (שם שם, יט-כד) "והקרבתם אשה עולה
וגו' כאלה תעשו ליום שבעת ימים". 11) ראה למעלה
ה"א. 12) שכן נאמר (שם) "והקרבתם אשה עולה לה",
פרים בני בקר שנים ואיל אחד, ושבעה כבשים בני שנה".
13) שנאמר (שם שם, כב) "ושעיר חטאת אחד". 14) ראה
למעלה הלכה ב. 15) שנאמר (ויקרא כג, יא) "והניף את
העומר לפני ה' לרצונכם, ממחרת השבת יניפנו הכהן.
ועשיתם ביום הניפכם את העומר כבש תמים בן שנתו
לעולה לה". וראה במנחות (סו: טז.) ממחרת השבת =
ממחרת יו"ט (ראשון של פסח). ו"עומר" הוא עשירית
האיפה, וכך היה שמה, כמו שנאמר (שמות טז, יח) "וימודו
בעומר" (רש"י ויקרא שם). 16) למעלה פ"ב ממעשה
הקרבנות הלכה ג.

24 ד. וּזְמַנּוֹ²¹ קְבוּעַ, וְלִפְיֶכָּה דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת וְאֶת
25 הַטְּמֵאָה.²²

17) ממחרת השבת, ראה למעלה. 18) ראה בתוספתא
מנחות פ"א, כי כל המנחות שיש להן זמן קבוע מן התורה,
של פסח.

66) וטעם לאמירת פרק זה ביום ראשון הוא משום שיום
ראשון הוא תחילת מעשה בראשית. ולשון הגמרא (ראש
השנה לא.) "על שם שקנה והקנה ושליט בעולמו".
67) "משום שביום שני נחלקו המים והיו השמים תחתיהם
אומר גדול ה'. ולשון הגמרא ראש-השנה שם "על שם
שחילק מעשיו ומלך עליהן". 68) משום שביום שלישי
נראתה הארץ שעליה יהיה הדין והדיינין, אומר א' ניצב
בעדת א-ל (רבינו שם). ולשון הגמרא שם: "על שם שגילה
ארץ בחכמתו והכין תבל לעדתו". 69) משום שבו נבראו
השמש והירח, אומר א-ל נקמות ה' שהוא נוקם מן התועים
אחר עבודתם (רבינו שם). ולשון הגמרא שם "על שם שברא
חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהן". 70) משום שבו
נבראו מיני בעלי חיים, ויש בזה פלאים מפני החילוק
שבמיניהם ותנועתם מעצמם ופלאים אחרים שיש בבעלי
חיים, אומר הרנינו לא' עוזינו, לפי שבשעה שרואים אותן
משבחים הבורא ומגדלים אותו, ולשון הגמרא שם "על שם
שברא עופות ודגים לשבח שמו". 71) משום שבו נשלמו
מעשי בראשית, ונברא האדם גם כן, שמבין גדולת הבורא
יתעלה, אומר ה' מלך גאות לבש. ולשון הגמרא שם "על
שם שגמר מלאכתו ומלך עליהן". 72) "על שם ששבת".

73) ה'אזינו, זכור ימות עולם, ירכבהו על במתי ארץ, וירא
ה' וינאץ, ל'ו חכמו, כ"י אשא אל שמים (ראה בפרק י"ג
מהלכות תפילה הלכה ה). 74) שירת הים עד "מי
כמוכה". 75) שם, יא עד סוף כל השירה. 76) בגמרא
שם אמרו: אז ישיר, ומי כמוכה, ואז ישיר וישראל עלי באר
- במדבר כא, יז ונראה שרבינו לא גרס שם אלא "אז ישיר
משה ומי כמוכה". 77) שבו נאמר "תקעו בחודש שופר".
78) שאומרים בו בשחרית תמיד הרנינו, כנ"ל.
79) במוסף. 80) והטעם בזה כדי שלא לחזור ולכפול את
כל הפרק. 81) כדי להזכיר זכות קול שופר של מתן תורה
(רש"י).

1 י. רֹאשׁ הַיּוֹם הַדֶּשׁ שֶׁחֵל לְהִיּוֹת בְּשֶׁבֶת - שִׁירָה שֶׁל
2 רֹאשׁ הַיּוֹם דוֹחָה אֶת שִׁירָה שֶׁל שֶׁבֶת, כְּדֵי לְפָרֵסם
3 שְׁהִיּוֹם רֹאשׁ הַיּוֹם.

4 י.א. בְּשֶׁבֶת מִקְטִירִין אֶת שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבוֹנָה עִם
5 הַמוֹסֵף,²³ קֶרֶם נִסּוֹף הֵינִי שֶׁל מוֹסֵפִין. וְכִסְדֵּר
6 שְׁעוֹשִׁין בְּכָל יוֹם בְּבִקְרָה, כֶּף עוֹשִׁין בֵּין הָעֲרִבִים;
7 חוּץ מִהֶרְמַת הַדֶּשֶׁן מִמְזַבֵּחַ הַחִיצוֹן²⁴ וְסִדּוּר
8 הַמַּעֲרֹכוֹת וְהַפְּסוּחוֹת,²⁵ שְׁאִין עוֹשִׁין דְּבָרִים אֱלוֹ אֵלָא
9 בְּכָל יוֹם בְּשַׁחֲרָיָה לְבַד, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹי.²⁶

82) כלומר, אחר הקרבת המוספין. 83) שאינה אלא
בבוקר. אבל דישון המזבח הפנימי ודישון המנורה היו גם
בערב. 84) פיס ראשון ושני ורביעי, אבל פיס שלישי של
קטורת - מפיסין גם בערב. 85) למעלה פרק ד שם לעניין
פייסות, ולמעלה פרק ב הלכה ב לעניין סידור מערכות.

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

1) בו תבואר מצות-עשה של הקרבת מנחת העומר ביום שני
של פסח.

ומגילה שם, שאמרו: "רשב"ל בעי, קצירת העומר מהו שתדחה את השבת ביום (=ביום טז). התיב רבי אביי, והא תנינן מצוותו לקצור בלילה. נקצר ביום, כשר ודוחה השבת, ולא קיבלה. אמר ר' אחא, חזר רשב"ל מן הדא, כיון שחשיכה אמר להן: בא השמש, אומר הין. בא השמש, אומר הין. מה אנן קיימין, אם ללילה כבר הוא אומר, אלא אם אינו ענין ללילה, תניהו עניין ליום", הרי מבואר מזה שאף הסובר קצירה ביום ט"ז כשרה, היא דוחה את השבת (ראה הר המוריה כאן, וחכם צבי סימן קסו, ושיירי קרבן בראש השנה שם).

דוחות את השבת ואת הטומאה. ובמנחות עב. למדו כן ממה שנאמר (ויקרא ב, יד) "ואם תקריב מנחת ביכורים (=עומר) לה" - "תקריב ואפי' בשבת, תקריב ואפי' בטומאה". וראה שם עב: כי דברי המשנה (שם עא.) "ודוחה את השבת" הוא להקריבה, וכן הברייתא שם: "רבי אומר, וידבר משה את מועדי ה' (שם כג, מד), מה תלמוד-לומר, לפי שלא למדנו אלא לתמיד ופסח, שנאמר בהן במועדו, במועדו ואפילו בשבת, במועדו ואפילו בטומאה וכו' עומר והקרב עמו וכו' ת"ל וידבר משה את מועדי ה', הכתוב קבע מועד לכולן וכו' עומר להקריבה וכו'".

ח. מְצוֹתוֹ לְבוֹא מִן הַקָּמָה²⁸. לֹא מְצִאוּ²⁹ - יָבִיאוּ⁹ מִן הָעֵמֳרִים³⁰.

ה. אֵין מְבִיאִין מְנַחָה זו אֶלֶּא מְאָרְץ יִשְׂרָאֵל¹⁹, שְׁנֵאמַר: וְהִבְאֵתֶם אֶת עֹמֶר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל הַפְּתָח²⁰. מְצוֹתוֹ לְבוֹא מִן הַקָּרוֹב²¹. לֹא בָּא מִן הַקָּרוֹב - מְבִיאִין אוֹתָהּ מִכָּל מְקוֹם מְאָרְץ יִשְׂרָאֵל²².

28 כלומר, שיקצור העומר מן התבואה המחוברת לקרקע. שם עא. במשנה "מצות העומר לבוא מן הקמה". וברש"י שם ד"ה מן הקמה, שתהא קצירה לשמה, כדכתיב (דברים טז, ט) "מהחל חרמש בקמה". (29 שכבר נקצרה כל התבואה. 30 כלומר מן התלוש, שם במשנה "לא מצא, יביא מן העמרים". ובגמרא (שם עב.) "תנו רבנן, ואם תקריב מנחת ביכורים (ויקרא ב, יד) מה תלמוד-לומר, לפי שמצות העומר לבוא מן הקמה, מנין שאם לא מצא מן הקמה - יביא מן העמרים, תלמוד-לומר תקריב".

19 משנה במנחות פג: כלים פ"א משנה ו, ופרה פ"ב משנה א, ותוספתא שם פ"ט. וראה בירושלמי שביעית פ"א הלכות א"ב, ושקלים פ"ד הלכה א. 20 הכוונה לתחילת הפסוק: "כי תבואו אל הארץ", וכן מבואר בסמ"ג (לחם-משנה). וכן הוא בדברי רבינו בפירושו המשנה במנחות שם. 21 לירושלים. משנה במנחות סד: ובגמרא שם: "מאי עמא, אי בעית אימא משום כרמל (=שיהא רך ומלא, ואם יביאוהו מרחוק יתייבש ולא יהיה מלא - רש"י שם). ואי בעית אימא משום דאין מעבירין על המצוות". והטעם הזה האחרון הביא רבינו בפירושו המשנה שם. 22 שם במשנה: "לא ביכר (=לא בישל כל צרכו - רש"י) הקרוב לירושלים - מביאין אותו מכל מקום".

ט. מְצוֹתוֹ לְבוֹא מִן הַלַּח³¹. לֹא מְצִאוּ³² - יָבִיאוּ מִן הַקִּבְשׁ³³.

ו. מְצוֹתוֹ לְהַקְצֵר בְּלֵילָה, בְּלֵיל שֶׁשָּׁה עֶשְׂרִי²³, בֵּין בָּהַל בֵּין בְּשִׁפְתָּה²⁴.

31 משנה במנחות שם: "מצוותו לבוא מן הלח", ופירש"י דכתיב (שם כג, יד) "כרמל - רך ומל". היינו שהקמה המחוברת תהיה לחה, ואף אם מביא מן העמרים, ישתדל שיהיו לחים, וכן הוא בתוספתא שם פ"י "מצות העומר להביא מן הקמה, אין לו - יביא מן העמרים, אין לו - יביא מן האצור ומן הקצור, אין לו - יביא מן הלח, אין לו וכו'", וראה בתפארת ישראל שם. 32 שם במשנה. ובברייתא שם עב. "ומנין שאם לא מצא מן הלח, יביא מן היבש, תלמוד-לומר (שם ב, יד) "ואם תקריב". 33 מנחות פה. פה: "אין מביאין את העומר אלא מן השדות המודרמות", כלומר "מושפעות לצד דרום, שאז חמה זורחת בהן יותר" (תוספות שם פה. ד"ה מודרמות).

23 משנה שם עא. "מצוותו לקצור בלילה". ואמרו בגמרא (שם סו.) "יכול יקצור ויספור ויביא ביום, תלמוד לומר (שם, טו) "שבע שבתות תמימות תהינה" וכו'. בזמן שאתה מתחיל לימנות מבערב": לפי שתחילת היום מתחילת לילו, ונאמר (דברים טז, ט) מהחל חרמש בקמה וכו', וזו ראייה שקצירת העומר בלילה" (ראה בפירושו המשנה מנחות סה.). 24 "כיון שזמנו קבוע" (קריית ספר). וראה למעלה הלכה ד, כן הוא במשנה שם: "ודוחה את השבת". ואף כי בגמרא (שם עב:) פירשו משנה זו בהקריבה, ולא בקצירה - פסק רבינו כדברי הירושלמי ראש השנה פ"א הלכה ח, ומגילה פ"ב הלכה ז, המובאים להלן הלכה ז.

י. דִּרְכָן הִיא לְהִבִּיא מְשֻׁדוֹת שֶׁבְּדָרוֹם³⁴. הִיא נֶר חֲצִי הַשָּׂדֶה וְזוֹרַע חֲצִיהָ בְּשָׁנָה זו³⁵, וּבְשָׁנָה אַחֲרַת נֶר חֲצִי הַשָּׂדֶה שְׁזָרַע וְזוֹרַע חֲצִי שָׁנָר וּמְבִיא מִמֶּנּוּ³⁶.

ז. וְכָל הַלֵּילָה פֶּשֶׁר לְקַצֵּיר הָעֵמֶר²⁵. וְאֵם קְצוּרָהּוּ בַּיּוֹם²⁶ - כְּשֶׁר²⁷.

34 חרש ולא זרע. 35 שם פה: שכשהקרקע נחרשת ונזרעת בכל שנה, אין בכוחה להוציא תבואה יפה, עיין רש"י שם. וראה למעלה פ"ז מהלכות איסורי מזבח הלכה ד, ובלחם-משנה כאן.

25 משנה במגילה כ: "כל הלילה כשר לקצירת העומר וכו' זה הכלל דבר שמצוותו ביום כשר כל היום, דבר שמצוותו בלילה - כשר כל הלילה". 26 מערב יום-טוב או ביום-טוב (עיין תוספות מנחות עב. ד"ה אף). 27 כן הוא במשנה מנחות עא. "נקצר ביום כשר", ואף כי בגמרא (שם עב.) אמרו כי הסובר נקצר ביום כשר, אינו דוחה שבת (ראה לחם-משנה כאן) - פסק רבינו כדברי הירושלמי ראש השנה

יא. עֹמֶר זֶה מִן הַשְּׁעוּרִים הִיא פֶּאֶר³⁶. וְדָבָר זֶה הֵלֶכָה מִמֶּשָׁה רַבְּנָה³⁷. וְכִיצַד הִיא נַעֲשֶׂה? ³⁸ מְעַרְב יוֹם טוֹב יוֹצֵאִין שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין וְעוֹשִׂין אוֹתוֹ פְּרִיכּוֹת³⁹ בְּמַחְבֵּר לְקָרְנֵעַ, פְּדֵי שִׁיחָה נּוֹחַ לְקַצֵּר. כָּל הַעֲצוּרֹת הַסְּמוּכּוֹת לְשֵׁם מִתְּפַסְּסוֹת, פְּדֵי שִׁיחָה נְקַצֵּר בְּעֶסֶק

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שישי י"א ניסן – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קעא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ורגילים להכניס בהן חבן ושבלים בשעה שקוצרים, ראה שבת קכו. 43) שם במשנה, כדי לפרסם הדבר מפני הבייתוסין, ראה להלן. 44) מוצאי יום טוב. 45) היינו כל אחת משלושת הקוצרים, ואמר לבני העיירות שנתקבצו. 46) כלומר, כל אחד משלושת הקוצרים ואמר. 47) הצדוקים והבייתוסים. 48) ראה בפירוש המשנה לאבות פ"א משנה ב. 49) שם סה. במשנה "כל כך למה, מפני הבייתוסין (והרע"ב גרס: הצדוקים והבייתוסים) שהיו אומרים אין קצירת העומר במוצאי יום טוב (אלא במוצאי שבת, כדמפרש בגמרא – רש"י). 50) שם סה: סו. 51) כלומר קבלה בידינו מהנביאים והסנהדרין איש מפי איש. 52) הוא יום הבאת העומר. 53) היינו ממחרת יום ראשון של פסח, שהוא טז בניסן. 54) הרי שהביאו את העומר למחרת הפסח שהוא יום טז. 55) הצדוקים והבייתוסים. אבל לפי מסורת שלנו, היה אז י"ט א' של פסח ביום ראשון או ביום שני. כפי שתי הדעות שנחלקו באיזה יום מימי השבוע חל יום ז' אדר שמת בו משה, אם בשבת או בערב שבת. ראה תוספות מנחות ל. ד"ה מאכאן, ורא"ש פ"י דפסחים סימן יג (הר המוריה). 56) ראה זו הביא גם הסמ"ג, ראה לחם-משנה כאן, והיא כתובה גם בפירוש הרלב"ג לספר יהושע שם. והר"ר אברהם בן עזרא (ויקרא שם) הביא ראה זו בשם חכם אחד מרומי, והשיג עליו. וראה גם בפירוש הרד"ק (יהושע שם), ובהר המוריה כאן.

יב. קצרוהו ונתנוהו בקפות, ויהביאוהו לעזרה⁵⁷
 ונחטבוהו⁵⁸, וזורין ובוררין⁵⁹. ולוקחין את השעורין
 ומכהבין אותו באור⁶⁰ באבוב⁶¹ מנקב, כדי שיהיה
 האש שולט בכל⁶². ונאמר: אביב קלוי באש גרש
 ברמל; מפי השמועה למד⁶³, שאינו מדבר אלא
 במנחת העמר בלבד. ואחר שקולין אותו שוטהין
 אותו בעזרה והרוח מנשבת בו⁶⁴. ונותנין אותו
 לריחים של גרוסות, וטוחנין⁶⁵ את השלש סאיין⁶⁶,
 ומוציאין מן הכל עשורין⁶⁷ שהוא מנפה בשלש
 עשרה נפה⁶⁸. והשאר נפדה⁶⁹ ונאכל לכל אדם, וחיב
 בחלה⁷⁰ ופטור מן הפעשרות⁷¹, כמו שבארנו⁷².
 ולוקחין זה העשורין של סלת השעורים⁷³, וכוללין
 אותו בלג שמין⁷⁴ בששה עשר בניסין⁷⁵, ונותנין עליו
 קמץ לבנה⁷⁶ בשאר המנחות⁷⁷. ומגישו⁷⁸ במזרח⁷⁹,
 מוליך ומביא מעלה ומריד⁸⁰, ומגישו⁸¹ כנגד חדה
 של קרן מערבית דרומית בשאר המנחות⁸². וקומץ
 ומקטיר⁸³, והשאר נאכל לכהנים⁸⁴ בשניי כל
 המנחות⁸⁵. ואימתי קומצין אותו? לאחר שפקרין
 מוסף היום⁸⁶ וכבש העולה⁸⁷, קדם תמיד של בין
 הערפים⁸⁸.

57) משנה במנחות סו. משום שנאמר (ויקרא כג, י) "וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן", הרי שמשעת קצירה יביאוהו לעזרה (קריית ספר). 58) כחכמים במשנה שם, ולא כר' מאיר הסובר כי היו

גדול⁴⁰. וקוצרין שלש סאיין⁴¹ שעורין בשלשה
 אנשים, ובשלש קפות⁴², ובשלשה מגלות⁴³. פין
 שחשכה⁴⁴, ואמר להם הקוצר⁴⁵ לכל העומדים שם:
 בא השמש? אומרין לו⁴⁶: הן! בא השמש? אומרין
 לו: הן! בא השמש? אומרין לו: הן! מגל זה?
 אומרין לו: הן! מגל זה? אומרין לו: הן! מגל זה?
 אומרין לו: הן! קפה זו? אומרין לו: הן! קפה זו?
 אומרין לו: הן! קפה זו? אומרין לו: הן! ואם היה
 שבת - אומר להן: שבת היום? אומרין לו: הן!
 שבת היום? אומרין לו: הן! שבת היום? אומרין
 לו: הן! ואחר כך אומר להן: אקצר? והן אומרין
 לו: קצר! אקצר? והם אומרים לו: קצר! אקצר?
 והם אומרים לו: קצר! שלש פעמים על כל דבר
 ודבר. וכל כך למה? מפני אלו הטועים⁴⁷ שיצאו
 מכלל ישראל בבות שני⁴⁸. שהן אומרין, שזה
 שנאמר בתורה 'ממחרת השבת' הוא שבת
 בראשית⁴⁹; ומפי השמועה למד⁵⁰ שאינה שבת,
 אלא יום טוב. וכך ראו תמיד הנביאים והסנהדרין⁵¹
 בכל דור ודור, שהיו מניפין את העמר בששה עשר
 בניסן, בין בחל בין בשבת. והרי נאמר בתורה:
 ולחם קלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה⁵²;
 ונאמר: ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח⁵³ מצות
 וקלוי⁵⁴. ואם תאמר, שאותו הפסח בשבת ארע,
 כמו שדמו הטפשים⁵⁵ - היאך תלה הפתוב התר
 אכילתם לחדש בדבר שאינו העקר ולא הסבה
 אלא נקרה נקרה? אלא מאחר שתלה הדבר
 במקרת הפסח, הדבר ברור שמקרת הפסח היא
 העלה הממרת את החדש⁵⁶, ואין משגיחין על
 אי זה יום הוא מימי השבוע.

36) ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות ה"ב.
 37) כלומר, הלכה למשה מסיני, ואינו מפורש בתורה.
 ובמנחות סח: ופד. אמרו: "מהיכן באה מן השעורין, אתה
 אומר מן השעורין או אינו אלא מן החיטין. רבי אליעזר
 אומר, נאמר אביב במצרים, ונאמר אביב לדורות. מה אביב
 האמור במצרים (שמות ט, לא), שעורין, אף אביב האמור
 לדורות שעורין. ורבי עקיבא אומר, מצינו יחיד שמביא
 חובתו מן החיטין וחובתו מן השעורין, וציבור שמביאין
 חובתן מן החיטין, מביאין חובתן מן השעורים. ואם אתה
 אומר (עומר) בא מן החיטין, לא מצינו ציבור שמביא חובתו
 מן השעורין. ד"א, אם אתה אומר עומר בא מן החיטין, אין
 שתי הלחם ביכורים". וראה גם בספרא ויקרא דבורא
 דנדבה פרשה יג, הלכות ד"ה. 38) משנה במנחות סה.
 39) "כורכים וקושרים ראשי שבלים מלא אגרוף" (רש"י
 שם). 40) המולה גדולה לפרסם הדבר שבמוצאי יום טוב
 קוצרים אותו, להוציא מלבם של בייתוסין שאומרים כי
 ממחרת שבת בראשית קוצרין, ראה להלן בדברי רבינו.
 41) כחכמים במשנה (שם סג:). 42) שלשה סלים

קעב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שישי י"א ניסן – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

במשנה. (81) ראה מנחות שם, ופי"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. (82) ראה בהלכות מעשה קרבנות שם. (83) שם סז: במשנה, משום שנאמר (שם ב, טז) "והקטיר הכהן את אזכרתה", ואזכרה זו קומץ. (84) שם במשנה. (85) ראה בהלכות מעשה הקרבנות שם הלכה ט. (86) משום דתדיר קודם (כסף-משנה). (87) כאן מתחיל ענין חדש, ואין זה מוסב למה שלמעלה, שהרי "העומר קודם לכבש הבא עמו" (להלן פ"ט הלכה ט), באופן שהעומר אחר המוסף, והכבש אחרי העומר ולפני התמיד של בין הערבים. וראה בכסף-משנה ולחם-משנה. (88) ראה למעלה פ"א הלכה ג, כי אין שוחטין קרבן אחר תמיד של בין הערבים, לפי שנאמר אצל תמיד של בין הערבים (ויקרא ו, ה) והקטיר עליה חלבי השלמים, ודרשו חכמים: "עליה השלם כל הקרבנות כולם".

- 1 יג. אָסוּר לְקַצֵּר⁸⁹ פְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל⁹⁰ מִיַּן מַחְמֶשֶׁת מִיָּנִי
- 2 תְּבוּאָה⁹¹ קָדֶם לְקַצִּירַת הָעֹמֶר⁹², שְׁנֵאמַר: רְאִישֵׁי
- 3 קְצִירְכֶם - שִׁיְהִיהָ תְּחִלָּה לְכָל הַנְּקָצְרִים⁹³. בְּמָה
- 4 דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּקִצֵּר שְׂרָאוּי לְהֵבִיא מִמֶּנּוּ עֹמֶר;
- 5 אֲבָל בֵּית הַשְּׁלַחִין⁹⁴ שְׂבַעֲמֵקִים⁹⁵, הַזֵּאִיל וְאֵינוֹ רְאוּי
- 6 לְהֵבִיא מִמֶּנּוּ⁹⁶ - קוֹצְרִין אוֹתוֹ מִלְּפָנֵי הָעֹמֶר⁹⁷, אֲבָל
- 7 לֹא יִגְדֹשׁ⁹⁸.

(89) משנה במנחות ע. ובחלה פ"א משנה א. (90) אבל בחוץ לארץ מותר, לפי שאין מביאין משם (ראה למעלה הלכה ח). וראה להלן, כי גם בבית השלחין שבעמקים, מותר לקצור (הר המוריה). (91) שהם חטים, שעורים, כוסמין, שיבולת שועל ושיפון. (92) אף-על-פי שבענין אכילת חדש, כתב רבינו (פ"י מהלכות מאכלות אסורות הלכה ב) שאסור עד שיקרב העומר – קצירה אינה אסורה אלא לפי קצירת העומר, וראה כסף-משנה ולחם-משנה ויתוספות יום טוב' בחלה שם. (93) סיפרא אמור פרשה י הלכה ג. (94) ארץ יבשה שצמאה למים, והתבואה גדלה בה בהשקאה. (95) כלומר, נוסף להיותה ארץ צמאה, היא גם בעמק, שהתבואה הגדלה בה אינה משובחת. (96) כלומר, לכתחלה אין מביאין ממנו, ראה מנחות פה. במשנה "אין מביאין וכו' ולא מבית השלחין – ואם הביא כשר". וראה גם למעלה פ"ו מהלכות איסורי מזבח הלכה יב. ואע"פ ששם שנינו "אין מביאין – מבית השלחין", ומשמע אף אלה שאינם בעמקים, ואילו כאן לא התיירו אלא בית השלחין שבעמקים – יתכן כי מן התורה מותר אפילו בבית השלחין שאינו בעמקים, מאחר שאין מביאין ממנו, אבל חכמים אסרו גם אם אינו בעמקים, ראה תוספות מנחות סח. ד"ה קוצרים. (97) משנה שם עא. "קוצרים בית השלחין שבעמקים". ובגמרא שם "תניא, ר' בנימין אומר, כתוב אחד אומר (ויקרא שם) וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר, וכתוב (שם) ראשית קצירכם אל הכהן. הא כיצד, ממוקם שאתה מביא אי אתה קוצר, ממוקם שאי אתה מביא אתה קוצר", וראה גם בסיפרא אמור פרשה י הלכה ג שהטעם שאין מביאים מבית השלחין שבעמקים הוא המה שנאמר "קצירכם" – "קצירכם של כולכם", וראה קרית ספר כאן. (98) כלומר לא יעשה גדיש לצורך דישה (פירוש

מהבהבין אותם באש בעודם שבלים לפני החביטה. והסביר רבינו בפירושו המשנה שם "שלא יגישו אותן באש קודם שידוש אותן, לפי שהוא מתלחח, ובשעת הדישה יתפרד ויפסד". (59) זה לא נזכר במשנה, אבל הרי אי-אפשר בלא זה, וראה רש"י שם סג: ד"ה ואל ירבה וכו' (הר המוריה). (60) כדי לקיים בו מצות קלי (ראה שם במשנה). (61) כלי מיוחד לקליה. כחכמים שם. וראה גם בסיפרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה יג, הלכה ו. (62) סיפרא שם וגמרא מנחות סו: (63) סיפרא שם הלכה ד. (64) שם במשנה. כדי שתתיבש הזיעה מהגרענין שהזיעו באכוב (תפארת ישראל שם). (65) שם במשנה. ופירש רש"י שם "של גרוסות, שלא היו טחונות דק אלא עבה, שכן דרך הסולת, ואין מוציאה אלא הקליפה בנפה מהגרענין בעצמן, שאם יטחנו יפגע יעבור כל הקליפה בנפה עם הסולת, ועל שם כך נקראת גרש כרמל". ו"גרש לשון שפיה וטחינה – כמו ויגיס בחצץ (איכה ג, טז). וכן, גרסה נפש" (תהלים קיט, יט – רש"י בויקרא ב, יד). (66) ראה למעלה הלכה יא. (67) שם במשנה: "והוציאו ממנו עשרון", וכן הוא במשנה שם עו: והיינו משום שנאמר (ויקרא כג, י) "והבאתם את עומר ראשית קצירכם", וראה רש"י שם כי הכוונה לעשירית האיפה, שכך היתה נקראת, כמו שנאמר (שמות טז, יח) "וימודו בעומר", וראה גם למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה. ולפי שהעומר בא משעורים, לא יצא משלושה סאין אלא עשרון אחד בלבד. אבל משתי הלחם, שהן מחיטים, יצאו שני עשרונים משלושה סאין (גמרא שם עו:). (68) שם ושם במשנה. "ואילו הי"ג נפות, היתה כל אחת דקה מחבירתה על הסדר, ודע שאם לא הפליגו בניפוי או שלא הוציא משלושה סאין (אלא הוציא עשרון מב' סאים או מדי' סאין) לא פסל, ואין כל אלו אלא למצוה" (רבינו בפי"ה"מ שם עו:). (69) כלומר, מה שנשאר יותר על העשרון, נפדה ויוצא לחולין (שם סו. במשנה). (70) שם במשנה. לפי שחייב חלה היינו לגלול דעיסה, וגלגול של זו ביד הדיוט הוא, לאחר שנפדה" (רש"י). (71) כחכמים (החולקים על ר"ע) שם במשנה, הסוברים שחייב מעשר חל בשעת מירוח, ומירוח של זה היה ביד הקדש, ומירוח הקדש פוטר מן המעשרות. (72) בפ"ג מהלכות מעשר הלכה כה, ופ"ו מהלכות ביכורים הלכה ג. (73) ראה משנה סוטה יד. "מנחת העומר אף-על-פי שהיא באה מן השעורים, היא היתה באה גרש", ומפרש רש"י "בשעורין מובחר שבו מנופה בשלוש עשרה נפה, כעין סולת חטים". (74) ראה משנה מנחות סז: משום שנאמר (ויקרא ב, טו) "ונתת עליה שמן", וראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ז, ופ"ב הלכה ח, לכל עשרון צריך לוג אחד. (75) כלומר ביום (פירוש המשנה שם). (76) ראה מנחות שם במשנה. משום שנאמר (שם) "ושמת עליה לבונה מנחה היא". (77) ראה בפ"ב מהלכות מעשה הקרבנות שם, כי כל המנחות טעונות קומץ לבונה. (78) ראה במשנה שם סז: וסא. משום שנאמר (שם כג, יא) "והניף את העומר לפני ה'", וראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. (79) שנאמר (שם) "לפני ה'" שהוא במזרח, ראה למעלה פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו, ולהלן פ"ח הלכה יא. (80) ראה למעלה פ"ט שם הלכה ז. וראה מנחות סא.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"א ניסן - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קעג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

10 פְּרִיכוֹת¹¹³ כְּדָרְךָ הַקּוֹצְרִין, אֲלֵא יַנְיָחֵם צִבְתִּים
11 צִבְתִּים¹¹⁴.

(112) כמבואר למעלה הלכה טו. (113) אלומות גדולות.
(114) אגודות קטנות. שם עא. במשנה "לא יעשה אותן כריכות, אבל מניחן צבתים", וכתב רבינו בפירוש המשנה שם: "וצבתים הן האגודות הקטנות, ומקבצין קצתם לקצתם ועושים מהן אלומות גדולות, והן נקראין כריכות". ולפי זה גם צבתים וגם כריכות היו קשורות, אבל דעת רש"י שם כי כריכות הם אלומות קשורות, וצבתים הם אלומות שאינן קשורות, ובגמרא שם עב. "מאי טעמא, דכמה דאפשר לא טרחינן".

12 יז. כְּכֹר בְּאַרְנוֹ¹¹⁵, שְׁאִין מְבִיאִין מְנַחוֹת וְלֹא מְנַחַת
13 נְסֻכִים¹¹⁶ וְלֹא בְּפוּרִים¹¹⁷ מִן הַחֲדָשׁ קֹדֶם הַבָּאֵת
14 הַעֲמֹר, וְאִם הִבִּיא - פְּסוּל. וְלֹא יִבְיֵא¹¹⁸ קֹדֶם לְהַבָּאֵת
15 שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְאִם הִבִּיא - פְּשֻׁר¹¹⁹.

(115) למעלה פ"ה מהלכות איסורי מזבח הלכה ט.
(116) [היינו הסולת (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א) האסורה מחמת חדש. אבל היין הרי אינו אסור]. (117) ביכורים לא נזכרו בהלכות איסורי מזבח שם. ויתכן כי כללם רבינו בכלל מנחות (מעשה רוקח שם). וביכורים היינו ביכורי דגן, שאסורים מחמת איסור חדש. ראה בגמרא שם וברש"י ובהגהות וחידושי הרשב"ש.
(118) כלומר, מן החדש. (119) ראה בהלכות איסורי מזבח שם הלכה י. וכל הלכה זו היא במשנה מנחות סה: "אין מביאין מנחות וביכורים ומנחת בהמה קודם לעומר, ואם הביא פסול. קודם לשתי הלחם לא יביא, ואם הביא כשר".

16 יח. וְכָל הַמְקָרִיב מְנַחָה מִן הַחֲדָשׁ תַּחֲלֶהּ - מְבַרָּךְ
17 שְׁהַחֲרִיבָהּ¹²⁰.

(120) ברייתא במנחות עה: ובברכות לו: "היה עומד ומקריב מנחות בירושלים, אומר ברוך שהחיינו וקיימנו", ומפרש רש"י מנחות שם "כגון שלא הקריב כהן זה עדיין מנחות מימיו, או שהקריב מנחה חדשה כגון מנחת העומר, אומר כהן שהחיינו".

18 יט. תְּבוּאָה שְׁזֻרְעָה אַחַר שְׁקָרֵב הַעֲמֹר וּקְצָרָה אַחַר
19 שְׁקָרֵב הַעֲמֹר שֶׁל שְׁנֵה הַבָּאָה - הָרִי זֶה סִפְקָי¹²¹ אִם
20 מְבִיאִין מִמֶּנָּה מְנַחוֹת לְכַתְּחֵלָה טָרִם הַבָּאֵת שְׁתֵּי
21 הַלֶּחֶם, הוֹאִיל וּתְבוּאָה זֶה עֵבֶר עָלֶיהָ הַבָּאֵת שְׁתֵּי
22 הַלֶּחֶם וּקְצִירַת הַעֲמֹר, אוֹ אֵין מְבִיאִין עַד שְׁבִיאֵאוּ
23 שְׁתֵּי הַלֶּחֶם אַחַר הַבָּאֵת הַעֲמֹר שֶׁל שְׁנֵה אַחַת.

(121) זוהי בעיא שלא נפשטה במנחות סח: .

24 כ. וְכֵן¹²² תְּבוּאָה¹²³ שְׁהִיתָה בְּקִרְקַע¹²⁴ וְחִנְטוּ עָלֶיהָ
25 אוֹ הִנְצוּ עָלִים שְׁלֵה פְּשֵׁהִבִּיאֵו שְׁתֵּי הַלֶּחֶם - הָרִי זֶה
26 סִפְקָי, אִם הִנְצַת הַעֲלִין אוֹ חִנְטַתָּן כְּמוֹ הַשְּׂרָשָׁה¹²⁵
27 וְהִתְרָה לְהִבִּיא מִמֶּנָּה מְנַחוֹת, אוֹ אֵינָה חֲשׂוּבָה
28 הַשְּׂרָשָׁה. לְפִיכֵךְ לֹא יִבְיֵא¹²⁶, וְאִם הִבִּיא - הָרְצָה¹²⁷.

(122) בעיא של רמי בר חמא במנחות סט. ולא נפשטה,

המשנה שם). שדווקא קצירה התיירו שאם לא יקצרוה מיד אפשר שתיפסד. אבל להגדיש, שאין שום הפסד אם ימתין עד אחר הפסח - לא התיירו (ראה רע"ב ותפארת ישראל מנחות פ"י משנה ח).

1 יד. תְּבוּאָה שֶׁהִשְׂרִישָׁה⁹⁹ קֹדֶם הַעֲמֹר¹⁰⁰ - הַעֲמֹר
2 מְתִירָה¹⁰¹; וְאִם לֹא¹⁰² - אֲסוּר לְקַצְרָהּ כְּדָרְךָ שְׁאֲסוּר
3 לְאֶכְלָהּ עַד שְׁיִבֹא הַעֲמֹר הַבָּא¹⁰³.

(99) כלומר נזרעה וגם נשרשה. וראה בשו"ע יורה דעה סימן רצג סעיף ג ובמפרשים שם, כי זמן השרשה הוא ארבעה עשר יום. (100) היינו קודם הבאת העומר (רש"י בבבא מציעא נו: ותפארת ישראל במנחות פ"י משנה ז). ויש מפרשים קודם קצירת העומר (רע"ב שם. וראה בתוספות הגרע"א שם). ועיין במנחות ע: וראה להלן. (101) משנה שם ע. [היינו אם השרישה לפני קצירת העומר - מותרת אף בקצירה, ואם השרישה אחרי הקצירה ולפני ההבאה - מותרת רק באכילה. וראה להלן]. (102) שלא השרישו אלא לאחר העומר. (103) שם. משום שנאמר (שמות כג, טז) "אשר תזרע בשדה", משעה שנזרע ונשרש בשדה (שם עא. וראה ברע"ב ובקריית ספר) וראה באור-שמח שפירש דעת רבינו שהכל תלוי באיסור אכילה, ואם נשרשה לפני ההקרבה ואחר הקצירה - שמותרת באכילה - מותרת גם הקצירה, וראה למעלה.

4 טו. תְּבוּאָה שְׁלֹא הִבִּיאָה שְׁלִישׁ¹⁰⁴ - מְתָר לְקַצֵּר
5 מִמֶּנָּה¹⁰⁵ לְהֶאֱכִיל לְבַהֲמָה¹⁰⁶. וְקוֹצְרִין¹⁰⁷ מִפְּנֵי
6 הַנְּטִיעוֹת שְׁלֹא יִפְסְדוּ¹⁰⁸. וְקוֹצְרִין לְפָנוֹת מְקוֹם לְבֵית
7 הָאֱבֹל¹⁰⁹ אוֹ לְבֵית הַמְדָּרֵשׁ¹¹⁰; שְׁנֹאֲמַר: קְצִירְכֶם -
8 וְלֹא קְצִיר מְצוּהָ¹¹¹.

(104) כלומר, שלא נגמר השליש האחרון לגמר בישולו (רבינו בפירוש המשנה שם, וראה בתפארת ישראל שם). (105) לפני העומר. (106) משנה שם עא. לפי דברי ר' יהודה. ומשום שכל לשחת (=לאכילת בהמה) לאו קציר הוא (רע"ב). (107) לפני העומר. (108) האילנות. משנה שם עא. "וקוצרין מפני הנטיעות", והוא שיכוון בשעת קצירה להתרחק מהאילנות כדי שלא יפסיק) [יפסידו] (פירוש המשנה שם). והתיירו כן משום שתבואה זו אינה ראויה לעומר. ראה במשנה מנחות פה. שאין מביאין לא מבית השלחין ולא משדה אילן, וממקום שאי אתה מביא - אתה קוצר (ראה למעלה הלכה יג. ועיין ברש"י שם לפי פירוש אחד, שקוצר מפני הנטיעות שלא יהא איסור כלאים. ולדעת רבינו פ"א מהלכות כלאים הלכה ו שאין זה איסור, הוכרח לפרש פירוש אחר, כנ"ל). (109) שם במשנה. והיינו לעשות מקום פנוי לישב ברחבה לברך ברכת רחבה הנזכרת במסכת כתובות (ח:) אחינו המיוגעים וכו' (רש"י שם). (110) שם במשנה: "וקוצרין וכו' מפני ביטול בית המדרש", "לעשות להם מקום לישב התלמידים" (רש"י). (111) שם עב. בגמרא, ולכן התיירו לקצור לטובת בית האבל ובית המדרש, שהוא קציר מצוה.

9 טז. וְאִף עַל פִּי שְׂמֵתָר לְקַצֵּר¹¹² - לֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָן

קעד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"א ניסן - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

7 היום מונין, לפיכך מונה פליגה מלייל ששה עשר
8 בניסן¹³³.

131) ראה בספר המצוות, עשה קסא. (132) מנחות סו. ראש השנה ה. וחגיגה יז: "מצוה למימי יומא, ומצוה למימי שבועי", וראה בספר המצוות שם שמבאר רבינו כי אינן שתי מצוות נפרדות (=מצוה אחת למנות ימים, ומצוה אחרת למנות שבועות), אלא הן מצוה אחת, למנות הימים עם השבועות. (133) שנאמר (ויקרא כג, טו) "תמימות תהיינה", וראה מנחות שם: "אימתי אתה מוצא שבע שבתות תמימות, בזמן שאתה מתחיל לימנות מבערב". וכן הוא בסיפרא אמור פרק יב הלכה ו, וראה במגילה כא.

9 כג. שכתב ולא מנה פליגה - מונה ביום¹³⁴. ואין
10 מונין אלא מעמד¹³⁵, ואם מנה מישוב - יצא¹³⁶.

134) נראה שיש ללמוד מן המשנה במנחות עא. "מצוותו לקצור בלילה, ואם נקצר ביום כשר", ובגמרא שם סו. אמרו: "איתקש ספירה לקצירה" (מעשה ווקח). וכן פסק בה"ג, ראה תוספות שם סו. ד"ה זכר למקדש, וראה גם תוספות מגילה כ: ד"ה כל הלילה, ושו"ע או"ח סימן תפט סעיף ז, ובאור שמח כאן. (135) כתב הר"י בן גיאת שזה קבלת מפי רבותינו, והסמיכוהו על מה שנאמר (דברים טז, ט) "מהחל חרמש בקמה", אל תקרא "בקמה" אלא "בקומה". ובזוהר פרשת תצוה כתב סוד הדבר, למה צריך למנות מעומד (כסף-משנה). וראה ברא"ש פסחים פ"י סימן מא, ובהגהות הגרי"ב שם. ומקור הדבר בספר לקח טוב שם. (136) זה פשוט, שהרי כמה כרוכים כרכרו למצוא סמך שצריך לכתחילה מעומד (הר המוריה).

11 כד. מצוה זו¹³⁷ על פל איש מישראל¹³⁸, ובכל מקום
12 ובכל זמן¹³⁹. ונשים ועבדים פטורין ממנה¹⁴⁰.

137) של ספירת העומר, בניגוד לספירת שמיטין ויובלות, שאינה אלא על בית-דין, ראה בפ"י מהלכות שמיטה ויובל הלכה א. (138) שנאמר (ויקרא כג, טו) "וספרתם לכם", ואמרו בברייתא (שם סה): "שתהא ספירה לכל אחד ואחד". (139) ואף בזמן הזה היא מצוה מן התורה "שלא תלה הספירה בהקרבת העומר" (קריית ספר). וכן נשמע שם סו. שרק אמימר סובר שהיא זכר למקדש, אבל לשאר החכמים נראה שהיא מדאורייתא (ראה כסף-משנה והר המוריה כאן). (140) משום שהיא מצוה-עשה שהזמן גרמא, ונשים ועבדים פטורים מכל מצוה-עשה שהזמן גרמא (וראה ב"ספר המצוות לעם" שם, ובהערה קג).

13 כה. וצריך לברך בכל לילה¹⁴¹: ברוך אתה יי
14 אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על
15 ספירת העומר - קדם שישפר. מנה ולא ברך - יצא,
16 ואינו חוזר ומברך¹⁴².

(141) "פשוט הוא שמברכין עליה, כדרך שמברכין על כל המצוות" (כסף-משנה). (142) "פשוט הוא, שברכות אינן מעכבות" (כסף-משנה).

ועלתה בתיקו. ורוצה לומר, כשם שנסתפקו בגמרא במה שלמעלה הלכה יט, כמו כן נסתפקו במה שלפנינו. (123) רש"י שם פירש שהמדובר בפירות האילן, ולענין ביכורים. אבל רבינו מפרשה בחמשת מיני דגן, ולענין מנחות, וראה להלן. (124) כ"לומר, מונחת בקרקע בלי השרשה, וראה בפ"י מהלכות מאכלות אסורות הלכה ה, ובכסף-משנה שם. והמדובר כשורפה לפני העומר והשרישה אז, שהעומר התירה, ושוב יצאה מן הארץ עם שרשיה בשכבר נראו סימני חניטה או הנצה בעלים שלה, ראה להלן. (125) כ"לומר, אם נאמר שציאתה מן הקרקע, כשהיא ממשיכה להיות חונטת או מניצה - ביטלה ההשרשה, או מכיון שהיא ממשיכה לחנוט ולהניץ, הרי היא כממשיכה גם להיות מושרשת. וראה להלן. (126) [לענין איסור חדש במדינה, גם כן יש כאן ספק, שאם יציאתה ביטלה השרשה, בוודאי שהיא נאסרה, ואינה מותרת עד שיבוא העומר הבא (וכן נראה בהלכות מאכלות אסורות שם, שלא נסתפקו אלא בהביאה שליש לפני העומר, ועקרה ושתלה מחדש לאחר העומר, אבל בהשרשה לבד לפני העומר - נאסרה אם נעקרה אחר העומר ושתלה מחדש), אלא שכיון שספק בדינו אם בטלה ההשרשה - מעמידים אותה בחזקת היתר, שהרי היה עליה שם היתר עם הבאת העומר, ואין אתה יכול לאסרה מספק (אבל צ"ע בהלכות מאכלות אסורות שם). אבל לענין מנחות שלא היה עליה עוד שם היתר, שהרי הספק נתעורר לפני הבאת שתי הלחם - אין להתירה מספק. (127) [אף-על-פי שלענין מנחות לא היה לה עוד היתר, ואם כן היה לנו לאסרה מספק לענין זה, גם מטעם חדש שלפני העומר (ראה למעלה), ובכל זאת הורצה בדיעבד, שכן פסק רבינו בכל הספקות בדיני הקרבנות, ראה להלן פ"ח הלכה ג, ולמעלה פ"ד מהלכות איסורי מזבח הלכה יב, ופ"ו שם הלכה יג. וראה במרכבת המשנה, באבן האזל, ובגן שאול להרב חנניה שאול בלשונות הרמב"ם דפוס שאלוניקי דף ט ע"ב, מה שהאריכו בוה].

1 כא. והקוצר קדם קצירת העמר¹²⁸ - אינו לזקה¹²⁹,
2 והקציר פשוט¹³⁰.

(128) ראה למעלה הלכה יג ש"אסור לקצור וכו' קודם לקצירת העומר". (129) שאין בוה לאו מפורש, אלא לאו הבא מכלל עשה בלבד: "ראשית קצירכם" (הר המוריה). (130) לאכלו אחר שיקריב העומר. כן מוכח ממה שאמר ר"ש בן לקיש (מנחות ה). "מנחת העומר שקמצה שלא לשמה, כשרה, ושרייה אין נאכלין (משום איסור חדש. רש"י), עד שתביא מנחת העומר אחרת, ותתירנה" - הרי שדבר הנקצר לפני העומר - אינו אסור באכילה, שהרי נתברר שעומר זה לא היה עומר, ואם כן הרי נקצר לפני קצירת העומר הכשר (אור שמח).

3 כב. מצות עשה לספר שבע שבתות תמימות מיום
4 הבאת העמר¹³¹, שנגמר: וספרתם לכם ממחרת
5 השבת שבע שבתות. ומצוה למנות הימים עם
6 השבועות¹³², שנגמר: תספור חמשים יום. ומתחלת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"א ניסן - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קעה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פָּרָק שְׁמִינִי

1 ביאר בו רבינו כמה קרבנות מקריבים בחג השבועות, וסדר שתי הלחם.

2 א. ביום חמשים מספירת העמר הוא חג השבועות,²
3 והוא עצרת³. וביום הזה מקריבין מוסף כמו מוסף
4 ראש החדש⁴: שני פרים ואיל ושבעה כבשים, כלם
5 עולות⁵, ושעיר חטאת⁶. ואלו הן הקרבנות האמורות
6 בחומש הפקודים, והם מוסף היום. ועוד מביאין
7 יתר על המוסף ביום הזה מנחה חדשה - שתי
8 הלחם⁸; ומקריבין עם הלחם פרו ושני אילים ושבעה
9 כבשים, הכל עולות⁹, ושעיר חטאת, ושני כבשים
10 זבח שלמים¹⁰. ואלו הן הקרבנות האמורות בחמש
11 ויקרא¹¹. נמצא הקרב ביום זה יתר על שני
12 התמידין: שלשה פרים ושלשה אילים וארבעה
13 עשר כבשים, הכל עשירים בהמה עולות, ושני
14 שעירי חטאות נאכלים¹², ושני כבשים שלמים¹³
15 נאכלים¹⁴.

2 שנאמר (ויקרא כג, ט"א) "וספרתם לכם ממחרת השבת
מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות
תהיינה, עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום,
והקרבתם מנחה חדשה לה' וגו' וקראתם בעצם היום הזה
מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו", ונאמר
(דברים טז, ט"ז) "שבעה שבועות תספור לך מהחל חרמש
בקמה תחל לספור שבעה שבועות, ועשית חג שבועות לה'
וגו'". 3 כן הוא נקרא כמה פעמים במשנה, כגון מגילה
ל, ב. ומועד קטן יט, א. וכן תרגם אונקלוס במדבר כח,
כו - "בשבועותיכם" - "בעצרתיותך". 4 ראה למעלה פ"ז
ה"א. 5 שנאמר (במדבר כח, כז) "והקרבתם עולה לריח
ניחוח לה', פרים בני בקר שנים איל אחד שבעה כבשים בני
שנה". 6 שנאמר (שם, שם, ל) "שעיר עזים אחד לכפר
עליכם". 7 ספר במדבר, שם. 8 שנאמר (ויקרא שם
טז, ז) "תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה',
ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתי שני עשורונים סולת
תהיינה וגו' ביכורים לה'". 9 שנאמר (שם, שם, יח)
"והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה, ופר
בן בקר אחד ואילים שנים, יהיו עולה לה'". 10 שנאמר
(שם, שם, יט) "ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת, ושני
כבשים בני שנה לזבח שלמים". 11 שם. 12 ראה
למעלה פ"ז ה"ב. 13 שהם זבחי שלמי ציבור, ראה
למעלה פ"א מהל' מעשה הקרבנות ה"ד. 14 ראה למעלה
שם פ"ט ה"ד: "כיצד מעשה שלמי ציבור שוחט וכו'
והשאר נאכל לזכרי כהונה".

16 ב. שתי הלחם אינן באין אלא מן הארץ ומן
17 החדש¹⁵, שנאמר: ממושבתיכם תביאו לחם תנופה
18 וגומר¹⁶. לא מצאו חדש - וביאו מן העלייה¹⁷.

15 משנה, מנחות פג, ב: "כל קרבנות הציבור והיחיד באין
מן הארץ ומחוצה לארץ, מן החדש ומן הישן, חוץ מן
העומר ושתי הלחם, שאינן באין אלא מן החדש ומן הארץ".

וראה גם תוספתא שם פ"ט, וראה למעלה פ"ז ה"ה.
16 מנחות שם בברייתא "ממושבותיכם תביאו, ולא מן
חוצה לארץ". ונאמר (ויקרא כג, טז) "והקרבתם מנחה
חדשה", ונאמר גם (במדבר כח, כז) "וביום הביכורים
בהקריבכם מנחה חדשה לה'", ונאמר עוד (שמות כג, טז),
וחג הקציר בכורי מעשיך". 17 כלומר, מחיטים ישנות
שיש לו בעליית הגג. שם בברייתא: "אמר קרא (ויקרא שם)
תביאו (= ממושבותיכם תביאו) ואפילו מן העלייה". וראה
שם ברייתא אחרת: "רבי נתן ורבי עקיבא אמרו, שתי הלחם
הבאות מן הישן כשרות, ומה אני מקיים חדשה (=)
והקרבתם מנחה חדשה) שתהא חדשה לכל המנחות",
כלומר שיביאו שתי הלחם קודם שיביאו שום מנחה מן
החדש, אבל הן באות אפילו מן הישן. וראה בהשגת
הראב"ד, בכסף-משנה ולחם-משנה.

19 ג. חטים שירדו בעבים¹⁸ - יש בהם ספק, אם אני
20 קורא בהם 'ממושבתיכם' או אינם 'ממושבתיכם'¹⁹;
21 לפיכך לא יביא, ואם הביא - פשוט²⁰. וכיצד היו
22 עושין? מביאין שלש סאין חטין חדשות²¹, ושפין
23 אותן ובוועטין בהם פדרף כל המנחות²², וטוחנין
24 אותן סלת, ומנפין מהן שני עשורונות²³ מנפה
25 בשתיים עשרה נפה²⁴. והשאר נפדה ונאכל לכל
26 אדם, ותיב בחלה ופטור מן המעשרות, כמו
27 שבארנו²⁵.

18 מנחות סט, ב. כלומר על-ידי נס ירדו בעבים ('תוספות'
שם ד"ה חטיין). 19 במנחות שם: "בעי רבי זירא, חטיין
שירדו בעבים וכו' לשתי הלחם מאי. ממושבותיכם אמר
רחמנא, לאפוקי דחוץ לארץ דלא, אבל דעבים שפיר דמי
(שאף-על-פי שאינם ארץ-ישראל - גם חוצה לארץ אינם),
או דילמא ממושבותיכם דוקא, ואפילו דעבים נמי לא". ולא
נפטה הבעיא. 20 ראה למעלה פ"ז ה"ב, כי דעת רבינו
בכל בעיא שלא נפטה, שלא יביא, ואם הביא כזר.
21 משנה, מנחות עו, ב. 22 ראה פ"ז מהל' איסורי זבוח
ה"ה, ולמעלה פ"ה ה"ו. 23 שנאמר (ויקרא שם יז) "שני
עשורונים סולת תהיינה". וראה למעלה פ"ז ה"ב. 24 שם
במשנה ובתוספתא פ"ח. 25 למעלה פ"ז ה"ב.

28 ד. שתי הלחם, שהן מן החדש²⁶ - צריכין לבוא
29 עשורין מכל סאה ומחצה, ומנפין אותן בשתיים
30 עשרה נפה²⁷. ולחם הפנים, שהוא בא מן הישן²⁸ -
31 די לו באחת עשרה נפה, והוא בא עשורין מכל
32 סאה²⁹. אבל העמר, שהוא בא מן השעורים חדשות
33 - אינו בא מן המבחר, אלא משלש סאין ובשלש
34 עשרה נפה³⁰.

26 ויש בחדש יותר סובין מאשר בישן. 27 שם במשנה:
"שתי הלחם, שני עשורונים משלש סאין". ובגמרא שם: שתי
הלחם, שתי עשורונות משלש סאין, מאי טעמא כיון
דמחטיין אתיין אף-על-גב דמחדש אתיין, שתי עשורונות
מובחרים, אתו משלש סאין (בניגוד לעומר שהוא משעורים,
שבא עשורין אחד משלש סאין). 28 וכמו כן בא מן

קצו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"א ניסן - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

41) מנחות, שם. 42) אין זה מוסב על מה שכתב לפני כן, אלא הוא דיבור בפני עצמו. 43) שנאמר (ויקרא כג, יז) "חמץ תאפינה", ובמנחות נב, ב - במשנה: "כל המנחות באות מצה חוץ מחמץ שבתורה ושתי הלחם, שהן באות חמץ". 44) כרבי יהודה במשנה שם, וראה למעלה פ"ט מהל' מעשה הקרבנות הי"ח.

15 י. ומרבעות הן⁴⁵. אךך פל חלה שבבעה טפחים, ורחבה ארבעה טפחים⁴⁶, ונגבהה ארבע אצבעות⁴⁷.

45) ולא עגולות. ראה למעלה פ"ה ה"ט. ולפי זה, היה לחלה ששה טפחים (=פנים) מערב, מזרח, דרום, צפון, מעלה ומטה, ראה בפירוש המשנה שם. וכתב הכסף משנה שאפשר שרבינו למד שתי הלחם מלחם הפנים. 46) שם במשנה. 47) שם במשנה "וקרנותיהם ד' אצבעות". ומפרש רבינו קרנותיהם, כלומר, גובהם ארבע אצבעות, ולא כפירוש רש"י, וראה למעלה שם ובכסף משנה שם.

17 יא. כיצד הנפת הלחם עם שני ככשי השלמים? 48?
18 מביא שני הככשים ומניפם בעודן חיים⁴⁹, שנאמר:
19 והניף אתם תנופה⁵⁰. ואם הניף זה בפני עצמו וזה
20 בפני עצמו⁵¹ - יצא⁵². ואחר כך שחוטין אותו
21 ומפשיט⁵³, ולוקח חזה ושוק מפל אחד משניהם⁵⁴
22 ומניחן⁵⁵ בצד שתי הלחם⁵⁶, ומניח⁵⁷ שתי ידי
23 מלמטן⁵⁸ ומניף הפל פאחד במזרח⁵⁹ במקום כל
24 התנופות, מוליך ומביא מעלה ומוריד⁶⁰. ואם הניפן
25 אחד אחד - יצא⁶¹. ואחר כך מקטיר אמורי שני
26 הככשים⁶², ושאר הכפשי נאכל לפניהם⁶³. וכן שתי
27 החלות⁶⁴ - נוטל פהן גדול אחת מהן⁶⁵, והשניה
28 מתחלקת לכל המשמרות⁶⁶. ושתיהן נאכלות אותו
29 היום ויחצי הלילה, ככשי קדשי קדשים⁶⁷.

48) שנאמר (ויקרא שם, כ) "והניף הכהן אותם על לחם הביכורים תנופה לפני ה' על שני ככשים". 49) ומניף שתי הלחם עמהם, כמפורש במשנה שם סא, א (לחם-משנה), וראה להלן. 50) מלמד שטעונין תנופה חיים. ראה מנחות שם במשנה "זבחי שלמי ציבור (= ככשי עצרת) טעונים תנופה חיים ושחוטין". 51) כלומר כל כבש וכבש בפני עצמו, וגם כל לחם ולחם בפני עצמו, וראה להלן. 52) בגמרא שם אמרו כן באשם ולוג שמן, שנאמר (שם יד, יב) "ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן והניף אותם תנופה לפני ה'", שהאשם ולוג השמן טעונים תנופה כאחד. ועל זה אמרו: "ומנין שאם הניף זה בעצמו וזה בעצמו - יצא, תלמוד-לומר והקריב אותו לאשם והניף", "ונראה שיש ללמוד משם לשני ככשי עצרת" (כסף-משנה). ואף-על-פי שבככשי עצרת נאמר בלשון רבים "והניף אותם" - "אותם" הנ"ל בא לדרשה אחרת (שם סב): למעט זבחי שלמי יחיד, שאין טעונין תנופה חיים ('קריית ספר'). 53) את עורן, ראה למעלה פ"ה מהל' מעשה הקרבנות הי"ח, ופ"ט ה"ד. 54) שם סב, א - וכחכמים. 55) זה מוסב גם על תנופה שלאחר שחיטה, וגם על תנופה שמחיים (לחם-משנה, וראה למעלה). 56) כדברי רבי, שם

החייטים. 29) ראה למעלה פ"ה ה"ו. ובמשנה שם: "לחם הפנים, עשרים וארבע עשרונים מעשרים וארבע סאין". ובגמרא שם "מאי טעמא, כיון דמחטיין אתו, ומישן אתו, עשרון מובחר אתי מסאה". 30) ראה למעלה פ"ז ה"ב, ובמשנה וגמרא שם.

1 ה. וכלן, אם רבה במדת הסאין שבאין מהן או
2 מעט³¹ - כפשי³².

31) כלומר הוציא עשרון מיותר, או מפחות סאין. 32) ברייתא במנחות שם. וראה למעלה פ"ה ה"ו, ושם מזכיר רבינו גם אם מיעט בפנות.

3 ו. ולוקחין שני העשורנות ולשין אותן אחת אחת³³,
4 ואופין אותן אחת אחת.

33) משנה, מנחות צד, א: "שתי הלחם נילושות אחת אחת ונאפות אחת אחת, לחם הפנים נילושות אחת אחת ונאפות שתיים שתיים". ובגמרא שם, מנא הני מילי, דתנו רבנן: שני עשורנים יהיה החלה האחת (ויקרא כד, ה. לענין לחם הפנים) מלמד שנלושות אחת אחת, מנין שאף שתי הלחם (כך, תלמוד-לומר יהיה, ומנין שאפייטן (של לחם הפנים) שתיים שתיים, תלמוד-לומר (שם שם, ו) "ושמת אותם", יכול אף שתי הלחם כן, תלמוד-לומר אותם (לחם הפנים ולא שתי הלחם, שאלו נילושות אחת אחת). וראה למעלה פ"ה ה"ז.

5 ז. ולישתן ועריכתן - בחוץ³⁴, ואפיתן בפנים³⁵, ככל
6 המנחות³⁶.

34) לעזרה. בית היה מחוץ לעזרה המיועד לבישול המנחות, ובית פגי שמו (ראה בפירוש המשנה לרבינו, מנחות צה:). 35) בעזרה. משנה, מנחות שם: "אחת שתי הלחם ואחת לחם הפנים, לישתן ועריכתן בחוץ ואפיתן בפנים". וראה ב'סיפרא' אמור פ"ח ה"י, ולמעלה פ"ה ה"ז. ו'הסיבה שמחמתה מותר ללוש אותן חוץ לעזרה ולא יהא מותר לאפות אלא בעזרה, לא נתבאר בגמרא" (רבינו בפירוש המשנה, שם). וראה למעלה פ"ה שם. 36) כלומר אפייטן בפנים ככל המנחות. אבל לישתן ועריכתן אינן כשאר המנחות, שהרי כל המנחות לישתן ועריכתן בפנים, ראה למעלה פ"ב מהל' מעשה הקרבנות הכ"ג.

7 ח. ואין עשיתן דוחה יום טוב³⁷, ואין צריך לומר
8 שבת³⁸, אלא אופין אותן מערב יום טוב³⁹. שנאמר:
9 הוא לבדו יעשה לכם; 'לכם' - ולא לגבוה⁴⁰.

37) משנה, מנחות ק, ב. 38) משנה שם, וצה, ב. 39) שם ק, ב. וראה למעלה פ"ה ה"י. 40) ראה פסחים מז, א.

10 ט. ה"ה ערב יום טוב שבת - אופין אותן מערב
11 שבת; ונאכלות בשלישי לאפיתן, שהוא יום טוב⁴¹.
12 והרי⁴² מפרש בתורה שהם חמץ⁴³, וכיצד עושה?
13 מביא שאור ממקום אחר ונתנו לתוך העשורן,
14 וממלא העשורן סלת ומחמצו פאותו השאור⁴⁴.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"א ניסן - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קעז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

9 יהיה זורק דמן לשמה תחילה, אינו יכול אחר-כך לזרוק שלא לשמן את השנים הנשארין, שמכיון ששחט הראשונים לשמן, שוב לא ראויים האחרונים לשמן. ומכיון שאינם ראויים לשמן, אינם כשרים גם שלא לשמן, ומשום כך זורק תחילה שלא לשמה ואח"כ את הנשארין לשמה (שם בגמ').

10 יד. שְׁתֵּי הַחֲלוֹת מְעַכְבֹּת זו אֶת זו⁷⁷, וְשְׁנֵי הַכֶּבֶשִׂים מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה⁷⁸. מֵת אֶחָד מִשְׁנֵיהֶם אוֹ בָּרַח אוֹ נִעְשָׂה טְרֵפָה - יִקַּח זֶוֶג לְשֵׁנֵיהֶם⁷⁹. שְׁחַט אֶחָד לְשֵׁמוֹ⁸⁰

11 - יִקַּח לוֹ זֶוֶג⁸¹.

12

(77) משנה, מנחות כז, א. שאם אין לו אלא אחת לא יביא, שנאמר בהם "סולת תהיינה" (שם יז) וכל מקום שנאמר "הויה" - הוא לעיכובא (שם בגמרא). (78) משנה שם, ותוספתא שם תחילת פ"ה, ומשום שגם בהם נאמרה "הויה" (= "קודש יהיו" - שם, שם, שם, כ) ולעיכובא הוא (שם בגמרא). (79) תוספתא, שם. (80) כלומר, ואחר-כך מת השני, או ברח או נעשה טריפה (כסף-משנה). וראה הלן בהערה הסמוכה. (81) שם בתוספתא. אבל ראה ביאור שמח' כאן שמגיה כאן ובתוספתא "שחט אחד (שלא) לשמו יקח לו זוג (לשני), וכן הוא ביחסי דוד' שם.

13 טו. שְׁתֵּי הַלְחָם⁸² מְעַכְבִּים אֶת הַכֶּבֶשִׂים⁸³, וְשְׁנֵי הַכֶּבֶשִׂים אֵינָן מְעַכְבִּים אֶת הַלְחָם⁸⁴. וְאִם הוֹנְפוּ עִם הַכֶּבֶשִׂים - מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה⁸⁵; וְאִם אָבַד הַלְחָם - יֹאבְדוּ הַכֶּבֶשִׂים, וְאִם אָבְדוּ הַכֶּבֶשִׂים - יֹאבְדוּ הַלְחָם, וְיִבְיֵאוּ לְחֵם אַחֵר וּכְבִישִׁים אַחֵרִים.

14

15

16

17

(82) מנחות מה, ב - כדברי רבי עקיבא, ולא כרבי שמעון בן ננס ולא כרבי שמעון, לפי שסוף הסוגיא כרבי עקיבא (כסף-משנה). (83) שאם לא היו לו שתי הלחם - לא יקריב גם את שני הכבשים. (84) משנה שם כרבי עקיבא והיינו שאף שלא היו שני כבשים, מביאין שתי הלחם (ראה פירוש המשנה, שם). ואמרו (שם בגמרא) שרבי עקיבא סובר, שמה שנאמר (שם) "קודש יהיו", הכוונה ללחם, ולא לכבשים, ולמד כן ביגזירה שוה, ממה שנאמר (שם שם, יז) "סולת תהיינה", כשם ש"הויה" זו בלחם, כמו כן "הויה" של "קודש יהיו" היא בלחם, ולא בכבשים, ולפיכך הלחם מעכב והכבשים אינם מעכבים, כנ"ל. (85) כלומר, אף הכבשים מעכבים הלחם. ואף כי בגמרא (שם מו.) "בעו במערבא תנופה עושה זיקה (= חיבור יחד), או אינו עושה זיקה", ונשאר הדבר בתיקו, והיה לו לרבינו לכתוב שהוא ספק (ראה השגת הראב"ד) - פוסק רבינו שתנופה עושה זיקה, שכן נשמע שם מו, ב - ממה שאמר אביי לרבא "מ"ש ב' כבשים דמעכבי לחם, ומאי שנא שבעה כבשים וכו' דלא מקדשי ולא מעכבי לחם. אמר ליה, הואיל והוזקו זה לזה בתנופה", הרי שתנופה עושה זיקה (כסף-משנה).

18 טז. שְׁתֵּי הַלְחָם הַבָּאוֹת בְּפָנָי עֲצָמָן בְּלֹא כֶּבֶשִׂים⁸⁶

19 - פִּיצֵד עוֹשִׂין בְּהֵן⁸⁷? יוֹנְפוּ וְתַעֲבֵר צוּרְתָן⁸⁸ וְיִצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרָפָה⁸⁹. גִּזְרָה שְׁמָא יִמְצְאוּ כֶּבֶשִׂים לְשֵׁנָה הַבָּאָה וְיִבְיֵאוּ לְחֵם בְּלֹא כֶּבֶשִׂים⁹⁰. הִפֵּר וְשְׁנֵי הָאֵלִים וְשִׁבְעַת הַכֶּבֶשִׂים⁹¹ וְהִשְׁעִירוּ⁹² הַבָּאִים בְּיוֹם

20

21

22

סב, א. ואף-על-פי ששם מדובר בתנופה מחיים, סובר רבינו כי הוא-הדין לתנופה שלאחר שחיטה (לחם-משנה). (57) הכהן. (58) ראה משנה, שם סא, א. (59) שם במשנה. וראה למעלה פ"ז ה"י, ופ"ט מהל' מעשה הקרבנות ה"ו. (60) ראה למעלה שם, ובהל' מעשה הקרבנות, שם. (61) "אפשר שהוא נלמד מאשם ולוג השמן כבסמוך" (כסף-משנה). וראה ב'קריית ספר' שכתב "ואם הניפן אחד אחד יצא, כדכתיב שוק התרומה וחזה התנופה", כלומר, שהניף שוק עם חלה אחת בפני עצמו, וחזה עם חלה אחת בפני עצמו, אבל אם מניף חזה ושוק בפני עצמו, ושתי הלחם בפני עצמם, אפשר שלא יצא. וראה ב'הר המוריה'. (62) שנאמר בשלמים (ויקרא ז', ל-לא) "ידיו תביאנה את אשי ה', את החלב על החזה וגו' להניף אותו תנופה לפני ה', והקטיר הכהן את החלב המזבחה", הרי שהניף ואחר-כך מקטיר. וראה למעלה פ"ט מהל' מעשה הקרבנות ה"א. (63) ראה למעלה שם ה"ד. (64) מלשון זה נראה שגם החלות אינן מותרות לאכילה אלא לאחר הקטרת האימורין ('אור שמח'). (65) ראה למעלה פ"ד ה"ד, כי כהן גדול נוטל לעולם מכל משמר חצי החלות שזכה בהן. (66) סוכה נה, ב - במשנה. וראה פ"ד מהל' כלי המקדש ה"ד-ה. (67) תוספתא זבחים סוף פ"ו (הוצאת צוקרמנדל עמ' 589).

1 יב. שְׁחַט⁶⁸ שְׁנֵי כֶּבֶשִׂים עַל אַרְבַּע חֲלוֹת⁶⁹: אִם אָמַר יִקְדְּשׁוּ שְׁתֵּים מִתּוֹךְ אַרְבַּע - מוֹשֵׁף שְׁתֵּים מִהֵן וּמְנִיפֵן⁷⁰, וְהִשְׁאָרֵי⁷¹ פּוֹדִין אוֹתָן בְּפָנִים⁷² וְנֹאכְלִין בַּחוּץ בְּשָׂאֵר הַחֲלוֹת; וְאִם לֹא הִתְנָה - לֹא קָדַשׁ הַלְחָם⁷³.

2

3

4

5

(68) מנחות מז, ב. (69) והרי התורה אמרה (ויקרא כג, יז) "לחם תנופה שתיים". (70) כן אמרו (שם מח.) לדעת רבי יוחנן. (71) שתי החלות הנשארות. (72) מנחות שם, כרבי - ששחיטה מקדשת ללחם, ואמרו בגמ' שם כי לרבי צריך לפדותן בפנים, שאם יוציאן לחוץ לעזרה ושם יפדם, הרי זה נפסל ביוצא. ואין לחשוש שאם יפדם בפנים ויצאו לחולין הרי יהיו חולין בעזרה, משום שבשעה שהכניסם בפנים היו קודש, ומה שהם נהיים אח"כ חולין בעזרה, זה הוא ממילא, ואין לחשוש לכך. וראה לחם-משנה מה שמקשה על רבינו כמה וכמה קושיות. (73) דכתיב באיל נזיר (במדבר ו, יז) "ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות". אלמא זבחת איל מקדשא לסל, ומיניה אמרינן לכבשי עצרת דזבחתן מקדש שתי הלחם, וכי היכי דבאיל נזיר כתיב על סל המצות שהוא ידוע וניכר, הכי נמי בשתי הלחם דעצרת בעינן מיהא שיתנה שתיים מתוך ארבע (ראה 'קריית ספר').

6 יג. שְׁחַט אַרְבַּעַה כֶּבֶשִׂים⁷⁴ עַל שְׁתֵּי חֲלוֹת - מוֹשֵׁף שְׁנֵים מִהֶם וְזוֹרֵק דָּמָן שְׁלֹא לְשֵׁמוֹ⁷⁵, וּמְנִיף הַשְּׂנִים הַנִּשְׁאָרִים⁷⁶ הַכְּשָׁרִים עִם שְׁתֵּי הַלְחָם.

7

8

(74) והרי התורה אמרה (ויקרא כג, כ) "על שני כבשים". (75) אף שלא נפסלו לא עולין לחובתן, וממילא השנים הנשארים הם לכבשי עצרת. מנחות מח, א. (76) אבל אם

קצח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"א ניסן - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פ"ב מ"ב, ודלא ככסף-משנה). (105) כלומר ששבעת הכבשים אינם מעכבים עצמן אין זה רק אם לא היו לו ד' כבשים אלא פחות, אבל היו לו שבעה כבשים ושחטם, ואחר-כך נאבדו, מעכבין הם עצמן. ראה שם מה, ב. מו, א: "אמר רבי יוחנן, הכל מודים שאם הוזקקו זה לזה שמעכבין זה את זה, ואיזו זיקה שלהם שחיטה", ופירש רש"י: "שם הוזקקו זה לזה שהיו ביחד ואח"כ אבד לחם או כבשים שמעכבין זה לזה, והגותר לפנינו, יצא לבית השריפה דנרחה באיבוד חבירו, ואיזו זיקה שלהן הקובעתן יחד, שחיטה, שאם היה לחם בשעת שחיטה ואחר-כך אבד או לחם או כבשים - אבד הכל". וראה השגת הראב"ד ר"כסף משנה ו'הר המוריה' כאן.

10 כ. התמידין אינם מעכבין את המוספין, ולא
11 המוספין מעכבין את התמידין¹⁰⁶; ולא המוספין
12 מעכבין זה את זה¹⁰⁷, ולא מנזן העולות פלן מעכב.
13 מיצד? הרי שלא מצאו אלא ששה כבשים -
14 מקריבין ששה¹⁰⁸. אפלו לא מצאו אלא אחד -
15 מקריבין אותו¹⁰⁹. בין פראשי הדשים בין בימי
16 המועדות והשבתות¹¹⁰. ואינן חזקין להקריב השאר
17 למחר או למועד אחר, אלא פל קרבן צבור שעבר
18 זמנו - בטל קרבנו¹¹¹. לא מצאו אלא שני כבשים,
19 אם יקריבו אותן למוסף היום אין להן תמידין
20 למחר - הרי הדבר שקול; אם הקריבו למוסף
21 היום - הקריבו, ואם רצו להניחם למחר לתמידין -
22 יניחו¹¹².

(106) משנה, שם מט, א. ובגמרא שם פירושה לענין קדימה, כלומר: אם הקריב תמיד של בין הערביים קודם למוספין או המוספין קודם לתמיד של שחר, הקרבנות כשרים, שמה שאמרו תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם, אין זה אלא לכתחילה, וכן מה שאמרו אין דבר נקרב קודם לתמיד של שחר או מאוחר לתמיד של בין הערביים, אין זה רק לכתחילה ולמצוה, אבל בדיעבד - הכל כשר. (107) שם במשנה. כלומר, דאפילו הקריב העולות שבמוסף קודם לחטאות שבמוסף - כשר, שאע"פ שחטאת קודמת לעולה (ראה להלן פ"ט ה"ו), זהו רק לכתחילה. או ביום שיש בו שני מיני מוספין, והקריב שאינו תדיר קודם - כשר בדיעבד, ראה להלן פ"ט ה"ד (תפארת ישראל). (108) שם מד, ב - במשנה אמרו שאין הפרים והכבשים והאילים מעכבים זה את זה, ובגמרא (שם מה). אמרו כי הפרים והכבשים והאיל שבבמדבר, אינם מעכבים את הפר והאילים, והכבשים שבויקרא, וכמו כן הפרים שבבמדבר אינם מעכבים את עצמן, וכמו כן שבעת הכבשים עצמן אינם מעכבים את עצמן, שנאמר (יחזקאל מו, ו) "וביום החרודש פר בן בקר תמימים וששת כבשים ואיל תמימים יהיו", "פר, מה תלמוד-לומר, לפני שנאמר בתורה (לענין ר"ח ולענין עצרת, במדבר כח, יא-כז) פרים, ומנין שאם לא מצא שנים מביא אחד, תלמוד-לומר פר, ששה כבשים מה תלמוד-לומר, לפי שכתב בתורה (שם) שבעה, ומנין שאם לא מצא שבעה, יביא ששה, תלמוד-לומר ששה". (109) שם: "ומנין שאם

1 ז'ה⁹³ בגלל הלחם אינן מעכבין את הלחם, ולא
2 הלחם מעכבין⁹⁴.

(86) ראה למעלה (ה"ט"ו) כי שני הכבשים אינם מעכבים את הלחם. (87) ברייתא שם מו, ב. (88) "יפסלו בלינה" (רש"י). (89) ברייתא שם. (90) "ויאמרו: אשתקד לא אכלנו לחם בלא כבשים, עכשיו נמי ניכול. ואינהו לא ידעי, דאשתקד לא הוו כבשים, אינהו שריין נפשיהו, השתא דאיכא כבשים, כבשים הוא דשרו להו". דברי רבה ורבה שם. וחזר בה רבינו ממה שכתב בפירוש המשנה שם, כי דינן של שתי הלחם שיאכלו אותם. (91) שהם עולות. (92) לחטאת. (93) ראה למעלה ה"א. (94) משנה, שם מה, ב.

3 יז. שני פרים של מוסף היום⁹⁵ ופר הבא בגלל
4 הלחם⁹⁶ - אינן מעכבין זה את זה⁹⁷.

(95) המפורשים בחומש הפקודים (במדבר כח, כז): "והקרבתם עולה לריח ניחוח לה", פרים בני בקר שנים איל אחד, שבעה כבשים בני שנה". (96) המפורש בויקרא (כג, יח): "והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה, ופר בן בקר אחד ואילים שנים, יהיו עולה". ראה למעלה ה"א. (97) כלומר, לא שני הפרים של המוסף מעכבים את הפר של הלחם, ולא הפר של הלחם מעכב את שני הפרים של המוספין. ודבר זה הוא במשנה מנחות מד, ב: "הפרים והאילים והכבשים אינם מעכבים זה את זה", ואמרו שם בגמרא, כי אין הפרים של מוסף מעכבים את של שתי הלחם, ולא של שתי הלחם את של מוספין, וכמו כן המוספין בעצמן אין מעכבין זה את זה, וראה להלן ה"כ.

5 יח. איל של מוסף היום⁹⁸ ושני אילים הבאין בגלל
6 הלחם⁹⁹ - אינן מעכבין¹⁰⁰ (זה את זה)¹⁰¹.

(98) שבמדבר (שם). (99) שבויקרא (שם). ראה למעלה ה"א. (100) משנה, מנחות שם. (101) כלומר, לא האיל של המוסף מעכב את שני האילים של הלחם, ולא שני האילים של הלחם מעכבים את האיל של המוסף, אבל שני האילים של הלחם מעכבים זה את זה, שנאמר (ויקרא שם) "אילים שנים יהיו". ואמרו בגמרא (שם מה). "יהיו" לעיכובא הוא.

7 יט. שבעה כבשים של מוסף היום¹⁰² ושבעה
8 כבשים הבאים בגלל הלחם¹⁰³ - אינן מעכבין זה את
9 זה¹⁰⁴. ואם נשחטו פלן - מעכבין זה את זה¹⁰⁵.

(102) שבבמדבר, שם. (103) שבויקרא, שם. ראה למעלה ה"א. (104) שם במשנה ובגמרא. וכמו כן שבעת הכבשים של המוספין אינם מעכבין את עצמן, ראה להלן ה"כ. אבל שבעת הכבשים של הלחם, יש אומרים שהם מעכבים זה את זה, כשם ששני האילים מעכבים זה את זה (ראה למעלה ה"ח), שמאותו הפסוק "יהיו", שלמדו לעיכובא על שני האילים, יש לתלמוד גם לשבעת הכבשים, שכן נאמר שם: "והקרבתם על הלחם שבעת כבשים וגו' ופר בן בקר וגו' ואילים שנים, יהיו עולה וגו'" (תוספות יום-טוב' מנחות

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"ב ניסן - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קעט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

חטאת וכו'. (10) כגון דם עולת תמיד, שהוא תדיר, ודם חטאת, שהוא מקודש.
ג. עבר או שכח וְשָׁחַט אֶת שְׂאִינוֹ תְּדִיר¹¹ או הפְּחוֹת¹² בְּקִדְשָׁהּ תִּחְלָה¹² - מְקַרְיָבוֹ, וְאַחַר כֵּן שׁוֹחֵט אֶת הַתְּדִיר או אֶת הַמְּקַדָּשׁ¹³.
11) לפני זה שהוא תדיר. (12) כלומר, לפני המקודש יותר. (13) שאם ימתין ולא יזרוק דמו, אלא ישחוט את התדיר או את המקודש וגם יזרוק דמו, יש חשש שמא יקרוש הדם בינתיים.

ד. וְאִם נִשְׁחָטוּ שְׁגִייתָם פְּאַחַד¹⁴ - יְהִיָּה זֶה מְמַרְס בְּדָם¹⁵ עַד שְׂיִזְרַק דָּם הַתְּדִיר או דָּם הַמְּקַדָּשׁ¹⁶.

14) לאו דווקא כאחד, אלא אפילו אם עבר ושחט התדיר או המקודש אחר ששחט שאינו תדיר ושאינו מקודש, לפני שזרק את הדם. (15) "פירוש ממשמש בו ומניעו כדי שלא יקרוש".

ה. דָּם הַחֲטָאֵת קוֹדֵם לְדָם הָעוֹלָה¹⁶, מִפְּנֵי שְׂדָם הַחֲטָאֵת מִכְפָּר¹⁷. אֵיבָרֵי עוֹלָה קוֹדְמִין לְאִמּוּרֵי חֲטָאֵת¹⁸, מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹלָה כְּלָה לְאִשִּׁים¹⁹. דָּם חֲטָאֵת וְאֵיבָרֵי עוֹלָה - אֵי זֶה שְׂיִרְצָה יְקָדִים²⁰. וְכֵן דָּם עוֹלָה וְאִמּוּרֵי חֲטָאֵת²¹, או דָּם עוֹלָה וְדָם אֲשָׁם²² - אֵי זֶה שְׂיִרְצָה יְקָדִים.

~ נקודות משיחות קודש ~

"דם החטאת קודם לדם העולה, מפני שדם החטאת מכפר." והנה כל זה הוא בקרבנות כל השנה, כי הטעם הוא כפי שכותב אדמוה"ז בעניינו של קרבן עולה שהוא לאחר שעשה תשובה ומנחל לו העונש... שולח דורון ומנחה לפניו שיתרצה לו לראות פני המלך, ומובן שלא שייך להקדים קרבן עולה לחטאת.

אבל בקרבנות החג אינו כן, שהשעירים חטאת וקדמו לעולה, כי חג הסוכות בא מיד לאחר יוה"כ שאז הוא שלימות המחילה והסליחה, ומטעם זה מתחילים מיד בקרבן עולה.

(על"פ י"ן מלכות' החדש, ספר עבודה סי' מח)

16) אם שניהם שחוטין ועומדין לזרוק. ואפילו שחט קודם העולה, דם החטאת קודם לזריקה. (17) ואילו העולה אינה אלא דורון לה'. (18) כלומר אם נזרקו דם שניהם. זבחים פט. במשנה: כל המקודש מחברו קודם את חברו. דם החטאת קודם לדם העולה מפני שהוא מרצה", כלומר, "מכפר על חייבי כריתות הצריך ריצוי גדול" (רש"י שם). (19) ואילו בחטאת רק האימורים נקטרים על המזבח והבשר נאכל ולפיכך יש בעולה צד ריבוי קדושה. ומצד כפרה אין החטאת קודמת, שהרי אין כפרה אלא בדם ולא בהקטרת אימורים. (20) שדם חטאת יש לו מעלה שמכפר, ואיברי עולה יש להם מעלה שהם כליל לאישים. (21) ששניהם אין בהם מעלה עצמית, אלא הם באים מכח

לא מצא ששה - יביא חמשה, חמשה - יביא ארבעה, ארבעה - יביא שלשה, שלשה - יביא שנים, שנים - ואפילו אחד, תלמוד-לומר (יחזקאל שם, ז) ולכבשים כאשר תשיג ידו". (110) ראה יחזקאל שם, שמדובר לענין ראש חודש, וגם לענין שבתות ומועדות. (111) תמורה יד, א. וברכות כו, א. וראה למעלה פ"א מהל' מעשה הקרבנות ה"ז. (112) מנחות מט, א. בעיית רבי חייא בר אבין מרב חסדא, אם תמידין קודמים שהרי הם תדיר, או דילמא מוספין קודמים שהרי הם מקודשין שהם ליום-טוב, ולא נפשטה הבעיא.

יום ש"ק י"ב ניסן ה'תשע"ז

פֶּרֶק תְּשִׁיעוּי

1) בו ביאר רבינו הקרבנות שמקריבים באחד בתשרי, ואם חל בשבת מה דינו, ודין תדיר ושאינו תדיר, ודין תדיר ומקודש.

א. פְּאַחַד בְּתִשְׁרִי² מְקַרְיָבִין מוֹסֵף הַיּוֹם³ פֶּר וְאִיל וְשִׁבְעָה כְּבָשִׁים, הַפֶּל עוֹלוֹת⁴, וְשְׂעִיר חֲטָאֵת⁵ הַנִּזְאָקֶלֶת. וְזֶה מוֹסֵף הַיּוֹם יֵתֵר עַל מוֹסֵף רֹאשׁ חֹדֶשׁ הַקָּרֵב כְּכֹל רֹאשׁ חֹדֶשׁ⁶. לְפִיכָךְ, אִם חָל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת - הָיוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה מוֹסְפִין: מוֹסֵף שַׁבָּת, וּמוֹסֵף רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וּמוֹסֵף הַיּוֹם.

2) שהוא ראש השנה. (3) ואף שלפעמים היו עושים גם במקדש שני ימים - לא היו מקריבין מוסף כי אם יום אחד. (4) שנאמר (במדבר, א"ב) "ובחודש השביעי באחד לחודש מקרא קודש וגו' ועשיתם עולה לריח ניחוח לה' פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים". (5) שנאמר (שם שם, ה) "ושעיר עזים אחד חטאת לכפר עליכם. (6) שנאמר (שם שם, ו) "מלבד עולת החודש ומנחתה וגו'".

ב. וְכִיצַד סְדוּר הַקָּרְבָּנִים? מוֹסֵף שַׁבָּת תִּחְלָה, וְאַחֲרָיו מוֹסֵף הַחֹדֶשׁ, וְאַחֲרָיו מוֹסֵף יוֹם טוֹב⁷; שְׁכָל הַתְּדִיר מִחֲבָרוֹ - קוֹדֵם אֶת חֲבָרוֹ⁸. וְכֵן כָּל הַמְּקַדָּשׁ מִחֲבָרוֹ - קוֹדֵם אֶת חֲבָרוֹ⁹. הֵיךְ לְפָנָיו תְּדִיר וּמְקַדָּשׁ¹⁰ - יְקָדִים אֵיזָה מֵהֶם שְׂיִרְצָה.

7) ראש-השנה. שם במשנה והיינו שלא יביאו לכהן מוספי ראש חודש לפני שהקריבו מוספי שבת, וכמו כן לא יביאו לכהן מוספי יום טוב לפני שהקריבו מוספי ראש חודש שאם הביאום תחילה, הרי במוספי יום טוב וראש חודש, ישנן גם חטאות ויצטרך להקריב חטאת של ראש חודש ויום טוב לפני העולות של שבת ושל ראש חודש, שהרי חטאות קודמות לעולות. (8) ולמדו כן ממה שנאמר "מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה" לימא קרא "מלבד עולת הבקר" ולשתוק, ו"אשר לעולת התמיד" יותר, ללמד על כל תדיר שהוא קודם, ושבת תדירה יותר מראש חודש, וראש חודש שיהיה יותר מראש השנה. (9) אין זה המשך ממה שלמעלה, אלא הוא דין חדש, לענין שדם חטאת קודם לדם עולה ואברי עולה קודמים לאימורי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שעבר בשגגה על אחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה זרה) - מביא פר לחטאת. (30) ראה להלן שם פרק י"ב הלכה א, כי אם שגגו בית דין הגדול בהוראה, ושגגו העם בהוראתו ועשו העם אחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה זרה), מביאין כל השבטים ביחד שנים עשר פרים לחטאת, וכל פר מהן נקרא פר העלם דבר של ציבור. (31) דבר של ציבור, שהיא חטאת. (32) שהיא עולה. (33) כלומר ציבור ששגגו בעבודה זרה, שמביאים פר לעולה ושעיר עזים לחטאת. (34) ראה בפרק א מהלכות שגגות הלכה ד, כי נשיא שחטא בשגגה באחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה זרה) מביא שעיר לחטאת. (35) ושעיר עבודה זרה הוא של ציבור. (36) ראה בהלכות שגגות שם כי הדיוט ששגג באחת מכל חייבי כריתות בין בעבודה זרה ובין בשאר מצוות - מביא שעירת עזים. וראה בהוריות שם "שעיר נשיא קודם לשעירת יחיד מאי טעמא האי מלך והאי הדיוט". (37) כלומר, שניים ששגגו ואחד הביא שעירה ואחד הביא כבשה - הכבשה קודמת. ראה בהלכות שגגות שם כי אם שגג באחת מכל המצוות (חוץ מעבודה זרה) מביא כבשה או שעירה. (38) כלומר, ראוייה לבוא על כל חייבי הכריתות ששגגו, ובכללם גם על שגגת עבודה זרה, ראה הלכות שגגות שם כי על שגגת עבודה זרה מביא היחיד שעירת עזים. (39) אלא על שגגת שאר כל המצוות.

22. ח. אָפְלוּ חַטָּאת הָעוֹף שֶׁל יוֹלְדֵת קוֹדֶמֶת לְכַבֵּשָׁה⁴⁰.
23. חַטָּאת קוֹדֶמֶת לְאֶשֶׁם, מִפְּנֵי שֶׁדָּמָה נֶתַן עַל אַרְבַּע
24. קַרְנוֹת וְעַל הַסּוּד⁴¹. וְכָל חַטָּאוֹת שֶׁבְּתוֹרַת קוֹדֶמִין
25. לְכָל הָאֲשָׁמוֹת, חוּץ מֵאֶשֶׁם מִצְרַע⁴², מִפְּנֵי שֶׁהוּא פֶּאֶר
26. עַל יְדֵי הַכֶּשֶׁר⁴³. הָאֶשֶׁם קוֹדֵם לְתוֹדָה וְלֵאֵיל נְזִיר,
27. מִפְּנֵי שֶׁהוּא קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים. תּוֹדָה וְאֵיל נְזִיר⁴⁴
28. קוֹדְמִים לְשִׁלְמִים⁴⁵, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נֶאֱכָלִין לַיּוֹם אֶחָד
29. וְטְעוּנִין לָהֶם⁴⁶; וְהַתּוֹדָה קוֹדֶמֶת לֵאֵיל נְזִיר, מִפְּנֵי
30. שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אַרְבַּעַת מִיגֵי מִנְחָה⁴⁷. שִׁלְמִים קוֹדֶמִין
31. לְבַכּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן טְעוּנִין מִתּוֹ שִׁתִּים שֶׁהֵן פְּאֶרְבַּע,
32. וְטְעוּנִין סְמִיכָה וְתוֹנוּפָה וְנוֹסְכִים⁴⁸. הַבַּכּוֹר קוֹדֵם
33. לְמַעֲשֵׂר בְּהֶמָּה, מִפְּנֵי שֶׁקֹּדְשׁוֹ מִרְחָם, וְנֶאֱכָל
34. לְפָהֳגִים בְּלֶבֶד⁴⁹. הַמַּעֲשֵׂר⁵⁰ קוֹדֵם לְעוֹפוֹת⁵¹, מִפְּנֵי
35. שֶׁהוּא זָבַח⁵², וְיֵשׁ בּוֹ קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים - דָּמוֹ
36. וְאִמּוּרֵי⁵³. וְהַעוֹפוֹת קוֹדֶמִין לְמִנְחוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן
37. מִיגֵי דָמִים⁵⁴. הָרִי שֶׁהֵיוּ לְפָנָיו חַטָּאת הָעוֹף וְהַמַּעֲשֵׂר
38. - הַמַּעֲשֵׂר קוֹדֵם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא זָבַח. הֵיוּ שֵׁם חַטָּאת
39. הָעוֹף וְהַמַּעֲשֵׂר וְעוֹלַת בְּהֶמָּה, הוֹאֵיל וְעוֹלַת קוֹדֶמֶת
40. לְמַעֲשֵׂר⁵⁵ וְחַטָּאת הָעוֹף קוֹדֶמֶת לְעוֹלַת בְּהֶמָּה -
41. מִקְרִיב חַטָּאת הָעוֹף תְּחִלָּה, וְאַחַר כֵּן הָעוֹלָה, וְאַחַר
42. כֵּן הַמַּעֲשֵׂר.

מעלה: דם העולה אינו מכפר אבל הוא בא מכה כליל, ואימורי חטאת אף הם אינם מכפרים ואינם כליל אלא הם באים מכה מכפר ואף זו בעיא שם ולא נפשטה. (22) גם זו בעיא שם שלא נפשטה, שמא דם עולה קודם, שבא מכה כליל, ולעומת זה דם אשם אינו בא מכה כליל וגם הכפרה שלו אינה ככפרת דם חטאת, שהרי אין דמו נזרק ארבע מתנות על ארבע קרנות כדם חטאת, או אולי דם האשם קודם, שסוף סוף יש בו כפרה יותר מכדם עולה.

1. ו. חַטָּאת קוֹדֶמֶת לְעוֹלָה²³, אָפְלוּ חַטָּאת הָעוֹף
2. קוֹדֶמֶת לְעוֹלַת בְּהֶמָּה; שְׁנֹאמֵר: אֵת אֲשֶׁר לְחַטָּאת
3. רֵאשׁוֹנָה - בְּנִין אֵב לְכָל חַטָּאת שֶׁהִיא קוֹדֶמֶת
4. לְעוֹלָה²⁴ הֵבָא עִמָּה. וְכֵן בְּשַׁעַת הַפְּרִשָּׁה - מִפְּרִישׁ
5. הַחַטָּאת תְּחִלָּה וְאַחַר כֵּן הָעוֹלָה²⁵.

(23) כלומר, שחיטת חטאת קודמת לשחיטת עולה. (24) שם צ. אמרו: "והקריב את אשר לחטאת ראשונה מה תלמוד לומר שאין תלמוד לומר למד שתקרב ראשונה שהרי כבר נאמר (שם, שם, שם) ואת השני יעשה עולה, אלא זה בנה אב לכל חטאות שיקדמו לעולות הבאות עמהן בין חטאת העוף לעולת העוף בין חטאת בהמה לעולת בהמה ואפילו בין חטאת העוף לעולת בהמה". (25) שם פט. במשנה "חטאת העוף קודמת לעולת העוף, וכן בהקדשה", "רוצה לומר כי בשעה שיפריש קרבנותיו אומר הרי זו חטאת ואחר כך אומר הרי זו עולה". וכן הוא בתוספתא שם פרק י' "חטאת העוף קודמת לעולת העוף בהקדבה, אף בהפרשה לא יאמר זה לעולתי וזה לחטאתי, אלא אומר זה לחטאתי וזה לעולתי".

6. ז. בְּקַרְבָּנוֹת הַחֵג אֵינוֹ בֶּן, אֶלָּא קֶרְבִּין עַל סֹדֵר
7. הַפֶּתוּב, שְׁנֹאמֵר: כְּמַשְׁפָּטִים²⁷. בְּיַצֵּד? בְּתַחֲלָה פְּרִים,
8. וְאַחֲרֵיהֶם אֵילִים, וְאַחֲרֵיהֶם קִבְשִׁים, וְאַחֲרֵיהֶם
9. שְׁעִירִים, אֵף עַל פִּי שֶׁהַשְּׁעִירִים חַטָּאת וְכָל אֵלוֹ
10. שֶׁקֹּדְמוֹ אוֹתָן עוֹלוֹת. וְכֵן בְּשַׁגַּת צְבוּר בְּעִבּוּדָה
11. זָרָה, שֶׁהֵן מְבִיאִין פֶּר עוֹלָה וְשְׁעִיר חַטָּאת²⁸ - הַפֶּר
12. קוֹדֵם, שְׁנֹאמֵר בּוֹ: כְּמַשְׁפָּט. וּפֶר כֹּהֵן מְשִׁיחַ²⁹ קוֹדֵם
13. לְפֶר הָעֵלִם דָּבָר שֶׁל צְבוּר³⁰. וּפֶר הָעֵלִם³¹ קוֹדֵם לְפֶר
14. עִבּוּדָה זָרָה³². וּפֶר עִבּוּדָה זָרָה קוֹדֵם לְשְׁעִיר שְׁלָה,
15. אֵף עַל פִּי שֶׁהַפֶּר עוֹלָה וְהַשְּׁעִיר חַטָּאת, שֶׁכֵּן הוּא
16. סֹדֵר הַפֶּתוּב בְּתוֹרָה. שְׁעִיר עִבּוּדָה זָרָה³³ קוֹדֵם
17. לְשְׁעִיר נִשְׂיָא³⁴, שֶׁהַנִּשְׂיָא חֵיד³⁵. וְשְׁעִיר נִשְׂיָא קוֹדֵם
18. לְשְׁעִירֵת חֵיד³⁶. וְשְׁעִירֵת חֵיד קוֹדֶמֶת לְכַבֵּשָׁה³⁷,
19. אֵף עַל פִּי שֶׁשְׁנֵיהֶם חַטָּאת; שֶׁהַשְּׁעִירָה רְאוּיָה לְבּוֹא
20. עַל הַפְּרִיָּתוֹת³⁸ שֶׁמְבִיאִין עֲלֵיהֶם חַטָּאת, וְהַכַּבֵּשָׁה
21. אֵינָה פְּאָה עַל שַׁגַּת עִבּוּדָה זָרָה³⁹.

(40) כלומר, לכבש (זכר) שלה. (41) כלומר, החטאת דמה ניתן על ארבע קרנות המזבח. ומפורש בה בתורה שהשייריים נשפכים על יסוד המזבח ואילו האשם דמו ניתן שתי מתנות שהן ארבע, ולא נאמר בו מפורש ששייריו נשפכים ליסוד, אלא נלמד מדרשה. (42) כי קרבנות המצורע הם: שני

(26) חג הסוכות. (27) "ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילים ולכבשים במספורם כמשפטים". (28) שנאמר (במדבר טו, כד) "והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה לריח ניחוח לה' ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר עזים אחד לחטאת". (29) כי כהן המשיח

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"ב ניסן - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קפא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לאיל מביא שני עשורנים סולת בלול בשלישית ההין שמן, ויין לנסך שלישית ההין. ואילו לכבש מביא עשרון סולת בלול ברביעית ההין שמן ויין לנסך רביעית ההין. (59) שהם העומר ושתי הלחם. (60) שהם הכבש הבא עם העומר והכבשים הבאים עם שתי הלחם.

- 9 י. מְנַחַת הָאִישׁ קוֹדֶמֶת לְמְנַחַת הָאִשָּׁה⁶¹. מְנַחַת חֲטָיִים⁶² קוֹדֶמֶת לְמְנַחַת שְׁעוּרִים⁶³. מְנַחַת חוּטָא קוֹדֶמֶת לְמְנַחַת נִדְבָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בָּאָה עַל חֲטָא. מְנַחַת נִדְבָה וּמְנַחַת סוּטָה - אִי זו שְׁיִרְצָה מֵהֶם קָדִים⁶⁴.

(61) וכגון שהקרבת שוויים, אבל אם קרבן האשה משובח יותר כגון שהאשה מביאה פר והאיש מביא איל - קרבן האשה קודם. (62) כגון מנחת חוטא, כי מנחת נדבה ומנחת סוטה, אי זו שירצה יקדים. (63) מנחת סוטה. מקור דבר זה בתוספתא שם, והטעם בזה משום שחטים ישנן בכל המנחות, ואילו שעורים אינן אלא בעומר ובמנחת סוטה. (64) שם צ. בעיני שלא נפשטה, אם מנחת נדבה קודמת מפני שהיא טעונה שמן ולבונה, או שמנחת סוטה קודמת, שהיא באה לברר עוון. וראה למעלה הלכה ב"ה, ובפרק ח הלכה כ שדעת רבינו בבעיני שלא נפשטה, כי איזה שירצה יקדים.

- 14 יא. מְנַחֹת קוֹדְמִין לְיִינֵי⁶⁵, וְהֵינֵן קוֹדֶם לְשִׁמְן⁶⁶, וְהִשְׁמֵן קוֹדֶם לְלִבְוֹנָה⁶⁷, וְלִבְוֹנָה קוֹדֶמֶת לְמִלְחָה⁶⁸, וּמִלְחָה קוֹדֶם לְעֲצִים⁶⁹. אֵימְתִי? בְּזִמְן שֶׁבָּאוּ בְּלֵן בְּאֶחָד; אֲבָל הֵבֵא רֵאשׁוֹן - קָרֵב רֵאשׁוֹן, וְהֵבֵא אַחֲרוֹן - קָרֵב אַחֲרוֹן⁷⁰.

(65) שהרי מתנדב אדם יין לחוד בפני עצמו. (66) אם התנדב שמן בפני עצמו. משום שיש מנסכו כולו על גבי השיתין, ואילו שמן פסק כשמואל דקומצו והשאר נאכל לכהנים. (67) שמתנדב אדם לבונה בפני עצמה. (68) היינו, התנדב מלח בפני עצמו שכשם שישן ושמן הבאים בחובה באים נדבה כמו כן מלח הבא בחובה בא נדבה. (69) משום שמלח נקרא קרבן בתורה (= על כל קרבן תקריב מלח, ויקרא ב, ג) ואילו עצים לא נקראו קרבן אלא בכתובים דנאמר (נחמיה י, לה) "על קרבן העצים". (70) ונראה שזה מוסב על כל מה שלמעלה, ובכלל זה גם מנחת האיש והאשה.

- 19 יב. כָּל הַקּוֹדֶם בְּהַקְרָבָה - קוֹדֶם בְּאִכִּילָהּ⁷¹. וְזוה מוסב על כל אלה שהם בני אכילה, כגון חטאת לאשם, אשם לתורה ותורה לשלמים ושלמים לבכור. יג. הֵיוּ לְפָנָיו שְׁלָמִים שֶׁל אִמְשׁ⁷² וְשְׁלָמִים שֶׁל יוֹם⁷³ - שֶׁל אִמְשׁ קוֹדְמִין⁷⁴, שֶׁהָרִי קָרֵב זְמַן⁷⁵. שְׁלָמִים שֶׁל אִמְשׁ וְחֲטָאת אוֹ אִשָּׁם שֶׁל יוֹם - חֲטָאת וְאִשָּׁם קוֹדְמִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן קָדְשֵׁי קָדְשִׁים⁷⁶, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנָיו.

(72) כלומר, שנקרבו אתמול. (73) שנקרבו היום. (74) משנה שם, והיינו שקודמין לאכילה. (75) כלומר,

כבשים, אחד לעולה ואחד לאשם, וכבשה לחטאת. (43) משנה בזבחים צ: "כל החטאות שבתורה קודמות לאשמות חוץ מאשם מצורע מפני שהוא בא על הכשר", "ועניין להכשיר שהוא מתקן האדם ומשלים טהרתו והוא מה שנאמר ולקח הכהן מדם האשם ונתן על תנוך". (44) משנה שם פט. "אשם קודם לתודה ואילו נזיר מפני שהוא קדשי קדשים". כלומר האשם הוא קדשי קדשים, ואילו התודה ואילו נזיר, שניהם קדשים קלים. וקדשי קדשים עדיפים מקדשים קלים. (45) כי בשלמי יחיד ישנם שלושה מינים: האחד הוא הבא לחם כגון שלמי חגיגה ושלמי שמחה וזהו הנקרא שלמים. השני, שלמים הבאים עם לחם בנדר או נדבה וזהו הנקרא תודה. והשלישי, שלמים שמקריב הנזיר ביום מלאת נזרו והם באים עם לחם וזהו הנקרא איל נזיר. (46) כלומר, השלמים אינם באים עם לחם ונאכלין שני ימים וליילה אחד, ואילו התודה ואילו נזיר טעונין לחם, שיש בזה עדיפות על השלמים, וכמו כן הם נאכלין רק ליום וליילה, ויש גם בזה עדיפות כי הם דומים בכך לחטאת ואשם ושלמי צבור שהם קדשי קדשים ונאכלים ליום וליילה. (47) כלומר, ארבעה מיני חלות, עשר חמץ, ושלושים מצה והם: עשר מהם מאפה תנור, עשר רקיקים ועשר מורבכת, ואילו איל נזיר מביא רק שני מיני חלות, עשרה רקיקין משוחין בשמן ועשר חלות לותת הסולת שלהן בשמן. (48) וראה בפרק ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יז שהבכור אינו טעון אלא שפיכה אחת כנגד היסוד, ושם פרק ג הלכה ו שאין בו סמיכה, ושם פרק ב הלכה ב שאינם טעונים נסכים אלא עולה ושלמים בלבד. (49) ואילו מעשר בהמה נאכל לבעלים ואין קדושתו מרחם. (50) מעשר בהמה. (51) ואף על פי שקרבן העוף הוא קדשי קדשים, שהרי הוא חטאת או עולה - מעשר הבהמה קודם מפני שהוא זבח. (52) כלומר שנזבח בסכין, ואילו עוף נמלק בצפורן, וזביחה בסכין חשובה יותר שהרי הוא נעשה בכל הקרבנות אף בקדשי קדשים, וזבחים חשובים מפני שמצוותם מרובה, שכל הקרבנות באין מהן (רש"י שם במשנה). (53) כלומר, יש במעשר שני דברים שהם קדשי קדשים: דמו ואימוריו. אבל חטאת העוף אין למזבח ממנה אלא דמה. (54) ומיני דמים כפרתן מרובה (רש"י שם) "דהיינו שבאין מכל הקרבנות, וגם כי בו נפש החי ודמיון יתר לנפש האדם". (55) שהעולה כולה לגבוה.

- 1 ט. הֲרִי שֶׁהָיוּ מִיַּיִן בְּהֵמָה הִרְבָּה מִמֵּין קָרְבָן אֶחָד⁵⁶ 2 - בְּיַצֵּד הֵן קָרְבִין? הַפְּרִים קוֹדְמִין לְאֵילִים, שֶׁכֵּן 3 נִתְרַבּוּ בְּנִסְכִּים⁵⁷. וְאֵילִים קוֹדְמִין לְכִבְשִׁים, שֶׁכֵּן 4 נִתְרַבּוּ בְּנִסְכִּים⁵⁸. וּכְבָשִׁים קוֹדְמִין לְשְׁעִירִים, שֶׁכֵּן 5 נִתְרַבּוּ בְּאִמּוּרִים; שֶׁכֵּן לְאִמּוּרֵי קְבָשִׁים הָאֵלִיָּה, 6 וְאֵין בְּשְׁעִירִים אֵלִיָּה. הַעֹמֵר קוֹדֶם לְכִבְשׁ הַבָּא עִמּוֹ, 7 וְשִׁמְתִי הַלֶּחֶם קוֹדְמִין לְשֵׁנֵי כִבְשִׁים. זֶה הַכֹּלֶל: דָּבָר 8 הַבָּא בְּגִלְלַת הַיּוֹם⁵⁹ קוֹדֶם לְדָבָר הַבָּא בְּגִלְלַת הַלַּחֶם⁶⁰.

(56) שהיו כולם עולות, או כולם חטאות וכו'. (57) שהרי לפר מביא שלושה עשורנים סולת בלול בחצי ההין שמן וחצי ההין יין לנסך, ואילו לאיל שני עשורנים סלת בלול בשלישית ההין שמן ויין לנסך שלישית ההין. (58) שהרי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

8 היום שלשה עשר פרים ושני אילים וארבעה עשר
9 כבשים, כלן עולות¹³, ושעיר חטאת¹⁴ נאכלת¹⁵. וכן
10 כל יום ויום משבעת ימי החג מקריבין שני אילים
11 וארבעה עשר כבשים ושעיר חטאת¹⁶.

13 שנאמר (במדבר כט, יב"ג) "ובחמשה עשר יום לחודש השביעי מקרא קודש וגו' והקרבתם עולה אשה ריח ניחוח לה, פרים בני בקר שלשה עשר, אילים שנים, כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימים יהיו". 14 שנאמר (שם שם, טז) "ושעיר עזים אחד חטאת". 15 ראה למעלה פ"ז הלכה ב, ופ"ח הלכה א. 16 כמפורש בתורה (שם שם, יד"ד).

12 ד. אכל הפרים פוחתין אחד אחד בכל יום¹⁷: בשני
13 מקריבין שנים עשר, בשלישי אחד עשר, עד
14 שמיצא קרבן יום שביעי: פרים שבעה, אילים
15 שנים, כבשים ארבעה עשר, הכל עולות, ושעיר
16 חטאת.

17 כמפורש בתורה שם.

17 ה. ביום שמיני עצרת מקריבין מוסף היום פר ואיל
18 ושבעה כבשים, כלן עולות¹⁸, ושעיר חטאת¹⁹. וזה
19 מוסף בפני עצמו²⁰.

18 שנאמר (שם שם, לה"ו) "ביום השמיני עצרת תהיה לכם, כל מלאכת עבודה לא תעשו והקרבתם עולה אשה ריח ניחוח לה, פר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים". 19 שנאמר (שם שם, לח) "ושעיר חטאת אחד". 20 ולא כהמשך מחג הסוכות. וכן אמרו (ראש השנה ד: יומא ג. סוכה מז. מח. וחגיגה יז.) כי "שמיני (=שמיני עצרת) רגל (=חג) בפני עצמו לענין "פז"ר קש"ב", ואינו כחג הסוכות. והקו"ף של קש"ב, הוא קרבן, כלומר אין קרבנותיו כשאר קרבנות החג.

20 ו. כל שבעת ימי החג מנסכין את המים²¹ על גבי
21 המזבח²². ודבר זה הלכה למשה מסיני²³. ועם נסוך
22 היין של תמיד של שחר²⁴ היתה מנסף המים לבדו²⁵.

21 משנה סוכה מב: ולא כר' יהודה שאמר (שם מח:): שמנסך גם בשמיני עצרת. 22 ראה משנה זבחים סג. ותוספתא סוכה פ"ג. 23 כרבי יוחנן בסוכה לד. ועוד. 24 כדברי ר' יוחנן ביומא כו: שאמר: "אין מנסכין מים בחג אלא בתמיד של שחר". ובמשנה סוכה מח. מח: נראה שהיה מנסך המים בשעה שהוא מנסך היין (לחם-משנה). וכל זה אינו אלא לכתחילה, אבל בדיעבד יצא אף אם לא ניסך היין והמים כאחת, שהרי אם הקדים ניסוך המים בלילה יצא (ראה להלן הלכה ז), ואילו ניסוך היין של הקרבנות אינו אלא ביום, ראה למעלה פ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה, ועיין מעשה רוקח. 25 כלומר לא בספל אחד יין ומים, אלא בשני ספלים מיוחדים, אחד ליין ואחד למים. וראה להלן הלכה ז.

26 ז. ואם עברה²⁶ המים לתוך היין או היין לתוך המים²³

זמנם של אמש באכילה, אינו אלא היום, ואילו של היום נאכלין גם היום וגם בלילה שלאחריו וגם ביום המחרת. ולכך של אמש קודמין. 76 ואינם נאכלים אלא לזכרי כהונה, ולפנים מן הקלעים, ולפיכך הם עלולים יותר לבוא לידי נותר אף על פי שהם נאכלים ליום ולילה, אבל שלמים של אמש, אף על פי שזמנם מוגבל עד הלילה, אינם עלולים לבוא לידי נותר, לפי שהם נאכלים בכל העיר ולכל אדם.

פָּרֵק עֲשׂוּרִי

1 יבאר בו הקרבנות שמקריבין ביום הכיפורים ובחג הסוכות, ושכל ימי חג הסוכות מנסכים מים על גבי המזבח.

1 א. ביום הכפורים מקריבין מוסף קמוסף ראש
2 השנה²: פר ואיל³, ואיל זה נקרא איל העם⁴,
3 ושבעה כבשים, כלן עולות⁵, ושעיר חטאת⁶, והוא
4 נאכל⁷ לערב⁸.

2 ראה למעלה פ"ט הלכה א. 3 שנאמר (במדבר כט, זח) "ובעשור לחודש השביעי הזה וגו' והקרבתם עולה לה' ריח ניחוח, פר בן בקר אחד איל אחד, כבשים בני שנה שבעה תמימים". 4 שנאמר (ויקרא טז, ה) "ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעולה". וכדעת רבי (יומא ע:): שאל הבא משל ציבור האמור בפרשת אחרי-מות (ויקרא שם) הוא האיל האמור בחומש הפקודים (במדבר שם), ולא כר' אלעזר בר' שמעון (שם) הסובר ששני אילים הם. וכן כתב להלן בפ"א מהלכות עבודת יום-הכיפורים הלכה א: "ואיל הבא משל ציבור האמור בפרשת אחרי-מות, והוא האיל האמור בחומש הפקודים בכל המוסף. והוא הנקרא איל העם". 5 במדבר שם. 6 שנאמר (שם שם, יא) "שעיר עזים אחד חטאת" והוא נעשה בחורן, ראה בהלכות עבודת יום-הכיפורים שם. 7 ראה למעלה פ"ז הלכה ב, ופ"ח הלכה א, ובהלכות עבודת יום-הכיפורים שם. 8 כלומר במוצאי יום-כיפור. משנה במנחות זט: . וראה גם בהלכות עבודת יום-כ שם.

5 ב. ועוד מקריבין הצפור שעיר חטאת⁹, והוא
6 נשָׂרָף¹⁰, שָׂפָן וזוגו¹¹ שעיר המשתלח¹².

9 נוסף לשעיר החטאת של מוסף, הנאכל, המוזכר למעלה הלכה א. והוא מה שנאמר (ויקרא שם, ה"ט) "ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת וגו' ונתן על שני השעירים גורלות, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל". 10 שנאמר (שם שם, כז) "וזאת פר החטאת ואת שעיר החטאת וגו' יוציא אל מחוץ למחנה ושרפו באש", וראה למעלה פ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה טז. ולהלן הלכות עבודת יום-הכיפורים שם. 11 אין זה טעם למה נשרף, אלא הוא מוסב על התחלת הדברים "ועוד מקריבין שעיר חטאת", וכאילו היה כתוב: "ועוד מקריבין הציבור שעיר חטאת, שכן זוגו שעיר המשתלח, והוא נשרף". וראה בהלכות מעשה הקרבנות שם. 12 לעזאזל, כמו שנאמר (שם שם, י) "והשעיר אשר עליו הגורל לעזאזל, יעמד חי לפני ה' וגו' לשלח אותו לעזאזל המדברה".

7 ג. ביום הראשון של חג הסוכות מקריבין מוסף

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"ב ניסן - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קפג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בששון" (לכך תקעו והריעו כדי שתהיה שמחה).
 35) כלומר, נושא הצלוחית עלה בכבש שהוא מדרומו של המזבח. 36) אף כי כל העולין למזבח עולין דרך ימין ומקיפין, בניסוך המים (וכן בניסוך היין ועולת העוף) היה פונה לשמאל, כדי שיפגע מיד בקרן דרומית מערבית. שאם היה פונה לימין ומקיף את כל המזבח עד שיגיע לקרן דרומית מערבית, יש חשש שמא יתעשנו המים (ראה למעלה פ"ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יא).
 37) כתנא-קמא שם במשנה, ולא כר' יהודה האומר כי הספלים היו של סיד. 38) שם במשנה. 39) שם במשנה. 40) שם במשנה: "ואחד מעובה ואחד דק", ואמרו בגמרא שם כי החוטם שהיה בספל של המים, היה דק יותר מאותו שהיה בספל היין, כי היין עב יותר מן המים (ראה גם בפירוש המשנה שם).

ח. זה שִׁמְנֵסָה הַמִּים הָיוּ אוֹמְרִין לָא: הַגִּבָּה יִדְהָךְ.⁴²
 שִׁפְעַם אַחַת נִסַּף אַחַד עַל רִגְלָיו, וּרְגָמוּהוּ כָּל הָעַם
 בְּאֶתְרוּגֵיהֶן.⁴³ שְׁאֵמְרוּ צְדוּקֵי הוּא, שֶׁהֵן אוֹמְרִין אִין
 מְנַסְכִּין מֵיָם.⁴⁴

41) משנה שם. 42) שכולם יראו איך שהוא מנסך המים לתוך הספל. 43) שהרי הניסוך היה בשחרית (ראה למעלה הלכה ו) בשעת נטילת האתרוג (תפארת ישראל).
 44) שהצדוקים אינם מאמינים בתורה שבעל-פה, וניסוך המים אינו מפורש בתורה אלא הלכה למשה מסיני הוא (ראה למעלה הלכה ו).

ט. כְּמַעֲשֵׂהוּ בַּחֹל כֶּף מַעֲשֵׂהוּ בְּשֵׁבֶת.⁴⁵ אֵלָא שְׁהֵיָה
 מְמַלָּא מְעַרְבֵי שֵׁבֶת⁴⁶ חֲבִית שֶׁל זֶהָ, וְאֵינָהּ מְפַלֵּי
 הַשָּׂרֵת⁴⁷, וּמְגִיחָה בַּלְשָׁפָה, וְלִמְחַר מְמַלָּא מְמַנָּה.

45) כל הלכה זו שם במשנה. 46) מן השילוח. 47) שאם ימלאו בחבית שהיא מכלי שרת, גזירה שמא יאמרו לקידוש ידים ורגלים מלאום, ואם כן קדשו ונפסלו בלינה (סוכה נ. דברי ר' ינאי).

י. אִם נִשְׁפְּכָהּ⁴⁸ או נִתְגַּלְתָּהּ⁴⁹ - מְמַלָּא מִן הַפִּיּוֹר
 וּמְנַסְהָ.

48) כלומר, נשפכו המים. 49) והיין והמים המגולים פסולים למזבח (משנה שם, ופ"ו מהלכות איסורי מזבח הלכה ט), לפי שיש חשש שמא שתה מהם נחש והכניס בהם ארסו, ומכיון שאסורים בשתיה משום חשש סכנה - נפסלו גם למזבח, משום שנאמר (מלאכי א, ח) הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך, אמר ה' צבאות (שם בגמרא, וראה עוד בכבא בתרא צז:).

יא. כָּכָל יוֹם יוֹם מִיְמֵי הַחֵג הָיוּ אוֹמְרִים שִׁירָה
 בְּפָנָי עֲצָמָה עַל מוֹסַף הַיּוֹם.⁵⁰ בְּרֵאשׁוֹן מִיְמֵי חֲלוֹ
 שֶׁל מוֹעֵד הָיוּ אוֹמְרִין: הָבּוּ לָהּ פְּנֵי אֱלֹהִים.⁵¹ בְּשֵׁנֵי⁵²
 - וְלָרִשֶׁע אָמַר אֱלֹהִים וְגוֹמְרָם.⁵³ בְּשִׁלְשֵׁי - מִי יָקוּם
 לִי עַם מְרַעִים.⁵⁴ בְּרִבְעֵי - פִּינוּ בְּעָרִים בְּעַם וְגוֹמְרָם.⁵⁵
 בְּחַמִּישֵׁי - הַסִּירוֹתַי מִסְּפֶל שְׁכֻמוֹם.⁵⁶ בְּשִׁשִּׁי - יְמוֹטוּ

1 וְנִסַּף שְׁנֵיהֶם מִפְּלֵי אַחַד - יִצְאָה.²⁷ וְאִם הִקְדִּים נִסוּף
 2 הַמִּים לְזִבְחָה, אֶפְלוּ נִסְכָּן בְּלִילָה - יִצְאָה.²⁸ וּבִקְרָן
 3 דְרוֹמִית מְעַרְבִית הָיָה מְנַסֵּף לְמַעְלָה מִחֲצֵי הַמְזֻבָּח²⁹,
 4 וְהַפֶּל יוֹרֵד לְשִׁיתָיו, כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוֹ.³⁰ פִּיצַד הָיָה
 5 עוֹשִׂין?³¹ צְלוּחִית שֶׁל זֶהָ מִחֲזַקַּת שְׁלֹשָׁה לְגִין הָיָה
 6 מְמַלָּא אוֹתָהּ מִן הַשִּׁילוּחִים.³² הִגִּיעוּ לְשַׁעַר הַמִּים³³ -
 7 תִּקְעוּ וְהִרְיעוּ וְתִקְעוּ³⁴. עָלָה לְכַבֵּשׁ³⁵ וּפְנָה
 8 לְשִׁמְאֵלוֹ³⁶ וְנוֹתַן הַמִּים מִן הַצְּלוּחִית לְתוֹךְ הַסְּפֶל
 9 שְׁהֵיָה שָׁם.³⁷ וְשְׁנֵי סְפָלִים שֶׁל כֶּסֶף הָיוּ שָׁם, מְעַרְבֵי
 10 הָיָה בּוֹ הַמִּים, וּמְזַרְחֵי הָיָה בּוֹ הַיֵּין שֶׁל נִסָּף.³⁸ וְהָיָה
 11 מְנַבְּרִין כְּמִין שְׁנֵי חֲטָמִין דְּקִיּוֹן.³⁹ וְשֶׁל מֵיָם הָיָה נִקָּב
 12 שֶׁלּוֹ דֶק מִשָּׁל יֵין, פְּדֵי שְׁיִכְלָה הַמִּים עִם הַיֵּין
 13 כְּאֶחָד.⁴⁰

26) ערבב. 27) משנה בסוכה מח: "עירה של מים לתוך של יין, ושל יין לתוך של מים, יצא". ומפרש רבינו שנתן מים לתוך היין או היין לתוך המים ונסכן מכלי אחד, ואף כי יין מזוג פסול (כמפורש בכבא בתרא צז: , עיין שם. אבל יש לציין כי רבינו לא הביא דבר זה בחיבורו), אינו פסול אלא רביעית ההין מזוג, דליכא רביעית יין שכתוב ונסכו יין רביעית, רביעית ההין אתה מנסך ולא את המזוג, אבל הכל דאיכא רביעית יין, יצא ידי ניסוך יין ומים (קריית ספר). אבל משלנו של רש"י שם (ד"ה אתי לאשחוריי) נראה שמפרש שהחליף הספלים, כלומר המים שפך לתוך הספל הקבוע של היין, והיין שפך לספל הקבוע של המים, ולא שעירב היין והמים בכלי אחד, וראה ב'תוספות יום טוב' סוכה פ"ד משנה ט, והר המוריה כאן. 28) גמ' תענית ב: "מה ניסוך המים מאורתא", וראה רש"י שם שמביא "ויש ספרים דכתיב בהו, דאמר מר ומנחתם ונסכיהם בלילה אפילו בלילה, דאע"פ מקריבין הקרבנות ביום, יכולין להביא המנחות והנסכים בלילה, ואף האי נמי ניסוך המים יכול לנסך בלילה", ומה שאמרו ביומא כו: אין מנסכין מים בחג אלא בתמיד של שחר (ראה למעלה הלכה ו), היינו שאינו חייב לנסך אלא בתמיד של שחר, אבל אם עשה כן בלילה - יצא ידי חובתו (תוס' שם ד"ה איבעיא). שדווקא נסכים הבאים עם הזבח, נתרבו ממה שנאמר ולנסכיהם ולשלמיכם, אבל נסכים הבאים בפני עצמן, שאינם מתקדשים בשחיטת הזבח - נקרבין בלילה (קריית ספר). וראה בפ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה. 29) ראה למעלה פ"ז מהלכות מעשה קרבנות הלכה י, וראה במשנה זכחים סג. ובתמיד פ"ז משנה ג. 30) למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. 31) משנה סוכה מח. 32) "מעיין הוא סמוך לירושלים" (רש"י שם), שנאמר (ישעיה יב, ג) "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה" (גמרא שם מח: לפי פירוש התוספות ד"ה מנא הני מילי). 33) "אחד משערי העזרה נקרא כן, על שם שמכניסין בו (=דרכו) צלוחית של מים של ניסוך בחג" (רש"י שם). 34) הגמרא שם מח: אמרו "מנא הני מילי (שתוקעין ומריעין בשאיבת המים - רש"י שם, אבל התוספות שם מפרשים מנא"מ דבעי מי השילוח) אמר רב עינא, דאמר קרא (ישעיה שם) ושאבתם מים

1 פל מוסדי ארץ וגומר⁵⁷. ואם קל שפת להיות באחד
2 מהן - ימוטו ידחה⁵⁸.

~ נקודות משיחות קודש ~

"בראשון היו אומרים הבו לה' בני אלים. בשני, ולרשע אמר אלקים כו".

ולכאורה הוא פלא גדול, ששירו של יום שני דחור"מ פותח בפסוק "ולרשע אמר אלקים כו", ובפרט שנמצאים כבר אחרי הכפרה והסליחה של יוה"כ, ומדוע לפתוח במילים אלו. ומצינו שרש"י מבאר "כל המזמור דברי כיבושין הן לנאספים לעזרה למצוות החג ושמחים שמחת החג, ומוכיחם מה לך לספר חוקי, כלומר, למה לך לבוא לבית זה אם אינך חוזר בתשובה". ועדיין אינו מובן מה לדברי כיבושין ביו"ט, ובפרט אחרי יוה"כ.

והביאור בזה: אף שלא מסתבר לומר שאפשר לדייק מלשון רש"י שכוונתו שאומרים כל המזמור ולא פותחים במילים "ולרשע אמר אלקים כו", כי אם-כן הגמרא עצמה היתה צריכה להזכיר זאת בפירושו, בכל אופן בהמשך הגמ' שם איתא שביום הששי אומרים "ימוטו כל מוסדי ארץ", ורש"י מפרש שם "במזמור אלקים נצב בעדת אל, ואומרים כל המזמור". ועפ"ז יש לומר, שגם מה שאמר "כל המזמור" בנוגע ליום השני, כוונתו לאמירת כל המזמור.

(על-פי י"ן מלכות' החדש, ספר עבודה, ט' מט)

אסיף, זמן לקט שכחה ופאה ומעשר עני, וכשמגיעין ימים האחרונים שהן קרובים לפרוש ולשוב לבתיהם, קורין לפנייהם להוכיחם שיעשרו כראוי, ואף-על-פי שהמעשרות בצנעה, ולא יאמרו מי רואנו ומי יודיענו, לכך אומר "בינו בוערים בעם", שאומרים כלבם מי יגיד מעשינו, הנוטע אוזן הלא ישמע, אם יוצר עין הלא יביט, היוסר גוים הלא יוכיח וגו' עד מי יקום לי" (רש"י שם). (56) תהלים פא. "דברי נחומים הן, אם תזכו, בצרה קראת ואחלץך אענך בסתר רעם, אבחנך על מי מריבה וגו' על המים שנידונין עליהן בחג, לפי מה שאני בוחנך אפסוק לך, על שם שמתפללין על הגשמים וצריכים להן, וכתוב במזמור זה אנכי ה' אלקיך המעלך מארץ מצרים, הרחב פיך ואמלאהו, שאלח ללכם ברכה, וסוף המזמור ויאכילהו מחלב חטה וגו'" (רש"י שם). (57) תהלים פב. במזמור, אלקים נצב בעדת אל, ואומרים כל המזמור על שם שכתוב בו עני ורש הצדיקו, אלו מעשרות, שכך הוא נדרש בחולין, צדק משלך ותן לו, כפ' הזרוע (חולין קלד). לא ידעו ולא יבינו. ומי שאינו נותן לבו להבין לכך, בחשכה יתהלכו זו מיתה, כדתנן באבות (פ"ה משנה ט) בארבעה פרקים הדבר מתרבה כו' במוצאי החג שבכל שנה מפני גזל מתנות עניים, וגורם קללה לעולם ורעבון שימוטו כל אפסי ארץ" (רש"י שם). (58) כלומר, אם אחד מששת הימים הראשונים של חול המועד חל בשבת, הרי שיר של אותו יום נדחה מפני שיר של שבת, וממילא יוצא כי "ימוטו", שהוא האחרון, נדחה מפני שאמרו באחד בשבת שיר שהיה ראוי לומר אתמול, שאין מדלגין סדר השיר, ובשני שיר של אחד בשבת נמצא האחרון נדחה (רש"י שם).

3 יב. פָּבַר בְּאַרְבָּנָיו⁵⁹, שְׁפָל מִשְׁמֵרוֹת פְּהֵגָה עֲשָׂרִים
4 וְאַרְבָּעָה, וְכָל עוֹבְדֵי בְשׂוּהָ בְּרָגְלִים⁶⁰. וּבְחַג הַסְּפֹת
5 הָיָה כָּל מִשְׁמֵר מְקַרֵּיב פֶּר אֶחָד אוֹ אֵיל אֶחָד אוֹ
6 שְׁעִיר הַחֲטָאת. אֲבָל הַכֹּבָשִׁים - יֵשׁ מִשְׁמֵר שְׁמִקְרִיב
7 מִהֵן שְׁנֵי כֹבָשִׁים, וְיֵשׁ מִשְׁמֵר שְׁמִקְרִיב כֹּבֵשׁ אֶחָד.
8 פִּינֵד?⁶¹ בַּיּוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג הָיָה שֵׁם שְׁלֹשָׁה
9 עֲשָׂר פָּרִים וְשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר⁶². כָּל מִשְׁמֵר מְקַרֵּיב
10 בְּהֵמָה אֶחָת מֵהֶם. נִשְׂאָרוֹ שֵׁם אַרְבָּעָה עֲשָׂר כֹּבָשִׁים
11 לְשִׁמּוֹנָה מִשְׁמֵרוֹת. שְׁשֵׁה מִשְׁמֵרוֹת מְקַרֵּיבִין שְׁנַיִם
12 שְׁנַיִם, וְשְׁנֵי מִשְׁמֵרוֹת מְקַרֵּיבִין אֶחָד אֶחָד. בְּשְׁנֵי הָיָה
13 שֵׁם שְׁנַיִם עֲשָׂר פָּרִים⁶³ וְשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. כָּל
14 מִשְׁמֵר מְקַרֵּיב אֶחָד. נִשְׂאָרוֹ שֵׁם אַרְבָּעָה עֲשָׂר כֹּבָשִׁים
15 לְתִשְׁעָה מִשְׁמֵרוֹת. חֲמִשָּׁה מְקַרֵּיבִין שְׁנַיִם שְׁנַיִם,
16 וְאַרְבָּעָה מְקַרֵּיבִין אֶחָד אֶחָד. בְּשְׁלִישֵׁי הָיָה שֵׁם אֶחָד
17 עֲשָׂר פָּרִים וְשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. כָּל מִשְׁמֵר מְקַרֵּיב
18 אֶחָד. נִשְׂאָרוֹ אַרְבָּעָה עֲשָׂר כֹּבָשִׁים לְעֶשְׂרֵה מִשְׁמֵרוֹת.
19 אַרְבָּעָה מְקַרֵּיבִין שְׁנַיִם שְׁנַיִם, וְשְׁשֵׁה מְקַרֵּיבִין אֶחָד
20 אֶחָד. פְּרָבִיעֵי הָיָה שֵׁם עֶשְׂרֵה פָּרִים וְשְׁנֵי אֵילִים
21 וְשְׁעִיר. כָּל מִשְׁמֵר מְקַרֵּיב אֶחָד. נִשְׂאָרוֹ שֵׁם אַרְבָּעָה
22 עֲשָׂר כֹּבָשִׁים לְאַחַד עֲשָׂר מִשְׁמֵר. שְׁלֹשָׁה מְקַרֵּיבִין
23 שְׁנַיִם שְׁנַיִם, וְשִׁמּוֹנָה מְקַרֵּיבִין אֶחָד אֶחָד. בְּחִמִּישֵׁי
24 הָיָה שֵׁם תִּשְׁעָה פָּרִים וְשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. כָּל מִשְׁמֵר

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ש"ק י"ב ניסן – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קפה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

נסכים אלא עולות ושלמים בלבד (ראה מעה"ק שם ה"ב), ונוסף לזה מביא שני עשרונים על שני הכבשים של מוסף של שבת עשרון אחד לכל כבש, ועוד נוסף לזה שני עשרונים לשני כבשי התמידין, הרי ביחד ששים ואחד עשרונים, ראה משנה במנחות קג: ותוספתא שם פ"ב. (71) משנה ותוספתא שם. והטעם הוא משום שיותר מששים עשרון אינם נבללים בכלי אחד, ראה למעלה בפ"ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. וראה עוד להלן שאפילו בפחות מששים ואחד אין לבלול כאן. (72) בכסף-משנה: אותם.

טו. ולעולם⁷³ אין מערבין⁷⁴ נסכים⁷⁵, אלא נספי⁷⁶ הפרים לבדם, ונספי האילים לבדם, ונספי כבשים לבדם⁷⁶, בין בקרבנות צבור בין בקרבנות יחיד⁷⁷.

(73) כלומר, אפילו בפחות מששים ואחד עשרון. (74) משנה במנחות קג: וגמרא שם פט: (75) כולל היין והסולת (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א). (76) אבל פרים ואילים ביחד – אסור לערב, אף-על-פי שבלילתם שוה, שהרי בפר הוא מביא שלשה עשרונים סולת על חצי ההין שמן, היינו ששה לוגין שמן, הרי שני לוגין שמן על עשרון סולת, וגם באילים כן, שהרי מביא עליהם שני עשרונים סולת על שלישית ההין שמן היינו ארבעה לוגין, הרי שני לוגין על עשרון – ולמדו כן ממה שנאמר בחלבים (ויקרא ג, יא) "והקטירו", שלא יערב חלבי של זה בזה (מנחות פט: וראה להלן הלכה טז). והוא-הדין לסולת ושמן של מנחה, שאף הם, הקומץ שלהם נקטר על גבי המזבח. וקל-וחומר שלא יערב נסכי כבשים בשל אילים או בשל פרים, שהרי אין בלילתם שוה, שהפרים והאילים נבללים שני לוגין שמן על כל עשרון סולת, ואילו בכבשים בלילתם רכה יותר, עשרון סולת על שלשה לוגין שמן, והן בולעות זו מזו ונמצאת זו חסירה וזו יתירה (רש"י במנחות קג:). [ונראה מדברי רבינו, שנסכי פרים בפרים, אילים באילים וכבשים בכבשים – אין איסור, וכן נראה מדברי המשנה והגמרא במנחות (שם), וצריך לפרש שהכוונה רק לנסכי יין, שלא נאסרו בתערובת, מן התורה, שהרי אינם על האש, אלא על גבי שיתין (פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א, ושם פט"ז הלכה יד), ורק חכמים אסרו תערובת יין שמא יבוא לערב סולת ושמן (מנחות פט:): לא גזרו אלא במין בשאינו מינו (פרים באילים וכו'), שהרי יש בשני מינים אופן שתערובת פוסלת אפילו בדיעבד, כגון כבשים בפרים שבללם יחד (שם במשנה), ולפיכך גזרו גם בפרים ואילים, אבל במין אחד כגון פרים בפרים וכו' – לא גזרו, שלעולם אין בו פסול בדיעבד. וראה בט"ז ליריה-דעה סימן צא ס"ק א, ומה שאמר אב"י (שם פט:): על מה ששנינו במשנה (שם פט). "מערבין נסכי פרים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים" – "מערבין יינו אם נתערב סלתן ושמן", זה לא מוסב על פרים באילים, שבהם לא התירו אלא אם כבר נתערב, אבל בכבשים בכבשים מותר לעולם, אפילו לפני שנתערבו, כנ"ל. וראה להלן הלכה יט. ועייני בהרמוריה]. (77) ראה במשנה שם פט. "מערבין נסכי פרים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים, יחיד בשל ציבור, של יום בשל אמש". וראה שם פט: בגמרא כי דין זה הוא לענין יין דוקא, ורק אם כבר נתערבו השמן והסולת

1 מקריב אָהד. וְשָׂארוּ שֵׁם אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי כִבְשִׁים לְשָׁנִים
2 עֶשְׂרֵי מִשְׁמֵר. שְׁנֵי מִשְׁמֵרוֹת מְקַרְבִּין שְׁנַיִם שָׁנִים,
3 וְעֶשְׂרֵה מְקַרְבִּין אָהד אָהד. בְּשֵׁשִׁי הָיוּ שְׁמוֹנֶה פְּרִים
4 וְשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. כָּל מִשְׁמֵר מְקַרְבִּב אָהד. וְשָׂארוּ
5 שֵׁם אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי כִבְשִׁים לְשִׁלְשֵׁה עֶשְׂרֵי מִשְׁמֵר.
6 מִשְׁמֵר אָהד מֵהֵן מְקַרְבִּב שְׁנֵי כִבְשִׁים, וְשְׁנַיִם עֶשְׂרֵי
7 מִשְׁמֵר מְקַרְבִּין אָהד אָהד. בְּשִׁבְעֵי הָיוּ שֵׁם שְׁבַעַה
8 פְּרִים וְשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. וְאַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי כִבְשִׁים
9 בְּמִנְיַן הַמִּשְׁמֵרוֹת. נִמְצָא כָּל מִשְׁמֵר מְקַרְבִּב בְּהֵמָה
10 אַחַת.

(59) למעלה פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ג. (60) כלומר "כל שיבוא מן הכהנים ברגל ורצה לעבוד, עובד וחולק עמהם, ואין אומרים לו לך עד שיגיע משמרך" (שם הלכה ד). (61) מכאן ועד סוף ההלכה היא משנה בסוכה נה: (62) ראה למעלה הלכה ג. (63) ראה למעלה הלכה ד, כי הפרים פוחתין אחד אחד בכל יום.

11 יג. וְכָל מִי שֶׁהָיָה מְקַרְבִּב פֶּר הַיּוֹם - לֹא הָיָה מְקַרְבִּב
12 פֶּר לְמַחֲרָה⁶⁴, אֶלֶּא חוֹזְרִין תְּלִילָה⁶⁵. בְּשִׁמְיָנִי⁶⁶ חוֹזְרִין
13 לְפִיט בְּלֶן בְּאָהד בְּשָׂאָר הֶרְגָלִים⁶⁷, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֹנ⁶⁸.

(64) שם במשנה. "שאין המשמרות שהקריבו כבשים אתמול מניחים אותם" (רש"י שם). (65) כסדר סדרו המשמרות בדברי הימים (א, כד) יהויריב ראשון ואחריו ידעיה וגו', ונמצאו כל המשמרות שונות ומשלשות בהקרבת פרים, חוץ משני משמרות ששונות ואין משלשות (שם בגמרא). (66) בשמיני עצרת. שאין שם אלא פר ואיל ושבעה כבשים ושעיר חטאת, ראה למעלה הלכה ה. (67) כלומר מפיסין בן כל המשמרות, ולא רק בין שתי המשמרות שלא שלשו בתג, ראה שם במשנה "בשמיני חזרו לפיס כברגלים", ופסק רבינו כרבי (שם) הסובר כי היו מפיסין בין כל המשמרות, ולא כחכמים האומרים כי פר הבא בשמיני מפיסין בין שתי המשמרות שלא שלשו בפרי החג, ומשמר העולה בפיס הוא העושה הפר. וראה לחם-משנה טעם פסקו של רבינו. (68) למעלה התחלת הלכה יב, ופ"ד מהלכות כלי המקדש שם. כי כל המשמרות שוות ברגלים.

14 יד. בַּיּוֹם טוֹב הָרְאִישׁוֹן שֶׁל חַג שֶׁחָל לְהֵיוֹת בְּשַׁבַּת
15 הָיָה שֵׁם מִנְחַת נְסִיכִים⁶⁹ שֶׁל מוֹסְפִין וְשֶׁל תְּמִידִין
16 שְׁשִׁים וְאַחַד עֶשְׂרוֹן⁷⁰, וְלֹא הָיוּ מְעַרְבִּין⁷¹ אוֹתוֹ⁷².

(69) היא הסולת, ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א, וראה להלן הלכות ט"ו. (70) שהרי שלשה עשר הפרים שמקריבים ביום הראשון (ראה למעלה הלכה ג) היה צורך בשלשים ותשע עשרונים סולת, שהרי לכל פר היו שלשה עשרונים (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד). ולשני האילים (ראה למעלה הלכה ג) היה צורך בארבעה עשרונים, שהרי לכל איל מביא שני עשרונים (מעה"ק שם). ולארבע עשרה הכבשים (ראה למעלה ה"ג) מביא ארבעה עשר עשרונים, עשרון לכל כבש וכבש (מעה"ק שם), הרי ביחד חמשים ושבעה עשרונים, ואילו על שער החטאת אינו מביא נסכים שהרי אין טעון

קפו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"ב ניסן - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

15 אין מערבין יין נספי פבשים ביין נספי פרים
16 וְאֵילִים⁹³.

88) כלומר, כשנתערב שמן וסולתן, או שהוקטרו בפני עצמן, ראה למעלה הלכה יח. (89) משנה שם פט. "מערבין נסכי פרים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים, של יחיד ושל ציבור, של יום בשל אמש". וכמו שפירשה אביי (שם פט: הובאו דבריו למעלה). ומה שכתב של אמש בשל יום, כלומר אם לא הביא נסכים בקרבן של אמש והביאן היום (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יב, כי מביא אדם קרבנו היום, ונסכיו לאחר עשרה ימים, ראה פירוש המשנה במנחות שם). (90) היינו כשנתערבו או הוקטרו, כנ"ל. (91) שבלילתן שוה. ובהם עצמם אין שום אופן שתערובת שמנם וסלתם תפסול אותם בדיעבד, אלא שגזרו בהם מחמת פרים וכבשים, שבהם יש אופן שתערובת שמן וסולת פוסלת אפילו בדיעבד, כגון שנבללו ביחד (ראה למעלה הלכה יז). [ובמין אחד ממש, כגון פרים בפרים, אילים באילים וכבשים בכבשים (וראה בסמוך), לא אסרו אפילו לפני שנתערבו. ובפרים וכבשים שבהם עצמם יש פסול בדיעבד, לא התירו אפילו לאחר שנתערבו, ראה להלן]. (92) [דברים אלו סותרים כל מה שכתבנו למעלה (בסמוך ולמעלה הלכה טו), שבמין אחד ממש לא אסרו אפילו לפני שנתערבו. אולם בדפוס רומי וויניציאה "מערב נסכי פרים ביין נסכי אילים, ביין נסכי כבשים". והכסף-משנה תיקן: "מערב (יין) נסכי פרים ביין נסכי אילים (יין נסכי כבשים) ביין נסכי כבשים". אבל יש לתקן באופן אחר: "מערב (יין) נסכי פרים ביין נסכי אילים (ואין צורך לומר יין נסכי כבשים) ביין נסכי כבשים", היינו לפי שיין נסכי כבשים ביין נסכי כבשים, מותר אף בלא נתערבו, כנ"ל]. (93) שכיון שבוה יש אופן שפסול אפילו בדיעבד - גזרו יותר. וכן הוא בפירוש" שם ד"ה מערבין וז"ל: "והא דקתני מציעתא דמתינתן אבל אין מערבין [נסכי כבשים בנסכי פרים], היינו אפילו (כן צריך להיות) נתערבו סלתן ושמן". נמצא ששלשה אופנים בענין זה: א' פרים בפרים וכבשים בכבשים, מותר לערב יין אף לפני שעירבו שמן וסולת. ב' פרים ואילים בכבשים, אפילו נתערבו שמן וסולת אסור לערב יין. ג' פרים באילים, אם נתערבו שמן וסולת מותר לערב יין, ואם לא - אסור.

17 כ. וְלַעֲוָלִים⁹⁴ אין מערבין היין לכתחלה, אלא אחר
18 שנתערבה הסלת או אחר שהקטירו, כמו שבארנו⁹⁵.

94) היינו בפרים ואילים, כנ"ל. (95) למעלה הלכה יח, וראה בהר המוריה.

סליקו להו הלכות תמידין ומוספין בסייעתא דשמיא

הלכות פסולי המוקדשין

19 יש בכללן שמונה מצות. שתי מצות עשה, ושש
20 מצות לא תעשה, וזה הוא פרטן: (א) שלא לאכל
21 קדשים שנפסלו או שהוטל בהם מום. (ב) שלא
22 לאכל פגול. (ג) שלא יותר קדשים לאחר זמנם. (ד)

(ראה להלן הלכה יח), אבל באופן אחר - אסור, ולא הברילו בין יחיד לציבור.

1 טז. וְכָל הַתְּלָבִים שֶׁל קִרְבָּנוֹת, בֵּין קִרְבָּנוֹת צִבּוֹר בֵּין
2 קִרְבָּנוֹת יְחִיד⁷⁸ - אין מערבין אותן זה בזה, אלא
3 מְקַטְרִין אֲמֹרֵי כָּל קִרְבָּן וְקִרְבָּן בְּפָנָיו עֲצֻמוֹ⁷⁹. וְאִם
4 נִתְעַרְבוּ - מְקַטְרֵי הַכֹּל כְּאֶחָד⁸⁰.

78) כן נראה במנחות שם, וראה למעלה הלכה טו. (79) ברייתא בפסחים סד: ובמנחות פט: ובספרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה יד הלכה י, שנאמר (ויקרא ג, יא) "הקטירו", שלא יערב חלביו של זה בזה. וראה גם להלן פ"א מהלכות קרבן פסח הלכה ו. (80) כן מבואר במנחות שם, ממה שמתרץ ר' יוחנן "אם נתערבו קא אמר". הרי שאם נתערבו, מקטירים ביחד. ואף כי התירוף הזה נדחה - לא מטעם זה נדחה אלא מטעם אחר, אבל הדין דין אמת (הר המוריה).

5 יז. מְנַחֹת שֶׁל נְסָכִים⁸¹ שֶׁנִּתְעַרְבוּ זוּ בְּזוֹ אַחַר
6 שֶׁנִּבְלַל כָּל מִין וְמִין בְּפָנָיו עֲצֻמוֹ - בְּשֵׁרוֹת⁸².

81) היינו סולת, ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. (82) [מין במינו, היינו כבשים ופרים או כבשים ואילים, שהם שני מינים בבליה, שכבשים בלילתם רכה (=שלשה לוגים שמן על עשרון סולת. ראה למעלה הלכה טו), ואילו פרים ואילים בלילתם עבה (=שני לוגים על עשרון, ראה למעלה שם). אבל פרים ואילים הם מין אחד לענין זה, שהרי בלילתם שווה (ראה למעלה שם), ובהם אין צורך שבלילתם תהא לחוד, אלא אם נבללו ביחד - כשרות, וראה להלן. וכן הוא במשנה שם (פט:): "אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים, ואם בללם אלו בפני עצמן וכו' ונתערבו כשירים, אם עד שלא בלל פסול". וראה להלן].

7 יח. וְכִיּוֹן שֶׁנִּבְלַל⁸³ הַמְנַחֹת⁸⁴ וְנִתְעַרְבַּ שְׁמֵנָה וְסִלְתָּן
8 - הֲרֵי זֶה מִתּוֹר לְעֵרֵב יַיִן שְׁלֵהֶן לְכַתְּחִלָּה⁸⁵. וְכֵן אִם
9 הִקְטִיר מְנַחֹת שֶׁל נְסָכִים כָּל אַחַת וְאַחַת בְּפָנָיו
10 עֲצֻמָּה⁸⁶ - הֲרֵי זֶה מִתּוֹר לְעֵרֵב יַיִן שְׁלֵהֶן⁸⁷.

83) כאבי במנחות שם, בפירוש המשנה שם. (84) היינו פרים באילים, ראה להלן הלכה יט. (85) אבל אם לא נתערבו שמן וסולתן של הפרים והאילים, אסור לערב היין לכתחילה (ראה להלן הלכה כ). (86) כלומר שלא נתערבו. (87) שם במנחות פט: "אמר אביי, הכי קאמר מערבין יינן אם נתערב סלתן ושמן. ויינן לכתחלה לא, והתניא במה דברים אמורים בסולת ושמן, אבל יין מערבין. אלא אמר אביי, הכי קאמר, היכא דהוקטר סלתן ושמן מערבין יין לכתחילה. היכא דלא הוקטר, אם נתערב סלתן ושמן מערבין נמי יינן, ואם לאו אין מערבין, דילמא אתי לאיערובי סולת ושמן לכתחילה".

11 יט. בְּשִׁמְעֵרִים הַיַּיִן שֶׁל נְסָכִים⁸⁸ - יֵשׁ לוֹ לְעֵרֵב יַיִן
12 נְסָכִים שֶׁל אֲמֵשׁ בְּשַׁל יוֹם, וְשֶׁל יְחִיד בְּשַׁל צִבּוֹר⁸⁹.
13 וְכִשְׁמֵעֵרֵב⁹⁰ - מְעַרְבֵי יַיִן נְסָפֵי פְרִים בֵּינָם נְסָפֵי
14 אֵילִים⁹¹, יַיִן נְסָפֵי כְּבָשִׁים⁹² בֵּינָם נְסָפֵי כְּבָשִׁים; אֲבָל

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"ב ניסן - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קפו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

המרחק שבין המזבח והכותל הצפוני נקרא צפון המזבח, ויוצא מזה שעד כותל המזרח נקרא צפון, ואפשר לשחוט שם קדשי קדשים. ראה 'תוספות' שם ד"ה ובטמאים. (אמנם גם לדעת רבינו יוצא שהשער נמצא במרחק שתי אמות מצפוניו של מזבח, אבל בן אדם שידי ארוכות קצת - יכול להגיע).

ב. ואם עבר וישחט - הזבח פשר. וכן פר פהן גדול של יום הפפורים¹⁰, אף על פי שנאמר בו: וישחט אהרן¹¹, אם שחטו זר - פשר. אף פרה אדמה¹² ששחטה זר - פשרה. שאין לה שחיתה פסולה בזר¹³.

10 יומא מב, א. מחלוקת רב ושמואל, ופסק כרב שהלכה כמותו בידי איסור והיתר, וגם רבי יוחנן שם (מג): דעתו כרב. 11 רבינו הסתמך על הכתוב למעלה: והקריב "אהרן" את פר החטאת אשר לו. 12 כשמואל ורבי יוחנן שם, נגד דעת רב. כלל בידינו - רב ורבי יוחנן, הלכה כרבי יוחנן. 13 ב'תורת הכהנים' ויקרא פרשתא ד, שנינו: "יכול אף לשחיתה (צריך כהן כשר)? תלמוד-לומר: ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם - מקבלה (קבלת הדם בכלי שרת) ואילך מצוות כהונה". כלומר, מפני שבשחיתה נאמר סתם "ושחט", ובהקריבה כתוב "בני אהרן", משמע ששחיתה כשרה גם בזר. וכל הפסולים האחרים, דינם כזר (מובא בגמרא שם לב).

ג. השוחט את הקדשים ולא נתפון לשחיתה, אלא קמתעסק¹⁴ - הרי אלו פסולין¹⁵, עד שיתפון לשחיתה.

14 אינו מתכוון לזביחה אלא כעוסק במשהו אחר (שם מז). 15 בעיה שנפתרה שם. ראה רש"י ו'תוספות' שם.

ד. ולא ישחט שני ראשים¹⁶ פאחד בקדשים. ואם שחט - הרי אלו פשרים¹⁷.

16 בסכין ארוכה. 17 משנה, חולין ל, ב: "השוחט שני ראשים כאחד, שחיתתו כשרה" כלומר, לכתחילה אסור. ושם כט, א - אמרו שמדובר בקדשים, כי בחולין מותר אפילו לכתחילה.

ה. אבל שנים שוחטין¹⁸ בהמה אחת בקדשים כחליין.

18 שנים אוזחים בסכין אחת ושוחטים. ומותר אפילו לכתחילה (כחכמים שם ל).

ו. הקטן אינו שוחט קדשים אף על פי שהגדול עומד על גביו¹⁹; ששקדשים צריכין מחשבה, וקטן אין לו מחשבה. אפילו היתה מחשבתו נפרת מתוף מעשיו - אינה מחשבה להקל, אלא להחמיר²⁰. כיצד? היתה עולה עומדת פדרום²¹, ומשכה הקטן והביאה לצפון ושחטה, שהרי ממעשיו נפר שמתשבתו לשחיתת קדשים - הרי זו פסולה.

1 שלא יאכל נותר. ה) שלא יאכל קדשים שנטמאו. 2 (ו) שלא יאכל אדם שננטמא הקדשים. ז) לשרף הנותר. ח) לשרף הטמא. 4 ובאור מצות אלו בפסקים אלו:

פרק ראשון

1 יבאר הפסולין לעבודה אם מותרין לשחוט קדשים לכתחילה, אם צריך כוונה בשחיתת קדשים, והשוחטם שלא במקומם.

א. כל² הפסולין³ לעבודה⁴ מתרין לשחט קדשים לכתחילה⁵, ואפלו קדשי קדשים⁶; חוץ מן הטמא, שאינו שוחט לכתחילה, ואף על פי שהוא חוץ לעזרה⁷ ופשט ידיו ושחט בעזרה, גזרה שמא יגע בכשר⁹.

2 משנה, זבחים לא, ב. 3 כגון זר (שאינו מזרע אהרן הכהן), בעל מום, ערל טמא. בפ"ט מהל' ביאת מקדש הט"ו, מונה רבינו שמונה עשר פסולים לעבודה, ראה שם. 4 הקרבת קרבנות בבית המקדש. קרבנות בהמה, אבל עופות אינם נשחטים אלא נמלקים בצפון, שנאמר (ויקרא א, טו): "ומלק את ראשו" ומליקה טעונה כהן כשר (לקמן פ"ז ה"א). 5 במשנה, אמנם כתוב: "ששחטו", ומשמע שרק בדיעבד כשר, אבל לכתחילה לא ישחוט, אולם בגמרא (שם לב). פירושו, שמשום טמאים, נקטה המשנה לשון דיעבד, שטמאים אסורים לשחוט לכתחילה שמה יגעו בכשר ויטמאוהו, וכן מסיים כאן רבינו. 6 הקרבנות המקודשים ביותר, והם: חטאות, אשמות, עולות, ושלמי ציבור, היינו שני כבשים שהקריבו בחג השבועות עם שתי הלחם. 7 שלש עזרות היו בבית המקדש: עזרת נשים, עזרת ישראל ועזרת כהנים, וסתם עזרה פירושה עזרת ישראל, שממנה ולצד מערב נקרא "מחנה שכניה", וכל הטמאים אסורים להכנס לה מן התורה. 8 לפני העזרה, מקום שחיתת קדשים, אמנם רבינו פסק בפ"ג מהל' ביאת המקדש הי"ח, שחכמים אסרו הכנסת חלק מגוף הטמא לעזרה (בלשון התלמוד: ביאה במקצת שמה ביאה), מדובר כאן כשעבר על איסור דרבנן והכניס ידו, אסור לו לשחוט אפילו אגב הוצאת היד. אגב, גם לפני שהכניס ידו לעזרה עבר על איסור דרבנן בכניסתו לעזרת נשים (ראה הל' ביאת מקדש פ"ג ה"ו). וכל זה נאמר באדם שנטמא בנגיעת שרץ וכדומה שאינו מטמא כלים אבל אם נטמא במת, הרי הוא מטמא את הסכין והיא מטמאה את הבשר ונפסל הקרבן אפילו בדיעבד (רש"י שם במשנה). 9 ויש לשאול: בשלמא בקדשים קלים (שלמים, תודה ודומיהם) שנשחטים בכל מקום בעזרה, אפשר לו לנגוע, כשהקרבן נשחט על יד השער ממש, אבל קדשי קדשים נשחטים בצפוניו של המזבח (ויקרא א, יא: "ושחט אותו על ירך המזבח צפונה") והמזבח רחוק מכותל המזרח עשרים ושתים אמות, וכיצד יגע בכשר? לשחוט אפשר בסכין ארוכה, אבל נגיעה מטמאה רק בידו ממש. אולם לשיטת רבינו בפ"ה מהל' בית הבחירה הט"ו אין מקום לקושיה זו. רבינו כתב שם, שכל חלק העזרה הנמצא בחלק הצפוני של העזרה בשטח

קפת שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ש"ק י"ב ניסן – ספר עבודה – הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

המקומות בבית המקדש שמחוץ לחומותיה. (33) שם לב, ב: "ושחט את בן הבקר לפני ה'" (שם א, ה) ולא שוחט לפני ה'.

15 **יב. הכניס ידו וקבל - קבלתו פסולה**³⁴. **אפלו הכניס ראשו ורבו**³⁵, **אפלו היה העובד פלו בפנים וציצתו**³⁶ 16 **בחוץ - עבודתו פסולה**; **שנאמר: פבאכם**³⁷ **אל אהל מועד - עד שציבאו פלן**. 18

(34) מהכתוב (דברים י, ח) "לעמוד לפני ה' לשרתו", למדנו שכל שירות צריכה להיות לפני ה', היינו בפנים העזרה, והמקבל צריך להיות במקום קבלת הדם כמו בקדשי קדשים (למעלה ה"ט). (35) שם בכרייתא: "הכניס ראשו ורובו, כאילו לא נכנס". (36) שער ראשו, מלשון הנביא (יחזקאל ח, ג): ויקחני בציצת ראשי. (37) בגמרא שם מובא הפסוק: "בבואם אל אהל מועד" (שמות כח, מג). ולפלא שרבינו העדיף להביא את המקרא המאוחר.

19 **יג. פרקסה הפהמה**³⁸ **וניצאת לחוץ**³⁹ **אחר קבלת דמה**⁴⁰ **- פשרה**⁴¹; **שאפלו יצאו האמורין והבשר קדם זריקה בקדשים קלים - הזבח פשר, פמו** 21 **שיחבאר**⁴². 22

(38) מדובר בקדשים קלים. (39) חוץ לחומת העזרה. (40) אבל יצאה כולה לפני קבלת הדם – נפסל דם הנפש ביוצא. וכן משמע מדבריו למעלה ה"א "פירכסה ויצאה לדרום וחזרה לצפון ואחר-כך קיבל דמה בצפון – כשירה". ומשמע שאם יצאה לחוץ – פסולה, מפני שהשחיטה מקדשת את הבשר (והריטב"א (חולין ג) דעתו, שהסכין אע"פ שהיא כלי שרת, אינה מקדשת קידוש גמור כדי ליפסול ביוצא, מפני שהשחיטה אינה עבודה וכשירה בור, וקבלת הדם היא המקדשת, ולכן אפילו יצאה לחוץ לפני קבלה – כשירה). (41) מקטירים את האימורים והבשר נאכל. מדובר בחזרה לפני זריקה ולפיכך כשרה, כי הזריקה עושה את האימורים קדשי קדשים, ולפני כן הם קדשים קלים ואינם נפסלים ביוצא (מבי"ט ב'קריית ספר). וראה רש"י שם פט: ד"ה "הוא הדין", שכתב: שזריקה עושה אותן קדשי קדשים. (42) לקמן הל"ב-לג.

23 **יד. היתה הפהמה פלה בפנים ורגליה בחוץ ושחטה** 24 **- הזבח פסול**⁴³; **שנאמר: והביאום לה' - עד שתהיה פלה בפנים**⁴⁴. 25

(43) שם כו, א. (דעת ה'תוספות' שם ד"ה חתך, שבדיעבד כשר, וכדבריהם יש להוכיח מלשונו של שמואל שם, שבכל הדינים שבמכלול האיבעיות שם, אמר בפירוש "פסולה". מה שאין-כן בדין זה הביא את הפסוק. וברשי"י "עד שתהא כולה בפנים", ולא אמר פסולה. וצ"ע למה פסק רבינו (פסולה). (44) שם. פסוק זה מדבר בקדשים קלים, שהרי הכתוב מסתיים: "וזבחו זבחי שלמים לה' אותם", ומובן, שקדשי קדשים לא כן-שכן.

26 **טו. שחטה**⁴⁵ **והיא פלה בפנים, ואחר כן הוציאה** 27 **רגלה לחוץ - חותף הבשר עד שהיא מגיע לעצם**⁴⁶

(19) בחולין יב, ב - אמרו, ששחיטת קטן בחולין כשרה אם גדול עומד על גביו, משום ששחיטה אינה צריכה כוונה. ומשמע מזה, שבקדשים שצריכים כוונה בשחיטה, שחיטת קטן פסולה, אפילו כשגדול עומד על גביו. (20) שם במסקנה אמרו, שאפילו שמשבתו ניכרת מתוך מעשיו, אין לקטן מחשבה מן התורה אלא מדרבנן, כלומר שחכמים החמירו בדבר, במקרה שעל-ידי-זה תצא חומרא ולא קולא, כגון אם הקטן ישחוט ויאמר שכוונתו לזרוק את הדם למחר – הזבח פסול מדרבנן, כמו גדול שאמר כך. (21) בדרומו של המזבח, ועולה נשחטת רק בצפונו, לקמן ה"ז.

1 **ז. קדשי קדשים ושחטו בדרום או שנתקבל דמם** 2 **בדרום - פסולין**²².

(22) משנה, זבחים מז, א: "שחיטתן בצפון וקיבול דמן בכלי שרת בצפון". ובגמרא שם מז, א - דרשו מן המקרא שגם בדיעבד פסולים, אם לא נשחטו בצפון.

3 **ח. היה עומד בדרום והושיט ידו לצפון ושחט -** 4 **שחיטתו פשרה**²³.

(23) שם מז, ב - למדו דין זה מהכתוב: "ושחט אותו וגו' צפונה" (ויקרא א, יא) אותו בצפון ולא שוחט בצפון. ראה 'תוספות' שם ד"ה אותו.

5 **ט. היה עומד בדרום והושיט ידו וקבל הדם בצפון** 6 **- קבלתו פסולה**²⁴.

(24) שם מז, א: "ולקח הכהן" – לו יקח, כלומר, גם את עצמו יקח לצפון.

7 **י. הכניס ראשו ורבו לצפון - הרי הוא פועמד** 8 **בצפון**²⁵.

(25) בכרייתא, שם כו, א. רובו ככולו.

9 **יא. שחטה בצפון**²⁶ **ופרקסה וניצאת לדרום**²⁷, **אפלו הוציאה לדרום - פשרה**²⁸. **פרקסה וניצאת לדרום** 11 **וחזרה לצפון, ואחר כן קבל דמה בצפון - פשרה**²⁹. 12 **וכן**³⁰ **קדשים קלים**³¹ **שהיו בפנים ועמד חוץ** 13 **לעזרה**³² **והכניס ידו לפנים ושחט - שחיטתו** 14 **פשרה**³³.

(26) שם. (27) שם צב, ב. (28) מדובר כשיצאה לדרום אחר קבלת הדם, ומשמיענו, שהזבח לא נפסל ביוצא, כי פסול יוצא נאמר ביצא מחוץ לחומת ירושלים בקדשים קלים. (29) רבינו מפרש, שמה שאמרו שם כו, א: "וחזרה כשרה", הכוונה שאם קיבל את הדם אחרי שחזרה לצפון – כשירה אע"פ שבין שחיטה לקבלה היתה בדרום (כסף-משנה). ורש"י שם פירש אחרת. (30) כאן מתחילה הלכה יב. כן הוא בכ"מ, וכן נראה גם בדפוס רומי ר"מ. (31) תורה, שלמי יחיד, בכור מעשר בהמה ופסח. (32) מחוץ לעזרת ישראל (ראה למעלה אות ו), וקדשים קלים שנשחטים בתוך העזרה בלבד, שנאמר בדין שלמים (ויקרא ג, ב) "ושחטו פתח אהל מועד", ורק עזרת ישראל היא פתח אהל מועד ולא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"ב ניסן - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קפט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 **וְאֶחָד קֵץ מִקְבַּל הַדָּם⁴⁷. וְאִם קָבַל וְאֶחָד קֵץ הַתֵּן -**
 2 **פְּסוּל, מִפְּנֵי שְׁמֹנִית⁴⁸ הַבָּשָׂר שֶׁבַחוּץ. וּבִקְדָשִׁים**
 3 **קָלִים אֵין צְרִיף לְחֶתֶף, אֲלֵא מִחֲזִיר רִגְלָה⁴⁹ לְפָנִים**
 4 **וּמִקְבַּל; שֶׁבָּשָׂר קָדָשִׁים [קָלִים] שִׁצָא קֹדֶם זְרִיקָה⁵⁰**
 5 **- פָּשָׂר.**
- 45) שם כה, ב. כו, א. מימרא של רבי אלעזר לדעת אבימי.
 46) ואינו חותך את העצם, שאם יחתוך תהיה בעלת מום
 בשעת קבלת הדם, ורבי זירא (שם) פוסל מום בין שחיטה
 לקבלה. 47) מה שיצא לחוץ נפסל ביוצא, ואם אינו
 מפריד לפני קבלה את הבשר שיצא, הרי מתערבת שמנוניתו
 בדם המתקבל בכלי שרת ופוסלת את כולו (ראה בהערה
 הבאה). 48) פירוש, הדם שיוצא מבשר האיברים אינו
 נקרא דם לענין זריקה על המזבח, ואין חייבים כרת על
 אכילתו (רבינו פ"ו מהל' מאכלות אסורות ה"ד), ולפיכך
 אינו נפסל ביוצא כדם, וגם אין לפוסלו בכשר היוצא שהרי
 אינו בשר ודינו כמים (כסף-משנה). אבל שמנונית דינה
 כבשר, ונפסלה ביוצא ומתערבת בדם ונפסל כולו. גמרא
 ורש"י שם. 49) אע"פ שהכתוב "והביאום לה" נאמר
 בשחיטה בלבד (ראה הלכה יד) צריך להחזיר הרגלים לפני
 זריקה, ולא מפני פסול יוצא, שהרי קדשים קלים אינם
 נפסלים כשיוצא חוץ לעזרה, אלא מפני שזריקת הדם אינה
 מתירה באכילה אלא מה שהוא באותה שעה בפנים, כמו
 שכתב רבינו לקמן בהל"ב: "והזריקה מועלת ליוצא לשרפו,
 אבל לא לאכלו". (בכסף-משנה אמנם נדחק לפרש שהכוונה
 ליוצא חוץ לירושלים, אבל הר"י קורקוס, הובא בכסף-
 משנה לקמן פי"ט ה"ג מפרש דברי רבינו אפילו ביצא חוץ
 לעזרה. וראה הערותינו בהלכות לב ולג). 50) פירוש,
 אפילו קודם זריקה כשר, כרבי יוחנן שם פט, ב. ולאחר
 זריקה פשוט שכשר, שהרי נאכל בכל העיר. הראב"ד כותב
 כאן: "אפילו לאחר זריקה". נראה שהתכוון לומר אפילו אם
 נשאר בחוץ עד אחר זריקה כשר, וזה מתאים לשיתו
 בהשגותיו לקמן בהל"ב, ובזה מסולקת תמיהתו של בעל
 'לחם משנה' עליו. אבל דעת רבינו אינה כן, אלא כמו
 שכתבנו.
- 6 **טז. תְּלָה הַבְּהֵמָה וְשִׁחְטָהּ בְּאֹוִיר הָעֶזְרָה - פְּסוּלָה⁵¹;**
 7 **שְׁנָאֵמֶר: עַל יֶרֶךְ הַמְּזֻבָּח - עַד שִׁישְׁחוּט בְּאֶרֶץ.**
- 51) שם כו, א. דעת אבוח דשמואל ונימוקו.
 8 **יז. הֵיטָה הַבְּהֵמָה בְּאֶרֶץ וְנִתְּלָה וְשִׁחַט וְהוּא תְּלוּי**
 9 **בְּאֹוִיר⁵²: בְּקָדָשֵׁי קָדָשִׁים - פְּסוּל, בְּקָדָשִׁים קָלִים -**
 10 **פָּשָׂר.**
- 52) טעות-סופר נפלה כאן, וה'כסף משנה' מגיה וגורס
 "באוויר - כשירה, תלה הבהמה ושחטה באוויר העזרה,
 בקדשי קדשים פסול (ראה הלכה הקודמת) בקדשים קלים
 כשר". והטעם, מפני ש"על ירך" כתוב בקדשי קדשים
 בלבד. ואין לפוסלו מפני שאין דרך שירות בכך, כמו נתלה
 וקיבל בה"ט, משום ששחיטה אינה שירות, שהרי כשירה
 בור.
- 11 **יח. שִׁחַט מְעוּט סִימָנִים בַּחוּץ וּגְמָרָן בְּפָנִים⁵³, או**
- 12 **שִׁשְׁחַט מְעוּטָן בְּדָרוֹם וּגְמָרָן בְּצָפוֹן⁵⁴ - פְּסוּלִין;**
 13 **שִׁישְׁנָה לְשִׁחִטָה מִתְּחִלָּתָה וְעַד סוּף⁵⁵.**
- 53) בקדשים קלים. 54) בקדשי קדשים. 55) אע"פ
 שהבהמה אינה ניתרת אלא עם שחיטת רוב הסימנים, אין
 אנו אומרים שרק המעשה האחרון הוא השחיטה והרי הוא
 היה בהכשר, אלא כל השחיטה מתחילתה ועד סופה צריכה
 להיות כרינה (כרבי יוחנן כ"ט:).
- 14 **יט. נִתְּלָה וְקָבַל הַדָּם⁵⁶ מִצְוָאר בְּהֵמָה הַמְּנַחֵת**
 15 **בְּקַרְקַע - פְּסוּל⁵⁷; שִׁאֵין דֶּרֶךְ שְׂרוּת בְּכֶף.**
- 56) כשהוא באויר. 57) בין בקדשי קדשים בין בקדשים
 קלים. מפני שקבלה היא שירות, ואין זו דרך שירות לפני
 ה'. ראה למעלה הערה נ.
- 16 **כ. הֵיטָה עוֹמֵד בְּעֶזְרָה וְתִלָּה הַמְּזֻרָק⁵⁸ פִּידוֹ וְקָבַל הַדָּם**
 17 **בְּאֹוִיר⁵⁹, או שֶׁהִגְבִּיחַ הַבְּהֵמָה וְקָבַל הַדָּם בְּאֹוִיר -**
 18 **פָּשָׂר; שִׁאֹוִיר הַמְּקוּם בְּמָקוֹם.**
- 58) אגן: ספל גדול. 59) הקבלה הרגילה היא שמניח
 המזרק על הקרקע סמוך לצוואר הבהמה והדם מקלח לתוכו,
 ומשמיענו רבינו שאם קיבל באויר גס-כך כשר, ואינו דומה
 לשחיטה בהלכה ט"ז, כי בקבלה לא אמרה תורה "על ירך"
 (זבחים כו.).
- 19 **כא. נִתַּן מְזֻרָק לְתוֹף מְזֻרָק וְקָבַל⁶⁰ - פָּשָׂר; מִין**
 20 **בְּמִינוֹ אֵינוֹ חוּצָין⁶¹. הַנִּיחַ סִיב⁶² בְּתוֹף הַמְּזֻרָק וְקָבַל**
 21 **- פָּשָׂר; מִפְּנֵי שֶׁהִסִּיב חֲלוּל⁶³, וְהָרִי הַדָּם יוֹרֵד לְתוֹף**
 22 **הַמְּזֻרָק, וְאֵין פָּאֵן חֲצִיעָה. אֲבָל אִם עָשָׂה בֵּן בְּקָמִיצַת**
 23 **הַמְּנַחָה⁶⁴ וְקָמֵץ מִתוֹף הַסִּיב - פְּסוּלָה⁶⁵.**
- 60) והמזרק החיצון חוצץ בין יד הכהן למזרק שהדם בו,
 ונמצא שאין קבלה ביד כהן. 61) בעיה של רמי בר
 יחזקאל, יומא נח, א. ושם לא נפתרה, אבל רבינו מסתמך
 על רבא (סוכה לא). בלולב שהתיר לאוגרו בסיב של דקל
 מפני שמין במינו אינו חוצץ. כסף-משנה. 62) כעין חוט
 הגדל בדקל ומתפצל ונכרך סביב הדקל. 63) כלומר,
 נקבובי, יש בו הרבה חלולים דקים, ולפיכך הוא סופג, שם,
 בעיה שנפשטה. 64) סולת, ואינה נספגת. 65) שם, כ"יש
 אומרים'.
- 24 **כב. קָבַלְתָּ הַדָּם וְהוֹלַכְתּוֹ לְמִזְבֵּחַ וְזָרִיקְתּוֹ, וְכֵן**
 25 **הוֹלַכְתָּ אֵיבָרִים⁶⁶ לְפָנֶיךָ⁶⁷ - כָּל אֶחָת מֵאֵלוֹ אֵינָה**
 26 **בְּשָׂרָה אֲלֵא בְּכֶהֵן הַבָּשָׂר לְעִבּוּדָה⁶⁸, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוֹ**
 27 **בְּקָמִיצַת הַמְּנַחָה⁶⁹ וּבְמִלִּיקַת הָעוֹף.**
- 66) חלקי הקרבן שמקטירים אותם על המזבח. 67) קרש
 רחב שש עשרה אמות, ראשו אחד על הרצפה והשני מגיע
 לראש המזבח, והכהנים עולים בו לראש המזבח.
 68) זבחים יד, ב. 69) בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות ה"ב:
 "והכהן מוליכה".
- 28 **כג. וְהוֹלַכְתָּ שְׂלֵא בְּרִגְלָה⁷⁰ - אֵינָה הוֹלַכְתָּה⁷¹. לְפִיכָף,**
 29 **כֵּהֵן גְּדוּל⁷² שֶׁקָּבַל אֶת הַדָּם וְעָמַד בְּמָקוֹמוֹ וְזָרְקוֹ**
 30 **לְמִזְבֵּחַ - נִפְסַל הַזֶּבַח.**

קצ שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ש"ק י"ב ניסן – ספר עבודה – הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

אמורים כשזרק כהלכתו, אבל אם זרק שלא כהלכתו הרי זה כאילו שפך מקצת הדם על הרצפה, ולפיכך גם הדם שנשאר במזרק כשר לזריקה (ראה לקמן פ"ד ה"ב בהערות, וראה כסף-משנה כאן. ומסתבר, שבפירושו השני התכוון לביאורו, שאם לא כן קשה ממה-נפשו: אם נשאר דם במזרק יכול כשר לזרקו, מפני שפסול אינו עושה שיריים, ואם לא נשאר – למה שלא כהלכתו כשר בלי זריקה).

84) מכיון שהולכה ברגל אינה הולכה (למעלה הכ"ג) לא נפסל הקרבן ע"י הולכה זו. (85) שם טו, א. מחלוקת בני רבי חמא ורבי ינאי, ופסק לחומרא. (86) דעת רבא, שם. ואף-על-פי שכבר נתקיימה מצוות הולכה ע"י הכשר. והטעם, מאחר שהדם רחוק מן המזבח צריך להוליכו, והולכה שניה זו היא ג"כ עבודה וטעונה כהן כשר. (87) פירוש, ההולכה שנעשתה בפסול אי-אפשר לתקנה, ומה שמוליך הכהן הכשר היא עבודה אחרת.

20 כח. קבל⁸⁸ הפסול, אם נשאר דם הנפש - חזיר
21 הנפטר ומקבל ומוליך וזורק⁸⁹; שאין הפסולין
22 לעבודה עושין הדם הנשאר שיריים⁹⁰. חזין מן
23 הטמא⁹¹, הואיל והוא ראוי לעבודה בקרבן הבא
24 בטמאה, כמו שבארנו - עושה שיריים. כיצד? קבל
25 הטמא⁹², אף על פי שקבל אחריו הנפטר דם הנפש
26 וזרקו - נפסל הזבח; שזה שקבל הנפטר באחרונה
27 שיריים הוא ואינו פלוס.

88) פירוש קיבל וזרק, כי קבלה לבדה בכשר אינה עושה שיריים (כסף-משנה). (89) משנה, שם לב, א. (90) הדם שנשאר אחרי זריקה כשרה נקרא "שירי דם" או סתם "שיריים" ואינו ראוי לזריקה, אבל זריקת פסול אינה זריקה כלל, ולהיפך הדם שנשאר ראוי לזריקה. (91) מעילה ה, א. (92) אבל פסולים אחרים אינם עושים שיריים אפילו בקיבלו וזרקו. ראה למעלה הערה פא.

28 כט. בהמה שחסר מאיברייה פל שהוא⁹³ אחר
29 שחיטה קדם קבלת הדם - נפסלה. אפלו צרם
30 באינה קדם קבלה - הרי זה לא קבל. שגאמר:
31 ולקח מדם הפר - שיהיה שלם פלו בשעת הקבלה.
32 ואם קבל מן החסרה וזרק - הרי זה פסול.

93) במקום שעושה את הבהמה בעלת מום (ראה הל' ביאת המקדש פ"ז פרטי דיני המומים). רבי זירא שם כה, ב. בכורות לט, ב.

33 ל. אבל אם חסרה אחר קבלה קדם זריקה, אפלו
34 אבד הנפטר קדם זריקת הדם או נשרף: אם נשפך
35 פזית מן הנפטר או פזית מן האמורין - זורק את
36 הדם⁹⁴, ואם לאו - אינו זורק⁹⁵. ובעולה - אפלו
37 פחצי זית מן הנפטר וחצי זית מן האמורין, מפני
38 שפלה לאשים⁹⁶.

94) "רבי יהושע אומר: כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהם כזית בשר או כזית חלב – זורק את הדם", תוספתא פסחים פ"ו ה"ד, ותוספתא זבחים פ"ד ה"ל (לפי גירסת הגר"א).

70) שלא זו ממקומו אלא שפך את הדם שבמזרק בכוח והגיע לקיר המזבח. (71) שם טו, א. (72) מילה זו מיותרת, ויש למחקה.

1 כד. קבל בימינו⁷³ ונתן לשמאלו - יחזיר לימינו⁷⁴.
2 קבל בקלי חל - נפסל הזבח. קבל בקלי קדש ונתן
3 לקלי חל - יחזיר לקלי קדש⁷⁵.

73) כדיון, אבל אם קיבל בשמאלו נפסל הזבח ואין לו תקנה (משנה, שם). (74) משנה, שם לב, א. (75) שם.

4 כה. נשפך מן הפלי על הרצפה ואספו - פשר⁷⁶.
5 אבל אם נשפך מצואר הבהמה על הרצפה ואספו
6 ונתנו לקלי השרת - נפסל הזבח⁷⁷.

76) שם. מפני שנתקיימה כבר מצוות קבלה בכלי כהלכתה. (77) משנה, שם כה, א. ובגמרא שם פירשו שדין זה נלמד מן הכתוב (ויקרא ד, ה) "ולקח... מדם הפר" דם מהפר יקבלנו, כלומר מעבירים את ה"מם" מהמילה מדם למילה הפר.

7 כו. נשפך מקצת הדם מצואר בהמה על הארץ ולא
8 אספו, וקבל מקצתו מצואר בהמה - הרי זה פשר⁷⁸;
9 ובלבד שיהיה זה הדם שנתקבל דם הנפש⁷⁹, לא דם
10 התמצית⁸⁰ ולא דם העור.

78) ומה שאמרו שם: "צריך שיקבל כל דמו של פר", זה רק לכתחילה, אבל בדיעבד כשר אפילו לא קיבל כולו. רבינו הוציא דין זה מדיוק לשון המשנה: "נשפך הדם (מצואר הבהמה) על הרצפה ואספו פסול", משמע, שאם לא אספו אלא קיבל מה שנשאר מצואר הבהמה – כשר. (79) "דם היוצא בשעת שחיטה, כל זמן שיש בו אדמיות" (לשון רבינו בהל' מאכלות אסורות פ"ו ה"ג). (80) דם המתמצה מאיברים שונים (ברייתא, שם).

11 כז. קל הזבחים⁸¹ שקבל דמם⁸² אחד מן הפסולין
12 לעבודה, או שהולך את הדם למזבח, או שזרקו
13 למזבח כהלכתו⁸³ - נפסל הזבח. קבל הנפטר ונתן
14 לפסול, ולא הלך בו הפסול אלא עמד במקומו -
15 יחזיר לפשר⁸⁴. אבל דם שהוליכו הפסול לעבודה
16 והחזירו לפשר והוליכו⁸⁵, או שהוליכו הפהן תחלה
17 והחזירו ונתנו לפסול והוליכו⁸⁶, הואיל והוליכו
18 הפסול בין בתחלה בין בסוף - נפסל הזבח, שהרי
19 אי אפשר לתקן דבר זה⁸⁷.

81) שם יד, ב. (82) ולא נשאר בבהמה דם הנפש שיכול כשר לקבלו. ראה הלכה כח. (83) ואפילו אם נשאר דם במזרק, אסור לזרקו על המזבח, מפני שאחרי זריקה כהלכתה נעשה שאר הדם שבמזרק שיריים, ואסור לזרוק שירייהם על המזבח. ואע"פ שפסולים לעבודה אינם עושים שיריים (ראה לקמן הכ"ח), זה נאמר רק בדם שנשאר בצואר בהמה שלא נעשה בו מעשה וזיקה, אבל הדם שנשאר במזרק, שממנו זרק הפסול – נעשה שיריים (סברא זו כתבו ה'תוספות' שם צב. ד"ה ושיקבלו). כמה דברים

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"ב ניסן - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קצא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שהבאנו למעלה בהט"ו. אולם הכסף-משנה פירש אחרת. ראה שם).

לג. וכן אמורי קדשים קלים שניצאו לפני זריקת דמים ונזרק הדם והם בחוץ - לא נפסלו¹⁰⁶ הזבח¹⁰⁷, ואם החזירין¹⁰⁸ - מקטירין אותן. ואף על פי שלא החזירין - חייבין עליהן משום פגול ונותר וטמא¹⁰⁹.

106 יש שני סוגי יוצא: א. יוצא חוץ למחיצתו, היינו קדשי קדשים מחוץ לחומת העזרה, וקדשים קלים מחוץ לחומת ירושלים. וכל מה שיצא חוץ למחיצתו, בין אימורים ובין בשר, בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים - נפסלו. ב. קדשים קלים שיצאו חוץ לעזרה לפני זריקת הדם. כאן יש הבדל בין אימורים לבשר, כי האימורים הקרובים על המזבח קדושתם חמורה כקדשי קדשים, אבל קדושתם זו חלה עליהם רק אחרי זריקת הדם, המתירה אותם להקטרה על המזבח, אבל לפני זריקה קדושתם כקדושת הבשר (מבי"ט ב'קריית ספר' פ"א מהל' פסולי המוקדשין, וכן דעת רש"י זכאים פט. ד"ה הוא-הדין, שכתב "שזריקה עושה אותן קדשי קדשים") ולפיכך לא נפסלו ביוצא, אבל יש לרונן אם הזריקה כשהאימורים בחוץ מועילה להתירם להקטרה ולהעלות עליהם קדושה חמורה. ושיטת רבינו בזה, אנו למדים משינוי לשונו בהלכה זו מלשונו בהלכה הקודמת ביצא בשר, שם כתב "הזבח כשר", משמע כשר לגמרי, וכאן כתב "לא נפסל הזבח", כלומר, והבעלים פטורים מלהביא קרבן אחר, אבל אין מקטירים את האיברים (ראה ראב"ד למעלה הט"ו סוף השגה א). אם לא תפרש כך, הרי אין כל הבדל בין דין בשר שיצא לדין אימורים, ולמה חילקם רבינו לשתי הלכות? ועוד, דין בשר נימק מפני "שסופו לצאת", והרי אימורים אין סופם לצאת, ולמה הזבח כשר? אחרי בירור זה נבין דברי רבינו בהלכה זו. 107 והבעלים יצאו ידי חובתם, אבל אסור להקטיר את האימורים ממה-נפשך: אם הועילה הזריקה לאימורים הנמצאים מחוץ לעזרה והכשירה אותם להקטרה, הרי חלה עליהם קדושה חמורה ונפסלו ביוצא ואסור להקטירם, ואם לא הועילה לקדשם, הרי לא הותרו להקטרה. 108 לפני זריקה ('אור שמח' ו'חזון איש' בהגהות שנשפחו ליד התזיקה' הוצאת 'אל המקורות' איש' כסף-משנה כאן). 109 הדין הוא, שזריקת הדם קובעת איסורי פיגול ונותר וטמא. ומלמדנו רבינו כאן, שאע"פ שהאימורים היו בחוץ בשעת זריקה, נקבעו איסורים אלה, כרב פפא, זכאים צ, א - לדעת רבי עקיבא.

לד. כל הזבחים של יחיד, בין שנטמא בשר והחלב קלים בין שנטמא חלב והבשר קלים - זורק את הדם¹¹⁰. נטמאו שניהן - לא יזרק¹¹¹, ואם זרק - הרצה¹¹²; שתיצין¹¹³ מרצה¹¹⁴ על הטמאה. וכן אמורין או איברי עולה שנטמאו והקטירין - הציץ מרצה, כמו שפארנו¹¹⁵. וכל קרבנות הצבור שנטמא הבשר והחלב פלו - הרי זה זורק את הדם¹¹⁶.

110 לכתחילה, כרבי יהושע פסחים עז, ב. 111 גמרא, שם. 112 שם. 113 ציץ הזהב שעל מצח הכהן הגדול.

ובבבלי זבחים נח, ב. ובכמה מקומות. ולמד זה מן הכתוב (דברים יב, כז) "ועשית עולותיך הבשר והדם", אם אין בשר (אין דם. 95) ואפילו אם נשאר חצי זית בשר וחצי זית חלב, וביחד יש כזית, כי אין כאן כזית לא לאכילת אדם ולא למזבח. 96) שעולה כולה כליל, ואם כן יש כזית שלם לאכילת מזבח (תוספתא שם, וגמרא פסחים עט. ובכמה מקומות).

1 לא. נשאר פחות מפיזית - לא יזרק⁹⁷, ואם זרק - לא הרצה⁹⁸. נפסל הבשר⁹⁹ קדם זריקה או שניצא חוץ לעזרה - לא יזרק הדם, ואם זרק - הרצה¹⁰⁰.

97 ראה הלכה הקודמת. 98 כלומר, הקרבן לא עלה לרצון לפני ה' ופסול, בברייתא (פסחים ד:): "נפסל או שיצא... ומודה רבי יהושע שאם זרק הורצה". ובנשתייר פחות מכזית לא אמרו שרבי יהושע מודה, ומזה למד רבינו שכאן לא הורצה, וראה שם עז, א. 99 ברייתא הנוכרת. ומדובר, כשנפסל או יצא כל הבשר והאימורים, שהרי אם האימורים לא נפסלו זורק לכתחילה. ראה הלכה לד. והברייתא כתבה בשר, משום שמסתמכת על הכתוב (דברים יב, כז) "ועשית עולותיך הבשר והדם", ובעולה אין הבדל בין בשר ובין אימורים. ורבינו, אע"פ שהוא מתכוון לכל קדשי קדשים, נקט לשון הברייתא, כדרכו שלא לשנות מלשון הגמרא. 100 ברייתא המובאה בהערה צה. רבי יהושע סובר כרבי עקיבא תלמידו, שזריקה מועילה ליוצא להוציא מידי מעילה, והוא-הדין שמועילה להרצאה ('תוספות' שם לד: ד"ה שאם) וראה לקמן הל"ב, ולחם-משנה כאן.

4 לב. בשר קדשים קלים שניצא חוץ לעזרה קדם זריקת דמים, אף על פי שזנזרק הדם והבשר בחוץ - הזבח פשוט¹⁰¹, מפני שסוף הבשר לצאת¹⁰². 7 והזריקה מועלת¹⁰³ ליוצא לשוף¹⁰⁴, אבל לא לאכלו¹⁰⁵.

101 מקטירים את האימורים, והבעלים פטורים מלהביא קרבן אחר. כרבי יוחנן, זכאים פט, ב. 102 חוץ לעזרה אחרי הזריקה, שהרי קדשים קלים נאכלים בכל ירושלים. ולפיכך לא נפסל אפילו אם נמצא בחוץ בשעת זריקת הדם. 103 תועלת מוגבלת. 104 פירוש, לענין דין שריפה, ששינוי (תוספתא פסחים פ"ו ה"ו) "זה הכלל: אירע פסול בגופו (בגוף הקרבן) ישרף מיד, בדם או בבעלים תעובר צורתו (פירוש, ילינו אותו כדי שיפסל בלינה) ויצא לבית השריפה". ומשמיענו רבינו שהזריקה הועילה שלא ישרף מיד כדין פסול בגופו אלא טעון עיבור צורה. והטעם, מפני שהבשר לא נפסל אלא שלא הותר באכילה, כמו שנתבאר למעלה בהלכה טו ובהערה הבאה. זוהי דעת רבי עקיבא (מעילה ו: ז. כפי שנתפרשה שם ז: (ראה רש"י ורבינו גרשום' שם, ובסף-משנה כאן) ורבינו נקט לשון הגמרא. 105 בשר קדשים קלים אסור באכילה לפני זריקת הדם, והזריקה מתירתו, ובשר זה שלא היה בעזרה בשעת זריקה לא הותר. (פירושנו זה מסתמך על דעת הר"י קורקוס

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

5 **שְׁנֵי אֲמָר בְּדָם: עַל הָאֲרֶץ תִּשְׁפְּכֵנוּ פְּמִים¹²⁰ - דָּם**
6 **שְׁנֵי שְׂפָף פְּמִים הוּא הַנְּחָשׁב פְּמִים וּמְקַבֵּל טְמֵאָה;**
7 **אֲבָל דָּם קְדָשִׁים, שְׂאִינוּ נִשְׂפָף פְּמִים, אִינוּ מְקַבֵּל**
8 **טְמֵאָה.**

119) משנה, עדיות פ"ח מ"ד: "העיד יוסי בן יעזר איש צרידה... ועל משקה בית מטבחייה דאינון דכך", פירוש שאינם מקבלים טומאה כלל. 120) בגמרא שם, למדו מכאן שדם קדשים אינו מכשיר את האוכלין לקבל טומאה (אוכלין אינם מקבלים טומאה אם לא נרטבו מעולם באחד משבעת המשקין). ורבינו סובר, שאם דם קדשים אינו מכשיר אוכלין מכל-שכן שאינו מקבל טומאה (ובהל' טומאת אוכלין פ"י ה"טז, כתב שדין זה הוא מפי הקבלה, ברור שהלימוד המובא כאן "אסמכתא בעלמא" היא לדעתו).

9 **לֹא. וְדָם שֶׁשְׂפָפָה עָלָיו חֲמָה וְלֹא נִזְרַק - נִפְסַל**
10 **הַזֶּבֶחַ, וְאִם זָרְקוּ - לֹא הִרְצָה¹²¹.**

121) זבחים נו, א.

114) כתוב בתורה (שמות כח, לח) "והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עוון הקדשים", ודרשו חכמים שמרצה על טומאת הקדשים. 115) הל' ביאת המקדש פ"ד ה"ז. 116) שם עח, א. במסקנה לדעת רבי יהושע אמרו, שביחיד אסור לכתחילה ואם זרק הורצה, ובציבור - זורקים לכתחילה, ואע"פ שרבינו שם כתב שהציץ אינו מרצה על הדברים הנאכלים אלא על האימורים, זה בקרבנות יחיד, אבל בקרבנות ציבור - מרצה. וכן משמע מסיום ההלכה שם: אלא-אם-כן היתה הטומאה הדחוייה בציבור (לחם-משנה).

1 **לֹה. דָּם קְדָשִׁים שֶׁיֵצֵא חוּץ לְעֶזְרָה - נִפְסַל¹¹⁷ הַזֶּבֶחַ,**
2 **וְאִם עַל פִּי שְׁחֹזר וְהִכְנִיסוּ וְזָרְקוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ - לֹא**
3 **נִרְצָה¹¹⁸.**

117) וצריך להביא קרבן אחר, ראה למעלה הלכה לג בהערות. 118) משנה, זבחים פב, ב: "שאינו (הציץ) מרצה על (הדם) היוצא".

4 **לֹא. וְכֹל דָּם הַקְּדָשִׁים אִינוּ מְקַבֵּל טְמֵאָה פְּלִל¹¹⁹.**

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ו' ניסן תשע"ז

יום ראשון ו' ניסן ה'תשע"ז

הַלְכוֹת שִׁכְנִים

פְּרָק שְׁנַיִם עֶשְׂרִי

1) נתבארו בו משפטי השותפין בשהה אחת ואחד מהם בעל המצר שלה ובאו לחלוק בה, ונמשך לזה דין המוכר קרקעו לאחד ובעל המצר רוצה לקנותו שהוא קודם לכל אדם, ונתבארו בו מקצת מדיני דבר זה.

11 **א. הָאֲחִין אוֹ הַשְּׁתֵּפִין שֶׁבָּאוּ לְחַלֵּק אֶת הַשְּׂדֵה וְלִטֵּל**
12 **פֶּל אֶחָד חֲלָקוּ: אִם הִיְתָה פְּלָה שְׂדֵה, וְאִין שֶׁם מְקוֹם**
13 **טוֹב וּמְקוֹם רַע, אֲלֵא הִפֵּל אֶחָד - חוֹלְקִין לְפִי הַמְּדָה**
14 **בְּלִבָּד. וְאִם אָמַר אֶחָד מֵהֶם: תִּנְנוּ לִי חֲלָקִי מִצַּד זֶה,**
15 **כִּדִּי שֵׁיִהָא סְמוּךְ לְשְׂדֵה אַחַר שְׂלִי, וְיִהְיֶה הִפֵּל שְׂדֵה**
16 **אַחַת - שׁוֹמְעִין לוֹ², וְכוֹפֶה אוֹתוֹ עַל זֶה; שְׁעֵפּוֹב**
17 **בְּדָבָר זֶה - מִדַּת סְדוּם הִיא³. אֲבָל⁴ אִם הָיָה חֲלָק אֶחָד**
18 **מִמֶּנָּה טוֹב, אוֹ קְרוֹב לְנֶהְרָ יוֹתֵר, אוֹ קְרוֹב לְדָרְוֶה⁵,**
19 **וְשָׂמוּ אוֹתָהּ הַיִּפָּה כְּנֶגֶד הָרַע⁶, וְאָמַר: תִּנְנוּ לִי**
20 **בְּשׁוּמָא שְׂלִי מִצַּד זֶה - אִין שׁוֹמְעִין לוֹ, אֲלֵא נוֹטֵל**
21 **כְּגוּרֵל. אָמַר לָהֶם: תִּנְנוּ לִי (בְּשׁוּמָא שְׂלִי מִצַּד זֶה)⁸**
22 **חֲצִי מִדְּתָה מִן הַצַּד הָרַע⁹ בְּלֹא שׁוּמָא, וְטֵל אֶתָּה מִן**
23 **הַצַּד הַטּוֹב, כִּדִּי שֵׁיִהְיֶה חֲלָקִי סְמוּךְ לְשְׂדֵה שְׂלִי -**
24 **הוֹרוּ מְקַצֵּת הַגְּאוּנִים שֶׁשׁוֹמְעִין לוֹ¹⁰, וְלִזְהָ דַעֲמִי**
25 **נוֹטָה, וְכֵן רְאִי לְדוּן.**

2) כיון ש"היתה כולה שוה, ואין שם מקום טוב ומקום רע אלא הכל אחד". וזהו מה שאמרו בבבא-בבא-בבא-בבא-בבא-בבא: "תרת י ארעתא אחד נגרא (=שתי שדות ליד נהר אחד, או ליד דרך אחת). אמר רב יוסף, כגון זה כופין על מדת סדום", שכיון ששתי השדות שוות אינם יכולים לעכב ולומר "מעלינן ליה עילויה (=מעלים אנו את מחירה, כי היא שוה אצלנו יותר) כי נכסי דבי בר מריון (שנכסיו היו משובחין, והיה מוכרם ביוקר)". וראה במגיד-משנה וכסף-משנה ולחם-משנה והגר"א סימן קעד ס"ק ג. ובאור-שמח ציין גם למשנה במסכת דמאי פרק ו משנה ח, ובפיה"מ להרמב"ם שם. 3) שוה נהנה וזה לא חסר. 4) מקור הלכה זו הוא בדברי רב יוסף (שם): "ההוא דובן ארעא אמצרא דבי נשיה (=קנה שדה ליד השדות של בית חמיו), כי קא פלגו (=כשמת חמיהם ורצו לחלוק בנכסיו), אמר להו פליגו לי אמצראי (=חלקו לי ליד קרקעי). אמר רבה, כגון זה כופין על מדת סדום. מתקיף לה רב יוסף, אמרי ליה אחי מעלינן ליה עילויה כנכסי דבי בר מריון". ועוד שם: "תרי ארעתא אתרי נגרי (=שתי שדות על שתי דרכים), אמר רבה כגון זה כופין על מדת סדום. מתקיף לה רב יוסף, זימנין דהאי מדוויל והאי לא מדוויל (=לפעמים זו שותה מן הנהר, וזו לא שותה) והלכתא כרב יוסף" - הרי שכשי יתרון לשדה אחת על השניה - אין שומעין לו. 5) זהו פירושו של רבינו למילה: "ניגרא", שהוזכרה בגמרא שם (לחם-משנה והגר"א שם ס"ק ז). וראה להלן הלכה ג ובסמ"ע שם ס"ק ו. 6) כלומר: יפה במדה קטנה כנגד רעה במדה יותר גדולה. 7) כלומר: היפה הקטנה. 8) [כל המוקף בסוגריים אינו

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון ו' ניסן - ספר קנין - הלכות שכנים קצב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וכפירוש רב האי ברא"ש שם (פ"ט סימן כא). (23 לדעת רב האי שם, מדובר כשהיו שלשה או ארבעה אחים או שותפים. וזהו החידוש כאן, שאם בא אחד מהם לסלק את הלוקח, והלה טוען: שמא יקבל השותף הזה חלקו בצד אחר, ולא יהיה "בר מצרא" שלו - שאין זו טענה כלל, לפי שלכל שותף יש חלק בכל השטח, וכולם נחשבים בני מצרא (סמ"ע סימן קעד ס"ק ו). וראה בהערה הבאה. (24 ממה שכתב רבינו כאן: "חלקו" ולא הזכיר "קרקע", כמו להלן בהלכה ה, למד מהרי"ק שבאחין ובשותפין נוהג דין זה אף במטלטלין (ועיין כסף-משנה). [ולדעת מהרי"ק זהו החידוש בשותפין, מה שאין בבר מצרא אחד]. (25 מדין עשיית הישר והטוב, כבהלכה הבאה.

בכ"י תימן, וכן אינו במגיד-משנה ובהגהת מהר"י אבוהב. ונראה שנכפל בטעות מהשורה הקודמת, וראה בשר"ע חו"מ סימן קעד סעיף א]. (9 היינו, שהוא מסכים לקבל את המחצית מן הרעה, בלי פיצוי של הכמות על חשבון האיכות, וראה להלן. (10 מקור דברים אלו בבבא-בבא-בבא-בבא יג: "טול אתה שיעור, ואני פחות - שומעין לו (לחלק דבר שאין בו כדי חלוקה)". ואף לרשב"ג שאמר אין שומעין לו, אין זה אלא מפני שהשני טוען כנגדו: איני רוצה במתנה כי שונא מתנות יחיה (ראה למעלה פ"א הלכה ה), אבל בנידון-דין אין זו מתנה, שהראשון מעדיף את הזיבורית הסמוכה לשדה שלו (סמ"ע שם ס"ק ז, והגר"א ס"ק ח).

16 ה. ולא²⁶ עוד, אלא המוכר קרקע שלו לאחר - יש
17 לחברו שהוא בצד המצור שלו לתן דמים ללוקח
18 ולסלק²⁷ אותו, וזה²⁸ הלוקח הרחוק - פאלו הוא
19 שליח²⁹ של בן המצור. בין שמכר הוא, בין שמכר
20 שלו³⁰, בין שמכרו בית דין³¹ - יש בו דין בן
21 המצור. אפלו³² היה הלוקח תלמיד חכם ושבן³³
22 וקרוב למוכר, ובן המצור עם הארץ רחוק - בן
23 המצור קודם, ומסלק את הלוקח. ודבר זה³⁴,
24 משום³⁵ שנאמר: ועשית הישר והטוב. אמרו
25 חכמים³⁶: הואיל והמכר אחד הוא³⁷, טוב וישר הוא
26 שיקנה מקום זה בן המצור יותר מן הרחוק. היות³⁸
27 בגי המצור רבים - פלם זוכים בזה השדה הנמכרת
28 והיא ביניהם³⁹ לפי מנבנם⁴⁰, ונותנין מן הדמים
29 ללוקח. והוא שבאו פלם בפעם אחת; אבל⁴¹ אם
30 קדם אחד מהן וסלק את הלוקח - זכה בה לבדו,
31 הואיל והוא בן המצור⁴². וכן אם באו מקצתן,
32 ומקצתן במדינה אחרת⁴³ - מסלקין אותו אלו
33 העומדים פאן בלבד, והיא להן. וכן המוכר לאחד
34 מבני המצור, או לאחד מן השתפין שלו במשא
35 ומתן, אף על פי שאינו שתפו בקרקע⁴⁴ - זכה בה,
36 ואין שאר השתפין או שאר בני המצור נוטלין עמו.

1 ב. הפכור¹¹ שחלק - נוטל שני חלקים שלו¹²
2 פאחד¹³. אבל¹⁴ הנכס¹⁵ שחלק עם אחיו בנכסי
3 האב¹⁶ - נוטל חלקו וחלק אחיו בגזל; אם עלו
4 במקום אחד - עלו, ואם עלו בשני מקומות - עלו¹⁷.

(11 שם יב: מימרא של רב הונא ברבי יהושע. (12 החלק שנוטל כשאר אחיו וחלק הבכורה. (13 ששני החלקים נחשבים חלק אחד, ולמדו זאת (בבא-בבא-בבא-בבא-בבא) מן הפסוק (דברים כא, יז) "כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים" - הרי ששני החלקים הם כאחד. והמדובר כשאר החלקים שוים, שאם הם שוים - כבר השמיענו רבינו למעלה בהלכה ב, ששומעין לאחד שטוען: תנו לי חלקי בצד השדה שלי, ומה החידוש בככור? (מגיד-משנה). (14 כרבא שם, שאמר שאע"פ שהיבם נקרא "בכור" בתורה, שנאמר (דברים כה, ו) "והיה הבכור" - אין חלוקתו בככור. (15 אחד מן האחים, שייבם את אשת אחיו המת. (16 שיבם יורש את אחיו המת (פ"ג מהלכות נחלות הלכה ז). (17 ואף כאן המדובר כשאר החלקים שווים, שאם הם שוים - בוודאי שומעים לו כנ"ל (מגיד-משנה).

5 ג. ארץ¹⁸ מרבעת, שהיה הנהר מקיף לה מזרח
6 וצפון, והדר¹⁹ דרום ומערב - חולקין אותה
7 באלקסון²⁰, כדי שמיניע לזה נהר ודרף ולזה נהר
8 ודרף. ואם אמר: תנו לי החצי שמצד זה, שהוא
9 בצד שדי - שומעין לו. פללו של דבר: כל דבר
10 שהוא טוב לזה, ואין על חברו הפסד פלל - כופין
11 אותו לעשות²¹.

(18 שם יג. ודלא כפירוש ר"ח ורש"י שם. (19 בגמרא שם: "חד גיסא נגרא, וחד גיסא נהרא". ומפרש רבינו "נגרא" - דרך. וראה למעלה הערה ד. (20 כציור הזה: (21 כמו שכתב למעלה בהלכה א.

12 ד. אחד²² מן האחין או מן השתפין²³ שמכר חלקו²⁴
13 לאחר - מסלקין²⁵ את הלוקח, ונותנין לו שאר
14 האחין או שאר השתפין דמים שנתן והולף, כדי
15 שלא יפנס זר ביניהן.

(22 בבא-מציעא קח. כרב נחמן ולא כרב יהודה בשם רב,

(26 שם, כנהרדעי ולא כרב נחמן. (27 אפילו בעל-כרחו של המוכר (הגהת הרמ"א בסימן קעה סעיף ה). (28 יוצא מתוך הסוגיא בבא-מציעא קח. (29 כן נראה שם, שאמרו על בן המצור: "לתיקוני שדרתיך ולא לעותי" - לשון הנאמר בשליח בכתובות צט: (מגיד-משנה להלן פ"ג הלכה ז). ברם אינו כשליח ממש (אור-שמח להלן פ"ג, עיין שם הלכה יא) וראה להלן הלכה יא. ובפרק יד הלכה ד והערה לא. (30 שכשם שאם הוא עצמו מוכר יש בו דין בן מצר, כן יש דין בן מצר בשלוחו שהוא כמותו, ומקור לזה ממה שאמרו בבבא-מציעא קח: שבמכירה למוזנות האשה אין דין בר מצרא (ראה להלן הלכה ט), וסתם מכירה למוזנות היא ע"י האלמנה שהיא כשלוחה (כתובות צח). - הרי שרק במוזנות אין דין בר מצרא, אבל באופן אחר יש דין בר מצרא בשליח (הגר"א סימן קעה ס"ק יד). (31 שמכרו לאיזה צורך שהוא, ולא לצורך מוזנות, ראה להלן הלכה ט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

קרוב, או שמכר רע כדי לגאול יפה בדמיו" שאין בהם דין בר מצרא (להלן הלכה ט) לפי שאין לנו להפסיד המוכר מחמת הטוב והיושר ללוקח, כמו שכתב רש"י שם קח: ד"ה אין (רא"ש פ"ט דבבא מציעא סימן כו, וסמ"ע שם ס"ק סג בשם ה'טור'). וראה בהגהות מיימוניות ובמגיד-משנה. ונאמנם אם טען כן בן המצר לפני שמכר לאחר, יתכן ששומעין לו, וכן כתב הרמ"א סימן קעה סעיף לו לגבי "בעלים הראשונים" (49 שם. 50) שמן הראוי הוא שתשוב השדה לאשר קנהו מאתו, יותר משתבוא לאיש נכרי, ואפילו אם הוא בן המצר (מגיד-משנה). (51 בבא מציעא שם. 52) שיכול הלוקח לטעון: הברחתי ארי מן המצר שלך, וחיוב הנך להחזיק לי טובה בזה, כי מי יודע אם אתה היית מצליח לסלקו מן המצר שלך.

- ז. המוכר⁵³ לעובד פוככים⁵⁴ - מְשַׁמְתִּין⁵⁵ אוֹתוֹ, עַד שְׁיִקְבַּל עָלָיו כָּל אֲנֵס שְׁיָבֹא מִן הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים, עַד שְׁיִנְהַג הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים עִם בֶּן הַמְצַר שְׁלוֹ בְּדִינֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל. וְאֵם אֲנִסוּ שְׁאֵל בְּדִין יִשְׂרָאֵל - מְשַׁלֵּם הַמוֹכֵר.⁵⁶

53 שם. 54) שאין דין בר-מצרא אלא על הלוקח ולא על המוכר (גמרא ורש"י שם). 55) מטילים עליו שמתא. 56) כיון שקיבל עליו אחריות. אבל אם לא קיבל עליו אחריות - אינו חייב לשלם (מגיד-משנה), שהרי זה כמו גרמא בנוקין (הגר"א שם ס"ק צג).

- ח. הַשְּׂכִירֹת - אֵין בָּהּ מְשֹׁם דִּין בֶּן הַמְצַר.⁵⁷

57) שלשה פירושים להלכה זו: א. שהמדובר בפעולת שכירות (במקום פעולת מכירה בדין בן המצר), כגון שהשכיר חצר לראובן, ושמעון בן המצר רוצה לסלק את השוכר והוא רוצה לשכרה (כסף-משנה בשם ה'טור'). שאין כאן דין בן המצר, משום שיכול המשכיר לומר לבן המצר: ראובן נאמן עלי שיפרע דמי השכירות, ואתה אינך נאמן עלי. ועוד שלפעמים יש לבן המצר בני בית מרובים (הגר"א סימן קעה ס"ק קמח). ב. שהמדובר בפעולת מכירה (כבכל דיני בן-המצר) אלא שבן-המצר אינו אלא שוכר הדר ליד החצר המכורה (כסף-משנה), שכיון שאין גוף החצר שלו אין לו דין בר-מצרא (הגר"א שם ס"ק קמט). וראה להלן הלכה יב והערה עד. ויש חולקים בזה וסוברים שדין השכירות כדין המקח (טור) שם בשם הרא"ש). ג. כשהקונה דר בשכירות בחצר ובן המצר רוצה לסלקו, ודבר זה נלמד ממה שכתוב בהלכה הבאה שהמשכן מקום ואח"כ מכרו לבעל המשכון, אע"פ שאין כאן אלא "מקום" ולא בית דירה, אין בו דין בר-מצרא, כיון שהמקום ממושכן אצלו - קל-יחומר לשוכר שדר באותה חצר, שוודאי אין בו דין בר-מצרא (מגיד-משנה וכסף-משנה).

- ט. הַמְּשַׁפֵּן⁵⁸ מְקוֹם⁵⁹, וְאָחַר פָּה מְכָרוּ לְזֶה שֶׁהוּא מְשַׁפֵּן בְּדִין - אֵין בּוֹ מְשֹׁם דִּין בֶּן הַמְצַר. וְכֵן⁶⁰ הַמוֹכֵר מְקוֹם רְחֹק פְּדִי לְגָאֵל מְקוֹם קְרוֹב, או שְׁמַכְרֵ רַע פְּדִי לְגָאֵל יָפֵה בְּדִמְיוֹ, או שְׁמַכְרֵ פְּדִי לְתֵן מִנֵּת הַמְּלֵךְ⁶¹, או שְׁמַכְרֵ לְקַבּוּרָה⁶² או לְמִזוֹן הָאֵשָׁה⁶³

ובראב"ד ומגיד-משנה. וגם דין זה, שבב"ד יש דין בר מצרא - נלמד מדין מזונות הנ"ל, שגם ב"ד מוכרים למזונות - הרי שבאופן אחר יש דין בר מצרא גם בבית-דין (הגר"א שם). 32) בבבא מציעא שם אמרו: "שכן ותלמיד-חכם, תלמיד-חכם קודם. קרוב ות"ח, ת"ח קודם", וממה שאמרו "קודם - קודם", ולא אמרו "אין בו דינא דבר-מצרא", כמו שאמרו שם ביתר הדברים - נראה שכאן מדובר רק בדין קדימה, וכגון ששניהם אינם בני מצרא, אבל אם השכן או הקרוב בני מצרא - הם קודמים לתלמיד-חכם, שאף הוא צריך לקיים ועשית הישר והטוב. וראה ברי"ף, ברש"י וב'תוספות' שם. 33) אבל לא בר מצרא. 34) הוא העיקרון המוסרי של עשיית הישר והטוב, שנצטוונו לעשותו. ויש שלא נצטוונו עליה, והיא ההקדמה במכר שלא בדין בר מצרא, שאינה אלא מדת חסידות. ראה להלן פי"ד הלכה ה. 35) לשון הגמרא שם קח. בדברי נהרדעי. 36) שהחכמים הם שקבעו מה הם דרכי היושר, שהתורה מצווה עליהם, אך עצם העיקרון - יסודו בתורה גופא. 37) כלומר, שלמוכר לא איכפת למי הוא מוכר, ואין לו כל הפסד בדבר, ראה להלן. 38) שם קח: בסוף הסוגיא. 39) ובגמרא אמרו שמחליקים אותה ב"קרן זיל", היינו בארבעה אלכסוניות כזו: שיגיע לכל אחד מהמצרונים לצד המצר שלו. 40) היינו, לא לפי הרוחות, אחד לכל רוח, כדעת יש אומרים, אלא לפי המניין. שאם יש שנים ברוח אחד, וליתר הרוחות שלשה, אחד לכל רוח - מחלקים את השדה לחמשה חלקים. 41) שם. 42) כן מפרש רבינו מה שאמרו שם: "הני ד' בני מצרני דקדים חד מינייהו וזבין, זביניה זביני" (מגיד-משנה). 43) שאז אין להם טענת בר מצרא, כמבואר להלן פי"ד הלכה ג. 44) שם בגמרא: "ולשותפי לית בה משום דינא דבר מצרא". ולא כרש"י שפירש שהשותפות היא בקרקע, עיני שם.

- ו. המוכר⁴⁵ פל נכסיו⁴⁶ לאחד - אֵין פֶּעַל הַמְצַר שֶׁל שְׂדֵה אַחַת מְסַלֵּק אֶת הַלּוֹקֵחַ מְאוֹתָהּ הַשְּׂדֵה, שֶׁהִיא הֵיא וְהָאֲחֵרֶת⁴⁷ קָנָה פְּאֶחָד⁴⁸. וְכֵן⁴⁹ הַמוֹכֵר לְפַעֲלִים הָרְאשׁוֹנִים⁵⁰, או⁵¹ הַלּוֹקֵחַ⁵² מִן הָעוֹבֵד פּוֹכְכִים - אֵין בּוֹ דִּין בֶּן הַמְצַר.

45) שם קח: 46) והם במקומות שונים. 47) [בכ"י תימן: "ואחרות". וראה בסמ"ע סימן קעה ס"ק סב, שפירש גם לפי נוסחתנו שהמדובר כשיש לו הרבה שדות, "והאחרת" ר"ל והאחרות, שאם אין לו אלא שתי שדות - יש כאן דין בר מצרא ששיכח הדבר שבן המצר יקנה את שתיהן, ואין כאן שום הפסד למוכר, ראה להלן]. 48) ואילו בן המצר, אינו רוצה לקנות אלא אחת ויש הפסד למוכר (תרומת-הדרשן סימן שלח, ולחם-משנה להלן פי"ג הלכה ח). ויש אומרים שאפילו אם רוצה בן המצר לקנות את כל הנכסים אינו מסלק את הלוקח "לפי שאינו מצוי שיקנה אדם כל נכסיו ביחד, לפיכך כשיזדמן אחד שרוצה לקנותם], אין לו להודיע למצרן, שמתן כן יחזור בו הלוקח, והרי זה דומה למוכר מקום רחוק כדי לגאול מקום

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון ו' ניסן - ספר קנין - הלכות שכנים קצה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הבאה - אין מוציאין מן הלוקח. (73) לכן המצר.
 (74) ולאריס אין דין בן המצר, אף שיש לו חלק ביבול.
 (75) ראה למעלה הלכה ח והערה נו, שהשוכר אין לו טענת
 בן המצר, כיון שאין לו בגוף השדה. והממשכן - גם הוא
 אין לו בגוף השדה, והרי הוא כשוכר שאין לו טענת בן
 המצר, כנ"ל.
 יג. המוכר⁷⁶ ליתומים קטנים⁷⁷ - אין בו דין בעל
 המצר. הטוב והישר שעושים חסד עם אלו יתר
 מבעל המצר⁷⁸.

(76) שם. (77) דוקא יתומים קטנים. אבל יתומים גדולים,
 או קטנים ואינם יתומים - יש בהם דין בן המצר (מגיד-
 משנה). (78) שכל דינו, אף הוא, אינו אלא מטעם טוב
 ויושר (כנ"ל הלכה ה).

יד. וכן⁷⁹ המוכר לאשה⁸⁰ - אין בו דין בעל המצר,
 מפני שאין הרפה לטרח תמיד ולקנות. הואיל
 ולקחה, חסד הוא שתעמד הקרקע בידה.

(79) שם. (80) שאינה אשת איש, שאם היא אשת איש, הרי
 היא שלוחה של בעלה (רי"ף). ויש אומרים שאף באשת
 איש הדין כן, אם ידעו שיש לה ממון, באופן שאין שום
 מקום לטענת ערמה, שהיא שליחת בעלה (מגיד-משנה בשם
 רשב"א).

טו. מכר⁸¹ לטמטום ואנדרוגינוס - בעל המצר יכול
 לסלקו, מפני שהן ספק אשה.

(81) יוצא, ממה שכתב רבינו למעלה הלכה יב, שבספק אין
 בעל המצר מוציא מידי הלוקח.

טז. היתה⁸² הקרקע של אחד מהן, והבגין או
 האילנות של אחד: אם יש לבעל הבגין או לבעל
 האילנות זכות⁸³ בקרקע - כל אחד מהן בן המצר⁸⁴
 של חברו. לפיכך, אם מכר אחד מהן חלקו - חברו
 מסלק הלוקח. אבל אם אין לבעל האילנות או
 לבעל הבגין זכות בקרקע, אלא כל זמן שירצה
 אומר לו: עקר אילנך או הרס בגינך, ומכר בעל
 השדה - זכה הלוקח, ואין בעל האילנות או בעל
 הבגין מסלק אותו; ואם מכר בעל הבגין או בעל
 האילן - הרי בעל הקרקע מסלק אותו.

(82) בבא-מציעא שם, לפי דעת הרי"ף. (83) כגון שקנה
 שלשה אילנות, שקנה קרקע עמהן (פרק כד מהלכות מכירה
 הלכה א), או כגון שמכר את השדה ושייר לעצמו אילנות,
 שאפילו בשני אילנות השאיר קרקע לעצמו (שם הלכה ח),
 כמו שכתב הרי"ף שם. ויש אומרים, שאפילו אם אין לו לזה
 אלא זכות זמנית במקום זה, ובאותו זמן אינו יכול לומר לו
 עקור אילנך ובנינך - נחשב כבעל זכות בקרקע. וראה
 באר-הגולה סימן קעה אות ק, וסמ"ע שם ס"ק צד.
 (84) מהשו"ע סימן קעה סעיף נא, נראה שיש לו אף דין של
 שותף, שהוא יותר מבר-מצרא, וראה סמ"ע שם ס"ק צג.

יז. היתה⁸⁵ מפסיק בינו ובין מצר של חברו רכב⁸⁶

1 או הפנות⁶⁴ - אין באחד מאלו דין בן המצר, אלא
 2 זכה הלוקח.

(58) שם קח: (59) היינו, שטח קרקעי מסויים ולא בית.
 וראה למעלה הערה נו, ובהגהות מיימוניות אות י בשם
 ר"ת. (60) שם. (61) מס גולגולת. (62) שהבעל חייב
 בקבורת אשתו (פי"ב מהלכות אישות הלכה ב).
 (63) האלמנה. (64) שתנאי כתובה הוא - שבנות אשתו
 ממנו, נזונות מנכסיו אחר מותו, עד שתתארסנה (הלכות
 אישות שם).

3 י. ולמה אין בהן דין בן המצר? שכל אלו טרודין⁶⁵
 4 הן למכר, ומשום צרף גדול מוכרין, ואם תאמר יש
 5 בהן דין בן המצר - לא ימצאו לוקח, שהרי אומר:
 6 למה אטרח ואקח פדי שכיבא זה ויסלק אותי? ואין
 7 הבעלים יכולין להמתין עד שכיבא בעל המצר מעות
 8 ויקנה.

(65) בשדה קרוב ויפה, שמא ביתיים עד שיוודע למצרן,
 יקנה אחר אותה שדה, שהוא רוצה לקנות (שו"ע סימן קעה,
 סעיף מב). ובמנת המלך שמא "יכעוס שוטר המלך" (רש"י
 שם). בזמנות, שמא ביתיים לא יהיה להן ממה להתפרנס,
 ובקבורה משום בזיון המת (רש"י שם). (66) באופנים
 שאין בהם דין בר-מצרא, כמבואר למעלה הלכה ט.

9 יא. הרי שטען הלוקח ואמר: מפני המס וכי יצא
 10 מוכר לו המוכר, ובעל המצר אומר: שקר אתה
 11 טוען, לבטל זכותי - על בעל המצר להביא ראיה⁶⁷,
 12 ואחר כך יוציא מיד הלוקח; ואם לא הביא ראיה
 13 - ישבע הלוקח הסת⁶⁸.

(67) שזכותו של בן המצר היא רק מדבריהם (מדרבנן),
 ולפיכך הוא נקרא "מוציא" ועליו להביא ראיה (מגיד-
 משנה). ומכאן שהלוקח אינו נחשב לשליח ממש (ראה
 למעלה הלכה ה), שאם כן היה בן המצר נחשב למוחזק
 (אור-שמח). (68) כדין כל מוחזק הכופר בטענת המוציא,
 שנשבע שבעת כופר הכל, מדרבנן.

14 יב. אפילו⁶⁹ היה שם בדבר ספק⁷⁰ - אין הלוקח
 15 מסתלק אלא בראיה⁷¹ ברורה שהביא בעל המצר.
 16 לפיכך⁷², אם טען הלוקח ואמר⁷³: גזלן אתה לשדה
 17 זו, אריס⁷⁴ אתה לשדה זו, או שוכר או ממשכן⁷⁵ -
 18 צריך בעל המצר להביא ראיה שהוא בעל המצר,
 19 ושתקרקע זו בהזקתו. וכן כל פיוצא בזה.

(69) זה מסברת רבינו. (70) שאין הלוקח בא בטענת ודאי,
 אלא טוען ספק, שמא מכר לו המוכר משום מס וכיוצא
 בו (סמ"ע סימן קעה, ס"ק טט). (71) שהרי הוא המוחזק,
 ואין מוציאין ממנו מספק. והרי זה דומה לאומר לחבירו:
 מנה לי בידך, והלה אומר: איני יודע אם נתחייבתי לך -
 שפטור (בבא-קמא קיח. ורמב"ם פ"א מהלכות טוען ונטען
 הלכה ח). (72) רוצה לומר, כיון שבספק אין מוציאין מידי
 הלוקח - הוא-הדין אם הוא טוען טענה רחוקה, כגון זו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ביניהם - נשבע הלוקח בנקיטת חפץ ונוטל מאתיים וזו" -
 כאן שנתפס בהערמה, אינו נאמן. ועוד ששם מדובר באופן
 שידוע שנתן מאתיים, אלא שהוא טוען שעשו קנוניא
 ביניהם (לחם משנה).
 ג. ה'יה' ¹³ פתויב בשטר מתנה: וקבלתי עלי אחריות
 מתנה זו, שאם תצא מידו אתן לו מאתיים - נותן לו
 בן המצר מאתיים ואחר כך מסלקו, ואף על פי שאינו
 שוה אלא מנה ¹⁴.

(13) אף זה ברי"ף שם. (14) אף כאן לא נתפס בהערמה
 ולפיכך נאמן הוא על כך, כמו שכתב רבינו להלן פרק י"ד
 הלכה ד.

ד. החליף חצר ¹⁵ בחצר - אין בה דין בעל המצר ¹⁶.
 החליף חצר בבהמה או במטלטלין - רואין דמי ¹⁷
 אותה הבהמה או דמי אותם המטלטלין, ונותן לו
 בן המצר ומסלקו. ואינו יכול לומר לו: תן לי
 במה ¹⁸ שלקחתי בו, שזו הערמה היא ¹⁹, ואינה
 מועלת כלום.

(15) מכאן שאף בכתיים יש דין בן מצר (מגיד משנה, וראה
 למעלה פרק י"ב הלכה יז). (16) שהמוכר יכול לטעון,
 שהוא מעוניין רק בחצירו של הלוקח שהיא טובה בעיניו
 ואינו רוצה כתמורה את החצר של בן המצר. (17) ואינו
 חייב להמציא לו בהמה או מטלטלין כיצא בהן. ועל אחת
 כמה שאינו יכול לטעון שרק בהמה זו או מטלטלין אלו
 טובים בעיניו, כמו שטוען כן בהחליף חצר בחצר (למעלה).
 וראה עוד להלן. (18) בכסף משנה להלן פרק י"ד הלכה
 א הביא "כמו" וכן הוא בשולחן ערוך שם סעיף כד. ופירש
 הסמ"ע שם סעיף קטן מא שדורש דווקא בהמה או
 מטלטלין, וכן הוא בכתב"ד תימן: "כמין". (19) בין
 המוכר והלוקח, שהרי כשיהיה לו דמי שווייה יוכל לקנות
 אחרים (סמ"ע שם). מה שאין כן בקרקע, שלפעמים צריך
 דווקא קרקע זו ולא אחרת.

ה. מוכר ²⁰ לו קרקע מעט באמצע שדהו, ואחר כך
 מוכר לו קרקע בצד אותה שדה שבאמצע ²¹ - רואין:
 אם אותו המעט שמכר לו תחלה היא עדיית או
 זבורית ²² לגבי זאת הקרקע שמכר לו באחרונה -
 זכה הלוקח, ואין בן המצר יכול לסלקו, שהרי הוא
 עצמו בן מצר הוא מפני אותו מעט שקנה באמצע;
 ואם ²³ אותו מעט שקנה באמצע פמו זאת שמכר לו
 בסוף מצדו - הרי זה מערים ²⁴, ובן המצר מסלק
 אותו מן השדה שקנה בסוף ²⁵.

(20) ושדות המוכר מקיפות מכל צד, שעדיין אין מקום
 לטענת בן מצר. (21) ומעשיו יש טענות מצד בני המצר.
 (22) היינו, שיש איזה שינוי שהוא, בין הקרקע שקנה ויתר
 השטח, לטוב או לרע, שאז אנו אומרים, שיש טעם מוסבר
 למה קנה הלוקח דווקא חתיכת קרקע זו, וזה בגלל השוני
 שבה, שרצוי לו מאיזה טעם שהוא, ואין אנו חושדים בו
 בהערמה לסלק את טענת בן המצר. (23) בגמרא שם.

דקלים או בנן גבוה ⁸⁷ וחזק או גמא ⁸⁸ וכיצא בהן
 - רואין: אם יכול להכניס אפלו תלם ⁸⁹ אחד בתוך
 הדבר המפסיק, עד שיתעברו שתי השדות - הרי זה
 בן מצר שלו, ומסלק הלוקח; ואם לאו - אינו
 מסלק הלוקח ⁹⁰.

(85) בבא-מציעא שם. (86) הרבה דקלים יחד, סמוכים
 ורכובים זה על זה. (87) כפירוש אחר ברי"ף שם למילה
 התלמודית: "משוניתא". (88) מלשון הפסוק באיוב ח, יא:
 "היגאה גמא בלא בצה", והיינו קנה הגדל בכיזה, מקום
 שאי אפשר לזרוע, וראה סמ"ע סימן קעה ס"ק מו.
 (89) שורת המענה. (90) ואע"פ שבתים מחולקים בכתלים,
 ובכל זאת יש בהם דין בן המצר (ראה להלן פי"ג הלכה ד)
 - בתים דרכם לחברם בפתחים שבין אחד לשני (מגיד-משנה
 בשם רשב"א). ויש חולקים וסוברים שבבתים באמת אין דין
 בר-מצרא מהטעם הנ"ל (שם בשם ר"ח).

יום שני ז' ניסן ה'תשע"ז

פרק שלשה עשר

(1) נתבאר בו מקצת מדיני בעל המצר במתנה ומכירה
 וחליפין, ולא נשלמו.

א. הנותן ² מתנה - אין ³ בה דין בן המצר. ה'יה'
 פתויב בשטר מתנה, שאחריות ⁵ מתנה זו על הנותן -
 יש בה דין בן המצר; הואיל ⁶ ויש בה אחריות -
 מכירה היא, ולא פתב מתנה אלא לכטל זכות בן
 המצר ⁷. וכמה נותן לו? ⁸ מה שהיא שנה.

(2) בבא מציעא קח: (3) שאין המקבל יכול להשיג מתנה
 במקום אחר, ואין כאן משום עשיית הישר והטוב. ועוד
 שהמוכר אומר לו, לזה אני רוצה ליתן מתנה ולך אין אני
 רוצה, ועיין לחם משנה להלן פרק י"ד הלכה ד, וסמ"ע סימן
 קעה סעיף קטן קא. (4) שם, מימרא של אמימר.
 (5) במקרה ויחטפו את השדה ממקבל המתנה. (6) כן כתב
 הרי"ף שם. (7) כלומר, ויש כאן הערמה, כמו שכתב
 הרי"ף. (8) כמה צריך בן המצר לשלם ללוקח. ואף זה
 ברי"ף שם.

ב. אמרי הלוקח: בן הוא, והערמה עשינו, ומכירה
 היא, בכך וכך קניתי - נשבע בנקיטת חפץ ¹⁰
 ונוטל, בדין השלוהין ¹¹. ויראה לי, שצריך לטעון
 דמים שהן ראוין או יתר מעט; אבל אם אמר על
 שוה מאה: במאתים קניתי - אינו נאמן ¹².

(9) המשך דברי הרי"ף שם. (10) באחיזת חפץ של קדושה,
 כגון תפילין או ספר תורה, כדין כל הנשבעים ונוטלים (פרק
 א מהלכות טוען ונטען הלכה ב). (11) שנשבעים ונוטלים
 (פרק ט מהלכות שלוחין ושותפין הלכה ה). ולוקח זה הרי
 הוא כאילו שלוחו של בן המצר (למעלה פרק י"ב הלכה
 ה). (12) חזקה אין אדם קונה שווה מנה במאתים (מגיד
 משנה). ואף על פי שלהלן פרק י"ד הלכה ד כתב רבינו:
 "לקח שווה מנה במאתים - טען בן המצר שעשו קנוניא

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שני ז' ניסן - ספר קנין - הלכות שכנים קצו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שהכוונה ליטול כאריס, לשליח שנוטע לטובת המשלה ואינו מתכוון כלל ליטול כדין אריס ועיין לחם משנה].
(35) שאז אומר לו: לתקן שלחתיך ולא לעוות. (36) לפני שבא בן המצר לסלקו. (37) שלפני שבאה תביעת בן המצר לסילוק הלוקח, הרי זה נחשב כלוקח ולא כשליח (מגיד-משנה ולחם-משנה), או מפני שהוא כשליח ולא שליח ממש, וראה אור שמת. (38) אבל מה שהפסיד מנכים לו, שהוא כלוקח שקנה שדה לפירות עד זמן מסויים (למעלה פרק כ"ג מהלכות מכירה הלכה ו) שאוכל פירותיה, ואין לו רשות להרוס. ועיין לחם משנה וסמ"ע סימן קעה סעיף קטן ין.

ח. אָחַד שְׁלָחַח שְׂדֵה אֶחָד מִשְׁנֵים, וְכָא בַעַל הַמְצָר
לְסַלְקוֹ מִמְחָצְיָת בְּלִבְד שְׁלָחַח מִן הָאֶחָד - אֵינּוּ יָכוֹל
לְסַלְקוֹ³⁹; אוּ מְסַלְקוֹ מִכְּלָה, אוּ מִנֵּיחַ כְּלָה. אָבָל
הַמּוֹכֵר קָרְקַע לְשָׁנִים - יֵשׁ לְבַעַל הַמְצָר לְסַלֵּק שְׁנֵיהֶם,
אוּ לְסַלֵּק אֶחָד וְלִהְיֵיחַ אֶחָד.⁴⁰

(39) מאותו חצי בלבד. שכיוון שהחצי השני בידו, הרי הוא עצמו בן המצר. (40) שהרי מסלקים אותו כולו משהו זו, ואין לו שום טענת בן המצר.

ט. בֶּן הַמְצָר שֶׁבָא לְסַלֵּק אֶת הַלּוֹקַח, וְקָדַם שְׁסַלְקוֹ
מִבֵּר לוֹ⁴¹ אֶת הַשְּׂדֵה שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַל הַמְצָר - אֲבִד אֶת
זְכוּתוֹ.⁴²

(41) היינו, ללוקח עצמו. אבל בכתב-יד תימן חסרה המלה "לו", וכן הוא בטור ושולחן-ערוך סימן קעה סעיף טו. ומבואר שם שהמדובר כשמכר לאחר. וראה להלן. (42) וגם זה האחר שקנה (ראה למעלה), אין לו זכות בן מצר (טור ושולחן-ערוך שם) לפי שהלוקח הראשון יכול לטעון, אף הוא, טענת בן-מצר כנגדו, שהרי כל זמן שלא סילקהו, השדה בידו.

י. שְׁלִיחַ שֶׁמְכַר⁴³ וְהָרִי הוּא בַעַל הַמְצָר - אֵינּוּ מְסַלֵּק
אֶת הַלּוֹקַח; שְׁהָרִי הוּא מִבֵּר לוֹ, וְאֵינּוּ לֵף מַחִילָה
גְּדוּלָה מְזוּזָה.⁴⁴

(43) שבעל השדה עשהו שליח למכור שדהו. (44) כן נראה בגמרא בבא מציעא קח. "אתא אימליך ביה, אמר ליה איזיל אזבון ואמר ליה זיל זבון צריך למיקני מיניה" וראה להלן פרק י"ד הלכה ב. ומשמע דווקא אם אמר לו בלבד אבל אם עשה גם מעשה - בוודאי מחל לו וכן אמרו בבבא בתרא ל: שדיבור עביד איניש דמיקרי ואמר, ולא מעשה. וראה עוד להלן פרק י"ד שם.

יא. בַעַל חוֹב שֶׁל מוֹכֵר שֶׁשָׂרְף⁴⁵ הַשְּׂדֵה מִיַּד בַעַל
הַמְצָר - הָרִי בַעַל הַמְצָר חוֹזֵר וְטוֹרְף מִן הַלּוֹקַח⁴⁶
שְׁסַלְקוֹ, וְהַלּוֹקַח חוֹזֵר וְנוֹטֵל מִן הַמּוֹכֵר.⁴⁷

(45) כדין בעל חוב שטורף מן הלקוחות. (46) שהרי הלוקח אינו שליח ממש, אלא כמו שלוחו (למעלה פרק י"ב הלכה ה ופרק י"ג הלכה ז), ואם כן הוא לוקח, ובן המצר נחשב

(24) שכיוון שכל השטח שווה, למה בחר הלוקח דווקא בזה שבאמצע, אלא אל כורחך שיש כאן כוונת הערמה.
(25) אבל אינו יכול לסלקו מן הקרקע המעט שקנה בתחילה באמצע השדה (סמ"ע שם סעיף קטן מח).

ו. הַמּוֹכֵר²⁶ עַל תְּנָאי, בֵּין שֶׁהִתְנָה מוֹכֵר בֵּין שֶׁהִתְנָה
לוֹקַח - אֵין בַעַל הַמְצָר יָכוֹל לְסַלְקוֹ עַד שִׁיתְקַיְמוּ
הַתְּנָאִים²⁷, וְיִזְכֶּה הַלּוֹקַח בְּקָרְקַע, וְלֹא תִשְׁאַר בֵּה
עֲלֵיָה עִמּוֹ כְּלָל²⁸, וְאַחַר כֵּן יִסַּלֵּק אוֹתוֹ.⁴

(26) המפרשים לא ציינו כל מקור, והמגיד-משנה כותב, שזה נראה פשוט. (27) שכל זמן שלא נתקיימו התנאים, אין כאן מכירה כלל. (28) פירוש, שלא יישאר למוכר שום קשר בקרקע זו. ובכתב-יד תימן: "ולא תישאר בה עילה כלל", וכן הוא בשולחן-ערוך סימן קעה סעיף י. ובדפוס רומי: "ולא תישאר בה עילה כלל". וצריך להיות כנ"ל.

ז. הַלּוֹקַח שֶׁבָּנָה²⁹ וְהִשְׁבִּית אוּ סִתַּר וְהִפְסִיד - בֶּן
הַמְצָר מְסַלְקוֹ, וְנוֹתֵן לוֹ דָּמִים הָרְאוּיִין³⁰ לוֹ; וְהָרִי
הוּא כְּכֹל מַעֲשֵׂיו כְּמוֹ הַשְּׁלִיחַ³¹. וְכֵן אִם לָזֶה הַלּוֹקַח
קָדַם שְׁסַלְקוֹ אוֹתוֹ בֶּן הַמְצָר³², וְסַלְקוֹ בֶּן הַמְצָר -
אֵין בַעַל חוֹב שֶׁלּוֹ טוֹרְף מִיַּד בֶּן הַמְצָר. זֶהוּ הָעֵקֶר
כְּכֹל אֵלוֹ הַדִּינִין: שֶׁכָּל הַלּוֹקַח בְּצַד מְצָר חִבְרוֹ -
הוּא כְּמוֹ שְׁלִיחַ לְחִבְרוֹ, וְלִתְקַן שְׁלָחוֹ וְלֹא לְעוֹת.
לְפִיכֵף³³: אִם הִשְׁבִּית - נוֹטֵל הוֹצָאָה³⁴, וְאִם
הִפְסִיד³⁵ וְחִפְרוֹ וְהָרַס אוּ אָכַל הַפְּרוֹת - מְנַפֵּן אוֹתוֹ
מִן הַדָּמִים. בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁמִּתְשַׁבֵּין לוֹ
הַפְּרוֹת? בְּשֶׁאֵכָלֵן אַחַר שֶׁבָא בֶּן הַמְצָר וְהִבִּיא מְעוֹת
לְסַלְקוֹ; אָבָל כָּל הַפְּרוֹת שֶׁאֵכָל מִקְדָּם³⁶ - שֶׁלּוֹ הוּא
אוֹכְלֵן³⁷, וְאֵין מִתְשַׁבֵּין אוֹתָן³⁸.

(29) ובן המצר מחה מייד, אחרת הרי זו מחילה ואיבד זכותו, ואינו יכול לסלקו עוד (כסף משנה בשם רבינו ירוחם. וכן הוא בשולחן-ערוך שם סעיף ל). (30) כמו שיבוא הפירוט בסוף ההלכה. (31) המקור לזה ממה שאמרו (בבא מציעא קח). גבי בן מצר: "לתיקוני שדרתיך וכו'", ביטוי הנאמר (כתובות צט): לגבי שליח (מגיד משנה. וראה למעלה פרק י"ב הלכה ה). (32) כדין כל בעל חוב הטורף מן הלקוחות של הלווה - שכאן לא קנה בן המצר מאת הלוקח, אלא מאת המוכר, על ידי הלוקח, שהיה שלוחו. (33) זהו פירוט הדברים שהובאו בתחילת ההלכה. (34) כדין יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשותו שידו על התחוננה (פרק י מהלכות גזילה ואבידה הלכה ד) שאם השבח יתר על היציאה נוטל את היציאה ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו את השבח מתוך היציאה (מגיד-משנה שם, וכן נראה בבבא קמא קב). אבל מכיוון שרבינו לא כתב שאם הייתה השדה עומדת לטע, נוטל כדין אריס, שהרי אף יורד שלא ברשות אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו לטע אותה (רמב"ם שם) ונותנים לו כאריס (סמ"ע סימן שעה סעיף קטן א) - נראה שאפילו בשדה העומדת לטע ידו על התחוננה, מפני שאין לדמות יורד לתוך שדה חבירו,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יום שלישי ח' ניסן ה'תשע"ז

פרק ארבעה עשר

1) נתבאר בו תשלום דיני בעל המצר וענייניו בשלימות, ונשלמו ההלכות.

- א. הרוצה² למכר שדהו, והביא בן המצר שלו וזה²¹
 שרוצה לקח ממנו לבית דין, ואמר לכן המצר: אם²²
 תרצה לקנות בכך וכך - עשה, ואם לאו - סלק את²³
 עצמך, והרי זה לוקח; הרי זה לא נשאר לו טענה,²⁴
 אלא או מביא מעות מיד²⁵ וקנה, או בטלה זכותו.
 אמר: אטרח²⁶ ואביא - אין שומעין לו²⁷. אלא²⁸
 ואביא: אם הוא אמוד שיש לו²⁹ - ממתינין לו עד
 שילך ויביא, ואם אינו אמוד - אין שומעין לו,³⁰
 שאינו רוצה אלא להשמש. לפיכך אומרים לו: או
 תוציא עתה זוזים, או בטלה זכותך. שאין³¹ קובעין
 זמן לבעל המצר. הוציא³² בן המצר המעות, והוציא
 הלוקח מעות, אם היו של לוקח טובים³³ מזהו³⁴
 או ממהרים לצאת יותר מזהו³⁵ - בטלה זכותו,
 ואין לו דין בן המצר. הנה³⁶ רוצה הלוקח לקנותה
 לבנות בה פתים, ובן המצר רוצה לזרעה³⁷ - הלוקח
 זוכה, משום ישוב³⁸ הארץ, ואין בה דין בן המצר.

- 2) מקור הלכה זו בבבא-מציעא קח: וראה להלן.
 3) כלומר נותן מעות מיד מבלי כל טירחה ושהות, וראה
 להלן. 4) בבא-מציעא שם. 5) שאין לו במזומן, והוא
 צריך לעשות מאמצים להשיג את הכסף הדרוש.
 6) שעשיית הטוב והישר הזאת אינה צריכה לגרום למוכר
 שום אי-נעימות ושום הפסד. 7) שהכסף מוכן בביתו, ויש
 רק ללכת ולהביאו. 8) כלומר, אמדוהו שעשיר הוא ויש
 לו ממון בביתו ("דרישה" סימן קעה אות מא). 9) וזה
 כולל גם את המקרה המובא בגמרא, שבן המצר המציא כסף
 צרור, שאין המוכר יכול לפתחם כי אם לאחר זמן, שהרי
 גם לזה דרוש זמן-מה, והכלל הוא שאין קובעין זמן
 (מגיד-משנה). 10) שם. 11) בעלי משקל יותר.
 12) של בן המצר. ואף כי לזוויזי של בן המצר מעלה אחרת,
 שהם ממהרים לצאת (רש"י שם, ד"ה זוויזי טבי). 13) של
 בן המצר. ואף כי זוויזי של בן המצר טובים יותר (רש"י
 שם). כללו של דבר: אין המוכר צריך להפסיד אף במשהו
 בגלל עשיית הטוב והישר. 14) שם, ולפי הגירסא
 והפירוש של רש"י, רי"ף ועוד ראשונים, שבתים עדיפים
 מזרעים. 15) ויתכן ש"לזרעה" דוקא, אבל "לנטעה",
 הנטיעה עדיפה מבתיים, מפני שהאילנות מושרשים בקרקע
 יותר מבתיים, משא"כ בזרעים ("טור" סימן קעה, ושו"ע שם
 סעיף כו). 16) שבתים קבועים ויציבים יותר מזרעים.
 17) כל הארץ, ולא דוקא ארץ ישראל (ב"י סימן קעה,
 באר-הגולה שם אות ז, וסמ"ע שם ס"ק מג. וראה אור-שמח
 למעלה פ"ד הלכה י').

- ב. פא¹⁸ לוקח ונמלה בבן המצר, ואמר לו: הרי³⁷
 פלויני בן המצר שלך רוצה למכר לי שדה זו, אלא³⁸

1 כלוקח מן הלוקח, והוא חוזר על הלוקח הראשון, במקרה
 2 של טריפה מצד בעל החוב. והמדובר, כשיש למוכר לשלם,
 3 אלא שלפי שבעל המצר אינו יכול לתבוע מהמוכר, שהרי
 יאמר לו: "לאו בעל דברים ידי את", - הוא תובע מהלוקח,
 שממנו לקח את השדה, והלוקח חוזר ותובע מהמוכר. שאם
 אין למוכר לשלם, אין סברא שהלוקח יפסיד, שהרי לא
 נהנה כלום אלא קיים המצוה של ועשית הישר ולמה
 יפסיד? (כסף משנה).

יב. כל פעל חוב⁴⁷ שטרף בחוב⁴⁸ - יש לבעל המצר
 5 לסלקו. לא יהא פח השטרף גדול מפח הלוקח⁴⁹.
 6 ואם ירצה הנטרף⁵⁰ לתן הדמים שהיו עליו בחובו
 7 - תחזור לו שדהו⁵¹ לעולם⁵², כמו שיתבאר
 8 במקומיו⁵³.

47) של בעל השדה. 48) שיש לו על בעל השדה.
 49) שכן המצר מסלקו, כמו כן מסלק הוא את בעל החוב.
 50) בעל השדה, הלווה. 51) כלומר, בעל המצר מחזיר לו,
 כשם שהבעל-חוב היה צריך להחזיר, שלא יהא כוח
 בעל-המצר שבא מכוח הבעל-חוב, גדול מבעל חוב עצמו.
 52) בהתאם לכלל הידוע: "שום לעולם חוזר" (בבא מציעא
 לה). 53) לקמן פרק כ"ב מהלכות מלוה ולוה הלכה טז.
 ושם הלכה יז מבואר שאם הגבהו הלווה מדעתו אין השדה
 חוזרת. וראה בלחם משנה, ובסמ"ע סימן קעה סעיף קטן
 לג.

יג. קטן שהיה בן המצר, וראה בית דין שזכות הוא
 9 ⁵⁴ - מסלקין לו את הלוקח⁵⁵, או יטל לו חלקו
 10 עם שאר בעלי המצר כמו שיראו.
 11

54) ובית דין מצווין לעשות לזכותו של הקטן (גיטין נב).
 55) כדין שדה שיש לה בני מצר רבים וקדם אחד מהם
 וסילק את הלוקח, שזכה בה (למעלה פרק י"ב הלכה ה)
 ובית הדין מקדים ומסלק עבור הקטן.

יד. בעל שהיתה אשתו בן המצר - הרי זה מסלק
 12 את הלוקח; שכל נכסי אשתו⁵⁶ פרשותו⁵⁷, וכל זכות
 13 שתבוא לידה - זכות הוא לו⁵⁸. אפלו קנו מיד אשתו
 14 שמתלה בזכות זו ללוקח - אינו מועיל⁵⁹, אלא
 15 הבעל מסלקו. עמדה האשה מידעתה וסלקה את
 16 הלוקח, וכן העבד שהיה נושא ונותן בנכסי אדוניו
 17 שסלק את הלוקח: אם רצה הבעל או האדון -
 18 מקיים על ידיה, ואם רצה - לא יקיים⁶⁰, ותחזור
 19 ללוקח ויחזיר הדמים.
 20

56) אפילו נכסי מלוג וכן הוא בחושן משפט סימן קעה
 סעיף יד. 57) שהבעל נחשב כלוקח בנכסי אשתו, כמבואר
 בכתובות צה. 58) אף על פי שבנכסי מלוג, אין לו אלא
 פירות. וראה למעלה פרק י"ב הלכה טז. 59) [שהיא אינה
 יכולה לוותר על זכותו בתור בן-מצר]. 60) כדין אשה
 שקנתה ועבד שקנה שאם רצה הבעל או העבד - מקיים,
 ואם לא רצה - מבטל (למעלה פרק ל מהלכות מכירה
 הלכות ב - ג).

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי ח' ניסן - ספר קנין - הלכות שכנים קצט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

20 בנקיטת חפץ³⁴, ונוטל³⁵ מאתים זוז³⁶. ואם היה שם
 21 עדים שנתן מאתים, וכן המצר טוען שאמנה היתה
 22 בינו ובין המוכר, ואינו יודע³⁷ [בודאי] שלא לקח
 23 ממנו אלא מאה - הרי זה נותן³⁸ דמים כמו שהעידו
 24 העדים, ואחר כך מסלקו, ומשביעו הפס שלקח
 25 במאתים ונפטר.

(28 בבא-מציעא קח. (29) ולא מתנה ממש, שבמתנה אין
 דין בן מצר, מפני שאומר לו: לו אני רוצה לתת מתנה, ולך
 איני רוצה לתת. ראה למעלה פ"ג הלכה א והערה ב. וראה
 לחס-משנה שארין. (30) שם, כנהרדעאי בשם רב נחמן,
 וכמסקנת הגמרא. (31) שאין אונאה לקרקעות, אפילו מכר
 שוה דינר באלף (פ"ג מהלכות מכירה הלכה ח). וראה
 סמ"ע סימן קעה ס"ק יד. ואע"פ ששליח שטעה, חוזר אפילו
 בכל שהוא, בין במטלטלין בין בקרקע (הלכות מכירה שם
 הלכה ט) - כאן הרי לקח לעצמו ואינו שליח ממש (רא"ש
 פ"ט בבא-מציעא סימן כה, וירדשה' סימן קעה אות יד)
 וראה למעלה פ"ב הלכה ז והערה כח. (32) הערמה.
 ולאמיתו של דבר, לא נתן לו אלא מאה בלבד. (33) אף
 לא טענתו אינה ודאית, יכול להשביעו כדין השליח
 שמשביעים אותו על הספק (פ"ט מהלכות שלוחין ושותפין
 הלכה ה, וראה ביאור הגר"א סימן קעה ס"ק כז).
 (34) שעושה כשבועת התורה. וראה פ"א מהלכות טוען
 ונטען הלכה ב. (35) מפני שאינו טוען על גוף החפץ, היינו
 השדה, אלא על התשלום, נקרא נוטל - ודינו כמלוה על
 המשכון שנשבע בנקיטת חפץ, וראה בפ"ג מהל' מלוה
 ולוה הל' ג. (36) וראה למעלה פ"ג הלכה ב והערה יא.
 (37) ב'טור' ושו"ע סימן קעה סעיף ט, הגירסא: "והוא
 יודע", וכן כתב המגיד-משנה שזו היא עיקר הנוסחא
 (וטעות הרפוס יש בדבריו, וצ"ל "והרי הוא אומר אני
 יודע"). אבל אם אינו יודע אין משביעין אותו, כדין שבועת
 היסת שאין משביעין אלא על טענת ברי. ושבועת שליח אין
 כאן, שאין משביעין השליח אלא אם טוען שנשאר בידו
 כלום, אבל כאן שהעדים מעידים שנתן מאתים, ואין לו
 טענה אלא שמא אמנה היתה, אין זו אלא שבועת היסת
 רגילה ולא שבועת השומרים (הגר"א סימן קעה ס"ק כז).
 (38) כלומר, לפני השבועה, כדין שבועת היסת. ואילו
 בשבועת השליח, הוא נשבע ואח"כ נוטל (הגר"א שם).

26 ה. כל הרוצה³⁹ למכר קרקע, וקאו שנים, כל אחד
 27 מהן אומר: אני אקח בדמים אלו, ואין אחד מהן
 28 בעל המצר: אם היה האחד מיושבי העיר, והאחד
 29 משכני השדה - שכן העיר קודם. שכן ותלמיד חכם
 30 - תלמיד חכם קודם. קרוב ותלמיד חכם - תלמיד
 31 חכם קודם. שכן וקרוב - השכן קודם⁴⁰, שגם זה
 32 בכלל הטוב והישר הוא⁴¹. קדם⁴² אחד וקנה - זכה,
 33 ואין חברו שראוי לקדם לו יכול לסלקו, הואיל ואין
 34 אחד מהן בעל המצר. שלא צוה חכמים בדבר הזה
 35 אלא דרך חסידות, ונפש טובה היא שעושה כן.

(39) בבא-מציעא קח: ולפי פירוש הרי"ף ורש"י. (40) בעיא

1 יאקח ממנו? ואמר לו: לך וקח! - לא בטל
 2 זכותו¹⁹¹, ויש לסלק אותו אחר שיקנה, אלא אם כן
 3 קנו מידו²⁰¹. במה דברים אמורים שצריך קנין?
 4 פשטחל לו קדם שיקנה; אבל²¹ אם מחל לו זכותו
 5 אחר שלקח, פגון שבא פן המצר וסיע עמו²², או
 6 שכר²³ ממנו, או שראה אותו בונה וסותר כל שהוא
 7 ומשפמש ולא מחה בו ולא ערער - הרי זה מחל²⁴,
 8 ושוב אינו יכול לסלקו.

(18) בבא-מציעא קח. וכנהרדעאי, וכמו שנפסקה ההלכה
 כמותם. (19) שכן המצר יכול לטעון שדבריו לא נאמרו
 ברצינות (רש"י שם ד"ה נהרדעאי). (20) ואין זה קנין
 דברים שאינו קנין (למעלה פ"ב הלכה י, ופ"ה מהלכות
 מכירה הלכה יד), כי לבן המצר זכות מסויימת בשדה
 חבירו, ועליה חל הקנין (סמ"ע, סימן קעה ס"ק נא, וראה
 באר-הגולה שם אות ג). (21) זו סברת הגאונים (מגיד-
 משנה) ובהתאם לשיטת רבינו (למעלה פ"א הלכה ד),
 שבוכות לתשישים שונים אין צורך לא בחזקת שלש שנים
 ולא בטענה. (22) וכל-שכן אם אמר לו בפה מלא, שהוא
 מוחל לו ומותר על זכות המצרנות, שוודאי אינו יכול עוד
 לסלקו (ב"ב מא. הגר"א שם ס"ק עד). (23) בבבא-בתרא
 ל: אמרו שאם המערער קנה מהמחזיק, אין זו הוכחה לדברי
 המחזיק, לפי שעשוי אדם לקנות דין ודברים שיש עליו,
 אבל בשכירות לא שייך לומר כן (הגר"א שם ס"ק עה).
 (24) שאין אדם רואה שבונים וסותרים בשדה שיש לו עליה
 זכות בן-מצר לקנותה - ושותק, ראה בבא-בתרא ס. (הגר"א
 שם ס"ק עו). ומחילה אינה צריכה קנין, ראה 'תוספות'
 סנהדרין ו. ד"ה צריכה קנין, וביאור הגר"א שם ס"ק עג.
 ויש שכתבו שאם שהה בן המצר שיעור זמן כדי שילך ויביא
 מעות ויתבענו בדין ולא תבעו - איבד זכותו (מגיד-משנה
 בשם רב האי ורי"ף), אפילו לא ראהו בונה וסותר וכו'
 (כסף-משנה). וכאן בדברי רבינו מדובר כשתבעו תוך הזמן
 הנ"ל ולא עפ"כ איבד את זכותו מכיון שסייע עמו או ראהו
 בונה וסותר (כסף-משנה).

9 ג. היה²⁵ פן המצר פמדינה אחרת או חולה או
 10 קטן²⁶, ואחר זמן הבריא החולה והגדיל הקטן וקא
 11 החולה - אינו יכול לסלקו. שאם אמה אומר בן -
 12 אין אדם יכול למכר קרקעיתו, שהרי הלוקח אומר:
 13 לאחר כמה שנים תצא מדי²⁷. וקנה הורו הגאונים.

(25) הוראת הגאונים, כמו שמביא רבינו להלן.
 (26) והמדובר כשביית-דין לא ראו זכות לקטן בקנייה זו, ראה
 למעלה פ"ג הלכה יג (לחס-משנה). (27) ואין אומרים
 "ועשית הישר והטוב" באופן זה.

14 ד. המוכר²⁸ שנה מאתים במנה: אם לכל העם
 15 מוזיל ומוכר - נותן לו בן המצר מאה ומסלקו; ואם
 16 אינו מוזיל לכל העם - נותן לו מאתים שהוא שנה,
 17 שהמוכר נתן לזה מתנה²⁹. לקח³⁰ שנה מנה במאתים
 18 - אינו יכול לסלקו עד שיתן המאיתים³¹. טען בן
 19 המצר, שעשו קנוניא³² ביניהם - נשבע³³ הלוקח

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

9 בין במטלטלין¹⁵ - חוזר¹⁶; שהרי הוא אומר: לתמן
10 שליחותי שדרתיך, ולא לענות. ולא אמרו, שההוננה
11 במטלטלין - שתות, והעבדים והשטרות והתקנות
12 - אין בהן הוננה, אלא במוכר שלו או קונה לעצמו;
13 אבל שליח שטעה בכלם בכל שהוא¹⁷ - חוזר¹⁸.

שם שנפתרה, מן הפסוק (משלי כו, י) "טוב שכן קרוב מאח
רחוק". (41) ולפיכך הובאה הלכה זו בסוגיא זו של בן
המצר, אע"פ שאינם שוים, כדלהלן. (42) כדעת הרי"ף,
יש חולקים על זה (הגהות מיימוניות).
סליקו להו הלכות שפנים

יום רביעי ט' ניסן ה'תשע"ז

הלכות שלוחין ושותפין

ענין אלו ההלכות לידע דין שלוחו של אדם
ושותפו, ומשפטיהן במקחן וממכרן, בהפסדן
ושקרן.

ובאור פל הדינין האלו בפסקים אלו:

פרק ראשון

(1) ביאר בו רבינו דיני שליחות, ושליח שינה או טעה מה
דינו.

1 א. האומר לשלוחו²⁰: צא ומכר לי קרקע³ או
2 מטלטלין⁴, או⁵ קנה לי - הרי זה מוכר ולוקח
3 ועושה שליחותו, וכל מעשיו קמיין⁶. ואין העושה
4 שליח צריך קנין⁷ ולא עדים⁸, אלא באמירה בלבד
5 בינו לבין חברו. ואין צריך עדים אלא לגלות
6 הדבר, אם כבר אחד מהם, כשאר כל הטענות⁹.

(2) ענין "שלוחו של אדם כמותו" - נידון בהרחבה בקידושין
מא. מא. ומג. ושם ציינו כל המקורות המקראיים לכך.
(3) כתובות צח. צט: וק. (4) שם צח: והיא ממסכת מעילה.
ואם כי המדובר בה הוא במתנה - מתנה הרי היא כמכר.
(5) שם צט. ממסכת מעילה. (6) ש"שלוחו של אדם כמותו"
(קידושין שם). כלומר, מעשי השליח נחשבים כמעשי
המשלח. אבל אין אנו אומרים שגופו נחשב כגוף המשלח,
ולפיכך, באופן שדרוש לנו גופו של המשלח, כגון בהנחת
תפילין, אין אנו אומרים שהנחת תפילין של השליח מועילה
למשלח, שאם כי על עצם הפעולה יש שליחות, והרי זה
כאילו הניח המשלח תפילין - אין זה נחשב כאילו הניח
תפילין על ידו של עצמו, אלא כאילו הניח על ידו של
השליח, ראה ביקצות החושן סימן קפב סעיף קטן א.
(7) ראה דברי רבינו למעלה פ"ה מהלכות מכירה הלכות
יא"ב. ומקור הדברים בבבא מציעא צח: במשנה: "אמר לו
השואל שלח וכו'", הרי שבאמירה בלבד נעשה שליח
(הגר"א שם ס"ק ג). (8) כן אמרו בבבא קמא קד. בענין
מינוי שליח: "היכי דמי, אי דלא עשאו בעדים, מנא
ידעינן". הרי שעל עצם קיום השליחות אין פקפוק, אלא
השאלה היא מהיכן אנו יודעים שמינהו שליח (הגר"א שם
ס"ק ה). וכל זה בשליחות של ממון, אבל בשליחות לקבל
גט או קידושין, צריך עדים, ראה בפ"ג מהלכות אישות
הלכה טו. (9) בהתאם לכלל האמור בקידושין סח: "לא
נבראו עדים אלא לשקרנים" (=כנגד השקרנים).

7 ב. שליח שטעה¹⁰ על דברי משלחו - לא עשה
8 בלום¹¹. וכן אם טעה¹² בכל שהוא¹³, בין בקרקע¹⁴

(10) במזיד. (11) כתובות צח: וראה להלן הלכה ד.
(12) בשוגג. (13) היינו, אפילו פחות משות. (14)
(14) כתובות צט: תשובת רב נחמן. (15) קידושין מב:
מימרא של רבא. (16) כלומר, המקח בטל. וכן אמרו
בכתובות ק. "והלכתא, שליח שטעה] כאלמנה [שמכרה
בטל אם טעתה]", כמבואר שם צח. במשנה. אלא שדעת
רבינו בפ"ב מהלכות מכירה הלכה ד, שאף באופן שהמקח
בטל, אין המאנה יכול לחזור, אלא המתאנה בלבד חוזר.
וזהי כונת רבינו גם כאן]. (17) אפילו בפחות משהו
פרוטה (יקר תפארת להרדב"י). (18) כתובות צט: וכן כתב
רבינו בפ"ג מהלכות מכירה הלכה ט.

ג. נתן¹⁹ מעות לשלוחו לקנות לו קרקע, וקנה לו
14 שלא באחריות²⁰ - הרי זה עוות, והשליח לוקח אותה
15 לעצמו שלא באחריות כמו שעשה²¹, וחוזר ומוכרה
16 למשלח²² באחריות; הואיל וקנה אותה במעותיו²³,
17 והאחריות על השליח²⁴. וכן כל פיוצא בזה. לפיכך²⁵,
18 אם התנה עליו שעשהו שליח בין לתמן בין לעות,
19 אפלו מכר לו שיה מאה בדניר, או לקח שיה דינר
20 במאה - אינו יכול לחזור²⁶, וחיב המשלח לתן לו
21 כפי התנאי.
22

(19) בבא בתרא קסט: פסקו של רב נחמן. (20) שכתוב
מפורש בשטר: "שלא באחריות". שאילו כתוב סתם, וחסרה
המילה "באחריות", רואים את ההשטמה הזאת כטעות
הסופר, וכן פסק רבינו בפ"ט מהלכות מכירה הלכה ג
(כסף-משנה). (21) שהוא משאר אותה בידו בצורה זו
שלקחה, ללא אחריות, וכנראה שכונת רבינו בתוספת
מילים זו - לציין, שהשליח צריך להשאיר את המצב כמו
שהוא גרם לו במעשיו, להוציא מדעת רש"י (ד"ה זיל
זבניה). שהוא חייב עוד פעם לקנות מן המוכר ולכתוב על
שמו שטר חדש, וראה סמ"ע סימן קפב ס"ק י. ואין אנו
אומרים שהמקח בטל אחרי שהשליח טעה בשליחותו, כמו
שכתב רבינו למעלה הלכה ב - שלדעת רבינו יש הבדל בין
אם הודיע השליח שהוא שליח, שאז הפעולה בטלה אם לא
בוצעה כראוי, לבין אם לא הודיע השליח שהוא שליח, שאז
מעשה השליחות נשאר קיים, ורק השליח נושא באחריות
ההוצאה של השינוי, ראה להלן פרק ב הלכה ד והערה לט,
ובראב"ד וכסף-משנה כאן. (22) היינו, מרצונו של
המשלח, אבל אין להכריחו על כך (כסף-משנה בשם הר"ן),
וראה בסמוך. (23) של המשלח, שאם קנה השליח
במעותיו, ולא במעות המשלח - אינו צריך לתקן את
המעוות ולחזור ולמכור למשלח, אלא קנה לעצמו (סמ"ע
סימן קפב, ס"ק יא. וראה למעלה פ"ז מהלכות מכירה,
הלכה ט). (24) שזהו מדיני השליחות, שהוא נושא
בתוצאות כל עיוות שהוא עושה בשליחותו. (25) שבכל

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי ט' ניסן - ספר קנין - הלכות שלוחין ושותפין רא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

18 בַּמִּדְּהָ 57 - פֶּלַע שֶׁהוֹסִיפוּ לוֹ הַמּוֹכְרִים הֵרִי הוּא שֶׁל
19 שְׁנֵייהֶם⁵⁸, וְחֹלֵק הַתּוֹסֶפֶת הַשְּׁלִיחַ עִם בְּעַל הַמְּעוֹת.
20 וְאִם⁵⁹ הָיָה הַדְּבָר שְׂאִין לוֹ קֶצֶבָה⁶⁰ - הַפֶּלַע⁶¹ לְבַעַל
21 הַמְּעוֹת.

42) תוספתא בבא מציעא פרק ד בסוף, הובאה בירושלמי שם פ"ה הלכה ג, וראה להלן פרק ז הלכה ו. (43) אבל אינו חייב לשלם לו בעד הנוק, שהרי לא הוזיקו בדיימם. (44) בבא קמא קב: כברייאתא השניה, וכרבי יהודה שאומר שאין השליח קונה בשינוי. (45) לפי רבי אליעזר שם, מחלק רבי מאיר בין לאכילה ובין לסחורה, ויוצא שלרבי יהודה לא קיים הברל זה. (46) שכאן מקפיד המשלח, ויש כאן שינוי בולט. (47) שהמשלח מעוניין רק להרוויח, ואפשר היה לומר שלא איכפת לו אם השליח קנה חטים לקנות שעורים, והלך ולקח חטים, וכן כברייאתא שם. וזה מה שכתב רבינו "אם פחתו דמי זה שלקח" - כלומר, או השעורים או החטים. ראה להלן פ"ב הלכה ב]. (49) נעשו זולים יותר. ואם אירע אונס אחר שלא מחמת השינוי, פטור השליח (ש"ך סימן קפג ס"ק ט. ראה להלן פ"ה הלכה ב). (50) שהוא צריך לשאת באחריות ההפסד, כרין שליח ששינה, שאומר לו המשלח "לתקן שלחתיך ולא לעוות". ראה למעלה הלכה ג. (51) לפי שאין השליח קונה בשינוי, כנ"ל. ובגמרא שם אמרו שהם חולקים ברווח, - לפי ששם מדובר, שנתן לו מעות למחצית שכר, ואילו רבינו מדבר בשליח גרידא ולא בשותפות (הגהות מיימוניות אות ד). ולפיכך הוא הזוכה, למרות השינוי של השליח, שהרי המקח נקנה במעותיו, וראה למעלה הלכה ג. (52) כתובות צח: וכרבי יוסי. (53) המחיר. (54) קבוע, כמות מסויימת בסכום מסויים. (55) שנתנו לו מספר יותר גדול של דברים מכפי שמגיע לו לפי המחיר הידוע והקבוע. (56) שהמקח שוקל יותר מכפי שמגיע לפי התשלום. (57) שהחפץ תופס מידה יותר גדולה מכפי שיצא לפי הסכום ששולם. (58) לפי דעת רש"י (הביאו הכסף-משנה), היינו מפני שאין אנו יודעים למי התכוון כאן המוכר לוותר, למשלח או לשליח, ולפיכך אנו מקיימים חלוקה. אבל מדברי רבינו נראה שאפילו המתנה מכוננת מפורש לשליח, אנו מקיימים חלוקה, מכיון שסוף-סוף הרווח בא על-ידי המעות של המשלח (כסף-משנה, ועיין לחם-משנה). (59) כרבי יוסי של הברייאתא האחרת, ואולי בזה רבי יהודה מודה, וראה 'תוספות' שם ד"ה כאן שנה רבי. (60) אלא לפעמים אין ויתור כלל מצד המוכר, אלא שהפעם מכר יותר בזול, כפי ההזדמנות.

22 ו. מִי⁶² שֶׁהָיָה חַיֵּב לְחַבְרוֹ מְמוֹן⁶³, בֵּין מְשׁוּם מְלֻנָּה
23 בֵּין מְשׁוּם פְּקֻדוֹן אוֹ שְׁכִירוֹת, וְנָתַן הַמְּעוֹת בְּיַד
24 הַשְּׁלִיחַ וְאָמַר לוֹ: הוֹלֵךְ מְמוֹן זֶה לְבַעַל חוֹבִי - אֵין
25 הַשְּׁלִיחַ צָרִיף לְהַטְפִּיל לוֹ וּלְתַן לוֹ בְּפָנַי עֲדִים. וְאִם
26 אָמַר לְשְׁלִיחַ: אֵל תִּפְרַע חוֹב זֶה אֶלָּא בְּעֲדִים, וּפְרַעוּ
27 שְׁלֵא בְּעֲדִים - חַיֵּב לְשַׁלֵּם⁶⁴. וְכֵן⁶⁵ אִם הָיָה הַחוֹב
28 בְּשִׁטְר, בֵּין שְׂאִמְר⁶⁶ לוֹ: קַח הַשִּׁטְר וְתַן לוֹ הַמְּעוֹת,

דבר שבממון - תנאו קיים (כסף-משנה). (26) שהרי אין אונאה לקרקעות, אפילו מכר שוה אלף בדינר או שוה דינר באלף (פ"ג מהלכות מכירה, הלכה ח), ודין שליח שטעה שחזור אפילו בכלל-שהוא אין כאן, כיון שהתנה עמו בין לתקן בין לעוות. וכל זה אינו אלא בשליח שטעה, אבל אם שינה בשליחותו - בטלה השליחות (סמ"ע שם ס"ק ז. וכן נראה מדברי הרדב"ז).

1 ד. הָאוֹמְרִי²⁷ לְשְׁלוחוֹ: מְכַר לִי מִשְׁדָּה שְׁלִי בֵּית
2 סָאָה²⁸, וּמְכַר לוֹ בֵּית סָאתִים²⁹ - הֵרִי זֶה מוֹסִיף³⁰ עַל
3 דְּבָרָיו³¹, וְקָנָה הַלּוֹקֵחַ בֵּית סָאָה בְּלִבָּד³². אָמַר³³ לוֹ:
4 מְכַר לִי בֵּית סָאתִים, וּמְכַר לוֹ בֵּית סָאָה - הֵרִי זֶה
5 מַעֲבִיר עַל דְּבָרָיו³⁴, וְלֹא קָנָה הַלּוֹקֵחַ³⁵. אָמַר³⁶ לוֹ:
6 מְכַר לִי שְׁדָה לְאָדָם אַחֵר³⁷, וְהֵלֵךְ הַשְּׁלִיחַ וּמְכָרָהּ
7 לְשָׁנִים³⁸ - מְמַכְרוּ בְּטֵל, שֶׁהָיָה עֹבֵר עַל דְּבָרָיו.
8 אָמַר³⁹ לוֹ: מְכַר לִי שְׁדָה, וְלֹא פְרַשׁ⁴⁰ - אָפְלוּ מְכַר
9 לְמֵאָה, מְמַכְרוּ מְמַכְרוּ⁴¹.

(27) כתובות צח: וצט. (28) שאפשר לזרוע בו סאה או סאתיים. והוא שטח של חמשים על חמשים אמה (בבא- בתרא כו:). (29) שטח של חמשים על מאה אמה (שם). (30) אבל לא מעביר. (31) ואינו בכלל משנה מדבריו (שם) צט. לפי הלשון השני. (32) אבל אינו קונה מה שהוסיף השליח. (33) היא בעיא שם, לפי הלשון השני. (34) שאע"פ שאפשר לו למכור עכשיו גם את היתר - אין בעל הקרקע מרוצה להרבות במכירות ובשטרות, שזה יערער את האמון בו, שיחשבו שהעני והוא מוכר כל נכסיו (שם). ואע"פ שלא נפשטה הבעיא שם, פסק אותה רבינו לקולא לגבי המחוקק, הוא המוכר, בעליה הראשונים של הקרקע (כסף-משנה). כן גם בכ"י תימן, וכך בספרים מדוייקים (כסף-משנה). ובדפוס רומי: "וקנה הלוקח". ונוסחא משובשת היא (כסף-משנה). (36) שם צט: כדבר פשוט. (37) כן הוא לפי גירסת הר"ח והרי"ף, שהמשלח אמר "לאחד", ולא פירש לאמר: "ולא לשנים". ולא כגירסתנו שם שאמר מפורש: "לאחד ולא לשנים". (38) אפילו שניהם בשטר אחד, כי המשלה אינו מעוניין להתעסק בשנים. (39) שם. (40) שלא הזכיר אף את המילה: "לאחד", וזה שוב בהתאם לגירסת הרי"ף והר"ח, ודלא כגירסתנו. (41) ואע"פ שאין אדם רוצה שירבו עליו שטרות (ראה למעלה) - אין זה אלא כשהשליח שינה מדבריו, אבל כאן שאמר לו מכור לי שדה ולא פירש, הרי גילה דעתו שלא איכפת לו אם ירבו עליו שטרות, וראה בשו"ע סימן קפב סעיף יא, וב'נתיבות המשפט' שם.

10 ה. הַנּוֹתֵן⁴² מְעוֹת לְשְׁלוחוֹ לְקַח בָּהֶם חֲטִים אוֹ מִין
11 מִמֵּינֵי סְחוּרָה, וְלֹא לְקַח - אֵין לוֹ עָלָיו אֶלָּא
12 תַּרְעֻמַּת⁴³. נָתַן⁴⁴ לוֹ מְעוֹת לְקַח בָּהֶן חֲטִים, בֵּין⁴⁵
13 לְאֶכִילָה⁴⁶ בֵּין לְסְחוּרָה⁴⁷, וְהֵלֵךְ וּלְקַח בָּהֶן
14 שְׁעוּרִים⁴⁸: אִם פָּתְחוּ⁴⁹ דְּמֵי זֶה שְׁלֵקַח - פָּתְחוּ
15 לְשְׁלִיחַ⁵⁰, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשַׁנֵּה; וְאִם הוֹסִיפוּ דְּמֵיהֶן -
16 הוֹסִיפוּ לְבַעַל הַמְּעוֹת⁵¹. הָיָה⁵² הַשְּׁעִר⁵³ קְצוּב⁵⁴
17 וְיָדוּעַ, וְהוֹסִיפוּ לְשְׁלִיחַ בְּמִנְיָן⁵⁵ אוֹ בְּמִשְׁקָל⁵⁶ אוֹ

רב שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי ט' ניסן - ספר קנין - הלכות שלוחין ושותפין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הלוח - אינו נאמן ביחס לדין ודברים שבין הלוח והמלוה, מפני שהלוח האמין לשליח, שהרי מסר לו ממונו, אבל המלוה לא האמין לו (רש"י שם). (71) לפטרם משבועת היסת. (72) כן בגמרא שם. (73) כלומר, אלמלא היו טוענים שהחזירו ללוח היו חייבים שבועת היסת, לפיכך מעדיפים הם לומר שהחזירו למלוה להפטר משבועת היסת (והם חשודים על גרימת הפסד ממון למלוה ולא על שבועת שקר, שהיא חמורה להם יותר - רש"י שם ד"ה והשתא דתקינו). ולפיכך חייבים בשבועת היסת גם בטענה זו. וגם לאחר השבועה אינם נאמנים, אף-על-פי שאז אינם נוגעים יותר - מפני שעדים הזקוקים לשבועה אין ממש בעדותם ('תוספות' שם ד"ה והשתא). (74) שאף כי הלוח טוען 'שמא' ואין משיבועין היסת על טענת 'שמא' - הרי המלוה או הנפקד טוענים 'ברי' שלא קיבלו (סמ"ע סימן קכא ס"ק כא). (75) ואין נשבעין היסת על טענת 'שמא' (להלן פ"א מהלכות טוען ונטען הלכה ז). (76) [ראה למעלה בהוספה להערה טז]. (77) תקנת הגאונים היא (רדב"ז).

ח. ראובן⁷⁸ ששלה פתב⁷⁹ לשמעון ואמר לו⁸⁰: מנה שיש לי פינדף, שלחהו לי פינד לוי⁸¹, אם רצה לשלחו⁸² - אינו חיב באחריותו, בין שהיה מלוה בין שהיה פקדון⁸³. והוא שפייר⁸⁴ שהוא פתב ידו. ואם טען המלוה ואמר: לא פתבתי ולא שלחתי לך - ישבע⁸⁵ הלוח הפסת⁸⁶ שפתב ידו בא אליו ולפיכך שלח, ויפטר⁸⁷. וכזה הורו רבותי⁸⁸. אכל אם לא היה הפתב פתב ידו, או שאין הלוח יודע שהוא פתב ידו, או אפילו⁸⁹ היה פתובין בו סימנין ואותיות שפינייהו ביהודי⁹⁰, אם טען ראובן ואמר: לא שלחתי פתב, ואחרים רמו בו - שמעון חיב⁹¹ באחריותו, ומשלם לו ראובן⁹² אחר שפייר⁹³ על מי ששלה פתב זה מדעתו ולא יודעה⁹⁴. ויש מי שהורה, שישבע ראובן ואחר כך יטל, פדין כל הנשבעין ונוטלין.

(78) ר"ף בבא-קמא פרק הגזול ע"ג. (79) שכתב וחתם, או אפילו כתב הסופר והוא חתם (ש"ך סימן קכא ס"ק יד). (80) כלומר: כך כתוב באותו כתב: "מנה יש לי בידך וכו'". (81) ומכאן שדווקא אם סימן לו אדם מסויים, וכך היא הנוסחא ברי"ף שלפנינו, וכן הביא הכסף-משנה. (82) אבל אינו יכול להכריח את הלוח, וכך מפורש ברי"ף, וראה להלן פ"ג הלכה ה. (83) כן נראה ברי"ף, שכתב "אותו דבר יש לי בידך" (בתרגום שלנו), משמע כל דבר בין מלוה ובין פקדון. (84) הלוח או הנפקד, שאם לא כן אינו יכול לטעון טענת ודאי שפרע לו, והרי זה כאומר איני יודע אם פרעתך, שחייב לשלם לו (פ"א מהלכות טוען ונטען הלכה ט. כסף-משנה). (85) היינו, שאין עדים שזה היה כתב ידו, שאילו יש עדים - אין מקום לשבועה. וראה להלן. (86) שהרי הוא כאלו טוען: ברי שפרעתך. (87) והמדובר במלוה על-פה שיש לו מיגו לטעון לו הוי דברים מעולם (סמ"ע שם ס"ק י). (88) מלשון זו נראה שהלכה היא ואינה תלויה במנהג, כמו שכתב הרי"ף. [ואע"פ שבגמרא לא נזכר דין כתב אלא שליח שעשאו

1 בין שאמר לו: תן המעות וקח השטר, ונתן בלא
2 עדים ולא לקח השטר - חיב לשלם. שהרי לתמן
3 שלחו, ולא לענות.

(62) ר"ף ב'כתובות' פרק הכותב, וראה להלן. (63) שכר פעולה או שכר בהמה וכלים. (64) אם המקבל טוען שלא קיבל. והרי הוא כמזיק בידיים, שהרי מסר ממון חבירו לאחר (אור-שמח). ויתכן כי חייב גם מדין שומר. (65) כתובות פה. מסקנה סופית של הגמרא על רקע עובדא אחת, וכהסתייגות מדברי רב אשי, שנאמרו בסמיכות לעובדא זו. (66) ומכאן, שאם לא הזכיר כלל את השטר, אינו חייב (הגהות מיימוניות וכסף-משנה).

ז. השולח⁶⁷ מעות שבידו ביד שלוחו, ואמר לו: הולך ממון זה לפלוני שאני חיב לו, והלך ונתן שלא בעדים, השליח אומר: נתתי, ובעל חוב או הפועל אומר: לא לקחתי, והרי⁶⁸ שלשתי עומדין - השליח נשבע הפסת⁶⁹ שנתן, ובעל חוב או הפועל נשבע⁷⁰ [שבועת התורה] שלא לקח, וישלם הלה לבעל חוב או לבעל הפקדון. ואפלו היו השלוחין שנים - אין עדותן מועילה⁷¹, מפני שהן נוגעין בעדותן, שהרי⁷² חיבין⁷³ להשבע הפסת. במה דברים אמורים? בשהיה השליח מקחיש את בעל חוב⁷⁴ והרי שלשתי עומדין; אכל אם בא השליח ואמר: נתתי פמה שאמרתי לי - אינו יכול להשביעו הפסת שעשה שליחותו, שהרי אין שם טוען עליו טענת ודאי שלא נעשה שליחותו⁷⁵. וכן אם מתו השלוחין או הלכו להן למדינת הים, ובא בעל חוב לתבע - הלוח אינו יכול להשביעו הפסת⁷⁶ שלא פרעו השליח, שהרי אין כאן מי שטוען עליו טענת ודאי שלקח. אלא מחירים⁷⁷ הלוח הרים סתם, ומשלם החוב שעליו. וכן כל פיוצא בזה.

(67) קידושין מג: מסקנת הגמרא סמוך למימרא של רבא בשם רב נחמן. (68) ותנאי זה של עמידת שלשתן הוא הכרחי, כמו שמתברר בהמשך. (69) כדין כופר הכל, שהרי הוא נשבע ונפטר. (70) מעין שבועת התורה, בנקיטת חפץ, כדין "חנוני על פנקסו" (שבועות מה). שאם אמר לחנוני: תן סאתים חטים לפועלים ואני אחזיר לך, ואחר-כך טוען חנוני שנתן, והפועלים טוענים שלא קיבלו, שניהם נשבעים ונוטלים מבעל-הבית (פ"ז מהלכות מלוה ולוה הלכה ה), ואף כאן דין הפועל או הבעל-חוב כדין הפועלים ב"חנוני על פנקסו", שהרי הם נשבעים ונוטלין. ובנוסחאות מדוייקות מפורש כאן: "נשבע שבועת התורה" (כסף-משנה). ברם ה'תוספות' המיוחסות לרי"ף הזקן והרי"ף הביאו בשם רבינו שאף הבעל-חוב והפועל נשבעים שבועת היסת. [וכן נראה קצת בכ"י תימן, ששם נשמטה שורה שלמה בטעות הודמות "נשבע היסת" - "נשבע היסת" - הרי שהיה כתוב כאן "היסת", וכן נראה מדברי רבינו להלן שכתב: "הלוח אינו יכול להשביעו היסת שלא פרעו השליח"]. ואע"פ שנאמן השליח בשבועתו ביחס לדין ודברים שלו עם

יום חמישי י' ניסן ה'תשע"ז

פֶּרֶק שְׁנִי

1) נתבארו בו דין מי שאינו נעשה שליח, ודין סרסור שהוא כמו שליח, וכמו כן דיני שמירה שעל השליח.
 א. איין² העובד כוכבים נעשה שליח³ לדבר מן הדברים שבעולם⁴. וכן⁵ אין ישראל נעשה שליח לעובד כוכבים⁶ לדבר מן הדברים. שְׁנָאֲמַר: פֶּן תִּרְיִמוּ גַם⁸ אִתְּם - מָה אִתְּם בְּנֵי בְרִית, אֲף שְׁלוּחֵכֶם בְּנֵי בְרִית⁹. וְהוּא הִדִּין לְכָל הַתּוֹרָה כְּלָה¹⁰. וּמָה¹¹ מְשַׁלְּחֵכֶם¹² בְּן בְרִית, אֲף בְּכָל הַתּוֹרָה כְּלָה הַמְשַׁלֵּחַ בְּן בְרִית¹³.

2) קידושין מא: ובבא מציעא עא: (3) היינו, שאין ערך חוקי לשליחות, ואין מעשי השליח מתייחסים למשלח. ומכיוון שלא כתב רבינו כאן שאינו נעשה שליח לישראל - נראה שאפילו לגוי אינו נעשה שליח, וראה במשנה למלך. (4) כלומר, הדברים שצריכים למעשה הבעלים או שלוחם. (5) בבא מציעא שם. (6) לפי שאין הגוי יכול למנותו שליח. (7) כן הוא בקידושין שם ובבבא מציעא שם. (8) שהמלה "גם" מרבה את השליח, ואחרי שלמדנו דין השליחות ממקום אחר, הרי שהיא אלא בן ברית (סמ"ע סימן קפה סעיף והוא, שאין שליח אלא בן ברית (סמ"ע סימן קפה סעיף קטן א). (9) מושג רחב יותר מ"בן ישראל", וכולל גם עבדים כנענים (ראה להלן הלכה ב), שאף על פי שאינם מחוייבים אלא בחלק מן המצוות, - נקראים הם בני ברית לפי שיש להם חלק בבית שבין נתן התורה ומקיימיה, ראה גיטין כג: ורש"י שם דיבור המתחיל אף שלוחכם בני ברית [וכן נראה בבבא קמא טו.]. ולענין שליח העבד בגירושין, עיין פרק ו מהלכות גירושין הלכה ו. (10) שהכל נלמד בתרומה. בניגוד לדברי רב אשי בבבא מציעא שם, שרק בתרומה אין שליחות לגוי. (11) אף זה שם. (12) היינו, ה"אתם" הנאמר בתרומה. (13) בניגוד לדברי רב אשי (בבא מציעא שם לפי לשון שני) שישראל נעשה שליח לגוי.

ב. עושה אדם שליח איש או אשה¹⁴, ואפלו אשת איש¹⁵. ואפלו עבד¹⁶ ושפחה¹⁷, הואיל והן בני דעת וישנן במקצת מצות, נעשין שלוחין למשא ומתן¹⁸. אכל מי שאינן בני דעת, והן חרש שוטה וקטן - אינן נעשין שלוחין¹⁹, ולא עושין שליח²⁰. אחד הקטן ואחד הקטנה²¹. לפיכך²², השולח²³ בנו קטן²⁴ אצל החנוני²⁵, ומדד לו באסר שמן, ונתן לו את האסר²⁶, ואבד את השמן ואת האסר²⁷ - החנוני חייב לשלם²⁸; שלא שלחו אלא להודיעו²⁹, ולא היה לו לשלח אלא עם בן דעת. וכן כל פיוצא בזה. ואם פירש ואמר: שלח לי עם הקטן - הרי זה פטור³⁰.

14) משנה בעירובין עט: שמזכה העירוב על ידי בת ואשתו, וזיכוי זה הוא מטעם שליחות, הרי שאשה נעשית

בעדים (בבא-קמא קד. ולהלן פ"ג הלכה ה), סובר רבינו שכתב ידו אף-על-פי שאינו כשטר, שהרי הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו, גובה מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים (בבא-בתרא קעו, ופי"א מהלכות מלוה ולוה הלכה ג) - הרי הוא על-כל-פנים בעדים]. (89) [בכ"י תימן: שאין הלוח יודע אם הוא כתב ידו או אינו, אפי' (= אפילו) היו כתובין בו וכו'. וכן נראה בכסף-משנה שהעתיק "אפילו היו כתובים", בהשמטת המילה "או" שלפניה. וכן הועתק בשו"ע חושן-משפט סימן קכב סעיף ד, ועיין משנה-למלך]. (90) כלומר: המלוה והלוה עשו להם סימני-היכר מיוחדים. (91) שהרי הוא כאומר איני יודע אם פרעתך, אחרי שהוא אינו יודע אם זה היה כתב ידו (כסף-משנה). והיינו כשמואל שאמר (בבא-קמא שם) "אין משלחין מעות בדיוקני, ואפילו עדים חתומים עליה". וכן פסק הר"ף (כסף-משנה). והיינו שהעידו העדים שוויה חתימה שלו, אבל לא ראו שחתם. ולפיכך יש מקום לטענת המלוה, ואחרים זייפו דיוקני שלו. ולא הוצרך רבינו להזכיר שהיו עדים מכירים דיוקני שלו, מאחר שכתב "סימנים ואותיות שביניהם ביחוד", כלומר ששניהם מכירים הדיוקני, ואעפ"כ יש לטעון שאחר זייפו (להם-משנה). (92) כן בכ"י תימן. (93) יטיל חרם, תחליף לשבועת היסת. (94) כדי שיתאמץ לזכור, שמה שלח באמת והסית את דעתו מזה.

ט. לוי שָׂבָא בשליחות ראוּבֵן⁹⁵ וְלָקַח חֲמִשִּׁים מִשְׁמֵעוֹן, וְבֶא רְאוּבֵן וְאָמַר: לֹא שְׁלַחְתִּי לָקַח אֱלָא עֲשָׂרִים, וְעֲשָׂרִים בְּלִבְד הֵבִיא - הָרִי רְאוּבֵן נִשְׁבַּע⁹⁶ שְׁלֹא שְׁלַחוּ לְהֵבִיא אֱלָא עֲשָׂרִים, וְעֲשָׂרִים בְּלִבְד הֵבִיא לוֹ, פְּדִין כֹּל מוֹדֵה מִקְצֵת⁹⁷, וְלֹא נִשְׁבַּע הִסְת⁹⁸, שֶׁהַחֲמִשִּׁים שֶׁנָּתַתָּ לִי נָתַתִּי לְרְאוּבֵן, וְיִשְׁלַם שְׁמֵעוֹן⁹⁹ מִבֵּיתוֹ¹⁰⁰, אִם הָיָה חַיֵּב לְרְאוּבֵן. וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא בְּזֵה.

(95) ללוות כסף משמעון (כסף-משנה). (96) בכ"י תימן נוסף: "שבועת התורה". והש"ך סימן קכא ס"ק סב, העיר: הלא אין נשבעין על טענת "שמא". וראה למעלה הלכה ז שטענת הוודאי של המלוה שלא קיבל חובו מהלוה על-ידי השליח, מועילה לחייב את השליח להשבע שבועת היסת, אע"פ שהלוה אינו יודע אם השליח עשה שליחותו או לא. (97) ומשלם עשרים לשמעון, כפי הודאתו. (98) שהרי שמעון הנתבע, טוען ברי שנתן. (99) כאן מתחיל ענין חדש. עד כאן היה מדובר ראוּבֵן לוח משמעון על-ידי השליח, ומכאן והלאה המדובר להיפך ששמעון לוח מראובן, וראובן קיבל חובו משמעון הלוח, ע"י השליח. וכן נראה ממה שכתב רבינו "אם היה חייב לראובן" (כסף-משנה) והיינו ששמעון טען ששילם לראובן חמשים על-ידי השליח, והשליח טוען כמותו. ואילו ראובן טוען שלא קיבל אלא עשרים, ותובע את השלושים הנשארים. (100) וכן כתב רבינו למעלה בהלכה ז, שהשליח נשבע שבועת היסת שנתן, והמלוה נשבע שלא לקח, וישלם הלוח חובו (כסף-משנה).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

אם רצה לשלחו בידו - נפטר, ואינו חייב באחריותו.
 וכך שנים שהתנו ביניהם, שכל מי שירצה לשלח
 לחברו משלח ביד מי שירצה המשלח - הרי זה
 משלח ביד מי שיראה לו שהוא ראוי³⁴ להוליך דבר
 זה. ואם נגנב או אבד בדרך, או שכפר בו השליח
 - הרי המשלח פטור³⁵. שכל תנאי שבממון - קנים³⁶.

31 בבא מציעא צח: בסוף המשנה, שאם המשאיל אומר לשואל לשלח לו בחזרה את הפרה ששאל ממנו, ביד שלוחו או ביד בנו, פטור השואל מכל התחייבות, וראה בכסף משנה. (32) שם במשנה: "ביד בני או ביד שלוחו", ו"בני" היינו קטן, שאם לא כן היינו "שלוחי" (כסף משנה). וכתב הסמ"ע (סימן קפח סעיף קטן ט) שאפילו אם לא ידע המשלח שהוא קטן, ואחרי כן נתברר הדבר - פטור המשלח, וזהו החידוש שהשמיענו כאן רבינו, מה שלא שמענו בהלכה ב. (33) הרי"ף בבבא קמא פרק הגזול ע"פ דפוס ווילנא לז עמוד ב. (34) ואם שלח ביד מי שאינו ראוי, הרי זה כאילו אבדו בידיים (רדב"ז). וראה במשנה למלך להלן הלכה ז. (35) אם טוען זה שנשלח אליו, כי שליח זה אינו ראוי לשליחות זו ואם נגנב או נאבד או כפר השליח, המשלח ישלם - אין טענתו טענה ופטור המשלח. ובאופן זה פטור גם משבועה, כיוון שכך התנו אבל אם כפר בעצם התניית התנאי או שהכחישו באומר לו: לא שלחת לי על ידי שליח זה - חייב הוא להישבע שבועת היסת וכמו שכתב הראב"ד (רדב"ז). (36) בבא מציעא נא. כרבי יהודה.

ד. השליח³⁷ שקנה או שמכר, והודיע שהוא שליח
 בדבר זה לפלוני, אף על פי שמשך³⁸ או שהמשיך³⁹,
 ונמצא שעבר על דעת המשלח - בטל המקח
 ומחזיר. ואם⁴⁰ לא הודיע שהוא שליח - נקנה
 המקח, ויהיה הדין בינו ובין זה ששלחו.

37 ראה למעלה פרק א הלכות ב"ג. (38) כקונה. (39) שמכר, ונתן לקונה לעשות משיכה. (40) בבבא בתרא קסט: אמרו ששליח ששינה וקנה שלא באחריות אף על פי שעיוות - המקח קיים (ראה למעלה פרק א הלכה ג) ובכתובות ק. אמרו ששליח שטעה מקחו בטל (ולמעלה שם הלכה ב). ומתוך סתירה זו בא רבינו לירי חילוק זה: אם לא הודיע שהוא משלח - מקחו קיים. ואם הודיע - מקחו בטל (כסף משנה, וראה למעלה פרק א).

ה. ראובן⁴¹ שקנה שדה משמעון, ואמר לו: ללוי
 קניתי אותה⁴², וכתב שטר מכר בשם לוי, וחזר
 ראובן ואמר לשמעון: לעצמי קניתי, חזר וכתב
 שטר מכר בשמי - אין פופין את המוכר לכתב לו
 שטר אחר בשם ראובן⁴³. ואם התנה עמו בתחילה⁴⁴
 ואמר לו: לעצמי אקנה, וזה שאכתב שטר בשם
 לוי, כדי שלא ידעו פי שאני הוא הקונה - הרי זה
 כופהו לחזר ולכתב שטר אחר בשמו.

(41) בבא קמא קב: בכרייתא ובגמרא שם קג. (42) וכוונתו

שליח (כסף משנה), וכן הוא בגיטין סב: שהאשה נעשית שליח לקבלת הגט, ובקידושין נב. אמרו שהאשה נעשית שליח לחברתה לקבל קידושה. (15) שאינה לגמרי ברשותה. עירובין שם במשנה שמזכה על ידי אשתו. וכן בגיטין כג: במשנה שבין הנשים המביאות גיטה - אף צרתה ובימתה. (16) עבד כנעני. כן מפורש בגיטין כג: ש"העבד מקבל גט לחבירו מיד רבו של חבירו". (17) כנענית. כן מפורש בגיטין שם שהשפחה זוכה בשטר השחרור עבור העובר שלה. (18) זה מוסב על עבד ושפחה. שרק למשא ומתן נעשים שלוחים, אבל לגיטין וקידושין לא. לפי שאינם בתורת גיטין וקידושין (גיטין כג: ופרק ו מהלכות גירושין הלכה ו). (19) גיטין כג. במשנה, וההנמקה בגמרא שם. (20) גיטין סה. במשנה "שאיין קטן עושה שליח". (21) גיטין שם במשנה, בקטנה שאינה עושה שליח להבאת הגט, ועל זה בא הסיכום: "שאיין קטן עושה שליח". וכתב כן רבינו בכדי שלא לתת מקום לטעות, שקטנה שעדיפה מקטן, שהוא אין לו קניין חצר, והיא יש לה (פרק ד מהלכות זכייה ומתנה הלכה ט) - יש להם גם שליחות, ולפיכך השמיענו שאף הקטנה אינה בכלל שליחות (הרדב"ז). (22) כלומר, כשם שהדין הוא שאינו נעשה שליח אלא בר דעת - כמו כן היא דעת בני אדם, שאינם רוצים לעשות שליח אלא בר דעת. (23) בבא בתרא פז: במשנה, וכחכמים ולא כרבי יהודה. (24) תוספת פירוש של רבינו וכן כתב בפירוש המשניות שם. וכן הוא בסוף המשנה: "בזמן שהצלוחית ביד התינוק". (25) בחנווני הרגיל אצלו, הדברים אמורים, שכבר מסר לו שני איסרים קודם לכן ועכשיו לא מסר לבנו הקטן כלום (כפירוש אית דמפרשי שהביא הרשב"ם שם פח. דיבור המתחיל ורבי יהודה סבר). ובנוסחאות אחרות במשנה שם: "השולח את בנו אצל חנווני ופונדיון (שני איסרים) בידו", ועיין רשב"ם שם. (26) כלומר, החנווני נתן לו את האיסר העודף מן הפונדיון שקיבל מאביו. (27) לא הזכיר רבינו את הצלוחית לפי שכאן מדובר כשהחנווני נתן לו בצלוחיתו. ואם הביא הקטן צלוחית משלו ושברה - פטור החנווני, שהרי השולח איבדה מדעת במסרו לקטן. ואם לקחה החנווני ממנו והשתמש בה לצרכו, הרי זה שואל שלא מדעת ודינו כגזלן שחייב בהשבה, כן מפורש בגמרא שם. וכתבו רבינו בפרק ג מהלכות גזילה הלכה טו (רדב"ז). (28) עבור השמן ועבור האיסר (=העודף). כדעת החכמים במשנה שם ולא כרבי יהודה, שאמר שעל גנת כן שלחו. (29) שהוא זקוק לשמן, אבל לא התכוון לעשות את הקטן שליח. (30) כשם שאמרו בגמרא שם, שאם מסר השולח לקטן את הצלוחית פטור עליה החנווני אם שברה הקטן, מפני שהיא אבידה מדעת, - הוא הדין אם אמר לו שלח לי עם הקטן, שפטור (כסף משנה). ועוד שכל המחלוקת בין חכמים לרבי יהודה היא, אם התכוון לעשות את הקטן שליח או לא, ואם כן, כשאמר מפורש שעושה שליח - בוודאי פטור לכל הדיעות. וראה תוספות בבא קמא קד. דיבור המתחיל רבה ולהלן הלכה ג.

1 ג. האומר³¹ לחברו: מנה שיש לי בדרך, בין מלוה
 2 בין פקדון, שלחהו לי ביד פלוני, אפלו היה קטן³²,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי י' ניסן - ספר קנין - הלכות שלוחין ושותפין רה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לו מאה, וזה מודה בחמישים. ויש שהטעימו "שכיוון שהזכיר לו, בשעה שמסר לו החפץ, סכום מעות - אינו תובע הבגר אלא המעות" (רדב"ן). והראב"ד כתב: "אין כאן שבוטת התורה, לפי שראובן אינו תובע אלא בגדו, ואינו יודע שנמכר, אלא מפי שמעון, ואינו טוען לא במנה ולא בשום דבר מסויים אלא בגדו - הילכך יישבע הסרסור שבוטת היסת וייפטר". ובמשנה (שבועות מג.) מפורש כדברי רבינו, שהרי שם נאמר "המלווה על המשכון ואבד המשכון - סלע הלווייתני עליו ושתיים היה שווה, והלה אומר לא כי אלא סלע הלווייתני עליו וחמישה דינרים היה שווה - חייב [שבועה]" וראה בנתיבות המשפט שם ובאבן

הייתה שלא ידעו שהוא הקונה, כדלהלן. (43) אלא צריך לבקש מלוי, שעל שמו נכתב השטר, שיכתוב לו שטר לראובן (שם קג.) ולא יכול הקונה לטעון שהמוכר צריך היה מייד להעלות על דעתו שהקונה וודאי קנה לעצמו, כי מי זה יקנה שדה לאחרים. (44) בגמרא שם אמרו שאפילו אם לא התנה עם המוכר, אלא לעדים בפני המוכר: "עוד שטר אחד תכתוב לי על שדה זו" כופין את המוכר לכתוב לו שטר אחר ואינו יכול לטעון כי היה סבור שלוי יכתוב לו שטר זה, שהרי אמר לעדים בפניו. וצריך עיון למה השמיט זאת רבינו, ועיין כסף משנה, לחם משנה ומשנה למלך.

האול. (54) שאז נחשב כופר הכל על התביעה של יתר החמישים. והוא הדין אפילו אם לא נתן לו, אלא שאמר לו "הילך" (כסף משנה). וראה בפרק א מהלכות טוען ונטען הלכה ג. (55) בהתאם לדברי רבינו למעלה בהלכה ד, שאם לא הודיע השליח ללוקח על שליחותו - המקח קיים, והשליח אחראי למשלח בעד הנוקים שגרום על ידי השינוי שלו. (56) ממשמעות הלשון נראה קצת, שאף השליח לא אמר כלום, אלא הלוקח מעצמו ידע של מי החפץ, דינו כאילו הודיעו השליח, ברם צריך שיידע שהחפץ הוא של אותו המשלח ולא די שיידע שהוא סרסור מבלי לדעת מי הוא משלחו, וראה בש"ך סימן קפה סעיף קטן ז. (57) כמו למעלה בהלכה ד. אלא שכאן מחדש רבינו, שאף שהשליח מכחיש שעבר על דברי המשלח, בטל המקח, והשליח אינו יכול לשמש כעד נגדו, מאחר שהוא מחוייב שבועה ועד הנשבע אינו ער, כמו שמביא רבינו למעלה פרק א הלכה ז. והראב"ד כתב שאין צריך להחזיר, כי יכול לטעון שהמוכר והסרסור עשו עליו קנוניא, ולדעת רבינו מסתלק חשש זה על ידי החרם שמטיל הלוקח, ועיין באר הגולה שם אות י. (58) ורק חרם, אבל להשביעו שבועת היסת אינו יכול, אחרי שהוא טוען שמא, ואין מטילים שבועת היסת אלא בטענת וודאי (פרק א מהלכות טוען ונטען הלכה ז). אך יש להבין מדוע אין מצרפים טענת הברי של השליח לטענת השמא של הלוקח, לחייב את המוכר בשבועה, כמו שמצרפים טענת הבעל-חוב לטענת שמא של המשלח למעלה פרק א הלכה ז. (59) כלומר: לא אמר לשליח למכור בחמישים, אלא כשזה מכר בחמישים ומסר את התמורה למשלח - נתרצה. (60) זה לשון החרם של הלוקח, שאם לא כן, היה צריך לומר "שקנה".

1 ו. הפרסור⁴⁵ - שליח⁴⁶ הוא, אלא שהוא נוטל שכר שליחותו⁴⁷. לפיכך⁴⁸, אם שנה דעת הבעלים - משלם מה שהפסיד. פיצד? ראובן שנתן חפץ לשמעון הפרסור, ואמר לו: מכר לי זה, ואל תמכר בפחות ממאה, והלך ומכרו בחמישים⁴⁹ - משלם⁵⁰ החמישים מביתו. מכר במאתים - הפל לראובן⁵¹. וכן כל פיוצא בזה. ראובן אומר: במאה אמרתי לך⁵², והפרסור אומר: בחמישים אמרת לי, וכן בחמישים מכרתי - נשבע הפרסור שבועת התורה, שהרי הודה במקצת⁵³. ואם כבר נתן לו החמישים⁵⁴ - נשבע שבועת הסת שעשה שליחותו, וזוהי הלוקח⁵⁵. ואם ידע הלוקח שחפץ זה של ראובן הוא⁵⁶, וזה המוכר לו פרסור הוא - יחזיר החפץ לבעלים⁵⁷, ויחרים⁵⁸ על מי שנתן לו רשות למכור בחמישים או שרצה⁵⁹ בחמישים ויחזר בו אחר שקנית⁶⁰.

(45) דין זה נלמד ממה שאמרו בכתובות צח. במשנה: "אלמנה שהייתה כתובתה מאתיים ומכרה שווה מנה במאתים, או שווה מאתיים במנה, נתקבלה כתובתה". כלומר: מכרה שווה מאתיים במנה היא הפסידה את עצמה והרי זה כאילו קיבלה מאתיים ואם מכרה שווה מנה במאתים הכל לבעל המעות (ראה למעלה פרק א הלכה ה). כלומר, ליורשים והרי קיבלה מהם מאתיים. וגם סרסור שהוא שליח ומקבל שכר עבודתו, דומה הוא לאלמנה המוכרת שהיא כשליחם של היורשים (עיין כתובות ק). ושכרה אתה שגובה מהם כתובתה (כסף משנה). (46) ולא שותף, וראה סמ"ע שם סעיף קטן א. (47) ראה להלן הלכה ז. (48) כלומר, מכיוון שהוא שליח, חלים עליו כל דיני השליחות, ואילו היה דינו כשותף היה יכול לומר לו: לטובת העניין כיוונתי ומכרתי בוול ולא היה צריך לשלם לו ההפסד, וכן הוא הדין אם מכר ביוקר היה צריך לקבל חלקו בריווח (סמ"ע שם). (49) ולא הודיע ללוקח שהוא שליח, ואם כן המקח קיים. כמבואר למעלה בהלכה ד. (50) כמו שכתב למעלה בהלכה ד. (51) כמו שכתב למעלה פרק א הלכה ה, וראה שם ההבדל בין דבר שיש לו מחיר קבוע לבין דבר שאין לו מחיר קבוע. (52) ואינו מכחיש דברי הסרסור שאומר שמכר, אלא שטוען שמכרו במאה (כסף משנה וש"ך סימן קפה סעיף קטן ו). (53) שכיוון שמודה במכר כנ"ל - אין כאן אלא תביעה כספית, שמגיע

ז. כל פרסור שהודיע⁶¹ ללוקח שחפץ זה או קרקע זה של ראובן, ואחר שקנה הלוקח אמר ראובן: איני רוצה למכר בדרמים אלו - מחזיר הלוקח; שהרי לא פסק לו דמים ואמר לו: מכר לך בכך וקך⁶². [פליג⁶³] סרסור⁶⁴ שאבד החפץ מידו⁶⁵ או נגנב או נשבר⁶⁶ - חייב⁶⁷ לשלם, מפני שהוא נושא שכר.

(61) ודווקא שהודיע השליח בעת המכירה שהחפץ של פלוני המשלח, ולא מספיקה לעניין זה הידיעה שיש ללוקח (משנה למלך). (62) וכיוון שלא אמר לו כלום על המחיר, הרי זה כאילו אמר לו לחזור ולשאול על המחיר בעת המכר, והלוקח שיידע מזה, חייב היה להעלות על דעתו אפשרות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

11 וְכֵן - הָרִי זֶה נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַשְׁוֹמְרִין⁷⁹ עַל טַעֲנָתוֹ, 12 וַיִּפְטֹר. וְאִם הָיָה הָאִנֶּס בְּמָקוֹם שֶׁאִפְשָׁר⁸⁰ לְהֵבִיא 13 עָלָיו עֵדִים, אִו דָּבָר שֶׁהוּא גְלוּי⁸¹ וְיָדוּעַ, שֶׁהָרִי יִמְצָא 14 עֵדִים - הָרִי זֶה צָרִיף לְהֵבִיא רֵאֵיהּ עַל טַעֲנָתוֹ; וְאִם 15 לֹא הֵבִיא עֵדִים - אִינוּ נֶאֱמָר, וּמִשְׁלָם⁸². מִעֲשֵׂה⁸³ 16 בְּאֶחָד שֶׁאֲמָר לְשִׁלּוּחוֹ: קָנָה לִי⁸⁴ אַרְבַּע מְאוֹת גְּרָמֵי 17 יַיִן מִמַּעוֹת שֶׁהָיָה לִי בְּיָדוֹ⁸⁵, וְקָנָה לוֹ, וְנִמְצָאוּ חֲמִין 18 - אֲמָרוּ חֲכָמִים: מִנֵּיִן גְּדוֹל כְּזֶה שֶׁהָחֲמִין, קוֹל יֵשׁ 19 לוֹ⁸⁶; הוֹאִיל וְאִפְשָׁר לְהֵבִיא רֵאֵיהּ - יָבִיא רֵאֵיהּ שְׁלֹא 20 הָיָה הַיַּיִן חֲמִין בְּשַׁעֲהַ שְׁלֹקָה וַיִּפְטֹר, וְאִם לֹא יָבִיא 21 רֵאֵיהּ - יִשְׁלָם⁸⁷. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּהָ מְדַבְּרִים 22 שֶׁהָרֵאֵיהּ מְצוּיָהּ בְּהֵן. אֲבָל דָּבָר הַנֶּעְלָם, שֶׁאֵין רֵאֵיתוֹ 23 מְצוּיָהּ - יִשְׁבַּע עָלָיו. וְכֵן הַדִּין בְּכָל טַעֲנָה שֶׁיִּטְעֵן 24 הַשְּׂתֵף⁸⁸ וְכִיּוּצָא בּוֹ⁸⁹. וְכֵן הַדִּין בְּטַעֲנַת הַשְׁוֹמְרִין: 25 אִם הָרֵאֵיהּ יְכוּלָה לְהִיּוֹת - אִו יָבִיא רֵאֵיהּ עַל טַעֲנָתוֹ 26 אִו יִשְׁלָם, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר⁹⁰.

78) ברייתא בבבא מציעא פג. בשם איסי בן יהודה, ושם פסק רבא כאיסי, במעשה שהיה עם שליח שארעו אונס. 79) היינו, שכולל אף שבועות שלא שלח בהן יד ושלח פשע (שמ"ע סימן קפו סעיף קטן א). 80) ששכיחים שם עוברים ושבים. 81) כמו המעשה שהובא להלן. 82) כדעת הר"ח והרי"ף שם. 83) שם. 84) בכתב-יד תימן ובדפוס רומי: לו. וכן הוא בשולחן ערוך סימן קפו סעיף ב. 85) כתב כן מפני הבבא דלהלן: "אבל דבר הנעלם - יישבע עליו" ואם לא נתן בידו מעות אינו נשבע, שהרי כלל בדינו: "כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין" (שבועות מד:). כלומר נשבעין לפטור ולא ליטול. 86) כלומר, שהדברים מקבלים פרסום, וידוע הדבר ברבים מתי ואיך ואצל מי קרה מאורע זה, של חימוץ יין בכמות גדולה כזאת. 87) שהמשלח יכול לטעון, שהשליח קנה יין חמוץ במחיר מוזל, אחרת הרי קל בידו להוכיח את ההיפך. 88) [ראה להלן פרק ט הלכה א, שתקנת חכמים היא שמשביעין את השותף בטענת ספק. וסובר רבינו שבכל השבועות נוהג דין זה של איסי בן יהודה ואף בשבועה דרבנן]. 89) [האריסין והאפוטרופין וכו'] להלן פרק ט הלכה א]. אין הדברים מובנים, שהרי כל עיקר ההלכה של איסי בן יהודה נאמרה בשבועת השומרים ונלמדה ממה שאמרה תורה (שמות כב, ט"ז): "אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם" - שאם יש רואה יביא רואה ויפטור (בבא מציעא שם). אבל בעל התיבוח (סימן קפו) כתב שהחידוש הוא באופן שאין דין שבועה מן התורה, כגון, שמפקיד טוען ברי ויש לנפקד מיגו שאז אין נשבעין מדאורייתא. 90) פרק ג מהלכות שכירות הלכה א.

יום שישי י"א ניסן ה'תשע"ז

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

1) כלל בו רבינו כל דיני הרשאה.

א. מ"ז שְׁהִיתָה לוֹ קְרָקַע³ תַּחַת יָד אָחֵד, אִו שְׁהִיּוֹ 27

זו. 63) בדפוס רומי: "וכן". ותיקן הכסף-משנה לפי ספרים מדוייקים "כל", ובכתב-יד תימן: "וכל", וכן הוא במגדל עוז. 64) בבא בתרא פז. במשנה, ולפי פירוש הריב"ם בתוספות שם דיבור המתחיל נשברה. 65) בעורו בידו קודם שמכר. וראה שולחן-ערוך, חושן משפט סימן קפה סעיף ז, וסמ"ע שם סעיף קטן יח. 66) על ידי אי זהירותו של הסרטור, שדינו כגניבה ואבידה (הגהות מיימוני אות ג בשם הריב"ם). ובשולחן ערוך שם נשמטו המלים "או נשבר". 67) כדן נושא שכו, שחייב בגניבה ואבידה. 1 ח. הַלּוֹקַח⁶⁸ כְּלִים מִבֵּית הָאֲמִין⁶⁹ לְשַׁגְרָן לְבֵית 2 חֲמִיו⁷⁰, וְאָמַר לוֹ: אִם מְקַבְּלִין אוֹתָן מִמֶּנִּי - אֲנִי אֶתֵּן 3 לָךְ אֶת דְּמֵיהֶם, וְאִם לֹא - אֶתֵּן שְׂכָר מוֹעֵט⁷¹, 4 וְנֶאֱנָסוּ בְּהִלְכָה - הָרִי זֶה חֵיב לְשִׁלָּם⁷²; וְאִם נֶאֱנָסוּ 5 בַּחֲזָרָה⁷³ - פְּטוּר⁷⁴. נִטְלָן⁷⁵ עַל מְנַת לְמַכְרָן לְאַחֲרִים, 6 וְאָמַר לוֹ: אִם יִמְכְּרוּ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי אִו עַד זְמַן פְּלוֹנִי 7 - אֶתֵּן לָךְ דְּמֵים כֶּף וְכֶף, וְאִם לֹא יִמְכְּרוּ - אֶחְזִירֶם 8 לָךְ, וְנֶאֱנָסוּ, בֵּין בְּהִלְכָה בֵּין בַּחֲזָרָה⁷⁶ - חֵיב 9 לְשִׁלָּם⁷⁷.

68) נדרים לא: ובבא מציעא פא. 69) בעל מלאכה. 70) כמתנה לארוסתו. 71) והיינו, תמורת ההנאה שהיה למשגר בהתפארות זו שגילה נכונות להעניק מתנות (בבא מציעא שם ורש"י שם דיבור המתחיל לפי טובת הנאה). 72) [בלוקח כלים מן האומן על מנת לבקרו (פרק ד מהלכות מכירה הלכה יד) הביא רבינו שאינו חייב אלא אם היו דמי הכלי קצובים והיה הכלי חביב על הלוקח (מקורו מהגמרא בנדרים לא: ובבא בתרא פח). לפי שהחוב הוא מטעם "לוקח", כמו שכתב רבינו שם: "מעט שהגביהו נעשה ברשותו" ואם לא נתקיימו התנאים הנ"ל - לא קנה. אבל בלוקח כלים לשגרן לבית חמיו לא נזכר בגמרא שאינו חייב אלא באופנים הנ"ל, לפי שחויבו אינו מטעם לוקח אלא מטעם סרטור, ומכיוון שהוא נהנה ומתפאר בכלי - דינו כשואל ולא רק כשומר שכו (ראה למעלה הלכה ז). ולפיכך העתיק רבינו הלכה זו כאן בדיני סרטור ולא בהלכות מכירה, ראה אבן האזל בהלכות מכירה שם]. 73) אחרי שלא קבלו ממנו ודעתו להחזיר, הריהו כשואל אחרי ימי השאלה (פרק ג מהלכות שאלה ופיקדון הלכה ב). 74) מאונסים. אבל עדיין דינו כשומר שכו להתחייב בגניבה ואבידה, שהרי נהנה והתפאר בכלי זה בבית חמיו וזהו שכרו. וכן מפורש בברייתא שם, ושם: "בחזירה פטור מפני שהוא כנושא שכו" (כסף משנה והגהות מיימוני). 75) נדרים שם ובבא מציעא שם. 76) שאצלו גם החזרה היא כהליכה. שהרי אם יזדמנו לו קונים בדרך - ימכור להם (גמרא שם). 77) [גם כאן לא נזכר בגמרא שצריך שיהיו דמיו קצובים ושיהא חביב על הלוקח, לפי שגם כאן אין חויבו מטעם לוקח, אלא מטעם סרטור ומכיוון שאין שכרו קצוב מהמשלח אלא מרוויח מהכלי עצמו כפי הנראה בענינו - דינו כשואל, ואינו דומה לסרטור שלמעלה (הלכה ו-ז) שמקבל שכו קצוב מהמשלח ואינו אלא שומר שכו בלבד].

ט. כָּל שְׁלִיחַ⁷⁸ שֶׁטָּעַן שֶׁאָרְעוּ אִנֶּס פְּלוֹנִי וְהִפְסִיד כֶּף 10

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ולא ביארם, נראה שגם בלי חשש אחר, רשאי הנפקד לסרב מלדון עם זה שאין לו הרשאה, בטענה, כי: הראשון נוח לי, והשני קשה ממנו. (15) "דון וזכה והוצא לעצמך" כנ"ל, ויש מקום לטעות כי הקנה לו בלב שלם, והרי הוא כשותף למחצה, כדעה אחת בגמרא (ב"ק ע). (16) כמסקנת הגמרא שם: "והלכתא, שליח שווייה". (17) זוהי תוצאה מזה שאנו אומרים שהוא שליח ולא שותף. (18) שם, מדברי רב אשי.

ב. הקנה¹⁹ לזה שהרשה שלישי או רביעי²⁰ מה שליש¹² לו ביד חברו - הרי זה עושה דין על הכל²¹; הואיל¹³ ודן על חלקו, והרי הוא בעל דינו בחלקו - דן על הכל.¹⁵

1 לו מטלטלין¹⁴ פקדון⁵, ורצה לעשות שליח לדון עם
2 זה ולהוציא⁷ הקרקע או הפקדון מתחת ידו - הרי
3 זה פותב⁸ לו הרשאה⁹. וצריך לקנות מידו¹⁰
4 שהרשהו. ואומר¹¹ לו: דון וזכה והוצא לעצמך.
5 וכיצא¹² בענינים אלו. ואם לא כתב לו¹³ - אינו
6 יכול לדון עמו, מפני שהוא אומר לו: אין אתה
7 בעל דיני¹⁴. ואף על פי שכתב לו¹⁵ - אינו אלא
8 שליח¹⁶, וכל מה שזכה בו - הרי הוא של
9 משלחו¹⁷. וכל ההוצאות¹⁸ שיוציא השליח על דין
10 זה שהרשה - הרי המשלח חזיב בהן; שפך כותבין
11 בהרשאה: פל שתוציא בדין זה - עלי לשלמו.

(19) בבא-קמא שם, מימרא של אביי. (20) כן הוא בגמרא שם, וכתב הראב"ד "דוקא שלישי או רביעי, אבל אם אמר לו מאה דינרים ממה שיש לי ביד פלוני יהיו שלך, לא ידון אלא על המאה". (21) וכן הוא להלן הלכה ג, בשותף שיש לו הרשאה - שיכול לדון על הכל.

ג. אקד²² מן האחין שלא חלקו או מן השתפין¹⁶ שבא לתבע - תובע על הכל; הואיל ויש לו חלק בזה הממון - אין צריך הרשאה משאר שתפין. ואין השתף האחר יכול לומר לשתפו שדן: אלו הייתי אני שם, הייתי תובע טענות אחרות ומחויב בעל דיני; שהרי אומר לו: למה לא פאת לתבע גם אתה? לפיכך, אם היה²³ במדינה אחרת - יש לו לחזור על בעל הדין ולדון עמו, ולומר לו: אני איני מודה בכל מה שטען שתף שלי. לפיכך²⁴ לנתבע לעצב ולומר לזה: או דון עמי בחלקך, או הבא הרשאה; שהרי ממון שניכם בידי, ושניכם בעלי דיני, ולמחר יבוא אחיך או שתתף ויתבע גם הוא.

(2) בבא-קמא ע. וקד: (3) ראה בשולחן-ערוך סימן קכג סעיף א, שבקרקע יכול לכתוב הרשאה אפילו אם כפר בה השני, וכן נראה מדברי רבינו להלן הלכה ו, שכתב שבמטלטלין או במעות אינו יכול לכתוב הרשאה אם כפר בו - הרי שבקרקע אין הדין כן, עיי"ש ועיין עוד בסוף הלכה ז. [שכל טעמה של הלכה זו הוא משום שנראה כמשקר, ובקרקע אין זה נראה כשקר, לפי שהדבר ידוע ומפורסם שקרקע זו שלו, ועיין רדב"ז להלן הלכה ו]. (4) אבל מעות אינו יכול להקנות אלא בקנין אגב (להלן הלכה ז). (5) אם לא כפר בו הנפקד, ובכלל זה גזילה כשלא כפר בה הנגזל. וכלשון השני של נהרדעי (בבא-קמא שם), ולא בא למעט אלא מלוה, שאינו יכול להקנות בשום פנים, כדלהלן הלכה ז (לחם-משנה ורדב"ז). (6) לנהל משא ומתן, כשיש לנתבע טענות מסוימות, אבל אינו כופר בעיקר הדבר, ראה למעלה בהערה הקודמת. וראה עוד להלן הלכה ה, שאף בגביית החוב צריך הרשאה. (7) דוקא להוציא מיד חבריו, אבל האומר לשלוחו צא ומכור לי קרקע או מטלטלין, או קנה לי - אין צריך קנין - אלא באמירה בלבד (למעלה פרק א הלכה א, וראה בש"ך חו"מ סימן קכב ס"ק יב). (8) בגמרא (ב"ק שם): "לא כתבינן אורכתא (=הרשאה) אמטלטלי דכפריה - אבל לא כפריה - כתבינן". אבל נראה שהעיקר הוא הקנין (ראה להלן), ואילו הכתיבה אינה אלא לראיה, ובמקום שאין צורך בראיה, אין צורך בכתיבה, וכן נראה במעשה דרב פפא (ב"ק קד): שם הוזכר הקנין ולא הוזכרה הכתיבה. (9) תרגום עברי של המלה הארמית: "אורכתא" שבגמרא שם. ופירושה בשתי הלשונות: שלטון, שהמשלח משליט את השליח על הפקדון ומקנהו לו. (10) בקנין סודר, ורק במעות צריך קנין אגב (להלן הלכה ז). ומקור קנין זה במעשה דרב פפא (ב"ק שם), שהקנה לשליח את הממון בקנין גמור (ש"ך שם ס"ק יג). (11) היינו, בכתב ההרשאה. ראה להלן. (12) היינו, לשון שיש בה משום הקנאה גמורה. (13) כלומר, שלא כתב לו דון וזכה והוצא לעצמך (כסף-משנה). שם ע. מימרא שניה של נהרדעי. (14) ה'טורי' (חושן-משפט סימן קכב) כתב הטעם, "משום שיש לו לחוש שמא ביטל המשלח את השליחות או מת [המלוה], שאילו מת או ביטל השליחות קודם שיתן לשליח, נתן אח"כ לשליח ונאבד - חייב באחריותו, אע"פ שלא ידע שמת המשלח או ביטל השליחות". ומכיון שרבינו העתיק דברי הגמרא כלשונם

(22) בכתובות צד. "אמר רב הונא, הני תרי אחי ותרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד, ואזל חד מינייהו בהדיה לדינא, לא מצי אידך למימר ליה: את לאו בעל דברים דידי את, אלא שליחותיה עבד". ולבסוף מסיק, שאין הדברים אמורים אלא כשהאח או השותף השני נמצא בעיר, אבל אם אינו בעיר יכול לטעון: אילו הייתי שם הייתי טוען טענות יותר טובות, ושלשה פירושים לדבר: רש"י והמאירי והרי"ד מפרשים שה"אידך" הזה הוא השותף השני, והוא בא לטעון לבעל דין שידון עמו שוב הפעם על חלק שלו. ועל זה אמרו שאם הוא בעיר, שהיה יכול לבוא, אינו יכול לטעון כן. ואם אינו בעיר, יכול לטעון כן. הר"ן מפרש שה"אידך" הזה הוא בעל הדין שטוען לשותף הזה שלפנינו, ועל זה אמרו שאם היה השותף השני בעיר, שיכול לבוא, אין הבע"ד יכול לטעון לשותף שלפנינו לאו בעל דברים דידי את, ואינו השותף השני, יכול הבע"ד לטעון כן. ורבינו והרא"ש (בכתובות פ"י סימן יב) מפרשים בצד אחד כרש"י שה"אידך" הזה הוא השותף השני, ובצד שני כהר"ן שהוא טוען לשותף הזה שלפנינו. ועל זה אמרו שאם היה השותף השני בעיר, שיכול לבוא, אינו יכול לטעון לשותף שלפנינו:

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לנפקד או ללוה שלא לי על-ידי שליח זה - משבא ליד שליח זה, פטור הנפקד או הלוה מאחריות. ראה פ"ג מהלכות שאלה ופקדון הלכה א, ובלחם-משנה. (34) מקורו מהא דבבא-קמא ע. שאפילו אם כתב לו הרשאה - אם לא כתב לו "דון וזכה והוצא לעצמך" - יכול לומר לו: אין אתה בעל דיני. ראה למעלה הלכה א. (35) אבל על המלוה אינו יכול לכתוב הרשאה, כדלהלן הלכה ז (כסף-משנה). (36) שבועות לא. מימרא של רב. (37) [רש"י שם פירש: "שהוא מתעבר על ריב לא לו, ושמה הראשון נוח לו ונוח לפשרה, יתור מזה שאינו יכול לעשות פשרה בממון אחרים." ולפי"ז לעולם אסור. וכן נראה מדברי רבינו. אבל הראב"ד כתב: "דוקא כשהוא עם בעל דינו בעיר אחת - אבל אם היה בעל דינו בעיר אחרת, מציל ממון חבירו הוי". ונראה שלמד כן מתוך אותו הפסוק עצמו "ואשר לא טוב עשה בתוך עמיו" - דוקא בתוך עמיו, כלומר אם הוא באותה העיר].

13 ו. התובע³⁸ חבירו פדין פמטלטלין או פמעות
14 שהפקיד אצלו, ופכפ³⁹ בו - אינו יכול לקחב
15 הרשאה עליו, שנמצא זה פמשקר⁴⁰; שהוא אומר
16 לו: הרשיתיך לטל מה שיש לי פיד פלוני, וכבר
17 אמר פלוני שאין לו אצלו פלום. וכן מי שנתחייב
18 לו חבירו שבועה - אינו יכול להרשות אחר עליו
19 להשפיעו; שאין שם דבר שיקנה לו, ואין אדם
20 מרשה על תביעת דברים, שאין הדברים נקנין אלא
21 על תביעת הממון⁴¹.

(38) בבא-קמא ע. כלשון השני של נהרדעי. (39) היינו, לפני שכתב ההרשאה, אבל אם כפר אחרי ההרשאה, ראה לקמן הלכה יא. (40) כן הוא שם בגמרא, לפי הלשון השני. ולולא טעם זה, היה אפשר לכתוב הרשאה אף באופן שכפר בו. ואע"פ שאינו יכול להקדישו (פ"ו מהלכות ערכין הלכה כב) ואם כן אינו יכול להקנותו לאחרים - הרשאה אינה קנין גמור, ויש בה גם משום שליחות, ראה למעלה הערה טו, ו'נמוקי יוסף' לבבא-קמא שם (דפוס ווילנא דף כז ע"א). (41) ראה למעלה פ"ה מהלכות מכירה הלכה יד.

22 ז. מי שהיה לו מעות פקדון פיד אחר, ורצה
23 להרשות שליח להביאן - אין הקנין⁴² מידו מועיל
24 בזה, שאין המטבע נקנה בחליפין⁴³. אלא פיעד
25 עושה⁴⁴? נותן לו קרקע פל שהוא⁴⁵, ומקנה לו
26 המעות על גבה פדי להוציאן פהרשאה זו, והולך
27 ודן עמו ומוציאן. היתה לו מלוה פיד אחר - אינו
28 יכול לקחב הרשאה עליה⁴⁶, ואפלו היה החוב
29 בשטר; מפני שהמלוה להוצאה נתנה, ואין אדם
30 מקנה לחבירו דבר שאינו בעולם. ואין לו דרך
31 שיקנה אדם חוב פה אלא פממעמד שלשתן⁴⁷, והוא
32 דבר שאין לו טעם, פמו שבארנו⁴⁸, או פהקנת שטר
33 החוב עצמו פכתובה ומסירה⁴⁹, מפני שהוא מקנה
34 השעבוד בו. זהו הדין שיראה לי מן הגמרא. אבל
35 הגאונים תקנו שפותבין הרשאה אף על המלוה, פדי

לאו בעל דברים ידידי את. ואם לא היה בעיר, יכול לטעון כן. ובכסף-משנה הביא הר"ן את דברי רבינו, וצ"ע. ועיין לחם-משנה. (23) לדברי רש"י, מפורש כן בגמרא. אבל לדברי רבינו, זה נלמד ממה שאמרו שהשותף השני (כשלא היה בעיר) יכול לטעון לשותף שלפנינו: לאו בעל דברים ידידי את, ואילו הייתי בעיר הייתי טוען טענות טובות יותר - שיכול לחזור לבעל-דין לדון עמו שוב הפעם, על חלקו. (24) לדברי הר"ן, מפורש כן בגמרא. אבל לדברי רבינו זה נלמד ממה שאמרנו שהשותף השני יכול לחזור לבעל-דין לדון עמו שוב הפעם, ואם כן יכול הבע"ד לסרב לכתחילה לדון עם השותף הזה. והרא"ש (שם) חולק על הלכה זו, וכתב שאין הבע"ד יכול לעכב, דמה איכפת לו שידון עמו על הכל, שאם יזכה בדין נגדו יפטר עכ"פ מחלקו.

1 ד. הפעל²⁵ פנכסי אשתאה²⁶ - צריף הרשאה²⁷. ואם
2 יש פרות²⁸ פקרקע - מתוף שיש לדון²⁹ על הפרות,
3 שהרי הן שלו, דן על העקר, ואין צריף הרשאה
4 מאשתו; שאם אין לו קרקע - אין לו פרות³⁰.

(25) גיטין מח: מימרא של אביי. (26) היינו נכסי מלוג, וראה שו"ע סימן קכב סעיף ת. (27) שקנין פירות, שיש לו לבעל, אינו כקנין הגוף (רש"י שם). (28) בגמרא שם אמרו: "ולא אמרינן אלא דלא נחית אפירי, אבל נחית אפירי - מיגו דמשתעי דינא אפירי, משתעי דינא אגופא" ופירש רש"י, דלא נחית לפירא - שאין לו טענה עם אותו האיש בפירות כלל, אבל רבינו גרס: "ולא אמרן אלא דליכא פירא, אבל איכא פירא וכו'". וכן הביא המאירי, וכ"ה בכ"י מינכן שם (שם בהערות). "שכל שיש שם פירות, הואיל ויכול לדון על הפירות, שהם שלו לגמרי - דן על העיקר" (מאירי שם, בשם "יש פוסקים"). (29) לדעת המאירי הנ"ל, אע"פ שלמעשה אין לו דין ודברים על הפירות - כיון שיכול לדון עליהם, דן הוא על העיקר. (30) ולפיכך הוא עדיף משותף, שלמעלה בהלכה ג.

5 ה. מי³¹ שהיה לו פיד חבירו פקדון או מלוה, בין
6 פמטלטלין בין מעות³², ועשה שליח בעדים³³
7 להביאן לו - הרשות פיד זה שהם אצלו: אם רצה
8 לתן - נפטר, ואינו חייב באחריותן, שהרי נתן
9 לשלוהו; ואם לא רצה לתן - אינו נותן, שאין זה
10 בעל דינו³⁴ עד שיבוא פהרשאה על הפקדון³⁵. וכל
11 הפא³⁶ פהרשאה - הרי הוא פכלל פהאמר פהן:
12 ואשר לא טוב עשה פתוף עמיו³⁷.

(31) בבא-קמא קד. כרב חסדא ורב יוחנן ורבי אלעזר, ולא כרבה. וכן פסק הר"ף. (32) שרק לענין הרשאה, שהיא בקנין - יש הבדל בין פקדון של מטלטלין לבין פקדון של מעות (למעלה הלכה א, ולהלן הלכה ז). וכן בין פקדון לבין מלוה (שם ושם). אבל בשליחות לחוד - אין הבדל ביניהם. וראה הלן הערה לד. (33) המדובר כאן כשלא אמר המפקיד או המלוה לנפקד או ללוה ששלה לו חובו על-ידי שליח זה, ולפיכך צריך שיעשה השליח בעדים, שמכיון שהטריח להביא עדים - ודאי קיבל אחריות הכסף עליו משבא ליד שלוחו (גמרא בבא-קמא שם), אבל אם אמר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הסתייגות מסויימת, אשר לתקנה הראשונה. (58 היינו, כשאין השטר תחת ידו, אחרת הרי אפשר להקנותו בכתיבה ומסירה, כמבואר למעלה. 59) והקרקע היא בעין, ואין זה נראה כל-כך כמשקר, ראה למעלה הערה ב. (60 מפני שאז נראה כמשקר, כנ"ל בהלכה ו.

ח. מי⁶¹ שהרשה לאחד, ורצה לבטל השליחות ולהרשות לאחר - הרי זה מבטל⁶². ואין⁶³ למרשה לכתב הרשאה לאחר; שהיה⁶⁴ אומר: אין רצוני שהיה פקדוני ביד אחר⁶⁵. לפיכך, אם התנה עליו שהרשה הוא לאחר, ואחר לאחר - הרי השליח כותב הרשאה לשני, ושני לשלישי, הפל לפי תנאו.

(61) כן כתב הר"ף בבבא-קמא פרק 'מרובה'. (62) שאע"פ שהרשהו בקנין - יש בו משום שליחות, ראה למעלה הערה טו והערה לט, וש"ך סימן קכב ס"ק ט. (63) ר"ף, שם פרק 'הגזול עצים'. (64) המרשה. (65) בבא-מציעא לו.

ט. הבא⁶⁶ בהרשאה שמתחיל לזה הנתבע, או שמכר לו⁶⁷, או שמתחיל לו על השבועה, או שעשה עמו פשרה⁶⁸ - לא עשה פלוס; שהרי אומר לו: לתקן שלחתיך ולא לענות⁶⁹. לפיכך⁷⁰, אם התנה עמו: בין לתקן בין לענות, אפילו מתחיל לו על הפל - הרי זה מחול.

(66) כן כתבו הגאונים (כסף-משנה בשם 'נמוקי יוסף' בבא-קמא פרק 'מרובה'). (67) כגון שהרשה אותו לקחת חפץ ממנו והלך ומכרו לו (רדב"ן). (68) ראה למעלה הערה לו, בדברי רש"י שבועות לא. (69) שהרי יש בו משום שליחות, ראה למעלה הערה סא. ובכל שליח אמרו כן (למעלה פ"א הלכה ו). (70) כמו למעלה פ"א הלכה ג.

י. ראובן⁷¹ שבא בהרשאה ונתבע שמעון - אין שמעון יכול לדחותו ולומר לו: שמא המשלח אותך הרשה אחר ובטל שליחותך? שהרי ראובן אומר לו: תן לי הפקדון שיש לי בידך, וזו הרשאתי תהי אצלך. ואם המפקיד הרשה אחר - הוא הפסיד על עצמו; ושמעון פטור, שהרי בהרשאתו נתן.

(71) המפרשים לא ציינו כאן מקור, אבל דברים שבהגיון הם.

יא. ראובן⁷² שבא בהרשאת שמעון ונתבע לוי, ואמר לוי: לא היו דברים מעולם⁷³, אכל ישבע שמעון ויטל⁷⁴ - מוציאין המזון מיד לוי, ויהיה מנח בבית דין עד שייבוא שמעון⁷⁵ וישבע ויטל. וכן פל הדברים שתולה לוי בשמעון - ידון ראובן, ויהיה המזון מנח בבית דין עד שייבוא שמעון וישאל. ויש לראובן להחרימם⁷⁶ על מי שטוען טענת שקר כדי לעכב המזון ולאחרו. נתייב לוי שבועה - אינו יכול לעכב ולומר לו: איני נשבע עד שאחריים בפני שמעון⁷⁷ על מי שטוען עלי שקר; שאין זה התרם אלא תקנה קלה שתקנו הגאונים האחרונים, כדי

1 שלא יטל פל אחד ממון חברו וילך לו למדינה
2 אחרת. ועוד תקנו, שאם הרשהו לטל מעות שיש
3 לו ביד חברו⁵⁰ או לתבע ממנו הלוואה, ולא היתה
4 למקנה קרקע - מקנהו ארבע אמות מהלקו שבארץ
5 ישראל, ומקנה לו המעות על גבן⁵¹. ודברים אלו⁵²
6 דברים קלים הן עד מאד ורעועים. שהיה, מי לאמר⁵³
7 שיש לו חלק בארץ ישראל?⁵⁴ ואפלו הוא ראוי,
8 אינו ברשות⁵⁵. והגאונים עצמן שתקנו תקנה זו
9 אמרו, שאין אומרים: יקב הדין את החר, ואינה
10 אלא פדי לאים על הנתבע. אם רצה לדון ולתן
11 בהרשאה זו - נפטר. ולמה יפטר? שאין זה הבא
12 בהרשאה זו הרעועה פחות משליח שעשהו
13 בעדים⁵⁶. אבל אם לא רצה הנתבע לדון עמו - אין
14 פופין לתן לו ולא להשבע עד שייבוא בעל דינו.
15 וכן⁵⁷ הורו, שאם היתה לו מלוה אצל חברו, בין
16 בשטר בין בעדי קנין, אף על פי שפטר בה בבית
17 דין - פותבין עליו הרשאה⁵⁸, מפני שהוא פפירת
18 שעבוד קרקע⁵⁹; אבל אם מלוה על פה היא שפטר
19 בה - לא תקנו שיתבטלו עליה הרשאה⁶⁰.

(42) כלומר, קנין סודר. (43) כן הוא בבבא-מציעא מו. בפקדון שכפר בו, שמן הדין אינו יכול להקנות לו, היו כותבים עליו הרשאה לולא הטעם של מחזי כשיקרא (למעלה הלכה ו), משום שהרשאה אינה קנין גמור ויש בה גם משום שליחות (ראה למעלה הערה לט), ואם-כן צריך עיון, למה לא מועיל קנין חליפין. (44) עובדא של רב פפא, שם. (45) שקרקע כל שהו, מספיק לקנין אגב' (פאה פ"ג מ"ו). (46) כן הוא בבבא-בתרא קמת. שאין הבריא יכול להקנות הלוואה. ובמעשה של רב פפא (ב"מ שם) לא גרסו "דרב פפא הוה מסיק (=תובע הלוואה) תריסר אלפי דינרי", שאם כן מפורש שגם בהלוואה מועיל קנין אגב', אלא "דרב פפא הוה ליה תריסר אלפי דינרי", ובפקדון הדברים אמורים, וראה ב'תוספות' בבא-בתרא עז: ד"ה רב פפא. ואף כאן צריך עיון, למה לא מועיל קנין בהלוואה לגבי הרשאה, כשם שמועיל בפקדון שכפר בו (ראה למעלה הערה מב). (47) בבא-בתרא שם. (48) פ"ו מהלכות מכירה הלכה ח. (49) כמבואר למעלה בהלכות מכירה, שם הלכה יא. (50) כלומר: בפקדון. (51) וקנין סודר לא מועיל אף לפי דברי הגאונים, שהרי אין מטבע נקנה בחליפין (למעלה בהלכה זו, ועיין כסף-משנה). (52) זה מוסב רק על התקנה השנייה, ולא על התקנה הראשונה לכתוב הרשאה אף על המלוה (כסף-משנה, ועיין לחם-משנה). (53) כלומר: מי יאמר על זה. ונבפירוש התלמוד לרבינו במסכת גיטין (הובא בכפתור ופרח פ"ד) כתב: "ובאמת מי יאמר" - הרב ניסן זק"ש. (54) שמא הוא מזרע גרים, שאין להם חלק בא"י (כסף-משנה). (55) וכן דחו ה'תוספות' בבא-בתרא מד: ד"ה דלא הוה, דברי האומרים כדעת הגאונים. ועיין הגהות מימוניות. (56) למעלה הלכה ה. (57) היינו, עוד פרט אחד בצירוף

רי שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק י"ב ניסן - ספר קנין - הלכות שלוחין ושותפין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פ"ג מהלכות מכירה הלכה א, ולהלן הערה י. (5) יש אומרים, שכיס אחד לאו דוקא, והוא-הדין אם כל אחד מגביה כיסו של השני (כסף-משנה). וראה בחושן-משפט שם, ובביאור הגר"א שם ס"ק ד. (6) ומטלטלין אינם נקנים בשטר (בבא-קמא ט:). (7) בבא-מציעא מו. ולמעלה פ"ו מהלכות מכירה, הלכה א. (8) שם מד. במשנה, שמטלטלין נקנים בחליפין. וכ"ה בקידושין כת. במשנה. (9) אף שעדיין לא הביא, שחליפין קונים בכל מקום. (10) כלומר, כל אחד מהם קנה חלק חבירו לשותפות, ולא שהחליפו של זה בזה ושל זה בזה. (11) הכסף-משנה מקשה: מה קנייה יש בעירוב הפירות? ולפיכך פירש: "שעירוב פירותיהם והגביהם כל אחד מהם, דומיא דמעוה". אבל הסמ"ע סימן קע"ו ס"ק ח כתב, שהעירוב עצמו הוא קנין, שכל אדם רוצה שפירותיו יהיו נפרדים, ואם הסכים לערוב, זה נחשב לקנין. ולפיכך, במעות שאין אדם מקפיד על תערובתו - אין התערובת קנין. ואמנם לא הזכיר רבינו למעלה בשותפות-מעוה אלא הגבחה, ולא תערובת. [ונראה שמקור דבר זה, שעירוב הוא קנין, הוא ממה שאמרו בביצה לח: במסקנת הגמרא שם, לדעת אב"י ורבא ורב אשי, שכשם שאיסור בטל ברוב היתר, כן בטל ממון בממון של אחר, ואם נתערב לו קב של חיטין בעשרה קבין של חבירו, בטל הקב הזה בחיטים של חבירו, אלא שצריך לשלם לו תמורת הקב הזה, הרי ביטול הוא קנין. ואין קנין זה ככל הקנינים, שעל-ידיהם קנה החפץ, וכתוצאה מזה נאסר החפץ על כל העולם בלאו של "ולא תגזול" (ויקרא יט, יג) - אלא כאן בביטול, הדבר נעשה בהיפך: על-ידי הביטול נתבטל איסור של "ולא תגזול", כשם שכל איסורי מאכלות בטלים ברוב, וממילא נעשה שלו וקנה. ומתוך זה יש ללמוד שגם בתערובת של עשרה קבים שלו בשל עשרה קבים של חבירו, כיון שכל אחד מהם אסור לו להוציא חיטים מחמת שמעורבות בהן חיטיו של חבירו, שכן בתערובת היתר ואיסור "חד בחד" (=אחד באחד), הכל אסור - כל אחד קונה חיטיו של חבירו, ונעשים שותפים. ובמעוה שאין הקפדה על עצם המטבעות אלא על שווים ולא שייך בהם ביטול, אין התערובת קנין, וכמו שכתב הסמ"ע ה"ל. (12) שחצרו קונה להם, לכל אחד ואחד. ומה שאמרו (בבא-בבא פד:): שחצר השותפין אינו קונה, אינו אלא בחצר שיש לשניהם בו זכות להשתמש בו בכל אשר ירצה, כשמניח המקנה את החפץ בחצר להקנותו לחבירו - אין זו יציאה מרשותו, שכיון שהניח חפץ במקום זה, הוברר הדבר שהמקום הזה הוא שלו, ונמצא שהחפץ עודנו ברשותו, אבל בחצר ששכרוהו במיוחד להשתמש בו רק דברים המשותפים לשניהם, ואם כן כשהמקנה מניח החפץ בחצר הרי הוא מונח גם ברשותו של הקונה, ונמצא שהוצא החפץ מרשות היחיד שלו והניחו ברשות השייכת גם לקונה (נתיבות המשפט) סימן קעו, 'משפט האורים' ס"ק ב, ועיין אור-שמת).

ב. האמנין שנסתתפו באמנות, אף על פי שקנו מידם - אינן שתפין. כיצד? שגני חטים או שגני אורגים שהתנו ביניהם, שפל שיקח זה וזה במלאכתו? יהיה ביניהם בשוה - אין כאן שתפות כלל; שאין אדם מקנה לחברו דבר שלא בא

1 שיקונו בעלי דינין טענותיהן, ואין מעפפין שבוועתו
2 של זה מפני תקנה זו הקלה.⁷⁸

(72) אף כאן לא צויין המקור על-ידי המפרשים. (73) לאחר שנכתבה ההרשאה אמר כן, אבל בעת שנכתבה ההרשאה לא אמר כן, אחרת אין לכתוב הרשאה (למעלה הלכה ז). ועיין השגת הראב"ד וכסף-משנה. וכן נראה בשבועות לב: ועיין שם ב'תוספות' ד"ה היכא. (74) המדובר בשני אופנים: א' כשאין שטר ביד התובע. שדין הוא שהנתבע הכופר בכל נשבע שבועת היסט ופטור, אלא שיכול הוא להפך השבועה על התובע שישבע ויטול (פ"א מהלכות טוען ונטען הלכה ו). ב' כשיש שטר ביד התובע, ואעפ"כ יכול הנתבע לומר לתובע: השבע לי שלא פרעתין (פ"ד מהלכות מלוה ולוה הלכה ב). ועיין ש"ך סימן כג ס"ק יט. (75) ויש אומרים, שקובעים זמן מסויים לבואו של זה, כי שמא המשלה רמאי ורוצה להתחמק משבועה (שו"ע שם סעיף ח, וסמ"ע שם ס"ק יג). (76) תקנת הגאונים היא, שכל מי שמטילים עליו שבועה, בין דאורייתא בין דרבנן, יש לו זכות להטיל חרם על המשביע (פ"א מהלכות טוען ונטען הלכה יא). (77) ועד שיבוא - לא אשבע. (78) בניגוד למה שאמרנו למעלה, שיכול לעכב הממון וליתנם ביד הב"ד, אם אומר שישבע שמעון ויטול - ששם הוא דין הגמרא, ולא תקנה קלה של הגאונים.

יום ש"ק י"ב ניסן ה'תשע"ז

פֶּרֶק רְבִיעִי

(1) ביאר בו רבינו דיני שותפות והיאך הם משתתפים, וכיצד הם חולקים.

3 א. כְּשִׁירְצוֹ הַשְּׁתַּפִּין לְהַשְׁתַּף - בְּמָה יִקְנֶה כָּל אֶחָד
4 מֵהֶן מִמּוֹזֵן? חֲבֵרוֹ לְהַשְׁתַּף בּוֹ? אִם בְּמַעוֹת
5 נִשְׁתַּתְּפוּ - יָבִיא זֶה מַעוֹתָיו וְיָבִיא זֶה מַעוֹתָיו, וְיִטְּלוּ
6 אוֹתָן לְכִיס אֶחָד, וְיִגְבְּהוּ⁶ אֶת הַכִּיס שְׁנֵיהֶם⁵. אֲבָל
7 אִם כְּתָבוּ שֵׁטֶר⁶ וְהַעֲרִידוּ עֲדִים, אָף עַל פִּי שְׁקָנוּ מִזֵּד
8 שְׁנֵיהֶם שְׂבִיבָא זֶה מֵאָה וְזֶה מֵאָה וְיִשְׁתַּתְּפוּ בָּהֶן -
9 לֹא קָנוּ, וְעַדִּין לֹא נַעֲשׂוּ שְׁתַּפִּין, שְׁאִין הַמְּטַבֵּעַ יִקְנֶה
10 בְּחֻלִּיפִין⁷. לְפִיכָךְ, אִם נִשְׁתַּתְּפוּ בְּשֵׁאֵר הַמְּטַלְטְלִין -
11 כִּיּוֹן שְׁקָנוּ⁸ מִיָּדָם שְׂבִיבָא⁹ זֶה חֲבִיתוֹ שֶׁל יוֹן וְזֶה פֶּדוֹ
12 שֶׁל דָּבָשׁ וְהָרִי נִשְׁתַּתְּפוּ בָּהֶן¹⁰, נַעֲשׂוּ שְׁתַּפִּין בָּהֶן.
13 וְכֵן אִם עָרְבוּ פְּרוֹתֵיהֶן¹¹, אוֹ שִׁשְׁכְּרוּ מְקוֹם בְּשִׁתְּפוֹת
14 וְהִנִּיחַ זֶה פֶּדוֹ וְזֶה חֲבִיתוֹ שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ בָּהֶן - הָרִי אֱלוֹ
15 שְׁתַּפִּין¹². כָּלָלוּ שֶׁל דָּבָר: בְּכָל הַדְּרָכִים שְׁקוֹנָה
16 הַלּוֹקֵת, בְּאוֹתָן הַדְּרָכִים עֲצָמָן קוֹנִין הַשְּׁתַּפִּין זֶה מֵזֶה
17 הַמְּמוֹן הַמְּטָל בֵּינֵיהֶם לְהַשְׁתַּתְּף בּוֹ.

(2) רכוש, כולל כסף ומטלטלין. (3) שאין השותפות נקנית בריבוי גרידא (חושן-משפט סימן קעו סעיף א). וצריך לקנות גוף הממון, אבל עם עשה קנין שישתתפו - אין זה אלא כדברים בעלמא (למעלה פ"ה מהלכות מכירה, הלכה יד). (4) בבא-בבא פו. שכיס נקנה בהגבחה, וראה למעלה

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק י"ב ניסן - ספר קנין - הלכות שלוחין ושותפין ריא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אמר רב הונא השכר לאמצע. (23) והיינו כרב המנונא, אלא שרב המנונא הזכיר שור העומד לחרישה ושוב עמד לטביחה, ורבינו מוסיף שהדין כן אף אם מתחילה עמד לטביחה. (24) שם צג: במסקנת הגמרא. (25) שהוסיפו את ערך המטבע או החסירו אותו. (26) [כן מצאנו בגמרא (בבא-מציעא מו:)] "מטבע שפסלתו מדינה או פסלתו מלכות". (27) בהתאם לכלל הידוע, שכל תנאי בממון - קיים. (28) נקט רבינו דוגמא זו, להודיענו שאפילו התנו להוסיף לממעט ולמעט למרבה - תנאים קיים, שהכל הולך אחרי התנאי.

ד. השתפין²⁹ שהתנו ביניהם שיעמדו בשתפיות זמן קצוב - כל אחד ואחד מהן מעפב על חברו, ואינו יכול לחלק עד שיגיע הזמן או עד שיכלה ממון השתפיות, ואין אחד מהן יכול לטל חלקו מן הקרן³⁰ ולא בפשקרו³¹ עד סוף הזמן. ושתפיו³² סתם, ולא קבעו להם זמן - הרי אלו חולקין כל זמן שירצה אחד מהן³³; וזה נוטל חלקו מן הסחורה, וזה נוטל חלקו. ואם לא היתה פאזתה סחורה דין חלקה³⁴, או שהיתה בחלקתה הפסד³⁵ - הרי אלו מוכרין אותה³⁶ וחולקין את הדמים. היתה³⁷ זמן ידוע למכירת אותה סחורה - יש לכל אחד מהן לעפב שלא יחלקו עד שתמכר הסחורה בזמן הידוע למכירתה. ואין אחד נוטל מן הקרן ולא מן הרוח עד זמן החלקה, אלא אם התנו ביניהם. היתה להם חוב אצל אחרים³⁸ - אינו יכול לומר לחברו: לא נחלק עד שנגבה כל חובי³⁹ שיש לנו; אלא חולקין⁴⁰, וקשיפרעו החובות⁴¹ - יטל כל אחד חלקו. היתה עליהן חוב לאחר: אם אינן אחראין זה זה⁴² - חולקין⁴³, ולקשיגיע זמן החוב לפרעו - יתן כל אחד חלקו; ואם הן אחראין⁴⁴ - כל אחד מהן מעפב לחלק עד שיגיע זמן השטר ויפרעו החוב. ולמה מעפב? שהרי חברו אומר לו: הואיל וכל אחד ממנו חיב לשלם כל השטר, נשא ונתן בדמים אלו עד שיגיע הזמן. אומר לו חברו: נחלק, וטל אתה דמים פנגד כל השטר, ועשה מהן סחורה לעצמך, ותשלם כל השטר בזמנו - יש לו לעפב עדן ולומר לו: שמא נפסיד, ויהשנים יותר מרויחין מן האחד⁴⁵.

לעולם¹³. אבל אם היו לוקחין הפגדים במקמון עצמן¹⁴ ותופרין אותן ומוכרין, ולוקחין¹⁵ השתי והערב ממעותיהן¹⁶ ואורגים ומוכרין, ונשתתפו¹⁷ במעות שלוקחין בו - הרי אלו שתפין, וכל מה שירויחו בשכר מלאכתן ובמשאן ובמתנן - הרי אלו לאמצע.

(13) למעלה פרק כב מהלכות מכירה, הלכה א. לפי שדעת רבינו שהשותפות חלה על הרווחים, והרי אינם בעולם, אבל הראב"ד סובר שמהותה של השותפות היא, שכל אחד מהם משעבד גופו לחבירו, למעשה ידיו, וגופו הריהו בעולם [וראה למעלה פ"ה מהלכות מכירה הלכה יד, ובהערה סב שם]. (14) פירוש: כן היה דרכן, אבל כאן לא עשו כן, ראה להלן 'פרישה' סימן קעו ס"ק ד). והמדובר בחייטים. (15) כלומר: או שלוקחין, וכן הוא בשולחן-ערוך שם סעיף ג. וכאן מדובר באורגים. (16) ראה למעלה הערה יג. (17) כלומר, שינו מהמנהג (שכל אחד לוקח בממון עצמו, כנ"ל) ונשתתפו במעות, לפני שקנו הבגדים והשתי והערב ('פרישה' שם). ומכיוון שהם מצויים בשוק, אינם בכלל דבר שלא בא לעולם אע"פ שעדיין לא קנו (סמ"ע שם, ס"ק יא).

ג. השתפין¹⁸ שהטילו לפיס זה מנה וזה מאתים וזה שלש מאות, ונתעסקו¹⁹ פלן במקמון, ופחתו או הותירו - השכר או הפחת ביניהם בשוה לפי מנינם²⁰, ולא לפי המעות. ואפלו²¹ לקחו שור לטביחה, שאילו טבחוהו היתה נוטל כל אחד מבשרו כפי מעותיו²², אם מכרוהו חי ופחתו או הותירו - השכר או הפחת לאמצע²³. במה דברים אמורים? בששאו ונתנו במעות שנשתתפו בהן; אבל²⁴ אם המעות קמין, ועדין לא הוציאו אותן, ופחתו או הותירו מחמת המטבע ששנה²⁵ המלך או אנשי המדינה²⁶ - חולקין השכר או ההפסד לפי המעות. במה דברים אמורים? בסתם; אבל אם התנו²⁷ שיטל בעל המאה²⁸ שלשה רבעים מן השכר, ויטל בעל המאיתים רביע, ואם נפחתו - לא יפחת זה שיטל שלשה רביעי השכר אלא רביע ההפסד, ויפסיד זה שנוטל רביע השכר שלשה רבעים מן הפחת - הרי אלו חולקין כפי מה שהתנו, שכל תנאי שבממון - קיים.

(29) בבא-מציעא קה. מימרא של רבא, וכפי נוסחת הספרים שלפנינו: "הני בי תרי דעבדי עיסקא בהדי הדדי (=שנים שעשו עסק ביחד, כלומר נשתתפו) ורווח (=הרוויחו), ואמר ליה חד לחבריה, תא ליפלוג (=בוא ונחלק), אי אמר ליה אידך נרווח טפי - דינא הוא דמעכב (= אם השני מתנגד וטוען שרוצה להרוויח יותר - דין הוא שמעכב החלוקה)". ומפרשה רבינו, בשנים שעשו שותפות וקבעו זמן מסוים, ועיין רש"י והיר"ף שם. ובנוסחאות אחרות שם: "הני בי תרי דקבילו עיסקא בהדי הדדי" (ראה ב'בעל המאור' שם). ולפי זה, המדובר כאן בשנים שקבלו עיסקא משלישי, ועיין

(18) כתובות צג. צג: מימרא של שמואל. (19) דוקא נתעסקו, אבל אם לא נתעסקו והמעות קיימים, חולקים לפי המעות (להלן). (20) נראה שהטעם הוא שיתכן ומזלו של השותף גורם, בלי לשים לב לכמות הממון שהשקיע. (21) כפירושו של רב המנונא למירתם שמואל, ש"אפילו שור לחרישה ועומד לטביחה - השכר לאמצע", שלזה נוטה הסוגיא, ושלפיכך הכריע היר"ף כמותו. (22) לדעת הכסף-משנה אף אם עמד לכתחילה לחרישה, ואחר-כך טבחוהו - מחלקים חלק כחלק (ודלא כרש"י שפירש שפלוגת רבה ורב המנונא היא כשעמד לחרישה ושוב טבחוהו. ואף בזה

לטעון, כמו בסמוך, שהשנים טובים מן האחד, מכיון שאין שעבוד האחד על השני ואין קשר ביניהם, וראה סמ"ע שם ס"ק נד. (44) שאפשר לתבוע מכל אחד מהם את תשלום כל החוב. כגון שלוו בשטר אחד, שמן הסתם הם אחראים זה לזה, כיון שלא פירשו שאינם אחראים (הלכות מלוה ולוה שם, ועיין רדב"ז כאן). (45) בבא-מציעא שם בסיום המימרא של רבא (שתוכנה הובא בתחילת הלכה זו), שאם קבעו זמן, אין האחד יכול להכריח את השני להתחלק, ואף כאן הם משועבדים זה לזה עד זמן פרעון החוב.

- 1 ה. הַנּוֹתֵן⁴⁶ מְעוֹת לַחֲבֵרוֹ לִילֵף לַמְדִינָה פְּלוֹנִית
- 2 לְסַחֲרָה⁴⁷, או לְקִנּוֹת לוֹ פְּרוֹת לְסַחֲרָה⁴⁸, או לְיֵשֶׁב
- 3 בּוֹ בְּחִנּוּת⁴⁹ - אֵינּוּ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ וּלְהַחְזִיר הַמָּמוֹן⁵⁰
- 4 מִיַּד הַשֹּׁתֵף, עַד שִׁילֵף לְמָקוֹם שֶׁהִתְנֶה וַיַּחְזֵרוּ⁵¹, או
- 5 עַד שִׁיקְנוּ⁵² אוֹתָן הַפְּרוֹת וַיִּמְכְּרוּ, או עַד שִׁישֶׁב
- 6 בְּחִנּוּת⁵³. שְׂזָה פְּמִי שֶׁקָּבַע זְמַן הוּא.

(46) נלמד ממה שנאמר למעלה בהלכה ד. (47) כלומר, לקנות ולמכור שם חסוריה. וראה סמ"ע שם ס"ק נו. (48) היינו, לקנות פירות ולהביא לכאן על-מנת למכרם. (49) כלומר, לשאת ולתת בכסף זה בתנות זו. (50) אבל המקבל יכול לחזור בו, שהרי הוא כפועל, ראה פ"ט מהלכות שכירות הלכה יד. (51) כלומר, לאחר שנשא ונתן שם. (52) בכ"י תימן: שיקנה. (53) כלומר, עד שישא ויתן בתנות. ואם יש שם דברים שיש זמן ידוע למכירתם - עד שיגיע הזמן (רדב"ז).

רש"י 'ותוספות' שם. (30) שזהו ביטול השותפות. (31) שם במסקנא, שכל שותף יכול לטעון, כי הוא רוצה להמשיך בשותפות בכל הכסף, הקרן והרווח יחד, עד הזמן הקצוב, בטענה כי מולם של שנים עדיף יותר להביא ברכה. (32) כן נראה שם לא: מתוך פסק דינו של רבה בר רב הונא, על רקע העובדא של איטור ורב ספרא, ושם סט. מדברי רב פפא על רקע העובדא של שני הכותים. (33) וראה להלן פ"ה הלכה ט, כשחולק שלא לדעת חבירו. (34) ראה בפ"א מהלכות שכנים הלכה ד. (35) בבא-מציעא ז: ח. שטלית מוזהבת שאינה בכדי חלוקה, ובהמה טמאה שאם יחלוקה תיפסד - מוכרים אותה ומתחלקים בדמיה. (36) המדובר כשאין כאן טענת "גוד או אגוד", כלומר: קנה או אקנה (ראה בהל' שכנים שם ה"ב), אבל אם טוען "גוד או אגוד" - אין מוכרים אותה לאחר (ש"ך סימן קעו, ס"ק כט). (37) גיטין לא: כרייתא של רבי יהודה, וכפי פירושו של רבי שם. וראה בר"ח 'ותוספות' שם ד"ה לשותפים. (38) קרי: חובות אצל אחרים. (39) כלומר, כל החובות. (40) כלומר, חולקים אף לפני שגבו כל החובות. וממשיך רבינו לפרש איך חולקין? - וכשפרעו החובות וכו'. (41) כלומר, לאחר פרעון כל חוב - חולקים, ומכאן שאין חולקים בשטרות, באופן שכל אחד יגבה חלקו - לפי שיכול לומר לו: כוחם של שנים, עדיף לגבות החוב (רדב"ז, ועיין ב"טור' סימן קעו בשם הרא"ש). (42) כגון שלוו שניהם סכום כסף באופן שעל כל אחד חלה חובת תשלום על מחצית הסכום בלבד. והמדובר כשפירשו בשטר שאינם אחראים זה לזה (ראה בפכ"ה מהלכות מלוה ולוה הלכה ט, וברדב"ז וכסף-משנה כאן) ואינם ערבים זה לזה. (43) יכול אחד להכריח את השני לפרק את השותפות, והוא ישלם את חלק החיוב שהוא חייב בו. ואין השני יכול

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ו'י"ב ניסן תשע"ז

יום ראשון ו' ניסן ה'תשע"ז

מצות עשה סו.

מצות לא תעשה קמז. מצות עשה סז.

מצות לא תעשה קב. קג. קלח.

- 20 הַמְצִיחַ הַקַּמ"ז — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְאֲכֹל בֶּשֶׂר
- 21 קִדְשִׁים קָלִים קִדְשֵׁי דְמַיִם, וְהוּא אָמְרוּ: "לֹא-תוּכַל
- 22 לְאָכַל בְּשִׁעְרֵךְ וְגו' וְנִדְבַתִּיךְ" (דברים יב, יז), כְּאֵלוֹ אָמַר:
- 23 לֹא תוּכַל לְאָכַל נִדְבַתִּיךְ. וְכֹא בַּקְבֵּלָה (ספרי פרשת ראה
- 24 שם): לֹא כֹא הַפְּתוּב אֶלָּא לְאוֹכַל תּוֹדָה וּשְׁלָמִים לִפְנֵי
- 25 זְרִיקַת דְּמַיִם שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּלֹא-תַעֲשֶׂה, וְגַם זֶה לֹקֵה.
- 26 הַמְצִיחַ הַס"ז — הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ שִׁיחַא מַעֲשֶׂה
- 27 הַמְנַחֵה בְּאֶפֶן הַנִּזְכָּר בְּכָל-סוּג וְסוּג מִקֵּן, וְהוּא אָמְרוּ:
- 28 "וְנִפְשׁ כִּי-תִקְרִיב קִרְבֵּן מִנְחָה לַיהוָה וְגו'; וְאִם-מִנְחָה
- 29 עַל-הַמִּנְחָת קִרְבָּנְךָ וְגו'; וְאִם-מִנְחַת מִרְחֶשֶׁת" (שם ב, א.
- 30 ה, ז). וְאָמַר לְהַשְׁלֵמַת הַמַּעֲשֶׂה: "וְזֹאת תּוֹרַת הַמְנַחֵה
- 31 וְגו'" (ויקרא ה, ז). וְדִינֵי מִצְוָה זוֹ עַל חֲלָקֵיהֶם הַרְבִּים
- 32 מִבְּאֵרִים בַּמִּסְכָּתָה הַמִּיחַדָּת לְכָר, כְּלוּמַר: מִסְכַּת מִנְחוֹת.
- 33 הַמְצִיחַ הַק"ב — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְתֵּן שְׂמֹן זֵית
- 34 בְּמִנְחַת חוּטָא, וְהוּא אָמְרוּ וְתַעֲשֶׂה: "לֹא-יֵשִׁים עֲלֶיהָ
- 35 שְׂמֹן" (שם ה, יא). וְמִי שֶׁנּוֹתֵן עֲלֶיהָ שְׂמֹן — לֹקֵה.
- 36 הַמְצִיחַ הַק"ג — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְהַקְרִיב מִנְחַת

- 7 הַמְצִיחַ הַס"ו — הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ שִׁיחַא מַעֲשֶׂה זִבַח
- 8 הַשְּׁלָמִים בְּאֶפֶן הַנִּזְכָּר בְּאֶמְרוֹ: "וְאִם-זִבַּח שְׁלָמִים קִרְבָּנְךָ
- 9 וְגו'" (ויקרא ג, א). וְאָמַר עוֹד לְהַשְׁלֵמַת הַמַּעֲשֶׂה: "וְזֹאת
- 10 תּוֹרַת זִבַּח הַשְּׁלָמִים וְגו' אִם עַל-תּוֹדָה יִקְרִיבוּ" (שם ז,
- 11 יא-יב). אַרְבַּעַת הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה — כְּלוּמַר: מַעֲשֶׂה הַעוֹלָה
- 12 וְהַחֲטָאת וְהָאֵשֶׁם וְהַשְּׁלָמִים — הֵם כְּלִי-מַעֲשֵׂי הַקִּרְבָּנוֹת,
- 13 לְפִי שֶׁכָּל-קִרְבֵּן בְּהֵמָה שֶׁמִּקְרִיב הֵיחִיד אוֹ הַצִּבּוֹר אֵינּוּ
- 14 אֶלָּא אֶחָד מֵאַרְבַּעַת הַסּוּגִים הָאֵלֶּה, חוּץ מִן-הָאֵשֶׁם שֶׁהוּא
- 15 לְעוֹלָם קִרְבֵּן יְחִיד, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוּ בְּפָה פְּעָמִים. וּמִסְכַּת
- 16 זְבָחִים כּוֹלֵלֶת גַּם דִּינֵי אַרְבַּע מִצְוֹת אֵלוֹ וְהַנִּסְפָּח אֲלֵיהֶן מִן
- 17 הַדּוּמָה לְהֵן, דְּכָרִים שֶׁחֻבָּה לְעִשׂוֹתָם (ועשייתן מעעבת),
- 18 וְדְכָרִים שֶׁחֻבָּים עֲלֵיהֶם (שאסור לעשותן), וְדְכָרִים שֶׁאִם
- 19 עֲשֶׂה פֶּסֶל (את הקרבן), וְהִנְעֲשֶׂה כְּתָקָנוּ.

41 לְהֵבִיא כָּל־קֶרֶבֶן הַמִּטָּל עֲלֶיךָ. וּלְשׁוֹן סִפְרֵי (פרשת ראה):
 42 "וּבָאֵת שָׁמָּה, וְהִבַּאתֶם שָׁמָּה — לְמָה נֶאֱמַר? לְקַבְּעַם
 43 חוֹבָה שְׂיָבִיאוּ בְּרִגְלֵי הָרֵאשׁוֹן שֶׁפָּגַע בוֹ". וְשֵׁם נֶאֱמַר:
 44 "אֵינּוּ עוֹבֵר עָלָיו מִשּׁוֹם 'כַּל תִּאָּחֵר' עַד שְׂעִיבְרוּ עָלָיו
 45 רִגְלֵי שְׁנֵה כְּלֵה", כְּלוּמַר: אִם עָבְרוּ עָלָיו שְׁלֹשָׁה רִגְלִים
 46 וְלֹא הִבִּיא, אִזֹּה עוֹבֵר עַל לֹא; אָבָל אִם עָבַר עָלָיו
 47 רִגְלֵי אֶחָד — הֲרֵי זֶה עָבַר עַל עֲשֵׂה בְּלִבְדּוֹ. וּבִגְמָרָא רֵאשׁ
 48 הַשְּׁנָה (ו): אָמַר רַבָּא: בִּינָן שְׂעִיבְרוּ עָלָיו רִגְלֵי אֶחָד עוֹבֵר
 49 בְּעֲשֵׂה. וְאָמְרוּ בְּתַלְמוּד (שם צ): "מֵאֵי טְעָמִיה דְּרַבִּי
 50 מֵאִיר? (הַאוּמֵר: 'בֵּינָן שֶׁעָבַר עָלָיו רִגְלֵי אֶחָד עוֹבֵר ב'בַּל
 51 תֵּאָחֵר') דְּכִתְיִב: וּבָאֵת שָׁמָּה וְהִבַּאתֶם שָׁמָּה (וּכְאִילוּ אָמַר
 52 הַכְּתוּב): — כִּי אָתִית (כְּשֶׁהֲנִי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ) אֵיִתִּי (הַבֵּא
 53 הַקְּרִבּוֹת). וְרַבִּנָּן אָמְרִי: לְעֲשֵׂה הוּא דֹּאֲתָא, הִנֵּה נִתְבָּאָר
 54 לְךָ, שְׂזָה שְׁנֶאֱמַר "וְהִבַּאתֶם שָׁמָּה" — מִצְוֹת עֲשֵׂה,
 55 וְהוּא: שְׂיָבִיאוּ כָּל־הַחוֹבוֹת לְה' הַמִּטָּלוֹת עָלָיו. וְיֵצֵא יְדֵי
 56 חוֹבָתוֹ בְּכַל־רִגְלֵי, בֵּין שֶׁאֵלָה הֵם מִמִּינֵי הַקְּרִבּוֹת וּבֵין
 57 שֶׁהֵם דָּמִים (הַאוּמֵר "דָּמֵי עֲלֵי") וְעֲרֻכִים (הַאוּמֵר "עֲרֻכֵי עֲלֵי")
 58 וְחֲרָמִים (הַאוּמֵר עַל מִמּוֹן שְׁהוּא "חֲרָם") וְהִקְדָּשׁוֹת וְלִקְט
 59 וְשִׁקְתָּהּ וּפְאָה (אִם עָבַר וּלְקַח). וּמִצְוֹת עֲשֵׂה הֵיא לְצֵאת
 60 יְדֵי הַחוֹבוֹת הַלְלוּ בְּרִגְלֵי רֵאשׁוֹן שֶׁפָּגַע בוֹ, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר
 61 בְּגְמָרָא רֵאשׁ הַשְּׁנָה.

62 הַמִּצְוָה הַקְּנִי"ה — הַאֲזַנְהָה שֶׁהֲזַנְהוּ מִלְּאַחַר אֶת־
 63 הַנְּדָרִים וְהַנְּדָבוֹת וּשְׂאָר הַקְּרִבּוֹת שֶׁאֵנּוּ חֲזִבִים בְּהֵם,
 64 וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלָה: "כִּי־תִדְרֵךְ נְדָר לְה' אֲלֵהִידֵךְ לֹא תֵּאָחֵר
 65 לְשִׁלְמוֹ" (שם כג, כב), וְכֵאן בְּקַבְלָה (רֵאשׁ הַשְּׁנָה ד): שְׂאֵינּוּ
 66 עוֹבֵר עַל לֹא זֶה, עַד שְׂעִיבְרוּ עָלָיו שְׁלֹשָׁה רִגְלִים. וְכֵבֵר
 67 נִתְבָּאָרוּ דֵינֵי מִצְוָה זוֹ בְּתַחֲלַת רֵאשׁ הַשְּׁנָה (שם).

יום שלישי ח' ניסן ה'תשע"ז

מצות עשה פד. פה.

מצות לא תעשה צ.

68 הַמִּצְוָה הַפ"ד — הוּא הַצְּוִי שֶׁנֶּצְטוּיֵנוּ לְהַקְרִיב כָּל־
 69 הַקְּרִבּוֹת בְּבֵית הַבְּחִירָה בְּלִבְדּוֹ, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלָה: "וְשֵׁם
 70 תַּעֲשֶׂה כֹל אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶנְךָ" (דברים יב, יד), וְכֵאֲשֶׁר רָצוּ
 71 לְקַיֵּם אֶת־הַאֲזַנְהָה עַל הַקְּרִבָּה בַּחוּץ שֶׁל אֵיזָה קְרִבָּן
 72 שֶׁיִּהְיֶה מִכָּל־הַקְּרִבּוֹת, הִבִּיאוּ רֵאשִׁי מֵאִמְרוּ יְתַעֲלָה: "פֶּן־
 73 תַּעֲלָה עֲלוֹתֶיךָ בְּכַל־מְקוֹם" (שם, יג). אָמְרוּ בְּסִפְרֵי (פרשת
 74 ראה): "אֵינִן לִי אֵלָא עוֹלוֹת, שְׂאָר קִדְשִׁים מִנֵּן? תַּלְמוּד
 75 לוֹמַר: "וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה כֹל אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶנְךָ". וְעִדּוֹן אֵנִי
 76 אוֹמֵר: עוֹלָה בְּעֲשֵׂה וְלֹא־תַעֲשֶׂה, שְׂאָר קִדְשִׁים לֹא יִהְיוּ
 77 אֵלָא בְּעֲשֵׂה? תַּלְמוּד לוֹמַר: וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה וְגו', כְּמוֹ
 78 שְׂאָבָאָר בְּמִקְוֵמוֹ (לֹא תַעֲשֶׂה פט) כְּשֶׁנִּדְבַּר עַל הַלְלוֹ. וְעִנָּן
 79 אָמַרְם "עוֹלָה בְּעֲשֵׂה וְלֹא־תַעֲשֶׂה" הוּא: שֶׁהַמְקָרִיב עוֹלָה
 80 בַּחוּץ עוֹבֵר עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה וּמִצְוֹת לֹא־תַעֲשֶׂה, עַל מִצְוֹת
 81 לֹא־תַעֲשֶׂה שְׁנֶאֱמַר "פֶּן־תַּעֲלָה עֲלוֹתֶיךָ"; וְעַל מִצְוֹת עֲשֵׂה,

1 חוּטָא עִם לְבוֹנָה, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלָה: "וְלֹא־יִתֵּן עָלֶיךָ
 2 לְבוֹנָה" (שם); וּמִי שְׁנִדְּוֹתָן עָלֶיךָ לְבוֹנָה — לוֹקָה. וּלְשׁוֹן
 3 הַמִּשְׁנָה (מִנְחוֹת נט): "וְחִיב עַל הַשְּׂמֹן בְּפָנָי עֲצָמוּ וְעַל
 4 הַלְבוֹנָה בְּפָנָי עֲצָמָה", לְפִי שֶׁהֵם שְׁנֵי לְאוּיִן בְּלֵי סִפְקָ.
 5 וְכֵבֵר נִתְבָּאָרוּ דֵינֵי מִצְוָה זוֹ, כְּלוּמַר: מִנְחַת חוּטָא, בְּפָרְק
 6 ה' מִמְּנַחוֹת (שם).

7 הַמִּצְוָה הַקַּל"ח — הַאֲזַנְהָה שֶׁהֲזַנְהוּ (גַם הַכְּהֻנִים)
 8 מִלְּאָכּוֹל מִנְחַת כֶּהֵן (אִף שְׁאוּכִלִים הַכְּהֻנִים שִׁירֵי מִנְחַת
 9 יִשְׂרָאֵל), וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלָה: "וְכַל־מִנְחַת כֶּהֵן כָּלִיל
 10 תִּהְיֶה לֹא תֵּאָכַל" (שם ו, טז). וְנִכְפַּל הַלְלוֹ בְּחִבְתֵי כֶּהֵן
 11 גְדוֹל שְׁגַם הֵיא מִנְחָה, (וּנְקֵרָאת כֵּךְ לְפִי שְׁנַעֲשִׂית ב'מִחֻבַּת).
 12 וְהַעוֹבֵר עַל זֶה — לוֹקָה. וּלְשׁוֹן סִפְרָא (פרשת צו, שם):
 13 "כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵּאָכַל" — כֹּל שְׁהוּא ב'כָּלִיל תִּהְיֶה",
 14 לְתֵן לֹא־תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ.

יום שני ז' ניסן ה'תשע"ז

מצות לא תעשה קכד. מצות עשה פח.

פג. מצות לא תעשה קנה.

15 הַמִּצְוָה הַקכ"ד — הַאֲזַנְהָה שֶׁהֲזַנְהוּ מִלְּאַפּוֹת שְׁנֵי
 16 מְנַחוֹת (הַנְּשֹׂאָר לֵאחַר הַמִּיּוּצָה) — חֲמֵץ, וְהוּא אָמְרוּ
 17 יְתַעֲלָה: "לֹא תֵּאָפֶה חֲמֵץ חֲלָקֶם נִתְמִי אֲתָה מֵאִשִּׁי" (ויקרא
 18 ו, י), כְּאִלוּ אָמַר שְׁחֲלָקֶם שֶׁהוּא שְׁנֵי הַמְּנַחוֹת לֹא יֵאָפֶה
 19 חֲמֵץ. וּמִי שֶׁאָפֶה אוֹתוֹ חֲמֵץ — חִיב מְלֻקָּת, כְּמוֹ שְׁבִאָרָה
 20 הַמִּשְׁנָה (מִנְחוֹת פֶּרֶק ה' מִשְׁנָה ב), וְאָמְרָה: וְחִיבִין עַל
 21 אִפְיָתָה. וְכֵבֵר נִתְבָּאָרוּ דֵינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפָרְק ה' מִמְּנַחוֹת
 22 (נד).

23 הַמִּצְוָה הַפ"ח — הַצְּוִי שֶׁנֶּצְטוּיֵנוּ הַכְּהֻנִים לֵאֲכַל שְׁנֵי
 24 (הַקּוֹמֵץ מִהַ) מְנַחוֹת, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלָה: "וְהַנּוֹתֵרַת מִמֶּנָּה
 25 יֵאָכְלוּ אֲהֲרֹן וּבָנָיו מִצְוֹת תֵּאָכַל" (שם ו, טז). וּלְשׁוֹן סִפְרָא
 26 (פרשת צו): "מִצְוֹת תֵּאָכַל — מִצְוָה. כִּיֵּצֵא בוֹ: כִּבְמָה
 27 יְבוֹא עָלֶיךָ (דברים כה, ה) — מִצְוָה", כְּלוּמַר: שְׂאֲכִילַת
 28 שְׁנֵי מְנַחוֹת הֵיא כְּמוֹ בֵּיאַת הַכְּבָמָה שֶׁהֵיא מִצְוֹת עֲשֵׂה
 29 לֹא דְבַר שֶׁל רְשׁוֹת בְּלִבְדּוֹ. וְכֵבֵר נִתְבָּאָרוּ דֵינֵי מִצְוָה זוֹ
 30 בְּמִקְוֵמָם בְּמִסְכַּת מְנַחוֹת (עב): וּלְשׁוֹן הַתּוֹרָה הוּא שְׁמִצְוָה
 31 זוֹ מִיַּחְדָּת בְּזָכְרִים, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלָה: "כָּל־זָכָר בְּבָנָי
 32 אֲהֲרֹן יֵאָבְלָנָה" (ויקרא ו, יא).

33 הַמִּצְוָה הַפ"ג — הַצְּוִי שֶׁנֶּצְטוּיֵנוּ לְצֵאת יְדֵי כָּל־
 34 הַקְּרִבּוֹת הַמִּשְׁלִים עָלֵינוּ בְּרִגְלֵי הָרֵאשׁוֹן שְׂעִיבְרוּ עָלֵינוּ
 35 מִשְׁלֹשָׁה רִגְלִים כְּדִי שֶׁלֹּא יִחַלֵּף רִגְלֵי מִשְׁלֹשָׁה רִגְלִים,
 36 אֵלָא־אִם־כֵּן כְּבֵר הַקְּרִיב כָּל־קֶרֶבֶן הַמִּטָּל עָלָיו. וְהוּא
 37 אָמְרוּ יְתַעֲלָה: "לִשְׁכְּנוּ תְּדַרְשׁוּ וּבָאֵת שָׁמָּה וְהִבַּאתֶם שָׁמָּה
 38 עֲלוֹתֵיכֶם" (דברים יב, הו). עִנָּן צוּיֵי זֶה הוּא, שֶׁהוּא
 39 אוֹמֵר: בְּזִמְן שֶׁתְּבוֹא שָׁמָּה — וְהוּא בְּכַל־רִגְלֵי מִשְׁלֹשָׁה
 40 רִגְלִים (שִׁישׁ חוֹבַת רֵאִיִּיה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ) — חִיב אֲתָה

46 עֲשֵׂה עֲנֵשׁ וְהִזְהִיר. יוֹרוּ בְּאִמְרָם "שֵׁם תַּעֲלֶה וְשֵׁם
47 תַּעֲשֶׂה" עַל אֲמָרוֹ יַעֲלֶה: "שֵׁם תַּעֲלֶה עֲלוֹתֶיךָ" (שם, יד)
48 — וְזוֹ הִיא הַהֲקָרְבָה, כְּלוּמֹר: הַהֲקָרְבָה עַל גְּבֵי הָאֵשׁ;
49 וְאָמַר: "שֵׁם תַּעֲשֶׂה כֹל אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶיךָ" (שם) — זֶה
50 כּוֹלֵל הַהֲקָרְבָה וְהַשְׁחִיטָה, לְפִי שֶׁהוּא גַם צִוָּה בַּשְׁחִיטָה.
51 וְדַע שֶׁהַשְׁחִיטָה בַּחוּץ בְּשׂוֹגֵג — חֵיב גַּם הוּא חֲטָאת
52 קְבוּעָה. וּמִמֶּה-שֶׁאֵתָּה צִרְיֶךָ לְדַעַת, שֶׁהַמְקָרִיב קֹדְשִׁים
53 בְּזִמְנֵן הַזֶּה חוּץ לְמָקוֹם הַעֲזָרָה — חֵיב כִּרְת. וּבִפְרוּשׁ
54 אֲמָרוֹ (שם קז): "הַמַּעֲלָה בַּחוּץ בְּזִמְנֵן הַזֶּה רַבִּי יוֹחֲנָן
55 אוֹמֵר: חֵיב". וְכֵן הִלְכָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָאוּי לְקָרֵב, לְפִי
56 שֶׁהַכֹּלל הַנִּכּוֹן אֶצְלָנוּ: מְקָרִיבִין אֶף-עַל-פִּי שְׂאִין בֵּית
57 (מִקְדָּשׁ). וּכְבָר נִתְבָּאֵרוּ גַם דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק י"ג
58 מִזְבְּחִים (שם).

יום רביעי ט' ניסן ה'תשע"ז

מצות לא תעשה פט.

מצות עשה לט. כט.

מצות לא תעשה פא. מצות עשה ל.

59 הַמִּצְוָה הַפ"ט — הַאֲזַהֲרָה שֶׁהַזְהָרָה מִלְּהַקְרִיב שׁוֹם
60 קָרְבָן בַּחוּץ, כְּלוּמֹר: חוּץ לְעֲזָרָה, וְזֶה נִקְרָא: "מַעֲלָה
61 בַּחוּץ", וְהוּא אֲמָרוֹ יַעֲלֶה: "הַשֹּׁמֵר לָךְ פֶּן-תַּעֲלֶה עֲלוֹתֶיךָ
62 בְּכָל-מָקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה" (שם, יג). וּלְשׁוֹן סְפָרִי (פֵּרָשׁת
63 רָאה שׁוֹם): "אִין לִי אֵלָא עֲלוֹת, שְׂאָר קֹדְשִׁים מִזֵּינ?
64 תִּלְמוּד לֹמַר: "וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה כֹל אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶיךָ" (שם,
65 יד). וְעִדּוֹן אֲנִי אוֹמֵר: עוֹלָה בְּעֵשֶׂה וְלֹא-תַעֲשֶׂה, שְׂאָר
66 קֹדְשִׁים לֹא יִהְיוּ אֵלָא בְּעֵשֶׂה — תִּלְמוּד לֹמַר: "וְשֵׁם
67 תַּעֲלֶה עֲלוֹתֶיךָ" (שם). עֲלֶה בְּכֹלֵל (שֵׁל "כֹּל אִשֶׁר .. מִצְוֶיךָ")
68 הַיְתָה, וְלִמָּה יֵצֵאת (וּנִכְתַּבָּה שׁוֹב בַּמְּפֹרָשׁ)? לְהַקְשׁ אֵלֶיךָ:
69 מָה עוֹלָה שֶׁהִיא מִיְחֻדָּת שֶׁהִיא בְּעֵשֶׂה וְלֹא-תַעֲשֶׂה, כִּף כֹּל
70 שֶׁהוּא בְּעֵשֶׂה הִרִי הוּא בְּלֹא-תַעֲשֶׂה. וְאֲנִי אֲבָאָר לָךְ
71 פְּסוּק זֶה — אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא פְּשׁוּט — כִּדִּי שִׁיתְבָּאָר
72 הַעֲנֵן. וְהוּא: שֶׁהַעוֹלָה נֶאֱמַר עֲלֶיךָ פְּסוּק לְהִזְהִיר עַל
73 הַהֲקָרְבָה בַּחוּץ, וְהוּא אֲמָרוֹ יַעֲלֶה: "פֶּן-תַּעֲלֶה עֲלוֹתֶיךָ",
74 וְכֹא פְּסוּק אַחַר לְצוּוֹת: הַהֲקָרִיב אֶת-הַעוֹלָה בְּפָנִים וְהוּא
75 אֲמָרוֹ יַעֲלֶה: "שֵׁם תַּעֲלֶה עֲלוֹתֶיךָ" — זֶה מִצְוֹת עֲשֵׂה
76 שֶׁתְּקָרִיב הַעוֹלָה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה'. אֲבָל שְׂאָר קֹדְשִׁים
77 בָּאוּ בְּעֵשֶׂה בְּלִבָּד, שֶׁיִּקְרְבוּ בְּפָנִים, וְהוּא אֲמָרוֹ: "וְשֵׁם
78 תַּעֲשֶׂה כֹל אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶיךָ": אֵלָא שֶׁמִּמֶּה-שֶׁאֵמַר: "שֵׁם
79 תַּעֲשֶׂה" מִשְׁמַע שֶׁבַחוּץ לֹא-תַעֲשֶׂה — וְכֹלֵל הוּא אֶצְלָנוּ:
80 לֹא הֵבֵא מְכַלֵּל עֲשֵׂה, עֲשֵׂה הוּא. וְזֶהוּ אֲמָרָם כֵּאֵן (בַּסְּפָרִי
81 הַנ"ל): "וְעִדּוֹן אֲנִי אוֹמֵר שְׂאָר קֹדְשִׁים לֹא יִהְיוּ אֵלָא
82 בְּעֵשֶׂה", כְּלוּמֹר שֶׁהִיא הַמְקָרִיב שְׂאָר קֹדְשִׁים בַּחוּץ עוֹבֵר
83 עַל לֹא הֵבֵא מְכַלֵּל עֲשֵׂה בְּלִבָּד — וּלְפִיכֶף אָמַר "וְשֵׁם
84 תַּעֲלֶה עֲלוֹתֶיךָ" כִּדִּי שִׁישַׁג הַהֲקֵשׁ וְיִהְיוּ שְׂאָר קָרְבָנוֹת
85 כְּעוֹלָה: כִּשֵׁם שֶׁמְקָרִיב עוֹלָה בַּחוּץ בְּלֹא-תַעֲשֶׂה, כִּף שְׂאָר

1 שְׂנֵאָמַר: "וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה כֹל אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶיךָ" — וְזֶה לֹא
2 עֲשֵׂה שׁוֹם. וְשְׂאָר קֹדְשִׁים לֹא יִהְיוּ אֵלָא בְּעֵשֶׂה, כְּלוּמֹר:
3 שְׂעֵבֵר עַל מִה-שֶׁאֵמַר לוֹ "וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה כֹל אֲשֶׁר אֲנִי
4 מִצְוֶיךָ" בְּלִבָּד. וְנִתְבָּאָר שֵׁם (בַּסְּפָרִי), שֶׁגַּם שְׂאָר קֹדְשִׁים הֵם
5 בְּלֹא-תַעֲשֶׂה נֹסֵף עַל הַעֲשֵׂה. וּכְבָר נִתְבָּאָר בְּסוּף מִסְכַּת
6 זְבָחִים (קִיטִי): שֶׁכֹּל-הַקֹּדְשִׁים שֶׁהֲקָרִיבִים בַּחוּץ — הִרִי אֱלוֹ
7 בְּעֵשֶׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה וְחִיבִים עֲלֵיהֶם כִּרְת. הִגָּה נִתְבָּאָר מִכֹּל
8 מִה-שֶׁאֵמַרְנוּ, שֶׁזֶה שְׂנֵאָמַר "וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה כֹל אֲשֶׁר אֲנִי
9 מִצְוֶיךָ" — מִצְוֹת עֲשֵׂה גְמוּרָה.

10 הַמִּצְוָה הַפ"ה — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לְהִבִּיא כֹל
11 מִה-שֶׁנִּתְחַיְבָנוּ — חֲטָאת וְעוֹלָה וְאִשָּׁם וְיִשְׁלָמִים —
12 לְבֵית-הַבְּחִירָה, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהֵם בַּחוּצָה לְאֶרֶץ, כְּלוּמֹר:
13 אֶף-עַל-פִּי שֶׁנִּתְחַיְבָנוּ בָהֶם בַּחוּצָה לְאֶרֶץ, הִרִי נִצְטוּיָנוּ
14 לְהִבִּיאֵם לְבֵית הַבְּחִירָה. וְחֻזְקָה לְהַעֲלוֹתָם עַל אֶף רְחוֹק
15 הַדֶּרֶךְ (וְאִינוּ רֹשְׁאֵי לְפִדּוֹתוֹ), וְהוּא אֲמָרוֹ יַעֲלֶה: "רַק
16 קֹדְשִׁיךָ אֲשֶׁר-יִהְיוּ לָךְ וַיִּנְדְרֶיךָ תִּשָּׂא וּבִאתְךָ אֶל-הַמָּקוֹם"
17 (שם, כו). וּלְשׁוֹן סְפָרִי (פֵּרָשׁת רָאה): "רַק קֹדְשִׁיךָ" —
18 אִינוּ מְדַבֵּר אֵלָא בְּקֹדְשֵׁי חוּצָה לְאֶרֶץ, "תִּשָּׂא וּבִאתְךָ" —
19 מִלְּמַד שֶׁחֵיב בְּטוֹפֵל הַבָּאָתוֹ עַד שֶׁיִּבְיָאָנוּ לְבֵית הַבְּחִירָה.
20 וְנִתְבָּאָר שֵׁם, שֶׁזֶה אִינוּ מְדַבֵּר אֵלָא בְּחֲטָאת וְאִשָּׁם וְעוֹלָה
21 וְיִשְׁלָמִים שֶׁנִּתְחַיְבֵים הָאֲדָם.

22 הַמִּצְוָה הַמְּשַׁלְּמָה תַשְׁעִים — הַאֲזַהֲרָה שֶׁהַזְהָרָה
23 מִלְּשַׁחֲוֹט שׁוֹם דְּבָר מִן-הַקֹּדְשִׁים בַּחוּץ, וְזֶה נִקְרָא: "שׁוֹחֲט
24 בַּחוּץ", וּכְשֶׁמִּנּוּ בְּרִישׁ כִּרְתוֹת (פֵּרָק א מִשְׁנֵה א) כֹּל-מִחֻבִּי
25 כִּרְת, מִנּוּ הַשׁוֹחֲט וְהַמַּעֲלָה — שְׁנַיִם. וְזֶה שֶׁהַשְׁחִיטָה בַּחוּץ
26 חֵיב כִּרְת אֶף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא הַעֲלָה (לְמוּבָח — הַקְרִיב), אֵלָא
27 מִשְׁשַׁחַט בְּלִבָּד, הוּא לְשׁוֹן הַתּוֹרָה, וְהוּא אֲמָרוֹ יַעֲלֶה:
28 "אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אוֹ-כֶשֶׁב אוֹ-עִז בַּמִּחֻנָּה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט
29 מִחוּץ לַמִּחֻנָּה וְאֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הִבִּיאוּ לְהַקְרִיב
30 קָרְבָן לַה' דָּם יִחְשַׁב לְאִישׁ הַהוּא דָם שֶׁפָּךְ וְנִכְרַת" (וּיִקְרָא
31 יז, גֵּד). וְהַאֲזַהֲרָה שְׁלוֹ, כְּלוּמֹר: הַאֲזַהֲרָה עַל שְׁחִיטָה
32 קֹדְשִׁים בַּחוּץ אִינֶה בְּפִרוּשׁ, אֲבָל נִלְמַדְתָּ בְּדִין: "לֹא עֲנֵשׁ
33 כִּתּוּב אֵלָא-אִם-כֵּן הַזְהִיר", כִּפִּי הַכֹּלְלִים שֶׁקְּבָעוּ
34 בְּהַקְדָּמוֹת שֶׁהַקְדָּמָנוּ לְמִצְוֹת אֱלוֹ (כֹּלֵל יד). וְזֶה לְשׁוֹן
35 גְּמָרָא זְבָחִים (קו): הַשׁוֹחֲט וְהַמַּעֲלָה בַּחוּץ — חֵיב עַל
36 הַשְׁחִיטָה וְחֵיב עַל הַהַעֲלָאָה. בְּשִׁלְמָא 'הַעֲלָאָה' כִּתּוּב
37 עֲנֵשׁ וְכִתּוּב אֲזַהֲרָה; עֲנֵשׁ — וְאֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא
38 יִבְאֵנוּ וְנִכְרַת" (שם); אֲזַהֲרָה — "הַשֹּׁמֵר לָךְ פֶּן-תַּעֲלֶה
39 עֲלוֹתֶיךָ". (דְּבָרִים יב, יג) וְכִדְרַבִּי אֲבִין, דְּאָמַר רַבִּי אֲבִין אָמַר
40 רַב לֵיא: כֹּל-מָקוֹם שְׂנֵאָמַר: "הַשֹּׁמֵר", "פֶּן" וְ"אֵל" —
41 אִינוּ אֵלָא מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה; אֵלָא שְׁחִיטָה בְּשִׁלְמָא עֲנֵשׁ
42 כִּתּוּב: "וְאֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הִבִּיאוּ וְנִכְרַת", אֵלָא
43 אֲזַהֲרָה מִנָּא לָן? וְאַחַר מִשָּׂא וּמִתָּן מְרַבָּה הַחֲלֵט הַדְּבָר
44 בְּלְשׁוֹן זֶה, אֲמָרוֹ (נִאמַר בַּפְּסוּק): "שֵׁם תַּעֲלֶה וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה"
45 — מְקִישׁ עֲלֶיךָ לַעֲשִׂיָה: מָה עֲלֶיךָ עֲנֵשׁ וְהַזְהִיר, אֶף

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – יום חמישי-שישי י"א ניסן

רטו

מתוך מהדורת חזק

41 הקטרת בכל-יום פעמים על מזבח הזהב, והוא אמרו
42 תעלה: "והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר
43 בהיטיבו את-הנרות יקטירנה ובהעלת אהרן את-הנרות בין
44 הערבים יקטירנה" (שמות ל, דח). וכבר נתבאר דיני
45 קטרת זו ועשייתה ותאור ההקטרה בה בכל-יום בריש
46 כריתות (ו). ובמקומות במסכת תמיד (פרק ג משנה ח ועוד).

47 המצוה הכ"ה — הצווי ששצטוויי הכהנים להקליק
48 הנרות (המנורה) תמיד לפני ה', והוא אמרו תעלה:
49 "באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על-העדת יערף אתו
50 אהרן ובניו" (שם כו, כא) — וזהו מצות הטבת הנרות.
51 וכבר נתבאר כל-דיני מצוה זו בפרק ח' ממנחות (פו).
52 ובפרק א' מיומא (יד) ובמקומות במסכת תמיד.

53 המצוה המשלימה ארבעים — הצווי ששצטוויי
54 שיקריב כהן גדול בכל-יום תמיד, מנחה בבקר ובין
55 הערבים, והיא הנקראת: חבתי כהן גדול (כי נעשית
56 במחבת), ונקראת גם: מנחת כהן משיח. והוא אמרו
57 תעלה: "זה קרבן אהרן ובניו אשר-יקריבו לה'" (ויקרא ו,
58 ג). וכבר נתבאר דיני מצוה זו ומתי קרבה ואיך קרבה
59 בפרק ו' (עד: ובפרק ט' (פו): ממנחות ובמקומות ביומא
60 (לד). ותמיד.

61 המצוה המ"א — הצווי ששצטוויי להקריב קרבן
62 בכל-יום-שבת נוסף על תמיד של כל-יום — וזהו מוסף
63 שבת. והוא אמרו תעלה: "וביום השבת שגיי-כבשים"
64 (במדבר כה, ט). וכבר נתבאר סדר הקרבתו בפרק ב'
65 מיומא (כו) ובתמיד.

66 המצוה הכ"ז — הצווי ששצטוויי לשים לחם הפנים
67 (שתיים עשרה חלות "שיש להם פנים") לפני ה' תמיד, והוא
68 אמרו תעלה: "ונתת על-השולחן לחם פנים לפני תמיד"
69 (שמות כה, ל). וכבר ידעת לשון התורה בנתינת לחם חדש
70 כל-שבת, ושיהא עמו לבונה, ושיאכלו הכהנים מה-
71 ששעשה בשבת הקודמת. וכבר נתבאר דיני מצוה זו
72 בפרק י"א ממנחות (צד).

73 המצוה המ"ב — הצווי ששצטוויי להקריב קרבן
74 בכל-ראש-חדש נוסף על תמיד של כל-יום — וזהו
75 מוסף ראש-חדש. והוא אמרו תעלה: "ובראשי חדשיכם
76 וגו'" (במדבר כה, יא).

1 קרבת בלא-תעשה. והעובר על לאו זה במזיד — עגוש
2 כרת; ובשוגג — תיב חטאת קבועה. ולשון הכרת
3 בפרשת אחרי מות אהר במעלה בחוץ: "אשר-יעלה עלה
4 או-זבח ואל-פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אתו לה'
5 ונכרת האיש ההוא מעמיו" (ויקרא יז, ח-ט). ובספרא:
6 "ונכרת מעמיו" — עגוש שמענו, אזהרה מנין? תלמוד
7 לומר: "השמר לך פן-תעלה עלתיד". ולשון גמרא
8 זכחים (קו): "העלאה, כתיב עגוש וכתוב אזהרה; עגוש
9 — כתיב: "ואל-פתח אהל מועד וגו' ונכרת"; אזהרה
10 — דכתיב: "השמר לך פן-תעלה עלתיד". וכבר נתבאר
11 דיני מצוה זו בפרק י"ג מזכחים (שם).

12 המצוה הל"ט — הצווי ששצטוויי להקריב במקדש
13 שני כבשים בכל-יום, ואלה נקראים "תמידין", והוא
14 אמרו תעלה: "שנים ליום עלה תמיד" (במדבר כה, ג).
15 וכבר נתבאר דיני מצוה זו וסדר הקרבתם ועשייתם:
16 בפרק ב' מיומא (כו) ובמסכת תמיד.

17 המצוה הכ"ט — הצווי ששצטוויי להכעיר אש על
18 המזבח בכל-יום תמיד, והוא אמרו: "אש תמיד תוקד
19 על-המזבח לא תכבה" (ויקרא ו, ו) — וזה לא יתכן אלא
20 במה שצוה להתמיד ולשים את-העצים בכל-בקר ובין
21 הערבים, כמו שנתבאר בפרק ב' מיומא (כו) ובמסכת
22 תמיד (פרק ב). ובפרוש אמרו (יומא כא): "אף-על-פי
23 שהאש יורדת מן-השמים, מצוה להביא מן-ההדיוט".
24 וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ד' מפפורים (שם כה).
25 ובפרק ב' מתמיד, רצוני לומר מצות מערכות האש
26 הנעשית בכל-יום במזבח.

27 המצוה הפ"א — האזהרה שהזהרנו מלכבות אש
28 המזבח, והוא אמרו תעלה: "אש תמיד תוקד על-
29 המזבח לא תכבה" (שם). ובספרא (פרשת צו): "לא תכבה
30 — מלמד שכל-המכבה עובר בלא-תעשה"; וכל-העובר
31 על לאו זה וכבה אפלו גחלת אחת מגחלי המזבח —
32 לוקה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק י' מזכחים
33 (צא).

34 המצוה המשלימה שלשים — הצווי ששצטוויי
35 הכהנים להסיר את-הדשן (האפר) בכל-יום מעל גבי
36 המזבח וזהו שקוראים: "תרימת הדשן", והוא אמרו
37 תעלה: "ולבש הפהן מדה בד ומכנסי-בד וגו' והרים
38 את-הדשן" (שם, ג). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בכמה
39 מקומות במסכת תמיד (פרק א משנה ד) וכפורים (כ).

יום שישי י"א ניסן ה'תשע"ז

מצות עשה מג. מד.

מה. מו. מז. מת. נ. נא.

77 המצוה המ"ג — הצווי ששצטוויי להקריב קרבן
78 נוסף על התמיד בכל-שבת ימי הפסח — וזהו מוסף

יום חמישי י' ניסן ה'תשע"ז

מצות עשה כח. כה. מ. מא.

כז. מב.

40 המצוה הכ"ח — הצווי ששצטוויי הכהנים לתן את-

44 להקריב קרבן נוסף בימי חג הסוכות, והוא אמרו יתעלה: 44
 45 "והקרבתם עלה אשה ריח ניחח לה" (שם, יג), וזהו 45
 46 מוסף הקה.

47 המצוה הנ"א — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן 47
 48 נוסף ביום השמיני של חג הסוכות, וזהו מוסף שמיני 48
 49 עצרת. ומה שחייב אותנו למנות מוסף זה בפני עצמו, 49
 50 נבדל מכל ימי סוכות, הוא שהקלל אצלנו: שמיני עצרת 50
 51 רגל בפני עצמו. ובפרוש אמרו (סוכה מח), שהוא "רגל 51
 52 בפני עצמו, קרבן (מוסף) בפני עצמו". הנה זו ראיה 52
 53 שרקבנו חלוק. וזה פשוט בתכלית הפשטות.

יום שבת קודש י"ב ניסן ה'תשע"ז
מצות עשה קסא.
מצות לא תעשה קמ.

54 המצוה הקס"א — הצווי שנוצטוינו בספירת העמר, 54
 55 והוא אמרו יתעלה: "ויספרתם לכם ממחרת השבת" (ויקרא 55
 56 כג, טו). דע, שכמו שחייב בית דין לספור שני יובל, שנה 56
 57 שנה ושמיטה שמיטה, כמו שבארנו לעיל (מצות עשה קמ), 57
 58 כך חייב כל אחד ואחד מאתנו לספור ימי העמר, יום יום 58
 59 ושבע שבע, שהרי אמר: "תספרו חמשים יום" (שם, טז), 59
 60 ואמר: "שבעה שבעת תספר-לך" (דברים טז, ט), כשם 60
 61 שמנין השנים והשמיטים מצוה אחת, כמו שבארנו, כך 61
 62 ספירת העמר מצוה אחת, וכך מנה אותה כל מי שקרמני 62
 63 — כמצוה אחת, ונכון הוא מה שעשו בזה. ואל יטעך 63
 64 אמרם (ראש השנה ה, חגיגה יז: מנחות טו): "מצוה לממני 64
 65 (למנות) יומי ומצוה לממני שבעי" עד שתחשוב שהן שתי 65
 66 מצוות — לפי שכל חלק וחלק מחלקי איזו מצוה שיש לה 66
 67 חלקים, מצוה לעשות אותו החלק ממנה. אבל היו נעשות 67
 68 שתי מצוות אלו אמרו (חול' בגמרא): מנין הימים מצוה, 68
 69 ומנין השבועות מצוה. וזה דבר שלא יצלם ממי שמדקדק 69
 70 בדברים, שהרי אם תאמר: חובה לעשות כך וכך, אין לשון 70
 71 זה מחייב שתהא אותה הפעלה מצוה בפני עצמה. וראיה 71
 72 ברורה על זה (ששתי הספירות נכללים במצוה אחת), זה שאנו 72
 73 מונים גם את השבועות בכל לילה באמרנו, שהם כך וכך 73
 74 שבועות וכך וכך ימים, ואלו היו השבועות מצוה בפני 74
 75 עצמה, לא היו מתקנים מנינם אלא בלילי השבועות בלבד, 75
 76 ואז היו להן שתי ברכות: "אשר קדשנו במצותיו וצונו על 76
 77 ספירת ימי העמר" ו"על ספירת שבועי העמר", ואין הדבר 77
 78 כן, אלא המצוה היא ספירת העמר — ימי ושבעי, כמו 78
 79 שצוה. ואין הנשים חייבות במצוה זו.

80 המצוה המשלימה מאה וארבעים — האזהרה 80
 81 שהזהרנו מלאכול פסולי המקדשין שאסור לאכלם, והוא 81
 82 שיהיה מום שעשינוהו בהם בכונה, כמו שנתבאר 82
 83 במסכת בכורות (לה), או שנפסל אותו הקרבן אחר

1 חג המצות. והוא אמרו יתעלה: "שבעת ימים תקריבו 1
 2 אשה לה" (ויקרא כג, לו).

3 המצוה המ"ד — היא מנחת העמר (שם מדה — וכך 3
 4 היתה מדת מנחה זו), והיא המצוה שנוצטוינו להקריב 4
 5 מנחת שעורים ביום ט"ז בניסן, ונקריב עמה כבש 5
 6 בן-שנתו לעולה. והוא אמרו יתעלה: "והבאתם את-עמר 6
 7 ראשית קצירכם אל-הכהן (שם, י). ומנחה זו היא 7
 8 הנקראת: "מנחת כפורים", ועליה תרמו באמרו יתעלה: 8
 9 "ואם תקריב מנחת כפורים לה' אביב קלוי באש גרש 9
 10 ברמל" (שם ב, יד). ולשון המכלתא (פרשת יתרו): "כל-אם 10
 11 ואם שבתורה — רשות, חוץ משלשה שהן חובה, ואחד 11
 12 מהם הוא: ואם תקריב מנחת כפורים". אמרו: "חובה. 12
 13 אמה אומר חובה, או אינו אלא רשות? תלמוד לומר: 13
 14 תקריב את מנחת כפוריך — חובה ולא רשות". וכבר 14
 15 נתבאר דיני מצוה זו כלם בשלמות פסקי' מ'מנחות.

16 המצוה המ"ה — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן 16
 17 מוסף גם ביום חמשים מיום הקרבת העמר שהוא יום ט"ז 17
 18 בניסן, וזהו מוסף עצרת (חג השבועות), והוא הנזכר בספר 18
 19 "במדבר-סיני". והוא אמרו: "וביום הכפורים בהקריבכם 19
 20 מנחה חדשה לה' וגו' והקרבתם עולה לריח ניחח" 20
 21 (במדבר כח, כ"ב).

22 המצוה המ"ו — הצווי שנוצטוינו להביא שתי להם 22
 23 חמץ למקדש עם הקרבנות הכתובים שהם באים בגלל 23
 24 הלהם ביום עצרת הקבוע (ביום החמישים לעומר), 24
 25 ולהקריב הקרבנות כמו שפרש הכתוב בויקרא (כג, 25
 26 יח-ט). ואוכלים הכתנים שתי הלהם אחר הנפתח עם 26
 27 כבשי שלמים. והוא אמרו יתעלה: "ממושבתכם תביאו 27
 28 לחם תנופה שתיים שני עשרנים" (ויקרא כג, יז). וכבר 28
 29 נתבאר בפסק ד' ממנחות (מח): שרקבן זה הבא בגלל 29
 30 הלהם חלוק ממוסף היום ושנה זולת (קרוב שונה מזה). 30
 31 וכבר בארנו את-זה באור מספיק במסכת מנחות (פרק ד 31
 32 משנה ב), וכל-דיני מצוה זו כבר נתבאר בפסק ד' ופסק 32
 33 ה' ופסק ח' (ט) ופסק י"א ממנחות.

34 המצוה המ"ז — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן 34
 35 נוסף (על התמידין ועל מוסף ר"ח —) ביום א' בתשרי, והוא 35
 36 מוסף ראש השנה. והוא אמרו יתעלה: "ובחדש השביעי 36
 37 באחד לחדש וגו' ועשיתם עלה לריח ניחח לה" (במדבר 37
 38 כט, א-ב).

39 המצוה המ"ח — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן 39
 40 נוסף ביום העשירי בתשרי, והוא אמרו יתעלה: 40
 41 "ובעשור לחדש השביעי וגו' והקרבתם עלה לה' ריח 41
 42 ניחח" (שם, דח).

43 המצוה המשלימה חמשים — הצווי שנוצטוינו

מתוך מהדורת חזק

- 1 שְׁחִיטתו בְּדֶרֶךְ מִדְּרָכֵי הַפְּסוּל הַמוֹנְעִים אֲכִילתו, וְהוּא
 2 שְׁנֶאֱמַר: "לֹא תֹאכַל כָּל-תּוֹעֵבָה" (שם יד, ג). וְלִשׁוֹן סְפָרִי
 3 (פִּרְשֵׁת רֵאשִׁית): "לֹא תֹאכַל כָּל-תּוֹעֵבָה" בְּפִסּוּלֵי
 4 הַמִּקְדָּשִׁין הַקְּתוּבִים מְדַבֵּר. וְשֵׁם אֲמָרוֹ: "רִבִּי אֶלְיָעֶזֶר
 5 בֶּן-יַעֲקֹב אֹמֵר: מִנֵּיין לְצוּרִים (חֹתֶךְ) בְּאֵזֶן הַבְּכוֹר וְאֹכַל
 6 מִמֶּנּוּ שְׁעוֹבֵר בְּלֹא-תַעֲשֶׂה? תִּלְמוּד לֹאמַר: "לֹא תֹאכַל
 7 כָּל-תּוֹעֵבָה"; וּמִי שְׂאֹכַל לֹקֶה. וּבְכָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה
 8 זֹאת בְּמִסְכַּת בְּכוֹרוֹת.

אגרות קודש

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשל"ג
 ברוקלין, נ.י.

כבוד הווי"ח אי"א נו"נ בחור מעם ומורם מעם ודורש טוב לעמו
 בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות מו"ה שניאור זלמן שליט"א

שלום וברכה!

לקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי
 לחג כשר ושמח ולחירות אמיתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח - מכל דבר המעכב עבודת ה'
 בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו תורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל
 היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

בהוקרה ובכבוד ובברכת החג

מ. שניאורסאהן

ז"ע נתקבל מכו' ות"ח וכו'. אבל ביחד עם זה - תמהתי (תמהון - מהול בצער) על ה"רוח"
 שבו ושבעוד דיבוריו לאחרונה וכו',

שטעמו כנראה - שכיון שבעוד שבעות אחדים מסתיימת תקופת תפקיד כ' דעתה, הרי כבר
 עתה צ"ל ניכר זה וכו' -

ונוסף על שאין זה נכון וטוב, הרי לאחר בקשת סליחה רבה - כיון שודאי מטרתו שיהי משאו
 ומתנו וכו' באמונה - ועפ"ז הרי כל יום ויום מלוא אחריות תפקידו עליו - כביום הראשון שלפני עשור
 השנים, וביחד עם זה - מלוא נתינת הכח למלאות התפקיד, וביחד עם זה - מלוא הזכות שבמילוי
 התפקיד.

ולכן אין כל מקום כלל למצב רוח כהנ"ל וכיו"ב. ויש להאריך כהנה וכהנה - אבל ודאי שאין
 כ' זקוק לכך כלל. וגם חוששני לסגנון "מגידי מוסר", ולכן אסתפק בסיום שלהם והעיקר - בסיום
 תקופת הגלות ב"ב:

ובא לציון גואל ונאמר אמן,

ויקויים היעוד: כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

ישעיה פרק מ טו-כג

טו הן גוים כמר מדלי וכשחק מאזנים נחשבו הן איים פדק יטול: טו ולבנון אין די בער וחיתו אין די עולח: (פ) ז כל־הגוים פֿאין נגדו מאפס ותהו נחשבו־לו: יח ואלמי תדמיון אל ומה־דמות תערכו לו: יט הפסל נסך חרש וצורף בזהב ירקענו ורתקות פספ צורף: כ המסכן תרומה עץ לא ירקב יבחר חרש חכם יבקש־לו להכין פסל לא ימוט: (ס) כא הלא תדעו הלא תשמעו הלא הגד מראש לכם הלא הבינתם מוסדות הארץ: כב הישב על־חוג הארץ וישביה פחגבים הנוטה כדק שמים וימתחם פֿאהל לשבת: כג הנותן רוזנים לאין שפטי ארץ פתהו עשה:

רש"י

לו מסכה: נסך חרש. חרש של ברזל נוסכו מברזל או מנחושת ואח"כ הצורף מרקעו בטסי זהב ומצפהו מלמעלה: ורתקות. שלשלאות: (כ) המסוכן תרומה. או אם בא לעשותו של עץ המלומד להבחין בין עץ המתקיים לשאר עצים שלא ירקב מהר יבחר. המסוכן המלומד כמו (במדבר כב) ההסכן הסכנתי. תרומה, הפרשה ברירת העצים: (כא) הלא תדעו. מוסדות הארץ מי יסדה ואותו היה לכם לעבוד: (כב) חוג. ל' מחוגה (לקמן מד) עוגל קומפ"ש בלע"ז: ויושביה. לפניו כחגבים: כדוק. כיריעה טייל"א בלע"ז:

(טו) הן גוים כמר מדלי. העכו"ם הממאנים להכיר את בוראם ואין חשובין לו להעמיד מהם לנביאים לגלות סודו: כמר מדלי. כטיפה מרה המטפטפת משולי הדלי ומשקע טנופת המים ורוקבין העץ, לימוניד"א בלע"ז: וכשחק מאזנים. שהנחושת מעלה עיפוש ומשתחק: כדק. אבק דק: יטול. כאבק הנישא ועולה על ידי רוח כדק אשר ינטל: (טז) אין די בער. על מזבחו: וחיתו. של לבנון, אין די עולה, ד"א ולבנון אין די בער וגו' לכפר על עון האומות: (יז) כאין נגדו. כאין הם בעיניו ואין חשובין לפניו: (יט) נסך.

מצודת ציון

(טו) כמר מדלי. הכלי ששואבים בו מים נקרא דלי וכן ותבאנה ותדלנה (שמות ב) ור"ל שאיבה עם הדלי והטיפה הנופלת מאחורי הדלי היא מרה בעבור עפוש הדלי מאחוריו: וכשחק. מל' שחיקה וטחינה כמו ושחקת ממנה הדק (שם ל): כדק. כאבק דק: יטול. ישליך וכן ויטילו את הכלים (ינה א): (טז) ולבנון. שם יער בא"י: בער. מל' הבערה ומוקד: (יז) מאפס. דבר שאין בו ממש: ותוהו. ענין ריקות: (יח) דמות. מל' דמיון: תערכו. מל' ערך ושווי: (יט) הפסל. כן נקרא הצורה הנעבדת: נסך. ענין התכה וכן אלהי מסכה (שמות לה): חרש. אומן: ירקענו. ענין שטיחה ורדוד כמו כסף מרוקע (ירמיה ט): ורתקות. שלשלאות כמו עשה הרתוק (יחזקאל ט): (כ) המסכן. העני והדל כמו טוב ילד מסכן (קהלת ט): תרומה. הפרשה: ימוט. מל' נטיה וקלקול: (כב) חוג הארץ. כן יקראו השמים והוא מושאל מעיגול הנעשה במחוגה שמעמידים אחד מרגלי המחוגה במקום אחד ובהשני מקיף מסביב ומקום מעמד הרגל נקרא הקודה האמצעית והסיבוב נקרא חוג וכן השמים מקיפים הארץ והם לה לחוג: כדוק. ענין קרום כמו או גבן או דק (ויקרא כא): וימתחם. ענין משיכה ופרישה ובדרז"ל המותח זמורה מאילן לאילן (כלאים פ"ח) ומענין זה אמתחת בנימין (בראשית מד) לפי שהוא נמתח בעת שממלאין אותו: (כג) רוזנים. שרים כמו ורוזנים נוסדו יחד (תהלים ב)

מצודת דוד

(טו) הן גוים. גבורת העכו"ם נחשב למולו כטיפה המרה הנוטף משולי הדלי שהוא דבר מועט מול מימי הדלי: וכשחק מאזנים נחשבו. בעיני המקום חשובים הם כאבק הנשחק מעפוש מאזני נחושת אשר יוצאים ממנה בנפיחה קלה: הן איים. איי הים ישליך כאבק דק וכאומר ואם כן הוא איך יעמדו למולו למחות בידו מלהוציא את ישראל מתוכם: (טז) ולבנון. לפי רוב גדלו אין די בעצי יער הלבנון להבעיר בהם האש על מזבחו ואין די בחיות הלבנון להקריבם עולות לפניו: (יז) כאין. כלא דבר: נחשבו לו. למולו נחשבים כאילו המה מאפס ותוהו: (יח) ואל מי. אל מי מהדברים תדמו את המקום ומהו הדמיון אשר תשו לו וכפל הדבר במ"ש: (יט) הפסל. וכי תדמו לו את הפסל אשר האומן התיכו ממתכת והצורף ירדד עליו את הזהב ממעל והצורף יעשה בו שלשלאות כסף למושכו בהם כי ממקומו לא ימיש: (כ) המסכן. העני מלהפריש מכספו על הפסל כמו העשירים הנה יבחר מבין העצים עץ חזק אשר לא ירקב ויבקש לו חרש חכם להכין לו ממנו פסל חזק שלא ימוט ר"ל שלא יתפרדו חלקיו זה מזה וכאומר אם מהצורך לחזקו לבל יתפרדו חלקיו איך ידמה לעליון: (כא) הלא תדעו. משיקול הדעת תוכלו לדעת מי הוא אדון העולם: הלא תשמעו. מן המורה והמלמד אשר חקר מדעתו: הלא הוגד. מן הקבלה איש מפי איש המקובל אצלו מראש ר"ל מימים קדמונים: הלא הבינתם וכו'. הלא תוכלו להבין יסודות הארץ מה המה וכאומר הלא אין לה יסוד

כי השמים מקיף אותה מסביב ועל מה עומדת אם לא בגזירת המקום: (כב) היושב וכו'. הלא הוא יושב על השמים המסבבים את הארץ ויושבי הארץ המה בעיניו כחגבים ואחז במשל מדרך האדם היושב ממעל שכל מה שמתחת לו נדמה בעיניו לקטן: הנוטה. הלא הוא הנוטה את השמים כאדם הנוטה קרום כל שהוא: וימתחם. פרשם כאוהל להיות מוכן לשבת תחתיו: (כג) הנותן. הוא הנותן רוזנים להיות כאילו אינם: כותרו עשה. עושה אותם להיות כדבר תוהו:

איוב פרק כא י"ט

י שורו עבר ולא יגעל תפלט פרתו ולא תשכל: יא ישלחו כצאן עויליהם יולדיהם ירקדון: יב ישאו בתף וכגור וישמחו לקול עוגב: יג יבלו יכלו בטוב ימיהם וברגע שאול יחתו: יד ויאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו: טו מהשני פרגעבדנו ומהנועיל פי נפגעבו: טז הן לא בידם טובם עצת רשעים רחקה מני: יז כמה גררשעים ידעו ויבא עלימו אידם חבלים יחלק באפו: יח יהיו כתבן לפגירות וכמין גנבתו סופה: יט אלוה יצפן לבניו אונו ישלם אליו וידע:

רש"י

יחתו. כשמגיע יום מותו היה מת לפי שעה בנחת בלא יסורין: יחתו. ירדו ובתרגום נחיתו: (טו) ומה נועיל. מה הנאה יש לנו כי נפגע בו אין אנו צריכין לו אפי' לטיפת גשמים כי אד יעלה מן הארץ (בראשית ב): (טז) הן לא בידם טובם. בתמיה וכי אין כל טובם בידם: ועצת רשעים רחקה מני. איוב היה משבח בעצמו שראה אותם ולא נמנה עמהם: (יז) כמה נר רשעים ידעך. למעלה הוא חוזר למה רשעים יחיו כמה תאריך זמן זה וחזר ומקללם נר רשעים ידעך וגו': חבלים. גורל הראוי להם: (יט) אלוה יצפון לבניו אונו. בתמיה וכי מדה היא שכן זה הרשיע כל ימיו ויהא בשלום וימות בשלום ואונו ורשעו יצפון הקב"ה לבניו ללקות להם: ישלם אליו וידע. שבח הוא להקב"ה שישלם לרשע עצמו גמולו ויבין שהרשיע לעשות:

(י) שורו עבר. את הנקבה: ולא יגעיל. לא יורה בה זרע פסולת שיהא חוזר ונפלט מגופה בלא הריון, כל לשון הגעלה פליטה הוא וכן בלי' משנה מגעילין ברותחין וכן כי שם נגעל מגן גבורים (שמואל ב א) נפלט משיחתו והיה כאילו לא נמשח בשמן שהיו רגילין למשוח מגיני עור כדי שיהא חלק ומחליק את הרומח והחנית המכה בו והוא כמו שרים משחו מגן (ישעי' כא): תפלט פרתו. בעת תלד את וולדה: ולא תשכל. בלא עת: (יא) ישלחו כצאן עויליהם וגו'. בעת לידתו היה הולך ומרקד מיד ואם פוגע במזיק נלחם בו והיתה אומרת לו אמו הבא לי מספריים ואחתוך שערך בהגדת בראשית, לך והדליק לי את הנר בראשית רבה: (יב) ישאו. היו נושאים קול בשיר בתוף וכנור, עוגב אינו אלא ל' שחוק על שם העגבות אשביימנט בלע"ז, כ"ש: (יג) וברגע שאול

מצודת ציון

(י) יגעיל. ענין השלכה אל החוץ וברדז"ל געולי עכו"ם (נודי לז): תפלט. גם הוא ענין הוצאה אל החוץ וברדז"ל פולטת ש"ז (שבת פז) ומעניינו אל יצא פליט מן העיר (מ"ב ט): תשכל. מי שבניו אבודים קרוי שכול כמו כאשר שכלתי שכלתי (בראשית מג): (יא) עויליהם. עולליהם והוא מל' עול ימים (ישעיה סח): ירקדון. יקפצון: (יב) עוגב. שם כלי זמר: (יג) יבלו. ענין זקנה כמו אחרי בלותי (בראשית יח): יחתו. ירדו וכן שמה הנחת (יואל ד): (טו) נפגע. נתפלל ונבקש כמו ואל תפגע בי (ירמיה ז): (יז) ידעך. ענין ניתור וקפיצה כמו דעכו כאשר קוצים (תהלים קיח) ור"ל יוקפץ השלהבת וזה כבויה: אידם. ענין מקרה רע: חבלים. צירים ומכאובים כמו חבלי יולדה (הרשע ג): (יח) וכמוין. היא פסולת התבואה: (יט) אונו. ענין הגול שעשק בכח ואון:

מצודת דוד

(י) שורו עבר. מעבר את נקבתו כי ישליך זרעו בעומק רחמה ולא יפליט כלפי החוץ ופרתו תפלט העובר בזמנו ולא תשכל את הולד להפילו נפל: (יא) ישלחו. שולחים עולליהם לנפשם מבלי אומנים ומגדלים כצאן הזה שאין מי מגדלם ועוסק בתקונם: ירקדון. בקטנותם מצאו כח לרקד כדרך הנערים: (יב) ישאו. היו נושאים ומרימים קול זמר בתוף וכנור והיו שמחים כאשר ישמעו קול עוגב כדרך המתעדת ומתענג: (יג) יבלו. הזקיני ימיהם בטובה וכאשר בא עתם ירדו לקבר ברגע מבלי אריכת המכאוב: (יד) ויאמרו. האנשים ההם אמרו לאל סור עצמך ממנו ולא תצוה לנו מאומה ולא נחפוץ לדעת דרכיך: (טו) מה שדי. בוא את ה' ואמרו מה שדי כי נעבוד לו ומה תועלת יבוא לנו כאשר נתפלל אליו: (טז) הן וגו'. וכי באמת לא היה בידם כל טובם אשר שאלו עיניהם בתמיה: עצת. כאומר אל תחשבו שגם אני

אבחר דרכם כי לא כן הוא כי עצת הרשעים ההם רחקה ממני ולא אחפוץ בה: (יז) כמה. כאומר הנה ראיתי רשעים רבים יבלו בטוב ימיהם ואם ימצאו רשעים מדוכאים כמה הם במספר וכי רבים המה אשר ראינו שיהיה נר רשעים כבויה ר"ל שיבוטל עצתם והצלחתם וכמה הם אשר יבוא עליהם האיד הראוי להם ואשר יחלק להם המקום צירים ומכאובים בחרון אפו: (יח) יהיו כתבן. מוסב על כמה שאמר במקרא שלפניו לומר כמה הם אשר יהיו נדים כתבן לפני רוח ואשר יהיו כמוין שרוח סופה גונבו ממקומו ומנידו אנה ואנה הלא מעטים המה אשר יקבלו הגמולו' האלה ואמר זה להשיב על דברי צופר שאמר מהפלטת פורעניות הרשעים יוכר ההשגחה וישיב הוא לומר והלא מעטים המה אשר יקבלו מכאובות ורובם יבלו בטוב ימיהם: (יט) אלוה יצפון. ואם במה שאלוה מטמין לבניו גמול עון הגול שאנס בכתו, הלא מהראוי היה שאליו בעצמו ישלם גמול הרעה וידע כי יש אלהים שופטים בארץ:

מסכת שבת פרק ארבעה עשר משנה א

ו צבי שנקנס לבית ונעל אהר בפניו – חיב. נעלו שנים – פטורין. לא יכול אהר לנעול ונעלו שנים – חיבין. ורבי שמעון פוטר.

ז ישב האחד על הפתח ולא מלאהו, ישב השני ומלאהו – השני חיב. ישב הראשון על הפתח ומלאהו, ובא השני וישב בצדו, אף על פי שעמד הראשון והלך לו – הראשון חיב והשני פטור. הא למה זה דומה? לנעול את ביתו לשמרו, ונמצא צבי שמור בתוכו.

פ ר ק א ר ב ע ה ע ש ר

א שמונה שרצים האמורים בתורה, הצדן והחובל בהן – חיב. ושאר שקצים ורמשים, החובל בהן – פטור. הצדן לצרף – חיב; שלא לצרף – פטור. היה ועוף שברשותו, הצדן – פטור, והחובל בהן – חיב.

פירוש ברטנורא

ו צבי שנכנס לבית ונעל אהר בפניו, זו היא צידתו: נעלו שנים פטורים. דהו להו שנים שעשאות: לא יכול אהר לנעול. וארחה הוא לנעולו בשנים והרי לכל אחד מלאכה דבלאו איהו לא מתעבדה: ור"ש פוטר. ואין הלכה כר"ש: ז השני חיב. שהוא צד אותו: הא למה זה דומה. מאחר שנעוד ע"י ראשון: לנעול את ביתו לשמרו. ולא לצוד: ונמצא צבי. שהוא נעוד כבר שמור בתוכו, כך זה אף על פי שעמד ראשון אף זה אלא כשומרו לצבי שהיה לו מאתמול. והשני פטור האמור במתניתין, פטור ומותר: ח א שמונה. החולד והעכבר כו'. המנווין בפרשת ויהי ביום השמיני: הצדן חיב. שיש במנין נעוד: והחובל בהן חיב. דיש להן עור והוא לה חבורה שאינה חוורת, וחיב משום מפרק שהיא תולדה דרש. א"נ כיון דיש להן עור נצבע העור ברם הנצור בו וחיב משום צובע: ושאר שקצים ורמשים. כגון תולעים וחלונות ועקרבים, החובל בהם פטור, דאין להם עור: שלא לצרף פטור. דאין במנין נעוד: היה ועוף שברשותו, הצדן פטור. שהרי נצורים

משניות מבוארות – קהתי

הפתח, אף על פי שלאחר שנסתלק הראשון נשאר הצבי ניצוד מחמת השני. או כגון שהיה הצבי קשור, ונעל את הבית, שאף על פי שניטר הצבי, אין אומרת לו שיפתח את ביתו כדי שיצא הצבי, כיון שבשעה שנעל בהיתר נעל; אף זה השני, כיון שבשעה שישב בהיתר ישב, אין מחייבין אותו להסתלק משם לאחר שנסתלק הראשון.

י ו ם ש נ י

ב א ו ר מ ש נ ה א

משנה זו מוסיפה ללמד בענין צידה. כן באה היא ללמד בענין החובל בבעלי חיים בשבת.

שמונה שרצים האמורים בתורה – בפרשת שמיני (ויקרא יא, כט-ל), והם: החולד והעכבר והצב, והאנקה והכח וההטאה, והחומט והתנשמת, הצדן – בשבת, והחובל בהן – או החובל בהן בשבת, חיב – הצדן חיב, לפי שדרך בני אדם לצוד ממנין שרצים אלו בשביל עורותיהם; והחובל בהן חיב, שהואיל ויש להם עור, כשעושה להם חבורה עד שנצור הדם מתחת לעור, הרי נעקר הדם ממקומו, אלא שהעור מעכבו מלצאת, הלכך יש בזה משום נטילת נשמה שבאותו מקום, כי הדם הוא הנפש, והרי זו תולדת החושט (רש"י; תוספות; הר"ן). ויש מבארים הטעם, שהואיל ונצבע העור מחמת הדם שנצור בו הרי זו תולדת החיוב (רש"י; ברטנורא). ויש מפרשים, שהואיל ונעקר הדם ממקומו חיב משום מפרק שהוא תולדת הדש (רמב"ם), ולטעם זה צריך שיצא דם כגורגרת (רמב"ם הל' שבת ז, ז). ושאר שקצים ורמשים – הואיל ואין להם עור, החובל בהן, פטור – שכל זמן שלא יצא מהם דם אין כאן חבלה. ברם, אם יצא מהם דם, אף בשאר שקצים ורמשים חיב משום נטילת נשמה (הר"ן; המאירי; גור"א). ומדברי הרמב"ם (הל' שבת ת, ט) משמע שאפילו יצא מהם דם פטור (עיי' שם מגיד משנה). ולענין צידה: הצדן לצרף – הצדן את השקצים והרמשים בשבת לשם צורך מסויים כגון לרפואה, חיב – משום צידה בשבת, שמוסרי צידה הם, שלא לצרף, פטור – שאין הדרך לצוד אותם (רש"י; ברטנורא). ויש חולקים על טעם זה, שאם כן אפילו צדן לצורך יש לפטרו, אלא הטעם הוא, שמשנתנו היא כרבי שמעון, שמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה, הילכך אפילו דרך בני אדם לצוד אותם, הואיל וצדן שלא לצורך, הריהו פטור (תוספות). יש מפרשים, שהוא הדין בשמונה שרצים שאין הצדן חיב אלא כשצדן לצורך, אלא שאותם שמונה שרצים אין דרכם להזיק, ולפיכך כל צידתם היא לצורך, אבל שאר שקצים ורמשים שדרכם

י ו ם ר א ש ו ן

ב א ו ר מ ש נ ה ו

צבי שנקנס לבית – בשבת מאליו, ונעל אהר בפניו – את הבית, חיב – שבנעילת הבית צד את הצבי. נעלו שנים – בזמן שכל אחד לבדו יכול היה לנעול, פטורין – כמבואר בהוצאה מרשות לרשות (לעיל י, ה), שמלאכה שעשאה שנים, שניהם פטורין, לפי שכל אחד עשה חצי מלאכה בלבד. לא יכול אהר לנעול – את הבית, ונעלו שנים – כגון שהדלת כבדה ורגילים לנעלה בשנים, חיבין – שניהם, שכל אחד עשה כאן מלאכה שלמה, שבלעדיו לא היה הצבי ניצוד. ורבי שמעון פוטר – שלדעת רבי שמעון כל מלאכה שעשאה שנים, אף אם אחד אינו יכול לעשותה לבדה הרי הם פטורים (עיי' לעיל י, ה). ואין הלכה כרבי שמעון.

ב א ו ר מ ש נ ה ז

ישב האחד על הפתח – אם לאחר שנכנס הצבי לבית, ישב האחד על הפתח, ולא מלאהו – ולא מלא בגופו את חלל הפתח, כדי שלא יוכל הצבי לצאת, ואחר כך ישב השני – על יד הראשון ומלאהו – ומלא את החלל הנשאר, השני חיב – שעל ידו ניצוד הצבי. אבל הראשון פטור, שבזמן שישב לא עשה כלום. ישב הראשון על הפתח ומלאהו – ונמצא הצבי ניצוד על ידו, ובא השני וישב בצדו – על ידו; ויש מפרשים מכפנים (עיי' תפארת ישראל); אף על פי שעמד הראשון והלך לו – ונשאר השני במלוא חלל הפתח, הראשון חיב – שבשיבתו בחתילה ניצוד הצבי, והשני פטור – שאף על פי שגורם שלא יוכל הצבי לברוח מכל מקום לא עשה את מלאכת הצידה, הא למה זה דומה? לנעול את ביתו לשמרו – מפני הגנבים, ונמצא צבי – שכבר ניצוד מזמן, שמור בתוכו – ואף כאן מאחר שניצוד הצבי על ידי הראשון, אין השני אלא כשומר על הצבי שכבר ניצוד, ואף לכתחילה מותר לו לשני לשבת על הפתח כל השבת כדי לשמור על הצבי הניצוד שלא יברח; וזה ששינו במשנתנו "השני פטור", היינו פטור ומותר. וכן ההלכה.

הר"ן מפרש את הפסקה שבסוף משנתנו – "הא למה זה דומה לנעול את ביתו לשמור" וכו' – כגון שיש צבי בתוך הבית והדלת מגופה, והוא שמור בכך, ובא זה ונעל עוד במנועל, אף על פי שמוסיף לו שמירה על שמירתו, ואין אנו אומרים, הרי זה כאלו צד אותו, שאלמלא נעל שמה היו הדלתות נפתחות והצבי היה נמלט. כך שני זה מותר לו לישב בצד הראשון, כיון שהראשון מלא את

ב אין עושיין הילמי בשבת, אבל עושה הוא את מי המלח, ומובל בהן פתו, ונותן לתוך התבשיל. אמר רבי יוסי: והלא הוא הילמי, בין מרפה ובין מעט? ואלו הן מי מלח המתירין: נותן שמן בתחלה לתוך הפנים או לתוך המלח.

ג אין אוכלין אֻזְבִּיּוֹן בשבת, לפי שאינו מאכל בריאים, אבל אוכל הוא את יועור, ושותה אבובירועה. פל האכלין אוכל אדם לרפואה, וכל המשקין שותה, חוץ ממי דקלים וכוס עקרים, מפני שהן לירוקה; אבל שותה הוא מי דקלים לצמא, וסך שמן עקרין שלא לרפואה.

פירוש ברטנורא

ועומדים הן: והחובל בהן חייב. ריש להן עור, ואין החובל חייב בכל הני התנינן במתניתין אלא בצריך להם, אבל אם לא חבל אלא להזיק, הא קי"ל כל המקלקלים פטורים:

ב אין עושיין הילמי. מי מלח מרובים שנותנים לתוך ירוקת שכבושין אותן להתקיים: **אבל עושיין**. מי מלח מועטים כדי למבל בהן פתו או לתוך התבשיל: והלא הוא הילמי בין מרובה בין מועט. כלומר אם המרובים אסורים אף המועטים אסורים, דיאמרו מלאכה מרובה אסורה ומלאכה מועטת מותרת, אלא אלו ואלו אסורים מפני שהוא כמעבד ומתקן את האוכל הניתן בתוכו כדי שיתקיים: ואלו הן המותרים. נותן שמן בתוך המים בתחלה, קודם שיתן המלח, או נותן שמן בתחלה ונתן המלח, קודם שיתן את המים והשמן מעכבו שאין המלח מתערב יפה עם המים ומתיש את כחו. אבל לא יתן מים ומלח בתחלה ואחר כך את השמן, דמשעה שנותן מים ומלח יחד הוא נראה כמעבד. ואין הלכה כרבי יוסי:

ג אוזב יוזן. מין אוזב שגדל בין הקוצים וממית התולעים שבמעיים: **שאינו מאכל בריאים**. ומוכחא מלחא דלרפואה אבל ליה, ואסור לאוכלו בשבת גזירה שמא ישחוק סממנים, דהוי תולדה דטוחן; **אבל אוכל הוא את יועור**. הרבה אוכלין אותו כשהן בריאים. ויעור, פול"י בלע"י והוא מכלה התולעים שבכבד: **אבוב רועה**. עץ שגדל יחדיו ואין לו ענפים, וקורין אותו בערבי עזא"ל רע", והוא טוב למי שנוקע על ששתה מים מגולים: **פל האוכלים אוכל אדם לרפואה**. כל דבר שהוא אוכל והבריאים אוכלים אותו, יכול אדם לאוכלו בשבת אף ע"פ שהוא מתכוין לרפואה: חוץ ממי דקלים. הם שני אילנות ממוני הדקלים שהיו בארץ ישראל וביניהם מעין מים, והשותה מהם כוס ראשון מרפה הובל שבמעיו, וכוס שני משלשל, וכוס שלישי מנקה את בני מעים עד

משניות מבוארות – קהתי

יו ם ש ל ו שי

באור משנה ג

משנתנו דנה בענייני רפואה האסורים בשבת. אמנם חולה שיש בו סכנה, ואפילו ספק סכנה, מותר להלל עליו את השבת ולעשות לו את כל צרכיו (יומא ה, ו; רמב"ם ב, א-ג). אבל מי שיש לו מיוחד שאין בו סכנה, גזרו בו חכמים שלא ישמש בתרופות בשבת, מחשש שמא יבוא לידי שחיקת סממנים, שהיא תולדת הטוחן. ברם בחולה שגפול למשכב, יש רעות, שאף על פי שאין בו סכנה, לא גזרו בו חכמים ומותר להשתמש בתרופות בשבת (ביית יוסף, רמב"ן מניד מנחה). משנתנו באה ללמד, שכל דבר המשמש מאכל או משקה לבריאים, מותר לבעל מיוחד לאכלו או לשותו אף כשהוא מתכוון לרפואה, אבל דבר שאינו אלא לרפואה אסור לאכלו או לשותו בשבת.

אין אוכלין אֻזְבִּיּוֹן בשבת – איזוביון הוא מין אוזב המשמש תרופה להמית התולעים שבמעיים, ובאה המשנה ללמד, שאסור לאכלו בשבת, **לפי שאינו מאכל בריאים** – ומוכח הדבר שאוכלו לשם רפואה, וכבר בארנו לעיל (בהקדמה למשנתנו), שאסור להשתמש בתרופות בשבת לרפוי מיוחד שאין בו סכנה, גזירה שמא ישחק סממנים. **אבל אוכל הוא את יועור** – מין צמח מאכל שהוא תרופה למחלת תולעים שבכבד; ומותר לאכלו בשבת, לפי שאף בריאים אוכלים אותו, **ושותה אבובירועה** – מין צמח ששורשם אותו במים, ואלו משמשים תרופה למי ששתה מים מגולים שהורעלו על ידי ארס של נחש (**גמרא**), ומותר לשתות משקה זה בשבת, לפי שגם בריאים רגילים לשתותו. זה הכלל: **פל האכלין** – כל המאכלים, שגם דרך הבריאים לאכלם, **אוכל אדם לרפואה** – מותר לאדם שיש לו מיוחד לאכלם בשבת, אף כשהוא מתכוון לרפואה, ו**כל המשקין** – שגם בריאים שותים אותם, **שותה** – אדם לרפואה, **חוץ ממי דקלים** – מים ממעיין ידוע בארץ ישראל שיצא מבין שני דקלים, ושתייתם היתה מביאה לידי שלשול וניקוי המעיין; ויש גורסים בירושלמי: חוץ ממי דקרים – מים הדוקרים את המרה, ו**כוס עקרים** – משקה העשוי מעקרים (משרשים) של עשבים ובשמים, **מפני שהן לירוקה** – שמי הדקלים ומשקה העיקרים הם תרופה לחולי הירקון (צהבת), וממראה פניהם של חולים אלה הכל מכירים ששותים אותם לרפואה. בגמרא מבואר, ש"כוס עיקרים" היה גורם לעקרות, ומכאן היה מפורסם בשם זה, כדי שבני אדם יזהרו מלשתותו, וישתדלו להשיג תרופה אחרת למחלתם (**יתוספות יום טוב**). **אבל שותה הוא מי דקלים לצמא** – מי שאינו חולה ב"ירוקה" מותר

להזיק פעמים אדם צדן שלא לצורך, והיינו כדי שלא יזיקו, ולפיכך נשנתה חלוקה זו בסיפא, בשאר שקצים ורמשים (הרי"ן). אבל הרמב"ם פוסק לשיטתו (**היל שבת י, כא**): "אחד שמונה שרצים האמורין בתורה ואחד שאר שקצים ורמשים שיש למינן צידה, הצד אחד מכולן בין לצורך בין שלא לצורך או לשחק בהן, חייב, הואיל ונתכוון לצוד וצד, שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה". **תהא ועוף שפירשותו** – של אדם, **הצדן, פטור** – שאין הם מחוסרי צידה, שהרי ניצודים ועומדים הם, ו**החובל בהן, חייב** – שיש להם עור. בכרטנורא מבואר שאין החובל חייב בכל אלו שנישנו במשנתנו אלא כשהוא חובל על מנת להשתמש בהם, כגון לרפואה, אבל אם אינו חובל אלא כדי להזיק, הרי ההלכה היא שכל המקלקלים פטורים.

באור משנה ב

משנתנו דנה במלאכה הרומה ל"מעבד את העור".

אין עושיין הילמי בשבת – תערוכת מרובה של מים ומלח בתוספת קצת שמן, כדי לכבוש בה ירוקת; וטעם אסורה מפני שנראה כעושהו לעיבוד האוכלים ולתיקונם שיתקיימו יפה, ואף על פי שאין עיבוד באוכלים, מכל מקום אסור לעשות כן מדברי סופרים (החאירי). **אבל עושה הוא את מי המלח** – שנותן מעט מלח במים, כלומר שעושה הילמי מועט, ו**טובל בהן פתו, ונותן לתוך התבשיל** – שכן מותר לתבל את מאכלי השבת בשעת אכילתם כדי לשפר את טעמם. **אמר רבי יוסי: והלא הוא הילמי, בין מרפה ובין מעט** – מהו ההבדל בין הילמי ומי מלח, והלא גם תערוכת מועטת של מים ומלח הילמי הוא? ואם נתיר אותה, יאמרו הבריות: מלאכה מרובה אסורה, ומלאכה מועטת מותרת! אלא בין מי מלח מרובים ובין מי מלח מועטים אסור לעשות, מפני שהוא כמעבד ומתקן את האוכל, ו**אלו הן מי מלח המתירין: נותן שמן בתחלה לתוך הפנים** – קודם שיתן בהם את המלח, או **לתוך המלח** – שנותן שמן בתחילה לתוך המלח קודם שיתן את המים, שהשמן מחליש את כוחו של המלח, ושוב אין זה דומה למעבד ומתקן את האוכל כדי שיתקיים. אבל לא יתן בתחילה מים ומלח ואחר כך את השמן, שעל ידי כך נעשים מי המלח עזים, ואין השמן מחליש כוחם, והרי זה נראה כמעבד ומתקן בהם את האוכלים כדי שיתקיימו. ואין הלכה כרבי יוסי.

ד החושש בשניו – לא יגמע בהן את החמין; אבל מטבל הוא פדרכו, ואם נתרפא – נתרפא. החושש במתניו – לא יסוד יין וחמין; אבל סף הוא את השמן, ולא שמן ורד. בני מלכים סכין שמן ורד על מפותיהן, שכן דרפם לסוד פחל. רבי שמעון אומר: כל ישראל בני מלכים הם.

פ ר ק ח מ י ש ע ש ר

א אלו קשרים שחיבין עליהן: קשר הגמלין וקשר הספנין. וכשם שהוא חיב על קשורן, כך הוא חיב על התרן. רבי מאיר אומר: כל קשר שהוא יכול להתירו באחת מידיו – אין חיבין עליו.

ב יש לה קשרים שאין חיבין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנין. קושרת אשה מפתח חלוקה, וחוטין סבכה, ושל פסיקיא, ורצועות מנעל וסנדל, וגודות יין ושמן, וקדרה של בשר. רבי אלעזר בן יעקב אומר: קושרין

פירוש ברטנורא

שארם מוציאם צלולים כדרך שהכניסם: וכוס של עיקרין. לוקחין שרף אילן שקורין לו בערבי זא"ג אלכסנדר"א, ועשב שקורין לו עשבי"א אלסר"ר, פירוש עשב של שמחה, וכרכום, וכותשין אותן ונותנין את עפרן בין. והאשה זבה שתשתה מהן ג' כוסות תרפא: מפני שהן לירוקה. בעל חולי הנקרא ירוקן, אם ישתה מהן ירפא מחולי הירקון אבל ישאר עקר ולא יוליד, ולכן נקרא כוס עיקרין: לצמא. אם אינו חולה:

ד לא יגמע את החומין. ויפלוט, דמוכחא מלתא דלרפואה הוא. ואם נוגע ובוטע שפיר דמי: לא יסוד בהם יין וחומין. דאין אדם סך מהן אלא לרפואה: אבל לא שמן ורד. לפי שדמיו יקרים ומוכחא מלתא דלרפואה קעביד: שכן דרפן לפרך. בלא מכה: ר' שמעון אומר בו. ואין הלכה כר"ש:

טו א אלו קשרים. קשר הגמלים. שנוקבים לגמל בחוטמו ונותנין בו רצועה וקושרים אותה קשר עולם. וכמו כן נוקבים בראש הספינה נקב ונותנין בו חבל וקושרין אותו קשר של קיימא שאינו מתירו לעולם. והו' דומיא דקושרי חוטי יריעות הנפסקים במשכן. וקשר של קיימא ואינו מעשה אומן, או מעשה אומן ואינו של קיימא, פטור אבל אסור. ואינו חיב עד שהוא של קיימא ומעשה אומן. ושאינו של קיימא ולא מעשה אומן מותר לכתחלה: וכשם שחיב על קשורן כך חיב על חתירתן. שכן ציירי חלוון היו נצרכין לפרקים להתיר קשרי רשתות הקיימים כדי לקצרן או להרחיבן: שיכול להתירו. דלא הדקיה: אין חיבין עליו. ואפילו עשאו לקיימא. ואין הלכה כר' מאיר:

ב יש לה קשרים שאין חיבין עליהם. המאת כמו שחיבים על קשר גמלים וקשר של ספנים, אלא פטור אבל אסור ולא נזכרו קשרים הללו במשנה. ובגמרא מפרש כגון רצועה ארוכה שקושרים כבטעת שבוטחם הגאקה, וכמו כן חבל ארוך שקושרים בחבל העשוי כמין טבעת תהלין בנקב שבראש הספינה,

משניות מבוארות – קהתי

אלו קשרים שחיבין עליהן – כשבת: קשר הגמלין – של מנהיגי הגמלים, שנוקבים הם את חוטמו של הגמל וקושרים בו רצועה כעין טבעת, והוא קשר חזק, וקיים שם לעולם; וקשר הספנין – שקושרים הם חבל בנקב שבראש הספינה ועושים גם כן קשר חזק הקיים לעולם. וכשם שהוא חיב על קשורן – בשבת, כך הוא חיב על התרן – אם הוא מתיר קשרים כאלו בשבת, שכן במלאכת המשכן היו צדי החלוון צריכים להתיר את קשרי הרשתות, כדי לקצרן או להרחיבן (גמרא; רש"י). רבי מאיר אומר: כל קשר שהוא יכול להתירו באחת מידיו – אף על פי שהוא קשר של קיימא, שאינו עשוי להתק לעולם, אלא שאינו מהודק ביותר ויכול אדם להתירו ביד אחת, אין חיבין עליו – בשבת. ואין הלכה כרבי מאיר.

ב א ו ר מ ש נ ה ב

משנתנו באה ללמד על קשרים שפטורים עליהם אבל אסורים, וכן על קשרים המותרים לכתחילה.

יש לה קשרים שאין חיבין עליהן – כשבת, כקשר הגמלין וכקשר הספנין – ששינו במשנה הקודמת, אבל אסור לקשרם לכתחילה. ואין המשנה מביאה דוגמאות של קשרים כאלו, אלא הגמרא מפרשת, שהכוונה היא לקשרים שהם לזמן מסוים ולא לקיימם לעולם, כגון חבל ארוך שקושרים בטבעת שבחוטם הגמל כדי לקשרו לאבוס, או חבל שקושרים בחבל הספינה כדי לקשרה ליתדות התחובות בארץ וכיצא בו; ויש שהתחבלין נשארים זמן מה קשורים כך, ולכן נחשבים הם כעין קשרים של קיימא, ואסור לכתחילה לקשרם בשבת. ואלו הקשרים שמוותר לכתחילה לקשרם בשבת: קושרת אשה מפתח חלוקה – כשהיא לובשת את החלוקה, קושרת היא את שפת חלוקה שבימין ככתף שמאל, ושפת חלוקה שבשמאל ככתף ימין, ואף על פי שהיא יכולה לפשוט חלוקה בהתרת קשר אחד ולהניח את הקשר האחר זמן מרובה, מכל מקום אין חוששים לכך, ואין זה נקרא קשר של קיימא, והואיל והיא מתירה אותו כל יום; וחוטין סבכה – וכן קושרת אשה את חוטי הסבכה, היינו הרשת שעל שערותיה, ושל פסיקיא – חוטי החגורה, ורצועות מנעל וסנדל – בגמרא מובאים

לו לשתות כשבת מי דקלים לרוות צמאונו, וסף שמן עקרין – שמן שנתכבש בשרשי בשמים, מותר לאדם לטון על בשרו בשבת, שלא לרפואה – אם אינו עושה את זה לשם רפואה.

ב א ו ר מ ש נ ה ד

החושש בשניו – המרגיש בשבת כאב בשניו, לא יגמע בהן את החמין – לא ימלא פיו חומץ כדי לרפא את כאבו, שהכל מכירים שעושה זה לרפואה, אבל מטבל הוא פדרכו – מטבל הוא את פתו בחומין לאכלה כדרכו, ואם נתרפא, נתרפא – בגמרא אמרו, שאף לגמע חומץ אינו אסור אלא כשהוא פולטו, שניכר הדבר שלרפואה הוא מגמגע, אבל המגמגע ובוטע מותר. וכתבו הפוסקים, שהמדובר כאן במי שיש לו מיחוש בלבד, אבל מי שיש לו צער רב מחמת כאב השיניים וכל גופו נחלש מכך, מותר לעשות כל התרופות לריפוי הכאב (ט"ז על אורח חיים שכ"ח, לב). החושש במתניו – כשבת, לא יסוד יין וחמין – שאין סכים אותם במתנים אלא לרפואה, אבל סף הוא את השמן – במתניו, שאף בריאים דרכם לטון שמן על גופם, ולא שמן ורד – וכן אסור לטון שמן ורד, לפי שדמיו יקרים, והכל מכירים שאינו סך אותו אלא לרפואה. בני מלכים סכין שמן ורד על מפותיהן – כשבת, שכן דרפם לסוד פחל – שמן ורד על גופם, אף כשאין להם מכה. רבי שמעון אומר: כל ישראל בני מלכים הם – ומה שמותר לבני מלכים מותר לכל ישראל. בגמרא אמרו, שבמקום ששמן ורד מצוי, ודרך בני אדם לטון בו, מותר גם למי שחושש במתניו להשתמש בו, ומכאן פוסק הרמב"ם (בפירושו למשנתנו), שהלכה כרבי שמעון, אם הרבה בני אדם משתמשים בשמן זה (ותימה על הרב מברטנורא שכתב: "ואין הלכה כרבי שמעון"; עיין "תוספות יום טוב").

י ו ם ר ב ע י
ב א ו ר מ ש נ ה א

משנתנו והמשנה שלאחריה עוסקות במלאכות "הקושר" ו"המתיר" ששינו בין אבות המלאכות (לעיל ד, ב). וכבר באנו שם, שאין הקושר או המתיר חיב אלא בקשר של קיימא. משנתנו באה להדגים אלו קשרים נקראים של קיימא.

לפני הבהמה בשביל שלא תצא. קושרין דלי בפסיקיא, אבל לא בחבל; רבי יהודה מתיר. כלל אמר רבי יהודה: כל קשר שאינו של קימא, אין תביין עליו.

ג מקפלין את הפלים אפלו ארבעה וחמשה פעמים, ומציעין את המטות מולי שבת לשבת, אבל לא משבת למוצאי שבת. רבי ישמעאל אומר: מקפלין את הפלים ומציעין את המטות מיום הכפורים לשבת, וחלבי שבת קרבין ביום הכפורים. רבי עקיבא אומר: לא של שבת קרבין ביום הכפורים, ולא של יום הכפורים קרבין בשבת.

פירוש ברטנורא

ופעמים מנחה שם שבוע ושבעים ומתירה. וכן כל קשר שקושרים אותו לעמוד כך זמן ידוע, לא שהיה קיים לעולם אין חיבין עליו: קושרת אשה מפתח חלוק. כעין לשונות לכאן ולכאן וקושרים של ימין בכתף שמאל ושל שמאל בכתף ימין, דכיון דכל יומא שרי ליה לא דמי לקשר של קיימא ומותר לכתחלה: כפכה. מנבעת שעל הראש עשויה כעין רשת: פסיקיא. אוור רחב והחמין תלוין בראשו לקושרו בהן; ונודות ויין. של עור שכופפין פיהם וקושרין אותן. ואע"ג דאית לה תרתי איסרי, ולא אמרינן חד מנייהו בטבולי מבטל לה והוי קשר של קיימא: וקדירה של בשר. פעמים שקושר בה בנג סביב לפיה. ואע"פ שיש לה דרין שכולין להוציא המרק מהן בלא הותר הקשר אפ"ה לא הוי קשר: קושרין לפני בהמה. חבל ברוחב הפתח לנעול בפניה שלא תצא. וכן הלכה: קושרין דלי בפסיקיא. על פי הבור שהיה קשור ותלוי שם, דפסיקיא לא מבטל ליה התם: אבל לא בחבל. דמבטל ליה התם והוי קשר של קיימא: רבי יהודה מתיר. לא התיר רבי יהודה אלא בחבל של גרדי שצריך לו למלאכתו ולא מבטל ליה התם, ורבנן סברי אי שרית ליה חבל של גרדי קשור נמי בשאר חבלים דחבל בחבל מוחלף. והלכה כחכמים:

ג מקפלין את הפלים. בנגדים שפושטן מקפלין אפילו ארבעה וחמשה פעמים כדי לחזור וללבושם בו ביום, ולא שנו אלא באדם אחד אבל בשני בני אדם לא, שגריאם כמתקנין. ובאדם אחד נמי לא אמרן אלא בבגדים חדשים שהם קשים ואינן ממהרים לקמוט, אבל ישנים קפולין מתקנן טפי ומיחוי כמתקן, ובחדשים נמי לא אמרן אלא בלבנים, אבל צבועים לא, שהצבועים קפולין מתקנן ביותר. ובלבנים נמי לא אמרן אלא שאין לו בגדים אחרים להחליף, אבל יש לו בגדים אחרים להחליף לכבוד שבת אסור לקפל: מיום הכפורים לשבת. כשחל יוה"כ להיות בערב שבת, לפי ששבת חמור מיום כפור, ושל יוה"כ

משניות מבווארות – קהתי

כך לקיימא, הקושרו פטור אבל אסור. והוא הדין בקשר שהוא מעשה אומן אבל אינו של קיימא. – כל קשר שאינו של קיימא ואינו מעשה אומן, מותר לכתחילה לקשרו בשבת.

י ו ס ח מ י ש י

באור משנה ג

כיון ששנינו במשנה הקודמת: "קושרת אשה מפתח חלוקה וחוטו סבכה ושל פסיקיא", שהם מתיקניו בגדי האדם, מובאת כאן גם משנה זו הנוסקת בתקניו בגדים.

מקפלין את הפלים – את הבגדים; וכשפושט אדם את בגדיו בשבת, מותר לו לקפלם, כדי שלא יתקמטו, **אפלו ארבעה וחמשה פעמים** – כלומר שאם אינם מקופלים יפה, רשאי הוא לחזור ולקפלם כמה פעמים עד שיהיו מקופלים כרצונו (**המאירי**). במה דברים אמורים? בזמן שדעתו לחזור וללבוש את הבגדים בו ביום, באותה שבת, או שפושטם בליל שבת ודעתו לחזור וללבושם למחרתו בשבת, אבל אם דעתו ללבושם במוצאי שבת, אסור (כמבואר להלן). בגמרא אמרו, שאין קיפול הבגדים מותר אלא בארבעה תנאים כאחד: א. שאדם אחד יקפל את הבגדים ואלו שיקפלו אותם בשניים, לפי שנראים כמתקנים את הבגדים; ב. שהבגדים הם חדשים, שאין הקימוט מצוי בהם כל כך, מה שאין כן בבגדים ישנים שקיפולם נראה כתיקון גמור; ג. שהבגדים הם לבנים, אבל בגדים צבועים אסור לקפלם, שקיפולם מתקנם ביותר; ד. כשאין לו בגדים אחרים להחליף, אבל אם יש לו בגדים אחרים להחליף לכבוד שבת, אסור לקפלם. **ומציעין את המטות** – פורשים סדינים על המטות ומסדרים אותן למשכב, **מלילי שבת לשבת** – כלומר לצורך השבת עצמה, **אבל לא משבת למוצאי שבת** – שאסור להכין משבת לחול. **רבי ישמעאל אומר: מקפלין את הפלים ומציעין את המטות מיום הכפורים לשבת** – אם חל יום הכיפורים להיות בערב שבת, מותר לקפל את הבגדים ולהציע את המטות ביום הכפורים לצורך השבת, לפי שיום הכיפורים קל משבת, **וחלבי שבת** – כלומר אברי קרבן התמיד של שבת בין הערביים, שנשארו עד הלילה, **קרבין ביום הכפורים** – ליל יום הכפורים שחל להיות במוצאי שבת; אבל חלבי יום הכפורים אינם קריבין בליל שבת ושלאחר יום הכפורים, אם חל יום הכפורים להיות בערב שבת, ששבת חמורה מיום הכפורים, שכן שבת עונשה שקילה, ויום הכיפורים עונשו כרת, וכשם שאסור להקריב עולת חול בשבת,

חילוקי דינים לגבי רצועות מנעל וסנדל, שיש מהן שחייבין על קישורן ויש מהן שפטורים עליהן אבל אסור לקשרן, ויש שמוותר לכתחילה לקשרן; והרמב"ם מבאר, שהקשרים המתורים ברצועות מנעל וסנדל הם אלו שקושרים אותן על הרגל יום יום בשעה שנועלים אותן, שאלו וודאי אינם קשרים של קיימא (**יתוספות יום טוב**): **ונודות יין ושמין** – של עור, שכופפים את פיהם וקושרים אותם; ואף על פי שיש בהם שני קשרים, ואפשר להוציא את היין או את השמן בדוחק כשמתירים רק קשר אחד, מכל מקום שניהם אינם נחשבים קשרים של קיימא; **וקדירה של בשר** – שקושרים מטלית לפיה לשם שמירת חומה, ואף על פי שאפשר להוציא ממנה את המאכל מבלי להתיר את הקשר, מכל מקום אין זה קשר של קיימא. **רבי אליעזר בן יעקב אומר: קושרין לפני הבהמה** – בשבת חבל ברוחב הפתח של הרפת, **בשביל שלא תצא** – מהרפת, שאין עושים קשר של קיימא. וכן הלכה. **קושרין דלי בפסיקיא** – מותר לקשרו בשבת דלי שעל פי הבאר בחגורה, שהואיל ואין מניחים את החגורה שם אלא מתירים אותה לאחר השאיבה, אין זה קשר של קיימא, **אבל לא בחבל** – אבל בחבל אסור לקשרו את הדלי בשבת, גזירה שמא יניחוהו קשור בדלי לעולם, ונמצא שהקשר הוא של קיימא. **רבי יהודה מתיר** – לקשור דלי אפילו בחבל. בגמרא מבואר, שמדובר כאן בחבל של גרדי (אורג), שצריך לו למלאכתו, ולא יניחנו בדלי לעולם, אלא שחכמים גוזרים בחבל גרדי משום חבל תסם שהקשר בו הוא של קיימא, ורבי יהודה אינו גוזר. **כלל אמר רבי יהודה: כל קשר שאינו של קיימא** – אלא קשר לשעה בלבד, **אין תביין עליו** – כלומר שאפילו בחבל תסם אין חיבין עליו אלא אם כן עשו בו קשר של קיימא, ומטעם זה אינו גוזר בחבל של גרדי משום חבל תסם (**ישנות אליה**).

שתי דיעות הן בענין חילוקי הדינים שבקשרים. לדעת רש"י כל קשר שהוא של קיימא, היינו שאינו עשוי להינתק לעולם, אפילו הוא מעשה הדיוט, הקושרו בשבת, חייב חטאת. – כל קשר שאינו של קיימא אלא שנראה כקשר של קיימא, שאינו עשוי להינתק זמן רב, אסור לקשרו בשבת, אבל הקושרו פטור ("פטור אבל אסור"). – כל קשר שעשוי להתירו סמוך לקשירתו או ביומו, מותר לכתחילה לקשרו. לדעת הר"ף כל קשר שהוא של קיימא, שאינו עשוי להינתק לעולם, והוא מעשה אומן, כגון קשר הגמלים והספינים, הקושרו בשבת חייב. – כל קשר שהוא של קיימא, אבל אינו מעשה אומן אלא מעשה הדיוט, וכל אדם קושר

פ ר ק ש ש ה ע ש ר

א כל פתחי הקדש מצילין אותן מפני הדלקה, בין שקורין בהן ובין שאין קורין בהן. ואף על פי שפתוחים בכל לשון, טעונים גניזה. ומפני מה אין קורין בהם? מפני בטול בית המדרש. מצילין תיק הספר עם הספר, ותיק התפלין עם התפלין, ואף על פי שיש פתוך מעות. ולהיכן מצילין אותן? למבוי שאינו מפולש. בן פתריא אומר: אף למפולש.

ב מצילין מזון שלש סעודות, הראוי לאדם לאדם, הראוי לבהמה לבהמה. ביצד? נפלה דלקה בלילי שבת – מצילין מזון שלש סעודות; בשחרית – מצילין מזון שתי סעודות; במנחה – מזון סעודה אחת. רבי יוסי אומר: לעולם מצילין מזון שלש סעודות.

פירוש ברטנורא

אינן קריבין בשבת, דהוי כעולת חול בשבת: **רבי עקיבא אומר**. שוין הן ואין קרבנו של אחד מהן קרב בחבירו. והלכה כר' עקיבא: **טז א כל כתבי הקדש**. אפילו נביאים וכתובים, מצילין אותן מחצר שנפלה בו הדליקה לחצר אחרת שבאותו מבוי, אע"פ שלא ערבו. והוא שיהיו כתובים בכתב אשור ובלשון הקודש: **בין שקורין בהן**. כגון נביאים שמפטרין בהן בשבת בבית הכנסת: **בין שאין קורין בהן**. כגון כתובים דאף יחידים אין קורין בהן בשבת מפני בטול בית המדרש כדלקמן, שהיו דורשים לעם בשבת ומורין להן הלכות איסור ודותר, לפי שכל ימות החול הם עמוקים במלאכתן, ואסרו לקרות בכתובים בשבת בשעת בית המדרש משום דמשכי לבא ואתו לאמנועי מלשמוע הדרשה: **ואע"פ שכתובים בכל לשון**. ואיכא למ"ד דלא נתנו לקרות בהן ואין מצילין אותן, אפ"ה טעונים גניזה ואסרו להגידן במקום הפקר: **למבוי שאינו מפולש**. שיש לו שלש מחיצות ולחי אחד ברוח רביעית, זה מבוי שאינו מפולש האמור כאן. שלש מחיצות בלא לחי, זהו מבוי מפולש. והכי מפרש לה בגמרא. ואין הלכה כבן בתירא: **ב מצילין מזון ג' סעודות**. ואף על גב דבתירא קא טרח דהא לא שרו ליה לאצולי אלא להצר המעורבת בלבד, אפילו הכי לא שרו ליה לאצולי מפני, מפני שאדם בהול על ממנו ואי שרית ליה אתי לכבויו: **נפלה דליקה בלילי שבת**. קודם אכילה: **שחרית**. קודם סעודה: **ר' יוסי אומר לעולם הוא מציל**.

משניות מבוארות – קהתי

עם התפלין – וכן מותר להציל תיק התפלין עם התפלין שבתוכו, **ואף על פי שיש פתוך מעות** – שבתוך התיקים מונחות מעות, מכל מקום מותר להציל הכל. **וליהיכן מצילין אותן** – את כל אלו שהוזכרו במשנתנו, שמצילים אותם מפני הדליקה? **למבוי שאינו מפולש** – בגמרא מבואר, למבוי שהוא סגור משלש רוחותיו, וברוח הרביעית הפתוחה לרשות הרבים קבוע לחי (קרב דק), שהואיל והוא ראוי לשיתוף, אף על פי שלא נשתתפו בו, מותר להציל לתוכו. **בן פתריא אומר: אף למפולש** – אף למבוי מפולש, כלומר שאין לו לחי ברוח הרביעית, אלא פתוח הוא לגמרי, מותר להציל לתוכו, ואין הלכה כבן בתירא.

כך אסור להקריב עולת יום הכפורים בשבת. **רבי עקיבא אומר: לא של שבת קרבין ביום הכפורים, ולא של יום הכפורים קרבין בשבת** – ששניהם שווים בקדושתם לענין זה, ואין קרבנו של אחד מהם קרב בחבירו, וכל שכן שדין שוקלים את הכגדים ואין מציעים את המטות מזה לזה, שצורך הדיוט הוא. והלכה כרבי עקיבא.

לפי הלוח הקבוע שבזמננו אין יום הכיפורים חל לא בערב שבת ולא במוצאי שבת; אבל בזמן המשנה כשקידשו את החודש על פי ראיית הלכנה בחידושה, אפשר היה שיחול יום הכפורים להיות בערב שבת או במוצאי שבת (עיי' "תוספות יום טוב").

באור משנה א

פרק זה דן בדליקה שנפלה בשבת; ואמרו בגמרא (שבת ק"ז, ב), שאסרו חכמים להציל מפני הדליקה בשבת, גזירה שמא מתוך שאדם בהול על ממנו ישכת שהוא שבת ויבוא לכבות את הדליקה. ברם, יש דברים שחכמים התירו להציל, ובא פרקנו ללמד, מה וכיצד מותר להציל.

כל פתחי הקדש – תורה, נביאים וכתובים, הכתובים בלשון הקודש, **מצילין אותן מפני הדלקה** – אם פרצה בשבת דליקה בבית או בחצר, והיו שם כתבי הקודש שלא נאחזה בהם האש עדיין, מצילים אותם ומוציאים אותם מן הבית או מן החצר, **בין שקורין בהן** – בין כתבי הקודש שקורים בהם בשבת כציבור, כגון תורה ונביאים, **ובין שאין קורין בהן** – כגון כתובים, שאין קורים בהם בשבת, ואפילו יחידים, כמבואר להלן. **ואף על פי שפתוחים בכל לשון** – ולא בלשון הקודש, ולדעת רבן שמעון בן גמליאל (מגילה א, ח), שהלכה כמותו, אסור לקרות בהם אפילו בימות החול, וכן אין מצילים אותם מפני הדליקה, מכל מקום **טעונים גניזה** – ואסור להניחם במקום הפקר. **ומפני מה אין קורין בהם** – בכתובים בשבת? **מפני בטול בית המדרש** – שכן בשבת היו החכמים דורשים לעם בבית המדרש, ומורים להם הלכות בעניני איסור והיתר ומכתיבים להם על עבירות שבידם, ואילו היו מותרים לקרות בשבת בכתובים, היו נמנעים מלשמוע את הדרשה בבית המדרש, והיו קוראים בכתובים, הואיל והם דברים המושכים את הלב. הילכך אסרו חכמים לקרות את הכתובים בשבת, שלא יבטלו את הדרשה בבית המדרש. ודווקא בזמן הדרשה, אבל שלא בזמן הדרשה מותר לקרות בהם (גמרא). **מצילין תיק הספר עם הספר** – כשמצילים ספר תורה מפני הדליקה בשבת, מותר להציל עמו גם את התיק שהוא מונח בו, ותיק התפלין

י ו ס ש י

באור משנה ב

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת, שמצילין כתבי הקודש מפני הדליקה שנפלה בשבת, מוסיפה משנתנו ללמד, שבם מזון מותר להציל, אבל רק כשיעור הדרוש לו לסעודות אותה שבת בלבד. ויש הבדל בין כתבי הקודש למזון, שבכתבי הקודש הקלו החכמים מפאת קדושתם, והתירו להציל אפילו לתוך חצר שאינה מעורבת או למבוי שלא נשתתפו בו, ואילו במזון לא התירו להציל אלא לחצר המעורבת, כמבואר להלן (משנה ג). וכבר הזכרנו בהקדמה למשנה הקודמת, שאסרו חכמים להציל מזון הרבה, שמא מתוך שאדם בהול על מזונו להצילו, ישכת ששבת הוא, ויבוא גם לכבות את הדליקה. ברם, לא גזרו חכמים אלא לגבי בית שהדליקה פרצה בו, אבל בתים אחרים הסמוכים לדליקה, שבעליהם מפחדים שמא תתפשט הדליקה ותגיע עליהם, מותר להם להציל כל מה שירצו לחצר המעורבת, שהרי אין שם חשש לכיבוי (תוספות, שבת קס"ו, א).

מצילין – מפני הדליקה שנפלה בשבת, **מזון שלש סעודות** – כלומר שאינו מותר להציל אלא כפי הדרוש לו לשבת זו בלבד, שהוא לא יותר ממזון שלש סעודות, שכן חיוב אדם לאכול בשבת שלש סעודות (גמרא שבת ק"ז, ג), **הראוי לאדם לאדם** – מזון הראוי לאדם, מצילים בשביל בני אדם, **הראוי לבהמה לבהמה** – אוכל הראוי ודרוש לבהמה לאכילתה בשבת, מצילים לבהמה. **ביצד** – נוהגים בהצלת המזון? **נפלה דלקה בלילי שבת** – לפני הסעודה, **מצילין מזון שלש סעודות** – כפי הצורך לכל סעודות השבת; **בשחרית** – נפלה דליקה בשבת בשחרית, לפני הסעודה, **מצילין מזון שתי סעודות** – בלבד; **במנחה** – נפלה דליקה בשבת בשעת מנחה, לפני הסעודה השלישית, אין מצילים אלא **מזון סעודה אחת** – בלבד. **רבי יוסי אומר: לעולם מצילין מזון שלש סעודות**

ג מצילין סל מלא פְּרוֹת, וְאֵף עַל פִּי שֵׁשׁ בּוֹ מֵאָה סְעוּדוֹת, וְעָגוּל שֶׁל דְּבִילָה, וְחֵבֶית שֶׁל יֵין. וְאוֹמֵר לְאַחֵרִים: בּוֹאוּ וְהִצִּילוּ לָכֶם. וְאִם הָיוּ פְּקָחִין, עוֹשִׂין עִמּוֹ חֶשְׁבוֹן אַחַר הַשֶּׁבֶת. לְהִיכֵן מִצִּילִין אוֹתָן? לְחֻצֵר הַמְעַרְבֶּת. בְּן בִּתְרִיא אוֹמֵר: אֵף לְשֹׂאֵינָה מְעַרְבֶּת. ד וְלִשְׁם מוֹצִיא כָּל פְּלִי תְּשֻׁמִּישׁוֹ, וְלוֹבֵשׁ כָּל מָה שֵׁיכוֹל לְלוֹבֵשׁ וְעוֹמֵף כָּל מָה שֵׁיכוֹל לְעוֹמֵף. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: שְׁמוֹנָה עָשָׂר פְּלִים. וְחוֹזֵר וְלוֹבֵשׁ וּמוֹצִיא; וְאוֹמֵר לְאַחֵרִים: בּוֹאוּ וְהִצִּילוּ עִמִּי.

פירוש ברטנורא

הואיל ויומא בר הכי הוא ובהתירא מרת. ואין הלכה כר"י:

ג מצילין סל מלא בכורות. הואיל ובבת אחת הוא מציל מה לי פורתא מה לי טובא: ועגול של דבילה. אע"פ שהוא גדול ויש בו סעודות הרבה: ואם היו פקחים. ויודעים שאם ישאלו שכר כפועלים לאו שכר שבת שקלי, כיון דמעיקרא לאו אדעתא דשכר פעולה באו, עושין עמו חשבון לאחר שבת. ובריא שמם עסקינן, דאע"ג דמהפקירא קא זכי ומה שהציל דריה הוי מ"מ לא ניחא ליה דלחתני מאחרים דיעד דעל כרחיה אפקריה, ובחנם נמי לא ניחא ליה דלמרת, הילכך שקיל אנריה:

ד ולשם הוא מוציא. לתנא קמא לחצר המעורבת, ולכן בתירא אפילו לחצר שאינה מעורבת: כלי תשמישו. שצריכים לו לאותו היום לסעודה: י"ח בליום. שהוא הגיל ללבוש בחול בבת אחת ותו לא. ואלו הן, הסרבל העליון, ומלבוש שנמלאין אותו מוך וצמר גפן בין תפירה לתפירה שקורין בערבי מחשי"א, ותגור רחב שחוגר ממעל למדיו, ובגד צר וקצר שקורין בלע"ז גונ"א, וחלוק שלובש על בשרו שקורין קמיו"א, ותגור שחוגרים עלה, וכובע שבראשו, ומצנפת ושני מענלים שברגליו, ושני בתי שוקים, ושני בתי ידיים שמלבישים אותם על הדיים ומכסין בהן הורעות עד האצילים, ושני רדודים שמתנגב בהן, וטלית כגון שמכסה בו ראשו וכתפיו, וסודר שבצוארו ותליון שני ראשו לפניו וקורין לו בערבי שי"ד: **בוואו והצילו עמי.** שכשם שהוא מציל כך הם מצילים. אבל לעיל אמר בוואו והצילו לכם, שפעמים שהוא מציל יותר ממה שהם יכולים להציל, כגון שהוא לא סעד והן סעודו, או איפכא:

משניות מבוארות – קהתי

אלא מתכוון הוא שצילו בשבילו, נושעים עמו חשבון... — כמה שווה מה שנהנו ממנו ומשלמים לו (ר"ח אלבק, ועיני השלמות על פירושו למשנתנו).

שבת קודש

באור משנה ד

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא מוסיפה ללמד, שמלבד כתבי הקודש ומזון מצילים בשבת מפני הדליקה גם כלים וגם בגדים, כפי שיבואר.

וְלִשְׁם — לחצר המעורבת (לדעת תנא קמא), או (לדעת בן בתירא) אפילו לחצר שאינה מעורבת, **מוציא כל פלי תשמישו** — הצריכים לו לאותה שבת, **וְלוֹבֵשׁ כָּל מָה שֵׁיכוֹל לְלוֹבֵשׁ וְעוֹמֵף כָּל מָה שֵׁיכוֹל לְעוֹמֵף** — כלומר שמוציא בגדים דרך לבישתם, ומותר לו ללבוש כמה בגדים שיכול ללבוש ולעטוף כמה שיכול לעטוף. יש סוברים, שהואיל והוא מוציא את הבגדים דרך מלבוש, מותר לו להוציאם אף לחצר שאינה מעורבת, ולדעתם זוהי פסיקה בפני עצמה, ואינה מוסבה על "ולשם מוציא". ויש סוברים, שאף במלבושים יש איסור הוצאה בכגון זה, ואינו מותר להציל אלא לחצר המעורבת (עיין **תוספות רבי עקיבא איגור**). **רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: שְׁמוֹנָה עָשָׂר פְּלִים** — רק שמונה עשר בגדים מותר לו ללבוש ולהוציא, שכן הוא מספר הבגדים שהיו רגילים ללבוש בחול, ומפורשים הם כברייתא בגמרא (**שבת קכ, א**). **וְחוֹזֵר וְלוֹבֵשׁ וּמוֹצִיא** — יש מפרשים, שפסיקה זו היא לדברי הכל, שמוותר לו ללבוש ולהוציא ולפשוט ולחזור וללבוש ולהוציא ולפשוט, ואפילו כל היום כולו. ולמה לא התירו כן באוכלים ומשקים? לפי שמוזן מוציא אדם בידי, ואם יתא מותר לו להוציא ולחזור ולהוציא יש חשש שמתוך שהוא בחול על ממונו יבוא לככות את הדליקה, אבל בבגדים הואיל ולא התירוהו להוציאם אלא דרך לבישה, ישים אל לבו ויזכור שאסור לככות (הר"ן). ברם, לדעת הרמב"ם (על פי "כסף משנה" הל' שבת כג, כה), אין פסיקה זו אלא המשך דבריו של רבי יוסי, אבל לדעת תנא קמא, שהלכה כמותו, אינו יכול להציל אלא בגדים שהוא יכול ללבוש בלבד, ואינו פושט וחוזר ולבוש ומוציא, כשם שאינו יכול להציל אלא מזון של סעודות בלבד ואינו מציל וחוזר ומציל. ויש מפרשים, שפסיקה זו היא דווקא מדברי תנא קמא, אבל רבי יוסי סובר: שמונה עשר בגדים בלבד ואינו חוזר ומוציא (ישנות אליהו). **וְאוֹמֵר לְאַחֵרִים: בּוֹאוּ וְהִצִּילוּ עִמִּי** — ואילו בהצלת מזון שנינו (במשנה הקודמת), שאומר לאחרים: בואו והצילו לכם. שכן במזון יש ואינם שווים עמו בהצלתו, כגון שאם הוא לפני הסעודה ואחרים אחרי הסעודה, נמצא הוא מציל יותר מהם, או

— הואיל וחייב אדם לאכול בשבת שלש סעודות, לפיכך מותר לעולם להציל בשיעור זה מפני הדליקה, בין בליל שבת בין בשחרית בין במנחה. ואין הלכה כרבי יוסי (עיין **רמב"ם הל' שבת כג, בא**).

באור משנה ג

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת, שאין מצילים בשבת מפני הדליקה אלא מזון סעודות השבת, באה משנתנו להשמיע, שיש ומצילים מזון הרבה, שכן מה ששינוי שמצילים שלש סעודות בלבד היינו במציל בלילים הרבה, שיש טורח לאספם, או שהיה ממלא כלי ומוציאו ומערה ממנו וחדר וממלאהו שנית, אבל המציל כלי אחד בהוצאה אחת, מותר להוציאו כשהוא מלא, אף אם הוא מכל סעודות הרבה. **מִצִּילִין** — מפני הדליקה בשבת, **סל מלא פְּרוֹת** — הואיל והוא מוציאו בבת אחת, **וְאֵף עַל פִּי שֵׁשׁ בּוֹ מֵאָה סְעוּדוֹת** — כמו שבארנו לעיל (בהקדמה למשנתנו), **וְעָגוּל שֶׁל דְּבִילָה** — תאנים מדובקות יחד בצורת עיגול, **וְחֵבֶית שֶׁל יֵין** — אף שיש בעיגול של דבילה ובחבית של יין יותר ממה שצריכים לשבת. **וְאוֹמֵר בעל הבית לְאַחֵרִים: בּוֹאוּ וְהִצִּילוּ לָכֶם** — כלומר שהוא מפקיר להם את המזון שציל, וכל אחד ואחד מציל מזון שהוא צריך לו, או כל מה שאפשר להציל בהוצאה אחת, ואפילו הרבה סעודות; והמציל זוכה בו משום הפקר. ויש סוברים, שלאחרים מותר להציל אפילו זכיה מרובים וכן לחזור ולהציל פעמים רבות, שהרי אינם בהולים ואין חשש שמא יכבו (מהרי"ט; עיין **"תפארת ישראל"**). **וְאִם הָיוּ פְּקָחִין** — בגמרא מבואר, שמדובר כאן במצילים יראי שמים שאינם רוצים ליהנות מאחרים וכיון שיודעים הם שלא מרצונו הפקיר בעל הבית את מה שהם הצילו, הרי הם מחזירים לו את הכל, אבל אינם רוצים גם שטרחתם תהא בחינם; ובאה המשנה ללמדנו, שאם היו פקחים בהלכה, ויודעים שאין כאן איסור ליטול שכר טרחה, לפי שאין זה שכר שבת, כיון שלא על מנת כן באו מתחילה להציל, אלא שלוקחים שכר משום שזכו בכל מתוך הפקר, וענשיו הם מחזירים לו הכל, **עוֹשִׂין עִמּוֹ חֶשְׁבוֹן אַחַר הַשֶּׁבֶת** — נוטלים כשיעור שכר טרחתם. **לְהִיכֵן מִצִּילִין אוֹתָן** — את המאכלים והמשקאות? **לְחֻצֵר הַמְעַרְבֶּת** — שעשו בה עירוב, שכן במזון החמירו מבכתי הקודש, כמו שבארנו לעיל (בהקדמה למשנה הקודמת). **בְּן בִּתְרִיא אוֹמֵר: אֵף לְשֹׂאֵינָה מְעַרְבֶּת** — מותר להציל מזון אף לחצר שלא עשו בה עירוב. והלכה כותנא קמא.

יש מבארים את הפסיקה "ואם היו פקחים" וכו' בדרך אחרת לגמרי, שאם המצילים היו פקחים ומבינים שאין הוא רוצה לתת להם את המזונות במתנה,

ה רבי שמעון בן גנם אומר: פורסין עור של גדי על גבי שדה תיבה ומגדל, שאחזו בהן את האור, מפני שהוא מחרף. ועושים מחצה בכל הפלים, בין מלאים בין ריקנים, בשביל שלא תעבר הדלקה. רבי יוסי אומר בכלי חרש חדשים מלאין מים, לפי שאין יכולין לקבל את האור, והן מתבקעין ומכבין את הדלקה.

פירוש ברטנורא

ה שידה. עשויה כמין ארון: תיבה. קמנה של שולחנים: ומגדל. ארמאריא"ו בלע"ז, ובערכו מנשא"ר, ושלתן של עץ: מפני שהוא מחרף. ואין האור נאחזת בו ומציל על כלי עץ שלא ישרף: בין מלאים. מים: שאין יכולין לקבל את האור. מפני שחרשים הם, וסבר ר"י גרם כבוי אסור אפילו במקום הפסד ממון. ואין הלכה כר"י:

משניות מבוארות – קהתי

להיפך, אבל בכגדים שווים האחרים עמו בהצלחם (הר"ן; ברטנורא). ויש מבארים הטעם, שהואיל ובמזון אינו יכול להציל יותר משלש סעודות, נמצא שאר הפקר, והרי האחרים כמצילים מזוטו של ים (= קרקע הים) הם, הלכך הוא אומר להם: בואו והצילו לכם. אבל במלבושים שבידו של בעל הבית להציל בדרך הבישה ועטיפה כמה שהוא רוצה, והיינו לחזור פעם אחר פעם וללבוש ולהוציא ולפשוט, אין כאן הפקר, ולכן הוא אומר להם: בואו והצילו עמי, כלומר שיעזרו לו להציל בשבילו (תוספות רבי עקיבא איגרו).

ב אור משנה ה

משנה זו באה ללמד, כיצד מותר לאתר את הדליקה בשבת שלא תתפשט.

רבי שמעון בן גנם אומר: פורסין עור של גדי על גבי שדה תיבה ומגדל – מיני ארונות של עץ, שאחזו בהן את האור

– שהאש נאחזה בהן ועדיין לא נתלבתה, מפני שהוא מחרף – שעור הגדי אינו אלא מחרף מן האש ואינו נשרף, ומתוך כך הוא מגן על השידה התיבה והמגדל, שלא ישרפו; ועושים מחצה בכל הפלים, בין מלאים – מים. בין ריקנים – כלים ריקים, בשביל שלא תעבר הדלקה – שהדליקה לא תתפשט; ואף על פי שמחיצה זו תגרום לכיבוי האש, מותר לעשותה בשבת, שגרם כבוי מותר. רבי יוסי אומר – לעשות מחיצה – בכלי חרש חדשים מלאין מים, לפי שאין יכולין לקבל את האור – שהואיל והם חדשים אינם עומדים בפני האש, והן מתבקעין ומכבין את הדלקה – וסובר רבי יוסי, שגרם כבוי אסור בדליקה אפילו במקום הפסד ממון. ואין הלכה כרבי יוסי. אלא "אפילו כלי חרס חדשים מלאים מים עושים מהם מחיצה, אף על פי שוודאי מתבקעין ומכבים, שגרם כיבוי מותר" (רמב"ם הל' שבת יב, ד).

נקודות משיחות קודש – מזמור קטז מתוך "תהילות מנחם"

ו – שומר פתאים הוי'

שמירה על בני רשעים

הפירוש בפסוק¹ "שומר פתאים הוי' – הלא אתה ה' שומר פתאים, עם שאין בהם דעת לשמור את עצמם".

ובגמרא² אמרו שחסידותו של רבי עקיבא שהי' "רגיל לזכות את ישראל"³, שדורש פסוק זה על בני רשעי ישראל, שיש שאמרו ש"אין באין לעולם הבא, שנאמר" כי הנה היום בא . . . אשר לא יעזוב להם שורש וענף . . . ורבי עקיבא אומר באים הם לעולם הבא, שנאמר שומר פתאים הוי', שכן קורין בכרכי הים⁵ לינוקא פתיא כו". היינו, שהפירוש ב"שומר פתאים הוי'" הוא, שהקב"ה שומר על בני הרשעים שיחזרו בתשובה ויהי' להם חלק לעוה"ב. וי"ל (ע"ד הרמז) שבזה רואים את גודל חסידותו של ר"ע, שהי' כדאי לו לנסוע ל"כרכי הים", כדי למצוא פירוש מתאים ל"פתאים", שהוא מלשון פתיא – ינוקא, ובכך לפסוק דין בתורה שגם עליהם הקב"ה שומר ו"יש להם חלק לעולם הבא".

(1) ראה מצוי"ד כאן.

(2) סנהדרין קי, ב.

(3) פרש"י בגמ' שם ד"ה שבק"י.

(4) מלאכי ג, יט.

(5) ראה ר"ה כו, א "כשהלכתי לכרכי הים", ובסנהדרין שם לא כתוב "כשהלכתי" (ולשלול המחלוקת), כי סמך על סוגיית הגמרא בר"ה.

(6) מלקו"ש חכ"ה ע"י 184 (משיחת שי"פ וישלח תשלי"א).

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

דף כט ע"א: משנה אגב מה שהוזכר במשנה לעיל (כז): שקיים מצות שופר תלוי בכוונת ליבו של השומע, מביאה המשנה ענינים נוספים התלויים בכוונת הלב: נאמר בפסוק לגבי מלחמת עמלק (שמות יז יא) 'וְהָיָה בַּאֲשֶׁר יָרִים מִשֵּׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל וְכָאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגָבַר עַמְלֵק', תמחה המשנה, וְכִי יָדָיו שָׁל מִשֵּׁה המורמות כלפי מעלה עושות - גורמות נצחון במלחמה, או מה שהיו ידיו מונחות למטה שוברות - גורמות הפסד במלחמה, אלא לומר לה, שכל זמן שהרים משה את ידיו ה'ו יִשְׂרָאֵל מִסְתַּבְּלִין כְּלָפֵי מַעְלָה בתפילה, ומשעבדו את לבם לאביהם שבשמים, ולכן ה'ו מִתְנַבְּרִים, ואם לאו, ה'ו נופלים. ביוצא בדבר אתה אומר, נאמר בפסוק אחרי שה' שילח בעם את הנחשים שהיו ממיתים בהם, שאמר ה' למשה (במדבר כא ח) 'עֲשֵׂה לְךָ שִׁרְף וְשִׂים אֹתוֹ עַל גֶּם וְהָיָה כָּל הַנְּשֹׁף וְרָאָה אֹתוֹ וְחָי, וגם כאן יש להבין, וְכִי נִחַשׁ הַנְּחוּשֶׁת מִמִּית אֶת מִי שְׁאִינוֹ רוֹאֶהוּ, או שִׁנַּחֵשׁ הַנְּחוּשֶׁת מִחַיָּה אֶת מִי שְׁרוֹאָה אוֹתוֹ, אלא בַּזְמַן שִׁישְׂרָאֵל מִסְתַּבְּלִין כְּלָפֵי מַעְלָה, ומתוך כך מִשְׁעַבְדִּין אֶת לְבָם לְאֲבִיהֶם שִׁבְשָׁמִים, ה'ו מִתְרַפְּאוּ, ואם לאו ה'ו נִימְוָקִים - מתים מארס הנחשים.

*

דף לא ע"א: הגמרא מבארת מה היו הלויים שרים בכל יום בבית המקדש: תְּנִיָּא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוֹם רַבִּי עֲקִיבָא, בְּיוֹם רֵאשׁוֹן מָה הָיוּ אוֹמְרִים, את הפרק 'לְדוֹד מְזֻמּוֹר לְה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָה תִּבֵּל וְיִשְׁבִּי בָהּ' (תהלים כד), עַל שֵׁם שְׁבִיּוֹם הָרֵאשׁוֹן שֶׁל שֶׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית קָנָה - ברא ה' שמים וארץ, וְהִקְנָה אֶת 'תֵּבֵל' לְיוֹשְׁבֵי בָהּ, שהם בני האדם, כלומר, ברא שמים וארץ כדי להקנותם לבני אדם, וביום ראשון היה ה' שְׁלִיט יחיד בְּעוֹלָמוֹ, שעדיין לא נבראו המלאכים עד יום שני. בְּשֵׁנִי, מָה הָיוּ אוֹמְרִים, את הפרק 'שִׁיר מְזֻמּוֹר לְבְנֵי קָרַח, גְּדוֹל ה' וּמְהַלֵּל מְאֹד' (שם מח), עַל שֵׁם שְׁבִיּוֹם זֶה חִילֵק ה' מַעְשָׂיו - ברא את הרקיע המפריד בין המים העליונים לתחתונים, ובכך נתעלה וישב במרום וּמְלַךְ עֲלֵיהֶן, כדוגמת השראת השכינה בירושלים ובהר הבית המוזכרת במזמור זה. בְּשִׁלְשִׁי הָיוּ אוֹמְרִים את הפרק 'מְזֻמּוֹר לְאֶסְף אֱלֹהִים נֹצֵב בְּעֵרַת אֵל' (שם פב), עַל שֵׁם שְׁנִינְיָה אָרֶץ בְּחֻכְמָתוֹ - שבאותו יום נקוו המים למקום אחד ונראתה היבשה, וְהִכִּין תֵּבֵל לְעֵרַתוֹ - וגילה בכך את היבשה שעליה תהיה עדתו, ופירוש המזמור הוא שה' ניצב ומכין את המקום שעליו יהיו 'עֵדֵת אֵל'. בְּרַבִּיעִי הָיוּ אוֹמְרִים את הפרק 'אֵל נִקְמוֹת ה'' (שם צד), עַל שֵׁם שְׁבָרָא בְּיוֹם זֶה חָמָה וּלְבָנָה, וְעֵתִיד לִפְרַע מַעֲוֹבְרֵיהֶן. בְּחִמִּישִׁי הָיוּ אוֹמְרִים את הפרק 'לְמַנְצֵחַ עַל הַגִּתִּית לְאֶסְף, הֲרִנִּינוּ לְאֱלֹהִים עֲזוֹנֵנוּ' (שם פא), עַל שֵׁם שְׁבָרָא בְּיוֹם זֶה עוֹפּוֹת וְדָגִים כִּדִּי לְשִׁבְחָה לְשִׁמּוֹ, שמתוך שרואה האדם מינים רבים של עופות ודגים המשונים זה מזה, הוא נותן שבח למי שבראם, וזה שאמר 'הֲרִנִּינוּ לְאֱלֹהִים'. בְּשִׁשִּׁי הָיוּ אוֹמְרִים את הפרק 'ה' מְלַךְ גְּאוֹת לְבָשׁ וגו' אֶף תִּכּוֹן תֵּבֵל בֶּל תִּמְזוֹט' (שם צז), עַל שֵׁם שְׁנַמְר מְלֹאכְתּוֹ בְּיוֹם זֶה, וזהו 'אֶף תִּכּוֹן תֵּבֵל' שהכין וגמר את מלאכת העולם, וּמְלַךְ עֲלֵיהֶן, כאמור שם 'ה' מֶלֶךְ'. בְּשִׁבְעִי הָיוּ אוֹמְרִים את הפרק 'מְזֻמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת' (שם צב) עַל שֵׁם הַעֲתִיד, לְיוֹם שְׁבוּלוֹ שַׁבָּת, שעתידי העולם להחרב ולא יהיו בו בני אדם, כך שכל המלאכות ישתנו ממנו, ועל זמן זה אמרו 'שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת', לאותו זמן שיהיה מושבת ממלאכה.

ממשיכה הברייא: אָמַר רַבִּי נְחֻמִּית, מָה רָאוּ חֲכָמִים - רבי עקיבא ורבי יהודה לחלק בין תְּפָרְקִים תְּלָלוּ, שבכל ימי השבוע השירה מכוונת לאותו יום שבששת ימי בראשית, ואילו בשבת אומרים על שם העתיד. אָלָא הטעם של יום השבת אינו על שם העתיד, וכך היו אומרים. פְּרֵאשׁוֹן, שְׁקָנָה וְהִקְנָה וְשִׁלְטִי בְּעוֹלָמוֹ. בְּשֵׁנִי, שְׁחִילֵק מַעְשָׂיו וּמְלַךְ עֲלֵיהֶם. בְּשִׁלְשִׁי, שְׁנִינְיָה אָרֶץ בְּחֻכְמָתוֹ וְהִכִּין תֵּבֵל לְעֵרַתוֹ. בְּרַבִּיעִי, שְׁבָרָא חָמָה וּלְבָנָה וְעֵתִיד לִפְרַע מַעֲוֹבְרֵיהֶן. בְּחִמִּישִׁי, שְׁבָרָא עוֹפּוֹת וְדָגִים לְשִׁבְחָה לְשִׁמּוֹ. בְּשִׁשִּׁי, שְׁנַמְר מְלֹאכְתּוֹ וּמְלַךְ עֲלֵיהֶם. וּבְשִׁבְעִי אמרו 'מְזֻמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת' עַל שֵׁם שְׁשַׁבָּת בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי, לאחר ששת ימי בראשית.

לְה' הָאָרֶץ - כל המזמור. שְׁקָנָה - שמים וארץ. וְהִקְנָה - תבל ליושבי בה, כלומר: קונה כדי להקנות. וְשִׁלְטִי בְּעוֹלָמוֹ - יחידי, שלא נבראו המלאכים עד יום שני. שְׁחִילֵק מַעְשָׂיו - הבדיל רקיע בין עליונים לתחתונים, ונתעלה וישב במרום, דוגמת שכנו בעירו והר קדשו. שְׁנִינְיָה אָרֶץ - מקום מצב עדתו, שנאמר (בראשית א) 'ותראה היבשה' בשלישי נאמר. שְׁבָרָא חָמָה - ברביעי. שְׁבָרָא עוֹפּוֹת וְדָגִים לְשִׁבְחָה לְשִׁמּוֹ - כשאדם רואה עופות משונים זה מזה נותן שבח למי שבראם. לְיוֹם שְׁבוּלוֹ שַׁבָּת - שעתידי העולם להיות חרב, ואין אדם, וכל המלאכות שובתות - על אותו יום אומרים שיר של שבת.

אף שעלידי טעמת טעם דגן יודע הוא [=התינוק] לקרות אבא, וקריאתו אבא היא באופן שנמשך לאביו דווקא, ולא יפנה לאחר זולתו, מכל מקום הרי אינו מבין מהו אביו.

60 שבשדה אין להסתפק, שאותם וְדָא לֹא קִנְי הַלּוּקָה, שכן פשוט
61 שלא התכוין למוכרם לו, אלא הספק בהָא מַה שְּׁשִׁיר בְּאוֹתוֹ הָרוּב
62 - כלומר, על חציו השני של אותו חרוב ששייר בו המוכר מחצה
63 לעצמו, האם אותו קִנְי הַלּוּקָה, שכן המוכר גילה דעתו שמשיר
64 רק חצי חרוב פלוני, ולא את חציו השני, או דְּלָמָא - שמא אֶפְּלִי
65 את מַה שְּׁשִׁיר המוכר בדבריו בְּאוֹתוֹ הָרוּב ולא אמר שאינו כולל
66 במכירה וכלומר, את חציו השני, נְמִי לֹא קִנְי הַלּוּקָה, ואף על פי
67 ששייר לעצמו רק חצי חרוב, אין כוונתו שהחצי השני מכור. אֶמְר
68 לִיה - השיב לו רב ששת, לֹא קִנְי הַלּוּקָה גם את חצי החרוב שלא
69 שייר המוכר לעצמו.
70 מקשה הגמרא על רב ששת: אִיתִיבֵיה, שנינו בבביתא, אם אמר
71 המוכר 'שדי מכורה לך חציו מִחֲצֵי הָרוּב מורכב פְּלוֹנִי' או אמר 'חֲוִין
72 מִחֲצֵי סֶךְן שקמה פְּלוֹנִי', את שְׁאָר הָרוּבִין שבשדה לֹא קִנְה הַלּוּקָה.
73 וסברה הגמרא לפרש, מַאי לָאו - האם אין כוונת הברייטא שרק
74 את שְׁאָר הָרוּבִין הוא דְּלֹא קִנְה, אבל הָא מַה שְּׁשִׁיר בְּאוֹתוֹ הָרוּב
75 - את חצי החרוב ששייר בדבריו ולא אמר שאינו כולל במכירתו
76 קִנְה הַלּוּקָה, ונמצא מבואר בבביתא דלא כרב ששת. מתרצת
77 הגמרא: אֶמְר לִיה רב ששת, לֹא - אין כוונת הברייטא שרק את
78 שאר החרובים לא קנה הלווקה, אלא אֶפְּלִי את מַה שְּׁשִׁיר בדבריו
79 המוכר בְּאוֹתוֹ הָרוּב ולא אמר שאינו כולל במכירתו, נְמִי לֹא קִנְה
80 הַלּוּקָה, ואין אומרים שכוונת המוכר היתה לשייר את חציו האחר
81 ולמכור את חציו השני.
82 מבאר רב ששת שאכן מסתבר כדבריו: תַּרְע שגם את חציו השני
83 לא קנה הלווקה, דְּאִילּוּ - שהרי אילו אֶמְר לִיה מוכר ללווקה 'שְׁדִי
84 מְכוּרָה לְךָ חֲוִין מִחֲצֵי שְׂדֵה פְּלוֹנִי', וכי נאמר שכיון שהוכיר שמשיר
85 לעצמו חצי שדה, רק הָהוּא - אותו חצי שדה הוא דְּלֹא קִנְה
86 הַלּוּקָה, הָא אִידָךְ - אבל את חציה השני קִנְה הַלּוּקָה, והלא אי
87 אפשר לומר כן, שהרי רק שדה אחת מכר לו, אֶלְא פשוט באופן זה
88 שהלווקה לֹא קִנְי אף את חציה השני, ואם כן הָכָא נְמִי כשאמר 'חֲוִין
89 מחצי חרוב פלוני', לֹא קִנְי הַלּוּקָה אף את חציו השני של אותו
90 חרוב.
91 אגב שהובא לעיל מחלוקת רב ודייני גולה, מביאה הגמרא נידון
92 אחר שתלודו במחלוקת דייני גולה עם דייני ארץ ישראל.
93 מסתפקת הגמרא: בְּעָא מִינֵיה רַב עֲקָרִים מְרַב חֲסָדָא, הַמְּפָקִיד אֶצְלו
94 חֲבִירוֹ מעות בְּשִׁטָּה, כלומר, כתב לו הנפקד שטר שהפקיד אצלו
95 וחתמו עליו עדים, וכשבא המפקיד לתובעם אֶמְר לו הנפקד
96 הַחֲוֹרְתִים לְךָ, מהו, האם כאשר יש שטר ביד המפקיד נאמן הנפקד
97 לומר שהחזיר את הפקדון. מבארת הגמרא את הספק: מַי אֶמְרִינָן
98 שנאמן הוא לומר החורתי, שהרי מִינֵי - מתוך דְּאִי בְּעֵי אֶמְרֵי נְאֻמֵּי
99 - שאם היה רוצה היה יכול לפטור עצמו בכך שהיה טוען
100 שהפקדון אבד באונס, ודיה מְחִינָן בטענה זו בשבועה, שהרי אין
101 השטר שביד המפקיד סותר טענה זו, לכן הַשְּׂתָא נְמִי - גם עכשיו
102 שטוען החורתי את הפקדון, יש לו להיות מְחִינָן בטענתו, ואין
103 לחשוש שמא משקר הוא בטענת החורתי, כיון שאם היה שקרן
104 היה טוען שנאנס ואבד הפקדון והיה נפטר בכך, ככל שומר הטוען
105 נאנסו שהאמינה לו תורה בשבועה, ומה לו לשקר ולטוען החורתי.
106 או דְּלָמָא - שמא אין הנפקד נאמן לומר החורתי, משום דְּאֶמְר לִיה
107 המפקיד, אם כדברך שהחזרת את הפקדון, שְׁמַרְךָ בְּיַד מַאי בְּעֵי -
108 מדוע נמצא שטר ההפקדה בידו, והרי דרך הנפקד לקחת את
109 השטר בשעה שמחזיר את הפקדון וכדי שלא יחזור ויתבענו, ואף
110 משום 'מיגו' אין להאמינו, שהרי זה כמיגו נגד עדים החתומים
111 בשטר שמכזישים אותו. אֶמְר לִיה - השיב לו רב חסדא, מְחִינָן -
112 הרי הוא נאמן, שהרי סברתו. שאל אותו רב עמרם,
113 מדוע הוא נאמן בטענתו, וְלָמָא לִיה - הרי יאמר לו המפקיד, אם
114 אכן החזרת לי, שְׁמַרְךָ בְּיַד מַאי בְּעֵי - מדוע השארת את שטר
115 ההפקדה בידו, והרי זה כמיגו כנגד עדים החתומים בשטר
116 שמעידים שלא נפרע. אֶמְר לִיה רב חסדא, וְלִמְעֻמֵּיה - לשיטתך
117 שאתה רוצה לומר שבחמת טענת המפקיד שהשטר שבידו מכזיח
118 שלא החזירו לו אין הנפקד נאמן לומר החורתי, וְכִי אֶמְר לִיה נְאֻמֵּי

1 וְאִילוּ שמואל וקרנא שהיו דִּינֵי גֻלָּה אֶמְרֵי כלל אחר בזה, כָּל
2 שְׁתֵּי עוֹל בּוּבָשׁוּ - כל אילו רך עד כדי שהעול המונח בצווארי
3 השוורים כופפו ואין האילן מעכב את השור מלחרוש כדרכו סביב
4 האילנות, אינו אילן חשוב, ולא תָּוִי שִׁיר - אינו בכלל מה ששייר
5 המוכר לעצמו כשאמר 'חֲוִין מהאילנות', אלא הוא כלול במכירה.
6 וְכָל אֵילָן שְׁאִין הָעוֹל בּוּבָשׁוּ - כופפו, והוא מעכב את חרישת
7 השוורים, הרי זה אילן חשוב, וְתָוִי בכלל הַשִּׁיר. מבארת הגמרא
8 את דברי רב ודייני גולה וּשְׁמוּאֵל וקרנא: וְלֹא פְּלוֹנִי - לא נחלקן
9 אמוראים אלו מה כלול בשירור של המוכר, אלא הָא - דברי רב
10 נאמרו בְּדִיָּקָא - כשהיו בשדה רק עצי דקלים ואותם שייר לעצמו,
11 שבהם שיך שיעור זה של 'כל שעולים לו בחבל', כיון שאי אפשר
12 לעלות לדקלים גבוהים אלא בחבל, ואילו שיעור של 'כל שאין
13 העול כבשו' לא שיך בדיקלים, כיון שגם דקל שהעול כופפו עדיין
14 חשוב הוא אם עולים לו בחבל. וְהָא - דברי דייני גולה נאמרו
15 בְּאֵלֵינוּ - כשהיו בשדה אילנות אחרים ואותם שייר לעצמו, שבהם
16 לא שיך שיעור זה של 'כל שעולים לו בחבל', שהרי עליהם עולים
17 על ידי הענפים היוצאים מצידי האילן ואין צריך להם חבל, אלא
18 שיעור חשיבותם הוא במה שאין העול כובשם.
19 הגמרא חוזרת לדון במה ששנינו שסוף השקמה וחרוב המורכב
20 אינם כלולים במכירת השדה. מסתפקת הגמרא: בְּעָא מִינֵיה רַב
21 אֶהָא בְּר חוּנָא מְרַב שְׂשֵׁת, אם היו לו בשדה הרבה עצי חרוב
22 מורכבים וסדיני שקמה, ואמר לקונה 'השדה מכורה לך חֲוִין מְרַב
23 המורכב פְּלוֹנִי', או 'חֲוִין מִסְפָּךְן השקמה פְּלוֹנִי', מהו - מה דינם של
24 שאר החרובים והסדינים שבשדה. שהרי אמנם אם היה שותק, כל
25 החרובים והסדינים שבשדה לא היו כלולים במכירה ובמבואר
26 במשנתנו, אך באופן זה שאמר 'חֲוִין מחרוב פלוני', שמא כוונתו
27 היתה למעט בשירור ולשייר רק את החרוב המסוים ולא את שאר
28 חרובים, ולכן רק את אוֹתוֹ הָרוּב ששייר המוכר לעצמו הוא דְּלֹא
29 קִנְי הַלּוּקָה, הָא את שְׁאָר הָרוּבִים שלא שייר, קִנְי. או דְּלָמָא - שמא
30 נאמר, שאף על פי שלא הוצרך לשייר לעצמו בפרוש את החרוב
31 והסדן, מכל מקום לא נתכוין לגרע כוחו במה שפירש שמשיר את
32 החרוב והסדן, ולכן את שְׁאָר הָרוּבִין נְמִי לֹא קִנְי. אֶמְר לִיה - השיב
33 לו רב ששת, באופן זה לֹא קִנְה הַלּוּקָה לא את אותו חרוב ולא את
34 שאר חרובים המורכבים שבשדה.
35 מקשה הגמרא על רב ששת: אִיתִיבֵיה, שנינו בבביתא, אם אמר
36 המוכר 'שדי מכורה לך חֲוִין מְרַב המורכב פְּלוֹנִי', או 'חֲוִין מִסְפָּךְן
37 השקמה פְּלוֹנִי', לֹא קִנְה. וסברה הגמרא לפרש, מַאי לָאו - האם
38 אין כוונת הברייטא שרק את אוֹתוֹ הָרוּב ששייר הוא דְּלֹא קִנְה, הָא
39 - אבל את שְׁאָר הָרוּבִין שבשדה קִנְה, ואין סבר רב ששת שלא קנה
40 אף את שאר החרובין. מתרצת הגמרא: אֶמְר לִיה רב ששת, לֹא -
41 אין כוונת הברייטא שרק את החרוב והסדן ששייר לא קנה הלווקה,
42 אלא כוונתה שְׁאֶפְּלִי את שְׁאָר הָרוּבִין שבשדה נְמִי לֹא קִנְה.
43 מבאר רב ששת שאכן מסתבר כדבריו: תַּרְע שגם את שאר חרובים
44 לא קנה, דְּאִילּוּ - שהרי אילו אֶמְר לִיה מוכר ללווקה 'שְׁדִי מְכוּרָה לְךָ
45 חֲוִין מִשְׂדֵּה פְּלוֹנִי' הסמוכה לשדה זו, ויש לו למוכר עוד שדות
46 אחרים. וכי נאמר שכיון ששייר שדה אחת, רק את הָהוּא - השדה
47 ששייר הוא דְּלֹא קִנְי, הָא אִתְרַנְיָתָא - אבל את שאר שדותיו
48 האחרים קִנְי הַלּוּקָה, והלא אי אפשר לומר כן שהרי רק שדה אחת
49 מכר לו. אֶלְא פשוט באופן זה שהלווקה לֹא קִנְה גם את שאר
50 השדות חֲוִין מאותה שדה שמכרו לו. ואם כן הָכָא נְמִי - אף כאן
51 שאמר 'חֲוִין מחרוב פלוני', אין לפרש ששייר רק את אותו חרוב,
52 אלא לֹא קִנְה הַלּוּקָה אף את שאר החרובים המורכבים שבשדה,
53 שהרי כן חרוב חשוב כשדה בפני עצמה, והוא לא מכר לו אלא
54 שדה אחת.
55 הגמרא מביאה שיש שאמרו שהסתפק רב אחא בר הונא ספק
56 אחר: וְאִיבָא דְּאֶמְרֵי, בְּעָא מִינֵיה רַב אֶהָא בְּר חוּנָא מְרַב שְׂשֵׁת ספק
57 אחר, אם אמר המוכר 'שדי מכורה לך חֲוִין מִחֲצֵי הָרוּב מורכב
58 פְּלוֹנִי', או אמר לו 'חֲוִין מִחֲצֵי סֶךְן שקמה פְּלוֹנִי', מהו - מה הדין
59 באופן זה. מבארת הגמרא את הספק: לגבי דִּין שְׁאָר הָרוּבִין

בבא בתרא. המוכר את הבית – פרק רביעי דף ע עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רכט רש"י

1 הו"ן מחורב פלוני ותו לא קני — לא גרסינן "אותו חרוב". דהא מסיק דשאר חרובין נמי
2 לא קנה. ומיהו, לפי הספדים דגרסי בטר הכי "אלא דלמי הכא נמי לדמי" — גרסינן
3 ליה שפיר, ודמי חרוב לא קנה בקרקע. אלא דלמא מצי אמר ליה שטרך בידי מאי בעי —
4 אפילו למאן דאמר (כתובות ט, א) מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו, ומיהו מן לוח לומר
5 דפרעו הוא, ולא אמר "אם כן שטרך בידי מאי
6 בעי" — הו"ן מושיב דוימנן דאפשיט דספרא וזיז
7 ליה, דעל הלוח ליתן שכר כתיבת השטר,
8 ופעמים כשאין ללוח נתון המלוה בשבילו. אבל
9 הבא — אין על הנפקד ליתן שכר. ועוד: דהתם
10 לוח מאמין למלוה להניח שטר בידו, משום
11 דהכיכי ביה "תובת ירישים תנחום" כדאמרין
12 ב"המפקד" (בבא מציעא לה, א). אבל הנפקד
13 אינו מאמין את המפקד, ולעולם אינו מחזיר את
14 הנפקדון עד שיהייר לו השטר. ועוד: אין מדריך
15 כל כך לוח אחר המלוה, לפי שעשה לו טובה.
16 **ולייבא** ליה שטרך בידי מאי בעי — לאו
17 משום דליחוי מינו במקום עדים פפרין. דאם כן
18 מאי משני: ולישעמך כי אמר ליה נאנסו מי מצי
19 אמר ליה "שטרך בידי מאי בעי?" הא כי אמר
20 נאנסו לא מוכחא מילתא דלאו קושטא קאמר,
21 דאף על פי שהשטר בידו — יכול להיות שנאנסו.
22 אלא אמור רבנו יצחק: דסלקא דעתך דמקשה,
23 דהא דקאמר דנאמן — הא נאמן לגמרי קאמר,
24 אפילו בלא שבועה. ולכך היה שמור בדלאו מאו
25 דנאנסו מצי למימר "החזירתי לך", דאי על ידי
26 מינו דנאנסו — אמאי נאמן בלא שבועה: ולהכי
27 פריך: ולימא ליה "שטרך בידי מאי בעי" מושני:
28 דמתעם מינו נאמן. ופריך: כי אמר נאנסו, לאו
29 שבועה בעי?

סוף

1 ליה: **לא, אפילו מה ששייר באותו חרוב נמי לא קנה. תדע, דאיילו אמר ליה: "שדי מכורה**
2 **לך חוץ מחצי שדה פלוני"** — תהוה הוא דלא קנה, הא איך קנה? אלא לא קני, הבא נמי לא
3 קני. **בעא מיניה רב עקבא** מרב **הסדא: המפקד אצל חבריו בשמור, ואמר לו "החזרתים לך",**
4 **מהו? מי אמרינן:** מינו **דאי בעי אמר "נאנסו" מהימן** — השתא נמי מהימן, או דלמא אמר
5 ליה **"שטרך בידי מאי בעי?" אמר ליה: מהימן.** — ולקיא ליה **"שטרך בידי מאי בעי"** אמר
6 ליה: **ולישעמך, וכי אמר ליה "נאנסו", מי מצי אמר ליה "שטרך בידי מאי בעי?" אמר ליה:**

סוף

7 שאר חרובין נמי לא קנה — דהאי דקתני "לא קנה" — אשאר חרובין קאי, וכל שכן האי דקאמרי. ולא שמועין אתא, דלא הפסיד שאר חרובין בשביל ההוא ששייר יחיד. תדע —
8 דלא קני. חוץ משדה פלוני — הסמך לו חוץ למיצר. הא אחריני קני — בתמיה, והלא שדה אחת מכר לו ולא השאר הכי רסינן: אלא לא קני הכא נמי לא קני — כלומר, אלא
9 פשיטא אין דלא קני הלוקח שאר שדות, דהא המוכר שדה אחת לא מכר כל שדותיו בכלל. ובשביל שאמר שטות זו "חוץ משדה פלוני" אין לנו לומר שמכר מה שלא רצה למכור,
10 שדה אחת נתכוון למכור ולא שתי שדות. הבא נמי, המוכר את השדה — לא מכר חרוב וסדן, החשיבי שדה בפני עצמן, והלכך, בשביל ששייר אחת מהן בלא צורך — אין לנו לומר
11 שמוכר השאר. וזאת הריס: **אלא לדימי** — כלומר, באותו שדה שמכר שייך לעצמו דמי ההוא שדה דקאמר "חוץ משדה פלוני", הבא נמי הכי קאמר: שדה מכור לך
12 חוץ מדמי חרוב פלוני. ויש עוד פירושים אחרים. ולא נדריא כלל גירסא זו, ופירושה משובש היה בספרים ליתן טעם בדבר, כיון דלא קני אמאי קאמר "חוץ משדה פלוני". ומיהו הטעם
13 כדפרישית, לשירי ליה דרך לההוא חרוב או לההוא שדה ששייר נתכוון, וכדאמרין נמי (בבא בתרא סג, ג) גבי "על מנת שחידאת העלינה שלי" — ששייר מקום וזיין, ומיהו, היכא
14 דליכא לטפוי שום דבר — אין לנו לומר: כיון דליכא לטפוי, לגרועי נתכוון. דדי לנו אמר אינו מטפי ומריח בשוירו, אלא שיפסיד: בתמיה. חוץ מחצי סין פלוני מהו — ולהאי לישנא
15 פשיטא ליה "חוץ מסדן פלוני" לא קנה נמי שאר סדנין. **שאר חרובין פשיטא הוא דלא קני** — כדאמרן טעם לעיל: תדע דאי אמר ליה כו'. **ושני:** אלא מה ששייר באותו חרוב נמי
16 לא קנה — וזה דקתני "שאר חרובין לא קנה" — דכל קורא שאר חרובין, אפילו חצי חרוב נתשאר, הבא נמי גרסינן: אלא לא קני הכי נמי לא קני. **בעא מיניה רב עקבא כו'** — משום
17 דדייני גולה נקט לה הבא. **בשטר** — שכתב כמה הפקדו לו וחתמו בעדים, ואנהי ליה האי שטרא דלא מעי טעין נפקד "לא היו דברים מעולם". ואמר לו — נפקד: היום ולמחר החזרתיו
18 לך, מהו: דהא קיימא לן ב"חוקת הבתים" (בבא בתרא מה, ב) דהמפקד את חבריו בעדים אין צריך לחזויר בעדים. אבל הבא, דאיכא שטר ביד המפקד — מי אמרינן דהכי נמי מהדין?
19 מינו יארי בעי אמר נאנסו והוא מהדין, ובשבועה כדלמך, וכדכתיב "שבועת ד' תהיה בין שניהם" (שמות כב) שהתורה האמינתו לנפקד — השואן נמי מהדין, ובשבועה כדלמך, זמא
20 לך לשקר, אי בעי הוה פטר נפשיה בטעת שקר דנאנסו. ומשום דלא רצה לשקר ואמר החזרתיו — נאמן. או דלמא אמר ליה — מפקד: שטרך בידי מאי בעי? הו"ן ליה להניח השטר
21 בידו אילו החזרת לי פקודני, כדי שלא אחזור ואחבנו. ובמו "מה לי לשקר" במקום עדים דמי, ולא אמרינן מה לו לשקר. **ולישעמך אילו אמר ליה נאנסו כו'** — הלכך לא מצי למסתען
22 מפקד "שטרך בידי מאי בעי". ולימא לי לשקר" במקום עדים לא דמי, דהא עבדי איניש למיחדי ואמר "אבדתי את שטרי". ונפקד נמי לא הוה חישי לשתרא. משום דהוה מצי למיפטר
23 נפשיה בטעת אונס. אבל מלוה את חבריו בשטר — לא מצי טעין לוח "פרעתי", דאמר ליה איך "שטרך בידי מאי בעי?" גבי וכו' ליכא שום מינו, דאפילו טעין נאנסו צריך לשלם,
24

לא

גם ביציאת מצרים היו נסים, אותות ומופתים, ועד לאופן דגאה גאה, מכל מקום לא היה אז עניין הראיה, ורק לעתיד לבוא יהיה אראנו נפלאות.

ממאמר שבת פרשת צו, ה'תשכ"ח

1 דיני טולה — שמואל וקרנא, בפרק קמא דסנהדרין (ז, ב). כל שהעול כובשו — חורשין
2 היו בבקר סביב האילנות, ואם העול כופף את האילן ועובר השור לדרכו, ואין האילן
3 מעכב השור — לא חשיב. ומיהו, אם אין אילנות גדולים בשדה אלא אלו — הוה שוה,
4 כדאמרין גבי דקילי, **הא בדיקלי** — מילתיה דרב. **הא באילני** — שהעול כובשו. דשיעור
5 דעליית חבל לא שייך בהו, דבלא חבל עולין
6 בכל שאר אילנות על ידי ענפים המתפעלים
7 לכל צד. ושיעורא דכבישת עול נמי איכא
8 למימר דלא שייך בדיקלי, דאפילו היכא דכביש
9 ליה עול חשיב חוץ אם עולין לו בחבל. חוץ
10 מחיוב — המוכרב פלוני, חוץ מסדן השקמה
11 פלוני, והיו בהו הרבה חרובין וסדניא, מהו? דאם
12 הוה שתיק — לא היו מוכרין בכלל שדה, אבל
13 עבשי עול ששיר אחד איכא למימר דשאר חרובין
14 מכר לו. או דלמא שוירי לא ירע כחו, אלא
15 אפילו שאר חרובין נמי לא קני הלוקח. דבשביל
16 שיפשה המוכר את כח שלו, שפירש בפירוש
17 "איני מוכר לך ההוא חרוב" אין לנו לגרע כחו
18 בשאר. אלא אי איכא מילתא לטפויי בהאי
19 "חוץ", כגון דרך — מטפין ליה. כדאמר
20 במתניתין: ומודי רבי עקיבא בזמן שאמר לו "חוץ"
21 מאלו? שאינו צריך ליקח לו דרך. והאי "חוץ"
22 מחיוב פלוני? דקאמר — לשירי דרך להאי דקל
23 נתכוין, ולא למעט השאר. ואפילו לרבנן נמי
24 איכא למימר: לפיכך אמר "חוץ מחיוב פלוני" —
25 דבההוא חרוב היה חפץ יותר, ולא היה רוצה
26 שיתבענו לוקח לדין. ולחרוב זה איכוין, לשפירא
27 דשטרא. אבל על שאר חרובין — לא חשיש
28 לכתוב שופרא דשטרא, דמכל מקום בוטח הוא
29 במאי דקיימא לו שאין חרוב המוכרב נמכר
30 בכלל שדה. כן נראה בעיני, ועיקר. (הג"ה. אמר
31 ליה לא קנה — לא הוא ולא זולתו. דכיון
32 שאפילו לא פירש ליה "חוץ", כגון אלו אינו
33 נמכרין בכלל שדה — הכא נמי לא קנה, ולא
34 פירש הללו אלא להדדיעו שבכ אילו שבאותה
35 שדה הרי הן כמו אלו ולא נמכרו. עד כאן.) הכי
36 גרסינן: איתיביה חוין מחורב פלוני חוין מסדן
37 פלוני לא קנה — ולא גרסינן "אותו חרוב לא
38 קנה", דאם כן קשיא מעלייתא היא. ולא מצי
39 לתרוצי לקמייהו: שאר חרובין נמי לא קנה. לא
40 שאר חרובין נמי לא קנה — דהאי דקתני "לא קנה" — אשאר חרובין קאי, וכל שכן האי דקאמרי. ולא שמועין אתא, דלא הפסיד שאר חרובין בשביל ההוא ששייר יחיד. תדע —
41 דלא קני. חוין משדה פלוני — הסמך לו חוין למיצר. הא אחריני קני — בתמיה, והלא שדה אחת מכר לו ולא השאר הכי רסינן: אלא לא קני הכא נמי לא קני — כלומר, אלא
42 פשיטא אין דלא קני הלוקח שאר שדות, דהא המוכר שדה אחת לא מכר כל שדותיו בכלל. ובשביל שאמר שטות זו "חוץ משדה פלוני" אין לנו לומר שמכר מה שלא רצה למכור,
43 שדה אחת נתכוון למכור ולא שתי שדות. הבא נמי, המוכר את השדה — לא מכר חרוב וסדן, החשיבי שדה בפני עצמן, והלכך, בשביל ששייר אחת מהן בלא צורך — אין לנו לומר
44 שמוכר השאר. וזאת הריס: **אלא לדימי** — כלומר, באותו שדה שמכר שייך לעצמו דמי ההוא שדה דקאמר "חוץ משדה פלוני", הבא נמי הכי קאמר: שדה מכור לך
45 חוץ מדמי חרוב פלוני. ויש עוד פירושים אחרים. ולא נדריא כלל גירסא זו, ופירושה משובש היה בספרים ליתן טעם בדבר, כיון דלא קני אמאי קאמר "חוץ משדה פלוני". ומיהו הטעם
46 כדפרישית, לשירי ליה דרך לההוא חרוב או לההוא שדה ששייר נתכוון, וכדאמרין נמי (בבא בתרא סג, ג) גבי "על מנת שחידאת העלינה שלי" — ששייר מקום וזיין, ומיהו, היכא
47 דליכא לטפוי שום דבר — אין לנו לומר: כיון דליכא לטפוי, לגרועי נתכוון. דדי לנו אמר אינו מטפי ומריח בשוירו, אלא שיפסיד: בתמיה. חוין מחצי סין פלוני מהו — ולהאי לישנא
48 פשיטא ליה "חוץ מסדן פלוני" לא קנה נמי שאר סדנין. **שאר חרובין פשיטא הוא דלא קני** — כדאמרן טעם לעיל: תדע דאי אמר ליה כו'. **ושני:** אלא מה ששייר באותו חרוב נמי
49 לא קנה — וזה דקתני "שאר חרובין לא קנה" — דכל קורא שאר חרובין, אפילו חצי חרוב נתשאר, הבא נמי גרסינן: אלא לא קני הכי נמי לא קני. **בעא מיניה רב עקבא כו'** — משום
50 דדייני גולה נקט לה הבא. **בשטר** — שכתב כמה הפקדו לו וחתמו בעדים, ואנהי ליה האי שטרא דלא מעי טעין נפקד "לא היו דברים מעולם". ואמר לו — נפקד: היום ולמחר החזרתיו
51 לך, מהו: דהא קיימא לן ב"חוקת הבתים" (בבא בתרא מה, ב) דהמפקד את חבריו בעדים אין צריך לחזויר בעדים. אבל הבא, דאיכא שטר ביד המפקד — מי אמרינן דהכי נמי מהדין?
52 מינו יארי בעי אמר נאנסו והוא מהדין, ובשבועה כדלמך, וכדכתיב "שבועת ד' תהיה בין שניהם" (שמות כב) שהתורה האמינתו לנפקד — השואן נמי מהדין, ובשבועה כדלמך, זמא
53 לך לשקר, אי בעי הוה פטר נפשיה בטעת שקר דנאנסו. ומשום דלא רצה לשקר ואמר החזרתיו — נאמן. או דלמא אמר ליה — מפקד: שטרך בידי מאי בעי? הו"ן ליה להניח השטר
54 בידו אילו החזרת לי פקודני, כדי שלא אחזור ואחבנו. ובמו "מה לי לשקר" במקום עדים דמי, ולא אמרינן מה לו לשקר. **ולישעמך אילו אמר ליה נאנסו כו'** — הלכך לא מצי למסתען
55 מפקד "שטרך בידי מאי בעי". ולימא לי לשקר" במקום עדים לא דמי, דהא עבדי איניש למיחדי ואמר "אבדתי את שטרי". ונפקד נמי לא הוה חישי לשתרא. משום דהוה מצי למיפטר
56 נפשיה בטעת אונס. אבל מלוה את חבריו בשטר — לא מצי טעין לוח "פרעתי", דאמר ליה איך "שטרך בידי מאי בעי?" גבי וכו' ליכא שום מינו, דאפילו טעין נאנסו צריך לשלם,
57

דמלוח להוציא ביתא.

בבא בתרא. המוכר את הבית - פרק רביעי דף ע עמוד ב - מותוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" רש"י

תוספות

1 סוף סוף כי אמר ליה נאנסו לאו שבועה בעי - תימה: למאי דמפרש רבינו חם ב"הגול
2 קמא? (בבא קמא ק, א) כשמתעבא דהטוען טענת גבב בפקדון, דלא מיחייב שבועת
3 שומרון אלא היכא דאיכא הודאה במקצת. היכי קאמר: לאו שבועה בעי? אן הכי נמי,
4 דלא מיחייב שבועה דאורייתא ואין לומר: לאו שבועה בעי - שבועת היסת קאמר. דהכי

5 תיסק ארעתיה דרב עמרם דנאמן דקאמר רב
6 חסדא ליפטר אפילו משבועת היסת? ועוד:
7 דאמר בפרק "כל הנשבעין" (שבועות מה, ב) גבי
8 רמי בר חמא ורבא: מכלל דתרייהו סבר
9 המפקיד אצל חבירו בעדים אין צריך להחזיר לו
10 בעדים, בשטר - צריך להחזיר לו בשטר. וצריך
11 לפרשי: וצריך להחזיר לו בשטר - אם אין רובה
12 לישבע. אבל בשבועה - נאמן, כי היכי דלא
13 תיקש רבא אורבא. דרבא אמר לקמן ומדימין
14 לומר "החזרתי לך" בנימו דנאנסו, דקאמר רבא:
15 הלכתא דנשבע וגובה מחצה. ואי בשבועת
16 היסת איירי - היכי קאמר: בעדים אין צריך
17 להחזיר לו בעדים, ומדימין לומר "החזרתי לך"
18 בלא שבועה? הא דלעיל בעי שבועת היסת
19 ואומר רבינו חם: דהך שבועה דהכא מדרבנן,
20 ותקנה קודם שבועת היסת. כמו הדיא
21 ד"רובכת" (כתובות פו, ב) דהפוגמת כתובתה
22 ועד אחד מעידה שהיא פרועה, דקאמר התם
23 הדייא שביעה דרבנן. **מאי** דאמר נשבע וגובה
24 כולו לית ליה דרב חסדא - ואם תאמר: אבהי,
25 אמאי גובה כולו? דניטעון ליחמי נאנסו ויש
26 לומר: דמלתא דלא שכח היא לא טענין
27 ליחמי, דנאנסו קלא אית ליה. ואף על גב
28 דאבוהון הוי מחזיקין לומר שנאנסו, מיהו לא
29 טענין ליה. ומאן דאמר נשבע וגובה מחצה -
30 סבר דלא מצי אמר ליה "שטרך ביד מיני בעי",

31 וטענין ליה "החזרתי לך" אף על גב דלא טענין ליה נאנסו. כיון דאבוהון היה מחזיקין
32 בטענה זו מיוו דאי בעי אמר נאנסו. ואין להקשות: לרבי אבא, דאית ליה מתוך שאינו
33 יכול לישבע משלם. אמאי פטריהן ליה? הא מחזיקין הן שביעה ואין יכולין לישבע אלגבי
34 יורשין לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם, כדרשינן בפרק "כל הנשבעין"
35 (שבועות מה, א): "שבועת ה' תהיה בין שניהם" - ולא בין יהודשין. ואם תאמר: לרב
36 ושמואל דקאמר התם: אין אדם מוריש שבועה לבניו, פירושי: אין אדם מוריש ממון שיש
37 בו שבועה לבניו, אמאי פטורין מלשלם? ויש לומר: דהא דאין אדם מוריש - היינו דאין
38 נוקטין לא לישבעו ולא לפרעון, כדפריש הוגוסטרס התם, ואם באין לגבות בשטר - אין
39 גובין, אבל אם שומרוהו וכן רובאין לגבות מהן, כי יבא - אין מציאין מהן, ופטורין. וכן
40 מוכח בהדיא בפרק "כל הנשבעין" (שם מה, ב) דמשני: האי מני בית שמאי היא, דאמרי:
41 שטר העומד לגבות כבגוי דמי, אלמא גביר גבויי אדם מוריש שבועה לבניו. **נשבע**
42 וגובה מחצה - נראה דאינו נשבע על הכל, דלמא ישבע בתום, כיון דאין משלמין לו
43 אלא החצי הלכך ישבע שבועה - שיש לי ביים, ואן לי ביים פחות מחצי, דלא ליהוי
44 מרע ליה לדיבוריה, כי הדיא ד"שנים אחוזין בטלית" (בבא מציעא ה, ב).

45 **דאם** איתא דפרע מימר הוה אמר - דוקא הכא שיש שטר על בניו היה לו להודיעם
46 דפרעו הוא. אבל מלוח על פה אמרינן דאין גובה מן יהודשין ואפילו הניח
47 קרקעות, ואפילו מגדולים, אלא כשהוה ומה, אי נמי דשמתוהו ומית בשמתא. דהתם
48 לא אמרינן אלא איתא דפרע מימר הוה אמר. דאין לו להודיע כל מה שלוח ופרע כל
49 ימי חייו, אלא דוקא הכא שיש שטר, כדפרשינן. **אמר** רבא הלכתא נשבע וגובה
50 מחצה - ומה שקשה דרבא אורבא בשבועות, פירשיה לעיל. ורבינו יצחק בן מרדכי
51 מפרשי: דלא קשיא מדי, דהכי איתא התם: אמר ליה רבא: מאי מעלייתא, אם כן שבעת
52 שומרוך דחייב רחמנא היכי משכחת ליה? מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם -
53 יכול לומר נאנסו דאפקיד ליה בעדים, אפקיד ליה בעדים נמי, מתוך שיכול לומר
54 החזרתי לך יכול לומר נאנסו דאפקיד ליה בשטר. כיון דאפקיד ליה בשטר -
55 איכא שבועה בנאנסו, דאו אין לומר מתוך שיכול לומר החזרתי לך והיה נאמן בלא
56 שבועה, דהא המפקיד אצל חבירו בשטר צריך להחזיר לו בעדים. ומן הדין אפילו
57 בשבועה לא היה נאמן, אי לאו משום דמחזיקין בנימו דנאנסו בשבועה. והשתא אין
58 להקשות כלום משם.

האחק

1 לאו שבועה בעי - בתמיה. והשתא אמרת נאמן בלא שבועה? ועל ידי מינו
2 לא מצית למיפטריה משבועה על ידי טענתו לקימה בלא שבועה, כדכתוב
3 "שבועת ה' תהיה בין שניהם" ליטא בפליגתא - הא דרב חסדא. **שטר ביים**
4 היוצא על היתומים - ראובן שנתן מעות לשמעון למחצית שטר, וכתב לו שטר
5 כמה הפקיד לו. ומת שמעון, והוציא ראובן
6 אותו שטר על היתומים לתבוע מהם פקדונו.
7 היתומים טוענין: שמא אבינו החזירו לך. אי
8 נמי טענת ברי טענו. ואילו היה מלוה בעלמא,
9 שהלוח ראובן לשמעון ומת שמעון - כולי
10 עלמא מודו דנשבע ראובן וגובה כל השטר מן
11 היתומים. דלית לאבוהון שום טענה גבי מלוה,
12 ולא מצי טעין נאנסו, אלא היה נשבע שלא
13 התקבל מן הלוח כלום, וכגון שהיה טוענו
14 הלוח: אשתבע לי דלא פרעתוך, כדאמרינן
15 בשבועות (מא, א). וגבי יחמי דידה דלא
16 ידעי למשעון - טענין ליה, ונשבע וגובה
17 חובו וכו'. אבל השתא דלא הוי כולו מלוה,
18 אלא פלגא מלוה ופלגא פקדון, כדן כל
19 מעות הנתונות למחצית שטר, כדמפרש ואילו
20 - הוא דפליגי דיני גולה, דהיינו שמואל
21 וקרבא, ודייני ארץ ישראל, דהיינו רבי אמי
22 ורבי אסי, בפרק קמא דסנהדרין (יז, ב). נראה
23 בעיני דהכי גרסינן: דבדיל עלמא אית ליה
24 דנהרדעי. וכן פירש רבינו חננאל. ולא גרס:
25 סברה, דמסקנא נמי הכי סבירא ליה. **דאמרי**
26 נהרדעי - בבבא מציעא, בפרק "המקביל" האי
27 עסיקא דיהיב איניש לחבריה בארבעה שטר -
28 פלגא ליה מלוה להחזיב בארבעה המקבל,
29 דדייני אותו חצי שנוטל ממנו הלוה, ופלגא
30 הוי פקדון גביה, ואינו חייב בארבעה דהך
31 פלגא דקשקיל ממנה מפקד רוחא. והתם מפרש טעמא: עבד רבנן מילתא דניחא
32 ליה ללוח וניחא ליה למלוה, דאיכא קצת אחריות על זה וקצת על זה, ואם נגבא על
33 אבד הכל - אין האחד מופסד הכל, אלא בין שניהן. והלכך, כיון דסתמא דמלתא
34 כן הוא, דפלגא הוי מלוה גביה - צריך הנותן לקבל עליו תרי פלגין, והאיל
35 ושקיל פלגא באגרי, כי היכי דלא להוי רביית מאי דטרח מקבל בפלגא דפקדון משום
36 פלגא דמלוה שהלוהו. דמאי דמקבל נותן אחריות עליה טפי מפלגא - הוי שטר
37 מקבל, בשביל טירחא דקטרח בפלגא פקדון. קו פלגא איקבל הנותן בהפסד ותילתא
38 באגרי, ומקבל טיול תרתי. דהאי דקשקיל מקבל רוחא טפי מנותן, והוה שטר
39 טירחא, ואין כאן רבית. דכיון דמפרש ביאורו נשך" (בבא מציעא סח, ב). **מאי לאו** -
40 בפלגא דפקדון קמפלגי, כדרב חסדא, דאמר לעיל: נאמן? דבפלגא דמלוה הכל מודין
41 דנשבע וגובה אותו, דאפילו אי הוה אבוהון קיים לא מצי טעין "החזרתי", דאמר ליה
42 "שטרך ביד מיני בעי", וטענת מינו ליכא, דאפילו אם נאנסו צריך להחזיר, דהא מלוה
43 היא גביה. הלכך נשבע וגובה, כדן הבא ליפרע מנכסי יתומים, אלא בפלגא דהוי
44 פקדון קמפלגי, ובררב חסדא. דדייני גולה דאמרי נשבע וגובה כולו - לא סבירא
45 ליה כרב חסדא דאמר נאמן, אלא אי הוה אבוהון קיים לא היה נאמן לומר "החזרתי
46 לך", ואף על גב דאיכא מינו דטענת אונס, משום דאמר ליה איךך "שטרך ביד מיני
47 בעי". הלכך נשבע וגובה כולו מן היתומים, אפילו פלגא פקדון, ודייני ארץ ישראל
48 סבירי לה כרב חסדא, דאילו היה אבוהון קיים הוה מצי למשעון "החזרתי לך", וטענין
49 דהוה מצי למימר נאנסו, ולא הוי איךך מצי למימר "שטרך ביד מיני בעי". וטענין
50 נמי הכי בשביל יחמי. ומשתבעי יחמי שבועת יורשין, כדמפרש בשבועות: שבועה
51 שלא פקדונו אבא כו' כדמפרש התם. הלכך נשבע וגובה מחצה מלוה, אבל פלגא
52 פקדון לית ליה. **הכי גרסינן: לא** בדילי עלמא אית ליה דרב חסדא **והכא כו'** -
53 דייני גולה סבירי בעלמא סבירא לן כרב חסדא, דנאמן לומר "החזרתי לך". אבל גבי
54 יחמי ליכא למימר הכי, דכיון דאיכא שטרא ביד נותן, ואיזו לו קטעין "פרעתוך" -
55 אן לא טענין ליחמי. דאם איתא דפרעיה - מימר הוה אמר בשעת צואת מיתה.
56 והשתא דאיכא תרת: שטר ביד הנותן, וגם לא צוה בשעת מיתה - הלכך נשבע
57 וגובה כו'. **דאנסי** - ולא הספיק לצוות. תרתי - בתמיה, דסתןך אהודי. דכיון
58 דנאמן - אמאי נשבע וגובה כולו והא מצי אבוהון למשעון: החזרתי לך פלגא פקדון,
ונמטען

בבא בתרא דף ע עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) רלא

לומר החזרתי כאשר השטר ביד המפקיד, ודייני ארץ ישראל
סוברים כמותו.
דוחה הגמרא: **אמר**, לא בזה נחלקו דייני גולה ודייני ארץ ישראל,
אלא **דכולי עלמא** – כל האמוראים אית להו דרב חסדא – סוברים
כרב חסדא שנאמן הנפקד לומר החזרתי מחמת 'מיגו' אף נגד
טענת 'שטרך בידי מאי בעי', **הכא הוה קמיפלגי** – וגבי הנידון
אם גובה את הפקדון מהיתומים בדבר זה נחלקו, **דמר סבר** – דייני
גולה סברו שגובה מהם גם את הפקדון, והיתומים אינם יכולים
להיפטר בטענה שאביהם החזירו, משום דאם איתא דפרעיה – אם
אכן החזיר אביהם את הפקדון בחייו, **מימר הוה אמר** – היה אומר
להם בשעת מיתתו שהחזירו, וכיון שאביהם לא אמר כן בשעת
מיתתו, וגם השטר נמצא ביד התובע, אין אנו טוענים עבור
היתומים שאביהם החזירם. **ופר סבר** – דייני ארץ ישראל סברו,
שאין זה ראייה ממה שאביהם לא אמר כן בשעת מיתתו, משום
דאימור מלאך המות הוא דאנטיה – שמא מלאך המות הרגו
פתאום ולא הספיק לומר כן לבניו. ולכן טוענים עבור היתומים
שאביהם החזיר את הפקדון, ואין התובע יכול להוציא מהם אלא
את חלק המלוה.
הגמרא מביאה שני דינים שאמר רב הונא בר אבין שלכאורה
סותרים זה את זה, ומיישבת זאת על פי החילוק האמור: **שלא רב**
הנא בר אבין שני דינים, האחד, **המפקיד אצל חבירו בשטר ואמר**
לו התחזיתו לי, נאמן במיגו שהיה יכול להיפטר בטענת נאנסו, ואין
המפקיד יכול לטעון כנגדו 'שטרך בידי מאי בעי' וכשיטת רב
חסדא לעיל. והשני, **שטר כיס היוצא על היתומין שנתן לאביהם**
מעות ב'עסיקא' שחציה מלוה וחציה פקדון וכפי שנתבאר לעיל,
נשבע הנותן שלא החזיר לו אביהם את המעות וגובה פולו – את
כל המעות שנתן (וכשיטת דייני גולה לעיל). מקשה הגמרא: תרתי
– שני דינים אלו סותרים זה את זה, שהרי כיון שהנפקד נאמן לומר
החזרתי את הפקדון, אף אנו נטעון כן ליתומים שאביהם החזיר את
מחצית המעות שהם פקדון, ומדוע גובה את כל השטר מן
היתומים. מתרצת הגמרא כמו שחילקו לעיל: **שאני הך** – שונה
הדבר בבא לגבות את הפקדון מהיתומים, משום דאם איתא
דפרעיה – שאם אכן אביהם החזיר את הפקדון, **מימר הוה אמר** –
יהיה אביהם אומר להם בשעת מיתתו שכבר החזיר את הפקדון,
וכיון שאביהם לא אמר כן בשעת מיתתו, וגם השטר נמצא ביד
המפקיד, אין אנו טוענים עבור היתומים שאביהם החזירם.
הגמרא מפרשת כמי ההלכה בנידון שטר כיס היוצא על היתומים:
רבא אמר, הלכתא כדייני ארץ ישראל, שבשטר כיס היוצא על
היתומים נשבע המפקיד וגובה מהם רק את המחצית שהוא מלוה.
אמר מר זוטרא, הלכתא כדייני גולה, שהמפקיד נשבע ונוטל את כל
המעות. שואלת הגמרא: **אמר ליה רבינא למת זוטרא**, איך אתה
אומר שהלכה כדייני גולה שנשבע וגובה את כולה, והאמר רבא
שההלכה היא שנשבע וגובה מחצית. משיבה הגמרא: **אמר ליה מר**
זוטרא, אגן – אנחנו, את דינים דדייני גולה

1 סוף סוף הרי גם כי אמר ליה נאנסו לאו נשבעת בעי – וכי לא היה
2 צריך להשבע על כך כדי להיפטר, שנאמר (שמות כב ז) 'שבעת תהיה
3 בין שניהם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו', ואם כן אף כשטוען
4 החזרתי אין לו להיות נאמן מחמת המיגו בלא שישבע על כך,
5 ואילו מדברין שאמרת נאמן סתם, משמע שנאמן בלא שבועה.
6 אמר לו רב חסדא: אכן כשם שבטענת נאנסו נאמן רק בשבועה,
7 **הכא נמי** – כך גם בטוען החזרתי מאי נאמן – מה שאמרתני שנאמן,
8 כונתי שנאמן בשבועה.
9 מבררת הגמרא האם דינו של רב חסדא מוסכם: **לימא בפלוניתא**
10 **דהני תנאי** – האם דינו של רב חסדא שהנפקד נאמן לומר החזרתי,
11 תלוי במחלוקת. דתנאי, שכן מצינו מחלוקת גבי שטר כיס היוצא
12 על היתומים – כלומר, בא אחד והוציא ליתומים שטר שכתבו בו
13 שהוא מסר לאביהם מעות כדי שיתעסק בהם ויתן לו חצי מן
14 ההיזח שישתכרו המעות, ותובע אותם שיחזירו לו את המעות
15 שנתן לאביהם, והיתומים אינם יודעים אם אביהם החזיר המעות.
16 שמואל וקרנא שהיו דייני גולה אמרי, נשבע בעל השטר שלא
17 החזיר לו אביהם את המעות וגובה מן היתומים פולו – את כל
18 המעות שנתן, ורב אמי ורב אסי שהיו דייני ארץ ישראל אמרי,
19 נשבע בעל השטר שאביהם לא החזיר לו את המעות וגובה מן
20 היתומים רק מחצית – מחצית מן המעות שנתן. מבארת הגמרא את
21 מחלוקתם: **דכולי עלמא** – בין דייני גולה ובין דייני ארץ ישראל
22 **אית להו הנהרדעי** – סוברים הם את דינים של חכמי נהרדעא,
23 **דאמרי הנהרדעי** (ב"מ קד). האי עיקרא – המוסר מעות לחבירו כדי
24 שיתעסק ויריח בהם ויחלקו ביניהם הרווחים, תיקנו חכמים שהיה
25 המעות פלגא מלוה – מחציתם היא מלוה אצל מקבל המעות, והרי
26 הוא חייב באחירתם אף אם יאנסו, ופלגא פקדון – ומחציתם
27 פקדון ביד המקבל, ואינו חייב באחירות אונסים. ומשום כך, כולם
28 מודים שאת מחצית המעות שהם מלוה גובה הנותן מן היתומים
29 בשבועה, כיון שעל מיעוט הללו אם היה אביהם טוען החזרתי,
30 לא היה לו 'מיגו' שיהיה לטעון נאנסו, שהרי גם אם היה טוען
31 'נאנסו' היה חייב באחירותם, ולכן אינו נאמן בטענת החזרתיים,
32 שהרי יאמר לו התובע 'שטרך בידי מאי בעי', אבל לגבי המחצית
33 שהיא פקדון נחלקו, וסברה הגמרא לפרש, מאי לאו הך קא
34 מיפלגי – האם לא בדבר זה נחלקו דייני גולה ודייני ארץ ישראל,
35 **דמר סבר** – דייני גולה סוברים, שאביהם לא היה נאמן לטעון
36 החזרתי ולהיפטר, על אף שיש לו טענת שהיה יכול לומר
37 נאנסו, משום דמי אמר ליה – יכול הנותן לטעון כנגדו, אם אכן
38 החזרתי לי את המעות שפקדן בידי מאי בעי, ולכן אף ליתומים אין
39 טוענים כן, ומשום כך גובה מהם הנותן גם את מחצית הפקדון. ופר
40 סבר – דייני ארץ ישראל סוברים, לא – אין הנותן יכול לטעון
41 לאביהם 'שטרך בידי מאי בעי', משום שהיה לאביהם מיגו שהיה
42 יכול לטעון נאנסו ולהיפטר, וכיון שהיה האב נאמן לומר החזרתי
43 את הפקדון, לכך אף אנו טוענים עבור היתומים שאביהם החזיר
44 את הפקדון, ואינו יכול לגבות מהם את מחצית הפקדון, ונמצא,
45 שדייני גולה חולקים על רב חסדא וסוברים שאינו נאמן במיגו

אגרות קודש

ב"ה ז' ניסן, תשכ"ב

ברוקלין.

הרה"ג הווי"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים וכו'

מו"ה ישראל שי

שלום וברכה!

... למשי"כ ע"ד מכתב בקשר עם ספרו שעומד להו"ל - מאד רציתי לבוא עכ"פ בקצרה. ומחפש

הנני עכ"פ שעה קטנה פנוי. ורוב וכמה טרדות סבבני. ואולי יעלה בידי לאחרי חה"פ. וצ"ע אם כדאי

לחכות. ועל כתי"ר להחליט בזה. וכשם שמקבלים שכר כו'.

53 את הדברים שאינם בכלל השרדה, ומאי שנא דין מִתְּנָה שנינו בו
54 שכלל בנתינתו את כל הדברים הקבועים בשדה, הלא אף שמתנה
55 נותנים בעין יפה יותר ממכר, מכל מקום פעמים שאין כוונתו ליתן
56 אלא מה שמפרש בפיו ולא את שאר דברים, ומדוע שנינו שלעולם
57 נתן את הכל. משיבה הגמרא: פִּירֵשׁ יְהוּדָה בְּן נְקוּסָא לְפָנֵי רַבִּי, זֶה
58 – נותן מתנה פִּירֵשׁ שנותן למקבל את הכל, ולכן קנה הכל, זֶה –
59 מוכר לא פִּירֵשׁ שמוכר הכל. מקשה הגמרא: הֲאִי זֶה פִּירֵשׁ זֶה לֹא
60 פִּירֵשׁ – וכי במשנתו מדובר שבמתנה פירש שנותן הכל ובמכר
61 לא פירש, הלא זֶה לֹא פִּירֵשׁ זֶה לֹא פִּירֵשׁ הוּא – משנתו מדברת
62 בסתם מוכר וסתם נותן מתנה, ששניהם לא פירשו כלום. לכך
63 מיישבת הגמרא באופן אחר: אֵלָּא החילוק בין מכר למתנה הוא, זֶה
64 – מתנה, כיון שרגילות לינתה בעין יפה, אם ארע שאינו רוצה ליתן
65 את הכל הִיָּה לוֹ לְפָרֵשׁ שמשׂיר לעצמו ובור גת ושולכו וכל
66 המנויים במשנה לעיל, וכיון שלא פירש כן הפסיד, ואילו זֶה –
67 מוכר, לֹא הִיָּה לוֹ לְפָרֵשׁ שמשׂיר לעצמו, שהרי לא מכר אלא
68 מתוך הכרח שהיה צריך למעות, וידוע שאינו מוכר בעין יפה.
69 הגמרא מביאה מעשה שדינו נלמד מן החילוק שחילקה משנתו
70 בין מכר למתנה: הֵהוּא – מעשה בארם דְּאָמְרִי לְהוּ – שצויה קורם
71 מותו לעומדים לפניו, הֵבֵי לִי לְפָלְגָא – תנו לו לפלוגי, מנכס
72 בִּיתָא דְּמְחֻזְקִי מֵאָה גוּלְפִי – בית שגודלו כשיעור שיכול להחזיק
73 מאה חביות ועשר חביות אורך על עשר חביות רוחבו, וכשביקשו
74 לעשות כדבריו אֶשְׁתַּחֲבֵי – נמצא בנכסיו בית דְּהוּהוּ מְחֻזְקִי בקרקע
75 כשיעור מֵאָה וְעֶשְׂרִין חביות, ולא היה לנותן בית אחר המחזיק
76 מאה חביות, ונשאלה האשאלה, אם יש ליתן לפלוגי את הבית
77 הנמצא. ונחלקו האמוראים בנידון זה, אָמַר מִר וְאָמַר, המקבל לא
78 יטול בבית אלא חמשה חלקים (כשיעור מאה חביות) וחלק הששי
79 (כשיעור עשרים חביות) יפסיד, משום שרק מֵאָה אָמַר לִיה – שיתנו
80 לו, אך מֵאָה וְעֶשְׂרִין לֹא אָמַר לִיה. רַב אֲשִׁי אָמַר, יש ליתן למקבל
81 את כל הבית, ולמד זאת ממשנתו, מִי לֹא תֵּנֶן – וכי לא שנינו,
82 אֵלָּא דְּכָרִים אָמְרִים שמוכר, אֵינְלִן מִתְּנָה נִתְּנָן אֵת בְּיָדֵי, אֵלָּא
83 – יש לתלמוד מכאן, דְּמֵאֵן דְּהוּיִב – מי שנותן מִתְּנָה, בְּעֵינֵי יָפָה יְהִיב
84 נותן, הֵכָא נְפִי – כך גם בעניינו, מֵאֵן דְּהוּיִב – מי שנותן מִתְּנָה בְּעֵינֵי
85 יָפָה יְהִיב, ובראי כוונתו ליתן את כל הבית, ומה שאמר שמחזיק
86 מאה חביות, מפני שהיה סבור שאינו מחזיק יותר, ולא הזכיר את
87 גודל הבית כדי להגביל מתנתו, אלא לומר שנותן לו מתנה גדולה
88 וחשובה.
89 שנינו במשנתו: הִפְקִישׁ אֵת הַשְּׂדֵה הַקִּדִּישׁ וְכוּ' את כולה, רבי
90 שמעון אומר המקדיש את השרדה לא הקדיש אלא את החרוב
91 המורכב ואת סדן השקמה. מביאה הגמרא את דינו של רב הונא
92 ומקשה עליו ממשנתו: אָמַר רַב הוּנָא, אַף עַל גַּב דְּאָמְרִי רַבְּנָן
93 במשנה (לקמן פ.א), הַקִּנְיָה שְׁנֵי אֵילָנוֹת בְּתוֹף שְׂדֵה שְׁל חֲבִירֵי, הֲרִי זֶה
94 לֹא קִנְיָה קָרְקַע שביניהם ושמוחין להם, ואף לא קנה הקרקע שתחת
95 האילנות לענין שיוכל ליטע אחרים במקומם אם ימותו, מכל מקום
96 באופן הפוך, אם מִכְּר קָרְקַע לחבירו וְשִׁירִי בתוכה שְׁנֵי אֵילָנוֹת לְפָנָיו
97 – לעצמו, יֵשׁ לוֹ לְמוֹכֵר גַּם אֵת הַקָּרְקַע שתחתיהם, וכשימותו יוכל
98 ליטע אילנות אחרים במקומם, כיון שמכר את הקרקע בעין רעה
99 וכוונתו לשייר לעצמו עם האילנות את הקרקע שתחתיהם.
100 וסברה הגמרא בתחילה שרב הונא אמר את דינו אֲפִילוּ לְרַבִּי
101 עֲקִיבָא הַמּוֹבָא במשנתו ובמשנה לעיל (סד). דָּאָף עַל פִּי שְׁאָמַר
102 רַבִּי עֲקִיבָא מוֹכֵר בְּעֵינֵי יָפָה מוֹכֵר, הֲנִי מַיְלִי – דבריו אמורים דווקא
103 גַּבִּי מוֹכֵר בֵּית וְשִׁירִי לעצמו בִּזְדִּית, שלדעת רבי עקיבא לא
104 שייר לעצמו קרקע סביב הבור, ולא דרך, משום דְּלֹא קָא מִתְּחַשֵּׁי
105 בְּאֲרָעָא – שאין הבור והדות מבחישים את קרקעו של הקונה, ולכן
106 לא חשש המוכר שיתבענו הקונה ולא הוצרך לשייר לעצמו את
107 אותה קרקע, אֵבָל הַמוֹכֵר שדה ושייר לעצמו אֵילָנוֹת, כיון דְּקָא
108 מְחַשֵּׁי בְּאֲרָעָא – שהם מקלקלים את הקרקע, באופן זה המוכר
109 משייר לעצמו הקרקע שתחתיהם, שאפילו כשיזקינו אילנות אלו
110 יוכל ליטע אילנות אחרים במקומם.

1 אֵיפְסָא מִתְּנִינֵן לָהּ – שנינו להיפך, שדייני גולה אמרו גובה מחצה
2 ודייני ארץ ישראל אמרו גובה כולה, ונמצא שאף אני סובר שגובה
3 מחצה.

משנה

4 משנתו היא המשך למשנה הקודמת, והיא מונה דברים נוספים
5 שמוכר שדה אינו כולל אותם במכירתו: המוכר את השרדה, אפילו
6 אם אמר 'היא וכל מה שבתוכה מכוּרין', לא כלל במכירה זו לא
7 אֵת הַבּוֹר שבשדה המשמש להשקייתה, וְלֹא אֵת הַגֶּת שבשדה,
8 שדורכים בה ענבים לעשות יין, וְלֹא אֵת הַשׁוֹבֵךְ שבשדה,
9 שמגדלים בו יונים, בִּין אִם הֵם הַרְבִּיבִין, כלומר, אין מים בבור ולא
10 כרמים סמוך לגת ולא יונים בשוכך, בִּין אִם הֵם יְשׁוּבִין, כלומר, יש
11 מים בבור וענבים בגת ויונים בשוכך. משום שדברים אלו חשובים
12 בפני עצמם ואינם בכלל השרדה.
13 מוסיפה המשנה: וכדי שיוכל המוכר לעבור בשדה לבורו ולגתו
14 צָרִיךְ הַמוֹכֵר לִיקַח – לקנות לו דֶּרֶךְ מִן הַקּוֹנֵה, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא,
15 משום שסבר שהמוכר בעין יפה הוא מוכר, ולא שייר לעצמו דרך
16 בשדה. וְהַכְּמִים אֹמְרִים, אֵינוֹ צָרִיךְ לִקְנוֹת לוֹ דֶּרֶךְ, כיון שהמוכר
17 בעין רעה מוכר, ושייר דרך לעצמו. ומוֹדֵה רַבִּי עֲקִיבָא להכמים,
18 בְּמִן שְׁאָמַר שמוכר לו את השרדה חוץ מֵאֵלֵּוּ הדברים והבור הגת
19 והשוכך, שְׁבִאפוֹן זה המוכר אֵינוֹ צָרִיךְ לִיקַח לוֹ דֶּרֶךְ מִן הַקּוֹנֵה.
20 מפני שהוסיף אמירה זו שלא לצורך, שהרי אף בלא שיתנה כן אין
21 הבור והגת והשוכך כלולים במכירה, אלא בהכרח הוסיף ואמר
22 חוץ מאלו' כדי לשייר לעצמו גם את הדרך. המשנה דנה באופן
23 הפוך: מְקַרְן לְאָחֵר – אם מכר את הבור הגת או השוכך לאחר
24 ושייר את השרדה לעצמו, רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר, הַקּוֹנֵה אֵינוֹ צָרִיךְ לִיקַח
25 לוֹ דֶּרֶךְ מִן הַמוֹכֵר, שהרי מכר לו אותם בעין יפה, וכלל את הדרך
26 עמהם, וְהַכְּמִים אֹמְרִים, צָרִיךְ לִיקַח לוֹ דֶּרֶךְ, שהמוכר בעין רעה
27 מוכר, ולא כלל את הדרך.
28 עד כאן נדנה המשנה והמשניות הקודמות בפרק זהו בענין מכירה,
29 ועתה מבארת המשנה מה כלול במתנה, חלוקת ירושה, זכיה
30 מהפקדו, והקדש. מבארת המשנה: בְּמָה דְּכָרִים אָמְרִים שהבור הגת
31 והשוכך אינם כלולים בהקצאת השרדה, רק בְּמוֹכֵר, שאף אם מוכר
32 בעין יפה, מכל מקום אינו כולל במכירתו דברים אחרים שאינם
33 בכלל השרדה. אֵבָל בְּנִתְּנָן שדה בְּתִתְּנָה, נִתְּנָן אֵת כּוֹלָהּ, ואף הבור
34 והגת והשוכך בכלל נתינתו. משום שמתנה ניתנת בעין יפה יותר,
35 ואף דברים שאינם בכלל השרדה וחשובים בפני עצמם, כוונתו
36 לכלול בנתינתו, אם הם קבועים בתוך השרדה. וכן הַחֲזִין שְׁחֵלְקוּ
37 ירושת אביהם, זה נטל שדה אחת וזה נטל שדה אחרת, כאשר יָבוּ
38 בְּשָׂדֵה – כל אחד מהם בשדה שנפלה בחלקו, וְכוּ' בְּכוֹלָהּ – זכו אף
39 בבור גת ובשוכך שבתוכה. שכיון שחלוקתם היא בכך שזה נוטל
40 שדה אחת ואחיו נטל שדה אחרת כנגדו, מן הסתם מתכוונים הם
41 להסתלק זה מחלקו של זה, ואין דעתם לשייר לעצמם דברים
42 בשדה השניה. וכן הַמְּחֻזְקִי בְּנִבְכֵי הַיָּרִי שמת ואין לו יורשים לזכות
43 בהם מן ההפקדו על ידי קנין חוקה. אם הַחֲזִין בְּשָׂדֵה הַגֵּר, הַחֲזִין
44 בְּכוֹלָהּ – זכה בכולה. וכן הַמְּקַדֵּשׁ אֵת הַשְּׂדֵה, הַקִּדִּישׁ אֵת כּוֹלָהּ –
45 אף את הבור הגת והשוכך שבתוכה, שהמקדיש בעין יפה הוא
46 מקדיש כמו נותן מתנה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, הַמְּקַדֵּשׁ אֵת הַשְּׂדֵה, לֹא
47 הַקִּדִּישׁ עִמָּה אֵלָּא אֵת הַחֲרוֹב הַמְּוֹרָכָב וְאֵת סִדְן הַשְּׁקָמָה, אך לא
48 כלל בהקדשו את הבור הגת והשוכך שבתוכה, משום שסבר
49 שמקדיש הרי הוא כמוכר, ואין כוונתו להקדיש דברים שלא פירש
50 בהקדשתו, חוץ מחרוב המורכב וסדן השקמה שיונקים הרבה מן
51 השרדה.

גמרא

52 שואלת הגמרא: מַאי שְׁנָא דִּין מְכָר שנינו בו שלא כלל במכירתו

בבא בתרא. המוכר את הבית – פרק רביעי דף עא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רלג תוספות

1 ונטען נמי ליחמי אמר רבא הלכתא נשבע וגובה מחצה – פלוג מלוה. אבל פלוג פקדון
2 – לא גבי, דטענין להו ליחמי: אביהם החזיר לך. ומשתבעין שבעות יורשין, ופטורין. ורף
3 דאמרין פרק "כל הנשבעין" (שבעות מה. ב) אמר רבי רב חמא: כמה מעליא הא
4 שמעתא. אמר ליה רבא: מאי מעליותא כו', עד: מכלל דתרווייהו סבירא להו המפקד
5 אצל חברו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים.

6 בשטר מיהא צריך להחזיר לו בשטר – פירש
7 רבינו גנאלי: ואי נמי בעדים. והבא קפסיק רבא
8 נשבע וגובה מחציתו דמשמע דאין צריך להחזיר
9 לו בעדים, כרב חסדא איבא למימר, דהאי
10 דקאמר התם: מכלל דתרווייהו סבירא להו – לא
11 קאי אלא אהמפקד את חברו בעדים, אבל
12 אהמפקד בשטר – לא קאי. ואי נמי קאי – לאו
13 דוקא. דהא מדבר רב חמא דשני לרבא דאפקדי
14 ליה בשטר, איבא למידק דסבירא ליה לרמי בר
15 חמא הכי. אבל מדישתיק רבא ליבא למידק,
16 דהאי דשתיק – משום דלפי סברת רמי בר
17 חמא, דסבירא ליה דנפקד בשטר צריך להחזיר
18 לו בעדים – ליבא לאקשוי תו. ומיהו, רבא
19 אכתי בקושיא קאי, דלא מעליא הויא שמעתא
20 כדפסיק הלכתא הכא: נשבע וגובה מחצה ואין
21 צריך להחזיר לו בעדים. איבא מתנינן – דיני
22 גולה אמרי: נשבע וגובה מחצה, דהיינו נמי
23 כרבא. **משנה לא את הבור –** שפשדה אף
24 על פי שאמר לו "כל מה שבתוכי" – מכרן לאחר
25 – והשדה עיכב לעצמו. כמה דברים אמורים –
26 כל הני לא מבר דמתניתין. כמובר – דאפילו
27 למאן דאמר מוכר בעין יפה מוכר, הני מילי דמה
28 שפירש במחירתו מוכר הכל, ולא עיכב לעצמו
29 כלום ממה שמכר לחבירו, כגון המוכר בית
30 ושדה, שלא עיכב דרך לילך לבורו ולודותו
31 ולגתו. אבל למכור יותר ממה שפירש – לגבי
32 הכי לא הוי עין יפה למכור ככל שדה דברים
33 שאמרו גבי מוכר דלא מבר. דהמקדיש העתו כדעת מוכר, שלא הקדיש אלא את חרוב המורכב בו –
34 נתן את כולה – כל הני דאמרו לא מבר,
35 ואפילו הני דאינון בכלל מה שבתוכו, כגון חרוב

1 **האחין** שהלקו וכו בשדה וכו כבולה – ואם תאמר: לרב דאמר לעיל (סו. א) יש לזון
2 דרך זה על זה משום דמוכר בעין רעה מוכר, היכי אמר הכא וכו כבולה כמו
3 גבי מתנה? ויש לומר: הכא לא משום עין יפה הוא, אלא משום דרוצין להסתלק זה מזה,
4 ואין משיידין לכל אחד אלא העריך לחלקו, כגון דרך. **אמר** רב הונא אף על גב דאמור
5 רבנן הקונה שני אילנות כו' – ואם תאמר:
6 לפירוש רבינו שמואל, דלרבי עקיבא דאמר בעין
7 יפה מוכר, קנה אילן אחד יש לו קרקע, מאי קאמר
8 רב הונא: אף על גב דאמרי רבנן הקונה שני
9 אילנות אין לו קרקע כו', משמע דאי היה אמר
10 דקנה קרקע – אז לא היה חידוש במשידי שני
11 אילנות, ויש לו קרקע. אם כן מאי קאמר: ואפילו
12 לרבי עקיבא וכו', מה אפילו? הא לדידיה קנה
13 אילן אחד יש לו קרקע ויש לומר דהכי קאמר:
14 דאף על גב דאמור רבנן דשני אילנות לא קנה
15 קרקע ובשלשה קנה – משום דלא אויל קרקע
16 בטרם אילנות אלא כשיש שלשה ולא בשנים, ולא
17 מטעם עין יפה, אפילו הכי, כשיש – אויל קרקע
18 בטר שני. והשתא דהאי אלא טעמא דעין יפה,
19 הוה אמינא דבשנים קנה קרקע – כל שכן כשיש
20 שני אילנות לפניו ויש לו קרקע.

1 **איפקא מתנינן לה. משנה לא את הבור ולא את**
2 **הגת ולא את השוקד, בין חרבין בין ישובין. וצריך**
3 **ליקח לו דרך, דכרי רבי עקיבא; והקמים אומרים:**
4 **אינו צריך. ומודה רבי עקיבא, בזמן שאמר לו "חזן**
5 **מאלו" – שאינו צריך ליקח לו דרך. מוכרן לאחר –**
6 **רבי עקיבא אומר: אינו צריך ליקח לו דרך, והקמים**
7 **אומרים: צריך ליקח לו דרך. כמה דברים אמורים –**
8 **במוכר, אבל בגותן מתנה – גותן את כולה. האחין**
9 **שחלקו, וכו בשדה – וכו בכולה. המחזיק בנכסיו הגר,**
10 **החזיק בשדה – החזיק בכולה. המקדיש את השדה**
11 **– הקדיש את כולה; רבי שמעון אומר: המקדיש את**
12 **השדה – לא הקדיש אלא את החרוב המורכב ואת**
13 **סדן השקמה. גמרא מאי שנא מוכר ומאי שנא**
14 **מתנה? פירש יהודה בן נקוסא לפני רבי: זה פירש וזה לא פירש. האי זה פירש וזה**
15 **לא פירש, זה לא פירש וזה לא פירש הוא אלא, זה היה לו לפירש וזה לא היה לו**
16 **לפירש. והוא דאמר להו: הבו ליה לפלגיא ביהא דמחזיק מאה גולפי, אשתכח דהיה**
17 **מחזיק מאה ועשרין. אמר מר זוטרא: מאה אמר ליה, מאה ועשרין לא אמר ליה. רב**
18 **אשי אמר, מי לא תנן: כמה דברים אמורים – במוכר, אבל בגותן מתנה – גותן את**
19 **פולין? אלא מאן דיהיב מתנה – פוען יפה יהיב, הכא נמי מאן דיהיב מתנה – פוען יפה**
20 **יהיב. "המקדיש את השדה – הקדיש" וכו'. אמר רב הונא, אף על גב דאמור רבנן:**
21 **הקונה שני אילנות בתוך של חברו – הרי זה לא קנה קרקע, מוכר קרקע ושיר**
22 **שני אילנות לפניו – יש לו קרקע; ואפילו לרבי עקיבא דאמר: מוכר פוען יפה מוכר,**
23 **הני מילי גבי בור ודות דלא קא מבחשי פארעא, אבל אילנות דקא מבחשי פארעא,**
א

1 **מתנה? פירש יהודה בן נקוסא לפני רבי: זה פירש וזה לא פירש. האי זה פירש וזה**
2 **לא פירש, זה לא פירש וזה לא פירש הוא אלא, זה היה לו לפירש וזה לא היה לו**
3 **לפירש. והוא דאמר להו: הבו ליה לפלגיא ביהא דמחזיק מאה גולפי, אשתכח דהיה**
4 **מחזיק מאה ועשרין. אמר מר זוטרא: מאה אמר ליה, מאה ועשרין לא אמר ליה. רב**
5 **אשי אמר, מי לא תנן: כמה דברים אמורים – במוכר, אבל בגותן מתנה – גותן את**
6 **פולין? אלא מאן דיהיב מתנה – פוען יפה יהיב, הכא נמי מאן דיהיב מתנה – פוען יפה**
7 **יהיב. "המקדיש את השדה – הקדיש" וכו'. אמר רב הונא, אף על גב דאמור רבנן:**
8 **הקונה שני אילנות בתוך של חברו – הרי זה לא קנה קרקע, מוכר קרקע ושיר**
9 **שני אילנות לפניו – יש לו קרקע; ואפילו לרבי עקיבא דאמר: מוכר פוען יפה מוכר,**
10 **הני מילי גבי בור ודות דלא קא מבחשי פארעא, אבל אילנות דקא מבחשי פארעא,**
א

1 המורכב וסדן השקמה, ובור וגת ושובך, והכי מוכח גבי הקדש, והוא הדין לכל הך. וטעמא, משום בעין יפה נתן יותר מדאי, ואפילו מאי דלא הוי בכלל שדה. הואיל וקובע
2 בתוך השדה. ומיהו, אם יש מעות בשדה, או תבואה תלושה שאינה צריכה לקרקע, או כל דבר שלא הוצרך לתנא דמתניתין להזכיר ולומר לא מבר, משום דמילתא דפשיטא הוא
3 דנינו בכלל שדה כלל – והיא דאי לא קנה לא מקבל מתנה. וזה כבולה – שכיח שיה טעם שדה תבואה אחת כנגדו – להסתלק זה משל
4 זה נתכונו. ומיהו, לדיות לו דרך לפנימי על החיצון איבא למימר דאית ליה, כרב, כדפרישנא טעם לעיל (סו. א) דאמר ליה: אדור בשדה שלי כי היכי דדרו בה אבהתאי, כדכתיב
5 "תחת אבותיך יהיו בניך". החזיק כבולה – אפילו בתרוב וסדן, ואף על גב דחשיבנא ליה בגמרא כשתי שדות, וגבי שתי שדות ומצר אחי בנייהו החזיק באחת מהן על מנת לקנות
6 אותה ואת חבריתה, אמרינן "בחוקת הבתים" (בבא בתרא ג. ב): אותה קנה בחברתה לא קנה – אפילו הכא קנה. דהוה נמי דשתי שדות חשבינן לשדה ולחרוב המורכב, מיהו ליבא
7 מצר ביניהן, וכשני שדות ואין מצר אחר ביניהן דמו. הקדיש את כולן – דבעין יפה מקדיש כמו נתון. רבי שמעון אומר המקדיש את השדה לא הקדיש כלום – מכל אותן דברים
8 שאמרו גבי מוכר דלא מבר. דהמקדיש העתו כדעת מוכר, שלא הקדיש אלא את חרוב המורכב בו – דאף על גב דגבי מכירת השדה אין מוכרין, וכא
9 מוקדישין, וטעמא מפרש בגמרא. **גמרא מאי שנא מוכר ומאי שנא מתנה** – נהי נמי דנותן בעין יפה נתן טפי ממוכר, אפילו הכי, זימנן שאינו נתון אלא מה שמפרש בפיו. אבל
10 מדי שאינו בכלל – לא קדיה. כגון הך דתנן בהו לא מבר. זה פירש – נתן פירש לו את הכל, והלכך קנה הכל. ולקמיה פריך עלה. ומתמה: האי כו' והרי זה לא פירש וזה
11 לא פירש – דהמוכר והנותן סתמא קתני זה היה לו לפירש – נתן מתנה, כיון דרגיל ליתן בעין יפה, אם איתא דהאי לאו בעין יפה יהיב – היה לו לפירש ולשירי בור וגת
12 ושובך וכל הך דמתניתין, ומדלא שיר – הפסיד. אבל מוכר – וזו אנסודו, ולא מבר אלא מה שפירש. ואפילו אם יש שרגיל למכור בעין יפה – מסתמא אין לומר כן, דיד
13 לזקח על התחתונה, דלא היה לו לפירש. ורבינו גנאלי פירש: הקונה היה לו לפירש. דכיון שנותן דמים אינו מתבטח מן המוכר, ומדלא הוה חזק למוכר לפירש לו הכל – הפסיד.
14 אבל מקבל מתנה – בשות יש לו מן דנותן, ואין לו לפירש ולשאול לו בור וגת ושובך. הלכך עליה דנותן רמיא לגלגלי, ואם לא פירש – קנה הכל. דמחזיק מאה גולפי –
15 בקרקע, ורחב ואורך הבית יכולין לסדר מאה חביות, דהיינו עשר חביות אורך על עשר חביות רחב. והוה מחזיק מאה ועשרים – ולא היה לו בית אחר של מאה. מאה ועשרים
16 לא אמר ליה לו – וטובל בבית חמשת חלקים, וחלק ששי דהיינו עשרים חביות, ופסיד. בעין יפה יהיב – כל הבית כולה. והאי דקאמר מחזיק מאה גולפי – סבור היה שלא
17 היה מחזיק יותר, ולשם חשיבותא אמר, כן. דמתנה גדולה כואת נתון לו. דאמור רבנן – במתניתין ד"המוכר את הספינה" (בבא בתרא פא. א). שני אילנות – אבל שדה חשבי
18 שדה אילן, וקנה קרקע ביניהן הוצעה לזון כבולה אורה וסולו, ואם מונו יש לו קרקע. כדתנן ב"המוכר את הספינה". והיינו זה לא קנה קרקע – ביניהן הוצעה ליה, וגם אם
19 מתו – אין לו קרקע לטעם אחרים במקומן, כדתנן לקמן באידך פירקין. ולא קנה אלא לפירותיה, ולא זמן שיתקיים האילן, ואוליבא דרבנן איתא. דאמרי בעין רעה מוכר, אבל
20 אליבא דרבי עקיבא יש לו קרקע לטעם אחרים במקומן אם ימותו אלו. כדמוכח לקמן בשמעתין גבי מקדיש שלשה אילנות בזה אחר זה, דאמרין דלא הקדיש קרקע, אמרינן:
21 אי רבי עקיבא – הא מוכר בעין יפה מוכר, וכל שכן מקדיש. אלמא, במוכר שני אילנות לחבירו, דהיינו דומיא ושלשה אילנות בזה אחר זה – דקנה קרקע עם האילן, והכי
22 נמי אמרינן "בחוקת הבתים" (בבא בתרא לו. ב): מוכר אילנות ושיר קרקע לפניו – פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן. ואף על גב דסיפא דמירי בשלשה אילנות מוקמינן לקמן באידך
23 פירקין אפילו כרבי עקיבא, מיהו רישא לאו רבי עקיבא היא. יש לו קרקע – ליטע אחר במקומן, דבעין רעה מוכר לו קרקע. ואפילו לרבי עקיבא – גמרא קאמר ליה, דאפילו
24 לרבי עקיבא אמרה רב הונא. דאי לרבנן – פשיטא, כדפריך לקמן. הני מילי – גבי מוכר את הבית ושיר בור ודות, דלית ליה שום היזק לזקוק, דהא לא מבחשי בארעא, והלכך
25 לא חשש לשירי כלום מן הקרקע סביב הבור, ולא הדרך. אבל אילנות שמקלקלין את הקרקע – שיר מן הקרקע עם האילנות אף לחזור וליטע במקומן אם יקינו אלו, משום
26 דלא לימא ליה לזקו: עקר אילנך כשימותו, והיפטר מכאן.

לימא ליה עקור אילנך שקול חיל - פירש הקונטרס: עקור אילנך לכשיבש. ותימה: דמה כח הוא זה? דמנא ליה שאינו רוצה לעולם להסתלק מן הקרקע? ואין הבי נמי, דמצוי אמר ליה: עקור אילנך לכשיבש ועוד, מדמסיק ביה רבי: דאי נפלי הדר שתייל להו, משמע דער השתא הא דקאמר יש לו קרקע - היינו לזרוע תחת האילן, ועל זה אינו מפרש שום טעם ועוד קשה: ההשתא משמע דשפי אית ליה בקרקע דמשייר לפניו שני אילנות ממאי דאית ליה דרך כשמשירי בור דודת לרבי עקיבא, ובזלוקח הוי אפכא, דקנה שנים - לא קנה קרקע, לפי מה דפרישית בפרק "חוקת הבתים" (בבא בתרא לו, א), וקנה בור דודת - יש לו דרך לרבי עקיבא על כן נראה לרבינו יצחק לפרש: דאי לאו דלא שירי כלל קרקע, לימא ליה "עקור אילנך לאלתר", ולכן זקוק הוא לשירי הקרקע ליניקת האילן, ומינו דנתת לשיריא - משירי נמי קרקע לזרוע סביב האילן ולטעם אחר במקומו לכשיביש, כדמסיק, אבל גבי לוקח - לא שירי למימר הכי:

מגו דובין קרקע ליניקת האילן ובין נמי לזרוע סביב ולטעם אחר במקומו. שהמוכר, מה שהוא רוצה מוכר ומה שרוצה משירי, אבל הלוקח אלא קונה מה שרוצה, אלא מה שהמוכר רוצה למכור לו. ואם תאמר: ההשתא משמע דשפי משירי קרקע עם האילן ממה שמשייר דרך לבור דודת, ולעיל משמע דאי לאו דרב הונא הוה אמנאי: מכר קרקע ושירי אילנות שנים - אין קרקע אפילו לרבנן, כדמסיק דאי נפלי הדר שתייל להו, ואמנאי הא לרבנן כשישיר בור דודת יש לו דרך, אם כן כל שכן שיש לו קרקע עם האילנות ששירי, כדפרישתי ויש לומר: דהיינו מלי: מעיקרא, דלא דיענין טעמא דמינא דשיריא משירי טפי דרך לבור דודת, לפי שהוא צריך יותר דרך לבור דודת ממה שצריך לקרקע בשביל האילן, אבל השתא, דאשמועינן בר הונא טעמא מינא דנתת לשיריא - שירי טפי קרקע עם האילן מדמשייר דרך עם בור דודת, דהא דאי נינקת האילן משירי טפי מדרך, לכולי עלמא, שאינו רוצה לקרצו לאלתר.

ואי סלקא דעתך שירי משירי בו - תימה דרבנן יצחק ולרבינו תם: דמכל מקום לאו מדנפשייהו ינקי, דלא שירי אלא חרצה לו כמלא אורה וסלו, כדאמרין בפרק "הפנינה" (בבא בתרא פב, א), והאילן יונק שש כשרצה אמה ויש לומר: דלא מפליגי רבי שמעון ואמר אפילו חרוב ושקמה שענפיו יוצאים חוץ לשש עשרה אמה קאמר ההדיש, ואמאי? דלא לא ינקי מוכר הקדש, שקנה כל הקרקע שתחת ענפיו חרצה ליה כמלא אורה וסלו, אי נמי, כשהוא מוכר לאחרים לא קנה הלוקח אלא חרצה ליה כמלא אורה וסלו, אבל הבא, כשמשייר לעצמו - משירי כל צורך יניקת האילן, **מדנפשייהו** קא ינקי - תימה: מאי קשיא ליה? הוה דבי מוכר אמר דמשייר קרקע בהדי אילן, גבי הקדש לא משירי, דמקדיש טפי בעין יפה מקדיש ממוכר וכי האי גוונא פריך לקנן לרבי שמעון, אליבא דמאן דאמר מקדיש אילן אחד לא הקדיש קרקע: אי אליבא דרבי עקיבא - האמר מוכר כרבי יפה מוכר לענף דרך, כל שכן מקדיש, דמקדיש בעין יפה הוא מקדיש להיות קרקע קודשה לגבי אילן, אף על גב דבמכר אין הקרקע מוכרה עם האילן, דכן צריך לפרש, כדפרישית בחוקת הבתים" (בבא בתרא לו ב), והיה רבינו יצחק מתרץ: דהבא לא בעי לשנויי הכי, משום דאית לן לדמויי הקדש או למכר או למתנה, ואם כן לא הוה דמי לחז מנייהו, דבמכר משירי בהדי אילן קרקע, ולמתנה נמי לא דמי, דבמתנה נתן את כולן, אבל לקנן פריך שפיר, דכיון דסבר רבי עקיבא דמוכר בעין יפה מוכר - אם כן מקדיש בעין יפה מקדיש כלו במתנה, דבמתנה נמי הוי דינא דכי יזיב שלשה אילנות בזה אחר זה - וזיב נמי קרקע, חוור בו רבינו יצחק, דאם כן מגופה דמתניתין תפשוט רבי שמעון דלא כרבי עקיבא, דבמתנה לכולי עלמא נתן את כולן, ובקדש קאמר רבי שמעון דלא הקדיש את כולן, ובמסקנא נמי מפרש דרבי שמעון לדבריהם דרבנן קאמר, פירושו: די לבס אה תעשו עין יפה הקדש מעט יותר ממכר, והקדיש כל הקרקע, וכל תאמרו בהקדיש בעין יפה כמו במתנה, ואומר רבינו יצחק: לרבי שמעון, ודדאי דלא עביד בהקדש כחו כמתנה - אין נראה לגמרא שיהא בהקדש עין יפה טפי ממכר, אלא פורתא, דהיינו, לענף שאם הקדיש אילן הקדיש נמי קרקע, אף על גב דבמכר לא מוכר קרקע עם האילן, אבל עין יפה כולי האי, שיהא קרקע של החרוב קדוש בהדי שדה - כולי האי אין לנו לעשות עין יפה לרבי שמעון, והשתא, לפירושו זה, משמע דאית לן למימר טפי כשמוכר אילן שיהא קרקע הצריך לאילן מוכר עם האילן, מדנימא כשמוכר שדה שיהא הקרקע הצריך לאילן המשויר מוכר עם השדה, ותימה: דמשמע דאי לאו מילתא דרב הונא הוה אמנאי מוכר קרקע ושירי אילנות לפניו - אין לו קרקע, אלא מכר הקרקע הצריך לאילן בהדי שדה, אף על גב דכשמוכר אילן - לא מכר קרקע הצריכה לאילן ויש לומר: דהיינו משום דאי לאו דרב הונא, הוה סלקא דעתך דכשמוכר שדה ושירי אילן - מכר כל השדה, אף הצריך לאילן, ששם שדה על הקרקע יותר ממה ששם אילן על הקרקע וצריכה לו, אבל השתא דאשמועינן רב הונא דשם שדה לא מוזני ליה לאדונוני בהדי שדה, משום דנתת לשיריא - סברא היא למשדיה ביה אילן המשויר, לפי שהיא צריכה לאילן, מבתר שדה המשויר, ואם תאמר: אבתי, הוא במסקנא דשמעתין אמר: לרבנן דרבנן קאמר, דאודו לי מיהת דלא ליהוי הקדש כמו מתנה, אלא לכל היותר לא הקדיש אלא חרוב וסוד, ובכדי הוי מקדיש בעין יפה טפי ממכר, ואף על גב דבמכר לא מכר חרוב ולא קרקע הצריך לו, כשהקדיש - הקדיש כל הקרקע, ולכן הקדיש גם החרוב, וכמו שאמר רבי שמעון לרבנן כן נאמר עתה אליבא דרבי שמעון, כל זמן שלא ידע הברייתא דמיתיה מינה דלא הקדיש טפי ממכר ואומר רבינו יצחק: דאף על גב דקאמר הכי רבי שמעון לרבנן במסקנא, מכל מקום נראה לגמרא דהך לרבי שמעון לומר שיתבור דכולי האי מקדיש בעין יפה טפי ממכר, רבינו יצחק.

רב הונא כרבנן פשיטא - תימה לרבינו שמעון כן אברהם: מנין פשיטא לו זה? על כרחך היינו משום דלרבנן יש לו דרך במשייר בור דודת, וכל שכן כשמשייר אילן

דאם איתא דלא שירי בו' - ואנן סהדי דלדעת כן עיכב את האילנות לעצמו - שיהיו כאן לעולם, אף לחזור ולטעם אחרים במקומו, כדרך שהיה לו כח בה אילנות הללו עד כעשיו, אבל לוקח אילנות - אין לומר לצורך כל הזמנים לקחו ולטעם אחרים במקומו, דעביד איניש דובין ארעא ליומיה, ולפירות קנאו, לא הקדיש - מכל הנך דאמרן: לא מוכר. **אלא חיוב המורכב בו'** - אבל שאר אילנות ממילא קדושים הם בכלל שדה, כמו שמכרוין מסתמא בכלל שדה, **אמר רבי שמעון מה פשעם** - הוה מוקדשין חרוב וסוד טפי מכל הנך דלעיל: דסבירא ליה מקדיש כמוכר, שלא הקדיש אלא דברים דשיכי לשהי טובא, והוה נמי מכרוין לענף מכר, והלכך חרוב המורכב אינו מוקדש בכלל שדה, **הואיל וינקין משדה הקדש** - הוא הקדש את השדה בעין יפה, אפילו מקום החרוב והסוד, וכששייר לעצמו - לא שירי עמהן קרקע, נמצאו גדלים מקרקע הקדש, וגידולי הקדש שניהו, **אלמא:**

המשייר אילנות לעצמו - אינו משירי קרקע, אלא בעין יפה מוכר מקדיש כל הקרקע, **ואי אמרת** - דמאן דמובין קרקע לאזר ומשייר אילנות לעצמו - משירי כמו כן קרקע יניקת האילנות, הוא הדין למקדיש אליבא דרבי שמעון, דהא כי הרדיי גינהו - אם כן אמאי קדש חרוב וסוד משום שזינקין משדה הקדש? הא כי ינקי - מדנפשייהו קא ינקי, ממה ששירי לעצמו, ולא מקרקע הקדש ומשני: **רבי שמעון דאמר רבי עקיבא** - רבו, דמוכר בעין יפה מוכר הכל, ולא שירי מן הקרקע כלום, בין לצורך דרך בור דודת שעביב, בין ליניקת האילנות ששירי לפניו, ומצי לוקח למימר ליה: היום ולמחר כשיביש האילן - עקור אילנך שקול חיל, הוא הדין להקדש, ומיהו, לגבי מוכר בכלל שדה דברים שאינו בכללו - לא שירי למימרי עין יפה ועין רעה, דמה שלא פירש - לא מכר, והשתא הדר ביה הגמרא ממאי דאמר לעיל: ואפילו לרבי עקיבא כו, **ורב הונא** - דמשייר קרקע עם האילנות, דאמר כרבנן, דבעין רעה מוכר, ושירי לעצמו ממה שמכר את הצריך ליניקת אילנותיו, ודומיא דדרך בורו דהוה משירי עם הבור הדודת, ומיהו, במסקנא דשמעתא מיתוקמא הא דרב הונא אפילו לרבי עקיבא, והכי נמי אמרין בחוקת הבתים" (בבא בתרא לו, א): פשיטא, מכר קרקע ושירי אילנות לפניו - יש לו קרקע, ואפילו לרבי עקיבא כו, הוא דמשני גמרא: רבי שמעון דאמר רבי עקיבא, ולא קמשיני: רבי שמעון סבירא ליה המקדיש בעין יפה מקדיש טפי ממוכר, דאילו מוכר ושירי אילנות לפניו כמו כן שירי קרקע לעצמו כדרב הונא, אבל מקדיש בעין יפה הקדיש הכל ולא שירי אלא החרוב לבדו בלא קרקע, ליבא למימר הכי, דאם כן לאו למוכר מדמי ליה מכל וכל, ולא לנותן מתנה מדמי ליה מכל וכל, אלא קצת מדמי ליה למוכר - דלא הקדיש אלא דברים שבכלל שדה, ולנותן מתנה מדמי ליה - שלא שירי כלום לעצמו במה שפירש הקדש, וכלל הקרקע הקדיש ולא שירי מקום יניקת חרוב, הוא לא סברא הוה, אלא או לנותן מתנה מדמי ליה לגמרי, כרבנן דאמרי הקדיש את כולן, או למוכר מדמינא ליה מכל וכל, דכי היכי דמוכר שדה לא מכר בור ונת ושוכר - הוא הדין למקדיש, וכי היכי דמוכר בעין יפה מוכר, כל מה שפירש במכירתו ולא שירי מן הקרקע כלום, אפילו ליניקת אילנותיו - הוא הדין למקדיש, וקמתמה: **כרבנן פשיטא** - כיון דבעין רעה מוכר, ועוד, דמצוי לוקח למימר ליה: עקור אילנך, שקול חיל, משום דמכחשי בארעא קל וחומר הוא: לגבי בור דודת דלא מכחשי בארעא, ואפילו הכי אמרי רבנן דשייר דרך לעצמו לבורו ולדודתו - כל שכן גבי **נפקא מינה** - הא דרב הונא, דאתא לאשמעינן אליבא דרבנן דשייר קרקע לעצמו, דאי נפלי - הדר שתייל להו, דאי לאו דרב הונא הוה אמנאי: שירי אילנות לפניו - יש לו קרקע בלי יומ קיום האילנות

הוא כרבנן פשיטא - תימה לרבינו שמעון כן אברהם: מנין פשיטא לו זה? על כרחך היינו משום דלרבנן יש לו דרך במשייר בור דודת, וכל שכן כשמשייר אילן

בבא בתרא דף עא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) רלה

22 מחמת קושיא זו חוזרת בה הגמרא ממה שפירשה בתחילה שרב
23 הונא אמר את דינו אף לדעת רבי עקיבא. מתרצת הגמרא: רבי
24 שמעון סבר שלא שייר לעצמו את קרקע יניקתם, משום דאמר
25 רבי עקיבא רבו, שמוכר בעין יפה ואינו משייר לעצמו כלום, ולכן
26 אף מקדיש ששייר אילנות אינו משייר לעצמו קרקע כלל, וזהו
27 שאמרו בברייתא שלרבי שמעון האילנות יונקים מקרקע הקדש,
28 ואילו רב הונא דאמר ששייר לעצמו אף את קרקע היניקה, סבר
29 כרבנן שהמוכר בעין רעה מוכר, ורק לשיטתם סבר רב הונא שהוא
30 משייר לעצמו את הקרקע הנצרכת ליניקת אילנותיו.
31 שואלת הגמרא: כיון שלא אמר רב הונא את דינו אלא כרבנן, אם
32 כן פשיטא, וכי יש צורך להשמיענו שלפי רבנן המשייר אילנות
33 שייר קרקע לעצמו, והלא אפילו דרך הנצרכת לבורו ולדותו שייר
34 לעצמו, וכל שכן קרקע הנצרכת ליניקת אילנותיו שיש בה טעם
35 נוסף לשייר, שהרי כשייבשו יוכל הלוקח לומר לו קח ולך. משיבה
36 הגמרא: אף שמצינו לדעת רבנן ששייר לעצמו דרך הנצרכת לו
37 לבור ודות, הוצרך רב הונא לומר ששייר לעצמו את קרקע
38 האילנות, דנפקא מינה – יוצא מדבריו חידוש, דאי נפלי דרד שתייל
39 להו – שאף אם יפלו האילנות יוכל המוכר לחזור ולשתול אחרים
40 במקומם. ולולי דברי רב הונא היינו אומרים שאין המוכר משייר
41 לעצמו קרקע אלא כל ימי קיום האילנות, אבל כשהוקינו אין לו
42 קרקע.

1 שהרי אם איתא דלא שייר – אילו לא שייר קרקע לעצמו, ליימא
2 ליה – יאמר לו הקונה כשייבשו אילנותיו, עקור אילנך שקול וזיל –
3 קח את עציר היבשים ולך מכאן. וסברא ברורה היא שכל המוכר
4 באופן ששייר אילנות לעצמו, על דעת כן שייר שיוכל אף לחזור
5 וליטע אחרים במקומם, כדרך שהיה לו כח זה באילנות הללו עד
6 עכשיו.
7 מקשה הגמרא על רב הונא: תנן במשנתנו, רבי שמעון אומר,
8 המקדיש את השדה לא הקדיש עמה את הבור והגת שבתוכה, אלא
9 רק את הריב המורכב וסדן השקמה – עץ חרוב ועץ שקמה זקנים
10 שבתוכה. ותני עלה – ושנינו על כך בברייתא, אמר רבי שמעון, מה
11 פועם דין זה שחרוב ושקמה מוקדשים יותר משאר דברים שבשדה,
12 הואיל ועצים אלו יונקין משרה הקדש שהם נטועים בו, שהרי
13 המקדיש בעין יפה הוא מקדיש, וכונתו להקדיש אף את הקרקע
14 שתחת החרוב והשקמה, ונמצא שמעתה הם גדלים מקרקע
15 הקדש, וגידולי הקדש דינם כהקדש. ואם כן קשה, אי סלקא דעתך
16 שיירי שייר – אם יעלה על דעתך לומר (כרב הונא), שמוכר
17 המשייר לעצמו אילנות שייר עמהם אף את הקרקע שיונקים
18 ממנה, נמצא שלפי רבי שמעון המדמה מקדיש למוכר, אף מקדיש
19 המשייר לעצמו אילנות שייר עמהם את קרקע יניקתם, אם כן יוצא
20 דבי קא יגבו מדגנשיה קא יגבו – שהחרוב ושקמה ששייר יונקים
21 מקרקע שלו ולא משל הקדש, ומדוע הם קדושים.

אגרות קודש

ב"ה, ר"ח ניסן, ה'תשל"ג

ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נו"ני עוסק בצרכי ציבור
בעל מרץ ורב פעלים, הרב שמחה הכהן ש"י רחובות

שלום וברכה!

לקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני להביע בזה ברכתי
לכת"ר ולכל אשר לו, ברכת חג כשר ושמח ולחירות אמיתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח -
מכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב,

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו תורת חיים, הרי היא בכל עניי האדם ובמשך כל
היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

כבוד וברכת החג.

נ.ב. בעתו קבלתי מכתב כת"ר, ולאחרי זה שמועות טובות בטוב האמיתי, טוב לשמים וטוב
לבריות, מהצלחתו בעבודת הקודש בארץ הקדש עם עם קדוש, אנשי קהילתו ועדתו, להנחותם על מי
מנוחות תורתנו הקדושה, תורת אמת ותורת חיים, ומצותי עליהן נאמר וחי בהם. ומעמיד אני את
כת"ר על החזקה, כמאמר חכמינו ז"ל, "מי שיש לו מנה רוצה מאתים, מאתים רוצה ארבע מאות",
כלומר שההשיגים בעבר הגדילו המרץ והרצון והפעולות של כת"ר בהתאם למ[אמר חכז"ל זה, וזכות
הרבים מסייעתו.

בודאי שלמותר להדגיש שקורת רוח מיוחדת גרמו לי הידיעות על דבר הסיוע והעזר וכי
לפעולות אנשי חב"ד אשר ברחובות, ובודאי גם בזה ינהג כמאמר חכז"ל האומר.

34 לו קרקע, וְכָל שְׁבִין מְקַדֵּישׁ בעין יפה הוא מקדיש, ונמצא שלדעתו
 35 המקדיש שני אילנות או שלשה בזה אחר זה הקדיש עמהם אף את
 36 מקום האילנות, ולא היה לו לפדות את האילנות בשוים אלא את
 37 הקרקע בלבד, והאילנות יהיו פדוים אגב הקרקע. וְאִי ברייתא זו
 38 שנויה כדעת רַבִּינָן החולקים על רבי עקיבא, גם זה לא יתכן, דְהָא
 39 אָמְרֵי רבנן, שרק מוֹכֵר הוּא דִּבְעֵין רַעָה מוֹכֵר, אֲבָל גבי מְקַדֵּישׁ
 40 מודים רבנן שבעין יפה מְקַדֵּישׁ, ונמצא שאף לשיטתם הקרקע
 41 מוקדשת גם כשהקדיש רק שני אילנות, ולא כפי המבואר
 42 בברייתא. אֲלֵא פְּשִׁיטָא שברייתא זו כדעת רַבִּי שְׁמַעוֹן הוּא שנויה,
 43 שהרי מצינו במשנתנו (לעיל עא) שהשוה הקדש למכירה לענין
 44 שמוכר או מקדיש את השדה לא כלל עמה את הבור, וכאן בא
 45 להשיענו יותר, שהמקדיש שני אילנות לא הקדיש עמהם קרקע
 46 כלל. מוסיפה הגמרא לברר: וְרַבִּי שְׁמַעוֹן ששנה ברייתא זו, אֲלֵיכָא
 47 דְמָאן – כדעת מי מרביתו הוא סובר, אִי אֲלֵיכָא – כדעת דְרַבִּי
 48 עֲקִיבָא, לא יתכן, דְהָא אָמַר רבי עקיבא, מוֹכֵר בְּעֵין יָפָה מוֹכֵר וְכָל
 49 שְׁבִין מְקַדֵּישׁ בעין יפה הוא מקדיש, אֲלֵא פְּשִׁיטָא שרבי שמעון שנה
 50 ברייתא זו אֲלֵיכָא דְרַבִּינָן – כדעת רבנן הסוברים שמוכר בעין רעה,
 51 ואמנם רבנן עצמם סוברים שמקדישים בעין יפה, אך בענין זה חלק
 52 וְקָא פְּסַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כִּי הֵיבֵי דְמוֹכֵר – כשם שמוכר בְּעֵין רַעָה
 53 מוֹכֵר, כך מְקַדֵּישׁ נְמִי בְּעֵין רַעָה מְקַדֵּישׁ, וְיִמְשִׁיר אֲרַעָא, כלומר,
 54 כאשר הקדיש שני אילנות שיר לעצמו את כל הקרקע, ואפילו
 55 את הקרקע שתחתיהם לא כלל בהקדשו. ונמצא מוכח בברייתא
 56 זו שאין לתרץ כפי שתירצה הגמרא לעיל (עא) את הקושיא על רב
 57 הונא, שרבי שמעון שאמר שחרוב ושקמה יונקים מקרקע הקדש
 58 סובר כדעת רבי עקיבא שמקדיש בעין יפה, שהרי ברייתא זו
 59 בהכרח מוכח שכדעת רבנן הוא סובר, וחוזרת הקושיא על רב
 60 הונא למקומה, איך אמר רב הונא שמוכר המשיר לעצמו אילנות
 61 משייר עמהם אף את הקרקע שיונקים ממנה, הרי לפי דבריו נמצא
 62 שרבי שמעון המדמה מקדיש למוכר סובר שאף מקדיש המשיר
 63 לעצמו אילנות משייר עמהם את קרקע יניקתם, ומדוע אמר רבי
 64 שמעון שהחרוב והשקמה ששייר יונקים מקרקע של הקדש, הלא
 65 משלו הם יונקים.

1 מקשה הגמרא על תירוץ זה שרבי שמעון סבר כרבי עקיבא; וְמִי
 2 מְצִית מוֹקְמֵת לָהּ – וכי אפשר להעמיד לְרַבִּי שְׁמַעוֹן פְּרָבִי עֲקִיבָא,
 3 ולומר שהוא סובר שהמקדיש בעין יפה מקדיש, וְהָא תַּנְיָא
 4 בברייתא, הַקְדֵּישׁ שְׁלֹשָׁה אֲלָנֹת הַנטועים באופן הראוי ליניקתם,
 5 והיינו שרוקנים האילנות זה מזה בשיעור מִמַּטְעַע עֲשָׂרָה לְבֵית סָאָה,
 6 כלומר באותו שיעור מרחק שנטועים עשרה אילנות בקרקע
 7 שגודלה 'בית סאה' וחמשים אמה על חמשים אמה, הֲרִי שְׁלֹשָׁה
 8 אילנות אלו נחשבים ל'שדה האילן', ולכך הַקְדֵּישׁ עמהם אֵת
 9 הַתְּרַקַע הנצרכת ליניקתם וְאֵת הָאֲלָנֹת הַקטנים שְׁבִינֵיהֶם. לְפִיכָךְ
 10 – כיון שהקדיש עמהם קרקע, מְשָׁהוּא מוֹדָה אותם מן ההקדש, אינו
 11 צריך לפדות את האילנות בשוים, אלא מוֹדָה רק את הקרקע, לפי
 12 השיעור שגזרה תורה (ויקרא כו טו) בֵּית יָרַע חוֹמֵר שְׁעוּרִים – קרקע
 13 בגודל הראוי לזרוע בו כור שעורים מְשִׁמֵּשׁ שְׁקָל פָּסָף, ובכלל
 14 הקרקע פדוים גם האילנות הַנטועים בה. אולם אם היו האילנות
 15 נטועים צפופים, והמרחק ביניהם פחות מְסָאן, כלומר, נטועים
 16 באופן שעשרה אילנות תופסים פחות מ'בית סאה', או שהיו
 17 מרוחקים יותר עַל פֶּה, כלומר, נטועים באופן שעשרה אילנות
 18 תופסים יותר מ'בית סאה', או שְׁתַּקְדִּישֵׁן – את שלושת האילנות
 19 בְּזֶה אַחֵר זֶה, באופנים אלו אין זה הקדשת 'שדה האילן', ולכן הֲרִי
 20 זֶה לֹא הַקְדֵּישׁ עמהם לֹא הַתְּרַקַע וְלֹא אֵת הָאֲלָנֹת הַקטנים שְׁבִינֵיהֶם.
 21 לְפִיכָךְ – כיון שהאילנות הוקדשו בלא קרקע, מְשָׁהוּא מוֹדָה מִן
 22 ההקדש, מוֹדָה אֵת הָאֲלָנֹת בְּשׁוּוֹיָהֶן – בדמי האילנות. מוסיפה
 23 הברייתא: וְלֹא עוֹד, כלומר, לא זו בלבד שאם הקדיש רק שלשה
 24 אילנות בזה אחר זה ולא הקדיש אחר כך את הקרקע, שפודה את
 25 האילנות בשוים, אֲלֵא אֲפִילוּ באופן שהקדיש אֵת הָאֲלָנֹת בזה
 26 אחר זה וְהוֹדֵר וְהַקְדִּישׁ אֵת הַתְּרַקַע של יניקתם, גם באופן זה לא די
 27 לו לפדות את הקרקע, אלא מְשָׁהוּא מוֹדָה אותם, מוֹדָה אֵת הָאֲלָנֹת
 28 בְּשׁוּוֹיָהֶן, וְחוֹדֵר וְמוֹדָה את הקרקע לפי חשבון בֵּית יָרַע חוֹמֵר שְׁעוּרִים
 29 מְשִׁמֵּשׁ שְׁקָל פָּסָף. ומבררת הגמרא: מַנֵּי – כדעת מי שנויה
 30 ברייתא זו, שכל שלא הקדיש שלשה אילנות ביחד 'פודן בשווייהן',
 31 ומשמע שאפילו מקום האילנות לא הקדיש עמהם, אלא בעין רעה
 32 הקדיש אילנות בלא קרקע. אִי רַבִּי עֲקִיבָא, אין לומר כן, דְהָא אָמַר
 33 רבי עקיבא מוֹכֵר בְּעֵין יָפָה מוֹכֵר, ולדעתו הקונה שני אילנות יש

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה ניסן, ה'תשל"ג
 ברוקלין, נ.י.

הרה"ג וו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצרכי ציבור
 מוה"ר זאב שי הוברמן

שלום וברכה!

הנני לאשר בזה קבלת מכתבו מיום ז' בניסן ומגודל הטרדות ובפרט ימי חג המצות שהיו
 בינתיים נתעכב המענה ואת כתי"ר הסליחה.

ומצו"ב העתק מכתבי ע"ש היו"ר שכתב לי במיוחד בענין זה.

ובודאי אם נצרך ביאור נוסף איך שהוא לא מתאים על פי שו"ע שאתערב במצב הנוכחי, יסביר
 להני"ל גם בתור רב. ותודתי אמורה לו מראש.

בהזדמנות זו ארשה לי לצרף העתק מכתב כללי שתקותי שימצא בו ענין ותועלת.

בכבוד ובברכה.

נ.ב. מטעמים לא רציתי להזכיר במכתבי הרשמי הני"ל במה שדברנו אודות מחנה קיץ יומי
 בממדים הכי רחבים, אשר נוסף לעצם התועלת שבזה, הרי זה ג"כ הכנה טובה להוספה בכמות, ואולי
 גם באיכות, התלמידים לשנת הלימודים הבע"ל. וכמדובר אז בארוכה. והרי עתה הזמן לעסוק בזה,
 כיון שהענין דורש הכנה [מבעוד] מועד.

בבא בתרא. המוכר את הבית - פרק רביעי דף עב עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" רלז
תוספות

האילנות, אבל הוקינו - אין לו קרקע, דומיא דבור ודות, דאי נפיל הבור ודדות ואי אפשר לתקנו - אין לו עוד דרך. ומעיקרא נמי הוה ידענן דאתא רב הונא לאשמועין דאי נפלי הדרה שתיל להו. אבל גמרא לא הוה מסק אדעתיה שיש שום חודוש בדברי רב הונא אלא האי, ואפילו לרבי עקיבא כו'. והלכך, כיון דליתא להאי אפילו הוה פריך פשיטא. ומי מצית

מוקמת ליה רבי שמעון כרבי עקיבא - ולממנר דבעין יפה מקדיש. שלשה אילנות - חשיבי שדה האילן, והקדיש קרקע עמיה כל הצריך לניקתם. ובגטעית מיידי, דאילו באילנות וקנים אמרו ב"לא יחפור" דבית סאה צריך לשלשה. ממנע עשרה לבית סאה - דהיינו מאתן והמשין לכל חד, כדאמרן ב"לא יחפור" (בבא בתרא כו. ב.). ואף על גב דלגבי מוכר שלשה אילנות אמרין ב"לא יחפור" - כדאמרן ב"לא יחפור" (בבא בתרא כו. ב.). והוא שנטועין מארבע אמות ועד שש עשרה - התם בדעת מוכר תליא מילתא, והוה דעתו להקנות לו הצריך לו ללקיטת פירותיו, בנייתן ורצוצה לון כמלא אורה וסלו, כדאמרין התם. אבל אבא - בנייתן תליא מילתא. ואת האילנות - קטנים, שבעיקר פודה - אינו צריך לפרות האילנות בשויהן, והקרקע כפי חשבון הכותב בפרשה (ויקרא כו) וזאם משרה אחותו עשרה אש ליה' והיה ערכך לפי ורעו ורע חומר שעורים בחמשים חזק כסף. אלא אלא פודה בידך לפי חשבון בני ערעו שעורים בחמשים שקל כסף, דהיינו לבית כור סלע ופונדיון לשנה, שוהו חשבון חמשים שקל כסף לארבעים ותשע ויובל. אלא שיש פונדיון יותר בשביל הכרע. כדמפרש בערכין, והשלל לא הוה אלא ארבעים ושמונה פונדיון. פודה בית ורע כו' - דכתיב בקרא וזאם משרה אחותו' וגו', ואילנות בכלל

שדה, כדנפיק לעיל (ט. ס. ב.) מדיקם שדה עפרון. פחות מיכן - חשיבי יער, וסופו ליתלש. ואי יותר מיכן - אין הקרקע צריך לון, והוי במקדיש אילן אחד, שאינו מקדיש קרקע. וכי האי גונא מיני גוויא גבי מוכר שלשה אילנות בפרק "המוכר את הספינה". בזה אתר זה - לא היה דעתו להקדיש קרקע. פודן בשויהן - כדון כל הקדש. שלא נאמר חשבון חמשים שקל כסף אלא במקדיש שדה אחוזה, אבל באילן בלא קרקע - לא נאמר. הכי גרסינן: ולא עוד אלא אפילו הקדיש את האילנות וחור והקדיש את הקרקע כו' - לא מביעיא הקדיש את האילנות בזה אתר זה ושוב לא הקדיש את הקרקע, דפודן בשויהן, אבל אפילו חור והקדיש את הקרקע אתר שהקדיש האילנות בזה אתר זה, שאינו פודם עם הקרקע. דהא מעיקרא קדש לרביהו, ובהקדשה שויהו את הקרקע צריך לפדות גם את הקרקע, סלע ופונדיון לשנה, לבר פדיון האילנות בשויהן. דשני הקדשות הן - זה והקדש לדמיון זה לפי חשבון חמשים, ואין לנו להפסידי הקדש דמי האילנות, דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, ומשעה שהוקדשו ראיין לפדות בדמיהו בלא קרקע. מני - דהך ברייתא, דקתני פודן בשויהן, דמשמע דאפילו מקום האילנות לא הקדיש, אלא בעין רעה הקדיש אילנות בלא קרקע. היבא דלא הקדיש שלשה ביהו. אילימא רבי עקיבא האמר בעין יפה מוכר - וסבירא ליה דמוכר שני אילנות יש לו קרקע לזוקה. דלית ליה מנתניתן ד"המוכר את הספינה" והלוקח שני אילנות בתוך של חבירו אין לו קרקע, אלא אתר זה, כדפרישית לעיל. וכל שכן לרבי עקיבא מקדיש שני אילנות או שלשה בזה אתר זה, ויש לו מיהא להקדיש מקום האילנות, ויפוד אגב קרקע לפי חשבון בית ורע חומר שעורים. ואי רבנן - דפליגי עליה דרבי עקיבא, ויפוד אגב קרקע לפי חשבון בית ורע מוכר. אבל מקדיש כו' - כדקתני סיפא: במה דברים אמורים במוכר כו'. אלא פשיטא רבי שמעון היא - דשמעינן ליה במנתניתן דמשו דין מוכר במקדיש, שלא הקדיש בור

והוה ונתן ושובר בכלל שדה. ואשמועין הכא דסבירא ליה נמי דמכל וכל הוי מקדיש בעין רעה, דהייבא דמקדיש אילן - לא הקדיש מקומו. ורבי שמעון אילימא רבאן - מנתניתן? שדהו מתלמידי רבי עקיבא היה, כדאמרין (בבמות סב. ב.). עד שבא רבי עקיבא אצל רבותיו שברדום ושנאה להם: רבי יהודה ורבי מאיר ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי תנאים כו'. אלא פשיטא אילימא רבנן רבי עקיבא היא - והאי "במה דברים אמורים במוכר" כו' - רבנן דרבי שמעון קאמרו ליה. אבל רבי שמעון, כי היכי דפליגי רבנן רבי עקיבא במוכר, פליגי נמי במקדיש, וקסבר רבי שמעון: דין גבוה לרבנן דרבי עקיבא, כדון הדיוט. אף מקדיש נמי בעין רעה מקדיש - אלאמא לא מצית לתרוצי לעיל רבי שמעון אילימא דרבי עקיבא. והדרן קושין קמיתא לדוכתה, דשמעינן ליה לרבי שמעון דהמקדיש את השדה הקדיש חרוב משום ניקת שדה הקדש, דלא שייך ארעא לעצמו לצורך החרוב, אלא בעין יפה הקדיש - והוא הדין למוכר שייך אילנות לפניו, וקשיא לרב הונא. ומיהו, לרבי שמעון נמי קשיא דידה אודייה כדפריך לקמן, דלעיל אמר עין יפה גבי הקדש, והבא אית ליה עין רעה. אף שיטת הגמרא תתא להקשות לרב הונא. ומתובן להעמיד קושיא ראשונה שתירץ רב הונא ואמר: רבי שמעון כרבי עקיבא, ואנו העמדנו דלית ליה את רבי עקיבא, ותוודו קושיא לדוכתה. ומשייר ארעא' לא גרס, דמשמע שמתובן הגמרא להקשות דרבי שמעון ארבי שמעון, דהבא שמעינן ליה עין רעה והלכך שוויא ארעא גבי מקדיש קרקע ושירי אילנות לפניו, ולעיל שמעינן דלא שייך כדדייקנן מדקאמר הואיל ויונקין כו'. דאם כן, מאי האי דקאמר תו: ואלא קשיא כו'? אלא לרב הונא מקשינן, כדפרישית. והיינו

אילן, ומשום הכי פשיטא ליה. אלאמא מסתברא דמשייר דפי קרקע בחדי אילן, כדמשייר דרך בחדי בור ודות. והא בלוקח הוי איפכא לרבי עקיבא, דיש לו דרך בשקנה בור ודות, וקנה אילן אין לו קרקע ואמר רבנו יצחק: דפשיטא ליה טעם נדחית לשיורא איליא דרבנן, אפילו בלא רב הונא ידעינן דטעם נדחית לשיורא מהני לרבנן לשייר קרקע בחדי

אילן, כמו דרך בחדי בור. ואת האילנות שביניהם - כגון אילנות סרק, ומשום אותן אילנות לא חשבינן להו רצופין, כדון שאין טוענים פירות עומדים לעיקר טפי מן השאר, כדאמרין ב"המוכר את הספינה": היה אריס ביניהם מהו כו'. אמר ליה: קני. פירוש: דלא חשיב רצופין. אלא פשיטא איליא דרבנן וקסבר כי היכי דמוכר כו' - אבל כרבי עקיבא לא מצית לאוקמה, דהא דכין נדחית לעין יפה במוכר, אית לן למימר דמקדיש בעין יפה טפי מקדיש. אבל השתא דסבר כרבנן, דלא נחתי כלל במכר לעין יפה - אתי שפיר, דלית ליה בהקדש נמי עין יפה.

מדמוכר בעין רעה מוכר מקדיש נמי בעין רעה מקדיש - פירש רבנו שמואל: דפריך לרב הונא, דאמר לרבנן דמשייר קרקע בחדי אילן, דהבא אשכח דרבי שמעון סבר כרבנן, ואפילו הכי לא משייר קרקע כבמשייר חרוב, דקאמר וניקי משדה הקדש. והא דקאמר "אלא קשיא", פירושו: אדקשיא לך מרבי שמעון לרב הונא, הקשי לך דרבי שמעון ארבי שמעון גופיה, היכי מצי למימר כרבנן, ותימה: דהוה ליה למימר "וליתעמך". ועוד: דמעיקרא פריך: אי כרבנן - פשיטא דמשייר קרקע בחדי אילנות לרעה, והשתא פריך דלרבנן נמי לא משייר קרקע, דהא רבי שמעון כרבנן סבירא ליה ונראה

לרבינו יצחק: דלא פריך לרב הונא כלל, אלא אדרבה בא לקיים דבריו הראשונים, הא דאמרין: אפילו לרבי עקיבא כו'. והכי קאמר: ומי מצית מוקמת רבי שמעון כרבי עקיבא? והא על כדון רבי שמעון כרבנן, ולרבנן פשיטא דמשייר ארעא, כדקאמר לעיל. ואם כן תקשי רבי שמעון ארבי שמעון, דהכי קאמר רבי שמעון דניקי משדה הקדש' אלא על כדון רבי שמעון לדבריהם דרבנן קאמר. ואם כן אתי שפיר נמי את רב הונא, דקאמר: ואפילו לרבי עקיבא כו', דתאית מילתיה דרב הונא אפילו כרבי עקיבא, דלדרייה נמי - לדבריהם דרבנן קאמר. והא דאמר "ואלא קשיא", הכי פירושו: ואלא קשיא דרבי שמעון ארבי שמעון, ומאי משני? ורבינו שמעון כן אברהם פירש: דלא פריך אלא לרב הונא. דלא רב רב הונא - לא קשיא מידי דרבי שמעון ארבי שמעון, אלא משום דאמר רב הונא דאי נפלי הדר שתיל להו, הוא דקשיא לך דרבי שמעון ארבי שמעון, כדון דסבר רבי שמעון כרבנן - אם כן לא יניקי משדה הקדש. אבל אי אמרת דאי נפלי לא הדר שתיל להו, אף על גב דרבי שמעון כרבנן - מכל מקום יניקי משדה הקדש, כדון דאי נפלי חל הקדש מאילן - סתמא דמלתא דעתיה שיקדשו חרוב בחדי קרקע. והיינו דקאמר "ואלא קשיא", כלומר, לרב הונא דאמר אי נפלי הדר שתיל להו, הדרא קשיא לדוכתה: אמאי קאמר רבי שמעון הואיל וניקי משדה הקדש? ומשייר ארעא - פירש רבנו שמואל דלא גרסינן ליה. ועל חנם פירש כן, דמנא ליה דסבר דבעין רעה מקדיש, אי לא מהאי דקתני: בזה אתר זה לא הקדיש קרקע, והיינו דמשייר ארעא. ולמאי דפרישית נמי ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא לו. ב.) דמוכר דבעין רעה מקדיש, מדלא קתני ברישא פודהו וחורו ופודה - יש לפרש נמי ומשייר ארעא, כלומר דהא שפשיטא לך דלרבנן דמשייר, והכי קאמר רבי שמעון לעיל דלא משייר?

הכי

הכי גרסינן: ואילו רבי יהודה רבי שמעון הקדיש ואחר כך מת אביו כשדה אחוה דמיא — ולא גרסינן "יזכא דמת אביו ואחר כך הקדישה לא צריך קרא", דשפיר צריך קרא לכך. אלא רבי יהודה רבי שמעון דידעי מסברא דהוא הדין הקדישה ואחר כך מת אביו — משום דאולי בטר פדיון. אלא ב"השולח" (גיטין מה, א) גרסינן ליה, והסופרים טעו וכתבו גם כן.

קרא אשכחו ודרשו — הכי נמי הוה מצי למודעי דבהא פליגי: רבי יהודה רבי שמעון סברי: קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי, ולא איצטרך קרא למת אביו ואחר כך הקדישה, דהא לגמרי הוה שדה אחוה, דהא בחיי האב לא היה לו כי אם פירות. ולא איצטרך קרא אלא להקדישה ואחר כך מת אביו, ולא משום דאולי בטר פדיון. ורבי מאיר סבר כקנין הגוף דמי, ואיצטרך קרא למת אביו ואחר כך הקדישה, שלא ירש כלום, דמעיקרא נמי היתה שלו. והכי הוה בעי לאוקמי פלוגתא בסוף "השולח" (שם).

לדבריהם הרבנן — ולא מצי למימר דסברא דנפשה קאמר, דהא לדידיה אפילו הקדיש אילו לא הקדיש קרקע, כדכתבינן בברייתא, כל שכן דלא הקדיש עם השדה קרקע הצריך לאלוף, כדפרשיתא לעיל.

הדרן עלך המוכר את הבית

17 אַחֲזָהּ, יִצְתָּהּ זו שְׂרָאוּיָהּ לְהוֹיֹת שְׂדֵה אַחֲזָהּ, דְּכָרִי רַבִּי יְהוֹדָה וְרַבִּי שְׁמַעוֹן. רַבִּי מְאִיר אָמַר: מִנְּיֵן לְלוֹקֵחַ שְׂדֵה מֵאָבִיו וּמֵת אָבִיו וְאַחַר כֵּן הִקְדִּישׁ, מִנְּיֵן שֶׁתְּהֵא לְפָנָיו כְּשֵׂדֵה אַחֲזָהּ? תִּלְמָד לֹמַר: "וְאִם אֶת שְׂדֵה מִקְנָתוֹ אֲשֶׁר לֹא אַחֲזָהּ", שְׂדֵה שְׂאוּיָהּ לְהוֹיֹת שְׂדֵה אַחֲזָהּ, יִצְתָּהּ זו שְׂרָאוּיָהּ לְהוֹיֹת שְׂדֵה אַחֲזָהּ; וְאִילוּ רַבִּי יְהוֹדָה וְרַבִּי שְׁמַעוֹן, הֵיכָא דְּמֵת אָבִיו וְאַחַר כֵּן הִקְדִּישָׁה לֹא צְרִיכִי קְרָא, כִּי אֲצִטְרִיךְ קְרָא - הֵיכָא דְּהִקְדִּישָׁה וְאַחַר כֵּן מֵת אָבִיו, מֵנָּה לְהוֹיֹת? אִי מֵנָהוּ קְרָא, אִימָא: לְכַדְרֵי מְאִיר הוּא דְּתָתָא אֱלָא, לָאוּ מִשּׁוּם דְּאִילֵּי בֵּתָר פְּדִיּוֹן? אָמַר רַב נְחֵמָן בַּר יִצְחָק: לְעוֹלָם בְּעָלְמָא רַבִּי יְהוֹדָה וְרַבִּי שְׁמַעוֹן לֹא אִילֵּי בֵּתָר פְּדִיּוֹן, וְהֵכָא קְרָא אֲשַׁכְחוּ וּדְרוּשׁ: אִם כֵּן, לְכַתּוּב קְרָא: "וְאִם אֶת שְׂדֵה מִקְנָתוֹ אֲשֶׁר לֹא אַחֲזָהּ", אִי נִמְי: "שְׂדֵה אַחֲזָהּ", מֵאִי "אֲשֶׁר לֹא מִשְׂדֵה אַחֲזָהּ"? אֶת שְׂאוּיָהּ רְאוּיָהּ לְהוֹיֹת שְׂדֵה אַחֲזָהּ, יִצְתָּהּ זו שְׂרָאוּיָהּ לְהוֹיֹת שְׂדֵה אַחֲזָהּ. אָמַר רַב הֲנִינָא: חֲרוּב הַמְּזוּרְבֵּי וְסִדְן הַשְּׂקָמָה - תּוֹרַת אֵילָן עֲלִיוּ וְתוֹרַת קֶרֶקַע עֲלִיוּ, תּוֹרַת אֵילָן עֲלִיוּ, דְּהֵיכָא דְּאֶקְדִּישׁ אוּ בִּין שְׁנֵי אֵילָנוֹת וְהָאִי - יֵשׁ לוֹ קֶרֶקַע; תּוֹרַת קֶרֶקַע עֲלִיוּ, דְּלֹא מוֹדֵבֵן אֲגַב אֶרְעָא. וְאָמַר רַב הֲנִינָא: עוֹמֵר שֵׁשׁ בּוֹ סֵאתִים - תּוֹרַת עוֹמֵר עֲלִיוּ וְתוֹרַת גְּדִישׁ עֲלִיוּ; תּוֹרַת עוֹמֵר עֲלִיוּ, דְּשֵׁנֵי עוֹמְרִים שְׂכָחָה, שְׁנַיִם וְהוּא - אֵינֵן שְׂכָחָה; תּוֹרַת גְּדִישׁ עֲלִיוּ, דְּהֲנֵן: עוֹמֵר שֵׁשׁ בּוֹ סֵאתִים, שְׂכָחוּ - אֵין שְׂכָחָה. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר הֲנָה אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: חֲרוּב הַמְּזוּרְבֵּי וְסִדְן הַשְּׂקָמָה - בְּאִנּוּ לְמַחְלֻקְתָּ רַבִּי מְנַחֵם בַּר יוֹסִי וְרַבְּנָן, וְלִמָּא:

והיינו דקפריך: ואלא קשיא הואיל ויונקין בו, כמו ולטיעמין, אדמקשינן לרב הונא — תקשי דרבי שמעון אדרבי שמעון, דהבא שמעינן ליה בעין רעה מקדיש, ולעיל קאמר הואיל ויונקין בו, דממעט: הכל הקדיש בעין יפה ולא שיר קרקע לחרוב שלו הכי גרסינן: אלא רבי שמעון לדבריהם הרבנן בו — ושינויא הוא דקא משני, דלא תקשי למאי דאמר רב הונא ואפילו לרבי עקיבא בו, ולא תקשי נמי דרבי שמעון אדרבי שמעון בו. מקדיש נמי בעין רעה מקדיש — דאפילו במה שהקדיש משיר לעצמו, ובין דלא הקדיש חרוב ושקמה — לא הקדיש נמי קרקע הצריך לו. כמו גבי מוכר ושיר אילנות לפניו יש לו קרקע אפילו לרבי עקיבא, ממו שאמר רב הונא, וכל שכן לרבנן. אלא לדידכו — דאית לכו בעין יפה יותר מדאי גבי הקדש, אפילו להקדיש בור וגת שאינם בכלל שדה — די היה לכם אילו עשיתם מקדיש במוכר לרבי עקיבא, למימר ביה עין יפה לגבי מאי דמקדיש בהדיא, כגון המקדיש את השדה הקדיש כל הקרקע כולו בעין יפה, ולא שיר נמי הקרקע כלום לצורך חרוב שלו — נמצא יונק נמי מהקדש, וקודש, אבל בור דרות ושובר וכל הך דאמרן לעיל דאינן בכלל שדה — לא ליקדשו, שהרי אין דעתו להקדיש יותר ממה שהוא מפרש ואמר ליה רבנן לא שנת — כלומר, לא חשו לדבריה. דהא קאמרי "הקדיש את בולך", דמדמו ליה לנותן מתנה שנותן ומקדיש בעין יפה כל מה שבשדה, הואיל ושירך בגיה דשדה פורתא, ומהשתא מיתוקמא מיליתא דרב הונא אפילו כרבי עקיבא, כדאמרן מעיקרא. לזיל בטר שעת פדיון — דהא עכשיו הכל קדוש, אילנות בהדי קרקע, והכל קרוי שדה. דהא שמעינן ליה בו — וסברא בעלמא דהא. והכי משמע ליה קרא: "ואם משרה אחוהו יקדיש איש לה' והיה ערכו", עכשיו, בשעת פדיון — "בית דור חומר שעורים" וכו'. המקדיש — שדה מקנה פורדו בשווי, כדכתיב בהדיא בפרשה. אבל בשדה אחוה קצב הכותב: זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף, ואחר כך מת אביו — וכל שכן אם מת אביו תחלה ואחר כך הקדישה, דבשעת הקדשה כבר היתה שדה אחוה ממש. כשדה אחוה — לפדותה בסלע ופנדין לשנה. ואם את שדה מקנתו וכו' — וספיה דקרא: ונתן את הערבוך. שדה שאינה ראויה — בשעת הקדש להיות שדה אחוה היום ולמחר, כגון שלקחו מאחר. אי נמי, מאביו ולא מת קודם היובל, וקא סלקא דעתך השתא דקרא לא כמר דייק ולא כמר דייק, אלא לפי סברת דבריון מפרשים הפסוק, דסבירא ליה לרבי שמעון דאולינן בכל הקדשות בטר שעת פדיון כקנין כל דבר, שאין לוקחין את החפץ אלא לפי שווי בשעת מקח. שהיא שדה אחוה — בשעת שהקדישה. דאילו לא מת אביו — היתה חזרת ביובל לאביו, כדכתיב "בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו". ועתה כשמת אביו — הרי היא לו שדה אחוה ויחזור לו ביובל. אבל הקדישה ואחר כך מת אביו — סבירא ליה לרבי מאיר דאינה כשדה אחוה. לכדריבי מאיר הוא דתתא אלא וספיה דקרא: ונתן ומפרש ליה לקרא לפי דעתם. קרא אשכחו — דמרבי ליה בהדיא. אבל בעלמא ניזיל גבי שעת הקדש לחומר, ובין קדשו אילנות לדמיון — אין לנו להפסיד הקדש. אם כן — כדריבי מאיר, דלא ריבה הכותב בדין שדה אחוה, אלא מת ואחר כך הקדיש. הכי גרסינן: לכתוב קרא אשר לא שדה אחוהו מאי משרה — דהכי משמע קרא: ואם את השדה מקנה שאינה מקנת שדה אחוה. אבל אם היא שדה אחוה מקנת. דהיינו הקדישה ואחר כך מת אביו, כדכמעט קניי היא בכלל שדה אחוה בשעת הקדש. שהיא יכולה להיות שדה אחוה אם ימות הדייבול. ולעולם לא שעת הקדש אויל. יש לו קרקע — כדין הקנה שלשה אילנות בתוך של תבירו, דהשכיבוהו לא תגרע כחו. דלא מוידבן אגב ארעא — בחרתו במתניתין, ואם היו שני אילנות והאי חרוב — האילנות מכוּרין, והאי אינו מכוּר. ומשום רישא נקט סיפא. תורת עומר עליו — כשיש עמו שנים מצטרפין לשלשה עמרים, ולא הוה שכתה. שני עומרים שכתה שלשה אינן שכתה — בספרי מפי' ליה מהאי קרא "ושכתה עומר בשדה" (דברים כד) — ולא גדיש. וגם עומר שיש בו סאתים מפי' ליה החם מוכתב "לקחתו" — למעוטי האי דאינו ניקח בפעם אחת יפה. תורת גדיש עליו — דאפילו כשהוא לבדו אינו שכתה, כדדרשינן בספרי: "עומר" — ולא הגדיש. חרוב המורכב וסדן השקמה — אם קודש בכלל שדה אחוה. באנו למחלוקת רבי מנחם ברבי יוסי ורבנן. דלרבנן קדשי, בדעין יפה מקדיש, כדתנן במתניתין. ורבי מנחם ברבי יוסי כרבי שמעון, בדעין רעה מקדיש. ואפילו חרוב שיונק מן השדה לא קדיש, בדעין רעה כל כך הקדיש את השדה, ששירי מן השדה לצורך ניקת חרוב שלו, וכפרשיתא לעיל רבי שמעון לדבריהם הרבנן קאמר ליה בו. והכי הוה שמי' ליה ריש לקיש מרביתו, דרבי מנחם ברבי יוסי סבירא ליה כרבי שמעון.

בבא בתרא דף עב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) רלט

מקנתו אשר לא משדה אחותו יקדיש; ופסוק זה נדרש שרק שדה
מקנה שאין ראויה בשעת הקדשה להיות אחר כך שדה אחוזה דינה
כשדה מקנה; יצתה זו – שדה שקנה מאביו והקדישה ואחר כך מת
האב, שבשעה שהקדישה היתה ראויה להיות אצלו בשעת פדיון
כשדה אחוזה מחמת הירושה; שהרי היא נפדית כשדה אחוזה;
דכרי רבי יהודה ורבי שמעון; רבי מאיר אומר, הפסוק לא בא ללמד
שאר הקדישה קודם שמת אביו הרי היא כשדה אחוזה, אלא בא
ללמדנו מנין ללוקח שדה מאביו, ומת אביו, ואחר כך הקדיש אותה
הבן, מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה; תלמוד לומר 'ואם את שדה
מקנתו אשר לא משדה אחותו'; ופסוק זה נדרש שרק שדה שאינה
שדה אחוזה בשעת הקדשה; הרי היא שדה מקנה; יצתה זו
שהקדישה אחר שמת אביו, שהיא היתה שדה אחוזה בשעת
הקדשה; שדינה כשדה אחוזה; מדידת הגמרא: ואילו רבי יהודה
ורבי שמעון חלקו על רבי מאיר וסברו דהיא דמת אביו ואחר כך
הקדישה הבן, לא צריכי קרא – פסוק ללמד שנחשבת כשדה
אחוזת, ולכן פירשו רבי אצמריד קרא – שהפסוק נצרך רק הויכח
ההקדישה הבן ואחר כך מת אביו. מבררת הגמרא: מנא להו – מנין
להם שגם כאשר הקדישה הבן ואחר כך מת האב נחשבת כשדה
אחוזת, אי מהאי קרא – אמר רבא וכו', הלא אימא לברבי מאיר
הוא דאמא – שבא ללמד רק כרבי מאיר, שמת האב ואחר כך
הקדישה הרי היא כשדה אחוזה; ומנין להם לחדש יותר מזה. אללא
לאו – האם אין טעמם משום שהבינו מסברא דאילו בתי פדיון –
שהולכים אחר שעת הפדיון; ולכן פירשו שהפסוק בא ללמדנו,
שאף אם הקדישה ואחר כך מת האב הרי זו שדה אחוזה; כיון
שבשעת הפדיון היתה ראויה להיות שדה אחוזה.
ומאחר ומבואר בברייתא זו שלדעת רבי שמעון יש ללכת אחר
שעת פדיון, יקשה, איך אפשר להעמיד את הברייתא לעיל
כדבריו; הרי שנינו בסופה שאם הקדיש את שלושת האילנות בזה
אחר זה וחזר והקדיש גם את הקרקע צריך לפדות את האילנות
בפני עצמם ואת הקרקע בפני עצמה; ולפי רבי שמעון שהולך אחר
שעת הפדיון היה די לפדותם כאחד, לפי שעתה בשעת הפדיון
קדושים הקרקע עם האילנות שבה כאחד, והכל נקרא שדה
אילו'.

דוחה הגמרא ומיישבת: אמר רב נחמן ברי יצחק, לעולם בעלמא –
באמת בכל מקום רבי יהודה ורבי שמעון לא אילו בתי פדיון – אינם
הולכים אחר שעת פדיון; והקבא בנידון הברייתא, קרא אשכחו
ירוש – מצאו משמעות בלשון בפסוק ודרשוהו, שהוקשה להם
אם בן דברי רבי מאיר, שרק בהקדישה אחר מות אביו דינה
כשדה אחוזה; לכתוב קרא 'ואם את שדה מקנתו אשר לא אחוזה';
אי נמי – או אשר לא שדה אחוזה; ודי בכך כדי ללמדנו שאם
בשעה שהקדישה היתה גם שדה אחוזתו אין דינה כשדה מקנה,
אלא מאי – מזה שנאמר אשר לא משדה אחוזה; אלא לשון
'משדה' מתפרש 'מקצת שדה'; ובא הכתוב שרק את שאינה ראויה
להיות כלל שדה אחוזה; היא נחשבת כשדה מקנה הנפדית בשוויה;
אך יצתה זו שהקדישה ואחר כך מת אביו, שהיא היתה שדה
אחוזת בשעת פדיון; והרי היא נפדית כשדה אחוזה.
אב ששנינו בברייתא לעיל (ע"א) שמקדיש שלשה אילנות בבת
אחת, הקדיש עמהם את הקרקע הנצרכת ליניקתם, מביאה
הגמרא מימרא של רב הונא השייכת לענין זה; ומוסיפה על כך
עוד מימרא כעין זה בענין אחר: שנינו לעיל (ע"א), שהמוכר את
השדה לא מכר עמה את החרוב המורכב וסדן השקמה; מפני
שחשובים הם משאר אילנות ואינם בכלל השדה. אמר רב הונא,
חריב המורכב וסדן השקמה, תורת אילן עליו ותורת קרקע
עליו, תורת אילן עליו לענין דהייבא דקארידש או יבין – באופן
שהקדיש או מכר שני אילנות רגילים והאי – ויחד עמהם הקדיש
או מכר חרוב או שקמה; יש לו לקונה גם את הקרקע הנצרכת
ליניקתם, כדון הקונה שלשה אילנות בתוך של חבירו; שאף שהם
חשובים משאר אילנות, מכל מקום חשיבותם אינם מגרעת כוחם.

מוסיפה הגמרא להקשות סתירה בדברי רבי שמעון עצמם: ואלא
עד שאנו מקשים על התירוץ בדעת רב הונא. קשיא סתירה בדברי
רבי שמעון עצמו, שהרי בברייתא כאן שוננית כדעת רבי שמעון
מבואר, שהמקדיש שני אילנות או שלשה בזה אחר זה, לא הקדיש
קרקע שתחתיהם, משום שבעין רעה מקדיש, ואילו בברייתא
לעיל (ע"א) אמר רבי שמעון שאם שיר חרוב ושקמה לעצמו, הם
קדושים והוא יונקין משדה הקדש, ומוכח מכך שלא שיר עמהם
קרקע יניקתם לעצמו, ומבואר שבעין יפה מקדיש.
מבארת הגמרא באופן אחר את דברי רבי שמעון לעיל (ע"א),
ומתרצת בכך גם את הסתירה בדבריו וגם את הקושיא על רב
הונא. מתרצת הגמרא: אללא מה שאמר רבי שמעון בברייתא לעיל
שלא כלל בהקדשתו אלא את החרוב והשקמה משום שיונקים
מהקדש, אין כוונתו שכך היא שיטתו, אלא לבריהם דרבנן קאמר
להו – אמר זאת לרבנן החולקים עליו שכן צריך להיות הדין לפי
שיטתם, וכך אמר להם, לדידי – לדעת בי יחי – כמו דמוכר בעין
רעה מוכר, מקדיש נמי בעין רעה מקדיש; ואפילו במה שהקדיש
לשירי משירי לעצמו כל מה שנצרך לו, וכיון שלא הקדיש את
החרוב והשקמה שיר לעצמו גם בשדה שהקדיש את חלק הקרקע
הנצרך להם, אבל לדידי – לדעתם שבעין יפה הוא מקדיש, אודו
לי מיהא – תודו לי מכל מקום דאין עינו יפה יותר ממוכר לדעת
רבי עקיבא, ולכן לא הקדיש עם השדה אללא את חריב המורכב
וסדן השקמה, שהרי כיון שעינו יפה אינו משייר את קרקע יניקתם,
ונמצא שהם יונקין משל הקדש ולכן כלל אותם, אבל אין עינו
יפה יותר מדאי לכלול בהקדשו אפילו בור גת ושובך שאינם בכלל
השדה; ומדוע אתם סוברים שכולל אף את הבור והגת בהקדשו.
ואמרי ליה רבנן, לא שניא – אין הבדל בין בור וגת לבין חרוב
ושקמה; מפני שלדעתם מקדיש עינו יפה כמו נותן מתנה; ודעתו
להקדיש כל מה שבשדה אף שאינו שייך לשדה אלא מעט. ונמצא
לפי תירוץ זה, שאפשר לחזור ולפרש את דברי רב הונא כפי
סברה הגמרא בתחילה (לעיל ע"א), שמה שאמר שהמוכר קרקע
ושיר שני אילנות לעצמו משייר עמהם את הקרקע שתחתיהם
דבריו נכונים אפילו לרבי עקיבא, שהרי רבי שמעון עצמו סובר
שמקדיש בעין רעה מקדיש ומשייר לעצמו קרקע, ואין החרוב
והשקמה יונקין משדה הקדש, ואין צורך להעמיד שרבי שמעון
אמר כרבי עקיבא.
הגמרא חוזרת להקשות על מה שפירשו שהברייתא לעיל (ע"א) גבי
פדיון הקדש שנינית כדעת רבי שמעון. מקשה הגמרא: קמאי
אוקמימא לה – היאך העמדת את הדין השנוי ברישא של ברייתא
זו, שהמקדיש שני אילנות או שלשה בזה אחר זה לא הקדיש
קרקע, קריבי שמעון; הרי זה לא מתיישב עם הסיפא של אותה
ברייתא, שכן אימא סיפא, ולא עוד אללא אפילו הקדיש את שלושת
האילנות בזה אחר זה וחזר והקדיש את הקרקע, בשחוא פודה מן
הקדש, פודה את האילנות בשווייה, וחזר ופודה את הקרקע לפי
חשבון בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף, שכיון
שהאילנות והקרקע לא הוקדשו באותו זמן, הרי הם שני הקדשות
שנפדים כל אחד לעצמו. ומעתה קשה אי ברייתא זו כרבי שמעון
היא, מדוע זה נחשב כשני הקדשות, ליייל בתי – נלך אחר שעת
פדיון, שבשעה זו קדושים הקרקע עם האילנות שבה; והכל נקרא
'שדה אילו', ונפסקו – ויפדו האילנות אנב ארעיהו – אגב הקרקע
שלהם, ולא יצטרך לפדותם בפני עצמם, דהא שמעון ליה לרבי
שמעון דאילו בתי – שהולך אחר שעת פדיון. והיכן שמענו כן,
דתינא בברייתא, הדנה במקדיש באופן מסוים, אם הוא כהקדש
'שדה אחוזה' (שדה שירש אותה) שאלות אלוה לפי חשבון בית
זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף; או כשדה מקנה' (שדה
שקנה אותה) שנפדית בשוויה. מנין ללוקח שדה מאביו, והקדישה,
ואחר כך מת אביו, והבן ירש אותה, מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה,
שדינה להפדות לפי חשבון בית זרע חומר שעורים, ולא כשדה
מקנה שנפדית בשוויה, תלמוד לומר (ויקרא כב כ) 'ואם את שדה'

50 האיסקלח - כבש שדרכו עולים לספינה ויורדים ממנה, ואת בור
51 המים שבתוכה - מקום שהיו נותנים בו מים מתוקים לשתייה
52 ליושבי הספינה.

53 רבי נתן אומר, המוכר את הספינה מכר את הציצית - ספינה קטנה
54 הקשורה לספינה הגדולה שדרכה עולים ליבשה. סומכוס אומר,
55 המוכר את הספינה מכר את הדיגנית - ספינה קטנה הקשורה
56 לספינה הגדולה והדיגנים יורדים אליה כדי לצוד דגים. אמר רבא,
57 בניצית היינו דיגנית - רבי נתן וסומכוס לאותה ספינה התכוונו ולא
58 פליגי, אלא שרבי נתן נבבלי לא היה - בן בבלי, ששם הימים והנהרות

59 נמוכים אצל שפתם ועל כן היו צריכים לספינה קטנה כדי לעלות
60 בה ליבשה מהספינה הגדולה, ולכך קארי לה לספינה זו 'בניצית',
61 כדאמרי אינשי - כשם שנהגים האנשים לקרוא לספינות כאלו
62 'בניציתא דמיאשן' - ספינות של נהר מישן' והוא נהר קטן שלא
63 היה יכולים לנוע בו אלא בספינות קטנות. ואילו סומכוס דבר -

64 ארץ ישראל הוא, שהימים שבה עמוקים אצל שפתה והספינה
65 היתה מגיעה עד הגדה, לא היו צריכים לספינה קטנה כדי לעלות
66 ליבשה, והיו משתמשים בספינות אלו רק כדי לצוד בהם דגים,
67 ולכך היו קארי לה 'דיגנית', כדכתיב (עמס ד א) וְאַחֲרֵיתֶיךָ בַּסִּירֹת
68 דִּיגְנָה - סירות קטנות העשויות לצוד דגים.

69 רבה מביא מעשיות שונות מנפלאות הבורא כדי להודיע לכל
70 ברואי עולם 'מה רבו מעשיך ה', ומהן כדי להודיע מתוך שרכן של
71 צדיקים לעתיד לבא. אמר רבה, אשתעו לי נחותי ימא - סיפרו לי
72 יורדי הים, האי גלא דמטבע לספינה - אותו גל שרצוה להטביע את
73 הספינה, מיתחדי בי צוציתא דנירא חיוורתא ברישא - נצוצות של
74 אש לבנה נראים על ראשו של הגל, והוא מלאך החבלה המוביל.
75 ובכדי להינצל ממנו, מחינן ליה באלונתא דחקיק עליה - מכים אותו
76 במקלות שחקוק עליהם 'אהיה אשר אהיה יה ה' צבאות אמן אמן
77 סלה', ונחיה - ועל ידי כך נח מועפו.

78 אמר רבה, אשתעו לי נחותי ימא, בין גלא גלגלא תלת מאה פרסי -
79 בין גל לחבירו יש מרחק של שלש מאות פרסאות, וימא גלגלא
80 תלת מאה פרסי - גובה כל גל הוא שלש מאות פרסאות. וימא
81 דמא הנה אולינן באודקא - פעם אחת הלכתי בדרך, ודלינן גלא -
82 והשליך אותי הגל לגובה רב, עד דחוינן בי מרבועתיה דבוקבא וימא
83 - עד שראיתי את מקום משכנו של הכוכב הקטן ביותר, והינא לי
84 כמבור ארבעין גריני בורא דתדרקלא - והיה נראה לי שטחו, כשטח
85 מקום זריעת ארבעים כור של זרעי חרדל, ואי דלינן מפי הנה
86 מקלינן מהקליה - ואם היה משליך אותי לגובה רב יותר הייתי
87 נשרף מחמת ההבל היוצא מהכוכב.

88 ולפי שראה אחד הגלים שהגביה חבירו לגובה רב, היה סבור
89 שיצא חוץ לשפת הים ושטף את העולם, ורמי לה גלא קלא
90 להקבחה - הרים הגל את קולו ושאל את הגל האחר, תקבחה,
91 שקבחה מידי בעלמא דלא שטפתיה דניתי אנא ונאבדיה - האם
92 השארת מקום בעולם שלא שטפת אותו בכדי שאני אבוא
93 ואחריבו. אמר ליה פוק חיו גבורתא דמריך - צא וראה מה כמו של
94 בורא העולם, שהרי מלא חוטא חקא ולא עברי - שאינו נותן לי
95 לצאת ולהתפשט יותר ממקומי אפילו מלא חוט מן החול של שפת
96 הים. ומביאה הגמרא ראייה שאין לים רשות להתפשט על היבשה,
97 שנאמר (ירמיה ה ב) 'האותי לא תיראו נאם ה' אם מפני לא תחילו
98 אשר שמתי חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו וגו' והמו גליו ולא
99 יעברנהו'.

100 אמר רבה, לדידי חוי לי - ראיתי את החרמן בר לילית (שם שו ב) כי
101 קא רהיט אקופיא דשרא דמחוזא - שרץ על שורות שיני החומה
102 קא העיר מחוזא, ורהיט פרשא בי רביב חיותא מתחאיה - ותחת
103 החומה רץ פרש הרוכב על סוס, ולא יביל ליה - לא יכל השד
104 להזיקו, ואף על פי שהשד רץ בכל כחו והפרש לעומתו רץ לפי
105 תומו, הקדוש ברוך הוא שמר עליו שלא ינוק.

106 ומנא דמא - פעם אחת, הנה מספרנא ליה תרתי בודנייתי - היו שתי
107 פרידות ועל כל אחת מהן היה מונח אוקף, ונתימן - והיו הפרדות
108 עומדות

1 שואלת הגמרא: מדוע ריש לקיש הביא שרבי מנחם רבי יוסי
2 חולק, ולימא - הלא יש לו לומר, באנו למחלוקת רבי שמעון ורבנן,
3 ויתחדש מדבריו שרבי שמעון עצמו סובר שאף החרוב והשקמה
4 אינם בכלל ההקדש, ואילו את דבריו במשנה שהחרוב והשקמה
5 כלולים אמר לדעת רבנן. משיבה הגמרא: האי קא משמע לן - ריש
6 לקיש בא להשמיענו יותר, דאף רבי מנחם רבי יוסי כרבי שמעון
7 כבירא ליה.

הדרן עלך המוכר את הבית

פרק חמישי - המוכר את הספינה

10 לאחר שביאר התנא בפרק הקודם דרכי מכירת קרקעות במה
11 נקנים ומה נכלל בכלל המכר, מוסיף התנא לבאר דרכי מכירת
12 מטלטלין ומה נכלל במכירתם.

משנה

13 המוכר לחבירו את הספינה ולא פירש אלו מכלי תשמישי הספינה
14 כלולים במכירה זו, מכר את התורן - מוט גבוה שפורסים עליו את
15 מפרשי הספינה, ואת הנס - מפרש הפרוש על תורן הספינה כדי
16 להוליכה עם הרוח, ואת העינין - ברזל כבד שמשליכים מהספינה
17 לקרקעית הים כדי להעמידה על מקומה, ואת גל המנחינן אותה
18 - משוטי הספינה, שרברים אלו הם מעיקר תשמישי הספינה
19 ונכללים בה אפילו כשלא פירש כן בשעת המכירה. אבל לא מכר
20 בכלל הספינה לא את העקרבים שיש לו לבעל הספינה ועשויים
21 להנהיגה ולשאר צרכיה, ולא את המרצופין - שקים גדולים
22 שמנחים בתוכם את הסחורה, ולא את האנתיקין - הפרקמטיא
23 שיש בתוך הספינה, לפי שאלו אינם מעיקר תשמישתה ואינם
24 נכללים בה. ברם זה לא נאמר אלא כשמכר סתם, ואולם כיוון
25 שאמר לו היא וכל מה שבתוכה הריני מוכר לך, הרי בולן מבורני.

גמרא

26 מבארת הגמרא: מהו תורן, איסקרייא - מוט גבוה שקושרים בו את
27 מפרשי הספינה. וכן הוא אומר - מביאה הגמרא ראייה ש'תורן'
28 הוא המוט הגבוה שמעמידים בראש הספינה, שנאמר (יחזקאל כו ה)
29 'ארו מלכנן לקחו לעשות תרן עליך', ותורן זה הדרך לעשותו מארו
30 או מאילן גבוה.

31 מבארת הגמרא: מהו נס, אדרא - זריעת בד שפורסים על תורן
32 הספינה כדי להוליכה ברוח. וכן הוא אומר, שנס' הוא מפרש
33 שפורסים על תורן הספינה, שנאמר (שם כו ה) 'שש פרקמה ממצרים
34 הנה מפרשה להיות לך לנס', ומפרש זה הדרך לעשותו מפשתיים
35 וקנבוס שהם מיני בגד.

36 מבארת הגמרא: מהו עינין, תני רבי חייא אלו עינינן שלה - ברזלים
37 כבדים שקושרים בחבלים לספינה, וכשצריך להעמידה משליך
38 אותם לקרקע הים ומעכבים אותה שלא תזוז לכאן ולכאן. וכן הוא
39 אומר, שענינן הוא לשון עיכוב, שנאמר (רות א יג) 'הלחן תשפרנה
40 עד אשר יגדלו הלחן תעננה לבלתי היות לאיש'.

41 מבארת הגמרא: מהו מנחינן, אמר רבי אבא אלו משוטיין שלה -
42 מוטות עץ שהמלוחים משויטים בהם את הספינה. ואף על פי שאינם
43 מחזירים לספינה כחורן ועוגן, עם זאת מאחר והם מעיקר
44 תשמישי הספינה נכללים במכירתה. וכן הוא אומר (יחזקאל כו ה)

45 'אלונים מפשן עשו משוטיין', הרי שמנה הנביא את המשוטים בכלל
46 תשמישי הספינה. ואיבעית אימא מהקא, וירדו מאנתייתיהם כל
47 תפשי משוטי' (שם כו ט).

48 הגמרא מביאה ברייתא שמפרשת דברים נוספים שהם בכלל
49 מכירת הספינה: תני רבנן, המוכר את הספינה בסתם, מכר את

בבא בתרא. המוכר את הבית – פרק רביעי דף עג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רמא רש"י

1 וליטא מחולקת רבי שמעון ורובן – והוה שמעון לדבריהם ורובן קאמר להו, כדאמרן לעיל. דאי ממתניתין הוה אמינא דבחרבו ושקמה מודי להו, כדקתני בהדיא:
2 אלא הרוב המוכר בו, שמעון דבחרבו וסדן מודי להו רבי שמעון לרבנן. הא קא משמע לן בו' – הא עדיפא לאשמעינן, דהייא רבני שמעון ממילא שמעינן ליה לדבריהם ורובן
3 קאמר להו, כדדייקנן מבריתא לעיל. הדרן עלך המוכר את הבית.

4 **משנה** המוכר את הספינה – סתם, תורן ונס ועונין וכל המנהיגין – בגמרא מפרשי. עבדים – שיש לו לבעל הספינה להנהיגה ולשמור פרקמטיא שלו שבתוכה. מרצופין –

5 לתת בתוכן האנתיק, הדיינו
6 פרקמטיא של ספינה, כדמפרש בגמרא. וכל הני
7 נמי ליתגוהו בכלל הקדשו, שאם הקדיש את
8 הספינה – לא הקדיש את אלו, מולא קתני לה
9 בפירוק דלעיל. והיינו טעם, דכל הני דחשיבנא
10 בפירוק דלעיל – בית המרחץ בית הבד ועיר
11 ושדה – כולוהו מקדשעני ניהוה, וכל הני דחשיב
12 לא מכר בטלים קצת אגבן לגבי הקדש ומתנה
13 החלוקת אדון, אבל הני דהאי פירוקא – מטלטלי
14 ניהוה, לא שנא מכר ולא שנא מתנה והקדש –
15 כולן שוין בהנהו דלא מכר, שכשם שלא מכר
16 כמו כן לא הקדיש ולא נתן. **גמרא** אסקריא =
17 מש"ט, שפרשין עליו את הילון בראש הספינה.
18 וכן הוא אומר אדון מלבנו בו' – ראיא לדבר
19 דתורן דמתניתין היינו אסקריא. האסקריא
20 מאדו או מאילן גבוה ועשין אותה. אדרא –
21 הוא הילול שפורסים על התורן להוליך את
22 הספינה ברוח. ויליא בלעו. וכן הוא אומר –
23 הדיינו אדרא, שעשוי מפתשים וקבוס, מין גנה.
24 עונינן = אנקריש של ברזל, ומשליטן במין
25 להעמיד הספינה במקום אחד. וכן הוא אומר –
26 דיעונין דמתניתין לשון עכוב הוא, כדכתיב
27 "הלחן תענה", כמו תעשנה, תתעבבו מלהשא
28 לבעול. אלמא, עונין דמתניתין היינו עינון.
29 משושות = שקורין ריימיא. שמשושותן בון את
30 הספינה. וכן הוא אומר אלונים מבשן עשו
31 משוטיך – בספינה מיירי, ביוחזקאל, וקחשיב
32 תשימי הספינה וכליה. ומדקחשיב המשושות
33 – שמע מינה דיערק תשימי הספינה הן,
34 וגמכרין בכלל הספינה. והלכך אמרינן ד"כל
35 המנהיגין דמתניתין אתא לרבייהו. כל תופשי
36 משוט – אלמא, עירק הספינה על ידי שתופסין
37 משושות. דסלקא דעתך אמינא חבלים המושכן
38 הספינה יהוה עירק מנהיגין, אבל משושות לא
39 מיודבנין, קא משמע לן, אסכלא – כבש של
40 הספינה שעליו בו, ולשון יון הוא. וכן פירש
41 רבינו הגאון רב האי. בור המים שבתוכה –

1 **המוכר** את הספינה ולא את האנתיק –
2 משום סיפא דקתני: בומן שאמר לו
3 היא וכל מה שבתוכה – כולן מכורין, נקט לה.
4 אבל משום רישא לא איצטרך, דכין דאשמעינן
5 דמרצופין, דכל שעה נשארים בספינה עצמה, לא
6 מכר – כל שכן סורה עצמה.
7 הכי

1 **ולקמא: מחלוקת רבי שמעון ורבנן – הא קא משמע**
2 **לן, דרבי מנחם ברבי יוסי פרבי שמעון סבירא ליה.**
3 **הדרן עלך המוכר את הבית**

4 **המוכר את הספינה – מכר את התורן ואת הנס**
5 **ואת העונין, ואת כל המנהיגין אותה. אבל**
6 **לא מכר לא את העבדים ולא את המרצופין ולא**

7 **את האנתיק; ובזמן שאמר לו "היא וכל מה שבתוכה" – הרי פולן מכורין. גמרא** תורן
8 **- אסקריא, וכן הוא אומר: "אדון מלבנו לקחו לעשות תורן עלך". גם - אדרא,**
9 **וכן הוא אומר: "שש בקרמה ממוצרים היה מפרשך להיות לך לנס". עונין - תני**
10 **רבי תינא: אלו עונינן שלח, וכן הוא אומר: "הלתן תשברנה עד אשר יגדלו**
11 **הלתן תענהה לבלתי היות לאיש". מנהיגין - אמר רבי אבא: אלו המשוטין שלח,**
12 **וכן הוא אומר: "אלונים מבשן עשו משוטיך". ואי בעית אימא, מהכא: "וירדו**
13 **מאניותיהם כל תפשי משוט". תנו רבנן: המוכר את הספינה - מכר את האסקיפה**
14 **ואת בור המים שבתוכה. רבי נתן אומר: המוכר את הספינה - מכר את הביצית.**
15 **סוככוס אומר: המוכר את הספינה - מכר את הדוגית. אמר רבא: ביצית היינו דוגית,**
16 **רבי נתן בכלאה תוה, קארי לה ביצית, כדאמרי אינשי: בוציאיתא דמיאשן; סוככוס, דבר**
17 **ארץ ישראל, קארי לה דוגית, כדכתיב: "ואחירתכן בסירות דוגה". אמר רבה, אשתעו לי**
18 **נחותי וימא: האי גלא דמטבע לספינה, מיתחיו פי צוציאתא דנורא חיזורתא ברישא, ומהינן**
19 **ליה באלוותא דחסיק עליה "אתיה אשר אתיה יה' ה' צבאות אמן אמן סלה", ונייה. אמר**
20 **רבה, אשתעו לי נחותי וימא: בין גלא לגלא תלת מאה פרסי, ורומא דגלא תלת מאה פרסי.**
21 **וימנא תרא תוה אזלינן באזרחא, ודלינן גלא עד דתוינן בי מרבעתיה דכוכבא זוטא, והויא**
22 **לי במבקר ארבעין גריין בורא דתדלאל, ואי דלינן טפי - תוה מקלינן מהבליה. ורמי לה**
23 **גלא קלא לחברתיה: חברתי, שבקת מידי בעלמא דלא שטפתיה, דניתי אנא וגאבדיה? אמר**
24 **ליה: פוק חזי גבורתא דמריך, מלא חוטא חלא ולא עברי, שגאמר: "האותי לא תיראו נאם**
25 **ה' אם מפני לא תחילו אשר שמתו חול גבול לים חק עולם ולא ועברנהו". אמר רבה:**
26 **לדידי חזי לי הורמין בר לילית, פי קא רהיט אקופיא דשורא דמחוזא, ורהיט פרשא פי**
27 **רכיבי חותא מתתאיה, ולא יביל ליה. ומנא תרא תוה מסתגאן ליה תרמי פודניתי וקלינן**

1 אתר
2 נתון בו מים המתוקין, לפי שמי הים מלוחין. ביצית ורועית – היינו ספינה קטנה שקושרין לספינה גדולה, וכשרוצין לעלות ליבשה נבנסין באותה קטנה מהגדולה, שהגדולה אינה
3 יכולה להתקרב אל שפת הים מפני עומקה. קוקיט בלעו. ויש לזעום בוצא. קרוב ללשון העברי. ביציתא דישין – מישן נדר קטן, ואין מהלכין בו אלא בספינות קטנות. ובמסכת
4 שבת אמרינן בפרק "חזרוק" (קא, א): הני ביציתא דמשין בו'. רבי נתן – מבבל עלה. דוגית – על שם שצדין בה דגים, דקלה היא על פני המים. ואחירתכן בסירות דוגה – בספינות
5 קטנות כקדרות הקרויות דוגה, וקלים על פני מים, ויזכרו אתכם מהרה בגלות. אמר רבה אשתעו לי בו' – כל הני עובדי דקא חשיב משום "מה רבו מעשיך ה'", ומדן להודיע מתן
6 שכרן של צדיקים לעתיד לבא, או לפרש מקראות האמורים בספר איוב המדברים בעופות גדולים ובהמות ודגים גדולים. שכל שיחת תלמידי חכמים צריכה תלמוד. דמטבע –
7 שרוצה לטבע. אית ליה ברישא – שהולך לפניה. צוציאתא דנורא חיורתא – אש לבנה, ומלאך מויק הוא. אלוותא = מקלות, כמו: לא באלה ולא ברומח, במסכת שבת (סג, א).
8 אמן אמן סלה – גרסינן. ונייה – זועפה. בין גלא לגלא תלתא מאה פרסי – ומשום דאמר בסמוך: רמא ליה גלא קלא לחבריה, איצטרך לאשמעינן דמשלש מאות פרסי שמעין
9 קולות לחבריו. ולינן גלא – יותר משיעור גבוה השליכנו למעלה, עד לרקיע. אי נמי, הבלא דרקיע נפיש עד מהלך קרוב לחמש מאות שנה שיש מן הרקיע עד לארץ. מרבעתיה
10 = שכינה. דכוכבא זוטא – כוכב קטן שבתנאים. בירא – בית דוע ארבעים כור של חרדל, דנפיש משל שאר זרעים. מקלינן מהבליה – נשרפים מחום כוכב. ורמא ליה גלא – נתן
11 קולו, כלומר צעק, כדוגמת "הוזהר אל תהום קרא". ושמא מלאכים הממונים עליהם הם. שבקת מידי בעלמא בו' – מפני שהגביה כל כך היה כבוד שיצא חוץ לשפת הים ושפך
12 את העולם. ונחריביה – מפני ען הדור. אמר ליה – גלא לחבריה. פוק חזי גבורתא דמריך בו' – כלומר אין לי רשות לצאת. כמלא חוטא חלא – מלא רוחב חוט איני יכול לצאת
13 מן החול. שנאמר האותי וני' – גמרא קאמר ליה. הורמין – בגרין גרסינן, כך שמעתי מאבא מרי. ואני שמעתי: "הורמין" בויין' ש, כדאמרינן בסנהדרין (לט, א), מפלגא דתתא
14 דהורמין. אקופי דשורא – על שני החומה. והאי עובדא. להודיע צדקותו של הקדוש ברוך הוא, שמרחם על בריותו ואינו נתון רשות לאלו לחזקן, וגם שלא לצאת בדרך יחיד.
15 ורהיט פרשא – לפי תומו. ולא יביל ליה – שהיה השד רץ ביותר. ומיהו, הפרש לא היה מתכוין לכך. סרינן – שהיה אופך וסרגא נתנין על הפרדות.

1 אתר

על כל אחד ואחת מאתנו לעשות ככל התלוי בו, וחזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם, ובפרט כשהדברים יוצאים מן הלב שהם נכנסים אל הלב, אף שלפעמים – הפעולה לאחר זמן.

ממכתב ז' ניסן, תשט"ו

הכי גרסינן: לדידי חזי לי אורזילא בר ראמיא דהוי כי הר תבור – פירוש: עופר של
ראם הבר. ומתרגמינן "עופר האלים" – אורזילא דאיליא. וכן בסוף וזבחים (ק"ג).
(ב) דאמר התם: בשלמא לרבי יודן דאמר לא ירד מבל לארץ ישראל – היינו דקס רימא
התם, אלא לרש לקיש רימא היבא קס? אמר רבי ינאי: גוראות הכניסו לתיבה. ופרקי:

האמר רבה בר בר תנה לדידי חזי לי אורזילא
דבר ראמיא דהוי כי הר תבור. ואי גרסינן
"אורזילא דימא", היינו דג שבים – אם כן מאי
קשיא ליה? האמרין בפרק קמא דקדושין (יג, א):
לא גנורה על דגים שבים. רבינו תם ורבינו יצחק.
ואפ"ק כופתא – היינו רעי, כדאמר ב"חלק'
(סנהדרין עז, ב): אהמיניה ואיתב בטולא
דכופתא הגמריה. ודמו כמאן דמיבסמי –
כמאן משמע כמאן דאמר ב"חלק' (סנהדרין ק'
ב): מתי מדבר יש לך חלק לעולם הבא.
וגנו

אתרי גשירי דרוגנג, ושאר מהאי להאי ומהאי להאי,
ונקיש תרי מוגי דחמרא בידיה, ומוריק מהאי להאי
ומהאי להאי ולא נמפא נמופתא לארעא, ואותו
היום "עלו שמים ירדו תהומות" הוה, עד דשמעו בי
מלכותא וקמלוהו. אמר רבה: לדידי חזי לי אורזילא
בר יומיה דתוה פהר תבור, ותר תבור פמה הוה?
ארבע פרסי. ומשאכא דצואריה תלתא פרסי, ובי
מרבעתא דרישיה פרסא ופלגא. רמא כופתא וסכר
ליה לירדנא. ואמר רבה בר בר חנה: לדידי חזיא לי

ההיא אקרוקתא דהווא כי אקרא דהגרוגיא; ואקרא דהגרוגיא פמה הווא?
התניא בלעז, אהא פושקנצא ובלעז לתניא וסליק יתיב באילנא. תא חזי פמה נפיש חיליה
דאילנא. אמר רב פפא בר שמואל: אי לא הואי התם, לא הימני. ואמר רבה בר בר חנה:
זימנא חדא הוה קא אולינן בספינתא, וחזוין ההוא פורא דיתבא ליה אכלה טינא באוסיה,
ואדחהו מיא ושדוהו לגורא. וחרבו מיניה שתין מחווי, ואכול מיניה שתין מחווי, ומלחו
מיניה שתין מחווי, ומלאו מחד גלגלא דעיניה תלת מאה גרבי משחא. ובי הדרן לבתר
הריסר ירחי שתא, חזוין דתוה קא מנסרי מנסרי מטללתא, ויתבי למכנינהו הנה מחווי.
ואמר רבה בר בר חנה: זימנא חדא הוה קא אולינן בספינתא, וחזוין ההוא פורא דיתבא
ליה חלתא אנביה וקרח אנמא עילייה. סכרינן יבשתא היא, וסלקינן ואפינן ובשלינן אנביה,
וכד חס גביה אחתפיך, ואי לאו דתוה מקרבא ספינתא, הוה מבעינן. ואמר רבה בר בר
חנה: זימנא חדא הוה אולינן בספינתא, וסנאי ספינתא בין שיצא לשיצא דכוארא חלתא
יומי וחלתא ליליותא, איהו בוקיפא ואנן בשיפולא. וכי תימא, לא מסניא ספינתא טובא,
כי אתא רב דימי אמר: פמיהם קומקומא דמיא מסניא שתין פרסי, ושאר פרישא גירא
וקדמה ליה. ואמר רב אשי: ההוא גילדנא דימא תואי, דאית ליה תרי שיצוי. ואמר רבה בר
בר חנה: זימנא חדא הוה אולינן בספינתא, וחזוין ההוא ציפרא דקאים עד קרצוליה פמיא
ורשיה בריקעי, ואמרינן: ליבא מיא, ובעינן לחות לאקורי נפשין, ונפק בת קלא ואמר לן:
לא תיחותו הכא, דנפלת ליה חציצא לבר נגרא הא שב שני ולא קא מטיא אארעא, ולא
משום דנפשי מיא אלא משום דרדפי מיא. אמר רב אשי: והואו זו שדי הוא, דכתבי:
"ויו שדי עמדי". ואמר רבה בר בר חנה: זימנא חדא הוה קא אולינן במדברא, וחזוין הנהו
אנוי דשמיט גפיהו משמניהו וקא נגדי נחלי דמשחא מתותיהו. אמינא להו: אית לן
בגנייכו חלקא לעלמא דאתי? חדא דלי גרפא, וחדא דלי אממא. כי אתא לקמיה דרבי
אלעזר, אמר לי: עתידין ישראל ליתן עליהן את הדין. (סימן): פפרא דתכלתא מרקתיה
עקרבא לסלמיה) ואמר רבה בר בר חנה: זימנא חדא הוה קא אולינן במדברא, ואיתלו
בהדן ההוא טייעא דתוה שקיל עפרא ומורח ליה ואמר: הא אורחא לדוכתא פלו, והא
אורחא לדוכתא פלו. אמרינן ליה: פמה מרחקינן מפיא? ואמר לן: הכו לי עפרא. יתיבין
ליה, ואמר לן: תמני פרסי. תנינן ויתבינן ליה, אמר לן: דמרחקינן תלתא פרסי, אפכית ליה,
ולא יכילית ליה. אמר לי: תא אחו לך מתי כדבר. אזלי חזיתיהו ודמו כמאן דמיבסמי
וגנו

אתרי גשירי דרוגנג – שם אותו הנהר. והוי רחוקן זה מזה, והיה מדלג
מפרדה זו לפרדה זו. תרתי כסא דחמרא – שנייה מלאים יין, והיה מוריק
ותרויהו ביחד זה בתוך זה כהדי דקמשווה ואינו נשכף אפילו טפה אחת. ואף
על פי שהיה אותו יום רוח סערה. שהיו עולין יורדי הים באניות עד לשמעו
ויורדין עד תהומות מכת הרוח – ואף על
פי כן לא נפלה טפה לארץ. יעלו שמים ונ'
– פסוק הוא גבי יורדי הים בספר תהלים.
הבי גרסינן: שמעין בי מלכא וקמלוהו
– בי מלכא דשידי. שאין דרכו של שד
להראות לבני אדם, והרגוהו מפני שהיה
מגלה סודם. ואית דאמר: בי מלכא – קוסר,
שהיה ירא שלא יטול המלכות ממנו, שהיה
אותו שד מאדם הבא על השדה, והיה רד
בין האנשים. אורזילא בר ינאי – ראם בן
יום אחד, דאותו היום נולד. כי הר תבור
– כן היה גדול. בי מרבעתא דרישיה –
מקום הנחת ראשו, כששוכב על הקרקע.
רמא כופתא – השל ריע, וסכר הריעי
לירדנא לפי שעה, עד שמסתווה המים
מעט מעט. אקרוקתא = צפרדע. באקרא
דהגרוגיא – גדול היה כאותו כרך. ואקרא
דהגרוגיא פמה הוה שיתין בתי – הגמרא
קאמר ליה. אהא תנינא – רבה קאמר
ליה. פושקנצא = עורב נקבה. באילנא –
על ענף אחד, בדרך העפות. לא הימני
= לא האמנתי. כוורא = דג. אכלה טינא
– שרץ קטן. באוסיה – בנחיריו של
דג כנסן השרץ. ונראה לי דהיינו כליבית,
כדאמרין בעלמא (שבת עז, ב) שלשה
אימות הן: חלש על הגבור, אימת כליבית
על חיותן, ואחיותו מיא – הירחותו המים
והשליכוהו, בדרך ים שאינו סובל דבר מת.
חזבו מיניה שיתין מחווי – שהשליכו על
ששים כרכים ושיברן כולן, שהיה גדול כל
כך. ואבלו מיניה שיתין מחווי – בעודנו
לח. ומלחו מיניה שיתין מחווי – אחריהם,
שהיו רחוקים משם, ומלחו ממנו ושאוהו
למקומן. מחד גלגלא דעיניה – מנגולע עני
לקחו שמן תלת מאה גרבי. לשנה אחת
הוה מנסרי – לבנות מעצמות הדג אותן
מחוי שהפיל. חלתא אנביה – שהיה חול
נקבץ על גבו. וקדחו – ששבים על החול.
וכביינן ויבשתא – איי הים היא. שיצא =
סניפרי. בין שיצא לשיצא – סניפרין בגב
הדג, אחת לצד הראש ואחת לצד הנוב.
איהו בוקיפא – שהיה הולך כנגד הרוח,
ואנן אולינן בשיפולא, כמו שהרוח הולך.
דמים של ים איתן טובעין, אלא על ידי רוח
הולכין בתן. כמיהם קומקומא דימא –
כשיעור שנחממים קומקומם של מים חמים.
ושדי פרישא גירא – כשהיה שום אדם זורה
בחס ובקשת על שפת הים לארץ, הזה הזיג
דקדמה לה ספינתא לגירא. גילדנא – שם דג קטן הוא. כלומר, דג זה הוי מדגים קטנים שבים, דג זה
שבים אין להם אלא סניפרי אחת באמצע הגב. וחזוין להווא ציפרא בו' – גרסינן. אמרינן ליבא מיא – היינו סבורין שאינן עמוקים, הואיל ולא קאי במיא אלא עד
קרצוליה. חציצא – גרון או מעצר. לבר נגרא – חרש עצים. ולאו משום דמיקין מיא – מהלך שבע שנים, לא הגיע החציצא לקרקע. אלא משום דרדפי מיא –
מתוך חריפות הנהר לא היה נצלל עדיין, ולא מחמת העומק בלבד. עמדי – ראשו מגיע לרקיע. דשמני נרפיהו – נופלות נוצה שלהן מרוב שומן. דליא לי גרפא –
הגביהה לי הכנה, רמז: זה חלקך לעתיד לבא. ליתן עליהם את הדין – שבחטאתם מתעבכ משיח, ויש להם צער בעלי חיים לאותן אוזיים מחמת שומן. טייעא – סוחר
ישמעאל. והפבינן – האי עפרא בהאי עפרא, לנסותו אם היה בקי כל כך. אמר לי – ההוא טייעא: תא ואחוי לך. הכי גרסינן: אולינן חזיתיהו ודמו כמאן דמיבסמי
וגנו

דקדמה לה ספינתא לגירא. גילדנא – שם דג קטן הוא. כלומר, דג זה הוי מדגים קטנים שבים, דג זה

שבים אין להם אלא סניפרי אחת באמצע הגב. וחזוין להווא ציפרא בו' – גרסינן. אמרינן ליבא מיא – היינו סבורין שאינן עמוקים, הואיל ולא קאי במיא אלא עד
קרצוליה. חציצא – גרון או מעצר. לבר נגרא – חרש עצים. ולאו משום דמיקין מיא – מהלך שבע שנים, לא הגיע החציצא לקרקע. אלא משום דרדפי מיא –
מתוך חריפות הנהר לא היה נצלל עדיין, ולא מחמת העומק בלבד. עמדי – ראשו מגיע לרקיע. דשמני נרפיהו – נופלות נוצה שלהן מרוב שומן. דליא לי גרפא –
הגביהה לי הכנה, רמז: זה חלקך לעתיד לבא. ליתן עליהם את הדין – שבחטאתם מתעבכ משיח, ויש להם צער בעלי חיים לאותן אוזיים מחמת שומן. טייעא – סוחר
ישמעאל. והפבינן – האי עפרא בהאי עפרא, לנסותו אם היה בקי כל כך. אמר לי – ההוא טייעא: תא ואחוי לך. הכי גרסינן: אולינן חזיתיהו ודמו כמאן דמיבסמי
וגנו

יש לנו בפנימיות את הכוח שלא להתחשב במיצרים של העולם ולעמוד במסירות נפש על ענייני תורה ומצוות.

משיחת שבת פרשת צו ה'תשי"ד

בבא בתרא דף עג עמוד ב תלמוד בבלי המבוואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום רביעי) רמג

אחרי גישתי דרוגג – על שני גשרים שהיו על הנהר ששמו רוגג, ושואר מהאי להאי ומהאי להאי – והיה שר זה קופץ מהפרידה שבגשר זה לפרידה שבגשר האחר, ונקיט תרי מוני דתמר אגרייה – והחזיק בידו שתי כוסות של יין, ומוריק מהאי להאי ומהאי להאי – ובעת הקפיצה היה שופך את היין שבכוס, לכוס האחרת, ולא נקפא נימופתא לארעא – ולא נפלה לארץ אפילו טיפה אחת, וזאת אף על פי שבאותו היום 'עליו שמים ירדו התהומות' (תהלים ק"ב) הנה – היתה רוח סערה עד שנוסעי הספינות היו עולים עד לב השמים ויורדים לתהומות מחמת הרוח, ועם זאת לא נשפר מזהין לארץ. עד דשקעו פי מלכותא ונקלחוה – עד ששמעו זאת בבית המלך, והרגוהו.

ואמר רבה בר בר רנה, ראיני, אורולא בר יומיא – ראם ביום לידתו, והיה גדול בעת לידתו עד דההו פה תבור – שהיה גדולו כדה תבור. ונה תבור כמה היו – ומחו גדולו של הר תבור, ארבע פריס – ארבעה פרסאות. ומשאבא דצנאריה – ושיעור גדול צוארו של ראם זה, תלתא פריס – שלשה פרסאות. וכי מרבעתא דרשיה ובשעה ששובח על הקרקע שיעור המקום שראשו מונח בו הוא פריסא ופלגא – פרסה ומחצה. ורמא כופתא – והטיל רעי, ופכה ליה לידהא – והיה רב כל כך, עד כדי שערצ הדילוך מימי הירדן, עד שמטוהו המים.

ואמר רבה בר בר רנה, לדידי הווא לי הווא אקרוקתא וצפרדעו, והווא גודלה כי ו-ככרך ששמו אקרא דהמריניא. ואקרא דהמריניא כמה הווא – מה היה גדולו של אותו מקום, שתיין פתי – כשטח מקום של שישים בתים. אתא תנינא, פלעה – בא תנין ובלע לאותו צפרדע, ולאחריו אקרא ופשקנצא – נקבת העורב, וקלעה לתנינא, וסליק יתיב פאלנא – ועלתה וישבה על ענף של עץ. תא הוי כמה נפיש חיליה דאלנא – בא וראה כמה גדול כחו של אילן זה שהחזיק הענף שבו משא כה כבד. אמר רב פפא בר שמואל, אי לא הווא התם לא הימני – אם לא שהייתי שם וראיתי כן, לא הייתי מאמין לכך.

ואמר רבה בר בר רנה, וימנא חדא הוה קא אולין בספינתא – פעם אחת היינו מהלכים בספינה, והיונו הווא פנורא דתקא ליה אכלא מינא פאוקייה – ראינו דג גדול שישב לו על נהריו שרץ קטן, והמית את הדג. ואךחיו מינא ושדיוהו לנורא – ומי הים שדרכם שאינם סובלים דבר מזה, דחו והשליכו את הדג לשפת הים, ובעת שנפל על הדיבשה, חריב מיניו ו-חרבו מחמת גודלו שתיין מחוני – שישים כרכים. והיה בשרו רב כל כך עד דאכלו מיניו שתיין מחוני – בעוד שהיה לם, אכלו מבשרו שישים כרכים. ואף הרחוקים קנחו מיניו – מלחו מבשרו ונשארו למקומם, ואכלו ממנו עד שתיין מחוני. ומלאו פיהו גלגלא דעיניה תלת מאה גרבי משתא – ומשומן הדג שבעין אחת, מילאו שלש מאות בכיית של שמן, וכי תתון לכתר תריסר דחי שתא – וכשחורנו למקום זה לאחר שנים עשר חדשים, הוינו ו-ראינו דהוה קא מנפרי מנפרי מטלתא – שהיו מנסרים מעצמותינו ובנו מהם סככות לצל, ויתבי למכניהו דההו קחונו – וישבו לבנות מחדש את אותם שישים כרכים שנחרבו ממנו.

ואמר רבה בר בר רנה, וימנא חדא הוה קא אולין בספינתא, והיונו הווא פנורא ו-דג דתקא ליה חלתא אנפיה – שהיה חול נקבץ על גבו, ונקדח אנפא עילויה – והיו עשבים צומחים על גבו, עד דסברין ובקתא היא – שחשבנו שמקום יבשה הוא כאיים שבים, וסלקין ואפין ובשלין אנפיה – ועלינו על גבו ואפינו ובישלנו, ופך חם גביה – כשהתחמם גבו מחמת האש, אתהפך – התהפך הדג, ואי לאו תהו מקרבא ספינתא הוה מבעיני – ואילו לא שהיתה ספינה קרובה, היינו טובעים בהם.

ואמר רבה בר בר רנה, וימנא חדא הוה אולין בספינתא, ופנא ספינתא בין שצא לשצא דכנארא – והספינה שטה בין שני נופרי דהג, ומרוב גודלו של הדג היה משך הדילוך זה תלתא יומי ותלתא לילוהא – שלשה ימים ושלושה לילות. וכל זאת כשאהו בקיפא כשתיין יין,

– שהדג שט כנגד הדילוך הרוח, ואילו אנן בשיפולא – הספינה הלכה בכיוון מהירות הרוח. וכי תימא לא מסנאי ספינתא מוקא – ואם תאמר שהספינה לא הילכה כראוי ועל כן התעכבה זמן רב, זה אינו, שהרי כי אתא רב דימי אמר, במיחם קומוקמא דמיא מסנאי שתיין פריס – כשיעור זמן שמחממים קומקום של מים, היתה הספינה שטה שישים פרסה. ועוד הוסיף רב דימי על מהירות הספינה, ושארי פרישא ינרא וקדמה ליה – שכשהיה פרש יורה חץ בקשת על שפת הים, היתה הספינה מקדימה את החץ, הרי שעל אף מהירות הספינה היה משך הילוכה שלשה ימים מחמת גודלו של הדג. ואמר רב אשי, ההוא גילדנא דהא דאי לה ליה תרי שייצי – דג זה שמו גילדנא, והוא מהדגים הקטנים שבים שיש להם שני סנפירים, מלפנים ומאחור, ברם שמו הדגים שבים שיש להם סנפיר אחד באמצע הגב, ומגלים ממנו בהרבה.

ואמר רבה בר בר רנה וימנא חדא הוה אולין בספינתא, והיונו הווא ציפרא דקאים עד קרצולית במיא – ראינו ציפור שעמדה בים ופני המים הגיעו עד הקרטול שלה, ורשיה בקרקע – וראש הציפור הגיע עד לרקיע, ואמרין לפיא מיא – אמרנו בליבנו שהמים אינם מוקים שהרי לא הגיעו אלא עד הקרטול של אותו ציפור, וכעין לחות לאקורי נפשי – ורצינו לורדת למים לקרר את עצמינו מחמת החום. ונפק פת קלא ואמר לו לא תיחזותי הקא – לא תרדו כאן למים, דהא נפלת ליה חציצא לבר ננרא הא שוב שני ולא קא סמיא אארעא – שהרי לפני שבע שנים נפל גרון של חוש עצים בתוך המים ועדיין לא הגיע הגרון לקרקעית הים. ברם מוסיפה הגמרא: ולא משום דנפיש מיא – והסיבה שהגרון לא הגיע לקרקעית הים אינו משום שהמים מרובים ועמוקים מהלך שבע שנים, אלא משום דרדפי מיא – שהמים מקלחין בכח וממהרים לרוץ, ולפיכך לא צלל הגרון לקרקעית הים. אמר רב אשי, ההוא – עוף זה, ויו שדרי הווא, דבתיב (תהלים ג' י"א) 'ידעתי כל עוף הרים ויו שדרי עמדי'.

ואמר רבה בר בר רנה, וימנא חדא הוה קא אולין בספינתא, והיונו הנהו איוווי דשמיני דהשמיני שהם שמיניו – ראינו אווזים שנשרו בנציותיהם מחמת רוב השמן שבהם, וקא נגדי נחלי דמשקא מתותיהו – ונמשכו תחתם נחלי שומן. אמנא להו, אית לן גלויכו חלקא לעלמא דאחי – האם יש לנו חלק בכך בעולם הבא. חדא חלי דפא – אחד מהאווזים הגבבה את כנפו, וחדא חלי אמנא – והאחר הגביה את ירכו, ושהינם נתכוונו להראות חלקים שבהם המוכנים עבור התלמידי חכמים לעולם הבא. כי אתאי לקמיה דרבי אלעזר אמר לי, עתידין ישראל החוטאים ליתן עליהן את תדין על כך שבעוונותיהם מעכבים את המשיח, וגורמים צער בעלי חיים לאותם אווזים מחמת שומןם.

(סימן בעפרא דתבילתא מרקתיה עקרנא לסלתיה)

ואמר רבה בר בר רנה, וימנא חדא הוה קא אולין בספינתא, ואיתלו בתין הווא זיינא – התלווה לנו בדרכינו סוחר ישמעאלי, דהנהו שקיל עפרא ומודח ליה – שהיה נוטל מעפר הארץ ומריחו, ועל פי הריח הוה אמר הא אורחא לדוקתא פלו והא אורחא לדוקתא פלו – דרך זו מוליכה למקום פלוגי ודרך זו מוליכה למקום פלוגי. אמרין ליה כמה מרחקין מינא, שאלנו אותו כמה אנו רחוקים ממקור מים, ואמר לן הו לי עפרא – הביאו לי מעפר המקום ועל ידו אדע לומר. ויתבון ליה ו-ונגנו לו, ואמר לן למיני פריס – על פי הריח אנו מרוחקים מהמים מהלך שמונה פרסאות. תנינ ויתבין ליה – חורנו ונתנו לו שוב עפר ממקום אחר ושאלנוהו כמה אנו רחוקים ממקור מים, אמר לן דמרחקין תלתא פריס. ורצינו לבדוק האם הוא אכן בוקר לדבר זה, ואפכית ליה – הפכנו והחלפנו עפר זה בעפר זה וזכנו לשאלו מהו המרחק למים, ולא יבולית ליה – ולא יכלנו להטעותו.

אמר לי אותו סוחר ישמעאלי, תא אחוי לה מתי מדפר – בא ואראה לך את מתי דור המדבר, אולי חיותניהו – הלכנו למקום שבו הם שכבו, וראיתים, ודמו כמאן דמינקסי – והיו פניהם צהובות כשתיין יין,

בבא בתרא. המוכר את הספינה – פרק חמישי דף עד עמוד א – מתוך מהדרות "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רמזה רש"י

1 וּגְנוּ אֶפְרָיִם – שדו שוכבין בפנים צדוות, כשתוי ין. אֶפְרָיִם – פניו למעלה,
 2 חננאל בנדה (יה, א) וברכות (ג, ב) פניו למטה – דאם כן לא היה יכול טיימא
 3 לרכוב תותי ברכיה.
 4 **פסקין** חדא קרנא דתבלתא – משמע הכא שיש ציצית למתים. ויש לדחות: שהיו בכנסין

5 מחיים בקבר. כדאמר במדרש שכל ערב תשעה
 6 באב היו הולכין בשוק חיים לתוך קבריהם, והיה
 7 בת קול יוצאת ואומרת: הברלו החיים מן
 8 המתים. אבל יש להביא ראיה מפרק "התבלת"
 9 (מנחות מא, א), דאמר שמואל: כלי קופסא
 10 חייבין בציצית. ומודה שמואל בוקן כשעשאן
 11 לכבודו. פירוש: לתברכים. והדיא שעתא דאי
 12 רמינן להו. וכן יש במדרש: למה נסמכה פרשת
 13 מקושש לפרשת ציצית – לומר לך שהמתים
 14 חייבים בציצית. וקשה: דאמרין בפרק "מי
 15 שמתו" (ברכות יח, א): רבי חיאי ורבי יונתן הוו
 16 קא שקלי ואולוי בבית הקברות, היה שדיא
 17 תבלתיה דרבי יונתן אקברא. אמר ליה רבי
 18 חיאי: דלי נכפף, שלא אמרו: לומר באין אצלנו,
 19 ועבשו מחרפין אותנו. ואי יש למתים ציצית –
 20 מאי "מחרפין אותנו" דקאמר? ויש לומר: דאף על
 21 גב דיש לון ציצית – מכל מקום מחרפין אותם,
 22 שמראין עצמן שהן חייבים והמתים פטורים,
 23 כדאמר (שבת ל, א): כיון שמת אדם נעשה חפשי
 24 מן המצות. אבל קשה על המנהג שנהגים
 25 להסיר ציצית מטליתות של מתים. ואומר רבינו
 26 הם ששמעו מוקנין לטויר: לפי שציצית עדות הוא
 27 שקיים על התורה. דציצית עולה שש מאות
 28 ועמונה חוטין וחמשה קשרים – הרי תרי"ג,
 29 ועבשו שאין חשובין כל כך – הרי הוא כאילו
 30 מעיד עדות שקר. והכי נמי דרשין במדרש:
 31 "ועשו להם ציצית לדורותם" – לדור הם. ואומר
 32 רבינו יצחק: דבימינו היו כולן מקיימין מצות
 33 ציצית. לפי שהיו לכולן טליתות של ארבע
 34 כנפות. ולכן היו עושין להם אף כמותן. אבל
 35 עתה, שאין לכולן בחייהו – אין לעשות כמותן
 36 אפילו מי שהיה לו בחייו, שלא לבייש את מי
 37 שאין לו, וכענין זה מציינו בפרק בתרא גנדה
 38 (עא, א). בראשונה היו מטבילין כלים על גבי
 39 נשים ברות ממות. והתחילו חיות מחבישות בר.
 40 ועוד, דאנו סומכין על מסכת שמחות (פרק יב)
 41 דאמרין: אבא שאול בן בטנית צדה את בניה
 42 קברוהו תחת מרגלותיו של אבא, והטילו תבלת
 43 מאפילוינו. פירוש: מטליתו. ויש לגרוס: התירה,
 44 מדקאמר מאפילוינו. ורבינו חיים כהן צדק פירש:
 45 דאנו קיימא לן כרבי יוחנן, דאמר (נדה סא, ב):
 46 מצות בטלות לעתיד לבא. והדיא דמנחות איידי
 47 אליבא דשמואל, דאמר אין בטילות. ולכן צריך
 48 שהיה לו ציצית, דעתידין צדיקים שיעמוד
 49 בבלבושיהם. ואם יסירו לו הציצית ממותו –
 50 נמצא שלעתידי יעמוד בלא ציצית. והמדרש נמי
 51 אתי כשמואל. והדיא דלקמן: יצתה בת קול
 52 ואמרה דביתוהו דרבי תנינא בן דוסא עתידה
 53 למישא ביה תבלת לצדיקים לעתיד לבא –
 54 אתיאי נמי כשמואל. ועוד אומר רבינו יצחק,
 55 דהכי פירוש: והדיא שעתא דאי רמינן להו –
 56 חיינו שמשמימן בו ציצית ומסלקים אותו מיד, להודיע שקיים מצות ציצית. לפי שהבגד חדש ולא הושם בו ציצית מעולם – צריך לחשים בו. וכן נוהגים בארץ אשכנז, להשים ציצית
 57 בטלית של מת שיהא ניכר שקיים מצות ציצית, ומיד מסידין.

58 **ועבשיו** שנשבעתי מי מיפר לי – ותימה: דאמאי אין הקדוש ברוך הוא מיפר בעצמו? דהא מסתקן במסכת חגיגה (י, א) דנדרים יש להן הפרה, מדכתיב "אשר נשבעתי באפי,
 59 ודרשין: באפי נשבעתי וחרוני. אלמא שהוא מיפר בעצמו ואודהיא קשה, דהיאך מיפר בעצמו? והאמרין בפרק "אלו נדרים" (נדרים פא, ב): "אל יחל דבר" – מיכן לחכם
 60 שאין מיפר לעצמו. והא דאמר בפרק "ארבעה נדרים" (שם כג, א) גבי ההוא קצרא דשרא לנפשיה – לא שרא לנפשיה ממש, אלא כלומר אשכח פיתחא לנפשיה, אבל רבנן שרו ליה. שמוע

1 וּגְנוּ אֶפְרָיִם, וְהוּא זִקְפָא בְרַפְיָה דְחַד מִיַּיְהוּדָה, וְעָל
 2 מִיַּעֲיָא תוּתִי בְרִיכְהָ ב' – כלומר, ראיתי טיימא שהיה מהלך תחת
 3 ברכי זמנא, רוכב על הגמל ורומחו בידו, ולא היה נוגע בו בברכיה. וליכא לפרושי דגובה
 4 הברכים כשיעור שיכול טיימא ללכת תחת ברכי המת ורומחו בידו ולא היה נוגע בו. דאי
 5 שיעורא קאמר, ולא ממש הוא מעשה – הכי
 6 הוה ליה למימר: ועייל פרשא תותי בירכיה כו',
 7 אי נמי: ועייל גברא. שקלי קרנא – כנף הטלית,
 8 להביאו לפני חבכים, ללמוד ממנו דין ציצית, אי
 9 כבית שמאי אי כבית הלל, כדלקמן. ולא הוה
 10 מסתגי לן – בהמות שהיינו רוכבין לא היו
 11 יכולין לילך. כל אבא הפרא – רבה בר בר חנה
 12 היינו רבי אבא בר חנה, וכמו כן רבינא – כמו
 13 רבי אבנאי. תשרא – כלומר, פרשה תבור.
 14 סיכסא – שוטה. כדאמרין ב"חלק" (סנהדרין ק.
 15 ב) עבדקן סיכסן, למאי הלכתא – פסקת ליה –
 16 משום דבעית למחיו אי הלכה בבית שמאי,
 17 דפליגי במסכת מנחות (מא, ב). דתנו רבנן: כמה
 18 חוטין הוא נוהן בית שמאי אומרין: ארבעה,
 19 ובית הלל אומרין: שלשה. וכמה תהא
 20 משולשת כו'. איבעי לך לימינן חוטין וחוליות
 21 – מקמי התיחדותיה ותתי ותימא לן. חוליות –
 22 שלשה חוטין גדיל קרי חוליא, במסכת מנחות.
 23 שנשבעתי – מן הגלות. כדכתיב קראי טובא
 24 בבניאי. והוא – רבה בר בר חנה, סבר: דלמא
 25 שבעתא דמבול, דכתיב "אשר נשבעתי מעבר
 26 מי נח" וגו' (ישעיהו נד) – אותה שבעה היה
 27 רוצה להפר, ויחייב את העולם במבול, ולפיכך
 28 לא רצה להפר. ורבנן – דקרו ליה סיכסא,
 29 אמרו: אם כן לא היה ליה למימר "אוי לי", אלא
 30 משום ד"יכל צרתם לו צר". ביוני – בקעים,
 31 דכתיב "ותבקע הארץ אשר" וגו' (במדבר טז).
 32 קורא – עשן. שקל נבבא דערמא – לקח גיזת
 33 צמר ושראה חומו. איורך איורוי – הנהו
 34 גבבי, אף על פי שריוון במים. אצית – הסכת
 35 ושמוע. שמעית דקאמרי – שהרי ירדו חיים
 36 שאולה. כל תלתין וימין – כל ראש חדש.
 37 בכשר בקלחת – שמהפכין אותו כדי שתתבלש.
 38 היכא דנשקי ארעא ורקיעא – מקום גבוה היה
 39 שם שנשקו יחד לו להו. ולא היינו סוף
 40 העולם, דהא מהלך חמש מאות שנים הוי, וארץ
 41 ישראל אמצעיתו של עולם היא כדכתיב
 42 (יחזקאל לח) יושבי על טבור הארץ, והיינו
 43 מקומו של רבה בר בר חנה. סילתאי – סל להם
 44 שלי. הירר – חומו, כדאמרין בפסחים (צד, ב)
 45 לגלגל חור ומזלות קבועים. אוסיי = נחירי,
 46 לישאנא אחרינא: מתרתי וימיה מיא, והיינו נמי
 47 נחירי. מברי סודרא – נחרות שבסודרא. בריה
 48 קלה – מבריות קטנים שיבם. לפימיה דלוייתן –
 49 שיאבלני היום. עיזא דיבא – שכל מה שיש
 50 ביבשה יש בוים, חוץ מן החולדה, שבחיתת חולץ
 51 (קכו, א). דכתיבא – חופרת בוים בקרניה לבשך
 52 אתר מזונותיה. קרמילתא = ארגו. דשמיה כרשא
 53 – כך שמו.

בר

חיינו שמשמימן בו ציצית ומסלקים אותו מיד, להודיע שקיים מצות ציצית. לפי שהבגד חדש ולא הושם בו ציצית מעולם – צריך לחשים בו. וכן נוהגים בארץ אשכנז, להשים ציצית בטלית של מת שיהא ניכר שקיים מצות ציצית, ומיד מסידין.

בבא בתרא. המוכר את הספינה – פרק חמישי דף עד עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רש"י תוספות

1 **שמועי** לפי של ליתן – ואינו מתערב בכל אותן מים. כדמוכח בבראשית רבה, 2 דקאמר: וכי מעשה נסים הוא? אמר רבי יוחנן: אל תתמה, הדין ירדנא דעבר 3 – ליתן טריא ולא מתערב.

4 **ארבעה** נהרות הן ירדן ירמוך קירומין ופינה – ואם תאמר: דתנן במסכת פרה (פרק 5 שמוני משנה י) דקירומין ופינה 6 פסולין למי הטאת מפני שהן מי בצים, ומייתי 7 לה בפרק קמא דסנהדרין (ה, ב). וכיון דקרי ליה 8 מי בצים – משמע שאינן נובעין, והכא משמע 9 שנובעין, דקרי ליה נהרות ויש לומר: נהרות 10 נובעין הן, ולפי שמי בצים מתערבין בהן – 11 פסולים למי הטאת, לפי שאינן רדופין. מחמת 12 שמתערבין באנגמם, ואין חיותן חיות גמור. 13 ורבינו תם מפרש דפסולין משום דאין כאן מים 14 חיים אל כלי, דעבר וטיט מעורב בהן מחמת 15 שהן מי בצים, ומפסיקין בין מים לכלי. פליגי

16 **אתא תנינא** חכריה שקליה ותליה ליה וחייה. הדר אתא קא פעי בלעא לספינתא, הדר 17 אתא ציפרא פסקיה לרישיה, שקלוה ליהויא אבן טבא שדייה לספינתא, הוה הני ציפרי 18 מליחי בהדן, אויבניהו עליהו, שקלוה ופרחו להו בהדה. תנו רבנן: מעשה ברבי אליעזר 19 ורבי יהושע שהיו באין בספינה, והיה רבי אליעזר ישן ורבי יהושע געור, נודעו רבי 20 יהושע ונגער רבי אליעזר. אמר לו: מה זה יהושע, מפני מה נודעו? אמר לו: מאור 21 גדול ראיתי בים. אמר לו: שפא ענינו של ליתן ראית, דכתבי: "עיניו כעפעפי שחר". 22 אמר רב אשי, אמר לי הניא בר נתן: זימנא חדא הוה קא אולינן במדברא, והוא 23 אממא דכשרא בהדן, פתחנא ונקרנא ואנחנא אעשבי, אדמייתינן ציבי חלם אממא, 24 ויזינן. כי הדרן לבתר תריסר ירחי שפא, חיונהו ולהנהו גומרי דהו קא מלחשי. כי 25 אתאי לקמיה דאממא, אמר לי: ההוא עישבא – סמתרי הוה, הנהו גומרי דריתמא הוה. 26 "ויברא אלהים את התנינים הגדולים" – הכא תרגימו: ארזילי דימא. רבי יוחנן אמר: זה 27 ליתן נחש בריח וליתן נחש עקלתון, שנאמר: "ביום ההוא יפקד ה' בחרבו הקשה" 28 וגו'. (סימן: פל שעה ירדן) אמר רב יהודה אמר רב: פל מה שברא הקדוש ברוך 29 הוא בעולמו – זכר ונקבה בראם, אף ליתן נחש בריח וליתן נחש עקלתון – זכר 30 ונקבה בראם, ואלמלי נוקמין זה לזה – מחריבין פל העולם כולו, מה עשה הקדוש ברוך 31 הוא? סירס את הזכר, והרג הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא, שנאמר: "והרג את 32 התנין אשר בים". ואף בהמות בהרי אלף – זכר ונקבה בראם, ואלמלי נוקמין זה לזה – 33 מחריבין פל העולם כולו, מה עשה הקדוש ברוך הוא? סירס הזכר, וציון הנקבה ושמה 34 לצדיקים לעתיד לבא, שנאמר: "הפה נא כחו במתניו" – זה זכר, "ואזנו בשרירי כטנו" – זו 35 נקבה. התם נמי ליסרסיה לזכר ויצנינה לנקבה – דיגים פריצי. – ולעביד איפקא – איבעית 36 אימא: נקבה מליחא מעלי, איבעית אימא, פון דכתבי: "ליתן זה יצרת לשחק בו", בהרי 37 נקבה לאו אורח ארעא. הכא נמי לימלחה לנקבה – פוורא מליחא מעלי, בשרא מליחא 38 לא מעלי. ואמר רב יהודה אמר רב: בשעה שביקש הקדוש ברוך הוא לבראות את 39 העולם, אמר לו לשר של ים: פתח פיד ובלע פל מימות שבעולם. אמר לפניו: רבונו 40 של עולם, די שאעמוד בשלי. מיד בעט בו והרגו, שנאמר: "בכחו רגע הים ובתבניתו 41 כחזן רבב". אמר רבי יצחק, שמע מינה: שרו של ים רבב שמו, ואלמלא מים מכסין 42 אותו – אין פל ברה יוכלה לעמוד בריחו, שנאמר: "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר 43 קדשי וגו' כמים לים מכסים", אל תקרי "לים מכסים", אלא: לשרה של ים מכסים. 44 ואמר רב יהודה אמר רב: ירדן יוצא ממערת פניים. תניא נמי הכי: ירדן יוצא ממערת 45 פניים, ומלחך בימה של סיכבי וגימא של טבריא, ומתגלגל יורד לים הגדול, ומתגלגל יורד 46 עד שמועי לפי של ליתן, שנאמר: "יבטח כי גיח ירדן אל פיהו". מתקיה לה רבא בר עוקא: האי בבהמות בהרי אלף פתיב אלא 47 אמר רבא בר עוקא: אימתי בהמות בהרי אלף בטוחות? בזמן שמניח ירדן בפיו של ליתן. (סימן: ימים גבריאל רעב) כי אתא רב 48 דימו אמר רבי יוחנן, מאי דכתבי: "כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יבוננה"? אלו שבעה ימים וארבעה נהרות שמקיפין את ארץ 49 ישראל, ואלו הן שבעה ימים: ימה של טבריא, וימה של סדום, וימה של חילת, וימה של חילתא, וימה של סיכבי, וים אספמאי, 50 וים הגדול; ואלו הן ארבעה נהרות: ירדן, וירמוך, וקירומין, ופינה. כי אתא רב דימו אמר רבי יוחנן: עתיד גבריאל לעשות 51 וים הגדול; ואלו הן ארבעה נהרות: ירדן, וירמוך, וקירומין, ופינה. כי אתא רב דימו אמר רבי יוחנן: עתיד גבריאל לעשות 52 וים הגדול; ואלו הן ארבעה נהרות: ירדן, וירמוך, וקירומין, ופינה. כי אתא רב דימו אמר רבי יוחנן: עתיד גבריאל לעשות 53 וים הגדול; ואלו הן ארבעה נהרות: ירדן, וירמוך, וקירומין, ופינה. כי אתא רב דימו אמר רבי יוחנן: עתיד גבריאל לעשות

קניגיא

קניגיא

60 בפני עצמם, ונחלקו להלן מה הם בריות אלו. **קא** – בבבל תנינמי
 61 שהם ארזי ד'סא – ראמים שבים, שגדולים מאוד בגופם. ואילו
 62 רבי יוחנן אמר, זה ליתן זכר הדומה לנחש שהוא זקוף כפרית,
 63 וליתן נקבה הדומה לנחש עקלתון – שהוא מתעקל ומסובב את כל
 64 העולם, שמחמת אורכם ממאם הכתוב בפני עצמם. ומביא רבי
 65 יוחנן ראיא לדבריו, **שנאמר** (שעשה כו א) 'ביום ההוא יפקוד ה' בחרבו
 66 הקשה וגו' על ליתן נחש ברח ועל ליתן נחש עקלתון והרג את
 67 התנין אשר בים.
 68 (פינן כל שעת רבין).
 69 אמר רב יהודה אמר רב, כל מה שברא הקדוש ברוך הוא פעולמו,
 70 זכר ונקבה בראם, ואף ליתן נחש ברית וליתן נחש עקלתון זכר
 71 ונקבה בראם, ואלמלי נזקקין זה לזה והיו פרים ורבים, היו פתריבין
 72 כל העולם כולו מחמת ריבוי ולדותיהם הגדולים. מה עשה הקדוש
 73 ברוך הוא, סירם את הנקר שלא יוכל להוליד ולדות, והרג את
 74 הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא. **שנאמר** (שעשה שם) 'ביום ההוא
 75 יפקוד ה' בחרבו וגו' על ליתן נחש ברח ועל ליתן נחש עקלתון
 76 והרג את התנין אשר בים, והנה שינה הכתוב לשונו, שבתחילה
 77 כתב 'פקוד' שהוא לשון עתיד, ולאחר מכן כתב 'והרג'
 78 שמשמעו לשון עבר, ועל כרחק כוונת הכתוב שיפקוד ה' בחרבו
 79 הקשה על ליתן זכר לעתיד לבא, כאשר עשה לנקבת הליתין
 80 שהרג אותה לאחר בריאתה.
 81 ואף 'בהמות בחררי אלה' – הוא שור הבר שאין בארץ גדול ממנו,
 82 והוא ניזון בכל יום במרעה של אלף הרים, גם כן זכר ונקבה בראם,
 83 ואלמלי נזקקין זה לזה והיו פרים ורבים, היו פתריבין כל העולם כולו
 84 מחמת ריבוי ולדותיהם הגדולים. מה עשה הקדוש ברוך הוא, סירם
 85 הנקר שלא יוכל להוליד ולדות, וצינן הנקבה שלא תתאוה לזכר,
 86 ושקרה לצדיקים לעתיד לבא. **שנאמר** על אותם בהמות (איוב מ ט"ו)
 87 'בהמות אשר עשיתי עמך וגו' הנה נא כחו כבתנין, זה זכר שלא
 88 הוריע מעולם, ואינו בשרידי כסנו, זו נקבה שלא ילדה מעולם,
 89 ששניהם עדיין כוחם שמור עמם. וזה ראיא לדברי רב יהודה
 90 שמיני בהמות אלו לא פרו ורבו מעולם.
 91 שואלת הגמרא: הים נמי לגבי ליתן ליפרסיה לזכר וליציננה
 92 לנקבה, ומדוע הרג הקדוש ברוך הוא את נקבת הליתין. עונה
 93 הגמרא: הים שבים פריצי – פרוצים הם יותר מבהמות, ולא יועיל
 94 צינון בכדי שלא יפרו וירבו, ועל כן הרג את נקבת הליתין. מה
 95 שאין כן בהמות שלא פרוצים כל כך, די להם צינון.
 96 חזרת הגמרא ושואלת על דברי רב יהודה: וליציננה איכא –
 97 שיהרוג את הליתין זכר, ואת הנקבה יסרס. משיבה הגמרא:
 98 איבעית איכא – אם תרצה תאמר, שהוא מחמת שנקבה מליחא
 99 מעלי – שבשרה טוב יותר לסעודת הצדיקים לעתיד לבוא כשהוא
 100 עומד מלוח זמן רב, לעומת בשר הזכר. איבעית איכא, פיין
 101 שהקדוש ברוך הוא משחק עם הליתין כדכתיב (החלל קד כו) 'ליתן
 102 זה יצרת לשחק בו', ועל כן הרג את הנקבה והחיה את הזכר, שהרי
 103 כתיב – (עם) נקבה לאו אורח איקא – אין זה מדרך הארץ לומר כן.
 104 לאחר שאמרה הגמרא שבשר נקבה יותר טוב כשהוא נמלח
 105 ועומד זמן רב, שואלת הגמרא: הים נמי לימלחה לנקבה – גם כאן
 106 יהרוג את הנקבה של שור הבר וימלחנה לצדיקים לעתיד לבוא,
 107 ומדוע לא הרגה אלא רק ציננה. עונה הגמרא: פנויא מליחא מעלי
 108 – דגים שבים טובים יותר כשהם עומדים מלוחים, ברם בשרא
 109 מליחא – בשר בהמות שעומד מלוח זמן רב, לא מעלי – אינו טוב
 110 כל כך, ועל כן החיה הקדוש ברוך הוא את הנקבה וציננה.
 111 ואמר רב יהודה אמר רב, בתחילה היה כל העולם מלא מים והארץ
 112 הייתה שקועה בתוך המים, ובשעה שביקש הקדוש ברוך הוא
 113 לבראות את העולם ולגלות את היבשה, אמר לו לשאר של פתח
 114 פיה ובלע כל מימות שבעולם ועל ידי כך תראה היבשה. אמר שרו
 115 של ים לפינו – לפני הקדוש ברוך הוא, רבנו של עולם, די שאעמוד
 116 בשלי – מקום החלל שיש לי בצרך עבור המים שלי להחזיקם שלא
 117 יפרצו מגבולם, והיאך אקבל מים נוספים. מיד, בעט בו הקדוש
 118 ברוך הוא בשר של ים והרגו – הוציא את רוח חייו וצימצם נפחו

1 **בר אמרתי** – אדם המלומד לשוט בנהרות) לאתויה – כדי למשות
 2 את ארגו מהמים, ויגש – וע הדג, ובעי לשמיה לאתמיה – ורצה
 3 לחתוך את ירכבו של הבר אמוראי, וישא ויקא דחלא ונתת – זרק
 4 עליו הבר אמוראי נוד של חומץ וברח הדג מחמת ריחו, וירד שוב
 5 הבר אמוראי למשות את הארגו. ואז נפק בת קלא – יצאה בת קול
 6 מהשמים ואמר לה, מאי אית לבו בהדי כרמליה דיתיהו דרבי
 7 הנינא בן דוסא – מה לכם לקחת ארגו זה המיועד לאשתו של רבי
 8 הנינא בן דוסא, דעתידה דשידא תכלתא בה לצדיקי לעלמא דאתי
 9 – שהיא עתידה להניח בתוך תיבה זו את חוטי התכלת שתעשה
 10 עבור ציציות הצדיקים בעולם הבא.
 11 רב יהודה הירביא משתעי – סיפר, וימנא תרא הוה אולינן בספינתא
 12 – פעם אחת הייתי מהלך בספינה, וחינן ההוא אבן סבא – וראיתי
 13 במים אבן טובה, דהוה חריר לה תנינא – שחנן גדול שט סביבה.
 14 נחית בר אמוראי לאתויה – ירד אדם המלומד לשוט בנהרות כדי
 15 למשותה מהמים, אתא תנינא – בא התנין, קא בעי למבלע לה
 16 לספינתא – ורצה לבלוע את הספינה שדיננו בתוכה. אתא
 17 לפינתא – באה נקבת העורב, ופקסיה לרשיה – וכרתה את ראשו
 18 של התנין, ומחמת רוב הדם שנשפך ממנו, אתהפיכו מני והוה דקא
 19 נהפך צבע המים ונדיה דומה לדם. אתא תנינא חרריה – בא תנין
 20 אחר, שקליה – לקח את האבן הטובה הוה ותליה ליה – תלה אותה
 21 על התנין, והיה – ועל ידי כך חזר התנין לחיות. הדר אתא קא בעי
 22 לבלע לספינתא – שב התנין ורצה לבלוע את הספינה שדיננו בה,
 23 הדר אתא ציפרא פסקיה לרשיה – שוב באה ציפור וכרתה את
 24 ראשו. ומאחר ולא הפריענו התנין, שקליה להתיא אבן סבא –
 25 משינו את אותה אבן מהמים, שריות לספינתא – והשלכנו אותה
 26 לספינה. הוה הני ציפרי מליחי בתנן – היה ברשותינו ציפורים
 27 מתות שמלחנו אותם לאכילה, אותבינהו עליהו – והנחנו את
 28 האבן עליהם לנסות האם שובו לחיות, ואכן כך היה ששבו
 29 הציפורים לחיות, ושקליה ופרחו להו בקדה – לקחו את האבן
 30 ופרחו יחד עמה.
 31 הנו רבנו, בעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע שהיו באין בספינה, והיה
 32 רבי אליעזר ישן ורבי יהושע נעור, ונרעו – התיירא וחרד רבי
 33 יהושע, וננער רבי אליעזר ואמר לו, מה זה יהושע, מפני מה נרעו
 34 – מפני מה חרדה זו. אמר לו מאור גדול ראיתי בים, וחוששני שמה
 35 הוא גל ים הבא להטביע את הספינה. אמר לו שפא עיניו של ליתן
 36 ראיה, דכתיב על הליתין (איוב ט א) 'עיניו כשעפעפי שחר' – שעיניו
 37 זורחות ומאירות כבקיעת אור השחר, והוא האור שראית ואין בו
 38 משום סכנה.
 39 אמר רב אשי אמר לי הונא בר נתן, וימנא תרא הוה קא אולינן
 40 במדברא – פעם אחת היינו מהלכים במדבר, והווא אמטא דבשרא
 41 בתנן – היה עמנו ירך של בשר. פתנינא ונקרינא – פתחנו את הירך
 42 לנקר ולהוציא את החלב וגיד הנשה שבו, ואתנא אעשי – והנחנו
 43 את הבשר על העשבים שהיו שם והלכנו ללקט עצים לצלייתו.
 44 אדמייתין יציי – עד שהבאנו עצים, הלם אמטא – התחברו כל
 45 חלקי הירך והיו לאחד כפי שהיו לפני הנקיור, ופיונן – וצלינו את
 46 הירך להכשירו לאכילה. כי הדרן לבתר תריסר יתיי שפא –
 47 כשהורנו למקום זה לאחר שנים עשר חדשים, ותינה להנהו גומרי
 48 דהוה קא מלחשי – ראינו שאותם גחלים שצלינו עליהם את הירך,
 49 עדיין לוחשות. כי אתאי לקמיה דאמימר – כשבאתי לפני אמימר
 50 והרציתי לפניו מעשה זה, אמר לי, הווא עושבא סמתרי תוה – עשב
 51 זה שהנחתם עליו את הבשר, מין סם הוא ששמו 'סמתרי' ודרכו
 52 לחבר התיבות בשר ולעשותם אחד. והנהו – גחלים אלו שלא כבו
 53 ולחשו גם לאחר שנים עשר חדשים, גומרי דיתקא הוה – גחלים של
 54 עץ רותם הם, שחומם רב ביותר ואינם ממזריים ליכבות.
 55 נאמר בתורה ביום החמישי של בריאת העולם (בראשית א כא),
 56 'ויברא אלהים את התנינם הגדלים ואת כל נפש החיה המימית
 57 אשר שרצו המים, והרי 'התנינים' בכלל 'כל נפש החיה' הם ומדוע
 58 פרט הכתוב בפני עצמם, ועל כרחק שכוונת הכתוב לבריות
 59 גדולות ומיוחדות שאינם כאלו 'נפש החיה' שבים ועל כן הוזכרו

בבא בתרא. המוכר את הספינה – פרק חמישי דף עה עמוד א – מותר מהדרות "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רמ"ט רש"י

1 קניגיא – צידת חיות בקשת ורומת. כל מיני צידה קרוי כן, וכן בשחיטת חולין (א, ט) וכי
 2 משה רבינו קניגיא או בליסטריו היה? התמשך בו' – וכי אתה יכול לעשות קניגיא עם
 3 ליתוך מכלל דעתיה ולקניגיא. העושו יגש חרבו – בבהמות כתיב, באיוב, הוא הדיון
 4 עם ליתין. מפני ריחו – שמתוך שיש לו הבל חמומת הרבה יוצא ריח קשה. כמקתה
 5 – כבשמים, כמו "רוקח מרוקח" (שמות ל).
 6 מותר שהכניס ראשו לנן עדן. תלמים תלמים –
 7 שניאים חפירות עמוקות בים כתלמים של
 8 מדרשה. אחריו – כששתה, יאר נתיב הים.
 9 אינו חוזר לאיתנו – מרוב המים שחסרו. כוכב
 10 – היינו מלמעלה גג, וארבע דפנות מארבע
 11 רוחות. צל – היינו סיכוך בלא מדרשות.
 12 ותקשרנו – היינו דבר מועט, שקושרו תלות
 13 בצוארו כמין קמיע, שפשוטו – חומותיו.
 14 פליגי בה – באבנים של חומות ירושלים, ממה
 15 יהיו אלו אבנים שעתידים להיות. ברין וברין –
 16 כדברי זה וכדברי זה. והיו כדכד – משהם
 17 וישפה תבנה. ואף על פי שמקרא זה קדם לבני
 18 רבי חיאי טובא, יש לומר שכך נתבאר ישעיה,
 19 שכדברי כל המפרשים עתידה להבנות. וחוקק
 20 עשר – של רוחב ברוב עשרים. והיו אקדח –
 21 לשון קודה, שחוקק בהם. ומשמע נמי אבן טובה
 22 שמאירה באש קודחת, כמו "קודחי אש"
 23 (ישעיהו ג). אקדח – קרבנות לאכלו, ובתרגום
 24 יתנו: אבני נזמרא. כמקרא דצוצלתא – כצבת
 25 עוף קטן ששמו תציל. קוממיות – שתי קומות,
 26 שני ממין דריש. כשתי קומות של אדם הראשון
 27 שמיעטו עד מאה אמה. במסכת חגיגה (יב,
 28 א). התיכל – של בית שני, שהיה רום מאה
 29 אמה. וזו קומתו צריך שיערים גבוהים. וקשיא
 30 לדבי יוחנן דאמר רום עשרים. לבוי דבי יוקא
 31 – לחלונות העשויין לאירי. והיו "שערי"
 32 דקרא – חלונות החומה. ענן יופס – אחד,
 33 "רעש" – שמים, רנוגה – שלש, "אש" –
 34 ארבע. "להבה" – חמש, "כי על כל כבוד" –
 35 שש, "חופה" – שבע. ולי נראה: "כי על כל
 36 כבוד" אינו מן החשבון, אבל יוסכח תהיה לצל
 37 יומם" דסמין ליה לסיפיה דחאי קרא הה
 38 השביעי, והאי "על כל כבוד" – לכדמפרשיה
 39 בסמוך אנתא. שעיני צרות – שלא להחנותו
 40 מנכסיו. נבוח – חופתו של קטן מחופתו של
 41 חבירו הגדול ממנו. שבאותו הדור – שראו
 42 משה ויהושע. אוי לה לאותה בושה – שבזמן
 43 מועט נתמלך הכבוד כל כך. שהרי יהושע היה
 44 נביא ונתן כושה, ולא יכול להניע לכבודו.
 45 בעין נן אליהם היית – בחיים מלך צור כתיב.
 46 וכי סבור אתה להיות כאדם הראשון שהיה בנן
 47 ער, והיו לו ער. החופות הללו אדם סתיה ונן
 48 עד הזה הרי על. שבע. אבל "כל אבן יקרה" לא
 49 חשיב, ודכול ואדך כך מפרש. מאי כל אבן
 50 יקרה דאמרן – אדם סתיה ונן. וזה אמר רבי
 51 יוחנן ורעיש שבבולין זה (וב' – וזהב אקרא קא
 52 מהדר לפרושי, גרוע שבבולין זה) מכלל
 53 דחשובין יותר מדאי. כן נסתכלתי – כשבראתי
 54 עלמא, שאתה עתיד למורד ולעשות עצמך
 55 אלוה, ובראתי באדם נקבים שמוציאין ריעי. תוף
 56 חלול הוא ומנוקב. "ביום הבראך כוננ" – ביום
 57 שנתתי אל לבי שתהא נברא. בו ביזם כוננו
 58 הנקבים באדם.
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

1 **טפף** גינאות - פירוש: גינות שרות שבנויות בנין שזה, שאין תוספת ומגרת בזה ובוה,
2 כמו "הלוך וטפף תלכבו" (ישעיה ג) וכמו (יזמא מוז, א) מדה לא מחוקק ולא
3 גזירה שנקראת טפופה.

4 **קפל** מגדלין - קפל הן עמודין שווין למגדלין ובנין גבה, כדאמר באגדה ויקרא: קפלאות
5 של ברזל, מה עמודים קפלאות מלמעלה

6 ובסיסאות מלמטה וכן באמצע, כך פרשיות
7 נדרשות לפניהם ולאחריהם.

8 **אחזה** בטלפה - פירש רבינו יצחק בן אשר:
9 דמסירה בעינן מיד ליד. ומייתי ראייה
10 מפרק קמא דבבא מציעא (ה, ב) דאמר: מאי
11 לשון מסירה - כאדם שמוסר דבר לחבירו.
12 ואמר נמי תתם: מסירה מחבירו קנה, במציאה
13 ובנכסי הגר לא קנה, דבאן מטר ליה למקני?
14 משמע דבעינן מסירה מיד ליד. ואין נראה, דהא
15 קתני הכא "אחזה בטלפה" - משמע דבעצמו
16 אחזה. ורבינו שמואל פירש נמי "אחזה בטלפה"
17 - במצות המוכר. ועוד, דאמר לקמן גבי מסירה:
18 כל היכא דאמר ליה "לך חוק וקני" כולי עלמא
19 לא פליגי דקנה. ואי בעינן מסירה מיד ליד - לא
20 הוה ליה למימר "לך חוק וקני", אלא "תא חוק
21 וקני". והאי דאמר בבבא מציעא (שם) כאדם
22 המוסר דבר לחבירו - היינו שאומר לו "לך חוק
23 וקני". והא דאמר: במציאה ונכסי הגר מאן מטר
24 ליה - היינו מי יאמר לו "לך חוק וקני", דליקני
25 בתאחזה בעלמא.

26 **אף** על גב דעקרה יד ורגל בדוכתה קיימא -
27 ואם תאמר: אמאי נקט "מלא קומתה", כיון
28 דסגי בעקרת שתי ידיה ושתי רגליה: ויש לומר:
29 דעקרת ידיה ורגליה קרי "מלא קומתה".
30 חסורי

31 דהאי תחתיה תלתא פרסי הויא? אמר רבה, אמר לי ההוא סבא: לדידי הוי לי וירושלים
32 קפיייתא, ותלתא פרסי הויא. ושמיא תאמר: יש צער לעלות? תלמוד לומר: "מי אלה פעב
33 העופינה וכיונים אל ארבתיהם". אמר רב פפא, שמע מינה: האי עיבא - תלתא פרסי
34 מידלי. אמר רבי חנינא בר פפא: בקש הקדוש ברוך הוא לתת את וירושלים במדה, שגאמר:
35 "ואמר אנה הלך ויאמר אלי למד את וירושלם לראות כמה רחבה וכמה ארבה".
36 אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, הרבה פרסים בראת בעולמך
37 של אומות העולם - ולא נתת מדת ארבע ומדת רחבן, וירושלים ששמשך בתוכה, ומקדשך
38 בתוכה, וצדיקים בתוכה - אתה נותן בה מדה? מיד: "ויאמר אלי רץ דבר אל הנער הלן
39 לאמר פרוזת תשב וירושלם מרב אדם ובהמה בתוכה". אמר ריש לקיש: עתיד הקדוש
40 ברוך הוא להוסיף על וירושלם אלה מפה וגינאות, אלה קפל מגדלים, אלה ליצוי בירניות,
41 אלה ושני שילה טוטפראות, וכל אחת ואחת הוויא כצפודי בשלוותה. תניא, אמר רבי יוסי:
42 אני ראיתי צפודי בשלוותה, והוי בה מאה ושמונים אלה שווקים של מוכרי ציקי קדירה.
43 והצלעות צלע אל צלע שלוש ושלשים פעמים" - מאי "שלוש ושלשים פעמים"? אמר
44 רבי לוי, אמר רב פפי משום רבי יהושע דכסני: אם שלש וירושלים הן - כל אחת ואחת
45 יש בה שלשים מדורין למעלה, אם שלשים וירושלים הן - כל אחת ואחת יש בה שלשה
46 מדורין למעלה. איתמר: ספינה - רב אמר: פיון שמשך כל שהוא - קנה; ושמואל אמר:
47 לא קנה עד שימשוך את כולה. לימא כתנאי: כיצד במסירה? אחזה בטלפה, בשערה,
48 באזקה שעלית, בשלף שעלית, בפומפאי שבפיה, בזוג שבצוארה - קנאה; כיצד במשיכה?
49 קודא לה והיא באה, או שהפיהה במקל ורצתה לפניו, פיון שעקרה יד ורגל - קנאה;
50 רבי אחי, ואמרי לה רבי אחא אומר: עד שתחלף מלא קומתה; לימא, רב דאמר כתנא קמא, ושמואל דאמר כרבי אחא?
51 - אמר לך רב: אנא דאמרי אפילו לרבי אחא; עד פאן לא קאמר רבי אחא - אלא בכעלי חיים, דאף על גב דעקרה יד
52 ורגל בדוכתה קיימא, אכל ספינה, פיון דנגדה בה פורתא נדה לה כולה. ושמואל אמר: אנא דאמרי אפילו כתנא קמא; עד
53 פאן לא קאמר תנא קמא - אלא בכעלי חיים, דכיון דמיעקרא יד ורגל - אידך למיעקר קיימא, אכל ספינה, אי משיך לה
54 כולה - אין, אי לא - לא. לימא כתנאי: דתנאי: ספינה נקנית במשיכה, רבי נתן אומר: ספינה ואותיות נקנות במשיכה
55 ובכשר

1 וקנתי מיתה - והיינו "תופיר" - הקבר שהוא חלול כמו תוף. נקרא על שמו - שיהא
2 שמש ה. אל תקרי - ה' שקנה, אלא ה' שקנה. לומר לפנינו - מלאכים אמרו. שמע
3 מינה - מרדקדמי עיבא להעלות ירושלים, דהוי עיבא תלתא פרסי. מידלי - ימורעא.
4 לומר את ירושלים - לעשותה קטנה. פרוזת תשב ירושלים - מה פרוזת הללו אין להן
5 שיעור בבנין ישובן, אלא כמה שרוצין בנין -
6 אף ירושלים כן. אמר ריש לקיש - ירושלים
7 הדוית תלתא פרסי, עתיד הקדוש ברוך הוא
8 להוסיף בה מגדלים באלף פעמים בחשבון קפל,
9 וגינאות באלף פעמים טפף. כל הני גימטריאות
10 קן. והאי דאריך בסימני כו האי גונא - היינו
11 משום דלשון הגון הוא בעירם בלא חשבון, ויסד
12 החשבון בתיבה המתפעלת. אלה ושני שילה -
13 שנים אלה פעמים בחשבון בגימטריא שילה,
14 ליצוי" - גימטריא הוא. טוטפראות - קטנים
15 מביניות. הכי נסינין; מאה שמונים אלה
16 שווקים של מוכרי ציקי קדירה - מין מאכל.
17 שלש ושלשים פעמים - פטטה דקרא מיירי
18 בתאים. והבא יתורא דכתיב "פעמים" קדיש,
19 דמשמע: שלש ירושלים, ובכל אחת שלשים
20 פעמים זו למעלה מאו. אי נמי "פעמים" -
21 אששל קאי, והכי קאמר: שלש פעמים זה על
22 גבי זה בשלשים. אם ירושלים - דלעולם הבא
23 גדולה באורך בשלש ירושלים שהיתה כבר. כל
24 אחת ואחת יהו בה - בכל בית ובית, שלשים
25 מדורות למעלה, זה על גב זה. איתמר ספינה -
26 מאימתי תהא קנייה ללוקח שלא יוכל מוכר
27 לחזור בו, דהא במטלטלין אין מעות קנות, אלא
28 משיכה, בה ורתות. כל שהוי - טבח או חצי
29 טפת. עד שימשוך את כולה - שיבא סוף
30 הספינה במקום שהיה ראשה עומה, דהיינו
31 שעקרה כולה חוץ למקומה. כיצד - בחמה
32 גסה נקנית במסירה. ודתן בפרק ראשון דקדושין
33 (בה, ב) בחמה גסה נקנית במסירה והדיקה
34 במשיכה. וסברא בעלמא הוא, דהא אורחה
35 בהכי והא אורחה בהכי. אחזה - הלווקת.
36 בטלפה - ברגלה, במצות המוכר. ובשליף -
37 אמתחת, וקשר לבחמה. ואף על פי שלא הויזה
38 ממקומה - קנאה. כיצד - דקניית
39 במשיכה. יד ורגל - היינו משיכה כל שהוא,
40 כרב מלא קומתה - דהיינו עקרת ארבע
41 רגליה. בדוכתה קיימא - נוף הבחמה לא זזה
42 ממקומה, שהוי נשען על אידך יד ורגל של
43 עקרה. נדה כולה - גם ראשה השני נשען
44 במקום שהיה שם. אידך - יד ורגל נמי למיעקר
45 קיימי, וכמי שהיא עקרת דמי. והביא דעקרה
46 ארבעתן - היינו עקרת כולה חוץ למקומה.
47 אבל ספינה, דכי עקר לה משוה לא ממילא
48 מיעקר כולה ממקומה. הלכך אי משיך לה כולה
49 - קני, ואי לא - לא. לימא - רב ושמואל דכתי
50 תנאי דלקמן. ואותיות - שטר חוב. שמוכרו או
51 נותנו לחבירו כדי לקנות את השטר ואת החוב
52 שכתוב בו - קני ליה במשיכה, כשיבא ליה,
53 שימסור לו המוכר.

בבא בתרא דף עה עמוד ב תלמוד בבלי המבוואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) רנא

60 ומקדשך בתוכה וצדיקים בתוכה, אתה נותן בה מדה. מיד הסכים
 61 הקדוש ברוך הוא לדברי המלאכים, ועל זה ממשך הנביא 'ויאמר
 62 אלו ריון דבר אל הנער חלו לאמר פרוות תשב וירושלם מרב אדם
 63 ובהמה בתוכה' – שנשלח המלאך לומר לזכריה שהיה עדיין נער,
 64 שתהיה ירושלים כשאר ערי הפרוות שהם ללא חומה, ויוכלו
 65 להוסיף עליה ולהרחיבה כפי הצורך.
 66 אמר ריש לקיש, עתיד תקדוש ברוך הוא להוסיף על וירושלם שהיה
 67 אורכה מתחילה שלשה פרסאות, אלף טפח גינואות – גינות, אלף
 68 פעמים כמנין טפח, אלף קפל מגדלים – מגדלים, אלף פעמים
 69 כמנין קפל, אלף ליצי בדיניות – ארמונות גדולים, אלף פעמים
 70 כמנין ליצי, אלף ושני שילה מוטפראות – ארמונות קטנים, אלף
 71 ושני פעמים כמנין שילה. כל אחת ואחת מאלו היא בצפורי
 72 בשלונתה – תהיה גדולה כמו צפורי בשעת שלוותה. ותיא, אמר
 73 רבי יוסי, אני ראיתי את צפורי בשלונתה, והיו בה מאה ושמונים
 74 אלף שווקים של מוכרי צינר קדירה – שמכרו בהם מין מאכל הקרוי
 75 צינר קדירה.
 76 הגמרא מביאה פסוק מספר יחזקאל (י מא) העוסק בתיאור התאים
 77 וחדרים) שיהיו בבית המקדש השלישי, דורשת פסוק זה אף על
 78 שבה ירושלים שלעתיד לבא: 'והצלעות צלע אל צלע שלש ושלישים
 79 פעמים'. מבררת הגמרא, מאי שלש ושלישים פעמים. אמר רבי לוי,
 80 אמר רב פפי משום [בשם] רבי יהושע דסכני, אם שלשה וירושלים
 81 הן – אם לעתיד לבא יהיה גודל אורכה של ירושלים שלשה
 82 פעמים מגודלה כיום, כל אחת ואחת יש בה שלשים מדרין למעלה
 83 יהיו בה בנינים שכל אחד בה שלשים קומות. ואם שלשים
 84 וירושלים הן – ואם יהיה גודלה שלוש פעמים מגודלה כיום, כל
 85 אחת ואחת יש בה שלשה מדרין למעלה – בכל בנין יהיה שלש
 86 קומות.
 87 במשתינו התבאר דין המוכר את הספינה, מה מוכר עמה. בעת
 88 דנה הגמרא באופן המעשה קנין המשיכה הנצרך לקניית הספינה:
 89 איתמר, ספינה, מאימתי תהיה קנויה ללוקח. רב אמר, בין שמשך
 90 כל יהוה דהיינו טפח או חצי טפח. קנה. ושמואל אמר, לא קנה עד
 91 שמשך את פולה, דהיינו, שבאה סוף הספינה למקום שעמד שם
 92 ראש הספינה מתחילה, שנעקרה כל הספינה ממקומה.
 93 הגמרא סבורה לתלות את מחלוקתם במחלוקת תנאים: ליא
 94 בתיא – שמא נאמר שמחלוקת רב ושמואל נחלקו בה תנאים,
 95 ששינו בבדייתא בביאור המשנה בקידושין (כח) בהמה גסה נקנית
 96 במסירה, ובהמה דקה במשיכה. ביצי בהמה גסה נקנית במסירה.
 97 מבאר הברייתא, אחיה בטיילת – ברגלה, בשערה, באוקף – הכר
 98 שעליה מושב האדם, בשליף שעליה – במשאוי הקשור על גבה
 99 באמתחות, בפדומקאי – ברסן שבפיה, גזוג – בפעמן שבצוארה,
 100 כיון שאחז באחד מכל אלו במצות המוכר, שאמר לו 'לך חזק
 101 וקני' קנאה.
 102 מבררת הברייתא: ביצי בהמה דקה נקנית במשיכה. מבאר
 103 הברייתא, גזוג קורא לה והיא באה – שקורא הקונה לבהמה לבוא
 104 אליה, היא הולכת מחמת כן, או שהבישה בקפל ורצתה הבהמה
 105 לפגיו. ובין שעקרה ד ורגל, קנאה, ואף שלא נעקרה לגמרי
 106 ממקומה, שהרי יד ורגל המניח נשארו במקומם עדיין. רבי אחי,
 107 ואמר לה רבי אחא אוסר, אין הלוקח קונה את הבהמה עד שתתחיל
 108 מלא קומיתה – עד שתעקור הבהמה את שתי ידיה ורגליה. מסימת
 109 הגמרא ושואלת, ליא רב דאמר בתנא קמא – לכאורה דעת רב
 110 בספינה כדעת תנא קמא בבהמה, שלדעת שניהם די במשיכה כל
 111 שהיא. ושמואל דאמר ברבי אחא שצריך למשוך את הבהמה מלא
 112 קומתה.
 113 הגמרא דוחה ומבאר שיש לחלק בין ספינה לבהמה: אמר לך רב,
 114 אלא דאמר אפילו לרבי אחא – אפשר להעמיד את דבריך אף כדעת
 115 רבי אחא שצריך משיכה מלא קומתה בבהמה, שיש לומר שיע
 116 כאן לא קאמר רבי אחא אלא בעבלי תיים, דאף על גב דעקרה ד
 117 ורגל בדיקתה קיימא – כיון שעל אף שעקרה הבהמה די ורגל, מכל
 118 מקום גוף הבהמה עדיין עומד במקומו ושען על היד ורגל

1 ונקנתי מיתה על אדם הראשון – שיתפיק' היינו קבר שחלול כמו
 2 תוף.
 3 הגמרא חוזרת לבאר את הפסוק בישעיהו (ר ה) שהובא לעיל:
 4 'וברך יהוה על כל מכן הר ציון ועל מקראה ענן יומם וכו'.
 5 מבררת הגמרא, מאי ועל מקראה? אמר רבא אמר רבי יוחנן, לא
 6 בירושלים של עולם הזה וירושלים של עולם הבא בזמן הגאולה,
 7 בירושלים של עולם הזה כל הרוצה לעלות עולה, מה שאין כן בשל
 8 עולם הבא, אין עולין ללא המומנין לה – אלא המומנים אליה.
 9 ואמר רבא אמר רבי יוחנן, עתידין צדיקים שנקראין לעתיד לבא על
 10 שמו של הקדוש ברוך הוא – שיהיה שמו ה'. שנקמר (ישעיה מג ב) 'כל
 11 הנקרא בשמי ולבבדי בראתי יצאתי אף עשיתי' – הצדיקים
 12 שנבראו לכבוד האל יתברך, יקראו לעתיד בשמו.
 13 (ואמר רבי) שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, שלשה נקראו –
 14 עתידים להיקרא על שמו של הקדוש ברוך הוא, ואלו הן: צדיקים,
 15 ומשיח, וירושלים. צדיקים הא דאמרו, משיח דתיב (ימייה מג ב) 'וזה
 16 שמו אשר יקראו ה' צדקנו; הרי שיקרא לעתיד לבא בשם ה'.
 17 וירושלים דתיב בענין חלוקת הארץ שאמר ה' ליחזקאל על היקף
 18 ירושלים בארבע רוחותיה (יחזקאל מז לה) 'שכיב שמונה עשר אלף
 19 [ו]היקף העיר יהיה י"ח אלף קנים ושם העיר מיום ה' שמה, ודרש
 20 רבי יוחנן אל תקרי 'שמה', אלא 'שמה' – שתיקרא בשמו של
 21 השי"ת.
 22 אמר רבי אלעזר, עתידין צדיקים שאומרים לפניהן – שיאמרו
 23 המלאכים לפניהם לעתיד לבא קדוש, כדרך שאומרים המלאכים
 24 לפני הקדוש ברוך הוא. שנקמר (ישעיה ד א): 'וזה הנשאר בציון
 25 והנוטה בירושלים קדוש ואמר לו' – שיוכו הצדיקים שישארו
 26 לפליטה בירושלים בעת הגאולה, שיאמרו המלאכים לפניהם
 27 קדוש.
 28 ואמר רבא אמר רבי יוחנן, עתיד הקדוש ברוך הוא להנביח את
 29 ירושלים שלש פרסאות למעלה. שנקמר בתיאור ירושלים בעת
 30 הגאולה (זכריה יד ט): 'יסוב כל הארץ בערבה מגבע לרמון גב
 31 ירושלים וראמה וישקה תחתיה' – לעתיד לבוא יהפכו כל ההרים
 32 שסביב ירושלים למישור כמו ערבה, כדי שירושלים תראה גבוהה
 33 ורמה על כולם. ומדייק רבי יוחנן מאי 'תחתיה' – מה כוונת הכתוב
 34 וישבה תחתיה, למדנו שתוסיף ירושלים ותתרומם בתחתיה –
 35 שלשה פרסאות כשיעור אורכה כיום. מבררת הגמרא, ומאי
 36 דתא תחתיה תלתא פרסי הויא – מנין לנו שאורכה של ירושלים
 37 כיום הינה שלשה פרסאות. אמר רבא, אמר לי תוהו סבא, לרדי הוי
 38 לי ירושלים קמרייתא, ותלתא פרסי הויא – אני ראיתי את ירושלים
 39 בזמן הזה, ושיעורה שלש פרסאות.
 40 ושמואל תאמר יש צער לעלות לירושלים מחמת גובהה. תלמוד לומר
 41 שלא יהיה קושי בדבר כלל, שנאמר על קיבוץ הגליות של בני
 42 ישראל (שם טו ח), 'מי אלה כעב תעופנה וכיונים אל ארבתיהם' –
 43 מי עליה העפים מהר כענן, וכיונים הממהרים לעוף לשובר
 44 שלהם. הרי שהעליה לירושלים תהיה ללא טירחה.
 45 אמר רב פפא, שמע מינה – מתוך שדימה רבי יוחנן את העליה
 46 לירושלים לענן, יש ללמוד שהיא עיבא תלתא פרסי מידלי –
 47 שהעננים גבוהים מן הארץ שלש פרסאות. שהרי לדברי רבי יוחנן
 48 עתיד הקב"ה להגביה את ירושלים בשלש פרסאות, ועל זה נאמר
 49 בפסוק (שם טו ח) 'מי אלה כעב תעופנה' שהשווה ירושלים והענן,
 50 הרי שהענן מוגבה מעל הארץ שלשה פרסאות.
 51 הגמרא מבאר את נבואת זכריה, שהתנבא בענין ירושלים (זכריה
 52 ב ה-ח): אמר רבי חנינא בר פפא, מתחילה פקש תקדוש ברוך הוא
 53 לתת את ירושלים במדה גבוהה, ולהשאירה קטנה, שנקמר (שם)
 54 'ואמר אנה אתה חלוף ויאמר אלי למד את ירושלים לראות כמה
 55 רחבה וכמה ארבה' – לקבוע לה את מדה של תתרחב יותר
 56 משיעור זה. אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבנו של
 57 עולם, הרבה פרסים [ערים] בראת בעולמך של אומות העולם, ולא
 58 נתת מדת ארצן ומדת רחמן – לא הגבלת אותם במידה והם
 59 מתרחבים וגדלים ללא גבול, ואילו ירושלים, ששמך בתוכה

33 שלדעת תנא קמא צריך שימשוך הספינה מלא קומתה, וכדעת
 34 שמואל, ולדעת רבי נתן די במשיכה כל שזיאה, וכדעת רב.
 35 הגמרא דוחה, ומבארת שאין הכרח מדברי הברייתא לומר
 36 שנחלקו רבי נתן ורבנן אף בספינה. דוחה הגמרא: לא – אין הכרח
 37 לומר כן, אלא יש לומר דבולי עלמא – בין רבי נתן בין רבנן, אי
 38 קרב אי בשמואל – סוברים או כדעת רב או כדעת שמואל,
 39 בשיעור המשיכה הנצרכת לקנין, ובספינה כולי עלמא לא פליגי –
 40 ואכן לא נחלקו כלל רבי נתן ורבנן באופן קנין הספינה, וכי פליגי,
 41 באותיות – ולא נחלקו רבי נתן ורבנן אלא באופן קניית השטר חוב,
 42 האם די במסירה או שצריך אף שטר. והכי קאמר ליה רבי נתן
 43 לתנא קמא – וכך הוא ביאור דברי רבי נתן, שמשיב לתנא קמא,
 44 בספינה, ודאי מודינא לה – באופן קניית הספינה אף דעתי כדעתך,
 45 שדי במשיכה, אך באותיות, אי איכא שטר אין, אי לא – לא – בקנין
 46 שטר חוב, לדעתי אין הוא קונה במסירה בלבד, אלא בצירוף
 47 שכותב לו שטר עליו.
 48 הגמרא מביאה שאף רבי וחכמים נחלקו באופן קניית השטר:
 49 ובפלוני תנא דהני תנאי – ובמחלוקתם של תנאים אלו המובאים
 50 בברייתא להלן, נחלקו רבי נתן ורבנן, דתנאי בברייתא, אותיות
 51 נקנות במסירה – על ידי מסירת המוכר ללוקח, דברי רבי. והחכמים
 52 אומרים, בין כתב שטר מכירה על השטר חוב ונתן לו את שטר
 53 המכירה, ולא מסר המוכר ללוקח בידו את השטר חוב, בין מסר
 54 ולא כתב, לא קנה הלוקח את השטר חוב, עד שיכתוב לו המוכר
 55 שטר מכירה וימסרהו לו, וימסור לו השטר חוב. הרי שחכמים
 56 דרבי, היינו רבי נתן הסובר שצריך מסירה וכתובה, ותנא קמא
 57 דרבי נתן, היינו רבי הסובר שדי במסירה.
 58 תמחה הגמרא: תנאי אוקימתא, דרבי – הרי העמדת את תנא קמא
 59 דרבי נתן הסובר שאותיות נקנות במסירה בלבד, כרבי, והרי אם כן
 60 קשה שספינה נמי תיגני במסירה – שאף את הספינה יוכל הקונה
 61 לקנות על ידי מסירה, ומפני מה אמר תנא קמא 'ספינה במשיכה'
 62 דווקא, דתנאי – ששינוי בברייתא, ספינה נקנית במסירה – על ידי
 63 שאחז הלוקח בחבל שהספינה קשורה בו במצות המוכר, בלא
 64 להזיזה, דברי רבי. והחכמים אומרים, לא קנה

1 ובשטר – הרי הם נקנים ללוקח בקנין משיכה ושטר, שכותב לו
 2 המוכר שטר מכירה או מתנה על הספינה, וכן על השטר חוב
 3 שנתן לו.
 4 הגמרא מקדימה ומבררת את פשט דברי הברייתא. מקשה הגמרא:
 5 אותיות, מאן דבר שמייהו – וכי מי הזכיר בדבריו את אופן קניית
 6 השטר חוב, שבא רבי נתן לחלוק עליו בזה. כלומר, הרי מתוך
 7 דברי רבי נתן שבא לחלוק על דעת תנא קמא באופן מעשה הקנין
 8 הנצרך לקניית שטרות, משמע שאף בדברי תנא קמא נתבאר אופן
 9 קניית השטר, והרי לא מצינו זאת בדבריו.
 10 מתרצת הגמרא: תסורי פתסיא, והכי קתני – דברי ברייתא אלו
 11 חסרים, וכך יש לשנות בה. ספינה נקנית במשיכה, ואותיות
 12 במסירה דווקא, ששטר אינו נקנה במשיכה, אלא על ידי מסירת
 13 המוכר ללוקח. רבי נתן אומר, ספינה נקנית באופן במשיכה
 14 ובשטר, והיינו שלדעת תנא קמא די במשיכה בלבד לקניית ספינה,
 15 ומסירה לשטר, ולדעת רבי נתן צריך משיכה ושטר על מנת
 16 לקנותם.
 17 הגמרא ממשיכה ומבררת את דברי הברייתא. שואלת הגמרא:
 18 מפני מה סובר רבי נתן שצריך משיכה ושטר לקנין הספינה, וכי
 19 שטר לספינה למה לי, מפלגלי היא – מפני מה צריך שטר לקניית
 20 ספינה, וכי במה שונה היא משאר המטלטלים שנקנים במשיכה
 21 בלבד.
 22 הגמרא מתקנת את דברי רבי נתן שבברייתא באופן אחר: אלא לאו
 23 הכי קתני בברייתא, ספינה נקנית במשיכה, ואותיות במסירה. רבי
 24 נתן אומר, ספינה נקנית במשיכה בלבד, כדן שאר מטלטלים, ואותיות
 25 בשטר, כלומר לקניית אותיות אין די במסירה בלבד, אלא צריך
 26 אף שטר עם המסירה.
 27 הגמרא מסיימת לבאר את מחלוקת רבי נתן ורבנן, וסבורה לומר
 28 שמחלוקתם היא כמחלוקת רב ושמואל. מבררת הגמרא: מאחר
 29 שנתבאר בדעת רבי נתן שספינה נקנית במשיכה, אם כן היינו תנא
 30 קמא – הרי אף דעת תנא קמא כך היא, שספינה נקנית במשיכה,
 31 ובמה נחלק על תנא קמא לגבי ספינה. אלא דרב ושמואל איכא
 32 ביניהו – אלא ודאי יש לומר שנחלקו בנידונם של רב ושמואל,

אגרות קודש

בי"ה, י"א ניסן ה'תשל"ג

ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הו"ח אי"א נו"נ צנמ"ס חו"ב כ"ו
 מוה"ר מרדכי שי

שלום וברכה!

. . . להערת כת"ר בהליקוט לפי כי תשא דכיון דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו לא עבר אהרן
 איסור ע"ז בזהב העגל שלא קנאו - דאינו כי גם קודם שנעשה פסל ואפילו בתחלת העשיי עובר על לא
 תעשה לך פסל כמבואר ברמב"ם וכ"ו -

הנה מעשה העגל הרי הי קודם לימוד התושבע"פ דעשה"ד לבניי, ונתחייבו רק בהמפורש
 בעשה"ד (1 עשית 2) פסל. ואפילו את"ל שלמדו מקודם וקימו ת' פרקי דע"ז דאברהם אבינו דאולוף
 ליעקב (זח"ב רהע, סעי"ב) - קיום חומרא זו מד"ע לא דחי פקו"נ דאהרן [לאחרי שראה הריגת חור
 (הובא בפרש"י)].

משא"כ זה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. וכמה מהשקו"ט שבהליקוט - ששברא הם
 (ולהעיר מתוס' שבועות כב, סעי"ב) צריך שיתאימו גם קודם לימוד התושבע"פ. ולכן באו בהליקוט.

המשך בעמוד רנה

בבא בתרא. המוכר את הספינה – פרק חמישי דף עו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רנג
תוספות

1 וכשטר – אם כתב לו שטר מכירה על שטרות הללו, כדאמר לקמן: "קני לך הוא וכל
2 שעבודיה". אבל במסירה בלא שטר – לא קני אלא לצור על פי צלוחיתו, ובדלקמן,
3 ומשום הכי בעי שטר אחר לעויה זה. ולקמיה פריך: שטר בספינה למה? מסירה –
4 דספינה, היינו שאחו בחבל שקשורה בו, ולא הוזה ממקומה. ואותיות כמסירה – אבל

משיכה אינה אלא בדבר שגופו מנוון, דמיכ
משך ליה זכה ביה. והכי נמי לגבי לצור על פי
צלוחיתו תיהני ליה משיכה כשאר מטלטלין.
אבל כדי לגבות החוב – צריך צימטרנו מלוח
ליד הלוקח. מפלטי' היא – ומכי משכה קנייה,
כדין מטלטלין. אלא לאו הכי קתני – מילתיה
דרבי נתן. ואותיות כשטר – כלומר, אף בשטר.
והתירויהו, בעי מסירה ושטר. כדאמר דאמרי
לקמן לא קנה עד שיתבונן וימסור. ר"ב בשטר
לחוד קאמר דאותיות נקנות – אם כן רבי נתן
דאמר כמאן? לא כרבי ולא כרבנן, ואם כן
איכא שלש מחלוקות דבר. ספינה במשיכה –
למה ליה לרבי נתן למימרי? היינו נתנא קמא
אלא לאו ברב ושמואל קמפלגי? דקאמר נתנא
קמא: ספינה נקנית במשיכה כולה, כשמואל.
ואתא רבי נתן, והוא נתנא בתרא, לטפיה,
דאפילו במשיכה כל שהוא נקנית, כרב.
באותיות – נקנות במסירה לחוד קמפלגי,
ולא בספינה. מורינא לך – דרבנן
כדקאמרת, לרב כדאית ליה ולשמואל כדאית
ליה. ובפלוניא דהני נתנא – קמפלגי רבי נתן
ורבנן. דרבנן הדבא – רבי, ורבי נתן היינו רבנן
דלקמן. רבי ורבי נתן סוף משנה, ותרביס היו.
וגם אמוראי אליביהו ניתו, בדין ברייתא סתם כרבי, ובאידך כרבי נתן. אותיות נקנות
– לגבות הלוקח את החוב בן הלוח – במסירה שמשר לו המלוה את השטר. ולא מצי
טעין ליה: לצור על פי צלוחיתן מסור לך. כתב – לו מוכר ללוקח שטר מכירה על שטר
זה, ומסר לו אותו שטר מכירה, אבל לא מסר לו עדיין שטר המלוה – לא קנה, עד
שיתבונן וימסור. דמצי למימר ליה: ניר בעלמא זבני לך, ולתנא שטר מכירה לחוד לא קני,
דאין נקנין בשטר אלא קרקע ועבדים. בבאי אוקימתא – לתנא קמא דרבי נתן – כרבי.
ספינה נמי תיקני במסירה – ואמאי בעי משיכה?

17 נקנית במסירה, דבדין רבי, וחקמיים אומרים: לא קנה
18 עך
19 במסירה? על כן נראה לרבינו יצחק: דעם המסירה דאותיות צריך משיכה, וכן משמע
20 במסירה – משמע נמי כמו אותיות. ואומר רבינו יצחק: דאי אפשר לומר כן, דלא מצינו
21 מסירה אלא בספינה ובעלי חיים, אבל שאר מטלטלי – לא מיקנו במסירה. כדתנן בפרק
22 קמא דקדושין (כו, א): כשנים שאין להם אחיות אין נקנין אלא במשיכה, משמע: אבל
23 במסירה לא. אם כן, אפילו לקנות הלך לצור על פי צלוחיתו – לא היה קונה במסירה,
24 כל שכן לקנות גם העשבה, דלא מהניא, ועוד, מהקאמר: עד שיתבונן וימסור – משמע
25 דבעינן באותיות קנין חשוב טפי במשאר דברים. ועוד, דקתני: ספינה במשיכה ואותיות
26 במסירה, ומוקמינן לה בסימטא דלא קניא התם מסירה, ואם כן היכי קתני "נקנות
27 במסירה"? על כן נראה לרבינו יצחק: דעם המסירה דאותיות צריך משיכה, וכן משמע
28 עך

29 בפרק "מי שמת" (בבא בתרא קנא, א) דפריך גבי מלוגא דשטרות: והא לא משך הוא דמוכר בכל מקום מסירה באותיות, אף על גב דבעי משיכה – היינו משום דבעינן מסירה מיד
30 ליה. ואף על גב דבעלמא לא בעינן מיד ליה, כדפרישית לעיל – הבא בעינן טפי, כדי לקנות העשבה שבתוכו. אי נמי, לא בעינן מיד ליה, ומכל מקום נקט מסירה, משום דבעינן דעת
31 אחרת מקנה אותן, כמו שאר מסירות. לאפוקי מפקדי שטרותיה, כי פרך בפרק קמא דקדושין (כה, ב) לרב דאמר בהמה חנה חנה מה שכתוב בתוכו, אבל דלכא מהניא ליה דעת אחרת מקנה אותן.
32 **ספינה** נקנית במסירה – בסמוך מוקי לה ברשות הרבים, ופירש רבינו שמואל: דמסירה קונה ברשות הרבים, משום דלא אפשר התם במשיכה. אבל בסימטא דשייכא משיכה – לא
33 קניא מסירה, שהיא קנין גרע. וקשה לרבינו תם: וכי משיכה ומסירה מצות הן שאין לעשות אלא מן המוכר? ואומר רבינו יצחק: דאין זו קשיא, דכי האי גונא אמר לקמן
34 דהגבהה החשובה יותר מבטלת שאר קנינים. עד הקשה: וכל פרכי דפריך לקמן (פג, א) לנאן דאמר דהגבהה מבטלת שאר קנינים – היה ליה למיפך נמי הבא, כיון דמשיכה מבטלת
35 מסירה ואומר רבינו יצחק: דאין זו קשיא, דאנו בחודא מתנא מחתינה? אם מסירה הגרועה ביטלה מחמת משיכה – משיכה החשובה לא תיבטל מחמת הגבהה. ועוד מקשה רבינו תם:
36 אי מסירה לא מהניא בסימטא, כי פרך בפרק קמא דקדושין (כה, ב) לרב דאמר בהמה חנה חנה מה שכתוב בתוכו, אבל דלכא מהניא ליה דעת אחרת מקנה אותן.
37 ברשות הרבים, ולא שייך משיכה, ורב איירי בסימטא ואומר רבינו יצחק: כיון דמשיכה חשובה טפי ממסירה, אם כן לרב דאמר נקנית במשיכה – הוי במשיכה דוקא, ולא במסירה,
38 אפילו ברשות הרבים. דאי מהניא לרב מסירה ברשות הרבים – אם כן לישמעינן מסירה ברשות הרבים, וכל שכן משיכה בסימטא. אלא דאי למעוטי מסירה ברשות הרבים, והבא
39 דקתני בברייתא: ספינה נקנה במשיכה, אף על גב דלא אתא למעוטי מסירה ברשות הרבים, איכא למימר ולהכי נקט משיכה – משום דבעי לאשמעינן דאפילו בסימטא דבעינן משיכה,
40 אותיות נקנות במסירה. ושמעין מינה דמסירה דאותיות – לאו היינו אחיה בעלמא, דהא בסימטא לא מהניא מסירה, אלא עם המשיכה בעינן מסירה, כדפרישית לעיל. ורבינו תם
41 פירש: מסירה עדיפא ממשיכה, משום דמסירה מיד ליה, ובגביה, וקניא ברשות הרבים וכל שכן בסימטא. ודאפילו משיכה קונה בסימטא, כדאמרי אביי ורבא. ומיתניח דקדושין (שם)
42 דקתני: בהמה גסה נקנית במסירה – היינו דוקא במסירה, אבל במשיכה לא קני אפילו בסימטא. והשתא פריך לרב שפיר. ומה שפירש דמסירה מיד ליה – אין נראה לרבינו יצחק,
43 כדפרישית לעיל. הא דמצינן נמי בפניו – לא ידע רבינו יצחק מנא ליה. ועוד קשה לרבינו יצחק: דלפירוש רבינו תם, מאי דחקה לשנויי? כאן בסימטא כאן ברשות הרבים, ולדחוק
44 ולומר דעד שימכנה מרשות הרבים לסימטא? ולקמינהו לתרויהו בסימטא, ובקפירא פליגי, כמסיק לקמן ואומר רבינו שמשון בן אבדורם: דלא קשה. כיון דמסירה חשובה, בכל מקום
45 ששונה במסירה – הוי דוקא במסירה ולא במשיכה, הלכך לא אפשר לאוקמא לה אלא ברשות הרבים. ומיהו, הא דפריך: ספינה נמי תיקני במסירה – לא אתי שפיר, דמשמע נמי
46 עם המשיכה, משמע דמשיכה עדיפא. דלפירוש רבינו תם היה ליה למימר: והא לרבי ספינה אין נקנית אלא במסירה. וגם ממילתייהו דרבנן דאמרו: עד שימכנה – משמע דוקא
47 משיכה ולא מסירה. ומיהו יש לומר, דלמאי דמסיק בנן דאמר ליה "משוך וקני", וטעמא דרבנן משום קפידא – אתי שפיר דבעינן משיכה אף על גב דגריעא. ואין להקשות: דאי אפילו
48 בגריעא הוי קפידא – אם כן אמאי מהני כשישבור מקומו? דשכירות מקום הוי ענין משיכה שמביאה לרשותו. ומעיקרא כי היה סלקא דעתך ללא הוי טעמא משום קפידא – היה
49 סלקא דעתך דטעמא דרבנן משום דמסירה לא קניא בסימטא, וכי מוקי לה ברשות הרבים מקמי דאוקי טעמא משום קפידא – בעי למימר דטעמייהו משום דסברי דמסירה לא קני
50 ברשות הרבים. אבל אין לומר דמעיקרא סלקא דעתך דפליגי דרבי שייכא מסירה בספינה ולרבנן לא שייכא – דאם כן מאי קאמר? למאן אביי ורבא כרבי? רבנן נמי מצו סברי, כיון
51 דטעמא דרבנן משום דלא שייכא מסירה בספינה אלא דאי פשיטא ליה דשייכא. ועוד קשה לפירוש רבינו תם: דמאי פריך בפרק קמא דקדושין (שם) לרב: והא אין במסירה דוקא ונתן
52 הא נמי במשיכה תנן בפרק קמא דבבא מציעא (ב, א) ו, ה: הוי שנים רובין על גבי בהמה, או שדיה אחד רובך ואחד מנויג – ויחוקק, דכל אחד קני מחצוה. אלמא דנקנה במשיכה
53 ויש לומר: דהתם דמיייר במציאה קני במשיכה, ולא אפשר למיקני במסירה, דמאן מסר ליה?

1 **חסורי** מחסרא כו ספינה נקנית במשיכה ואותיות במסירה רבי נתן אומר ספינה
2 ואותיות נקנות במשיכה ובשטר – ואם תאמר: ואמאי מגיה במילתיה. ולמא
3 קמא ואותיות במסירה: לימא במילתיה דתנא קמא: ספינה ואותיות נקנות במשיכה. ותנא
4 פליגי, אלא שרבי נתן מצריך שטר עם המשיכה, ורבנן לא מצריכי ויש לומר: משום דאם
5 כן ברייתא דקתני לקמן אותיות נקנות במסירה
6 – תהוי דלא כחד.

7 **רבי** נתן אומר ספינה במשיכה ואותיות
8 במסירה ובשטר – לא בעי למימר:
9 ואותיות במשיכה ושטר, דכיון דבעי לפלוגי בין
10 ספינה לאותיות לרבי נתן, נחא ליה טפי מיתני
11 מסירה לאותיות, כי היכי דאתיא ברייתא דלקמן
12 דאותיות במסירה לכלי עלמא, וכל הך דאית
13 דשמעתין צריך לפרש בשטל מלא שטרות, אחין
14 דרך להגביה, דאי לאו הכי – היכי מיקני
15 במשיכה ובמסירה? הא אמר לקמן (פג, א):
16 דברים שדרבן להגביה – אין נקנין אלא
17 בהגבהה. **אלא** דרב ושמואל איכא ביניהו –
18 דרבי נתן סבר לה כשמואל, דאמר: עד שיימשר
19 את כולה, דכי היכי דבעי קנין חשוב באותיות
20 טפי מתנא קמא – היכי נמי בספינה. **בין** שכתב
21 ולא מסר – איצטרך להאריך כל זה. דאי לא
22 הוה תני אלא "עד שיתבונן וימסור" – היה
23 אמרינן: ודאי במסירה לחודה לא מהניא אלא
24 אם כן יש כתיבה עמה, אבל בכתיבה לחודה סגי.
25 **אי** כרבי ספינה נמי תיקני במסירה – לכאורה
26 היה נראה להשוות מסירה דאותיות למסירה
27 דספינה, וכן משמע מדקאמר "ספינה נמי תיקני
28 במסירה" – משמע נמי כמו אותיות. ואומר רבינו יצחק: דאי אפשר לומר כן, דלא מצינו
29 מסירה אלא בספינה ובעלי חיים, אבל שאר מטלטלי – לא מיקנו במסירה. כדתנן בפרק
30 קמא דקדושין (כו, א): כשנים שאין להם אחיות אין נקנין אלא במשיכה, משמע: אבל
31 במסירה לא. אם כן, אפילו לקנות הלך לצור על פי צלוחיתו – לא היה קונה במסירה,
32 כל שכן לקנות גם העשבה, דלא מהניא, ועוד, מהקאמר: עד שיתבונן וימסור – משמע
33 דבעינן באותיות קנין חשוב טפי במשאר דברים. ועוד, דקתני: ספינה במשיכה ואותיות
34 במסירה, ומוקמינן לה בסימטא דלא קניא התם מסירה, ואם כן היכי קתני "נקנות
35 במסירה"? על כן נראה לרבינו יצחק: דעם המסירה דאותיות צריך משיכה, וכן משמע
36 עך

37 במסירה – משמע נמי כמו אותיות. ואומר רבינו יצחק: דאי אפשר לומר כן, דלא מצינו
38 מסירה אלא בספינה ובעלי חיים, אבל שאר מטלטלי – לא מיקנו במסירה. כדתנן בפרק
39 קמא דקדושין (כו, א): כשנים שאין להם אחיות אין נקנין אלא במשיכה, משמע: אבל
40 במסירה לא. אם כן, אפילו לקנות הלך לצור על פי צלוחיתו – לא היה קונה במסירה,
41 כל שכן לקנות גם העשבה, דלא מהניא, ועוד, מהקאמר: עד שיתבונן וימסור – משמע
42 דבעינן באותיות קנין חשוב טפי במשאר דברים. ועוד, דקתני: ספינה במשיכה ואותיות
43 במסירה, ומוקמינן לה בסימטא דלא קניא התם מסירה, ואם כן היכי קתני "נקנות
44 במסירה"? על כן נראה לרבינו יצחק: דעם המסירה דאותיות צריך משיכה, וכן משמע
45 עך

בבא בתרא. המוכר את הספינה – פרק חמישי דף עו עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רש"י

תוספות

במאי

1 אוקימתא ברשות הרבים אימא סיפא – ואם תאמר: דמשמע דאי מיירי בסמיטא
2 ניהא, ואמאי? כיון דידע מילתא דאביי ורבא – תקשי ליה: הדיק מהניא מסירה
3 בסמיטא לפירוש רבינו יצחק? ויש לומר: דאי מיירי בסמיטא – ניהא, דפליגי רבי ורבנן
4 אי מהניא מסירה בסמיטא או לא, ואביי ורבא כרבנן. אבל אי מיירי ברשות הרבים –
5 לא הוה לא כרבי ולא כרבנן, דאפילו רבי מוחא
6 דמשיכה קניא.

7 ואי ברשות הרבים ממאן אוגרי – תימה
8 לרבינו שמשון בן אבדורם: ואי בסמיטא
9 נמי ממאן אנגרה? ויש לומר: דאפשר לאוקמה
10 ברשות של שניהם. הכי קאמר (כו') אי ברשות
11 בעלים היא לא קני עד שישכור – מה שפירש
12 בקונטרס דרשות בעלים היינו רשות מוכר – אין
13 נראה לרבינו שמשון בן אבדורם, דהא משמע לא
14 קנה במסירה עד שישכור את מקומה – מכלל
15 דלרבי קני במסירה, וברשות מוכר שפירטא דלא
16 קנה במסירה, דדוקא בחצר שאינה של שניהם
17 קאמרי אביי ורבא דקניא מסירה ונראה לרבינו
18 שמשון בן אבדורם לפרשי: דרשות בעלים לא
19 רשות מוכר קאמר, אלא כלומר: אי רשות שיש
20 לה בעלים היא, כמו חצר שאינה של שניהם.
21 וכן לרבינו יצחק ור' סבר מראה מקום הוא
22 לו – ואם תאמר: אביי דחשיב לקמן בפרק
23 גז' פטו"ט (קסא, ט) רבן שמעון בן גמליאל (א
24 (ורשב"א) וצריך לדחות: ורבי שמעון ורבי אלעזר)
25 כולחו סבירי להו מראה מקום הוא לו, אמאי
26 לא חשיב רבי בהדיהו? ויש לומר: דלא חשיב
27 אלא השנוין במשנה, ולרבינו שמשון בן אבדורם
28 נראה: שמיטא דאיכא למיחד, דפליגי במסירה אי
29 קניא בסמיטא או לא. אמר רב פפא היא
30 מאן דמוכר שטרא כו' – אומר רבינו שמשון
31 בן אבדורם: דאין להביא ראיה ודבר רב פפא
32 דאין אותיות נקנות במסירה, דלמא סבר רב
33 פפא דצריך להביא ראיה, ולהכי צריך לכתוב
34 – שיהיה לו לראיה, ולא משום דאין נקנה
35 במסירה, ומיהו, אי רב פפא אמר דצריך לכולי
36 עלמא, דלרבי נמי דאותיות נקנות במסירה צריך לומר לו "קני וכל שעברא דאית
37 ביה", יש להביא ראיה שאין הלכה כרבי. דתניא בפרק "האיש מקדש" (קדושין מז, ב):
38 "הקדשילי כי כשטר חוב", רבי מאיר אומר: מקודשת, וחכמים אומרים: אינה מקודשת.
39 ומפרש דפליגי כדבריהם, דרבי מאיר אית ליה דרבי דאותיות נקנות במסירה, ורבנן לית
40 להו דרבי. ואיבעית אימא דכולי עלמא לית להו דרבי, והכא בדרב פפא קא מיפליגי,
41 דאמר רב פפא: האי מאן דובין מידי לחבריה צריך למכתב ליה כו'. ומדלא קאמר: דכולי
42 עלמא אית להו דרבי – שמע מינה דאין הלכה כרבי. אבל אי לא אמר למילתיה אלא
43 אליבא דחכמים דאמרי עד שיכחוש ומיסור, אבל לרבי דאמר במסירה לחודה קני, כיון
44 שמוקל בקנין קני נמי אף על גב דלא אמר ליה "קני לך וכל שעבודיה" – אין ראה
45 משם, דלא מצי למימר דכולי עלמא אית להו דרבי, דהו לא הוה מצי למימר דקמיפליגי
46 בדרב פפא, ומיהו, אכתי נראה לרבינו שמשון בן אבדורם שיש לדיקא מדקאמר בתר
47 הכי: דכולי עלמא אית להו דרב פפא, והכא בדשמואל קא מיפליגי. ואי הלכה כרבי
48 – דהו ליה למיטרי: דכולי עלמא לית להו דרב פפא, דכיון דרב פפא לא איירי אלא
49 לרבנן ואין הלכה כמותן, אלא ודאי הלכה כרבנן דאין אותיות נקנות במסירה, ומיהו,
50 גם זה נראה לרבינו שמשון בן אבדורם לדחות, דאי הוה אמר דכולי עלמא לית להו
51 דרב פפא – הוה משמע דרבי רב פפא אינם אמת, ודברי רב פפא הן אמת אליבא
52 דרבנן. קני לך איהו וכל שעבודיה – בפרק "מי שמת" (בבא בתרא קמו, ב) משמע
53 דמכירת שטר לא הוה אלא מורבגן, דקאמר ההם: אמר רבא אמר רב נתנן: מתנת
54 שכבי מרע אינה אלא מורבגן, ומי אמר רב נתנן? וכו' דאמר רב נתנן: אף על גב
55 דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו חזרו ומחלו מחול, ואפילו יורש מחול – מודה
56 שמואל שאם נתנו בנותנת שכבי מרע שאין יכול למחול, אי אמרת בשלמא דאורייתא
57 היינו דאין יכול למחול, אלא אי אמרת דרבנן – אמאי אין יכול למחול? אלמא,
58 מוכר שטר, מדיכול למחול – הוי מורבגן, והאי דאיצטריך בפרק "הוהב" (בבא מציעא
59 נו, ב) למעט שטרות מאונאה – היינו שמצא שטר לאחר יאשו ומוכרו לבעליו ביוקר,

1 עד שישכנה – לרשות המיוחד לו. עד שישכור – דרשותו של אדם קונה לו, כדנפקא
2 לן מ'זאם המצא תמצא בידו הגנה'. לא קשיא – הא דאמר רבי ספינה במסירה – היינו
3 ברשות הרבים, כגון רקק מימם שברשות הרבים. דאי אפשר במשיכה. דאין משיכה אלא
4 כשמושך לרשותו, כגון בחצר של שניהן או בסמיטא, כדלקמן, וכיון דאי אפשר במשיכה
5 – קנה ליה במסירה. והאי דקאמר תנא קמא
6 דרבי נתן, דהיינו רבי: ספינה במשיכה – היינו
7 בסמיטא, כגון מבואות קטנים הפתוחין לרשות
8 הרבים ויש בהן מימם, וספינה עומדת שם. דכיון
9 דאינו רשות הרבים ממש, אלא דוימנך דחדיק
10 בני רשות הרבים ועיילי להם, ויש רשות לאדם
11 לשבת שם – הוי הוא ברשות כל מי שעומד
12 שם, לקנות במשיכה כאילו הוא רשותו. וכיון
13 דאפשר במשיכה – לא אורחא דסימטא
14 במסירה, ולא מקניא במסירה. ומשום הכי
15 קאמר: ספינה במשיכה ואותיות במסירה,
16 דמשמע: אבל ספינה לא מקניא במסירה, דהאי
17 כי אורחא הוא כי אורחיה, רשות הרבים
18 במסירה וסימטא במשיכה. כן נראה בעיני. הכי
19 גרסינן בפירוש רבינו חננאל: אימא סיפא
20 וחכמים אומרים לא קנה כו' ואי ברשות הרבים
21 ממאן אוגרי ותו משיכה ברשות הרבים מי קניא
22 והא אביי ורבא וכו'. מאי עד שישכנה –
23 דקתני – מרשות הרבים לסמיטא, ומאי
24 שישכור את מקומה – דהכי קאמר: אי ברשות
25 בעלים היא לא קנה עד שישכור כו'. וכן עיקר,
26 דתרי פירכי קפריך ברישא, ולבסוף מתרץ להו
27 תרייהו. והכי קפריך: אי ברשות הרבים מיירי
28 הך ברייתא – הכי קאמרי רבנן: עד שישכור
29 את מקומה? מי יוכל להשכירה ותו, דקאמרי
30 רבנן: עד שישכנה – משיכה ברשות הרבים מי
31 קניא? בתמיה. דאמרי תרייהו ב' – סבות
32 ניהו. מסירה – כגון בספינה ובבהמה גסה.
33 קונה ברשות הרבים – היינו לא אפשר
34 במשיכה. משיכה – בין בספינה בין בבהמה
35 גסה, וכל שכן בבהמה דקה – קונה בסמיטא,
36 שהוא מקום מיוחד לעומדים שם באותה שעה, וכחצר של שניהן דמי, וכיון דאפשר
37 במשיכה – לא מזהיאי ביה מסירה כלהו. דעיקר מסירה אורחא ברשות הרבים, ומשיכה
38 אורחא ברשות שיש לו חלק בו, אבל הגנה קונה בכל מקום – אפילו ברשות המיוחד
39 למוכר לבדו. ומשני: מאי עד שישכנה כו' – לא ברשות הרבים מיירי, אלא שישכנה
40 מרשות הרבים לסמיטא, דקניא ביה משיכה. ומאי עד שישכור כו' – לא ברשות הרבים
41 קאי, אלא הכי קאמר: והכיא דברשות מוכר היא – לית ליה תקנה, לא במסירה ולא
42 במשיכה, עד שישכור את מקומה. לימא אביי ורבא דאמרי כרבי – דמסירה ספינה נקנית
43 במסירה ברשות הרבים, ולא כרבנן, דאילו רבנן – לית להו מסירה קונה ברשות
44 הרבים, דמשום הכי אמרי: לא קנה עד שישכנה מרשות הרבים לסמיטא. והכי שבקי
45 רבנן ואמרי כרבי: כל היכא דאמר ליה בעל הספינה ללווק לך חוק וקני – והוא
46 לקחה ואחז בה, דהיינו מסירה – כולי עלמא לא פליגי דקני, דהאי נקנית במסירה
47 ברשות הרבים. רבנן סברי קפירא – לא גמר להקתורו אלא במשיכה ולא במסירה,
48 שאם ירצה מוכר – ויכול לחזור בו כל זמן שלא משיכה זה לרשותו. מ'זאם מקום –
49 אי בעית אפילו למשכח מיד לרשותך – לך משוך, דהא במסירה אקניתי לך. אריך
50 למיכתב – שטר אחר. קני לך כו' – ולפרשי אתא, דהלכתא כרבנן דפליגי עליה
51 דרבי, ואמרי: עד שיתכונן ומיסור, וגם בא לפרש האיך יכתוב ליה ההוא שטרא,
52 אמרייתא לשמעתיא – נתוחכתי בשמועה זו. ורב איש כרבי סבירא ליה, דאותיות נקנות
53 במסירה, בלא שטר אחר. לא לא כתב ליה הכי – אלא מרס בלא שטר אחר – כו'.
54 קני, כרבנן, ואמאי? וכו' לצור על פי צלוחיתו קנאו זה? והא כבירא היא דמשום גבית
55 חוב הכתוב בו קובץ ליה, והלכך במסירה לחוד מיקני, כרבי ואמר לי אין לצור ולצור
56 – ואי משום אונאה, יתר משתות לזידו ביטול מקח, ומחזור לו דמיו, וזה יחזיר לו
57 שטר חובו.

הכי

או לזוה וקנה בלא שטר, ונתן לו דמים על מנת שיכחוש לו שטר. ואם תאמר: אמאי לא

בבא בתרא דף עז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) רנה

46 כְּעֵלִים הִיא – ואם עומדת הבהמה ברשות המוכר, לֹא קֵנָה, עַד
 47 שְׂיִשְׁבֹּר אֶת מְקוּמָהּ, אֵת מְקוּמָהּ – אינו יכול לקנות שם, לא במסירה ולא
 48 במשיכה, אלא על ידי שישכור את מקום הספינה מן המוכר, ויקנה
 49 בקנין חצר.
 50 הגמרא מבררת האם אכן נקטו אביו ורבא כשיטת רבי להלכה,
 51 שמסירה קונה. מקשה הגמרא: לִמָּא אֲבִי וְרָבָא דְאָמְרֵי קְרָבִי –
 52 לכאורה אביו ורבא שאמרו מסירה קונה ברשות הרבים נקטו
 53 להלכה כדברי רבי בברייתא, שהרי חכמים נחלקו, ולדעתם אינו
 54 קונה עד שימשוך לסימטא או שישכור את מקום הספינה, והרי
 55 כלל הוא שבכל מקום הלכה כחכמים.
 56 מתרצת הגמרא: אָמַר רב אשי, אִי דְאָמַר לִיה לָךְ תּוֹק וְקִנִּי הָכִי נִפְי
 57 – אכן אם אמר לו המוכר ללוקח, לך אחוז בספינה וקנה אותה,
 58 והלך הלוקח ואחז בה בציווי המוכר, ודאי קנה במסירה אף לפי
 59 חכמים, וְהָכָא בְּמָא עֶקְרִינָן – ולא נחלקו רבי וחכמים בברייתא
 60 אלא באופן דְאָמַר לִיה לָךְ מְשֹׁךְ וְקִנִּי – שאמר המוכר ללוקח לך
 61 ומשוך את הספינה, וקנה אותה, מַר כָּבֵר קְפִידָא – דעת חכמים
 62 שאכן מקפיד המוכר שיקנה הלוקח דווקא במשיכה, כדי שכל זמן
 63 שלא ימשכנה לרשותו יוכל המוכר לחזור בו. וְיָבֵר כָּבֵר מְרָאָה
 64 מְקוּם הוּא לֹא – ודעת רבי שאין מקפיד המוכר שלא יקנה במסירה,
 65 ולא נתכוון באמירתו 'לך משוך וקני' אלא לומר ללוקח שאם חפץ
 66 הוא, הרי הוא יכול למשוך כבר הספינה לרשותו, כיון שכבר קנה
 67 אותה במסירה.
 68 בברייתות לעיל (עו) הובאה מחלוקת רבי ורבי נתן, האם המקנה
 69 שטר חוב לחבירו צריך לכתוב לו שטר מכירה ובנוסף על הקנין
 70 מסירה, כעת מביאה הגמרא את דעות האמוראים כמי שהלכה,
 71 ולדעת הסובר צריך שטר, מהו נוסח השטר: אָמַר רב פפא, הָאִי
 72 מָאן דְּמִזְבִּין לִיה שְׂטֵרָא לְחֻבְרִיהּ – המוכר שטר חוב שיש לו על
 73 פלוני, לחבירו, צָרִיף לְמִיכְתָּב לִיה בשטר אחר, קִנִּי הוּא, וְכָל
 74 שְׁעָבִידָא דְּבִיהּ – קנה את השטר עצמו וכן את החוב הכתוב בו,
 75 משום שהלכה כרבי נתן שאינו קונה במסירה בלבד, וצריך לכתוב
 76 בנוסח זה דווקא, שאם לא יכתוב כן בפירוש יזכה הלוקח בנייר
 77 השטר בלבד ולא בגוף החוב.
 78 אָמַר רב אשי, אֲמִירְתָּה לְשִׁמְעָתָא קָמִיה דְּרַב כְּהֵנָּא – אמרתי שמועה
 79 זו בפני רב כהנא, ונתוכחתי עמו האם אכן כך ההלכה, ולא כדעת
 80 רבי הסובר שדי במסירת השטר עצמו, וְאָמְרִית לִיה – וכך טענתי
 81 לפניו, מְעַמָּא דְּכֵתֵב לִיה הָכִי, הָא לֹא כְּתֵב לִיה הָכִי, לֹא קִנִּי – דווקא
 82 משום שכתב לו שטר אחר הרי הוא קונה את גוף החוב, מה שאין
 83 כן בלא כתיבת השטר לא היה זוכה בגוף החוב, אלא בנייר בלבד,
 84 וְכִי לְצוּר עַל פִּי צְלוּחִיתוּ הוּא צָרִיף – והרי תמוה הוא, וכי צריך
 85 הלוקח לנייר זה על מנת לצור את פי צלוחיתו, הרי ברור הוא
 86 שכוחותו היתה לזכות בגוף החוב, ואם כן מפני מה לא יזכה בחוב
 87 במסירה בלבד, וכדעת רבי. וְאָמַר לִי, אִין, לְצוּר וְלְצוּר – והשיב לי
 88 רב כהנא, אכן אם לא יכתוב לו המוכר שטר אחר, משמע שמקנה
 89 לו הנייר בלבד לצור בו את פי צלוחיתו, ולא יזכה הלוקח אלא
 90 בנייר, שהלכה כרבי נתן.

1 עַד שְׂיִשְׁבֹּרָהּ – עד שימשוך את הספינה לרשותו, אִי עַד שְׂיִשְׁבֹּר
 2 אֶת מְקוּמָהּ, ויקנה בקנין חצר. ואם כן, שדעת רבי שאף במסירה
 3 בלבד קנה את הספינה, מפני מה אמר תנא קמא דרבי נתן שצריך
 4 למשוך הספינה.
 5 הגמרא מחלקת שאף לדעת רבי אין מסירה מועילה בכל מקום.
 6 מתרצת הגמרא: לֹא קְשִׁיָא, שיש לחלק שְׂפָאן בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים, כָּאֵן
 7 בְּסִימָטָא – דברי רבי אינם אמורים אלא בספינה העומדת
 8 בשלולית מים שברשות הרבים, שכיון שאין שייך לקנות שם
 9 במשיכה, שאין משיכה קונה אלא אם מושך לרשות המיוחדת לו,
 10 משום כן הרי הוא קונה שם במסירה בלבד. ומה שאין כן בברייתא
 11 לעיל (ע"ב) שנחלק על רבי נתן, מדובר בספינה העומדת בסימטא,
 12 דהיינו מבואות קטנים הפתוחים לרשות הרבים, ששם מועילה
 13 במשיכה, שכיון שמקום זה מיועד לכל אדם לשבת שם, ומאריך
 14 גיסת אין הרבים מצויים שם אלא בשעה שיש דוחק ברשות
 15 הרבים ונכנסים לשם, לכך נחשב מקום זה כברשות העומד שם
 16 לקנות במשיכה לאותו מקום. ומאחר ויכולים לקנות שם במשיכה
 17 אין דרך בני אדם להקנות שם במסירה בלבד, לכך אינו קונה שם
 18 אלא אם כן משך.
 19 שואלת הגמרא: בְּמָא אֲוִיקְמָתָא לְהָא בְּתֵרִיתָא, בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים –
 20 איך העמדת את הברייתא השנייה, בשעומדת הספינה ברשות
 21 הרבים, ומשום כן מסירה קונה לדעת רבי, אך אם כן אִימָא סִיפָא,
 22 ששינוי בסיפא של אותה ברייתא, וְהַקְמִים אֲוִיקְמִים לֹא קֵנָה עַד
 23 שְׂיִשְׁבֹּרָהּ, [או עַד שְׂיִשְׁבֹּר אֶת מְקוּמָהּ]. מקשה הגמרא, וְאִי בְּרִשׁוֹת
 24 הָרַבִּים, מָמָאן אֲוִינִי – ואם אכן עומדת הספינה ברשות הרבים, וכי
 25 ישנם בעלים לרשות הרבים, שיוכל לשכור את מקום עמידת
 26 הספינה מהם.
 27 ממשיכה הגמרא ומקשה: וְתו – ועוד, מְשִׁיכָה בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים מִי
 28 קִנִּיא – איך אומרים חכמים שאינו קונה עד שימשוך, וכי ניתן
 29 לקנות בקנין משיכה ברשות הרבים, וְהָא אֲבִי וְרָבָא דְאָמְרֵי תְרוּוּיְהוּ
 30 – אמרו שניהם, מְסִירָה קוֹנָה רַק בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים וְכַחצֵר שְׂאִינָה שֶׁל
 31 שְׂנִינָה, כיון ששם אינו יכול לקנות במשיכה, שכל מהות הקנין
 32 היא בכך שמושך לרשותו, ולכך הדרך שם במסירה. מְשִׁיכָה קוֹנָה
 33 רַק בְּסִימָטָא וְכַחצֵר שְׂהִיא שֶׁל שְׂנִינָה, שכיון שהסימטא מיועדת
 34 לעומדים שם, אם כן באותו זמן שעומדים שם המוכר והלוקח,
 35 הרי זה נחשב כמו חצר של שניהם, ומועיל באופן זה המשיכה,
 36 שנחשב כמושך לרשותו. וְהַגְבָּהָה קוֹנָה בְּכָל מְקוּם, ואפילו ברשות
 37 המוכר. על כל פנים נתבאר שאין משיכה מועילה ברשות הרבים,
 38 ואם כן איך אומרים חכמים 'עד שימשכנה' אם אכן עומדת
 39 הספינה ברשות הרבים.
 40 הגמרא מבארת שאכן ניתן להעמיד את הברייתא ברשות הרבים,
 41 ומיישבת את דברי חכמים. מתרצת הגמרא: מָא עַד שְׂיִשְׁבֹּרָהּ נִפְי
 42 דְּקָאָמַר – מיה כוונת הברייתא באומרה 'עד שימשכנה', וְמָא עַד
 43 שְׂיִשְׁבֹּר אֶת מְקוּמָהּ דְּקָאָמַר – וכן מה כוונת הברייתא באומרה 'עד
 44 שישכור את מקומה', מבארת הגמרא, הָכִי קָאָמַר, עַד שְׂיִשְׁבֹּרָהּ
 45 בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים לְסִימָטָא, ששם מועיל שפיר המשיכה, וְאֵם רִשׁוֹת

המשך מעמוד רנה

ע"ד הנ"ל מתורץ בפשטות קושיא הידועה בענינים דח"פ: איך מלו ישראל בלילה (שמו"ר
 פ"ט, ט, ח) -
 והוא דדין מילה ביום נתחדש לאחר מ"ית (תוד"ה מר יבמות עב, ב). ואפילו א"ת"ל דג"ז קיימו
 עד שלא ניתנה תורה - לא בטלו אכילת הפסח דנאסרה לערל, מפני חומרא זו.
 מצוי"ב שקו"ט דהתי' שיי' בהליקוט בהני"ל - שתקותי שיענין את כתי"ר.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

1 **י"ט.** סומא⁸⁵ לא יברך על הגר במוציא שבת⁸⁷ שהרי אין מברכין על הגר אפלו כשרואה אותו אלא
2 כשייכל להנות מאורו פלפך עד שיוכל להפיר בין מטבע למטבע אלא יבריל בלא ברפת הגרי:

חלק ב טימן רחצ דין נר הבדלה סעיף יט

ביאורי הלכה

מ[ט] סומא - אפילו אינו סומא לגמרי, אלא שאינו יכול להבדיל בין מטבע למטבע.⁸⁶
נ[ב] ברבת הגר - וכן אין הסומא יכול להוציא אחרים

ציונים והוספות

86) או בין צפורן לבשר כדלעיל ס"ו.
87) אע"פ שבנר שבת - סומא מברכת משום שיש לה הנאה ממאורות, כדלעיל סי' רסג סי"ב.
88) כדלעיל סי' רצז ס"ז לעניין בשמים למי שאין לו חוש הריח, וכן יכול להוציא אחרים ידי חובת הבדלה (בקצות

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות פסח - לפי לוח "רב יומי"

- גם על מה שאכל כבר דכיון שנצטרפו המצות לחלה בכלי אחד שהרי נעשו כמצה אחת גדולה שיש בה שיעור חלה שמותר לאכול ממנה קודם הפרשת חלה.
ויש חולקין על זה ואוסרין לאכול ממצות הללו קודם הפרשת חלה לפי שצריך לתרום מהן מן המוקף כיון שלא היו מחוברות זו בזו בעודן עיסה ואף שלאחר כן נצטרפו בכלי אחד אין צירוף זה מועיל לחברן שיהיו נחשבין כמצה אחת ממש:
יא ולפי סברא זו אם שכח להפריש חלה ממצות הללו קודם יו"ט ונזכר ביו"ט ואי אפשר להפריש חלה ביו"ט כמו שיתבאר בסי' תקי"ו לא די במה ששייר מצה אחת להפריש חלה ממנה לאחר יו"ט גם על מצות שאכל ביו"ט אלא צריך הוא לשייר מעט מכל מצה כדי לתרום מן המוקף או יעשה כמו שיתבאר בסי' תקי"ו אבל לפי סברא הראשונה די ששייר מעט ממצה אחת אם כבר נצטרפו מצות הללו בכלי אחד קודם יו"ט.
אבל אם נצטרפו ביו"ט אין צריך לשייר מהם כלום אלא יכול להפריש מהן חלה ביו"ט שלא אסרו להפריש חלה ביו"ט אלא מעיסה שנילושה ונתחייבה בחלה מערב יום טוב שהיה אפשר לו להפרישה מבעוד יום אבל מצות הללו שהיו פטורות בערב יום טוב ונתחייבו ביו"ט ע"י צירוף כלי מותר להפריש מהן ביו"ט כדרך שמותר להפריש מעיסה שנילושה ביו"ט.
ולענין פסק הלכה העיקר כסברא הראשונה ואף על פי כן טוב לחוש לכתחלה לסברא האחרונה לתרום ממצות הללו מן המוקף אף שהיו מצורפין כבר בכלי.
- ח ומכל מקום אם הוא בארץ ישראל צריך שיהיו כל המצות הללו מונחות לפניו סמוכות זו לזו בשעה שמפריש מאחת מהן על כולן שחלת ארץ ישראל אינה ניטלת אלא מן המוקף (פירוש מן הסמוך) כמו שנתבאר ביורה דעה סי' שכ"ג אבל אין צריך שיגעו זה בזה בשעת הפרשה אלא כיון שהן סמוכות ומקורבות זו לזו הרי זה מן המוקף:
ט אבל בחוצה לארץ אין צריך לתרום מן המוקף ולא עוד אלא שמותר לו לאכול כל המצות הללו קודם הפרשת חלה רק ששייר חתיכה מאחת מהן ויפריש חלה מחתיכה זו על כל המצות שאכל שהקילו חכמים בחלת חוצה לארץ להיות אוכל והולך ואח"כ מפריש כמו שנתבאר ביו"ד שם:
י במה דברים אמורים כשכל מצות הללו הן מעיסה אחת שכבר היו מוקפות ומחוברות זו לזו פעם אחת בעודם עיסה לכך הקילו בהן חכמים שאין צריך לחזור ולהקיפם בשעת הפרשת חלה אם היא חלת חוצה לארץ אבל מצות הבאות מב' עיסות שהיה בהן שיעור חלה בכל אחת בפני עצמה אם רוצה להפריש מצה אחת על כולן צריך שיהיו המצות של עיסה השנית מוקפות עם מצה זו בשעה שמפריש ממנה עליהן דכיון שלא היו מוקפות ומחוברות זו עם זו מעולם לא הקילו חכמים בהן להפריש מאחת על חברתה שלא מן המוקף אפילו בחוצה לארץ אבל כשמקיפן זו לזו די בכך ואין צריך לצרפם בכלי כיון שכבר נתחייבו בחלה בעודם עיסה.
אבל מצות הבאות מעיסות שלא היה בהן שיעור חלה בכל אחת בפני עצמה ונתן המצות בתוך כלי אחד לצרפם לשיעור חלה אין צריך להפריש מהן בעודן מצטרפין בכלי אלא יכול לאכול מהן ואחר כך יפריש מחתיכת מצה אחת

מכל מצה ומצה בפני עצמה או ילוש עוד עיסה קטנה ויאפה
 אותה ויצרפה בכלי אחד עם כל המצות הללו ועל ידי כן
 נתחייבה בחלה אע"פ שאין בה כשיעור ויפריש ממנה על
 המצות החייבות עדיין.

אבל קודם שיאפה אותה אין לצרף אותה עם המצות בכלי
 אחד כדי להפריש ממנה עליהן שהרי הצירוף עושה אותן
 כאילו הן דבר אחד וחתוכה אחת ממש וכיון שהיא עיסה
 והן מצות אפיוות איך אפשר שיצטרפו והיו כחתוכה אחת
 ממש.

אבל אם יש בעיסה זו שיעור חלה בפני עצמה בלא צירוף
 כלי אין צריך לאפותה קודם הפרשת חלה ואין צריך לצרפה
 בכלי עם המצות מעיקר הדין אלא יקיפם יחד ויפריש
 מעיסה זו גם על המצות החייבות עדיין.

ואם הוא מכיר מצה אחת בטביעות עין ויודע בה שהיא
 ממצות החייבות אין צריך לכל זה אלא מפריש ממצה זו
 על כל שאר מצות החייבות אף שאינן מוקפות מעיקר הדין:

אף על פי שאסור לאדם ללוש עיסתו פחות מכשיעור
 כדי לפוטרה מן החלה, מכל-מקום ביום טוב של פסח
 התיירו לעשות כן (עין בסוף סי' תנ"ו איך לנהוג בזה) שאם
 ילוש כשיעור ויפריש ממנה חלה אין לחלה זו תקנה בזמן
 הזה שאין מאכילין אותה לכהנים כמו שנתבאר ביורה דעה
 סימן שכ"ב, וא"כ אסור לאפותה ביום טוב כיון שאין
 באפייה זו צורך אוכל נפש ולשורפה ג"כ אינו יכול שאין
 שורפין קדשים ביום טוב כמ"ש בסימן תק"ו ואם יניחנה
 כך כשהיא עיסה עד מוצאי יום טוב ואז ישרפנה יש לחוש
 שמא תחמיץ ויעבור עליה בבל יראה ובל ימצא ואף שנאמר
 לא יראה לך שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של גבוה,
 מכל-מקום חלה זו אינה נקראת של גבוה אלא שלו הואיל
 ויש לו בה צד היתר שאם יתחרט על מה שהפריש אותה
 לחלה ישאל לחכם ויתיר לו ותחזור חלה זו להיות חולין
 כמה שהיתה ויחזור ויפריש חלה אחרת:

ואם אירע שלש שיעור חלה לא יפריש חלה מן העיסה
 אלא יאפה ממנה מצות ויפריש ממצה אחת על כולן.

ואם אינו רוצה לבצוע המצה אלא רוצה לאפות עוגה קטנה
 להפריש אותה לחלה אחר אפייתה צריך הוא לזוהר קודם
 אפייתה שלא יקרא לה שם חלה אלא יקראנה עוגה או מצה
 (וגם לא יהיה בדעתו שתחול עליה קדושת חלה עד לאחר
 אפייתה) שאם קודם אפייתה (היה בדעתו שזו היא חלה מן
 העיסה, ואין צריך לומר אם) קרא לה שם חלה בפיו הרי
 כבר נתקדשה לחלה שהרי כל קדושת תרומות ומעשרות הן
 על ידי דבור (או אפילו על ידי מחשבה בלבד) ואם כן אסור
 לו לאפותה ביום טוב אבל כל זמן שלא נתקדשה לחלה אף
 על פי שיש בדעתו בשעת אפייה שיקרא לה שם חלה לאחר
 אפייתה, מכל-מקום כיון שבשעת אפייתה אין בדעתו שיהא
 עליה קדושת חלה ואם היה רוצה היה יכול להפריש מצה
 אחרת לחלה ולאכול עוגה זו נמצא שיש לו בה צד היתר
 אכילה בשעת אפייתה לפיכך התיירו לו לאפותה ביום טוב
 אף שאין כאן היתר גמור שהרי בשעת אפיית עוגה זו יודע

וטוב להחמיר שאף שמפריש מהן בעודן מצורפין בכלי יזהר
 שיגעו זה בזה לפי שיש אומרים שאין נקרא מן המוקף אלא
 כשנוגעין זה בזה ויש אומרים שאינו נקרא מן המוקף אלא
 אם כן הם בתוך כלי אחד אע"פ שאינן נוגעין זה בזה וירא
 שמים יוצא ידי שניהם:

ואין צריך לומר אם מצות הללו באות משתי עיסות
 שהיה שיעור חלה בכל אחת בפני עצמה שהן צריכין
 הקפה מעיקר הדין בשעה שמפריש מאחת על חברתה
 שטוב להחמיר שיגעו זה בזה בשעת הפרשה.

ואפילו מצות הבאות מעיסה אחת שהיה בה שיעור חלה
 שלדברי הכל אין צריך להפריש מהן מן המוקף בחוצה
 לארץ אפילו לכתחלה שהרי אמרו חלת חוצה לארץ אוכל
 והולך ואחר כך מפריש, אף-על-פי-כן מדת חסידות הוא
 להחמיר להפריש מהן מן המוקף שיגעו זה בזה בתוך הכלי
 בשעת הפרשה ולפיכך אין לאכול מהן קודם הפרשה שהרי
 מה שיאכל לא יהיה מוקף עם מה שיפריש וכן נוהגין, עין
 סימן ר"ס:

וכל זה לכתחלה אבל בדיעבד שעבר והפריש שלא מן
 המוקף אפילו ב' עיסות שיש בכל אחת בפני עצמה
 שיעור חלה ואינן סמוכות זו לזו אלא זו מונחת בבית זה
 וזו מונחת בבית אחר והפריש חלה מאחת מהן והיה בדעתו
 לפטור בחלה זו גם את השניה הרי זה פטורה ואין צריך
 לחזור ולהפריש גם ממנה שלא הצריכו חכמים לתרום מן
 המוקף אלא לכתחלה:

אבל ב' עיסות שאין בהן שיעור חלה בכל אחת בפני
 עצמה ועבר והפריש מהן חלה בלא צירוף כלי אפילו
 היו שתיהן סמוכות זו לזו ואפילו היו נוגעות זו בזו אם לא
 היו נושכות זו בזו אינן מצטרפות ולפיכך אין חלה זו שוה
 כלום כיון שהפרישה בשעה שהיו פטורות:

מי ששכח ולא הפריש חלה מעיסה של מצת מצוה
 שהיה בה שיעור חלה בפני עצמה או על ידי צירוף
 עם עיסה אחרת של מצת מצוה ונזכר לאחר שאפה ממנו ג'
 מצות הצריכות לו לסדר ליל של פסח לא יפריש מאותן
 מצות שצריכות להיות שלימות על הקערה דהיינו מצה
 עליונה ותחתונה שהעליונה צריכה להיות שלימה לברך
 עליה המוציא והתחתונה צריכה להיות שלימה לעשות
 ממנה כריכות עם המרור כמו שיתבאר בסי' תע"ה אלא
 יפריש מאותה מצה שאין צריכה להיות שלימה דהיינו מצה
 האמצעית המזומנת לבצוע ממנה חתיכה לאפיקומן קודם
 אמירת ההגדה:

מי שהיו לו עיסות הרבה שהיה בהן שיעור חלה בכל
 אחת בפני עצמה והפריש חלה ממוקפת העיסות
 וממקצתן לא הפריש ואפה כל העיסות ביחד ונתערבו מצות
 החייבות עדיין בחלה עם מצות שנפטרו כבר בחיובן אינו
 יכול להפריש ממצה אחת על כולן אפילו אם יכניס כולן
 לתוך כלי אחד ויגעו זה בזה לפי שיש לחוש שמא מצה זו
 שהוא מפריש ממנה היא ממצות שנפטרו מחיובן ואין
 מפרישין מן הפטור על החיוב לפיכך צריך הוא להפריש

קרי אלא שטבל לקריו כמ' סאה במים כשרים על-דרך
 שנתבאר ביורה דעה סי' ר"א אע"פ שלא העריב שמשו
 רשאי הוא לאכול חלת חוצה לארץ אע"פ שהוא טמא
 מטומאת מת ושאר טומאות וגם החלה טמאה היא, אף-על-
 פי-כן הקילו חכמים בחלת ח"ל שאינה אלא להיכר ולזכרון
 שלא תשתכח תורת חלה כמו שנתבאר ביו"ד סימן שכ"ב
 לפיכך אם קרא לה שם ביו"ט של פסח רשאי לאפותה אם
 יש כהן קטן או גדול שטבל שיאכל ממנה ביו"ט.
 וטוב ליהרר שיאכל מיד אחר טבילתו ולא יטיל מים בין
 טבילה לאכילה שמא יטיל מים חלוקים או עכורים שיש
 בהן חשש קרי ויהא אסור לאכול חלה זו עד שיחזור
 ויטבול. וכל כהן שהוא יותר מבן ט' שנים אע"פ שהוא
 אומר שלא ראה קרי אין מאכילין לו החלה אלא אם כן טבל
 דכיון שבן ט' ביאתו ביאה הרי הוא בחזקה שראה קרי:

כא ואם אין שם אלא כהן גדול שלא טבל לקריו יכול
 לאפותה ע"י שיבטלנה ברוב קודם האפייה דכיון
 שנתבטל ברוב מותרת אפילו לכהן טמא כמ"ש ביורה דעה
 סי' שכ"ג (וכל זה כשכבר קרא לה שם חלה אבל לכתחלה
 אין לקרות לה שם חלה בעודה עיסה אפילו יש שם כהן
 טהור שכבר נהגו במדינות אלו שלא להאכיל חלה לכהן
 מטעם שנתבאר ביורה דעה סי' שכ"ב ע"ש):

חלק ג סימן תנז דיני הנהגת חלה בעיטת מצה:

א נהגו כל ישראל שלא ללוש המצות של מצוה עד אחר
 חצות היום בערב פסח שהוא זמן הקרבת הפסח שמצות
 מצה הוקשה למצות הפסח שנאמר על מצות ומרורים
 יאכלוהו ולפי שאין הכל בקיאים בחצות היום ממש לפיכך
 נכון להמתין חצי שעה אחר חצות היום כי כן היו ממתינים
 בשחיטת הפסח שלא לשחטו עד לאחר שש ומחצה:
ב וכל זה אינו אלא מנהג לכתחלה אבל מעיקר הדין
 אפילו מצות מצוה שנאמר כמה חדשים לפני הפסח יכול
 לצאת בהן ידי חובתו לכתחלה לפי שלא הוקשה מצת מצוה
 למצות פסח אלא לזמן אכילתה בלבד שצריך לאכלה קודם
 חצות הלילה כמו הפסח שאינו נאכל אלא עד חצות שנאמר
 על מצות ומרורים יאכלוהו הוקשה אכילת מצה לאכילת
 הפסח אבל לענין זמן עשייתן לא הוקשו כלל ויכול לאפותן
 מתחלת השנה והוא שיאפה אותן לשם הפסח כמו שנתבאר
 בסימן תנ"ג אבל אם לא אפאן לשם הפסח מן הסתם לא
 נזהר יפה מחמתן בשעת עשייתן לפיכך הן אסורין לכל ימי
 הפסח:
ג ובשעת הדחק מעמידין על עיקר הדין כגון אותן שאופין
 מצות ושולחין למרחקים מותרין לאפות אפילו כמה
 חדשים קודם הפסח וכן המפרשים מיבשה לים כמה חדשים
 קודם הפסח אופין מצות קודם יציאתם מביתם אבל שלא
 בשעת הדחק אין לשנות המנהג:
ד ואם חל ערב פסח בשבת נוהגין ללוש בערב שבת אחר
 חצות היום ויש נוהגין ללוש במוצאי שבת דהיינו בליל
 יום טוב ונותנין טעם למנהגם לפי שחביבה מצוה בשעתה
 ואין ראוי לנהוג כן לפי שצריך למהר האכילה בליל פסח

הוא שסופו שלא לאכול ממנה ביום טוב, אף-על-פי-כן
 התירו לו חכמים כיון שאי אפשר בענין אחר שיהיה בו
 היתר גמור.
 (שאף שאפשר לו שלא להפריש עוגה שלימה לחלה אלא
 יפריש חתיכה ממצה אחת ומה שישאר מאותה מצה יאכל
 ביום טוב ונמצא שאפיית אותה המצה היה בה גם צורך
 אוכל נפש ולא בשביל החלה בלבד, מכל-מקום גם אם
 יעשה כן אין כאן היתר גמור אם היה אפשר בענין אחר
 שהרי אמרו חכמים עיסה חציה של ישראל וחציה של נכרי
 אסור לישראל לאפותה כולה ביום טוב אף שעושה ממנה
 ככר אחד ואופאו בבת אחת ונמצא שיש באפייה זו גם צורך
 אכילת ישראל אף על פי כן אסור חכמים הואיל שבאפיית
 חציה של נכרי אין בה צורך לאכילת ישראל שהרי יכול
 לחלק עם הנכרי קודם האפייה ולאפות חלקו בלבדו אף כאן
 הואיל שבאפיית חתיכת החלה שבאותה מצה אין בה צורך
 לאפיית השאר של אותה מצה שהרי אף אם היה מפריש
 החלה מאותה מצה קודם אפייתה היתה אותה מצה נאפית
 יפה כל כך כמו שנאפית עכשיו עם החלה לפיכך היה ראוי
 לאסור לאפותה ביום טוב אלא שהתירו חכמים כיון שאי
 אפשר בענין אחר).
 ואם שכת או עבר והפריש חלה מעיסה זו וקרא לה שם
 חלה לא יאפה חלה זו ולא ישרפנה אלא יטילנה למים
 צוננים בשביל שלא תחמיץ שהצוננים מעכבים אותה שלא
 תחמיץ ולמוצאי יום טוב ישרפנה וכשרואה שהמים
 מתחממים קצת בעמדם בבית יזהר להחליפם במים אחרים
 צוננים דהיינו שישאב מים הללו מן הכלי שהחלה מונחת
 שם וישפוך לשם מים אחרים צוננים אבל לא יטלטל הכלי
 שהחלה מונחת בו כדי לשפוך מים הללו מתוכה שכלי זה
 נעשה בסיס לדבר האסור בטלטול דהיינו החלה שהיא
 אסורה בטלטול לאחר שקרא לה שם כמו שיתבאר בסי'
 תק"ו (עיין שם כל פרטי דין זה) אבל לכתחלה לא יקרא
 לה שם לחלה בעודה עיסה ולהטילה למים צוננין גזירה
 שמא לא יזהר יפה שיהיו המים צוננין:
ט וכל זה כשבעל הבית בעצמו קרא לה שם חלה (או
 שאר כל אדם שיש לו רשות ממנו להפריש חלה
 מעיסתו שהרי הוא כשלוחו ועל-דרך שנתבאר ביורה דעה
 סי' שכ"ח) אבל אם אדם שאין לו רשות ממנו להפריש חלה
 מעיסתו קרא לה שם חלה אינה חלה כלל ומותר לאפותה
 ביו"ט:
כ וכל זה בחלת ארץ ישראל שאינה נאכלת לכהנים בזמן
 הזה שכולנו טמאי מתים ונטמאת החלה ואסורה
 להאכיל אפילו לכהן טהור ולפיכך אסור לאפותה ביום טוב
 אבל חלת חוצה לארץ שאינה אסורה אלא על מי שטומאה
 יוצאה עליו מגופו כגון זב או בעל קרי בין לאנסו בין
 לרצונו אבל כהן טהור מזב ומקרי כגון כהן קטן פחות מבן
 ט' שנים ויום אחד שאינו מטמא בקרי וגם מן הסתם לא
 ראה זיבה כיון שהוא פחות מבן ט' (אבל אם ידוע שראה
 זיבה אפילו הוא בן יום אחד טמא) וכן כהן גדול שראה

7 בהלכות אלו ויבאו לשרוף החלה ביום טוב ולגרוד ולהדיח
8 הכלי ע"י ישראל (עיי' סימן תנ"ט) ואף בחול המועד ראוי
9 לנהוג שלא לאפות מצות אלא יאפה הכל קודם הפסח אם
10 אפשר לו מטעם שנתבאר בסימן תנ"ג:

חלק ג סימן תנח זמן וסדר לישת מצת המצוה:

1 מיד בכניסת הלילה כדי שלא ישנו התינוקות כמו שיתבאר
2 בסי' תע"ב ואם יתעסק בתחילת הלילה בלישת המצות
3 ואפייתן בודאי ישנו התינוקות ועוד שהאופה מצות ביום
4 טוב צריך להזהר בכמה הלכות האין להפריש חלה מהן
5 (שנתבאר בסימן תנ"ז) והאין לנקות כלי הלישה מחמץ
6 הנדבק בהן (שיתבאר בסימן תנ"ט) ואין הכל בקיארין

'תורה אור' פרשת צו – הפרשה החסידית

וְאֶכְלֶתֶם אֶכּוּל

26 וימיהם נשתלשל ונתהווה המאכל גשמי: שמבחינת
27 "פני שור" (יחזקאל א, י) שבמרכבה, שהם מלאכים
28 שמבחינת גבורה, נמשך למטה נפש בהממות. ומבחינת
29 "פני נשר" (שם) נמשכו העופות כו'. וכשמתגלה למעלה
30 מזון רוחני והשפעה למלאכים, אזי בהשתלשלות
31 וירידות המדרגות מתגלה למטה גם כן ברפת השנה
32 "יכל מיני תבואתה"³.
33 והמכון בירידה זו הוא, כשיאכל האדם ששרשו גם
34 כן משם, שיש נשמות דבריאָה והם בבחינת פנימיות
35 יותר מן המלאכים, וכשיאכל אותם, הן מוסיפים בו כח
36 ושכל, להיותם מבחינת "אלה המלכים [.] לפני מלך
37 מלך כו'" (בראשית לו, לא), אלא שירדו, ועל ידי שיאכל
38 אותם הוא מעלה אותם לשרשם בבחינה הפנימית,
39 שהוא בחינת "פני אדם [.] לארבעתן" (יחזקאל שם),
40 שלכך האדם דייקא יוכל להעלותן, להיותו מבחינת קו
41 האמצעי ש"מבריח מן הקצה כו"⁵ (שמות כו, כח).
42 והנה כמו שהמלאכים דעתה נחשבים לבחינת
43 בהמות לגבי הנשמות, כי בשרש שרשן הן מבחינת
44 בהמות וחיות שבמרכבה, שהם בחינת מקבלים מן
45 האדם העליון, כך אפילו הנשמות דעתה לגבי הנשמות
46 שיתגלו לעתיד נקראים גם כן בהמות. כדאייתא ברע"א
47 מהימנא, שיש נשמות בחינת בהמות כו'. עין שם⁶.
48 ולפיכך יצטרכו גם המה להתעלות באותן הנשמות.
49 והיינו על ידי שיתגשמו וירדו בבחינת מאכלים הגשמיים
50 לזיתן ושור הבר, והצדיקים יאכלו אותם, ויעלו
51 לשרשם את המאכלים, כדוגמת שהנשמות דעתה
52 מעלים המאכלים הגשמיים ששרשם מהמלאכים.

1 "וְאֶכְלֶתֶם אֶכּוּל וְשָׂבוּעַ, וְהִלַּלְתֶּם אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֵיכֶם
2 אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא, וְלֹא יִבוֹשׁוּ עַמֵּי לְעוֹלָם"
3 (בְּיוֹאֵל סִימֵן ב', כו:)
4 וּבְ"יִלְקוּט" שֵׁם: "וּכְשֶׁהוּא מְבַרֵךְ אֶת הַצְּדִיקִים כּוֹפֵל
5 אֶת בְּרַבְתָּם: "וְאֶכְלֶתֶם כו', וְלֹא יִבוֹשׁוּ כו'".
6 הֵנָּה עֵנָן פּוֹנֵת הָאֲכִילָה הוּא, כִּי יֵשׁ נְשָׁמוֹת וּמְלָאכִים
7 בְּבַחֲנֵת הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת בִּי"ע – "וְלִכְבוֹדִי
8 בְּרֵאתִיו, יִצְרַתִּיו כו'¹ (שַׁעֲרֵהוּ מַג, ז). וְיֵשׁ מְלָאכִים דְּבְרִיאָה,
9 וְיֵשׁ מְלָאכִים דִּיצִירָה, וְיֵשׁ מְלָאכִים דְּעִשִׂיהּ.
10 וְהֵנָּה לְמַעַלָּה, הַמְזוּזָן שֶׁל הַמְלָאכִים הוּא, מֵהַ שְׁנַמְשָׁךְ
11 לְהֵן כַּח עֵזוֹ רוּחָנִי לְהִיט מְשִׁיגִים אֶלְהוּתוֹ יְתַבְרָךְ,
12 לְהִיט עוֹבְדִים אוֹתוֹ בְּכָל לֵבָם. וְכִמוֹ שְׁתּוֹב בְּרַבּוֹת סוּף
13 פְּרָשָׁה מְשַׁפְּטִים (לב, ד), עַל פְּטוֹק (שְׁמוֹת כג, כא) "כִּי שָׁמִי
14 בְּקִרְבוֹ": "לִפִּי שְׁאִין מְלָאכִי הִשְׁרַת נִיזוּנִין אֶלָּא מְזוּי
15 שְׁכִינָה, שְׁנֶאֱמַר (מְחִימָה ט, ו): "וְאֵתָהּ מְחִיָּה אֶת כּוֹלָם"².
16 וּבַהֲשַׁתְּלִשְׁלוֹת הַמְּדֻרְגוֹת עַל יְדֵי רִיבּוּי רַבּוֹת
17 מְמוּצָעִים, שֶׁהֵם הַמְּלָאכִים שְׁבָכַל הָעוֹלָמוֹת שְׁעוֹבֵר
18 הַשְּׁפַע דְּרָךְ שֵׁם וּבִינֵיהֶם – וְנִקְרָאוּ "וְכָל קְרִבִי" (תְּהִלִּים קג,
19 א) – שֶׁהֵם בְּחִינַת קְרִבִּים, שְׁדָרְךָ בָּם עוֹבֵר הַשְּׁפַע
20 וְהַמְאָכַל – וְעַל יְדֵי זֶה נִתְהַוָּה מִזָּה מְאָכַל גְּשָׁמִי. וְכִמְאֹמֵר
21 רז"ל: "אִין לָךְ עֵשֶׂב מִלְּמַטָּה שְׁאִין לוֹ מִזֶּל מִלְּמַעַלָּה
22 שְׁמַכָּה בּוֹ" – שֶׁהַמְזוּל הוּא כַּח רוּחָנִי, וְגִבּוּהַ מַעַל גְּבוּהַ
23 שׁוֹמֵר וְגִבּוּדִים עֲלֵיהֶם" (קִהְלַת ה, ז), עַד שְׁמַגִּיעַ בְּשֵׁרֶשׁ כָּל
24 הַשְּׁרָשִׁים – בְּמְלָאכִים הָעֲלִיּוֹנִים דְּבְרִיאָה, שְׁמַקְבְּלִים כַּח
25 עֵזוֹ מְדַבֵּר ה' יְתַבְרָךְ לְהִיט מְשִׁיגִים בְּאֶלְהוּת.

5. ועין מה שנתבאר מזה בדבורי המתחיל "כה תברכו את בני ישראל".
6. (ועיין מענין הנשמות החקישות שיתגלו לעתיד: ב"ספר הגלגולים"
פרק ז'. וקרוב לסופו בדבורי המתחיל "ענין נשמות חקישות". וב"משנת
חסידים" מסכת השגת הנשמות. ובהרמ"ז ריש פרשת* תולדות, גבי
"ועטרותיהם בראשיהם").
7. (ועיין מה שנתבאר מענין לזיתן ושור הבר, בדבורי המתחיל "לזיתן
זה יצרת לשחק בו", בפרשת שמיני).

1. [אף עשיתיו].
2. ועיין פירוש "ואתה מחיה" בזהר חלק ב', ריש פרשת "ואתה תצוה",
דף קע"ט, עמוד ב'.
3. (ועיין בזהר סוף פרשת מקץ דף ר"ד, עמוד א', ועמוד ב'. ודף קצ"ד,
עמוד א', בענין "שני השבע" (בראשית מא, לד) או ההפך חס ושלום.
ובזהר פרשת אחרי, דף ט עמוד ב', בענין המטר).
4. וכמו שנתבאר במקום אחר, בדבורי המתחיל "אני ישנה ולבי ער".
ובדבורי המתחיל "מזמור שיר חנוכה בבית".

33 הוא המשכה והשפעה. והנה עתה כתיב (בראשית כו, כב):
 34 "הקל קול יעקב", מבחינת דכר נמשך ההשפעה בנוקבא.
 35 אבל הכלה אין לה בחינת קול, כי המלכות הוא רק
 36 בחינת מקבל. ולכך הוזכר אומר "הרי את מקודשת"
 37 והכלה שותקת, כי אין לה קול כ"ל¹¹. אבל לעתיד,
 38 שתתעלה המלכות אחר כל הביירוים להיות "אשת חיל
 39 עטרת בעלה", ולהיות בבחינת אור-חוזר, כתר מלכות,
 40 ותהיה היא המשפיע, אז נאמר "קול בלה",

41 ולזאת "ולא יבושו עמי": כי עכשיו הוא כמו שכתוב
 42 במשנה סוף פרק ז' דפסחים: "והכלה הופכת פניה ואוכלת",
 43 על דרך מה דאיתא בירושלמי פרק קמא דערלה: "סימנא
 44 דאכיל מן חבריה - בהית (פירוש: מתבייש) מסתכלא
 45 ביה"¹². וכיון שעכשיו הכלה שהיא המלכות היא רק
 46 בחינת מקבל, לכן "הופכת פניה ואוכלת", וזהו ענין
 47 הנושה "בהית מסתכלא ביה". אבל לעתיד - "ולא
 48 יבושו עמי", כי אחר הביור והעלייה תהיה היא "עטרת
 49 בעלה", ואז תהיה היא בבחינת משפיע, ואם כן ממילא
 50 "ולא יבושו כ"ל". וזהו ענין כפל הברכה, שמלבד שיתעלו
 51 כל כף להיות "ואכלתם אכול" כנ"ל, עוד זאת גם כי
 52 "ולא יבושו", לפי שתהיה "אשת חיל עטרת בעלה"
 53 ובחינת משפיע.

54 ועיין בגמרא, פרק קמא דמועד קטן דף ט', עמוד ב'¹³, ברכך
 55 ברכתא כו'¹⁴. ובמדרש רבה פרשת דברים דף רפ"א א': אבל
 56 הנוכבים כו'¹⁵. וזהו שאמרו רז"ל (בבא בתרא עה, ב): "עתידים
 57 צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש".

58 (16) והנה, ב"תנא דבי אליהו" שם איתא בענין "אשר עשה
 59 עמכם להפליא". מאי להפליא? בין מעשיהם של צדיקים
 60 למעשיהם של רשעים בגיהנם. נראה דפירוש "להפליא" - גם
 61 כן מלשון "לפלא נדר" בפרשת אמור כ"ב, כ"א - דפירוש רש"י:
 62 "להפריש". וכן "כי יפליא לנדור נדר נזיר" (במדבר ו, ב).

63 ובגמרא סוף פרק ז' דעירובין דף פ"ב, עמוד א', בענין "לא
 64 ניתנה נזירות אלא להפלאה - שיהא נדרו מפורש כו". ועם

1 (וקרוב הדבר בודאי לומר, שרק ניצוץ והארה מהנשמות
 2 ירד ונתלבש בלוינתן ושור הבר הגשמיים, ועל ידי אכילת
 3 הניצוץ וההארה יתעלה גם כן השרש. דכהאי גוונא הוא
 4 בקרבנות, כמו שנתבאר במקום אחר - בדבור המתחיל "לבבתני",
 5 שכל המלאכים והיות הקדש מתנשאים ומתעלים ומתורוממים
 6 על ידי הקרבן, עליות נפש בהמה ששרשה לוקח מהם כו'. עין
 7 שם).

8 והטעם הוא: כי עתה אין האור מתגלה, רק בבחינת
 9 'ממלא כל עלמין', ששרשו מקו וחוט שהוא אחרי
 10 צמצום אור האין-סוף, ומבחינה זו הם כל הנשמות
 11 דעתה, אבל לעתיד יהיה בחינת התגלות ה'סובב כל
 12 עלמין', שהוא בחינת העיגול שלפני הקו, ומבחינה זו
 13 הוא ענין הנשמות שיתגלו לעתיד, ואותן הנשמות הן
 14 גבוהות בערך הרבה כו'.

15 וזהו "ואכלתם אכול" - פירוש: דבר שכבר נאכל
 16 תחורו ותאכלו אותו. דהיינו, הנשמות דעתה שכבר היו
 17 בבחינת אדם, יחורו ויאכלו אותו, להעלותו למעלה יותר.
 18 וזהו "והללתם" כו' אשר עשה עמכם להפליא" (יואל
 19 שם): כי לעתיד, אחר כל הביירוים והעליות - שיתעלו
 20 כל הדברים התחתונים על ידי הנשמות דעתה,
 21 והנשמות דעתה על ידי הנשמות שיתגלו לעתיד, אז
 22 יהיה "אשת חיל עטרת בעלה" (משלי יב, ד), בבחינת
 23 אור-חוזר ממטה למעלה - כתר-מלכות - שיהיה
 24 מלכות בבחינת כתר, "נעוץ סופן כו"⁸, ויהיו כל
 25 ההשפעות על ידי בחינת מלכות. וכמו שכתוב (זכריה יד,
 26 ח): "והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים", חצים
 27 אל הים הקדמוני כו"¹⁰.

28 ויהיה אז בבחינת פלא. וזהו "אשר עשה עמכם
 29 להפליא" היינו שסוף מעשה יהיה תחלה, בבחינת פלא,
 30 כתר-מלכות.

31 ובזה יובן מה שכתוב אחר כך (שם): "ולא יבושו עמי":
 32 כי הנה אנו אומרים "מהרה ישמע כו' קול בלה": 'קול'

8. ובתחילתו
 9. ונראה בחינת מלכות (להלן פרשת שמני דף יט, ב. ובכמה מקומות, על
 פי הזהר שלה, דף קע"א)
 10. וענין מה שנתבאר סוף דבור-המתחיל "קול דודי כו", בענין האבות
 והאמהות.
 11. וכמו שנתבאר* מזה סוף דבור-המתחיל "ונגש אליו יהודה", גבי
 "מהרה ישמע כו" עין שם.
 12. וסיון שאובל משל חבור - מתבייש להסתכל בו
 13. ורבי שמעון בן יוחנן אפטר מניה דרב. אמר ליה (אבוה): זיל
 לגביה דליברך. אמר ליה: יהא רעוא דלא תבייש וקא תתבייש לא
 תיבוש אחריני כד' שלא תתבייש, שלא תבא לידי כך פן תתבייש. אָתָא גַבִי
 (בראשית ב, כח) "ולא יתבושיו".

14. וכן הוא במדרש תנחומא סוף פרשת בראשית. ועיין בתנא דבי
 אליהו חלק א' פרק כ'.
 15. ואין להם בושה לעולם. מנין. לכן כתיב (יואל ב, כו): "וידעתם כי
 בקרב ישאל אנו ואני ה' אלהיכם ואין עוד ולא יבושו עמי לעולם"
 16. וענין מה שנתבאר עוד בדבור-המתחיל "ואשה כי תדור", בפירוש
 (בראשית ב, כח) "ולא יתבושיו".

32 שהוא אכילת כהנים – שכהנים אוכלים ובעלים
 33 מתכפרים; ואחת אכילת מזבח.¹⁷
 34 והנה, אכילה זו הוא ענין בירור דשם מ"ה המבקר
 35 ב"ן.
 36 והנה אכילת* מזבח זהו ענין "ארי אוכל", "פני אריה
 37 – דאכיל קרבניו"¹⁸. אף הוא בחינות העולמות, "אשה
 38 ריח ניחוח" (ויקרא א, ט) כבי"ע. אבל בחינת אדם דכליל
 39 כולא, אינו אוכל אלא באכילת אדם התחתון – "אתם
 40 קרניים אדם", "נעשה אדם בצלמנו כו" (בראשית א, כו).
 41 וזהו ענין שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים.
 42 נמצא, אהרן הוא המבקר והמעלה הניצוצים דשם
 43 ב"ן. וכן בחינת "אריה דאכיל קרבניו", הוא המבקר כו,
 44 כי נפש הבהמה נלקחה משמרי האופנים שלא הובררו*
 45 ולכן בירור שלה הוא על ידי 'פני אריה' שבמרכבה,
 46 שהיא למעלה אפילו מבחינת האופנים עצמן כו²⁰.
 47 והנה מבואר במקום אחר, ש'מה' שהוא בחינת מבקר,
 48 בודאי שהוא עצמו כבר נתברר בתכלית. דהרי לא יכול
 49 לברר ולהעלות וזלתי אס הוא עצמו עדיין לא נתברר²¹.
 50 ובענין מה שכתוב בספרי סוף פרשה עקב: "סמוך לפלטין
 51 שלך לא כבשת, ואתה הולך ומכבש חוץ לארץ?"
 52 וכמו שנתבאר במקום אחר, דלכך אסור לאכול קודם
 53 התפלה, לפי שהאכילה הוא ענין בירור הניצוצים
 54 שבמאכל, ולהעלות המאכל, ולכן "פתח במזבח וסיים
 55 בשולחן כו"²², כמו שנתבאר במקום אחר, ואיך יעלה המאכל
 56 והוא עצמו עדיין מקושר למטה?
 57 כי אם על ידי התפלה – "שעת צלותא שעת קרבא",
 58 והוא המשכת אלקות בנפש על ידי ח"י ברבאן – "ברוך
 59 אתה ה' כו", אז אחר כך דוקא יוכל לאכול ולהעלות
 60 המאכל גם כן²³.
 61 ואם כן, כיון דבחינת "פני אריה" – "אכיל קרבניו", על
 62 כרחק צריך לומר שהוא עצמו כבר נתברר, ועל דרך זה
 63 אהרן אוכל כל הקרבנות – שאכילתו גורם וממשיך
 64 אכילת אדם העליון שעל הפסא, שלמעלה גם מבחינת
 65 'פני אריה' שבמרכבה כו²⁴.

1 היות כי ענין 'מפורש' הוא לשון 'ביאור', אף הוא גם כן לשון
 2 'פירוד והבדל', כמו "בתוך צאנו נפרשות" (ביחזקאל ל"ד, י"ב).
 3 וכונת ה'תנא דבי אליהו', היינו שעם היות שיהיה הגילוי
 4 מבחינת פלא עליון דקמיה "בחשכה כאורה" (תהלים קלט, יב)
 5 ו"אם צדקת מה תתן לו" (איוב לה, ז). "ורבו פשעיך כו" (איוב
 6 לה, ו). עם זה לא יומשך משם גם כן להפריש בין מעשיהם של
 7 צדיקים כו.
 8 והוא על דרך מה שכתוב ברבות בראשית סוף פרשה ב':
 9 "ויאמר אלקים יהי אור" (בראשית א, א) – אלו מעשיהן של
 10 צדיקים אבל איני יודע באיזה מהן חפץ כו? כיון דכתיב
 11 (בראשית א, ד): "וירא אלקים את האור כי טוב", הוי במעשיהן
 12 של צדיקים הוא חפץ.
 13 דלכאורה אין לזה פירוש – איך שייך לומר "אבל איני
 14 יודע באיזה מהן חפץ" – מהו הספק? אלא הענין על דרך הנ"ל,
 15 משום ד"קמיה כולא כלא חשיבי", ו"בחשכה כאורה"¹⁷.
 16 אלא שאף על פי כן עצמם את עצמו כביכול להיות חפץ
 17 במעשיהן של צדיקים דוקא. וזהו "אשר עשה עמכם להפליא".
 18 והוא הפלא ופלא – להיות מפליא ומפריש כו¹⁸.
 19 וגם פירש ב"תנא דבי אליהו" שם: "ולא יבאשו כו" – כ"די
 20 שיהא לכם שבר משלכם כו", דהיינו שלא יאכלו נהמא
 21 דכסופא:
 22 **ב ומפל זה יובן גם כן המדרש רבה פרשת צו, פרשה ח',**
 23 **על פסוק (ויקרא ו, א) "זה קרבן אהרן כו ביום המשח אתו":**
 24 **– זה שאמר הכתוב (שופטים סימן י"ד, יד): "ויאמר**
 25 **להם, מהאוכל יצא מאכל כו" והיה שמשון תמיה בלבו:**
 26 **ארי אוכל כל החיות – ועכשיו יצא ממנו מאכל?**
 27 **כך אהרן אוכל כל הקרבנות – ועכשיו יצא ממנו**
 28 **קרבן, ואיזהו – "זה קרבן אהרן כו"?**
 29 **ולפי פשוטו אינו מובן כלל – מהו ענין התמיה?**
 30 **אך הענין, כידוע מענין "ואם האכל יאכל" (ויקרא ז,**
 31 **ח): "בשתי אכילות הכתוב מדבר – אחת אכילת אדם,**

17. וענין מה שנתבאר מזה בדבורי המתחיל "ויאבק איש" ובדבור
 המתחיל "בשלה פרעה".
 18. וענין מה שנתבאר מזה בדבורי המתחיל "כי עמך מקור חיים". ולקמן
 סוף דבורי המתחיל "מצה זו כו".
 19. וענין בזה בראשית, דף ר', עמוד ב' מענין זה.
 20. וענין מה שנתבאר בדבורי המתחיל "זאת הנופת המזבח". וסוף
 דבורי המתחיל "ואהיה אצלו אמון", גבי "תבל ארצו". ובדבורי המתחיל
 "ואריה כקבר יאכל תבן". וענין בזה בפרשת צו, דף ל"ב, עמוד ב'. ודף
 ל"ג, עמוד א'.
 21. וענין מה שנתבאר מזה בדבורי המתחיל "כה תברכו את בני ישראל". ובדבור
 המתחיל "קדוש ישראל".
 22. וקתיב (יחזקאל מא-כב): "המזבח עץ שלוש אמות גבה". וקתיב (שם):
 "ויברר אצלו זה השלחן אשר לפני ה'" – פתח במזבח וסיים בשלחן?
 כל זמן שביית המקדש קיים מזבח מכפר על ישראלי ועכשיו שלחן
 של אדם מכפר עליו (ברכות נה, א).
 23. ענין מענין זה בדבורי המתחיל "כה תברכו את בני ישראל". ובדבור
 המתחיל "קדוש ישראל".
 24. וענין מה שנתבאר על פסוק "בהעלותך את הנרות" בענין
 אהרן אותיות נראה. וזהו כענין אריה אותיות ראיה, אלא

17. וענין מה שנתבאר מזה בדבורי המתחיל "ויאבק איש" ובדבור
 המתחיל "בשלה פרעה".
 18. וענין מה שנתבאר מזה בדבורי המתחיל "כי עמך מקור חיים". ולקמן
 סוף דבורי המתחיל "מצה זו כו".
 19. וענין בזה בראשית, דף ר', עמוד ב' מענין זה.
 20. וענין מה שנתבאר בדבורי המתחיל "זאת הנופת המזבח". וסוף
 דבורי המתחיל "ואהיה אצלו אמון", גבי "תבל ארצו". ובדבורי המתחיל
 "ואריה כקבר יאכל תבן". וענין בזה בפרשת צו, דף ל"ב, עמוד ב'. ודף
 ל"ג, עמוד א'.
 21. וענין מה שנתבאר מזה בדבורי המתחיל "כה תברכו את בני ישראל". ובדבור
 המתחיל "קדוש ישראל".
 22. וקתיב (יחזקאל מא-כב): "המזבח עץ שלוש אמות גבה". וקתיב (שם):
 "ויברר אצלו זה השלחן אשר לפני ה'" – פתח במזבח וסיים בשלחן?
 כל זמן שביית המקדש קיים מזבח מכפר על ישראלי ועכשיו שלחן
 של אדם מכפר עליו (ברכות נה, א).
 23. ענין מענין זה בדבורי המתחיל "כה תברכו את בני ישראל". ובדבור
 המתחיל "קדוש ישראל".
 24. וענין מה שנתבאר על פסוק "בהעלותך את הנרות" בענין
 אהרן אותיות נראה. וזהו כענין אריה אותיות ראיה, אלא

39 כי עם היותו בחינת אהרן, שהוא בחינת מ"ה, דהיינו
 40 שכבר הוא מבורר בתכלית עד שראוי לברר ולהעלות
 41 כל הקרבנות, עם כל זה יצא ממנו קרבן - שנעשה
 42 בחינת מתברר.
 43 והיינו "ביום המשח אותו", והיינו לפי שהמשכת
 44 "שמן משחת קדש" (שמות ל, כח) הוא ממקום גבוה מאד,
 45 דהיינו שהוא מושח את ה'קדש', אשר 'קדש' הוא
 46 חכמה דאצילות, ואם בן השמן הוא למעלה מהחכמה
 47 דאצילות כו'.²⁶
 48 ולכן כדי להיות נמשך גילוי זה מבחינה* ד"שמן
 49 משחת קדש" בבחינת אהרן, הוצרך להביא קרבן -
 50 שנעשה בבחינת מתברר, כי יש כמה מדרגות בבחינת
 51 הביטול: כי הביטול הוא מבחינת חכמה - כ"ח"מ"ה, ויש
 52 חכמה תתאה וחכמה עלאה כו', ועוד מדרגות אין קץ,
 53 ואהרן* - א"ה"ר כו', ולגבי "שמן משחת קדש" שהוא
 54 חכמה עלאה, ולמעלה מהחכמה נעשה בחינת מתברר,
 55 עד שעל ידי זה* נמשך בו מבחינת "שמן משחת קדש".
 56 וזהו שכתוב "ביום המשח אותו": דלכאורה הוה ליה
 57 למימר "מיום המשח אותו", מאחר שנאמר אחר כך
 58 "מנחה תמיד" (ויקרא ו, יג) שמיום שנמשח מביא קרבן זה
 59 בכל יום עד עולם - ואם בן מהו "ביום המשח"?
 60 אלא דרוצה לומר, כדי שעל ידי זה יהיה גם בכל יום
 61 ויום עד עולם גילוי בחינת ומדרגת "יום המשח אותו".
 62 כי 'יום' הוא לשון הארה וגילוי, כמו שכתוב (בראשית א,
 63 ה): "ויקרא אלקים לאור יום". וכנודע מענין "היום יום
 64 אחד לעומר", "היום שני ימים כו'", כמו שנתבאר במקום אחר.
 65 וזהו גם בן "חדש ימינו"²⁷ (איכה ה, כא) ועל דרך זה מבוואר
 66 בזוהר באדרא, ק"ד ב' שיש "ימי עולם" (ישעיהו סג, ט) וימי
 67 קדם.²⁸ וזהו ענין "ביום המשח אותו".
 68 ועל דרך זה נאמר גם בן בקרבנות הנשיאים בחנוכת
 69 המזבח: "זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו", והלא
 70 לא היה "ביום המשח אותו" רק קרבן נחשון, ואיך נאמר
 71 על קרבנות של כל הנשיאים "ביום המשח"?
 72 אלא לפי שבחינת ומדרגת הקרבן שהביאו בכבוד
 73 קערות ומזרקי כסף כו', וקטרת כו', הוה ממשיך גם בכל יום
 74 שאחר כך מבחינת "ביום המשח אותו", כמו בקרבן נחשון
 75 שהיה בפועל ממש "ביום המשח אותו", כך המשיכו גם כל
 76 הנשיאים כל אחד ואחד ביומו מבחינת "יום המשח אותו".

1 ומכל זה מובן, איך בחינת אהרן הוא מרכבה
 2 לבחינת עליונות מאד שכבר נתבררו בתכלית הבריור,
 3 ולכן נאמר עליו (שמות טו, ז): "ונחנו מ"ה", שהוא גם בן
 4 מבחינת מ"ה כמו משה, וכתוב (במדבר טו, יא): "ואהרן -
 5 מה הוא", ואם בן, גדלה התמיהה איך עכשיו יצא ממנו
 6 קרבן - דהיינו, שנעשה בחינת מתברר?
 7 כי ענין הבאת הקרבן הוא הוראה שהמביא הקרבן
 8 הוא צריך בירור והעלאה, ועל ידי הקרבן הוא מתברר
 9 ומתעלה כו', ואם בן אהרן שהוא אוכל כל הקרבנות,
 10 והוא המעלה את בולם, איך יתכן שיהיה הוא עצמו
 11 עדיין צריך בירור והעלאה? וזהו פונת המדרש
 12 דלכאורה הוא תמיה גדולה.
 13 אלא שהענין הוא על דרך הנ"ל ד"ואכלתם אכול":
 14 כי מה שעתה הוא בחינת נשמות גבוהות מאד, וכבר
 15 נתקנו ונתבררו בתכלית עד שהם בחינת מקברים
 16 ומעלים הניצוצות כו', עם כל זה לגבי הנשמות שיתגלו
 17 לעתיד מבחינת טובה כל עלמין נקרא בשם בהמות עד
 18 שצריכין העלאה.
 19 וזהו ממש ענין "מהאוכל יצא מאכל", שמה שהיה
 20 בחינת אוכל ומברר ומתקן זולתו, עכשיו "יצא ממנו
 21 מאכל" שירדו בבחינת מאכלים הגשמיים דלוייתן ושור
 22 הבר, והיינו שעל ידי זה יתעלו יותר כו'.
 23 ועל דרך זה הוא ענין החידה דשמשון: כי הנה אמרו
 24 רז"ל פרק קמא דסוטה דף י': "אמר רבי יוחנן, שמשון -
 25 על שמו של הקדוש ברוך הוא נקרא, שנאמר (תהלים פד,
 26 יב): "כי שמש וגמן הויה אלקים". אשר שם הויה הוא
 27 בחינת שמש, שלמעלה מבחינת שם אלקים שהוא
 28 בחינת מגן ונרתק להסתיר גילוי שם הויה, והמלאכים
 29 דבי"ע מקבלים על ידי המגן והנרתק כו'.
 30 ולכן הנה גם בחינת אריה דאכיל קרבנין, שהוא
 31 בחינת אוכל ומעלה כו', "יצא ממנו מאכל" לגבי שם
 32 הויה שהוא בחינת שמש, כי תכלית השוקת המלאכים
 33 הוא "לאשתאבא בגופא דמלכא". וכמו שנתבאר במקום
 34 אחר על פסוק (שיר השירים ה, ב) "אני ישנה ולבי ער", שעל
 35 זה נאמר (שיר השירים ה, א) "אבלתי יערי עם דבשי". וזהו
 36 ענין "כי מגוית האריה רדה הדבש"²⁵ (שופטים יד, ט).
 37 והנה, על דרך זה הוא ענין "זה קרבן אהרן כו' ביום
 38 המשח אותו כו'":

שאהרן הוא בבחינה גבוה יותר כנ"ל.

ועוד נתבאר ענין אהרן שהוא בחינת א' ה"ר ד' - עיין מזה על פסוק "נשא את ראש בני גרשון".

25. ועין מה שנתבאר* בדבורי המתחיל "והנה אנהנו מאלמים אלומים כו'".

26. ועין בזוהר חלק ג', פרשת אמור, דף פ"ח, סוף עמוד ב'. וכמו שנתבאר במקום אחר על פסוק "בהעלותך את הנרות". ועל פסוק "זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו כו'". עין שם.

27. כמו שנתבאר סוף דבורי המתחיל "כי ביום הזה יכפר" עין שם.

28. ואשר נשבעת לאבותינו מימי קדם (מיכה ה, ט).

10 "וְזֹאת תּוֹרַת הָאִשָּׁם כִּי" (ויקרא ו, א). רק בקרבן אהרן פתיב
 11 "זֶה". וְהֵינּוּ, כִּי 'זאת' היא בחינת נוקבא, שם ב"ן
 12 המתברר. אָבֵל 'זה' הוא בחינת דכר, והוא בחינת אהרן
 13 שְׁשָׂרְשׁוּ מִשֵּׁם מ'ה בנ"ל.
 14 וְעַם כָּל זֶה, כְּדִי לְהִיּוֹת בְּחִינַת "בְּיָוֵם הַמִּשְׁחָ אֹתוֹ כִּי",
 15 שֶׁהוּא הַמִּשְׁכָּה עֲלִיּוֹנָה מִמְדַּרְגָּה מְאֹד נִעְלָה, וְלָכֵן עִם
 16 הַיּוֹתוֹ בְּחִינַת 'זה' – 'יָצָא מִמֶּנּוּ קֶרֶבֶן כִּי', והוא בחינת
 17 קֶרֶבֶן גְּבוּהַ יוֹתֵר כִּי³⁰:

1 וְעַל דֶּרֶךְ זֶה נֹאמֵר גַּם בֵּן בְּקֶרֶבֶן אֶהְרֹן: "מִנְחָה תָּמִיד",
 2 דְּהֵינּוּ "עַד עוֹלָם". וְאֵף עַל פִּי בֵּן הוּא בְּחִינַת "בְּיָוֵם
 3 הַמִּשְׁחָ אֹתוֹ", שֶׁהוּא הַמִּשְׁכַּת בְּחִינַת "בְּשִׁמְן הַטּוֹב"
 4 הַיּוֹרֵד "עַל הָרֹאשׁ כִּי"²⁹. וְלִהְיוֹת גִּילּוּי וְהַמִּשְׁכָּה זו,
 5 נִעֲשֶׂה* בְּבִחִינַת מִתְבָּרַר לְגַבִּי הַמִּשְׁכַּת הַבֵּיטוּל דְּחֻכְמָה
 6 עֵילָאָה מִמֶּשׁ, שְׁלֹמֶעֱלָה מִבְּחִינַת אֶהְרֹן עֲצָמוֹ.
 7 וְהוּוּ שְׁמִסִּיִּים הַמְדַרְשׁ "וְאִיזֶה? – זֶה קֶרֶבֶן אֶהְרֹן כִּי":
 8 כִּי בְּקֶרֶבֶנוֹת שְׁלֹפְנָיו וְלֹאֲחֵרָיו כְּתִיב (ויקרא ו, ב): "זֹאת
 9 תּוֹרַת הַעֲלָה כִּי", "וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה כִּי" (ויקרא ו, ז):

נתן להוריד את כל הדרושים בתורה אור לפרשת השבוע החסידית
 מנגדלים, מפסקים ועם פתיחת ראשי התיבות בפתובות: docs.com/LikutayTorah

עקב, דף רע"א, סוף עמוד ב', גבי "וקרא זה אל זה ואמר" כו'. ועין מה
 שנתבאר על פסוק "קול דודי הנה זה בא מדלג" כו'.
 וכמו שכתוב (ישעיהו כה, ט): "ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה כו' זה
 הנה כו'". עין מה שכתב על זה הרמ"ז פְּרִשְׁת תּוֹלְדוֹת דָּף קל"ה. וְעֵינִין
 בְּמִנְחָחוֹת דָּף נ"ג: "בא זה כו'".

29. ו'פְּשׁוֹן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ. יָרַד עַל הַקָּוָן. וְזֶה אֶהְרֹן שְׁיָרַד עַל פִּי
 מְדוּרָתוֹ" (תהלים קלג, ב).
 30. (ועֵינִין בְּזֵהר רִישׁ פְּרִשְׁת וְיָצָא, דָּף קמ"ח, ב', עַל פְּסוּק (תהלים קלב,
 ט) "וְחִסְדֵּיךָ יִרְנְנֵנוּ". וּבְפְרִשְׁת צו, דָּף ל"א, א").
 וְעֵינִין מַה שְׁנִתְבָּאָר סוּף דְּבוּר־הַמִּתְחִיל "בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוּל". וּבְדְבוּר
 הַמִּתְחִיל "בְּחֻדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי כִּי בְיָוֵם הַזֶּה בָּאוּ כִי". וְעֵינִין בְּזֵהר חֶלֶק ג',

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

21 בֵּין מַס'נ בַּכַּח לַמַּס'נ בַּפ"מ וְעֵנִין מַס'נ בַּכַּח יֵשׁ בּו
 22 גִּי"כ ב' מדרגות הא' כאשר יתפעל בעומק נקודת הלב
 23 עד שתכלה נפשו ממש כמו כלתה נפשי כו' מעוצם
 24 תגבורת כח התענוג האלקי שבנפש עד כלותה ממש
 25 (כמ"ש בס' אוה"ח בחי' עריבות מתיקו' ידידו' עד כלו'
 26 נפשו וכו') כל זה הוא רק מצד הנפש האלקי שתכלה
 27 למקור חוצבה כהתכללו' הנר בפני האבוקה וכה"ג ואף
 28 ע"פ שבואהבת מדבר במס"נ הטבעי' ג"כ כמ"ש אפי'
 29 נוטל את נפשך היינו רק בכח דהיינו שבשעה זו
 30 שהנשמה האלקי' כלתה בעונג האלקי תתפעל גם
 31 הנה"ט לצאת מנרתק חומר חיי הגוף ולמאוס ממש
 32 בחייו כו' אבל אין זה רק בכח והעלם ולא בבחי'
 33 פנימי' ותוך תוכה ממש שיוכל להיות' שאם היה באותה
 34 רגע ממש תובעים אותה להמיר וכה"ג ואל' חרב
 35 בצוארו מיד אפשר היה מסתפק ומתיישב בדבר כי בא
 36 לידי מעשה הריגה בפ"מ ועדיין לא עשה כ"כ ההכנה
 37 בהתפעלו' הנה"ט להיות מוסר גופו להריגה בפ"מ וזהו
 38 ההפרש בין בכח לבפועל בכלל כידוע. אמנם יוכל
 39 להיות מדרגה ב' במס"נ בכח דהיינו שעשה חוזק
 40 ועומק ההתפעלות דנה"ט לצאת מחומר גופה עד

1 (לו) אַךְ עֵדִיין יֵשׁ לְהַבִּין בְּעֵיקָר יִתְרוֹן מַעֲלַת הַדְּבִיקוֹת
 2 דַּנְפ"א לְמַה גְּבוּהַ יוֹתֵר מִמַּס'נ דַּק"ש דְּבַכֵּל
 3 נִפְשָׁךְ אִפִּי נוֹטֵל אֶת נִפְשָׁךְ מִמֶּשׁ וְכ"ש בְּבַכֵּל מֵאוֹדֵךְ
 4 כו' וּמֵאַחַר שֶׁהוּא מוֹסֵר לְכָל נִפְשׁוֹ מִמֶּשׁ בְּאֶחָד מֵהוּ
 5 הַהִפְרֵשׁ בַּמַּס'נ לְחֶלֶק בַּהּ בִּיתְרוֹן מַעֲלַת הַדְּבִיקוֹת
 6 וְהַהֲתַלְלוֹת כו' וְכֵן בַּש"ע בְּבִיטוּל בַּמְצִיאוֹת אַחַר
 7 שֶׁנִּתְבַּטַּל מִעֲצָמוֹ לְגַמְרֵי ה"ז כַּמַּס'נ בַּפּוֹעֵל שֶׁלֹא יִתְכַן
 8 לְחֶלֶק בּוֹהַ חִלּוּקֵי מִדְּרָגוֹת כו'. אַךְ הֵנָּה הַעֲנִין הוּא
 9 כִּידוּעַ שֵׁישׁ ב' מִיָּנִי מַס'נ הַא' מַס'נ בַּכַּח וְלֹא בַּפּו"מ
 10 וְהַב' מַס'נ בַּפ"מ כִּי הַרוּגֵי מְלוּכָה וְכַה"ג וְלוֹזָה הִיָּה
 11 ר"ע מִצְטַעַר מִתִּי יְבוֹא לְיָדִי וְאִקְיִימֵנוּ. וּבְאוֹר הַדְּבִירִים
 12 הֵנָּה לְכַאוּרָה י"ל מ"ש ר"ע מִתִּי יְבוֹא לְיָדִי כו' וְכִי הִיָּה
 13 מִסּוּפֵךְ בִּנְפִשׁוֹ בְּעֵנִין מַס'נ עַל קִדְה"ש דוֹדָאֵי הִיָּה
 14 בְּהַשְׁגָּתוֹ בְּאֶחָד בְּעוֹמֵק נִפְשׁוֹ וְכֵל לְבַבּוֹ בַּמַּס'נ בְּאַחַדוֹ'
 15 פְּשוּט לְתַכְלִי הָאִמַּת בְּלִי שׁוּם טַעוֹת בְּעֲצָמוֹ וְאִיךְ הִיָּה
 16 מִסּוּפֵךְ בּוֹהַ עַד שֶׁהִיָּה מִצְטַעַר עַל זֶה וּמִצַּפָּה לְבוֹא
 17 לְאִמִּיתִית הַדְּבַר ע"י הַקִּיּוּם בַּפ"מ דּוּקָא וְכֵלָּא קִיּוּם
 18 בַּפ"מ הַגַּם שֶׁהַכִּיָּן כֵּל נִפְשׁוֹ בַּמַּס'נ בְּאַמְרוֹ כֵּלָּל נִפְשָׁךְ
 19 אִפִּי נוֹטֵל אֶת נִפְשָׁךְ לֹא הִיָּה מֵאִמִּין בְּעֲצָמוֹ עֵדִיין
 20 שֶׁהוּא לְתַכְלִי הָאִמַּת כו' אַךְ הַעֲנִין שֵׁישׁ הַפְּרֵשׁ גְּדוּל

33 זהו חסרון העיקר במס"נ שבגוף וכמ"ש בזוהר בעשרה
 34 הרוגי מלוכה דגופהון אתמסר כו' ובוזה דוקא עלו
 35 לתכלית העילוי בנשמותיהם עד שאין כל בריה כו'
 36 וכמ"ש בע"ח דמעלין מ"ן בשביל כנ"י עד משיח לפי
 37 שמסירת הגוף יותר נעלה ממסה"נ ויש הפרש בין בכח
 38 לבפועל בין בנפש בין בגוף כמו מס"נ בכח בק"ש
 39 בבחי' כלתה נפשי כנ"ל ובין בפועל כמיתת נשיקה
 40 דמשה ואהרן שכלתה נפשם בפ"מ בתשוקה נפלאה
 41 באח"פ כו' ויש הפרש בין בכח לבפועל בגוף כנ"ל בב'
 42 מדרגות שבכח שמשער בכח גם על גופו להריגה בפ"מ
 43 עד שמוכן בגופו ממש כשנגמר דינו ויוצא להריגה
 44 ומשליכים אותו ולא נשרף ונהרג כי מבטלין גזירתו
 45 כנ"ל ובפועל כשנשרף ונהרג ממש שזוהו עיקר מסירת
 46 הגוף עם הנפש יחד שאז דוקא נתאמת גם מס"נ שמצד
 47 עצמה גם בפועל ככליון הנשמה מצד התשוקה כו'
 48 וראיה לדבר זה שהרי מעלת מס"נ על קדה"ש בפ"מ
 49 שנק' קדוש הוא למעלה גם מעליות והתכללות דחנוך
 50 ואליהו וכה"ג הגם שהמה גם בגופם עלו למעלה אבל
 51 אין זה כליון הגוף רק הזדככותו בבחי' אין דאצי' אבל
 52 ישנו במציאות כו' ויו"ד הרוגי מלוכה שמסרו גופם כח
 53 המעלה מ"ן עד משיח והסתלקות דחנוך ואליהו הגם
 54 שנעשה גופם כמלאך אלקי אין זה כח המעלה מ"ן כלל
 55 כי מטבע רצונם עלו מצד הזדככות וביטול גופם (כמו
 56 שאמר אליהו חי ה' אשר עמדתי לפניו דאשתהי בבטן
 57 הנוק' יב"ח שנתקשר שם גם גופו באלקות בתכלית
 58 בחי' הביטול כמ"ש במ"א והיפוכו הן הנפלים שלא
 59 נקלטו ברחם הנוק' כו') ולזה היה ר"ע מצטער שימסור
 60 גופו בפ"מ על קדה"ש שלא בהסכם הטבעית דוקא
 61 כמו במסרקות של ברזל שהיה קשה לגופו בודאי
 62 ביותר ועכ"ז היה מאריך באחד וקיבל היסורים באהבה
 63 גדולה עד שיצאה נשמתו באחד עם גופו כא' דוקא
 64 שזהו למעלה הרבה מבחי' מיתת נשיקה דמשה וד"ל:

1 שמוכן בנפשו ממש לבוא לידי הריגה בפ"מ על קידוש
 2 השם כשיתבעוהו באות' רגע מ"מ אין זה רק בכח
 3 עדיין שהרי עדיין אין תובעים אותו להריגה בפ"מ רק
 4 שמשער בנפשו שאם היו תובעים אותו היו מוסר נפשו
 5 וגופו בפ"מ וזהו שאמרו אפי' נוטל את נפשך שזהו
 6 השיעור שמשער בעצמו עדיין בכח מה שיהיה בפועל
 7 כשיטלו נפשו יהיה מוכן לזה וגם בזה עדיין היה ר"ע
 8 מסופק בנפשו שגם שהכנה זו למס"נ בפ"מ אפשר
 9 אמת היא לשעתה אבל בכוא הדבר בפועל גמור דהיינו
 10 כאשר יתבעוהו וידונו למעשה אפשר היה בטל כח
 11 ההכנה הזאת שבנפשו רק עיקר מס"נ שהיא לפועל
 12 ממש אע"פ שאינו נמסר להריגה ולשריפה עדיין הוא
 13 כמו חנניה מישאל ועזריה שאמרו לנבוכדנצר אלהא
 14 יכול לשובנא כו' והן לא ידיע להוי לך מלכא כו' הרי
 15 קבלו עליהם השריפה בפ"מ גם שלא יצילם ה' זהו
 16 ההכנה בנפש שהיא אמיתית למס"נ שבפ"מ וה"ז ממש
 17 כאלו מסרו נפשם בפ"מ באופן שאם היה בטל הגזירה
 18 ולא היו משליכים אותו לכבשן האש קיימו בזאת
 19 ההכנה המוחלטת מצות קידוש השם בפ"מ אחר שלא
 20 היה חסר רק המעשה בפ"מ ומצידם לא היה שום
 21 מניעה וכו' אך באמת גם זה עדיין לא נק' מס"נ בפ"מ
 22 כמו כאשר כבר הוכנו גופם בפ"מ כמו בכפיתת
 23 העבותים בידם ורגלם ונתינה ע"ג עצי המערכה
 24 כעקידת יצחק זהו כמו מס"נ בפ"מ אע"פ שהחזירים
 25 מיד קיימו מצות קידוש השם בהכנה בפ"מ שבגופם
 26 וכעקידת יצחק שלא היה חסר רק המעשה ופרחה
 27 נשמתו מאימת מות בפ"מ כו' אמנם ר"ע שהיה מצטער
 28 ואמר מתי יבוא לידי ואקיימנו רצונו היה לקיום בפ"מ
 29 דוקא שהוא שריפת או הריגת גופו בפ"מ ולא ההכנה
 30 בגופו לבד שזהו פשט אמרו ואקיימנו ובהכנה בלי
 31 הריגה בפ"מ שנשאר חי בגופו הרי לא נמסר גופו על
 32 קה"ש בפ"מ עכ"פ ומה שחסר מעשה ההריגה בפ"מ

שער התפילה. אחרי ה"א תלכו. מג"פ
 קונטרס קטן בענין בחירה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו

6 למעלה מג"ע, כי בג"ע כתי' ונהר יוצא מעדן להשקות
 7 את הגן עדן הוא בחי' חכ' ונהר הוא בחי' בינה שהוא
 8 בחי' גן עדן, וכידוע ביו"ד נברא עוה"ב שהוא ג"ע
 9 שמשגיג' שם השגת אלקו', אבל הנה כתי' ויטע גן
 10 בעדן מקדם שראשיתו ומקורו הוא מקדמונו ש"ע אבל

1 נמצא יש ג' מדרגות, נשמות בגופי' בעוה"ז אינן
 2 משיגיין רק השגת מציאו' ולא מהות הממלא
 3 הגם שזה נק' ג"כ בחי' ראי', וכמו שאו מרום עיניכם
 4 וראו מי ברא אלה שזהו בחי' ראי', אבל אעפ"כ אין
 5 זה רק השגת המציאות ולא מהות, אבל בשרשם הם

9 הארה, ומחמת זה יהי' באפשר להיות הימים והמצות
10 לבושי' לנשמה בג"ע מחמת ששרשם למעלה הימנו
11 אדרבה בג"ע אינן משיגי' מהמשל רק הארה ועיקר
12 הגילוי יהי' לעתיד, וזהו יפה שעה א' בתשובה ומע"ט
13 בעוה"ז מכל חיי עוה"ב כי בשרשם הם למעלה מעוה"ב
14 שהוא ג"ע שהוא רק זיו והארה מבחי' סובב אבל ע"י
15 הלבושי' אפשר להשיג מהות האלקר', רק שבעוה"ז הוא
16 בהעלם בהימים ובתשובה ומע"ט ולע"ל יהי' בגילוי.

ויחי יעקב

1 אין משיגי' זה בג"ע ג"כ שאין משיגי' בג"ע רק מהות
2 הזיו שבבחי' סובב אבל לא בחי' קדמונו ש"ע שהוא
3 גבוה למעלה הימנו אבל התורה נק' משל הקדמוני
4 שהיא משל לקדמונו ש"ע ממש שע"י יהי' משיגי'
5 קדמונו ש"ע ממש, רק זה הגילוי יהי' לע"ל ע"י התו"מ
6 שבעוה"ז יהי' משיגי' לע"ל מהות הסובב בעצמו
7 וכמ"ש ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה כאו"א מראה
8 באצבעו, ודווקא בעוה"ז אבל בג"ע אינן משיגי' רק

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

15 דכאשר אינו מאיר בגילוי המוחין ומדות כ"א דרך
16 מצות אנשים מלומדה כבהמה הרי זה נקרא עיבור
17 שהוא בשר האם.
18 אבל לידה הוא גילוי מוחין ומדות, כמ"ש סוף דבר
19 הכל נשמע את האלקים ירא כו' כי זה כל האדם,
20 דכללות כל האדם הוא שיהי' בבחי' זה שיאיר בו
21 בגילוי. ויובן דבר זה למעלה ג"כ דהנה אמרו אפילו
22 אתה מתמלא עליהם עברה כאשר עוברת יהיו כל
23 צרכיהם לפניך, ואתה הוא שם מ"ה שהוא כללות כל
24 התיקון, וכאשר מתעלם האור דשם מ"ה ואינו מאיר
25 כ"א החיצוניות שהוא נה"י שזהו"ע אתה מתמלא
26 עליהם עברה, אז מקבלים גם אוה"ע שפעם, ואדרבה
27 הם שולטים על נש"י, וע"י שמעוררים מ"ה שבנפש
28 עי"ז מעוררים למעלה ג"כ גילוי שם מ"ה.

ויקרא משה גר' משכו וקחו

בס"ד. ש"ק פ' בא. תרל"ב

1 ולכן אמרו עובר ירך אמו הוא, שבעיבור הוא שאינו
2 מאיר כ"א הנה"י הגם שיש בהעלם גם כח האב
3 שעיקר הולד מתהווה מטיפת הדכר מ"מ בימי עיבור
4 אינו נקרא עדיין ע"ש האב, וזהו ראשו מונח בין ברכיו
5 דהגם שיש לו ראש מוחין ומדות אבל אינו משמש
6 כלום. אך צ"ל הלא מצינו שנקרא ע"ש האב כמ"ש
7 למשפחותיהם לבית אבותם וכמ"ש אברהם הוליד את
8 יצחק. והענין ששניהם אמת כי בעודו במעי אמו הרי
9 הוא רק ירך אמו ואין נקרא ע"ש האב, אבל כשיוצא
10 מהעלם אל הגילוי אז שייך לקרוא ע"ש האב, דהרי
11 גם בתחלה הי' עיקר היצירה מטיפת הדכר אלא לפי
12 שנתעלם בבטן אמו ואינו מאיר הכחות שלו נק' ע"ש
13 האם, אבל אחר הלידה שיצא לאויר העולם הרי יוצא
14 לגילוי כח האב לכן נק' ע"ש האב. וכן הוא ברוחניות

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

6 והנה המדות נמשכים מן השכל אך יש גם כן שרש
7 המדות בלמעלה מהשכל, וזהו בחינת טורי חשובא (הרי
8 החושך) הנוכח בזהר¹⁰⁶ - 'הר' ענינו שורש של מידה,
9 ו'הרי החושך' הם השורש הנעלם של המידות כפי שהם
10 למעלה מהשכל, שעל זה נאמר¹⁰⁷ בעבר הנהר ישבו

1 עד עתה התבאר, כיצד יש שורש לשבטים במידות
2 דאצילות, אך עדיין אינו מובן מה הקשר לענין ה'עדות'
3 שהוא אור-אין-סוף שלמעלה מהאצילות. על זה מבאר
4 בשורות שלפנינו, כי שורש המידות דאצילות הוא
5 בכתר.

106. יהושע כד, ב.

106. ראה זוהר פינחס רמט, ב. לקוטי תורה דרושים לשמיני
עצרת פו, ד. ספר המאמרים תרל"ח ע' קצו. ובהנסמן שם.

1 אבותיכם כו' ענין הנהר הוא ספירת הבינה (כיון שהנהר
2 נמשך בהרחבה כמו הבינה, בשונה ממעיין הנובע טיפין
3 טיפין), ו"אבותיכם" היינו, המידות (אברהם - חסד,
4 יצחק - גבורה ויעקב - תפארת) שורשם "מעבר הנהר",
5 היינו, למעלה מהשכל וכמו שנתבאר במקום אחר.
6 וזהו לשון הפסוק: ששם עלו שבטים שיש שורש
7 לשבטים בבחינת הכתר שהיא "מעבר לנהר", והלשון
8 'עלו' שהוא ענין ישראל עלו במחשבה כו', כפי ששורש
9 כל נשמות ישראל - גם נשמות דבריאה, יצירה ועשיה
10 - הוא ממשבת הכתר דאצילות, כך השבטים שהם

שבת פרשת נצבים

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהרי"צ

ספר המאמרים קונטרסים חלק א

1 כל אחד מישראל, בנקודת פנימיות לבבו, הוא ער, שלם, זך וטהור. והשימוש הוא רק
2 מבחוץ. תפלת דניאל בשם אד' - עולם העשיה, שע"י גילוי פנים העליונים וישועה
3 כללית, יתבטל השימוש הכללי והפרטי

4 וְזֶהוּ בְקִשְׁתְּ דְנִיָּאל "פִּקַּח צִינְיָךְ וַרְאֵה", בְּחִינַת עֵין ה',
5 עֵינָא פְּקִיחָא דְעִתִּיקָא קְדִישָׁא, דְּבִקְשַׁת דְנִיָּאל
6 הִיא תְּפִלַּת הַגְּלוּת, וְהַבְּקָשָׁה דְגְלוּת הִיא "וְהָאֵר פְּנִיךְ
7 עַל מְקַדְשֵׁךְ הַשָּׁמַיִם, לְמַעַן אֲדַנְיָ", דְּהַבְּקָשָׁה הִיא כְּבִ'
8 פְּנִים וְכֹלָא חַדָּשׁ. דְּהִנֵּה כְּתִיב "וְעָשׂוּ לִי מְקַדְשׁ וְשִׁכְנָתִי
9 בְּתוֹכְכֶם", בְּתוֹכוֹ לֹא נֶאֱמַר אֵלָא בְּתוֹכְכֶם, בְּתוֹךְ כָּל אֶחָד
10 וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁבְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הִנֵּה
11 תּוֹכִיּוֹת נִקְדַּת פְּנִימִיּוֹת לְכָבוֹ הוּא מְקַדְשׁ לְשִׁכְתוֹ
12 וְתִבְרָךְ. וְהִנֵּה מְקוֹם הַמְּקַדְשׁ הִנֵּה גַם עֵתָה בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת
13 וְהַשְּׁמוּם הוּא קְדוּשׁ כְּמוֹ שְׁהָיָה בְּעַת שְׁהָיָה בֵּית
14 הַמְּקַדְשׁ קָיָם, וְכִדְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה (שְׁמוֹת פְּרָשָׁה ב,
15 ב) "אָמַר רַבִּי אֶחָא, לְעוֹלָם אֵין הַשְּׁכִינָה זְוָה מִכְתָּל
16 מְעַרְבִי", וְכָל עֵנָן הַשְּׁמוּם הוּא דְּהַבְּנִינִים שְׁעַל גַּבִּי
17 יְסוֹד הַמְּקַדְשׁ דְּכְתָל מְעַרְבִי, אֲבָל מְקוֹם הַר הַבַּיִת וְיְסוֹד
18 כְּתָל הַמְּעַרְבִי בְּקִדְשָׁתָם כְּמֵאָז בְּן עֵתָה, וְכֵשֶׁם שֶׁהוּא
19 בְּמִקְדָּשׁ הַכְּלָלִי בֵּן הוּא גַם בְּמִקְדָּשׁ הַפְּרָטִי שֶׁבְּכָל אֶחָד
20 וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, דְּהַיְסוֹד הוּא שְׁלָם זָךְ וְטָהוֹר, וְכֵמוֹ
21 שֶׁכְּתוּב "אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עֵר", וְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה
22 "אֲמַרְהָ כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא, רְבוּנוּ
23 שֶׁל עוֹלָם אֲנִי יִשְׁנָה מִן הַמְּצוֹת וְלִבִּי עֵר לְגַמְלוֹת
24 חֻסְדִּים, אֲנִי יִשְׁנָה מִן הַצְּדָקוֹת וְלִבִּי עֵר לְעֻשְׁתוֹתֵן",

שבת קודש פרשת משפטים, פרשת שקלים (תרצ"ד

ספר השיחות - ה"ש"ת"ש"א בלה"ק

26 לא מיבעי' דבר שיש עליו חשש, הידור או הידור
27 דהידור - בודאי שלא צריכים לאכול אותו, אלא
28 אפילו מה שמותר לאכול על פי דין, הנה על פי
29 היושר של עבודה לא צריכים לאכול.
30 ישנה אימרה חסידית עתיקה: לא כל מה שמותר
31 - צריכים.
32 ג. הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק שמע ב"יחידות",
33 אלה שאינם עוסקים בעבודה מסודרה אין להם
34 הצלחה בעבודתם.
35 יש לנו בקבלה שתענית - בתנאי שבריאים - היא
36 דבר המועיל בביורר ותיקון המדות ובגילוי המוחין,
37 אבל לא לאכול ולא להתפלל באריכות ההתבוננות
38 ולא לעסוק בלימוד - אין זה נקרא לצום, אלא לרזות.
39 לצום משמעו אכן לא לאכול אבל יחד עם כך ללמוד
40 ולהתפלל.
41 יש תענית לשעות. תענית מלשון עינוי. יש עינוי
42 של אכילה לשעה, יש עינוי של דיבור לשעה, יש
43 עינוי של ראייה לשעה, ובאותה שעה ללמוד, זה ענינה
44 של עבודה חסידית.
45 ביאור האימרה הוא: עבודה היא צבת. בגשמיות
46 ישנם שני סוגי צבתות: צבת למסמר וצבת לזהב
47 ואבנים טובות. כך גם בעבודה רוחנית. עיקר
48 העיקרים הוא שעל האדם לעשות עם עצמו מבלי
49 להטעות את עצמו, וכאשר אדם פועל עם עצמו מתוך
50 אמת, הוא פועל בעצמו פחות או יותר, אבל נפעל בו
51 משהו, צריכים רק לעשות ולפעול.

1 א. (אחד מהתלמידים הקשישים של ישיבת
2 תומכי תמימים היה מיסב ליד השולחן בעת הסעודה
3 ולאיוז סיבה לא אכל. והרגיש זאת כ"ק אדמו"ר
4 ואמר):
5 על פי תורה צריכים לאכול בשבת. בכללות הענין
6 איך על יהודי להתנהג על פי עבודה, ישנן באופן כללי
7 שתי דרכי עבודה.
8 מוסר מלמדת איך לא לאכול, ואילו חסידות
9 מלמדת מה לאכול ואיך לאכול. זו אחת מהמעלות
10 שפעלו דרכי החסידות לגבי מוסר.
11 מוסר שובר את הגוף, לא לאכול, לא לישון, ואילו
12 חסידות מלמדת מה צריכים לאכול ואיך צריכים
13 לאכול, לא לשבור את הגוף אלא לחנכו.
14 אצל חסידים היתה אימרה, שיש לכבד את הגוף
15 העצמי כמו גופו של הזולת¹.
16 ב. להגיע להשגת וידיעת החסידות יכולים רק על
17 ידי דרכי החסידות, וראשית דרכי החסידות היא
18 עבודה בסדר והדרגה. לא יכולים להיות בדרגה
19 עליונה יותר בעבודה לפני הדרגה הראשונה, בתחילה
20 צריכים להגיע למדרגת המוסר, לאחר מכן יכולים
21 להגיע לדרגה עליונה יותר².
22 כפי שזה בכל דבר, כך גם בהנהגה של יראת
23 שמים ותיקון המדות, יש עדין יותר וגם יותר, חכם
24 יותר וטיפש יותר. כך גם בדרכי העבודה לא הכל
25 צריכים לאכול. ישנם דברים שאסור לאכול אותם,

ש"פ בלק, בסעודת היוס

(2) ראה "תורת החסידות" אות יב ואילך.

(1) ראה "היום יום" ע' כג.

אגרות קודש

ב"ה ד' יו"ד שבט תרפ"ב

כבוד ש"יב ידי"ע הרב הנכבד ומרומם
ווי"ח אי"א מוהרש"י ליב שי

1 שלי וברכה.

9 מביאתו צלחה, ואחכה מיום ליום להתבשר מהסתדרות
10 הישיבה 'תורת אמת' ופתיחתה להצלחה.
11 מוורשא שלחו לי מכ"ע שבו הי' נדפס, אשר אנחנו
12 באים לאה"ק, ויראתי שלא יהי' זה לכסות עינים, ולענין
13 להשתמש בו להציונים או לשאר הרוחות רעות ר"ל
14 הרוצים לנשב בא"י, ישמרם השי"י. הודעתי במכתב גלוי -
15 עיי' ידידנו ראד"מ שי הנמצא אתי פה - כי לא נכון הדבר,
16 ולדעתי סיבת הדבר הוא אשר בטח הוא מזה שנשלח
17 הרשיון עבור ידידנו הרז"ה שי ומהו הסתבך מה
18 שהסתבך, ועיי' הודעתי כנ"ל ואשר נסע הרז"ה שי
19 האוולין לנהל את הישיבה 'תורת אמת'. ובעצם ההנהגה,
20 הנני כותב לרז"ה שי אשר בטח יקרא את האמור בו.

2 מכתב כבוי הנשלח דרך ווארשא מכבר הגיעני רק
3 ימים אלו, ובזה הנני מסגיר מכתב תעודה, כתובה
4 וחתומה בדבר הנהגת הנחלאות, והנני מדגיש אשר אינה
5 הקדש, כ"א קנין פרטי לעשות בו ככל אשר יהי' ברצוני,
6 וגם שלחתי בזה תעודה כזו ממש עיי' ידידנו הרש"ז שי
7 האוולין, אשר באם שיודרש שיהי' הוא הבא-כח לא יהי'
8 מניעה בדבר. ובדי"כ הנני מצטער מה שאין לי שום ידיעה

אג"ק מוהר"י"צ נרן יד

תרגום חפשי מאידיש ללא אחריות כלל וכלל

חלק בו

- 1 החסיד בשמעו מהבעל-שם-טוב שיש בו חטא של לימוד פשט לא נכון התעצב מאד, ואומר
- 2 לבעל-שם-טוב שאינו יודע באיזה מקום (= אמר פשט לא נכון בגמרא), והיה מבקש מאד מהרבי
- 3 - הבעל-שם-טוב - שיאמר לו היכן המקום, שהוא טעה בפשט, ושיאמר לו את הפשט הנכון.
- 4 הבעל-שם-טוב אמר לו את הגמרא עם פירוש רש"י והתוספות. כמו כן אמר לו את הקושיא
- 5 שאחיו (= ה"מתנגד") שאל אותו, וכן את המענה שהוא (= האח החסיד) ענה לאחיו, והראה
- 6 לו שהמענה אינו נכון, ואמר לו את המענה הנכון. והיות והסוגיא היתה מאד קשה, אמר לו (=
- 7 עניין זה) הבעל-שם-טוב כמה פעמים כדי שיזכור לימוד זה היטב.
- 8 כאשר נסע הבעל-שם-טוב, הרי הוא - זה ששמע את הסוגיא מהבעל-שם-טוב - למד שוב
- 9 את הסוגיא כמה פעמים ביתר הרחבה, הן את הקושיא שאחיו שאל אותו, הן את התירוץ שהוא
- 10 ענה לאחיו, ורק לאחר מכן חזר היטב את מה שהראה לו הבעל-שם-טוב (= בסוגיא זו).
- 11 לאחר שלמד והתעמק בסוגיא זו היטב, הלך הוא לאחיו, לחסיד ולמתנגד, ואמר להם, שהוא
- 12 עיין מחדש בסוגיא זו שאחיו (= המתנגד) שאל את הקושיא והוא ענה לו על זה תירוץ, ותירוצו
- 13 (= שהוא עצמו ענה אותו) אינו מוצא מאד חן בעיניו, יש לו עליו הרבה קושיות, אבל הוא יודע
- 14 ברוך-השם פשט טוב בסוגיא זו, ואשר אז אין כל קושיות. על כן הוא מציע לאחיו ללמוד שוב
- 15 את הסוגיא ואז הוא יאמר להם את הפשט הידוע לו.
- 16 הצעתו (= של האח החסיד ששמע את הסוגיא מהבעל-שם-טוב) מצאה מאד חן בעיני אחיו,
- 17 ובמשך כמה ימים למדו סוגיא זו ביסודיות. הם שוב למדו ביניהם את הקושיא שאז שאל האח
- 18 - המתנגד -. הם גם ליבנו את התירוץ שענה האח - החסיד -. ושני הדברים - הן הקושיא והן
- 19 התירוץ - מצאו מאד חן בעיניהם.
- 20 כאשר נודע לאח שאחיו סיימו ללמוד את הסוגיא. החל הוא להראות את עומקה של הקושיא
- 21 ששאל האח - המתנגד -, והראה עד כמה התירוץ שהוא ענה אינו נכון, את כל זה הסביר
- 22 בהרחבה, כך ששני האחים נהיו בהתפעלות גדולה.
- 23 הם - האחים - ידעו אמנם שאחיהם הוא למדן די טוב, ויכול לחדש חידושי תורה עמוקים,
- 24 אך כאלו סברות גאוניות עמוקות עם כזו בקיאות, לא שמעו זאת ממנו אף פעם.
- 25 כאשר האח - זה ששמע את הסוגיא מהבעל-שם-טוב - שאל אצל אחיו את הקושיות על
- 26 תירוצו והראה שתירוצו אינו תירוץ, ובמילא נשארה שאלתו הקודמת (= הראשונה) של האח לא
- 27 מתורצת ואפילו קשה יותר ממה שהאח עצמו שאל, והאח - זה ששמע מהבעל-שם-טוב את
- 28 התירוץ - לא הסכים בשום אופן לומר את התירוץ, בטענו שעל לימוד התורה צריכים עמל ויגיעה.
- 29 עברו כמה ימים, והאח המתנגד שהיו לו כמה חברים לומדים גדולים עם ראש של עליו
- 30 דיברו והתפלפלו ביניהם (= בסוגיא זו) אך לענות על קושיא זו לא יכלו, ואילו האח שאומר
- 31 שהוא כן יודע את התירוץ האמיתי על הקושיא אינו מוכן לומר את התירוץ.
- 32 האח - החסיד - שגם הוא לא ידע כל תירוץ על הקושיא, נהיה ברוגז על אחיו השני -
- 33 החסיד, שידע את התירוץ - וייסר אותו על זה שאין הוא אומר את התירוץ, בטענו שהנהגה זו

- 1 נוגדת לדרך ההתנהגות שהרבי - הבעל-שם-טוב - מדריך חסידים, והזכיר לאחיו את התורה
 2 ששמעו מהרבי - הבעל-שם-טוב - על המשנה "אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך".
- 3 האח הזה - ששמע את הסוגיא מהבעל-שם-טוב - סיפר לאח השני (= החסיד) את כל
 4 השתלשלות העניינים, שכאשר הרבי - הבעל-שם-טוב - ביקר אצלם - לפני כמה שבועות - והוא
 5 נכנס לבעל-שם-טוב לבקש דרך בעבודת הבורא, אמר לו הרבי (= הבעל-שם-טוב) שהוא "מגלה
 6 פנים בתורה שלא כהלכה", וסיפר לאחיו בפרוטרוט את כל מה שהרבי אמר, עד לתירוץ, (=)
 7 אך) את התירוץ עצמו לא אמר.
- 8 כאשר שמע האח (= החסיד, שלא יודע את התירוץ) שאת הכל אמר הרבי (= הבעל שם
 9 טוב), כעס מאד על האח (= ששמע את התירוץ מהבעל-שם-טוב), מדוע אין הוא מספר את כל
 10 המעשה כפי שהיה, שכולם ידעו שזוהי תורתו של הרבי - הבעל-שם-טוב - .
- 11 האח (= ששמע את הסוגיא מהבעל-שם-טוב) ענה לאחיו (= החסיד שאינו יודע את התירוץ)
 12 שקודם הוא רוצה שהאח - המתנגד - עם כל חבריו העילויים הידועים יתייגעו היטב, ואחרי שהם
 13 יתייגעו היטב ולא ידעו כל תירוץ (= על השאלות של האח המתנגד), אז הוא יגיד להם את
 14 התירוץ, וכאשר הם יבינו היטב את התירוץ, רק אז הוא יספר להם את כל השתלשלות העניינים,
 15 ואז יבינו האח (= המתנגד) וחבריו מיהו הרבי - הבעל-שם-טוב - ומה הוא יכול לפעול.
- 16 כאשר שמע זאת האח (= החסיד, שאינו יודע את התירוץ) את דברי האח, (החסיד, ששמע
 17 את התירוץ מהבעל-שם-טוב) הרי זה מצא מאד חן בעיניו ואמר לאחיו שהם היו צריכים לגשת
 18 לדודם - אחי אביהם - המתגורר בישוב הנמצא במרחק כמה מייל מעיירתם, גאון גדול אשר לא
 19 פסיק פומי' מגירסא ואשר הוא מתנגד גדול על הבעל-שם-טוב, ולשמוע מה הוא (= הדוד) יענה
 20 על קושיא זו.
- 21 האח השני - שידע את התירוץ - לא רצה לשמוע בהתחלה מכך, כאשר הוא טוען שמאז
 22 שהדוד פגע בכבוד הרבי - הבעל-שם-טוב - לא דרכה כף רגלו אצל הדוד, אך תיכף התיישב
 23 בדעתו שאחיו אכן צודק.
- 24 האח - המתנגד - המשיך כל הזמן להתחנן לאחיו שירחם עליו ויגיד לו את התירוץ האמיתי
 25 שהוא יודע בסוגיא.
- 26 על כך ענה לו האח - היודע את התירוץ - שהם יגשו לדוד המתגורר בישוב, לשאלו אולי
 27 הוא (= הדוד) יודע תירוץ טוב על הקושיא.
- 28 הצעה זו מצאה מאד חן בעיני האח - המתנגד - והוא הודיע (= על כך) לחבריו. ולמחרת,
 29 מוקדם בבוקר לאחר מניין הוותיקין יצאו החבר המתנגד וחבריו הלומדים הגדולים, לדוד
 30 בישובו, ואילו שני האחים החסידים המשיכו עדיין להתפלל, כפי דרכם של תלמידי
 31 הבעל-שם-טוב אשר מאריכים בתפילתם, הם מתפללים במתינות.
- 32 כאשר סיימו האחים (= החסידים) להתפלל, הלכו גם הם לדוד, וכאשר הגיעו האחים לישוב
 33 לדוד היה זה כבר שעה לאחר חצות היום, שם הם פגשו את האח (= המתנגד) וחבריו מתפללים
 34 עם הדוד, הדוד התחיל לענות משהו, כאשר תוך כדי כך הריהו מפליא את הסברות הטובות
 35 שהוא ממציא בלימודו. ואשר התורה שהוא ממציא יש בה את עמקותו של הרמב"ם ואת
 36 חריפותו של המהר"ם שי"ף, אך תיכף התחרט בעצמו מתירוץ זה שהתחיל לאמר, ובראותו את
 37 שני אחייניו החסידים, החל דודם הזקן המתנגד האיום והנורא לקללם כאשר הוא ממשיך לאמר
 38 להם אתם הרי ברוגז על כך שפגעתי בכבוד מורה דרככם (= הבעל-שם-טוב), ומדוע באתם?

- 1 אנחנו - עונים אחייניו החסידים - באנו לשמוע אולי יודע הדוד את הפשט על הקושיא
 2 בסוגיא, וכדי ללמוד תורה אומרת הגמרא שרבי עקיבא ובן עזאי הלכו מי יודע לאן...
 3 ללמוד תורה - אומר להם הדוד - יכולים אתם ללכת למורה דרככם (= הבעל-שם-טוב),
 4 הוא יגיד לכם תירוץ על הקושיא החמורה שהוא - וכאן הוא מראה על האח המתנגד - שואל,
 5 ופרץ בצחוק אדיר.
 6 כאשר נראה שהדוד אינו יודע - אומרים האחיינים החסידים - נעשה אמנם כך...
 7 כאן כבר החלו חבריו של האח (= המתנגד) לזעוק, היכן הוא כבוד התורה, גאון כזה שזה
 8 לו כבר ארבעים שנה שיושב ולומד תורה בפרישות.
 9 יש לכם טעות, אומר הדוד הזקן (= ומתפרץ לתוך דבריהם ומתקנם), זה כבר יותר מארבעים
 10 ושלוש שנים ושבעה חדשים - (= והחברים ממשיכים לומר שהוא - הדוד -) נזהר באכילת ישן
 11 (= ושוב מתקנם הדוד ואומר) ואני נזהר גם מאכילת קטניות, (= וממשיכים החברים לומר) כמו
 12 כן עורך הדוד תיקון חצות וסיגופים (= ושוב מוסיף הדוד על דבריהם ואומר) וגלגול השלג (=)
 13 שאני עושה, ומסכמים החברים את דבריהם ואומרים) וכאן באים אתם (האחים החסידים) "רוקדי
 14 הקדושה" - כך היו מכנים מתנגדי הבעל-שם-טוב הראשונים את תלמידי הבעל-שם-טוב -
 15 ולועגים מגאון הדור (=הדוד הזקן) עבור דבר כזה מגיע "נידוי".
 16 האחים - החסידים - לא ענו מאומה, והאח - זה ששמע את התירוץ מהבעל-שם-טוב -
 17 החל לחזור ולומר את הקושיא כפי שהבעל-שם-טוב אמר לו, שהיתה באופן הרבה יותר עמוק
 18 מאופן השאלה ששאל האח (= המתנגד).
 19 כאשר שמע הדוד הזקן את אופן השאלה כפי שהאחיין - החסיד - אומר, התפעל מאד
 20 מכך והחל לכוון בכתפיו באמרו שזוהי באמת גאונות אדירה.
 21 (= עכשיו) יש לשאלה זו טעם אחר לגמרי - ממשיך הדוד הזקן לומר - אתה - אומר הוא
 22 לאחיין המתנגד - גם שאלת את השאלה בצורה גאונית, אשר אין עליה כל מענה, אבל כפי
 23 שהוא (= אחיך החסיד) מציע את אופן השאלה הרי זו גאונות אדירה.
 24 אומר לכם - ילדים יקרים - (= ממשיך הדוד לומר) דוגמא לדבר, משל למה הדבר דומה,
 25 ואז תבינו את כוונתי באופן יותר יסודי: כאשר לוקחים "קישקע" - והרי כל "קישקע" יש בה
 26 מעט שומן - ומטגנים אותה כמו שהיא, הרי היא מאד טעימה. אבל כאשר לוקחים את אותה
 27 "קישקע" וממלאים אותה בקמח, שומן, בצל ופלפל חריף, הרי אותה "קישקע" מקבלת טעם
 28 אחר לגמרי, ה"קישקע" היא אמנם אותה "קישקע" אך טעמה שונה לגמרי, כך הוא בנמשל,
 29 הקושיא היא אותה קושיא, אך (= אופן השאלה שהציע האח החסיד) יש לה טעם אחר לגמרי,
 30 זוהי שאלה עם מלח ופלפל.

חלק כז

- 31
 32 נו - אומר הדוד הזקן (= לאחינו החסיד) אולי יש לך גם תירוץ על שאלה זו?
 33 כן - עונה האחייך החסיד - יש לי תירוץ על הקושיא.
 34 והיכן - שואל הדוד - נהיית כזה גאון גדול ובעל עמקות כזו? כפי שהנני זוכר אותך מלפני
 35 חצי שנה, הרי גאונתך לא היתה מי יודע מה?

- 1 קודם תשמעו את התירוץ - אומר האחייך (= החסיד) - ולאחרי מכן אומר לכם מאיזה גאון
2 שמעתי זאת, והחל לומר את התירוץ.
- 3 זה כבר כמה שעות שהאח - החסיד - אומר את התירוץ, ועדיין זה רחוק מהמחצית שהוא
4 צריך עוד לומר, עד שאפילו הדוד הזקן בעל הגאונות העמוקה, חייב היה (= לבקש את האחייך
5 שאומר את התירוץ שיפסיק לכמה זמן על מנת) לתת לראשו לנוח, בכדי שיוכל לשמוע הלאה.
- 6 כמה שעות לאחר ההפסקה, כאשר סיים האח לומר את כל התירוץ, זאת אומרת, שהוא למד
7 את כל הסוגיא, היו כולם בהתפעלות כה גדולה, והדוד הזקן אמר שכזו גאונות הוא לא שמע
8 מעודו, ולגאון כזה הרי הוא - כפי שהוא זקן - היה הולך רגלי שלושה מייל.
- 9 זוהי אמירה סתמית - אומר האחייך החסיד (= לדוד) - וכאשר זה יגיע לביצוע מעשי ימצא
10 הדוד סברות למדניות גאוניות אשר יוכיחו שאמירה שנאמרה בזמן שנמצאים בהתפעלות אינה
11 אמירה רצינית (= ואשר אין צריכים לקיימה).
- 12 לא - אומר (= הדוד) הזקן - כאשר תאמר מי הוא אותו גאון, והיכן הוא נמצא, אלך אליו
13 ובודאי, כי הכל כדאי על מנת לשמוע כזו גאונות.
- 14 באופן מיוחד התלהב האח - המתנגד - עם חבריו, הם פשוט התחננו אצל זה שהסביר להם
15 את הסוגיא, כפי שמבקשים אצל אחד דבר הנוגע לחיים ממש, כי הם באמת רצו לדעת מי הוא
16 אותו גאון, כדי שיוכלו ללכת ללמוד אצלו.
- 17 כאשר ראה האח - זה שאמר את הסוגיא, שכולם מתכוונים ברצינות, הם רוצים לדעת באמת
18 מי הוא (= הגאון שהסביר כל-כך טוב את הסוגיא, הרי לאחר המתנה של זמן מועט אמר: הגאון
19 שאמר לי את התירוץ על הקושיא ואיך שצריכים ללמוד את הסוגיא - הוא מורה הדרך שלנו,
20 הרבי הבעל-שם-טוב, והחל לספר איך שהוא נכנס לרבי (= הבעל-שם-טוב) לקבל סדר בעבודת
21 הבורא, והרבי אמר מדוע הנך מגלה פנים בתורה שלא כהלכה, התירוץ שענית לאחיך - אומר
22 לי הבעל-שם-טוב - אינו תירוץ, וכאן החל הבעל-שם-טוב - ממשיך לספר האח - לבאר לי איך
23 צריכים לשאול את השאלה, ואמר לי תירוץ עם אופן לימוד הסוגיא, כפי שאמרתי לכם.
- 24 כאשר שמעו הדוד הזקן, האח המתנגד וחבריו העילויים שאת הגאונות החריפה והאדירה
25 הזו אמר הבעל-שם-טוב, הם נשאר נדהמים ועומדים במקומם ללא לשון מרוב התפעלות
26 הגדולה שאפפה אותם.
- 27 אני - אומר הדוד הזקן - לא אשכב לישון, אמתין ל'תיקון חצות' ולאחר התפילה נוסע הנני
28 אליו (= אל הבעל-שם-טוב) לבקש מחילה כדין, עם קבלת נזיפה ולהיות תלמידו.
- 29 שני האחים החסידים - שמחו מאד, ואילו האח השלישי - המתנגד - הרי כמו מעשה שטן
30 התהפך, והחל לדבר יותר מאשר קודם, נגד הבעל-שם-טוב, עד שהדוד הזקן וחבריו כעסו עליו
31 מאד, אך מאומה לא הועיל.
- 32 ה(=דוד) זקן ציווה שיכינו ארוחה דשנה עבור האורחים ושוב חזרו ודיברו על הסוגיא,
33 והתפללו בה היטב, וכולם היו בשמחה.
- 34 האח - המתנגד - לא יכול היה למצוא לעצמו מקום, מאז שנודע לו שאת תורה זו אמר
35 הבעל-שם-טוב הריהו מדבר כל הזמן סרה נגד הבעל-שם-טוב, וכאשר הוא שמע שהדוד הזקן
36 החליט לנסוע אל הבעל-שם-טוב ולבקשו מחילה בקבלת נזיפה, וחבריו נוסעים גם הם אל
37 הבעל-שם-טוב, לא יכל יותר לשאת זאת ומבלי הבט שהיה זה תחילת הערב, הגם שהיה זה

- 1 בקיץ, אך בכל זאת הישוב (= שבו הוא היה כעת היכן שמתגורר הדוד) נמצא הרחק מהעיר (=
- 2 שבה הוא האח המתנגד מתגורר) והלך לבדו חזרה לעיר.
- 3 הדוד הזקן והעילויים חבריו של האח (= המתנגד) הפכו להיות תלמידיו של הבעל-שם-טוב
- 4 ואילו האח השלישי נשאר מתנגד, לא הועילו כל הדיבורים איתו, כאשר הוא היה שומע שמו
- 5 של הבעל-שם-טוב היה נראה אדם הפוך לגמרי, וכאשר היה הבעל-שם-טוב בא לבקר בעיר היה
- 6 (= האח המתנגד) מדבר כל הזמן כנגדו.
- 7 מאז שהדוד והחברים נהיו תלמידי וחסידיו הבעל-שם-טוב נהיה האח השלישי (= המתנגד)
- 8 ברוגז עם אחיו, עם החברים, והדוד. הוא הלך להתפלל וללמוד בבית מדרש אחר. השנאה לאחיו
- 9 גדלה עד כדי כך, הם - כל שלושת האחים - הרי התגוררו בחצר אחת ובבתים נפרדים - והוא
- 10 (= האח המתנגד) גדר את חלק החצר שסביב ביתו, כדי שאפילו בחצר לא יפגוש את אחיו.
- 11 בימי הסליחות הגיע לפתע הבעל-שם-טוב ובעיירה רבתה השמחה וההמולה, היות ומאז
- 12 שהדוד הזקן והעילויים נהיו תלמידי הבעל-שם-טוב, הרי כמעט כל תושבי העיר וכמה ישובים
- 13 שהיו לא רחוק מישובו של הדוד הזקן, נהיו תלמידי הבעל-שם-טוב וחסידיו, הרי במילא בואו
- 14 הפתאומי של הבעל-שם-טוב עשה רושם רב בעיר, ושלחו שלוחים להודיע ביישובים שהבעל-
- 15 שם-טוב יתעכב כמה ימים (= בעיר).
- 16 האח השלישי (= המתנגד) שכב - לא עלינו - חולה, אבל תוך כד חליו תיכף כאשר שמע
- 17 שהבעל-שם-טוב הגיע והעירה שמחה, החל לדבר כהרגלו על הבעל-שם-טוב.
- 18 הבעל-שם-טוב אמר דברי תורה, ואחת מדברי התורה היתה על הפסוק "לא תשנא את אחיך
- 19 בלבבך",
- 20 השונא יהודי אפילו רק בלבבו, הוא אינו עושה לו כל רעה מצד השנאה שיש בו ואפילו
- 21 לא מדבר עליו סרה, אלא הוא רק שונאו בלבבו, הרי הוא עובר בלאו,
- 22 ומה היא העצה שיהודי לא יעבור על הלאו של "לא תשנא את אחיך בלבבך"?
- 23 הרי העצה לזה היא "הוכח תוכיח את עמיתך".
- 24 לך לאותו יהודי שאתה יודע שהוא שונאך, הרי לשנאה יש סיבה ומקור מדוע הוא שונאך,
- 25 והסיבה לשנאה זו היא בודאי עניין של יראת שמים. מן הסתם ראה בך אותו יהודי (= השונא
- 26 אותך) דרכים או הנהגות, אשר על-פי התורה - כך הוא חושב - אין צריכים לנהוג כך, אשר על
- 27 כן העצה לזה "הוכח תוכיח את עמיתך" לך אתה אליו (= לאותו יהודי ששונאך) ותוכיח לו
- 28 שדרכך והנהגתך הם כפי שצריכים להיות. "ולא תשא עליו חטא", זאת אומרת: ואם תשאל
- 29 מדוע הנך מחוייב לעשות זאת, (= והמענה לזה הוא) שהנך מחוייב זאת בגלל מצוות אהבת
- 30 ישראל, וזהו "ולא תשא עליו חטא" אהבת ישראל שבך צריכה לפעול עליך שאתה לא תניח
- 31 לחברך שהוא ישא על עצמו חטא, אך על-ידי-זה שתוכיח לו שדרכך היא נכונה וטובה והנהגתך
- 32 היא כפי שדורשת תורתנו הקדושה, אז תוריד ממנו את החטא של "לא תשנא את אחיך בלבבך"
- 33 שהוא (= שונאך) לא יעבור על לאו.
- 34 אך, (= יכול להיות) שהנך יודע שאתה הוא הצודק, והשני ששונא אותך אינו צודק, ואתה
- 35 עושה כעת מצווה כה גדולה של אהבת ישראל, בכדי להצילו מהחטא של "לא תשנא את אחיך",
- 36 במילא יכול להיות שתחטא בפין כנגדו חלילה במלים חריפות, על כך אומר רש"י "לא תשא
- 37 עליו חטא - לא תלבין את פניו ברבים".

- 1 קודם שיהיה הבעל-שם-טוב צריך להפרד, אומר הבעל-שם-טוב לשני האחים שהוא רוצה
2 לבקר את אחיהם ולראותו.
- 3 על כך עונים הם - שני האחים - לבעל-שם-טוב, שוודאי (= בזמנים רגילים) הרי אם היה
4 אחיהם רואה את הבעל-שם-טוב בביתו, היה מסתלק מביתו, אך היות ועכשיו הוא (= האח)
5 שוכב - לא עלינו - חולה, הרי הוא לא יוכל לברוח מביתו.
- 6 לקח עמו הבעל-שם-טוב את שני האחים ועוד כמה אנשים והלך לעשות ביקור חולים אצל
7 האח השלישי - המתנגד.
- 8 בהיכנסם לבית פגשו את בני הבית בוכים מרה, היות והחולה - רחמנא ליצלן - שכב כאשר
9 עיניו עצומות עם חום גבוה, כאשר הוא מניע בשפתיו כאחד שמדבר אך לא שומעים מה הוא
10 מדבר, ועשה תנועות פראיות כאחד הסובל - רחמנא ליצלן - ממחלה קשה.
- 11 כאשר נכנס הבעל-שם-טוב לחדר שבו שכב החולה, הגישו לו כסא, התיישב עליו (=)
12 (הבעל-שם-טוב) ליד החולה, והניח את יד ימינו על ראשו של החולה והחל ללמוד בניגון
13 שלומדים בו גמרא.
- 14 "איתמר מחט שנמצאת בריאה" - ברזל הנמצא בריאה, "ברזל" עם הכולל בגימטריא
15 "עמלק", ו"עמלק" בגימטריא "ספק", ו"ספק" בגימטריא "ר"מ", ו"ר"מ" הוא "מר", הרי כאשר
16 מוצאים ברזל בריאה, זאת אומרת "עמלק" המטיל ספק באמונת ה', בתורה הקדושה, כאשר
17 לומדים את התורה הקדושה רק כפשוטה, ואת ה"רמז, דרוש וסוד" התורה, אין רוצים לדעת,
18 ומתגאים בידיעה של פשטות התורה שזהו ה"ר"מ" של עמלק, הרי אז באמת נהיה מר,
- 19 והסיבה לזה היא: "מחט שנמצאת בריאה", ה"חטא" שנמצא ב"ריאה" - הבעל-שם-טוב
20 פירש את המלה "מחט" לשון "חטא", ואת המילה "ריאה" פירש כלשון "ריאה" - כאשר מביטים
21 בעין רעה על יהודי, כאשר יש קושיא על יהודי שהנהגתו אינה מוצאת חן, צריכים להוכיח אותו,
22 לא להביט עליו בעין רעה ח"ו ולרגוז עליו, ומחטא הראיה נהיה החסרון של "עמלק" המטיל
23 ספקות באמונת ד'.
- 24 (= וממשיך הבעל-שם-טוב את דברי הגמרא) "רבי יוחנן ורבי אלעזר ורבי חנינא מכשרי,
25 רבי שמעון בן לקיש ורבי מני בן פטיש ורבי שמעון בן אליקים טרפי" - ומבאר הבעל-שם-טוב,
26 שהשלושה שמכשירים הרי שרשם הוא מצד מדת החסד, והשלושה שמטריפים הרי שורש
27 נשמתם הוא מצד מדת הגבורה, ואמר (= הבעל-שם-טוב) שדבר זה - שרשי נשמתם מרומזים
28 בשמותם, לכן כל שמות השלושה שמכשירים ישנו בכל שם רמז על מדת החסד, בשם של ר'
29 יוחנן מופיעים האותיות 'י חנן, ובשמו של ר' אלעזר מופיעים האותיות אל עזר, ובשם ר' חנינא
30 לשון חנינה ושלושת השמות הרומזים על... (= עד כאן).

אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע כרך ג' עמודים קנרעט

שמועות וסיפורים חלק ג עמודים 186-1.

הוגהה על פי צילום כתב יד קודש. הסיום חסר

אגרות קודש

בי"ה, גי אייר, ה'תשל"ג
ברוקלין, נ.י.

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצרכי ציבור
מר דב שיי אטינגר

שלום וברכה!

זה עתה קבלתי מכתבו ממוצש"ק מברכים אייר עם המצורף אליו, ות"ח על טרחתו לשלוח לי צילומים מהמכתבים מצפת שעד עתה לא נתקבלו במקורם. ובכל אופן במשך הימים הקרובים מסתם אמצא פנאי לעיין בתוכן מכתבים הנ"ל בשימת לב הדרושה, ובל"נ אודיע גם למר ההמשך בדבר.

לכתבו אודות התכנית השני' בנוגע לירושלים עיה"ק, אין הדבר פשוט כל כך, שהרי כמה עניני חב"ד ומוסדות חב"ד כבר קיימים בירושלים, ולכאורה דין קדימה לביסוס הקיים, כולל גם שיכון חב"ד אשר בירוש', מקודם להתחלת ענינים חדשים, ועוד ואולי זהו העיקר, ביסוס ביהכ"נ וביהמ"ד צמח צדק אשר בעיר העתיקה עם חצרה והשטח הסמוך לה, וככל הדרוש, אשר לצערי הרב לא רק חסר כל הדרוש, אלא שאפילו המינימום בזה גם כן לא נעשה עדיין. ובודאי ידוע למר השתלשלות הענינים ואין להכפיל בענינים המצערים, כנ"ל, צער עמוק.

לפלא שאין במכתבו כל זכרון לאוסף החומר וההו"ל שלו בקשר עם 200 שנות חב"ד באה"ק ת"ו. והרי כבר עבר חלק חשוב מהמועד של ששה חדשים שנדברנו אודותו. ובראותי עירנות מר לענין זה, אולי בהזדמנות הקרובה יודיעני ג"כ פרשת הענין.

בודאי אם תהיינה ידיעות נוספות בהמשך למה שכותב אודות פגישתו עם באי כוח משרד השיכון, יודיעני מבלי לחכות למכתבים מכאן, ות"ח מראש.

בכבוד וברכה.

בי"ה, כ"ה ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בו כותב אודות מצבו הרוחני אשר לפעמים מתעורר ברוח טהרה ורוח יר"ש ולפעמים כו'.

הנה ילמוד בעיון המתאים והדרוש ספר התניא לרבנו הזקן פרק כ"ז-כ"ט והפרקים שלפניהם ושלאחריהם, ובכלל הרי ידוע פסק רז"ל בהנוגע לתורה וכן הוא בכלל בנוגע לעבודת השי"ת, לא יגעת ומצאת אל תאמין, יגעת ולא מצאת אל תאמין, אלא שבכל דור נזקקים לסייעתא דשמיא, הנה יאמר בכל יום אחר תפלת שחרית שיעור תהלים - כפי שנחלק התהלים לימי החודש, ובימות החול לפני התפילה יתן פרוטה או שתיים לצדקה ויזהר במקוה טהרה, והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל הנ"ל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ב"ה, כ"ו ניסן, תשט"ו
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתביו מטי' וי"ד וכ"ג ניסן עם המוסגר בו. בטח קבל מכתבי מאז, ויתבונן במה שכתבתי שם אודות ההכרח הכי גדול לסדר שמנו פעולתו ועבודתו בסדר כדבעי.. וכמ"ש הלא אם קטן אתה בעיניך וגוי, ומספיק שיתבונן לשעה קלה על הלעטערהעד (גליון) שהדפיס וגם על המעטפות שהוא הב"כ בשביל מדינת.. של תנועת חב"ד - היינו מתחיל מרבנו הזקן בעל התניא, הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי, חתנו וב"א אדמו"ר הצמח צדק כו' וכו', שבאמת הרי גם מחשבה לרגע בענין זה מטלת אימה מגודל האחריות, אלא שזוהי תקותינו שאין הקב"ה מבקש אלא לפי כחו, ובמילא נותנים מראש הכחות למלאות תפקיד זה בשלימותו, ואין הדבר תלוי אלא ברצונו ובבחירתו.

וכבר ידוע ג"כ המובא בשם כ"ק אדמו"ר נ"ע בתורת שלום י"ט כסלו, אז מען שטייט אין אין ענין און מען טראכט וועגען א אנדער ענין, לא טוב הוא זה מכל הצדדים, ולכן לא טובה בעיניי ההדגשה שבמכתביו ע"ד חדש אלול הבע"ל. ובפרט שהרי ישראל מאמינים בביאת משיח צדקו שבכל יום ויום יבוא, וכשישאל אותו במה עסק בחודש ניסן, אייר וכו' הרי יענה לו, שלא הי' יכול להתעסק כדברי, משום שהי' טרוד בעסקו בההכנה לנסוע כו', ובמילא לא נהג באותם הענינים - כדבעי - שההשגחה פרטית העמידתו שמה.

מובן ופשוט שאין מדרך חב"ד וליובאוויטש הטפת מוסר, אלא שתקותי, שלמרות שכל השקו"ט והדבורים לע"ע, לדעתי, עדיין לא פעלו שינוי הסדרים, הנה סוכ"ס יתחילו לפעול ויתחיל השינוי בהנוגע לפועל. וא"כ הרי אין זה מוסר, אלא סיוע מתוך שמחה מאיש לרעהו, כדי שביחד יוכלו לקיים ציווי רז"ל, אגן פועלי דיממא אגן.

מובן מעצמו, שכל הנ"ל מכוון לא רק בהנוגע אליו, אלא גם לשאר אנ"ש ש... כו', והחילוק הוא שאותו הצליח השי"ת שגם פרנסתו הגשמית הוא דרך צינור עבודה הרוחנית נעימה, משא"כ שאר אנ"ש, הרי אחד צ"ל שמש, השני סקאטאבאייץ, השלישי סוחר בענינים גשמים ולפעמים גם בענינים חומרים כו' וכו'.

תקותי ששורן]תי אלה המעטות בכמות יספיקו להזזה בפועל ממש, ולא להבטחות גרידא, ולהתחיל בהנהגה זו תומ"י, ומובטחים אנו כולנו, וכא"א מאתנו, מכ"ק מו"ח אדמו"ר שאם רק יעשו בזה יהי' בהצלחה, און פאר דערוואקסענע מענשן איז די צייט פון שפילען זיך פיל ווייניגער ווי פאר קליינע, כיון שמכירים הם בהזכות שניתן להם למלאות תפקיד מסויים...

בברכה לבשר טוב בכל הנ"ל.

ב"ה, ב' אייר, ה'תשכ"ב
ברוקלין, נ. י.

לכבוד מר מ. ברנשטיין מנהל מחוזי לשירותי הדואר ת"א והמרכז

שלום וברכה!

בעתו קבלתי מכתבו, ואתו הסליחה על איחור המענה שלי לרגלי הטרדות המרובות וחג הפסח. בנועם קראתי על דבר התענינותו האישית בהתפתחות כפר חב"ד, ועזרתו החשובה להתפתחות הדואר במקום. ובמיוחד נהייתי לראות מסגנון מכתבו שהתענינותו באה לא רק מצד חובתו הרשמית, אלא גם מתוך זיקה חיובית ואהדה לאנשי הכפר, השקפת עולמם ופעולותיהם, שזה מחזק תקותי שגם להבא יוסיף לתת נפשו בזה, ותבוא עליו ברכה.

לכבוד וברכה.

פרשת צו

ו וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ז צוֹ אֶת־
 אֶהְרֹן וְאֶת־בְּנָיו לֵאמֹר זֹאת תִּזְכֹּר הַעֲלֵה הוּא
 הַעֲלֵה עַל מִזְבֵּחַ עַל־הַמִּזְבֵּחַ כָּל־הַלֵּילָה עַד־
 הַפֶּקֶד וְאִשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדֶּה בּוֹ: ז וְלִבְשׁ הַכֹּהֵן
 מִדָּו כָּד וּמְכַנְסֵי־כַד וְלִבְשׁ עַל־בְּשָׂרוֹ וְהָרִים
 אֶת־הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאִשׁ אֶת־הַעֲלֵה עַל־
 הַמִּזְבֵּחַ וּשְׂמֹו אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ: (יב) וּפִשְׁטוּ אֶת־
 בְּגָדָיו וְלִבְשׁ בְּגָדִים אַחֲרָיִם וְהוֹצִיָא אֶת־הַדֶּשֶׁן
 אֶל־מַחֲוִיץ לַמִּזְבֵּחַ אֶל־מְקוֹם טְהוֹר: ה וְהָאִשׁ
 עַל־הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדָּה לֹא תִכָּהֵן וּבַעַר עָלֶיהָ
 הַכֹּהֵן עֲצִים בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר וְעַרְבֵי הַעֲלֵה
 וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים: ו אִשׁ תִּמְיֵד
 תִּקְדֶּה עַל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכָּהֵן: ס (שׁא"ל) וְזֹאת
 תִּזְכֹּר הַמִּנְחָה הַקְּרִיב אֶתָּה בְּנֵי־אֶהְרֹן לִפְנֵי
 יְהוָה אֶל־פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ: ה וְהָרִים מִמֶּנּוּ בְּקִמְצוֹ
 מִסֵּלֶת הַמִּנְחָה וּמִשְׂמִנֶּיהָ וְאֵת כָּל־הַלֶּבֶתָּה אֲשֶׁר
 עַל־הַמִּנְחָה וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ רִיחַ נִיחֹחַ אֲזַכְּרֶתָּה
 לַיהוָה: ז וְהַנֹּתֶרֶת מִמֶּנּוּ יֹאכְלוּ אֶהְרֹן וּבְנָיו
 מִצֹּאת תֹּאכְלוּ בְּמִקְוֶם קֹדֶשׁ בַּחֲצַר אֹהֶל־מוֹעֵד
 יֹאכְלוּהָ: ח לֹא תֹאכְלוּ חֲמִיץ חֲלָקִים נָתַתִּי אֶתָּה
 מֵאֲשֵׁי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא כַּחֲטָאת וּכְאֲשֵׁם:
 ט כָּל־זֶכֶר בְּבָנֵי אֶהְרֹן יֹאכְלֶנָה חֲקֵעוֹלָם
 לְדֹרֹתֵיכֶם מֵאֲשֵׁי יְהוָה כָּל אֲשֶׁר־יִגַע בָּהֶם
 יִקְדָּשׁ: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (מקור־שיחות כרך כב ע' 2)

זאת תזכור תורת העולה (ו, ז)

והודיעה, שאף־על־פי שהרב בית־המקדש ואין קרבן
 נוהג, אלוּלי התינוקות שקורין בסדר הקרבנות - לא היה
 העולם עומד. . . אם אתם עוסקים וקורים בפרשת עולה
 ושונים בפרשת קרבנות - מעלה אני עליכם כאלו אתם
 מקריבים קרבן עולה לפני, שצאמר "זאת תורת העולה"

(תנחומא)

מספר בתורת החסידות, שמעלתה של הקרבת הקרבנות,
 היא לא בעבודה הרוחנית, אלא בוקא שהיא פעלה גשמית
 - שחישת בהמה גשמית ע"ג המזבח. שזה מבטא את

בחירתו של הקב"ה בישראל, לא מצד מעלותיהם הרוחניות
 של ישראל, אלא מפני רצונו החפשי של הקב"ה. לכן מעשה
 גשמי מביע את הקשר העמק בין הקב"ה לישראל.
 על־פִי־זֶה נובל להבין מדוע המדרש אומר שאילוֹלי
 התינוקות שקורין בסדר הקרבנות - לא היה העולם עומד,
 פי כשאדם מבגר לומד את תורת הקרבנות, עקר הדגש הוא
 הלמוד והכנת הענין, שזה בעקר פעלה רוחנית. ואלו כאשר
 ילד קורא בפרשת הקרבנות, הוא עדין אינו יודע ומבין כלל
 בענין, וכל פעלתו בקריאת פרשת הקרבנות היא רק פעלה
 גשמית.

שני י וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: י זֶה קִרְבַּן
 אֶהְרֹן וּבָנָיו אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּיוֹם הַמִּשְׁחָה
 אֹתוֹ עֲשִׂיֹת הָאֵפֶה סֵלֶת מִנְחָה תִמְיֵד
 מַחֲצִיתָהּ בַּבֶּקֶר וּמַחֲצִיתָהּ בְּעֶרְבֹ: י עַל־מַחֲבַת
 בְּשֶׁמֶן תַּעֲשֶׂה מִרְבֵּבֶת תְּבִיאֶנָה תְּפִינִי מִנְחַת
 פְּתִים תִּקְרִיב רִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה: יא וְהַכֹּהֵן
 הַמְּשִׁיחַ תַּחֲתוֹ מִבְּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חֲקֵעוֹלָם
 לַיהוָה כָּלִיל תִּקְטֹר: יב וְכָל־מִנְחַת פֶּתֶן כָּלִיל
 תִּהְיֶה לֹא תֹאכַל: יג וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 לֵאמֹר: יד דַּבֵּר אֶל־אֶהְרֹן וְאֶל־בְּנָיו לֵאמֹר זֹאת
 תִּזְכֹּר הַחֲטָאת בְּמִקְוֶם אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הַעֲלֵה
 תִּשְׁחַט הַחֲטָאת לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא:
 טו הַכֹּהֵן הַמַּחֲטֵא אֹתָהּ יֹאכְלֶנָה בְּמִקְוֶם קֹדֶשׁ
 תֹּאכְלוּ בַחֲצַר אֹהֶל מוֹעֵד: יז כָּל אֲשֶׁר־יִגַע
 בַּבְּשָׂרָה יִקְדָּשׁ וְאֲשֶׁר יִזֶּה מִדְּמָה עַל־הַכֹּהֵן
 אֲשֶׁר יִזֶּה עָלָיָה תִכָּבֵם בְּמִקְוֶם קֹדֶשׁ: יח וְכָל־י
 חֲרֵשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁלְכוּ יִשְׁבֵּר וְאִם־בְּכָלִי נִחַשְׁתָּ
 בְּשִׁלָּה וּמִרְק וְשִׁטָּף בְּמִים: יט כָּל־זֶכֶר בְּפִהֶנּוּ
 יֹאכַל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא: כ וְכָל־חֲטָאת
 אֲשֶׁר יִזְבֵּא מִדְּמָה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לִכְפֹּר בַּקֹּדֶשׁ
 לֹא תֹאכַל בָּאִשׁ תִּשְׂרֹף: פ ז וְזֹאת תִּזְכֹּר
 הָאֲשֵׁם קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא: כב בְּמִקְוֶם אֲשֶׁר
 יִשְׁחַטוּ אֶת־הַעֲלֵה יִשְׁחַטוּ אֶת־הָאֲשֵׁם וְאֶת־דָּמוֹ
 יִזְרַק עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ג וְאֵת כָּל־חֲלָבוֹ יִקְרִיב
 מִמֶּנּוּ אֵת הָאֵלֶיָּה וְאֶת־הַחֶלֶב הַמִּכֶּסֶה אֶת־

הקרב: ואת שתי הפלית ואת החלב אשר עליהן אשר עליהם ואת היתרת על הכבד על הפלית יסירנה: והקטיר אתם הפהן המזבחה אשה ליהוה אשם הוא: וכל זכר בפהנים יאכלנו במקום קדוש יאכל קדש קדשים הוא: ופתמאת פאשם תורה אחת להם הפהן אשר יכפרו לו יהיה: והפהן המקריב את עלת איש עור העלה אשר הקריב לפהן לו יהיה: וכל מנחה אשר תאפה בתנור וכל נעשה במרחשת ועל מחבת לפהן המקריב אתה לו תהיה: וכל מנחה בלילה בשמן וחרבה לכל בני אהרן תהיה איש פאחיו: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות כרך ט' ע' 134)

והרים את הדשן. ושמנו אצל המזבח. והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור (וי ג'ד) שרפת חלקי הקרבן על המזבח מסמלת את זכונו של העולם השמימי, והעלאתו לקדשה. באופן כללי נחלקים הם לשניים: חלקי הקרבן ששורפים פליל, הם מסמלים את החלקים הנפשיים שבבעולם, שנהפכים להיות חלק מהקדשה, כמו תשמישי מצוה. לצמת זאת, האפר שנשא מן הקרבן, מסמל את החלק הגשמי שבבעולם, שאינו יכול לעלות לקדשה, ורק משמש את היהודי לצרכים אחרים. גם האפר עצמו נחלק לשניים, יש אפר שבו מקימים את מצות 'תרומת הדשן', האפר מסלק מן המזבח, אף הוא נשא 'אצל המזבח' - קרוב למזבח, אלו חלקי העולם שאינם הופכים להיות חלק מהקדשה, אף רואים בהם שהם משמשים לעניני קדשה. ואלו יש אפר שבו מקימים את מצות 'הוצאת הדשן', אפר זה מוצא אל מחוץ למחנה, על פניו אינו נראה כלל שמועיל לעניני קדשה, אף גם בו המטרה הסופית היא להביא תועלת לעניני קדשה.

שלישי וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב ליהוה: אם על תודה יקריבנו והקריב וכל זבח התודה חלות מצות בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן וסלת מרבת חלת בלולת בשמן: על חלת לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תודת שלמיו: והקריב

ממנו אחד מכל קרבן תרומה ליהוה לפהן הזרק את דם השלמים לו יהיה: וכל זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר: ואם יגדל או יגדל זבח קרבנו ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת והנותר ממנו יאכל: והנותר מבשר הזבח ביום השלישי פאש ישרף: ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא: והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל פאש ישרף והבשר כל טהור יאכל בשר: והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר ליהוה וממאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: ונפש פיתגע בכל טמא פטמאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שקץ טמא ואכל מבשר זבח השלמים אשר ליהוה ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: וידבר יהוה אל משה לאמר: ודבר אל בני ישראל לאמר פל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו: וחלב נבלה וחלב מרפה יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלו: פי כל אכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה ליהוה ונכרתה הנפש האכלת מעמיה: וכל דם לא תאכלו בכל מושבתכם לעוף ולבהמה: כל נפש אשר תאכל פל דם ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: פ וידבר יהוה אל משה לאמר: ודבר אל בני ישראל לאמר המקריב את זבח שלמיו ליהוה יביא את קרבנו ליהוה מזבח שלמיו: ידיו תביאנה את אשיו יהוה את החלב על החזה וביאנו את החזה להניף אתו תנופה לפני יהוה: והקטיר הפהן את החלב המזבחה והיה החזה לאהרן ולבניו: ואת שוק תמין תתנו

תְּרוּמָה לַפֶּהַן מִזִּבְחֵי שְׁלָמִימִם: * הַמִּקְרִיב אֶת־הַדָּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת־הַחֶלֶב מִבְּנֵי אֹהֲרָן לֹא תִהְיֶה שׁוֹק הַיָּמִין לְמִנְחָה: † כִּי אֶת־חֹהַ הַתְּנוּפָה וְאֶת | שׁוֹק הַתְּרוּמָה לְקַחְתִּי מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחֵי שְׁלָמִימָם וְאֵתְּנֶם לְאֹהֲרָן הַפֶּהַן וּלְבָנָיו לְחֻק־עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ‡ זֹאת מִשְׁחַת אֹהֲרָן וּמִשְׁחַת בְּנָיו מֵאִשֵּׁי יְהוָה בְּיוֹם הַקָּרִיב אֹתָם לִכְהֵן לַיהוָה: † אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַתֵּת לָהֶם בְּיוֹם מִשְׁחוֹ אֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתָם: ‡ זֹאת הַתּוֹרָה לַעֲלֹה לְמִנְחָה וּלְחֻטָּאת וּלְאִשִּׁים וּלְמִלֻּואִים וּלְזִבַּח הַשְּׁלָמִים: † אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי בְּיוֹם צִוּתוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב

אֶת־קָרְבָּנֵיהֶם לַיהוָה בַּמִּדְבָּר סִינַי: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות כרך 12 ע' 1)

ופשט את בגדיי ולבש בגדים אחרים (ו, ד)

אין זו חובכה, אלא 'דרך ארץ' - שלא ולקלף בהוצאת

הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד (רש"י)

הקשה הרמב"ן: מנין לרש"י שאין זו חובכה? ויש לישב בפשטות, אם הייתה חובכה להחליף את הבגדים, היה צריך לצוות להכין סט נוסף של בגדים פחות חשובים מהבגדים הרגילים שישמשו להוצאת הדשן. ומזה שאין צווי מיוחד על כך - משמע שהחלפת הבגדים היא 'דרך ארץ' ולא חובכה.

רבי ח * וידבר יהוה אל־משה לאמר: נקח

את־אֹהֲרָן וְאֶת־בָּנָיו אִתּוֹ וְאֵת הַבָּגָדִים וְאֵת

שֵׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֵת | פֶּר הַחֻטָּאת וְאֵת שְׁנֵי

הָאֵיִלִּים וְאֵת סֵל הַמִּצּוֹת: † וְאֵת פְּלִי־הָעֵדָה

הַקֹּהֵל אֶל־פְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: † וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה

כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַתִּקְהַל הָעֵדָה אֶל־פְּתַח

אֹהֶל מוֹעֵד: † וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעֵדָה זֶה הַדָּבָר

אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת: † וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־

אֹהֲרָן וְאֶת־בָּנָיו וַיִּרְחַץ אֹתָם בַּמַּיִם: † וַיִּתֵּן עָלָיו

אֶת־הַכֹּהֵנֶת וַיַּחַגֵּר אֹתוֹ בְּאַבְנֵט וַיַּלְבֵּשׂ אֹתוֹ

אֶת־הַמְּעִיל וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הָאֶפֶד וַיַּחַגֵּר אֹתוֹ

בַּחֹשֶׁב הָאֶפֶד וַיֹּאפֵד לוֹ כּוֹ: † וַיִּשֶׂם עָלָיו

אֶת־הַחֹשֶׁן וַיִּתֵּן אֶל־הַחֹשֶׁן אֶת־הָאוּרִים וְאֶת־

הַתָּמִים: † וַיִּשֶׂם אֶת־הַמִּצְנֶפֶת עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּשֶׂם

עַל־הַמִּצְנֶפֶת אֶל־מִוֶּל פָּנָיו אֵת צִיץ הַיָּהֳבֵל גֵּזֶר

הַקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: † וַיִּקַּח

מֹשֶׁה אֶת־שֵׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּמְשַׁח אֶת־הַמִּשְׁכָּן

וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ וַיִּקְדַּשׁ אֹתָם: † וַיֵּן מִמֶּנּוּ

עַל־הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבַע פַּעֲמִים וַיִּמְשַׁח אֶת־הַמִּזְבֵּחַ

וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וְאֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כָּנּוֹ לְקֹדֶשִׁים:

† וַיִּצַק מִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁ אֹהֲרָן וַיִּמְשַׁח

אֹתוֹ לְקֹדֶשׁוֹ: † וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי אֹהֲרָן

וַיַּלְבֵּשֶׂם כַּתְּנֹת וַיַּחַגֵּר אֹתָם אַבְנֵט וַיַּחֲבֵשׁ לָהֶם

מִגְּבָעוֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות כרך 12 ע' 5)

והרים את הדשן . . . ושמנו אצל המזבח. ופשט את בגדיי

ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה (ו, ד)

בגדים שבשול בהן קדרה לרבו - אל ימוג בהן כוס לרבו,

לכך 'ולבש בגדים אחרים' - פחותין מהן (רש"י)

אם הוצאת הדשן היא הפעלה פחותה מתרומת הדשן, מדוע

אותו בהן עושה את שתי הפעלות? לכאורה מתאים יותר

שיעשו על־ידי שני כהנים שונים? ויש לישב, וללמד מכך

הנראה בעבודת האדם: כֹּאֲשֶׁר הָאָדָם הוּא כְּבוֹטֵל גְּמֹר לְבוֹרָא,

וְכָל מִטְרַת פְּעֻלוֹתָיו הִיא לְמַלְא אֶת רִצּוֹן ה', אִין הַבְּדֵל אֶצְלוֹ

אִם הַפְּעֵלָה שְׁעוֹשָׂה חֲשׂוּבָה או פְּחוּתָה, כָּאִם צְרִיף לַעֲשׂוֹת -

הוּא עוֹשֶׂה. לְכֵן יְכוּל הַפֶּהַן לַעֲשׂוֹת אֶת שְׁתֵּי הַעֲבוּדוֹת, לְמִרְוֹת

שְׂאֻחַת מִהֵן פְּחוּתָה בַּמַּעֲלָה, מִפְּנֵי שְׂמֻצָד נְקֻדַּת מִבְּטוֹ שֶׁל

הַפֶּהַן כְּלִפֵּי הַקַּבָּ"ה אִין הַבְּדֵל בֵּין שְׁתֵּי הַפְּעֻלוֹת.

חמישי * וַיִּגַּשׁ אֶת פֶּר הַחֻטָּאת וַיִּסְמְךְ אֹהֲרָן וּבָנָיו

אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ פֶּר הַחֻטָּאת: † וַיִּשְׁחָט

וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם וַיִּתֵּן עַל־קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ

סָבִיב כַּאֲצַבְעוֹ וַיַּחֲטֵא אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־הַיָּדַיִם

וַיִּצַק אֶל־יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ וַיִּקְדְּשֵׁהוּ לְכַפֵּר עָלָיו:

† וַיִּקַּח אֶת־כָּל־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקָּרֶבֶת וְאֵת

יְתֵרַת הַכֹּהֵן וְאֶת־שְׁתֵּי הַכְּלָיִת וְאֶת־חִלְבֵּהֶן

וַיִּקְטֹר מֹשֶׁה הַמִּזְבֵּחַ: † וְאֶת־הַפֶּר וְאֶת־עֹרֹ

אֶת־הַחֶלֶב וְאֶת־הָאֵלֶיָהּ וְאֶת־כֹּל־הַחֶלֶב אֲשֶׁר
עַל־הַקֶּרֶב וְאֵת יִתְרַת הַכֹּהֵן וְאֶת־שְׁתֵי הַכֹּהֲלֹת
וְאֶת־חֶלְבֵהֶן וְאֵת שֹׁק הַיַּמִּין: 10 וּמִסַּל הַמִּצּוֹת
אֲשֶׁר 11 לִפְנֵי יְהוָה לֶקַח חֶלֶת מִצֶּה אַחַת וְחֶלֶת
לֶחֶם שֶׁמֶן אַחַת וְרָקִיק אֶחָד וַיִּשֶׂם עַל־הַחֲלָבִים
וְעַל שֹׁק הַיַּמִּין: 12 וַיִּתֵּן אֶת־הַכֹּל עַל כַּפֵּי אֹהֶל
וְעַל כַּפֵּי בָנָיו וַיִּגַּף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:
13 וַיִּקַּח מִשֶּׁה אֹתָם מֵעַל כַּפֵּיהֶם וַיִּקְטֹר
הַמִּזְבֵּחַ עַל־הַעֲלֵה מִלֵּאִים הֵם לְרִיחַ נִיחֹחַ
אִשָּׁה הוּא לַיהוָה: 14 וַיִּקַּח מִשֶּׁה אֶת־הַחֹזֶה
וַיִּנְיֶפְהוּ תְנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה מֵאֵיל הַמִּלֻּאִים
לְמִשֶּׁה הִיָּה לְמִנְחָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת קלד)

והרים ממנו בקמצו . . . והקטיר המזבח . . . והגזרת ממנה
יאכלו אהרן ובניו . . . לא תאפה חמץ חלקם (ו, ח"ג)
לא תאפה חמץ חלקם - אף השירים אסורים בחמץ (רש"י)
קרוב המנחה, העשוי מקמח, רומז על צרכי האדם.
הקמץ המוגרם מן המנחה ומקטר על המזבח, רומז לזמן
המקדש לתורה ותפלה - שבדרך כלל הנו מקצת היום. ואלו
שגרי המנחה - המתרים באכילה - מורים לשאר הזמן שבו
עוסקים בעניני העולם הזה. כשם שהקרבנות הקמץ מקדשת
ומתירה את השירים, כך הזמן המקדש לתורה ותפלה במשך
היום, מתיר ומקדש את שאר היום שהעוסק בעניני העולם
הזה "חליו שנעשו על טהרת הקדש". וכשם ששגרי המנחה
אסורים בחמץ, כך גם כשהאדם עוסק בשאר היום בעניני
העולם הזה, עליו לעבוד מתוך ענוה והתבטלות לבורא
העולם.

שביעי 1 וַיִּקַּח מִשֶּׁה מִשֶּׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִן־הַדָּבָר
אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ וַיִּזְ וְעַל־אֹהֶל וְעַל־בְּגָדָיו וְעַל־
בְּנָיו וְעַל־בְּגָדֵי בָנָיו אֹתוֹ וַיִּקְדַּשׁ אֶת־אֹהֶל
אֶת־בְּגָדָיו וְאֶת־בְּנָיו וְאֶת־בְּגָדֵי בָנָיו אֹתוֹ:
12 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל וְאֶל־בְּנָיו בְּשֵׁלֹו אֶת־
הַבֶּשֶׂר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְשֵׁם תֹּאכְלוּ אֹתוֹ
וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בְּסַל הַמִּלֻּאִים כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי
לֵאמֹר אֹהֶל וּבְנָיו וְאֶת־הוֹ: 13 וְהַנּוֹתֵר בַּבֶּשֶׂר
וּבַלֶּחֶם בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: 14 וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא

וְאֶת־בֶּשֶׂרוֹ וְאֶת־פְּרָשׁוֹ שָׂרָף בָּאֵשׁ מִחוּץ
לְמִחְנֶה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: 15 וַיִּקְרַב
אֶת אֵיל הַעֲלֵה וַיִּסְמְכוּ אֹהֶל וּבְנָיו אֶת־יָדֵיהֶם
עַל־רֹאשׁ הָאֵיל: 16 וַיִּשְׁחֹט וַיִּזְרַק מִשֶּׁה אֶת־הַדָּבָר
עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: 17 וְאֶת־הָאֵיל נָתַח לְנַתְחוֹ
וַיִּקְטֹר מִשֶּׁה אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַנְּתָחִים וְאֶת־
הַפָּדֵר: 18 וְאֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־הַפְּרָעִים רָחֵץ בַּמַּיִם
וַיִּקְטֹר מִשֶּׁה אֶת־כֹּל־הָאֵיל הַמִּזְבֵּחַ עֲלֵה הוּא
לְרִיחַ־נִיחֹחַ אִשָּׁה הוּא לַיהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקושי שיחות כרך א ע' 217)

אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה (ו, י)
תמיד - אפילו בשבת, תמיד - אפילו בטמאה (ירושלמי
יומא פ"ד ה"ו)

מבאר בתורת החסידות שהמזבח מרמז על לבו של
האדם. ו'אש תמיד' רומזת על התשוקה וההתלהבות לקב"ה
הבוערת תמיד בלבו של כל אדם. מדברי ה'ירושלמי' נתן
ללמד הוראה בעבודת האדם: שבת - משמעותה התנתקות
מעניני העולם, והתחברות אף ורק לענינים רוחניים. במצב
כזה יכול לחשב האדם שאינו זוקק להטה והתשוקה שבלבו
להתקרב אל הקב"ה. אומרת התורה, "אש תמיד - אפילו
בשבת", גם כשהאדם נמצא בהתעלות רוחנית ומנתק מעניני
העולם, צריכה לבער בו גם בחיצוניות והתלהבות ותשוקה.
טמאה - הוא המצב הגרוע ביותר, האדם נמצא ברחוק גמור
מן הקדושה. ואם כך עלול הוא לחשוב, שאבד את הקשר עם
הקדושה, ולכן אינו צריך להרגיש חמימות והתלהבות
בדברים שבקדושה. בא הפתוב ומלמדנו, "אש תמיד - אפילו
בטמאה", גם במצב גרוע ביותר, האדם צריך לעורר בעצמו
את 'אש התמיד' והיא תרומם אותו ממצבו הרוד.

ששי 1 וַיִּקְרַב אֶת־הָאֵיל הַשְּׁנִי אֵיל הַמִּלֻּאִים
וַיִּסְמְכוּ אֹהֶל וּבְנָיו אֶת־יָדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאֵיל:
2 וַיִּשְׁחֹט 1 וַיִּקַּח מִשֶּׁה מִדְּמוֹ וַיִּתֵּן עַל־תַּנּוּךְ
אֹזְן־אֹהֶל הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהַן יְדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־
בֶּהַן רִגְלוֹ הַיְמָנִית: 3 וַיִּקְרַב אֶת־בְּנֵי אֹהֶל וַיִּתֵּן
מִשֶּׁה מִן־הַדָּבָר עַל־תַּנּוּךְ אֹזְנָם הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהַן
יְדָם הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהַן רִגְלָם הַיְמָנִית וַיִּזְרַק
מִשֶּׁה אֶת־הַדָּבָר עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: 4 וַיִּקַּח

הוא הוֹדָאָה לה', הֵיוּ צְרִיכִים לְהִבְיֵא קֶרְבַּן תּוֹדָה כָּל יוֹם, שְׁתַּרְי הַקֶּבֶ"ה עוֹשֶׂה חֲסִדִים כָּכָל רַגַע וְרַגַע עִם כָּל אָדָם. וְזֶה אֵינוֹ מִתְקַבֵּל עַל הַדַּעַת. לְכֵן רַש"י מְפָרֵשׁ שֶׁקֶרְבַּן תּוֹדָה מְבִיאִים עַל אַרְוַע חֲרִיג - גַּס. וְדוֹקָא ד' נְסִים אֱלוֹ, כִּי הַצְּוִי לְהִבְיֵא קֶרְבַּן תּוֹדָה נֶאֱמַר לְדוֹר הַמְּדַבֵּר, שֶׁסֶּה קָרוּ נְסִים גְּלוּיִים כָּל יוֹם - יְרִידַת הַמָּן, עֲנֵי הַכְּבוֹד, בְּאֵר מְרִים וְכוּ', וְאִם הַפְּנִיָּה בְּקֶרְבַּן תּוֹדָה הִיא עַל גַּס סֶטֶם, הֵיוּ דוֹר הַמְּדַבֵּר צְרִיכִים לְהִבְיֵא קֶרְבַּן כָּל יוֹם. לְכֵן רַש"י מְפָרֵשׁ דְּוֹקָא ד' נְסִים הַלְלוּ, שֶׁהֵיוּ בְּדוֹר הַמְּדַבֵּר.

מפטיר ה. וּמִפְתַּח אֱהֵל מוֹעֵד לֹא תִצְאוּ שְׁבַעַת יָמִים עַד יוֹם מְלֹאת יָמֵי מְלֹאֵיכֶם כִּי שְׁבַעַת יָמִים יִמְלֵא אֶת־יְדֵכֶם: כִּי פֶאֶשֶׁר עֲשֶׂה בַיּוֹם הַזֶּה צִוְּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם: ה. וּפְתַח אֱהֵל מוֹעֵד תִּשְׁבּוּ יוֹמָם וְלַיְלָה וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־מִשְׁמַרְת יְהוָה וְלֹא תָמוּתוּ כִּי־כֵן צִוִּיתִי: ו. וַיַּעַשׂ אֱהֲרֹן וּבָנָיו אֶת פְּלִי־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוְּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: ססס

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם - תפארת לוי יצחק, ס' ויקרא ע"ב טז)

ויצק משמן המשחה על ראש אהרן ויקמשח אתו לקדשו (ח, יב)

יש להבין בפנימיות הענינים, מדוע משיחת אהרן נעשתה על־ידי משה, אף שפָּהֲנָתוּ שָׁל מֹשֶׁה פְּחֻתָּה בְּדַבְרָתָה מִפְּהֻתָּה שָׁל אֱהֲרֹן. בתורת החסידות מבאר שִׁמְשָׁה וְאֱהֲרֹן הֵם כְּנֶגֶד תּוֹרָה וְתַפְּלָה. מֹשֶׁה כְּנֶגֶד תּוֹרָה - יְכָרֵי תוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי. אֱהֲרֹן כְּנֶגֶד תַּפְּלָה - תַּפְּלוֹת כְּנֶגֶד קֶרְבָּנוֹת תִּקְוָנוֹם. לְכֵן מְשִׁיחַת אֱהֲרֹן הִתְּהַ עַל־יְדֵי מֹשֶׁה, הֵיוֹת שֶׁכָּל הַעֲנִינִים שֶׁפְּעוּלָם שָׁרְשָׁם מִן הַתּוֹרָה, לְכֵן גַּם הַתַּפְּלָה (אֱהֲרֹן) צְרִיכָה לְכוּא עַל־יְדֵי תּוֹרָה (מֹשֶׁה).

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עִזְיָחִים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיָּה מְאֹשֶׁר. דְּרַכִּיָּה דְרַכִּי־נַעַם, וְכָל־נְתִיבֹתֶיהָ שְׁלוֹם. אֲרֵךְ יָמִים בְּיַמִּינָהּ, בְּשִׂמְאֵלָה עֵשֶׂר וְכֹבֹד. יי חפץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיֵאֱדָוִי:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

תִצְאוּ שְׁבַעַת יָמִים עַד יוֹם מְלֹאת יָמֵי מְלֹאֵיכֶם כִּי שְׁבַעַת יָמִים יִמְלֵא אֶת־יְדֵכֶם: כִּי פֶאֶשֶׁר עֲשֶׂה בַיּוֹם הַזֶּה צִוְּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם: ה. וּפְתַח אֱהֵל מוֹעֵד תִּשְׁבּוּ יוֹמָם וְלַיְלָה וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־מִשְׁמַרְת יְהוָה וְלֹא תָמוּתוּ כִּי־כֵן צִוִּיתִי: ו. וַיַּעַשׂ אֱהֲרֹן וּבָנָיו אֶת פְּלִי־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוְּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: ססס

צ"ו פסוקים, צ"ו סימן.

חצי קריש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן בחייכון וביומיוון ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן היא שמה רבא מכוד לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך: יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרום, ויתנשא, ויתקדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן כל ברבא ושירתא, תשבתא ונתמתא, דאמרון בעלמא, ואמרו אמן: אמן

~ נקודות משיחות קודש ~ (מקורות שיחות כרך יב ע"ב 20)

אם על תודה יקריבנו (י, יב) אם על דבר הודאה על גס שנעשה לו, כגון יורדי הים והלכי מדבריות וחיבושי בית האסורים וחולה שנתרפא (רש"י) יש להקשות: מנין לרש"י שקרבן תודה הוא על גס דוקא, ולא תודה לה' סתם? וגם אם הפונה על גס, מה הכרח לומר שהם דוקא ד' נסים אלו בלבד? ויש לומר: אלו קרבן תודה

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפני

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִלְּךָ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשְׁנָה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ושני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).
שולחן ערוך אדמו"ר הו"ק, חלק ב סימן רפד סעיף יא

עטרת מרים

כא כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל עלותיכם שהקדו ברוך כליל ספדו הוסיפו אותם על־זבחיכם על זבחי שלמיכם ותקריבו אותם ואכלו הבשר שהרי אינם לרצון לפני ולפני תפסדו הבשר: כב פי לא־דברתי את־אבותיכם ולא צויתים ביום הוציא אותם מארץ מצרים על־דברי עולה ונבט כי תחלת תנאי לא היתה אלא אם שמעו השמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה (שמות יט): כג פי אם־את־הדבר הזה צויתי אותם לאמור שמעו בקולי והייתי לכם לאלהים אני בעצמי אשפיע לכם טובה בנולת אמצעי ואתם תהיו־לי לעם זה העקר והבאת הקרבנות היא כאחד

מכל המצות שאין נחת בהם בנולת שמעו בקול ה' והלכתם בכל־הדרך אשר אצוה אתכם לא יבוא לי תועלת מזה רק למען ייטב לכם: כד ולא שמעו ולא־הטו את־אזנם אף יוצאי מצרים, ויילכו במעצות בעצה שלהם בשררות לבם הרע מה שהקדו ותתאו ויהיו לאחור הלכו לאחור בכל יום היו פותחים והולכים בעבודת ה' ולא לפנים: כה למן־היום אשר יצאו אבותיכם מארץ מצרים עד היום הנה המה פותחים והולכים ואשליח אליכם את־פל־עברי הנביאים יום השכם ושליח בכל יום אני משכים ומשליח: כו ולוא שמעו אלי אנשי הדור הזה ועוד ולא הטו את־אזנם כי לא רצו כלל לכתוב דברי הנביאים ויקשו את־ערפם וגם לא הסבו אותו לאחוריהם לדאות, ובה הרעו מאבותם: כז אמר ה' לרמיתו ודברת כאשר תדבר אליהם את־פל־הדברים האלה ידעתי אשר ולא ישמעו אליך ודברתי להם וקראת ואם תקרא אליהם ידעתי ולא ישנכה

שי למורא

(כד) במעצות, בעצות שלהם, לא בעצתי, וכפי שממשיך "בשררות לבם הרע". בשרירות לבם, כפי שלכם רואה. מלשון "אשרנו" (במדבר כד, ט). פרוש אחר, בתקוף לבם, מלשון "שריר וקנים" ובתרגום יונתן בן עזיאל, בהרהור לבם. ויהיו לאחור, כלומר, בכל יום היו פותחים והולכים בעבודת ה'. ולא לפנים, ולא היו מוסיפים והולכים. (כה) יום השכם ושליח, מדי יום ביום השכם ושליח.

הפטרת פרשת צו ירמיה פרק ז

כא כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל עלותיכם ספדו על־זבחיכם ואכלו בשר: כב פי לא־דברתי את־אבותיכם ולא צויתים ביום הוציא אותם מארץ מצרים על־דברי עולה ונבט: כג פי אם־את־הדבר הזה צויתי אותם לאמור

שמעו בקולי והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו־לי לעם והלכתם בכל־הדרך אשר אצוה אתכם למען ייטב לכם: כד ולא שמעו ולא־הטו את־אזנם ויילכו במעצות בשררות לבם הרע ויהיו לאחור ולא לפנים: כה למן־היום אשר יצאו אבותיכם מארץ מצרים עד היום הנה ואשליח אליכם את־פל־עברי הנביאים יום השכם ושליח: כו ולוא שמעו אלי ודברת אליהם את־פל־הדברים האלה ידעתי אשר ולא ישמעו אליך ודברת אליהם ויקשו את־ערפם הרעו מאבותם: כז אמר ה' לרמיתו ודברת כאשר תדבר אליהם את־פל־הדברים האלה ידעתי אשר ולא ישמעו אליך ודברתי להם וקראת ואם תקרא אליהם ידעתי ולא ישנכה

עטרת מרים

כי לא יגעו לך: כח או ואמרת אליהם אין אלה מבני ישראל אשר שמעו דבר ה' בסיני, אלא זה הגוי אשר לוא שמעו בקול יהוה אלהיו ולא לקחו מוסר מעולם אברה האמונה אמנת האל אברה מלכם ונכרתה מפיהם ולא יזכרו בה: כב פה | אמר יהוה אליהלל חכם בחכמתו כי לא תועיל לו כיון שלא ידע את ה' ולא הלך בדרךיו ואליתהלל הגבור בגבורתו שיכל להציל נפשו מן המות או מן השבי אלייתהלל עשיר בעשרו לפדות בו נפשו מן המות או מן השבי: כג כי אם בואת יתהלל המתהלל ישבח את עצמו השכל כמה שהשכיל וידע אותו כי אני יהוה ואין עוד ואני הוא העשה חסד לאהבי ולשומרי מצותי,

ועשה משפט להפרע מן הרשעים וצדקה בארץ לקבל את השבים כיבאלה חפצתי נאם יהוה:

שי למורא

כח ונכרתה מפיהם, ונפקה הנכרתה בפיהם.

וקראת אליהם ולא יענוכה: כח ואמרת אליהם זה הגוי אשר לוא שמעו בקול

יהוה אלהיו ולא לקחו מוסר אברה האמונה ונכרתה מפיהם:

ט כב פה | אמר יהוה אליהלל חכם בחכמתו ואליתהלל הגבור בגבורתו אלייתהלל עשיר בעשרו: כג כי אם בואת יתהלל המתהלל השכל וידע אותו כי אני יהוה עשה חסד משפט וצדקה בארץ כיבאלה חפצתי נאם יהוה:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דברך, ודבר אחד מדברך אחור לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו: רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמח במהרה בימינו. ברוך אתה יי. משמח ציון בבניה:

שמחנו, יי אלהינו, באלהינו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבוא ויגל לבנו, על פסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכבה גרו לעולם ועד: ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו מזדים לך, ומברכים אותך. יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי, מקדש השבת:

זמן תחילת קידוש לבנה:
יום שני בערב, ז' ניסן

ד) וְעֵרְבָה לָהּ, בזמן הנאמרה, ערב לה ויפבל פרצון. מנחת יהודה וירושלם, המנחות והקרבנות שיקריבו בבית המקדש אשר בירושלם שביהודה. כימי עולם, הם ימי משה רבנו. ובשנים קדמוניות, השנים הקדומות של בית המקדש שבנה שלמה, שקבל חקב"ח קרבנותיהם פרצון ויהודה האש מן השמים ואכלה על הפופה.

ה) וְקִרְבַּתִּי אֵלֵיכֶם, לדור שיתנה ביום שהוא. וכן היורות שעברו קבר, אם לא קבלו דינם בעולם הזה, יקבלו בעולם הבא. והייתי עד ממהר, כלומר, לא יחמקמה הפשט עד שיתקרו את העדים, כי אני בעצמי אתה עד ממהר להגיד הדברים. ויפבו

גַּר, ממים משפטם המר להיכו בהגם. (ו) כִּי אֲנִי ה' לא שנית, אף-על-פי שאני מאריך אפי, לא השתנתה דעתי מקראשונה לארבע את הרע ולשנא את הפופ. ואתם בני יעקב לא

כְּלִיתֶם, אף-על-פי שהרשעים שבכם מתים ברשעם ולא קבלו ענשם בחייהם, מרי לא כליהם מלפני ואכל לנבות דיני מהנפשות בניהגם. ור"ל פרשו, אני ה' לא שנית, לא הפיתי אמה ושנית להכות בה. אבל אתם בני יעקב לא

כְּלִיתֶם, כי אחר הפיעות העמדותי אתכם הרבה, וחצי כלים ואתם אינכם כלים. (ז) שובו אלי, לשמור מצותי. ואשובה אליכם, להטיב עמכם כמאז. ואמרתם בפה נשוב, ותעזו פניכם לימר, בעבור מה נשוב, בפה חסאנו. (ח) הִיִּקְבַּע אֲדָם אֱלֹהִים, האם הגון הדבר ששעשק אדם את אלהים. כי אתם קבעים אותי, שהרי אתם עושקים אותי. ואמרתם בפה קבענו, ואם תאמרו בפה עשקנו אותה. המעשר והתרומה, מה שאינכם נוהגים את המעשר ללויים ואת התרומה לכהנים, והו העשק שאתם עושקים אותי. ט) בְּמִאֲרָה אֲתֶם נֹאֲרִים, הלא בעבור זה אתם מקללים פקללה, כי אין הארץ נחנת

יבולה. ואותי אתם קבעים, ועם כל זה לא תקחו מוסר ואתם עושקים אותי. הגוי כלו, כל העם, כי אין אחד מכם שימנו המעשר והתרומה. י) הִבִּיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר אֶל בֵּית הָאוֹצֵר, מעתה הביאו את כל המעשר אל בית האוצר העשוי לקד בית המקדש, כמו שכתוב "את מעשר המעשר לבית אלהינו אל הלשכות לבית האוצר..." (נחמיה ג:ט). ויהי טרף בבית, כדי שיתנה המיון מצוי לאנשי בית, הם הכהנים וללויים. ובחגנוני נא בזאת, בהגו אותי במצוה הזאת אם אני משלם גמול המצוה. אם לא אפתח לכם את ארבות השמים, ענן שבעה הוא, מרי תראו אם לא יתנה דבר זה שאפתח לכם את ארבות השמים. "ארבות", חלונות, כמו "ארבות השמים נפתחו" (בראשית י"א).

וְהִירִיקְתִּי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דִי, ואשפד לכם ברכה עד שלא יתנה יא וגערתי לכם אמה בשכיבכם

לָכֶם בְּרָכָה עַד-בְּלִי-דִי: יא וְגַעַרְתִּי לָכֶם בְּאֵכָל וְלֹא-יִשְׁחַת לָכֶם אֶת-פְּרִי

וְהִירִיקְתִּי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דִי, ואשפד לכם ברכה עד שלא יתנה

ד) אִין אומרים הפטרת "וערבה" רק כשחל ערב פסח בשבת קודש. אבל ביחידות אומרים כ' הפטרות. וכן בשבת ראש חודש וכהאי גוונא.

רשימות היומין עמי שצו, מב' ניסן תרמ"ז, פאריז:

הפטרת שבת הגדול לשמו"ת מלאכי פרק ג ד וְעֵרְבָה לִיהוָה מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם כִּימֵי עוֹלָם

וְהִירִיקְתִּי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דִי, ואשפד לכם ברכה עד שלא יתנה יא וגערתי לכם אמה בשכיבכם

וְהִירִיקְתִּי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דִי, ואשפד לכם ברכה עד שלא יתנה

וְהִירִיקְתִּי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דִי, ואשפד לכם ברכה עד שלא יתנה

וְהִירִיקְתִּי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דִי, ואשפד לכם ברכה עד שלא יתנה

וְהִירִיקְתִּי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דִי, ואשפד לכם ברכה עד שלא יתנה

וְהִירִיקְתִּי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דִי, ואשפד לכם ברכה עד שלא יתנה

עטרת מרים

בְּאֵלֶּם בַּאֲרֶבֶת הָאוֹכֵל אֶת הַתְּבוּאָה וְלֹא־יִשְׁחַת לָכֶם אֶת־פְּרֵי הָאֲדָמָה וְלֹא־תִשְׁלַל לָכֶם הַגֶּזֶן בַּשָּׂדֶה מִפְּרֵיהֶם אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת: יב וְאֲשֶׁרוּ יִשְׁבְּחוּ אֶתְכֶם כְּלִי־הַגּוֹיִם לְפִי מְרִיבֵי הַהֲצַלְחָה כִּי־תִהְיוּ אִתָּם אֶרֶץ חֲפִיץ אֶרֶץ שְׂחָפִין ה' בָּהּ לְבָרַךְ אוֹתָהּ וּלְהַשְׁגִּיחַ עֲלֶיהָ אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת: יג חִזְקוּ קוֹשִׁים עַל־י דְּבָרֵיכֶם וְאַתֶּם מִתְחַזְּקִים בְּיָבוֹחַ לְסִתּוֹר אֶת דְּבָרֵי אֲמָר יְהוָה וְאִמְרַתְּם מַה־נִּדְּבַרְנוּ עֲלֶיךָ: יד אֲשִׁיב לָכֶם כִּי מִה שְׂאֲמַרְתֶּם שְׂוֹא בְחָטִם עֲלֵינוּ לַעֲבֹד אֱלֹהִים כִּי לֹא נִקְבַּל שֹׁכֵר וְמַה־בְּצַע תּוֹעֵלֶת בָּא לָנוּ כִּי שִׁמְרָנוּ מִשְׁמַרְתָּנוּ וְכִי הִלְכְנוּ קְדֻרָנִית שְׁחֹת וּבְהַכְנַעַת מִפְּנֵי יְהוָה צְבָאוֹת לְרִיץ יַעֲנֵנו בַּעֲבוּדְתָנוּ וְאִין לָנוּ שֹׁכֵר כִּל

שי למורא

די מקום בְּנִרְנוֹת לַחֲזוֹק אֶת הַכֹּל. פְּרוֹשׁ אַחַר פְּרוֹשׁ ר"ל, עַד שִׁיבִלּוֹ שְׁפֹתוֹתֶיכֶם מִלֹּמַר דִּי. יא) וְנִעְרַתִּי לָכֶם בְּאֵלֶּם, בַּעֲבוּרְכֶם אֲנַעֲר בַּאֲרֶבֶת הָאוֹכֵל אֶת הַתְּבוּאָה, וְלֹא יִשְׁחַת וְגו'. וְלֹא תִשְׁלַל לָכֶם הַגֶּזֶן, כְּלֹמֶר, לֹא תַחֲסֹר אֶת פְּרֵיהֶ. יב) וְאֲשֶׁרוּ אֶתְכֶם כָּל הַגּוֹיִם, כָּל הַגּוֹיִם יֵאָשְׁרוּ שְׂאֵנֵי חַפִּץ בְּכֶם וְיִבְאָרְצֶכֶם. כִּי תִהְיוּ אִתָּם אֶרֶץ חֲפִיץ, שְׁתַּחֲוֶי אִתָּם יוֹשְׁבֵי בְּאֶרֶץ חַפִּץ שְׂחָפִין ה' לְהַשְׁרֹת שְׂכִינָתוֹ בָּהּ, וְתַעֲשׂוּ בָּהּ רְצוֹנִי. יג) חִזְקוּ עַל־י דְּבָרֵיכֶם, כָּאִן שֶׁב תְּבִיאֵי מִלְּאִכֵי לְחֻבִּיתָם עַל מַה שְׁתִּי אִוְמָרִים שְׂאִין דִּין וְאִין דִּין. וְאִמַר, דְּבָרֵיכֶם חֲזֹקִים וְקוֹשִׁים עֲלֵי. שְׂוֹא עֲבַד אֱלֹהִים, עַל חָטִם נַעֲבְדְנוּ, כִּי לֹא נִקְבַּל שֹׁכֵר קְדֻרָנִית, בִּשְׁפַל רוּחַ וְהַכְנַעַת מִפְּנֵי ה'. טו) וְעַתָּה אֲנַחְנוּ מֵאֲשֶׁרִים יָדִים, הַנָּח עֲקִשׁוּ אֲנַחְנוּ מִשִּׂבְחֵיכֶם אֶת הַאֲנָשִׁים הַגִּידִים שְׂלֵא חֲשִׁשׁוּ עַל מִשְׁמַרְתְּ הַתּוֹרָה. גַּם נִבְנוּ עוֹשֵׂי רִשְׁעָה, כְּלֹמֶר, טוֹבַח כְּפוּלָה הִתָּה לָהֶם, שְׁהֵם קִנְיָיִם כְּבִנְיָו, וְגַם בַּחֲנוּ אֱלֹהִים וְיַמְלִטוּ, בַּחֲנוּ לְדַעַת אִם יוֹכֵל לִתַּת עֵשׂ עַל עוֹן, וְהַנָּח נִמְלָטוּ מִן הַעֲנָשׁ וְלֹא הַשְׁיָבִם. טז) אִין נִדְּבַרוּ וְגו', אִין מוֹשִׁיב עַל דְּבָרֵיכֶם, שְׂאִין נִדְּבַרוּ יִרְאֵי ה' שְׂלֵא לְתַדְבַּק בְּמַעֲשֵׂיהֶם הַרְעִים. וְיַפְתָּב סִפֵּר זְכָרֹן לְפָנָיו, אֶת־עַלְפֵי שְׂאֵינִי

הָאֲדָמָה וְלֹא־תִשְׁלַל לָכֶם הַגֶּזֶן בַּשָּׂדֶה אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת: יב וְאֲשֶׁרוּ אֶתְכֶם כְּלִי־הַגּוֹיִם כִּי־תִהְיוּ אִתָּם אֶרֶץ חֲפִיץ אֶרֶץ שְׂחָפִין אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת: יג חִזְקוּ עַל־י דְּבָרֵיכֶם אֲמַר יְהוָה וְאִמְרַתְּם מַה־נִּדְּבַרְנוּ עֲלֶיךָ: יד אֲמַרְתֶּם שְׂוֹא עֲבַד אֱלֹהִים וְמַה־בְּצַע כִּי שִׁמְרָנוּ מִשְׁמַרְתָּנוּ וְכִי הִלְכְנוּ קְדֻרָנִית מִפְּנֵי יְהוָה צְבָאוֹת: טו וְעַתָּה אֲנַחְנוּ מֵאֲשֶׁרִים וְיָדִים גַּם־נִבְנוּ עוֹשֵׂי רִשְׁעָה גַם־בַּחֲנוּ אֱלֹהִים וְיַמְלָטוּ: טז אִין נִדְּבַרוּ יִרְאֵי יְהוָה אִישׁ אֶל־רֵיעָהוּ וְיִקְשְׁבֵי יְהוָה וְיִשְׁמָעוּ וְיַפְתָּב סִפֵּר זְכָרֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי יְהוָה וְלַחֲשָׁבֵי שְׂמוֹ: יז וְהָיוּ לִי אֲמָר יְהוָה צְבָאוֹת לְיוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה סְגֻלָּה וְחַמְלַתִּי עֲלֵיהֶם כְּאֲשֶׁר יַחְמַל אִישׁ עַל־בְּנוֹ הַעֲבָד אִתּוֹ: יח וְשַׁבְתֶּם וְרִאִיתֶם בֵּין צָדִיק לְרִשָׁע בֵּין עֲבַד אֱלֹהִים לְאִשֶׁר לֹא עָבָדוּ: יט כִּי־הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בְעַר פַּתְגּוֹר וְהָיוּ כְּלִי־זָדִים וְכָל־עוֹשֶׂה רִשְׁעָה קֶשׁ וְלֹהֵט אִתָּם הַיּוֹם הַזֶּה אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר לֹא־יִעֹזֵב לָהֶם שָׂרֵשׁ וְעַנְף: כ וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׂמִי שְׂמִשׁ צָדָקָה וּמִרְפָּא בְּכַנְפֶיהָ וּיְצַאתֶם וּפְשַׁתֶּם

מִמְתָּר לְהַשְׁיֵב גְּמוּלָה צוֹיִתִּי לְקַתֵּב לָהֶם סִפֵּר זְכָרֹן, יז) וְהָיוּ לִי דְּבָרֵיכֶם מִקְנִיָּים, לְיוֹם אֲשֶׁר אֲצַרְתִּי כְּמוֹ אוֹצֵר וְהַנְחִי לְשֹׁלֵם לְכָל אִישׁ כְּמַפְעֵלוֹ אִין וְחַמְלַתִּי עֲלֵיהֶם כְּאֲשֶׁר יַחְמַל אִישׁ עַל־בְּנוֹ הַעֲבָד אִתּוֹ מֵאֲהַבָּה: יח עַם כִּי עָתֵד רֹאִים הַגִּידִים כְּשֹׁלֵם וְשַׁבְתֶּם וְרִאִיתֶם, וְתִרְאוּ הַתְּבַדֵּל בֵּין צָדִיק לְרִשָׁע בֵּין עֲבַד אֱלֹהִים מֵאֲהַבָּה לְאִשֶׁר לֹא עָבָדוּ מֵאֲהַבָּה אֵלָּא מִתְקוֹת גְּמוּלָה וְרִאָה עוֹנֵשׁ: יט כִּי הַנָּח הַיּוֹם הַמִּשְׁפָּט בָּא בְעַר פַּתְגּוֹר אִשׁ וְהָיוּ כְּלִי־זָדִים וְכָל־עוֹשֶׂה רִשְׁעָה טוֹחִים לְהַשְׁרֵף בְּקֶשׁ וְלֹהֵט וְלֹהֵט אִתָּם הַיּוֹם הַזֶּה אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת עַד אֲשֶׁר לֹא־יִעֹזֵב לָהֶם יִשְׂאֵר לָהֶם שָׂרֵשׁ וְעַנְף זָרָה: כ) אֲבָל וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׂמִי שְׂמִשׁ כְּבוֹד הַצְּדָקָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שְׂעִישׁוּ וּמִרְפָּא בְּכַנְפֶיהָ שֵׁל שְׂמִשׁ הַפְּרוֹשִׁים עַל הָאֶרֶץ, וְיִהְיֶה לָכֶם לְרִפְאוּת וְתַעֲנוּ, וְיִצְאֲתֶם כְּכָל מְקוֹם שְׂתַצֵּאוּ

לְהַשְׁיֵב גְּמוּלָה צוֹיִתִּי לְקַתֵּב לָהֶם סִפֵּר זְכָרֹן, יז) וְהָיוּ לִי דְּבָרֵיכֶם מִקְנִיָּים, לְיוֹם אֲשֶׁר אֲצַרְתִּי כְּמוֹ אוֹצֵר וְהַנְחִי לְשֹׁלֵם לְכָל אִישׁ כְּמַפְעֵלוֹ אִין וְחַמְלַתִּי עֲלֵיהֶם וְגו'. וְלַחֲשָׁבֵי שְׂמוֹ, הֵם חֲמִי כִּל יוֹדְעֵי סוּד שְׂמוֹ הַנִּבְכָּר וְהַנּוֹרָא. (אבן עזרא) עַל בְּנוֹ הַעוֹבַד אוֹתוֹ, עַל בְּנוֹ הַתּוֹרָה בַּעֲבוּדְתוֹ. יח) וְשַׁבְתֶּם וְרִאִיתֶם וְגו', הַנָּח אִין תַּשְׁבּוּ וְתִרְאוּ וְתַחֲפֹרֵשׁ בֵּין צָדִיק לְרִשָׁע. יט) הַיּוֹם בָּא, יוֹם הַמִּשְׁפָּט בָּא. שָׂרֵשׁ וְעַנְף, כְּלֹמֶר, בְּנִים וּבְנֵי בְנִים. כ) שְׂמִשׁ צְדָקָה, כְּלֹמֶר, הַצְּדָקָה שְׂעִישִׁתֶם תִּאִיר לָכֶם בְּשִׂמְשׁוֹ שְׂמִצּוֹת הַצְּדָקָה בְּעֶצְמָהּ הַשֶּׁלֶם לָכֶם גְּמוּלָה טוֹב. וּמִרְפָּא בְּכַנְפֶיהָ, בּוֹרְחָתָהּ תַּחֲוֶה לָכֶם רְפוּאָה וְתַעֲנוּ. וְיִצְאֲתֶם

עטרת מרים

והבואו ופשתם תלעננו כטוב ותתרכבו בכשר ושופן כעגל פגעלים המפסמים במרבק בדיר שלהם: כא ועפותם אתם המעכו ותכתשו את הרשעים כיריחו לאפר מנה תחת פפות רגליכם ותרכסו אותם ביום המשפט אשר אני עושה שופטם לכיין אמר יהוה צבאות: כב הואיל ותקבלו גמול טוב, לכן ככל דור ודור זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בהרב על-בלי-ישראל כי בשמירת חקים ומשפטים תקבלו גמול: היא הנבואה האחרונה שאמרו לא יבא עוד נביא וחוזה עד עת קץ: כג הנה פוכות התורה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום יהוה הגדול והנורא הוא

יום הגמול: כד והשיב לביאות למקדוש ברוך הוא על ידי בניו ולב בניו על עם אבותם פן-אבוא פתאום והפיתי את-הארץ חרם ולכן יקדים לשלוח מלאך הברית להשיבם בתשובה ולהזות מוכנים לפני ה' בבואו לשפוט את הארץ והיתה לה' המלוכה: כה הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום יהוה הגדול והנורא:

שי למורא

ופשתם, ככל אשר תצאו ותבאו תפרו ותרכבו. "ופשתם", ענין רבוי, כמו "ופשו פרושו" (חברון א.ח.). כעגלי מרבק, כעגלים הנכנסים לדיר לפסמם. (כא) ועפותם רשעים, ותכבשו את הרשעים. "ועפותם", ענין מעורר וכבוש, מלשון "מעטים רמון" (שיר השירים ח.ב.). ביום אשר אני עושה, ביום המשפט שאני שופטם. (כב) זכרו תורת משה עבדי, זכרו ושמרו למשה, כי היא תלמדכם דרך יראת ה', וכבוא היום הנורא תמלטו. הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא וגו', פוכות

כעגלי מרבק: כא ועפותם רשעים כיריחו לאפר תחת פפות רגליכם אשר אני עושה אמר יהוה צבאות: כג זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בהרב על-בלי-ישראל חקים ומשפטים: כה הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום יהוה הגדול והנורא: כד והשיב לביאות על-בניו ולב בניו על עם אבותם פן-אבוא והפיתי את-הארץ חרם: כה הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום יהוה הגדול והנורא:

למיר וקיום התורה, אשלח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא. (כד) והשיב לב אבות על בניו, והוא ושיב את לב האבות להקב"ה על ידי בניו, שיאמרו לבנים בדרך אהבה ורצון "לכו ודברו אל אבותיכם לאחו בדרך הקב"ה". וכן לב בניו על אבותם, שיאמרו לאבות וכו'. ור"ל דרשוהו, שאליהו יבוא לשום שלום בעולם. פן אבוא והפיתי את הארץ חרם, ולכן אשלח את אליהו הנביא לפני בוא יום ה', שאם אבא ביום ההוא לשלם גמול ועדון לא שבו, אכה את כל יושבי הארץ בהרס ואבדון, לכן אשלח את אליהו קדם לכן להשיב אותם אלי להיות נכונים לקבל הגמול הטוב.

כאשר צוה יהוה: ה ויקרב אהרן אל-המזבח וישחט את-עגל החטאת אשר-לו: ויקרבו בני אהרן את-הידים אליו ויטבלו אצבעו בדם ויתן על-קרנות המזבח ואת-הידים יצק אל-יסוד המזבח: ואת-החלב ואת-הכפ"ל ואת-היתרת מן-הכבד מן-החטאת הקטיר המזבחה כאשר צוה יהוה את-משה: (ישראל) י ואת-הבשר ואת-העור שרף באש מחוץ למחנה: וישחט את העלה וימצאו בני אהרן אליו את-הידים ויזרקוהו על-המזבח סביב: ואת-העלה המציאו אליו לנתחיה ואת-הראש ויקטר על-המזבח: וירחן את-הקרב ואת-הכרעים ויקטר על-העלה המזבחה: ויקרב את קרבן העם ויטח את-שעיר החטאת אשר לעם וישחטו ויחטאוהו פראשון: ויקרב את-העלה ויעשה כמשפט:

קריאת התורה למנחת שבת-קודש ט ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולקוני ישראל: ויאמר אל-אהרן כח"לך עגל בן-בקר לחטאת ואיל לעלה תמימם והקרב לפני יהוה: ואל-בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר-עזים לחטאת ועגל וכבש בני-שנה תמימם לעלה: וישור ואיל לשלמים לזבח לפני יהוה ומנחה בלולה בשמן כי היום יהוה נראה אליכם: ויקחו את אשר צוה משה אל-פני אהל מועד ויקרבו פל-העדה ויעמדו לפני יהוה: ויאמר משה זה הדבר אשר-צוה יהוה תעשו וירא אליכם כבוד יהוה: (ל) ויאמר משה אל-אהרן קרב אל-המזבח ועשה את-חטאתך ואת-עלתך וכפר בעדך וכעד העם ועשה את-קרבן העם וכפר בעדם

לוח זמנים לשבת פרשת צו בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
19:41	18:44	19:31	19:27	19:05	19:01	10:36	10:39	09:30	09:35	08:55	09:00	06:21	06:28	באר שבע (ק)
19:42	18:37	19:32	19:27	19:08	19:04	10:34	10:38	09:29	09:33	08:53	08:58	06:19	06:27	חיפה (ק)
19:40	18:28	19:30	19:26	19:08	19:04	10:34	10:37	09:28	09:33	08:53	08:58	06:19	06:26	ירושלים (ק)
19:42	18:45	19:32	19:28	19:05	19:01	10:36	10:39	09:30	09:34	08:55	09:00	06:21	06:28	תל אביב (ק)
20:23	19:16	20:09	20:00	19:35	19:26	10:44	10:49	09:36	09:43	08:48	08:56	06:19	06:31	אוסטרליה, וינה (ק)
18:42	17:48	18:31	18:40	18:04	18:13	10:28	10:27	09:29	09:27	08:53	08:51	06:40	06:35	אוסטרליה, מלבורן (ח)
20:22	19:16	20:09	20:00	19:35	19:27	10:47	10:52	09:39	09:46	08:54	09:02	06:23	06:35	אוקראינה, אודסה (ק)
19:57	18:50	19:43	19:34	19:09	19:00	10:18	10:24	09:10	09:17	08:23	08:31	05:53	06:05	אוקראינה, דונייצק (ק)
20:09	19:01	19:55	19:46	19:21	19:12	10:29	10:35	09:21	09:28	08:33	08:41	06:04	06:16	אוקראינה, דניפרופטרובסק (ק)
20:39	19:29	20:25	20:14	19:49	19:39	10:54	10:59	09:45	09:53	08:55	09:04	06:27	06:40	אוקראינה, ז'יטומיר (ק)
20:32	19:22	20:18	20:07	19:41	19:32	10:47	10:52	09:38	09:45	08:47	08:56	06:19	06:32	אוקראינה, קייב (ק)
20:46	19:43	20:33	20:25	20:03	19:55	11:14	11:19	10:06	10:12	09:22	09:29	06:51	07:02	איטליה, מילאנו (ק)
18:50	18:01	18:41	18:43	18:19	18:21	10:15	10:16	09:12	09:14	08:44	08:45	06:13	06:14	אקוודור, קיטו (ח)
19:16	18:23	19:05	19:13	18:40	18:48	11:01	11:00	10:02	10:00	09:27	09:25	07:12	07:07	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
20:06	19:08	19:54	20:04	19:25	19:35	11:54	11:53	10:56	10:53	10:17	10:15	08:08	08:02	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
20:18	19:18	20:07	20:00	19:37	19:32	10:59	11:03	09:52	09:58	09:13	09:19	06:40	06:49	ארה"ב, בולטימור (ק)
20:10	19:09	19:58	19:51	19:28	19:22	10:48	10:52	09:41	09:46	09:01	09:07	06:28	06:37	ארה"ב, ברוקלין (ק)
20:10	19:10	19:58	19:52	19:29	19:22	10:48	10:53	09:41	09:47	09:01	09:07	06:28	06:38	ארה"ב, גרסי סיטי (ק)
20:49	19:47	20:37	20:30	20:06	19:59	11:24	11:28	10:16	10:22	09:35	09:41	07:02	07:13	ארה"ב, טדרויט (ק)
20:21	19:27	20:10	20:07	19:45	19:42	11:16	11:20	10:11	10:15	09:37	09:41	07:02	07:09	ארה"ב, האוסטון (ק)
19:56	18:59	19:45	19:41	19:18	19:14	10:46	10:50	09:40	09:45	09:04	09:09	06:30	06:38	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:16	19:23	20:06	20:03	19:41	19:38	11:17	11:20	10:12	10:16	09:39	09:43	07:05	07:11	ארה"ב, מאמי (ק)
20:07	19:06	19:55	19:48	19:25	19:18	10:43	10:48	09:36	09:42	08:56	09:02	06:23	06:33	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
20:34	19:33	20:22	20:15	19:52	19:46	11:12	11:16	10:05	10:11	09:25	09:31	06:52	07:02	ארה"ב, פיטסבורג (ק)
20:07	19:05	19:55	19:48	19:24	19:17	10:42	10:47	09:35	09:41	08:54	09:00	06:21	06:31	ארה"ב, שיקגו (ק)
19:01	18:11	18:52	18:56	18:29	18:33	10:36	10:37	09:35	09:35	09:05	09:06	06:40	06:39	בוליביה, לה-פס (ח)
21:19	20:07	21:04	20:53	20:27	20:17	11:30	11:36	10:21	10:29	09:30	09:39	07:02	07:16	בלגיה, אנטוורפן (ק)
21:18	20:07	21:03	20:53	20:27	20:17	11:31	11:36	10:22	10:29	09:31	09:40	07:03	07:16	בלגיה, בריסל (ק)
18:32	17:46	18:23	18:29	18:03	18:09	10:11	10:12	09:11	09:11	08:40	08:40	06:18	06:15	ברזיל, סאן פאולו (ח)
18:21	17:30	18:11	18:17	17:47	17:53	09:59	10:00	08:59	08:59	08:28	08:28	06:05	06:03	ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)
20:38	19:31	20:23	20:12	19:47	19:37	10:48	10:54	09:39	09:47	08:48	08:57	06:20	06:33	בריטניה, לונדון (ק)
20:52	19:40	20:36	20:25	19:57	19:46	10:56	11:02	09:46	09:54	08:51	09:01	06:25	06:40	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
20:47	19:35	20:31	20:20	19:55	19:44	10:54	11:00	09:45	09:52	08:51	09:01	06:25	06:38	גרמניה, ברלין (ק)
20:59	19:49	20:44	20:34	20:09	19:59	11:14	11:20	10:05	10:13	09:16	09:24	06:47	07:00	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:32	17:47	18:23	18:29	18:04	18:11	10:13	10:13	09:12	09:12	08:40	08:40	06:20	06:17	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:27	18:36	19:18	19:16	18:54	18:53	10:36	10:39	09:32	09:35	09:01	09:04	06:27	06:32	הודו, מומבאי (ח)
19:23	18:32	19:13	19:12	18:50	18:49	10:32	10:35	09:28	09:31	08:57	09:01	06:23	06:28	הודו, פונה (ח)
20:11	19:04	19:57	19:48	19:23	19:15	10:33	10:39	09:25	09:32	08:39	08:47	06:09	06:20	הונגריה, בודפשט (ק)
20:15	19:14	20:03	19:56	19:33	19:26	10:52	10:57	09:45	09:51	09:05	09:11	06:32	06:42	טורקיה, איסטנבול (ק)
20:35	19:36	20:23	20:17	19:55	19:49	11:18	11:22	10:12	10:17	09:33	09:39	07:00	07:09	יוון, אתונה (ק)
20:31	19:24	20:17	20:08	19:44	19:35	10:55	11:00	09:47	09:53	09:01	09:08	06:30	06:42	מזלובזה, קישייב (ק)

לוח זמנים לשבת פרשת צו בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
 (ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
19:25	18:34	19:15	19:14	18:52	18:50	10:33	10:36	09:29	09:32	08:58	09:01	06:24	06:28	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)
18:50	17:50	18:38	18:49	18:06	18:17	10:39	10:38	09:41	09:38	09:00	08:57	06:56	06:48	ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)
19:00	18:06	18:50	18:47	18:25	18:22	09:59	10:03	08:54	08:58	08:21	08:25	05:47	05:53	נפאל, קטמנדו (ח)
19:41	18:53	19:33	19:34	19:10	19:12	11:05	11:07	10:02	10:04	09:34	09:36	07:03	07:04	סינגפור, סינגפור (ח)
20:15	19:03	20:00	19:49	19:22	19:12	10:24	10:29	09:14	09:22	08:22	08:31	05:54	06:08	פולין, ורשא (ק)
18:38	17:49	18:30	18:33	18:07	18:10	10:11	10:12	09:09	09:10	08:40	08:41	06:13	06:13	פרו, לימה (ח)
21:04	19:59	20:51	20:43	20:18	20:10	11:31	11:36	10:23	10:30	09:39	09:46	07:08	07:19	צרפת, ליאון (ק)
21:21	20:14	21:07	20:57	20:34	20:25	11:40	11:45	10:31	10:38	09:43	09:51	07:14	07:26	צרפת, פריז (ק)
18:35	17:46	18:26	18:27	18:04	18:05	09:56	09:58	08:53	08:55	08:24	08:27	05:52	05:55	קולומביה, בוגוטה (ח)
20:37	19:36	20:24	20:17	19:56	19:48	11:09	11:13	10:01	10:07	09:18	09:25	06:46	06:57	קנדה, טורונטו (ק)
20:17	19:14	20:04	19:56	19:33	19:25	10:45	10:49	09:37	09:43	08:52	09:00	06:21	06:32	קנדה, מונטריאול (ק)
19:51	18:53	19:40	19:35	19:12	19:08	10:39	10:43	09:33	09:38	08:57	09:02	06:23	06:31	קפריסין, לרנקה (ק)
20:44	19:27	20:27	20:15	19:47	19:35	10:43	10:49	09:33	09:41	08:35	08:46	06:11	06:26	רוסיה, ליובאוויטש (ח)
20:20	19:05	20:03	19:50	19:25	19:13	10:15	10:22	09:05	09:14	08:06	08:17	05:42	05:58	רוסיה, מוסקבה (ח)
19:48	18:41	19:34	19:25	19:00	18:52	10:11	10:16	09:03	09:10	08:17	08:25	05:46	05:58	רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)
20:53	19:50	20:39	20:30	20:10	20:01	11:16	11:21	10:07	10:14	09:21	09:29	06:51	07:03	שוויץ, ציריך (ק)
19:03	18:13	18:54	18:53	18:31	18:30	10:17	10:19	09:13	09:16	08:43	08:46	06:10	06:14	תאילנד, בנגקוק (ח)

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזולה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשמ"ז סכ"ח - התוועדות תשמ"ז ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפף פלאיב ואורב ולסטים וחיות רעות בדרך ומכל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידנו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי ד"ה אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00572
02/04/2017

P.P.

שולם

1949

תל אביב

הורידו את יישומון
דבר מלכות
מחנות היישומים

